РЕСПУБЛИКА ТАТАРСТАН	**ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ**
С О В Е Т **Нижнекамского муниципального района**	**Түбән Кама муниципаль районы** **С О В Е Т Ы**
423570, г.Нижнекамск, пр.Строителей,12 факс (8555) 41-70-00, тел.42-41-41	423570, Түбән Кама шәһәре, Төзүчеләр пр., 12 факс (8555) 41-70-00, тел.42-41-41

Р Е Ш Е Н И Е **К А Р А Р**

№ 69 **15 декабрь 2017 ел**

Татарстан Республикасы Түбән Кама муниципаль районының шәһәр төзелешен проектлаштыруның җирле нормативларын раслау турында

Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексының 29.4 статьясы нигезендә Түбән Кама муниципаль районы Советы

КАРАР БИРӘ:

1. Татарстан Республикасы Түбән Кама муниципаль районы шәһәр төзелешен проектлау буенча җирле нормативларны расларга.

2.Әлеге карарны Түбән Кама муниципаль районының рәсми сайтында бастырырга.

3. Әлеге карарның үтәлешен контрольдә тоту төзелеш, җир төзелеше, торак-коммуналь хуҗалык һәм транспорт буенча даими комиссиягә йөкләнә.

Түбән Кама муниципаль
районы Башлыгы А.Р.Метшин

Түбән Кама муниципаль районы
Советының
2017 елның 15 декабрендәге
69 номерлы карарына
кушымта

ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ТҮБӘН КАМА МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ ШӘҺӘР ТӨЗЕЛЕШЕН ПРОЕКТЛАШТЫРУ БУЕНЧА ҖИРЛЕ НОРМАТИВЛАР КЕРЕШ

Татарстан Республикасы Түбән Кама муниципаль районының шәһәр төзелеше проектлауның (алга таба - нормативлар) җирле нормативлары район үсешенең куркынычсызлыгы һәм тотрыклылыгы, халыкның сәламәтлеген, табигый ресурслардан һәм әйләнә-тирә мохитне, мәдәни мирас объектларының һәм мәдәни мирас объектларының билгеләре булган объектларны, территорияләрне табигый һәм техноген характердагы тискәре йогынтылардан саклау, шулай ук Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы законнарында билгеләнгән социаль гарантияләрне, инвалидларны һәм халыкның аз хәрәкәтләнүче төркемнәрен, социаль һәм мәдәни-көнкүреш хезмәте күрсәтү, транспорт инфраструктурасы объектлары белән тәэмин итү һәм төзекләндерүгә юнәлдерелгән.

Нормативларның төп максаты-шәһәр төзелеше планлаштыруы белән территория үсешен социаль-икътисади планлаштыруның үзара бәйләнешен тәэмин итү. Нормативлар шулай ук территориаль планлаштыру, шәһәр төзелешен зоналаштыру документларының сыйфатын бәяләү критерие булып хезмәт итә.

Әлеге нормативлар гамәлдәге федераль һәм республика нормаларының төп нигезләмәләрен төгәлләштерәләр һәм үстерәләр.

Әлеге нормативлар Россия Федерациясе, Татарстан Республикасы, Түбән Кама муниципаль районы законнары нигезендә эшләнгән.

Нормативларда кеше тормышының уңай шартларын тәэмин итүнең минималь исәп-хисап күрсәткечләре бар (шул исәптән социаль һәм коммуналь-көнкүреш объектлары, мондый объектларның халык өчен (инвалидларны да кертеп), инженер-транспорт инфраструктурасы объектлары, территорияне төзекләндерү).

Нормативлар Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексы, "Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон, "Татарстан Республикасында шәһәр төзелеше эшчәнлеге турында" 2010 елның 25 декабрендәге 98-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы таләпләре нигезендә, районның табигый-климат, социаль, икътисадый, милли һәм территориаль үзенчәлекләрен исәпкә алып, статистик һәм демографик күрсәткечләр нигезендә эшләнде.

Нормативларны раслау һәм аларга үзгәрешләр кертү гамәлдәге закон таләпләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

1. Куллану өлкәсе.

1.1. Әлеге нормативлар Түбән Кама муниципаль районының Яңа авыл җирлекләрен проектлауга һәм реконструкцияләүгә кагыла һәм аларны планлаштыруга һәм төзүгә карата төп таләпләрне үз эченә ала.

1.2. Түбән Кама муниципаль районының муниципаль берәмлекләре территориясендә шәһәр төзелеше нормалаштыру объектлары булып торалар:

функциональ зоналар: торак, иҗтимагый-эшлекле, җитештерү, рекреацион зоналар, инженерлык һәм транспорт инфраструктурасы, махсус билгеләнештәге, авыл хуҗалыгы кулланышындагы зоналар;

мәдәни мирас объектлары билгеләре булган тарихи-мәдәни мирас объектларын урнаштыру зоналары;

социаль хезмәт күрсәтү учреждениеләре һәм предприятиеләре челтәре;

Транспорт һәм инженерлык инфраструктурасы объектлары.

Муниципаль берәмлек территориясендә шәһәр төзелеше нормалаштыру объектларының урнашуы муниципаль районның территориаль планлаштыру схемасы, генераль план, җирдән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләре һәм территорияләрне планлаштыру проектлары составында яисә нигезендә билгеләнә.

1.3. Территориаль планлаштыру документларын, җирдән файдалану һәм төзелеш проектларын һәм территорияне планлаштыру документларын эшләгәндә түбәндәгеләрне үтәргә кирәк:

конкрет әйләнә-тирә районнар өчен дифференциацияләнгән территорияне куллану интенсивлыгы;

мәдәни мирас объектларын, мәдәни мирас объектлары билгеләре булган объектларны саклау һәм тарихи планлаштыру һәм төзелеш объектларын саклау таләпләре;

әйләнә-тирә мохитне һәм табигый комплекс территорияләрен саклау таләпләре;

санитар-гигиена нормалары һәм янгын куркынычсызлыгы таләпләре;

инвалидлар һәм халыкның аз хәрәкәтләнүче төркемнәре өчен шәһәр төзелеше объектларыннан файдалану мөмкинлеге таләпләре.

1.4. Әлеге нормативлар территориаль планлаштыру документлары проектларын, шәһәр төзелешен зоналаштыру документларын һәм территорияне планлаштыру документларын әзерләгәндә, шулай ук әлеге документларга үзгәрешләр керткәндә кулланыла.

Нормативлар проект оешмалары тарафыннан функциональ зоналар чикләрен, капиталь төзелеш объектлары өчен җир кишәрлекләре күләмен, җирле әһәмияттәге капиталь төзелеш объектларын планлаштырыла торган урнаштыру зоналары күләмнәрен, объектларның һәркем файдалана алырлык радиусларын билгеләгәндә исәпкә алына.

1.5. Шәһәр төзелешен проектлаштыру нормативлары территориаль планлаштыру документлары проектларын муниципаль берәмлекләрнең җирле үзидарә органнары белән килештергәндә исәпкә алына.

1.6. Нормативлар халык тарафыннан да, башка кызыксынган субъектлар тарафыннан Генераль план проекты, җирдән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләре проекты, Территорияне планлаштыру проекты һәм территорияне планлаштыру документлары составында әзерләнгән территорияне межалау проекты буенча ачык тыңлаулар үткәргәндә исәпкә алына.

1.7. Нормативлар 2009 елның 30 декабрендәге "биналарның һәм корылмаларның иминлеге турында Техник регламент" 384-ФЗ номерлы Федераль закон таләпләренә туры килә, ул биналарга һәм корылмаларга (шул исәптән алар составына керүче инженер-техник тәэминат челтәрләренә һәм инженер-техник тәэминат системаларына), шулай ук биналар һәм корылмалар белән бәйле проектлау процессларына (эзләнүләрне дә кертеп), төзелеш, монтажлау, җайга салу, җайга салу, эксплуатацияләү һәм утильләштерү (сүтү), шул исәптән биналар һәм корылмалар белән бәйле:

механик куркынычсызлык;

янгын куркынычсызлыгы;

куркыныч табигать процессларында һәм күренешләрендә һәм (яки) техноген йогынтыларда куркынычсызлык;

биналарда һәм корылмаларда яшәү һәм яшәү өчен куркынычсыз шартлар тудыру;

биналардан һәм корылмалардан файдаланучылар өчен куркынычсызлык;

инвалидлар һәм мөмкинлекләре чикләнгән башка төркемнәр өчен биналар һәм корылмалардан файдалану мөмкинлеге;

биналарның һәм корылмаларның энергетика нәтиҗәлелеге;

биналарның һәм корылмаларның әйләнә-тирә мохиткә йогынтысының куркынычсыз дәрәҗәсе.

Нормативларда "янгын куркынычсызлыгы таләпләре турында Техник регламент"2008 елның 22 июлендәге 123-ФЗ номерлы Федераль законда билгеләнгән янгын куркынычсызлыгы таләпләре бар.

1.8. Аеруча саклана торган табигый территорияләрдә нормативлар махсус сакланыла торган табигать территорияләрен саклау өлкәсендәге законнарга каршы килми торган өлешендә кулланыла.

1.9. Табигать һәм яшелләндерелгән территорияләр территорияләрендә нормативлар табигать һәм яшелләндерелгән территорияләрне саклау һәм куллану өлкәсендә законнар белән билгеләнгән әлеге территорияләрне саклау һәм куллану режимнарына каршы килми торган өлешендә кулланыла.

1.10. Территорияләрне файдалануның аерым шартлары булган зоналар территорияләрендә нормативлар федераль һәм республика законнары таләпләренә каршы килми торган өлешендә кулланыла, алар нигезендә территорияләрне файдалануның махсус шартлары булган зоналар билгеләнгән.

1.11. Тарихи-мәдәни билгеләнештәге җирләрдә нормативлар мәдәни мирас объектларын саклау һәм алардан файдалану өлкәсендәге законнарга каршы килми торган өлешендә кулланыла.

1.12. Халыкның һәм территорияләрнең, шул исәптән янгын деполарының, ашыгыч ярдәм подстанцияләренең, башка объектларның иминлеген тәэмин итә торган ашыгыч хезмәтләр объектларын урнаштыру Федераль законнар нигезендә гамәлгә ашырыла.

1.13. Нормативлар расланганнан бирле гамәлгә керә.

2. НОРМАТИВ СЫЛТАМАЛАР.

Нормативларда Россия Федерациясе, Татарстан Республикасы, Түбән Кама муниципаль районының аларга карата 1 нче кушымтада китерелгән норматив-хокукый актларга, норматив-техник документларга һәм стандартларга сылтамалар кулланылган.

Искәрмә: нормативлардан файдаланганда, гомуми файдаланудагы мәгълүмат системасында - Интернет мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә Стандартлаштыру буенча мәгълүмат порталында яки ел саен 1 гыйнварына чыгарыла торган һәм агымдагы елда бастырылган тиешле мәгълүмат күрсәткечләре буенча, ссылка стандартларының һәм классификаторларының гамәлдә булуын тикшерү максатка ярашлы.

Әгәр сылтама документы Татарстан Республикасы документы булып тора икән, Татарстан Республикасының гомуми файдаланудагы рәсми мәгълүмат системасында сылтама документларының гамәлдә булуын тикшерү максатка ярашлы.

Әгәр сылтама документы алмаштырылган (үзгәртелгән) икән, нормативлардан файдаланганда, алыштырылган (үзгәртелгән) документ белән эш итәргә кирәк. Әгәр сылтама материалын алыштырмыйча гына гамәлдән чыгаралар икән, аңа сылтама бирелгән нигезләмә бу ССЫЛКАГА кагылмаган өлешендә кулланыла.

3. БИЛГЕЛӘМӘЛӘР.

Әлеге нормативларда аларга 2 нче кушымта нигезендә терминнар кулланыла.

4. АВЫЛ ҖИРЛЕКЛӘРЕ ТЕРРИТОРИЯЛӘРЕН ОЕШТЫРУ

4.1. ҮСЕШ КОНЦЕПЦИЯСЕ ҺӘМ АВЫЛ ҖИРЛЕКЛӘРЕ ТЕРРИТОРИЯЛӘРЕН ГОМУМИ ОЕШТЫРУ

4.1.1. Түбән Кама муниципаль районы муниципаль берәмлекләренең үсеш перспективалары Россия Федерациясе, Татарстан Республикасы һәм Түбән Кама муниципаль районының территориаль планлаштыру схемалары, Түбән Кама муниципаль районы муниципаль берәмлекләренең генераль планнары тәкъдимнәрен исәпкә алып билгеләнергә тиеш.

Проектлаганда Россия Федерациясе, Татарстан Республикасы законнарына, Россия Федерациясе, Татарстан Республикасы Президенты указларына, Россия Федерациясе, Татарстан Республикасы Хөкүмәте карарларына таянып эш итәргә, федераль, республика һәм җирле максатчан программалардагы тәкъдимнәрне, Россия Федерациясе, Татарстан Республикасы, Түбән Кама муниципаль районы территориясен социаль-икътисадый үстерү фаразларындагы һәм программаларында булган тәкъдимнәрне исәпкә алырга кирәк.

4.1.2. Түбән Кама муниципаль районы авыл җирлекләре үсешенең стратегик юнәлешләре булып торалар:

район үсешенең федераль һәм республика программаларын тормышка ашыру, җирлекләрнең инфраструктурасын модернизацияләү, шәһәр барлыкка китерүче базасын диверсификацияләү

(шул исәптән районның социаль-икътисади үсеше белән бәйле эшчәнлек төрләре буенча), мәдәни-агарту эшчәнлеге өчен актив куллану нигезләре буларак, архитектура-сәнгать йөзен саклау һәм торгызу кебек мөһим проблемалар булып тора.;

авыл җирлекләренең (шул исәптән социаль һәм инженерлык инфраструктурасы, төзекләндерү дәрәҗәсен) тормышка ашыру, авыл халкының эшчәнлек төрләрен киңәйтү-халыкның тормыш дәрәҗәсен күтәрү һәм авыл җирлекләренең тотрыклы үсеше шарты.

4.1.3. Авыл җирлекләрен үстерүне территориаль планлаштыру аларның район һәм җирле (локаль) системаларында, территориаль планлаштыру схемаларында, муниципаль берәмлекләрнең генераль планнарында күрсәтелгән урыннарын һәм ролен исәпкә алырга тиеш.

Генераль планнар һәм планлаштыру проектларын эшләгәндә, аның үзенчәлекләре: халык саны, Халык-хуҗалык профиле, халыкны күчерү системасында, административ-территориаль һәм муниципаль төзелештә роле һ. б. нигезендә, җирлекнең тибын исәпкә алырга кирәк.

4.1.4. Түбән Кама муниципаль районы муниципаль берәмлекләренең генераль планнарында территорияләрне үстерүнең оптималь чиратын күздә тотарга кирәк. Шул ук вакытта, территориаль үсеш, функциональ зоналаштыру, инженер-транспорт инфраструктурасы, табигый ресурслардан рациональ файдалану һәм әйләнә-тирә мохитне саклау буенча принципиаль карарларны да кертеп, исәп-хисап чорыннан читтә муниципаль берәмлекләрнең үсеш перспективаларын билгеләргә кирәк.

Кагыйдә буларак, исәп-хисап вакыты 20 елга кадәр булырга тиеш, ә шәһәр төзелеше фаразы 30-40 ел булырга мөмкин.

4.1.5. Торак районнарны, микрорайоннарны комплекслы төзү микрорайоннар территориясен инженерлык җиһазлары белән тәэмин итү һәм торак йортларны һәм хезмәт күрсәтү предприятиеләрен комплекслы файдалануга тапшыру буенча эшләрне алдан башкаруны күздә тота.

Магистраль коммуникацияләрне сузу микрорайон төзелешенең чиратлылыгына һәм микрорайонга керүче район карамагындагы хезмәт күрсәтү предприятиеләре төзелешенә бәйле рәвештә микрорайон төзелеше башланганчыга кадәр башкарылырга тиеш.

Мәйдан эчендәге коммуникацияләрне салу, беренче чиратта, төзелеш эшләре башланачак объектларга һәм беренче чиратта, шәһәр төзелеше комплексларына башкарылырга тиеш. Хезмәт күрсәтү предприятиеләрен комплекслы гамәлгә кертү микрорайон һәм шәһәр төзелеше комплексларын төзүне оештыру проекты нигезендә, микрорайон халкының яки шәһәр төзелеше комплексы составына керүче торак йортлар комплексының, хезмәт күрсәтү предприятиеләренең тәэмин ителешен исәпкә алып башкарылырга тиеш (СНиП 1.05.03-83).

4.1.6. Авыл торак пунктлары, халыкның проект санына карап, исәп-хисап чорына 1 нче таблица нигезендә төркемнәргә бүленә.

1 нче таблица

АВЫЛ ТОРАК ПУНКТЛАРЫ СТРУКТУРАСЫ

Төркемнәр	Халык саны, мең кеше
	авыл җирлекләре
Зурлар	1дән 3 кә кадәр
Уртача	0,2 дән 1 гә кадәр
Кече<*>	0,05 тән 0,2 гә кадәр
	0,05 кә кадәр

Түбән Кама муниципаль районында халыкны формалаштыруның гомуми принцибы булып,

җитештерү-икътисади, мәдәни-көнкүреш һәм башка җирлекара элемтәләр нигезендә, аларның үзара бәйләнешле үсеше ареаллары чикләрендә торак урыннарының бөтен системасын төзү кабул ителә.

Шул ук вакытта халыкны күчерү системасын үстерү хезмәт, территориаль һәм башка ресурслардан рациональ файдалану, җитештерүне оештыру һәм урнаштыру, табигать тирәлеген формалаштыру һәм яхшырту, социаль һәм шәһәр төзелеше мәсьәләләрен хәл итү буенча комплекслы һәм чаралар белән тәэмин ителергә тиеш.

Административ-территориаль төзелештә авыллар, авыллар (шул исәптән муниципаль берәмлекләр үзәкләре) роле буенча аерылып тора.

Җирлекнең җитештерү специализациясе буенча дифференциацияләнә:

башкарылучы функцияләрне төрлелек дәрәҗәсе буенча;

аны үстерү өчен әйдәп баручы белгечлек буенча (торак һәм җитештерү зоналарының үзара бәйләнешен һәм урнаштырылышын, буш зоналарны, шулай ук әйләнә-тирә мохитне саклау чараларын урнаштыруның максатчанлыгын нигезләгәндә исәпкә алына).

4.1.7. Түбән Кама муниципаль районы муниципаль берәмлекләренең һәм торак пунктларының тарихи-мәдәни әһәмияте мәдәни мирас объектларының саны белән дә, аларның статусы (федераль, төбәк яки җирле әһәмияттәге) белән дә билгеләнә.

4.1.8. Исәп-хисап чорына халык санын Түбән Кама муниципаль районының һәм аның муниципаль берәмлекләренең үсеш перспективалары, халык саны һәм хезмәт ресурслары санының барлыкка килгән тенденцияләрен, халык санының һәм структурасының демографик фаразын, муниципаль берәмлекләрнең социаль-икътисади үсеш планнарын, шулай ук планлаштырылган чикләүләрне исәпкә алып тәгәлләштерелергә тиеш.

Халык санының факттагы күрсәткечләрен һәм Түбән Кама муниципаль районының демографик хәлен фаразлауны исәпкә алып, халык саны исәп-хисап күрсәткечләре өчен кабул ителә:

2015 елның 1 гыйнварына-38,045 мең кеше;

уртача вакытка (2020 ел) – 40,78 мең кеше;

хисап вакытына (2035 ел) - 50,05 мең кеше.

Искәрмә: муниципаль район халкы саны буенча фараз күрсәткечләре әлеге нормативларга 3 нче кушымтаның 1 нче таблицасында китерелгән.

4.1.9. Өстенлекле функциональ файдалануны исәпкә алып, җирлекләр территориясе түбәндәге төп зоналарга бүленә:

торак;

иҗтимагый-эшлекле;

җитештерү;

транспорт инфраструктурасы;

инженерлык инфраструктурасы;

рекреацион билгеләнештәге;

аеруча саклана торган территорияләр;

авыл хуҗалыгы кулланышы;

махсус билгеләнештәге;

хәрби объектлар һәм башка режим территорияләре;

башкалар.

4.1.10. Шәһәр төзелешен зоналаштырганда функциональ зоналар чикләрендә территориаль зоналар билгеләнә. Территориаль зоналар составы, шулай ук аларның җир кишәрлекләреннән файдалану үзенчәлекләре, федераль, республика норматив хокукый актларында, шулай ук әлеге нормативларда билгеләнгән чикләүләрне исәпкә алып, Түбән Кама муниципаль районы авыл җирлекләрендә җирдән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләре белән билгеләнә.

4.1.11. Территориаль зоналар составы, шулай ук аларның җир участокларыннан файдалану үзенчәлекләре шәһәр төзелеше регламенты, шәһәр төзелеше, җир, табигать саклау, санитар, башка махсус законнар, әлеге нормативлар белән билгеләнгән чикләүләрне исәпкә алып, җирдән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләре, шулай ук махсус нормалар белән билгеләнә.

Территориаль зоналар составында гомуми файдаланудагы мәйданнар, урамнар, юллар, юллар, яр буе, скверлар, бульварлар, сулыклар һәм халыкның иҗтимагый мәнфәгатьләрен канәгатьләндерү өчен билгеләнгән башка объектлар биләп торган җир кишәрлекләре бүлеп бирелә ала.

4.1.12. Функциональ һәм территориаль зоналарның чикләре билгеләнергә мөмкин:

магистраль линияләренә, урамнар, проездлар, транспортны аеручы агымнарга, капма-каршы юнәлешләргә;

кызыл линияләргә;

җир кишәрлекләре чикләре;

чикләре турында;

муниципаль берәмлек чикләре;

табигый объектларның табигый чикләре;

һәм башка чикләре.

4.1.13. Территориаль зоналар бүлеп биргәндә һәм аларны куллану регламентларын билгеләгәндә шулай ук территорияне махсус куллану зоналарында билгеләнгән шәһәр төзелеше эшчәнлегенә карата чикләүләрне дә исәпкә алырга кирәк. Алар арасында: тарихи төзелеш, тарихи-мәдәни тыюлыклар зоналары; тарих һәм мәдәният һәйкәлләрен саклау зоналары; махсус саклана торган табигать территорияләре зоналары; санитар-саклау зоналары; су саклау зоналары һәм яр буе саклау полосалары; файдалы казылма яту зоналары; табигый һәм техноген характердагы тискәре йогынтысы белән бәйле төзелеш урнаштыру өчен чикләүләр булган зоналар (су басу һәм су басу, утырту грунтлары һ.б.).

Территорияләрне файдалануның аерым шартлары булган зона чикләре, шул исәптән мәдәни мирас объектлары территорияләре чикләре Россия Федерациясе, Татарстан Республикасы законнары нигезендә билгеләнә, территориаль зона чикләре белән туры килмәскә мөмкин.

4.1.14. Әйләнә-тирә мохитне саклау функцияләрен башкаручы җитештерү һәм башка объектларның санитар-яклау зоналары әлеге объектлар урнашкан территориаль зоналар составына кертелә. Санитар-саклау зоналарын куллану һәм төзүнең рөхсәт ителгән режимын гамәлдәге законнар, әлеге нормативлар, санитар кагыйдәләр нигезендә кабул итәргә кирәк 2.2.1/2.1.1.1200-03 шулай ук җирле санитар-эпидемиологик күзәтчелек органнары белән килешү буенча.

Табигый һәм техноген факторларның куркыныч йогынтысына дучар булган районнарда җирләкләр территорияләрен зоналаштырганда күп санда кешеләр булу белән бәйле булган биналар һәм корылмалар урнаштыру өчен әлеге нормативларда китерелгән чикләүләрне исәпкә алырга кирәк.

4.2. ТОРАК ЗОНАЛАР

ГОМУМИ ТАЛӘПЛӘР

4.2.1. Торак зоналар торак фондын урнаштыру өчен билгеләнгән.

Торак зоналарда шулай ук аерым торучы, төзелгән яки төзелгән халыкка социаль һәм мәдәни-көнкүреш хезмәте күрсәтү объектларын, дини биналарны, автомобиль транспорты тукталышларын һәм җитештерү объектларын урнаштыру рөхсәт ителә, кеше яшәү тирәлегенә һәм сәламәтлегенә йогынты чыганагы булмаган санитар-саклау зоналары (тавыш, вибрация, магнит кырлары, радиация йогынтысы, туфрак, һава, су һәм башка зарарлы йогынты ясау) җайланмаларын таләп итми.

Торак зоналар торак пунктлар чикләрендә урнашырга тиеш.

Искәрмә: җирле үзидарә органнары карары буенча торак пунктлар чикләрендә бакчачылык (дача) участокларын урнаштыру өчен территорияне күздә тотарга мөмкин. Мондый территорияләр торак зонага керә. Бу зоналарга карата социаль, транспорт һәм инженерлык инфраструктурасын үстерүне киләчәктә даими яшәү мөмкинлеген тәэмин итә торган күләмнәрдә күздә тотарга кирәк.

4.2.2. Торак зоналарның планлаштыру структурасын, тулаем алганда, территориянең шәһәр төзелеше һәм табигый үзенчәлекләрен исәпкә алып, торак пунктны зоналаштыру һәм планлаштыру структурасы белән үзара бәйләнештә формалаштырырга кирәк. Шул ук вакытта

торак йортларны, җәмәгать биналарын һәм корылмаларын, урам-юл челтәрен, гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләрне, шулай ук санитар-гигиена нормалары һәм куркынычсызлык таләпләре буенча торак зоналар территориясендә урнаштыру рөхсәт ителә торган башка объектларны үзара бәйле урнаштыруны күздә тотарга кирәк.

4.2.3. Торак зоналар территорияләре күләмен алдан билгеләү өчен, 1000 кешегә исәпләнгән, 2 нче таблицада китерелгән зурайтылган күрсәткечләрне кулланырга рөхсәт ителә (СП 42.13330.2011).

2 нче таблица

ТОРАК ЗОНАЛАР МӘЙДАНЫНЫҢ ТӨЗЕЛЕШ ТӨРЛӘРЕ БУЕНЧА ЗУРАЙТЫЛГАН КҮРСӘТКЕЧЛӘРЕ

Төзелеш тибы	**1 000 кешегә исәпләнгән торак зоналар мәйданының зурайтылган күрсәткечләре**
Күп катлы төзелеш (9-16 кат)	7
Урта катлы төзелеш (5-8 кат)	8
Азкатлы төзелеш: секция (4 катка кадәр), блокланган Төзелеш (3 катка кадәр)	10
Участоклар белән индивидуаль йорт төзелеше (бер фатирлы торак йортлар)	20
Авыл җирлекләрендә, нигездә, шәхси йорт төзелеше белән	30

4.2.4. Торак төзелеше күләмнәрен һәм структурасын билгеләү өчен, район буенча торак урыннарның гомуми мәйданы белән исәпләнгән минималь тәэмин ителеш түбән Кама муниципаль районының фактгагы статистик мәгълүматлары нигезендә һәм Түбән Кама муниципаль районының территориаль планлаштыру схемасы нигезендә, әлеге нормативларга 4 нче кушымтаның 3 нче таблицасы һәм 1 нче таблицасы нигезендә кабул ителә.

3 нче таблица

ХАЛЫКНЫ ТОРАК БЕЛӘН ТӘЭМИН ИТҮНЕҢ ФАКТТАГЫ ҺӘМ ИСӘП-ХИСАП КҮРСӘТКЕЧЛӘРЕ

Күрсәткеч исеме	Фактгагы хисап күрсәткечләре, кв. метр/кеше	Исәп-хисап чорларына күрсәткечләр, кв. метр/кеше	
	2015 ел	2020 ел	2035 ел
Торак биналарның гомуми мәйданы белән исәп-хисаплап чыгарылган минималь тәэмин ителеше, шул исәптән:	31.7	38,0	45.0
авыл җирлекләре үзәкләрендә	31.7	38,0	45,0
авыл торак пунктларында	31.7	38.0	46,0

Искәрмә: киләчәктә исәп-хисап күрсәткечләре 2020, 2035 елларда ирешелгән торак урыннарының гомуми мәйданы белән факттагы исәп-хисап минималь тәэмин ителешен исәпкә алып корректлана.

4.2.5. Торак төзелеше күләмнәренең һәм төрләренең исәп-хисап күрсәткечләре барлыкка килгән һәм фаразлана торган социаль-демографик ситуацияне исәпкә алып башкарылырга тиеш. Шул ук вакытта уңайлылык дәрәҗәсе буенча 4 нче таблица нигезендә дифференциацияләнгән торак йортларның төрле төрләрен күздә тотарга киңәш ителә. Торак белән тәэмин ителешнең уртача исәп-хисап күрсәткече торак йортлар һәм фатирларның төрле уңайлылык дәрәҗәсенә бәйле һәм исәп-хисап белән билгеләнә (СП 42.13330.2011).

4.2.6. Торак төзелешен реконструкцияләгәндә, кагыйдә буларак, гамәлдәге капиталь торак һәм иҗтимагый төзелеш сакланып калырга һәм модернизацияләнергә тиеш. Яңа биналар һәм корылмалар төзү, гамәлдәге торак һәм җәмәгать биналарының Түбән катларыннан функциональ файдалануны үзгәртү, биналарны көйләү, мансард катларын урнаштыру, санитар-гигиена, янгынга каршы һәм башка нормативларны үтәгәндә җир өсте һәм җир асты киңлекләрен куллану рөхсәт ителә. Шул ук вакытта "хезмәт күрсәтү учреждениеләре һәм предприятиеләре" бүлеге таләпләре нигезендә халыкка хезмәт күрсәтүнең норматив дәрәҗәсен, шулай ук инженерлык һәм транспорт инфраструктурасын модернизацияләүне тәэмин итәргә кирәк (СП 42.13330.2011).

4.2.7. Ширкәт әгъзалары - күпфатирлы йортларда (кондоминиумнарда) торак урыннар милекчеләренең гомуми өлешле милкендә булган күпфатирлы торак йортлардагы җир кишәрлекләрен куллану чикләре, күләмнәре һәм режимы территориаль планлаштыру, шәһәр төзелеше зоналаштыру, территорияне планлаштыру документларында, Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы законнарын исәпкә алып билгеләнә (СП 42.13330.2011).

4 нче таблица

УҢАЙЛЫЛЫК ДӘРӘҖӘСЕ БУЕНЧА ДИФФЕРЕНЦИАЦИЯЛӘНГӘН ТОРАК ФОНДЫ СТРУКТУРАСЫ.

Уңайлылык дәрәҗәсе буенча торак йорт һәм фатир тибы	Бер кешегә исәпләгәндә торак йорт һәм фатир мәйданы нормасы, кв. метр	Торак йортка һәм фатирга күченү формуласы	Торак төзелешенең гомуми күләмендә өлеш-процент
Дәрәҗәле (бизнес-класс)	40	k = n + 1 k = n + 2	$\frac{10}{15}$
Массакүләм (эконом-класс)	30	k = n k = n + 1	$\frac{25}{50}$
Социаль (муниципаль торак)	20	k = n - 1 k = n	$\frac{60}{30}$
Махсуслаштырылган	-	k = n - 2 k = n - 1	$\frac{7}{5}$
Искәрмә: 1. Гомуми саны торак бүлмәләр фатирда яки Йортында k һәм яшәүче кешеләр саны n. 2. Махсуслаштырылган торак төрләре-кунакханә тибындагы йортлар, махсуслаштырылган			

торак комплекслары. 3. Беренче чиратта, исәп-хисап чорына. 4. Күрсәтелгән норматив күрсәткечләр реаль яшәү нормасын билгеләү өчен нигез булып тормый

4.2.8. Торак зонаны урнаштыру өчен, санитар-гигиена һәм инженер-геология мөнәсәбәтләрендә иң уңайлы территорияләр сайлап алынырга тиеш, алар күп күләмдә инженер әзерлеген, планлаштыру эшләрен һәм табигый тирәлекнең табигый торышын саклау буенча шактый чаралар таләп итми.

Торак зоналарны оештырганда җирлекнең зоналашуын һәм структурасын, территориянең шәһәр төзелеше һәм табигый үзенчәлекләрен исәпкә алырга, торак һәм иҗтимагый төзелеш, урам-юл челтәре, гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләрне үзара бәйләнештә урнаштыруны тәэмин итәргә кирәк.

4.2.9. Торак зоналарны сәламәтләндерү су, һава, туфрак һәм Югары тавыш, электромагнит һәм радиацион кырларның пычрану чыганакларын бетерү хисабына тәэмин ителә.

Торак зоналарның аерым өлешләре чикләрендә урнаштыру өчен рөхсәт ителгән объектлар исемлеге Җир биләмәләреннән файдалану һәм җирлек төзү кагыйдәләре составында расланган шәһәр төзелеше регламентлары белән билгеләнә.

ТОРАК ЗОНАЛАРНЫ ОЕШТЫРУ ПРИНЦИПЛАРЫ

4.2.10. Торак зоналарны оештыруның структур нигезе булып аларның функциональ-планлаштыру әгъзаларының характеры тора. Торак зоналар торак төзелеше участокларына бүленә (бер фатирлы торак йорт участогы, күп фатирлы торак йорт участогы, торак квартал, микрорайон, торак район участогы).

4.2.11. Күп фатирлы торак йорт участогы торак квартал, торак микрорайон, торак район территориясендә урнашкан.

Күп фатирлы торак йорт участогында оештырылырга тиеш:

торак бинаның керү төркемнәренә, шул исәптән махсуслаштырылган автомобиль транспорты (янгын, ашыгыч ярдәм, башка махсуслаштырылган транспорт)өчен керү юллары;

торак бинаның керү төркемнәренә һәм участок территориясе буенча хәрәкәт итүгә якын килүне тәэмин итү өчен җәяүлеләр коммуникацияләре;

яшәүчеләр һәм торак бинага килүчеләрнең автомобильләр кую урыннары;

торак булмаган бинада урнашкан учреждение һәм предприятиеләргә килүчеләрнең җиңел автомобильләр кую урыннары;

каты коммуналь калдыкларны сортларга аеру һәм чүп җыю өчен контейнерлар урнаштыру урыннары.

Күп фатирлы торак йорт участогы чикләрендә урнашкан яшелләндерелгән территорияләр составында балалар уеннары һәм халык ялы өчен мәйданчыклар оештырылырга тиеш.

4.2.12. Бер фатирлы торак йортның участогы торак квартал, торак микрорайон, торак район территориясендә урнашкан.

Бер фатирлы торак йорт участогында халыкның җиңел автомобильләрен саклау өчен урыннар оештырылырга тиеш.

Бер фатирлы торак йорт участогында каты коммуналь калдыкларны сортларга аеру һәм чүп-чар җыю өчен контейнерлар урнаштыру урыны оештырылырга тиеш.

4.2.13. Торак квартал участогы торак микрорайон, торак район территориясендә яки аерым функциональ-планлаштыру белем бирү рәвешендә урнашкан.

Торак квартал участогы тәэмин ителергә тиеш:

1) торак комплексның керү төркемнәренә, шул исәптән махсуслаштырылган автомобиль транспорты (янгын, ашыгыч ярдәм, башка махсуслаштырылган транспорт)өчен подъездлар;

2) төрле урамнардан Ике яки аннан да күбрәк керү (чыгу) белән участок территориясенә керә.

Торак кварталны кертергә тиеш:

торак кварталның керү төркемнәренә һәм участок территориясе буенча хәрәкәт итүгә якын килүне тәэмин итү өчен җәяүлеләр коммуникацияләре;

автомобиль кую урыннары;

кунак автостоянкалары, эшләүче автомобильләр кую урыннары һәм торак кварталда урнашкан учреждениеләр һәм предприятиеләргә килүчеләр;

түгәрәк эшчәнлеге, спорт белән шөгыльләнү, көндәлек ихтыяҗ булган сәүдә, туклану һәм көнкүреш хезмәтләре күрсәтү предприятиеләре өчен бүлмәләр;

биналар һәм өслекләр урнаштыру өчен яшел үсентеләр;

каты коммуналь калдыкларны сортларга аеру һәм чүп җыю өчен контейнерлар урнаштыру урыннары.

Торак кварталда урнаштыру рөхсәт ителә:

1) балалар бакчасы;

2) яшелләндерүнең барлык мәйданнары - торак комплексның түбәләрендә, террасаларында, кышкы бакчалары һәм атриумнары биналарында;

3) иҗтимагый-эшлекле билгеләнештәге башка объектлар, торак комплексның гомуми төзелеш мәйданының 20 процентыннан да ким булмаган өлеше тәшкил иткән очракта.

Яшелләндерелгән территорияләрдә яки яшелләндерелгән торак комплекс мәйданнары составында балалар һәм олылар уеннары өчен мәйданчыклар каралырга тиеш.

4.2.14. Торак микрорайоннар торак районнар территориясендә яки аерым функциональ-планлаштыру берәмлекләре рәвешендә урнашкан.

Торак микрорайон территориясендә торак төзелеше торак кварталлар, торак кварталлар һәм (яки) торак төзелеше участоклары рәвешендә формалашырга мөмкин.

Торак микрорайон территориясе составына керергә тиеш:

торак төзелеше участоклары;

социаль инфраструктура объектлары участоклары;

рекреацион территорияләр участоклары;

җирле әһәмияттәге урамнар, юллар.

Торак микрорайон территориясендә урнашырга тиеш:

социаль инфраструктура объектлары: балалар бакчалары, гомуми белем бирү мәктәпләре, даруханәләр, сөт кухнясының өләшү пунктлары, клублар, массакүләм спорт корылмалары, сәүдә, туклану һәм көнкүреш хезмәтләре күрсәтү предприятиеләре;

җиңел автомобильләр саклау урыннары;

микрорайон территориясендә урнашкан социаль инфраструктура объектларына килүчеләр һәм эшләүче җиңел автомобильләр кую урыннары;

төзелеш участокларына, шул исәптән махсуслаштырылган автомобиль транспорты (янгын, ашыгыч ярдәм, башка махсуслаштырылган транспорт) өчен керү юллары;

торак микрорайон территориясе буенча халыкның йөрешен тәэмин итү өчен җәяүлеләр коммуникацияләре;

ачык спорт мәйданчыклары;

велосипед юллары.

Торак микрорайон территориясендә урнаштыру рөхсәт ителә:

физкультура-сәламәтләндерү комплекслары, территориаль сырхауханәләр участоклары;

объект территориясенең мәйданы 0,5 гектардан артмаган очракта, объект территориясенең гомуми мәйданы торак микрорайон территориясеннән 20 проценттан да артмаган, ә күрсәтелгән объектларның гомуми төзелеш өлеше - торак микрорайон территориясендә төзелешнең гомуми мәйданының 25 проценттан да артмаган.

4.2.15. Торак район территориясендә торак төзелеше торак микрорайоннар, торак микрорайоннар һәм торак кварталлар, торак микрорайоннар, торак кварталлар, торак кварталлар һәм торак төзелеше участоклары рәвешендә формалашырга мөмкин.

Торак район территориясе составына керергә тиеш:

торак төзелеше участоклары;

иҗтимагый-эшлекле төзелеш участоклары, шул исәптән социаль инфраструктура объектлары

участоклары;

рекреацион территорияләр (скверлар, бульварлар, бакчалар, парклар);

район территориясендә коммуналь хезмәт күрсәтү объектлары участоклары;

район әһәмиятендәге, җирле әһәмияттәге урамнар, юллар.

Торак район территориясендә урнаштырылырга тиеш:

район, җирле әһәмияттәге урамнар челтәре, район халкына транспорт хезмәте күрсәтүне тәэмин итә торган юллар челтәре;

торак төркемнәр һәм микрорайоннар территорияләрендә урнаштыру мәҗбүри булган социаль инфраструктура объектлары, шулай ук музыка һәм сәнгать мәктәпләре, күп функцияле мәдәни үзәкләр, физкультура-сәламәтләндерү комплекслары, балалар-яшүсмерләр спорт комплекслары, территориаль поликлиникалар, универсаль сәүдә үзәкләре, махсуслаштырылган кибетләр, комплекслы көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләре, рестораннар, кафелар, социаль хезмәт күрсәтү учреждениеләре.;

халыкның торак район территориясе буенча хәрәкәт итү өчен җәяүлеләр коммуникацияләре;

җиңел автомобильләр саклау урыннары;

торак район территориясендә урнашкан торак булмаган объектларга килүчеләр һәм эшләүчеләр өчен җиңел автомобильләр кую урыннары;

велосипед юллары.

Торак район территориясендә, дини билгеләнештәге объектларны, җитештерү билгеләнешендәге объектларны, Транспорт һәм инженерлык инфраструктураларын да кертеп, иҗтимагый-эшлекле билгеләнештәге башка объектлар участокларын урнаштыру рөхсәт ителә.

Торак район территориясендә рөхсәт ителми:

районара әһәмияттәге урамнарны һәм юлларны урнаштыру;

тиз йөрешле һәм тышкы транспортның җир өсте линия объектларын урнаштыру;

магистраль нефть һәм газ линия объектларын урнаштыру.

4.2.16. Төзелеш характеры нигезендә торак пунктның торак зонасы чикләрендә түбәндәге Төзелеш төрләре бүленә:

азкатлы торак төзелеше - 3 катка кадәр биеклектәге бер фатирлы индивидуаль усадьба төзелеше; 3 катка кадәр биеклектәге блокланган торак йортлар төзү; 3 - 4 каттагы күпфатирлы торак йортлар төзү.;

урта катлы торак төзелеше - 5-8 каттагы күпфатирлы торак йортлар белән төзелеш;

күп катлы торак төзелеше-9дан 16 катка кадәр һәм аннан да югары биеклектәге күпфатирлы торак йортлар төзү.

Җирле шартларга бәйле рәвештә, төзелешнең әлеге төрләре, кагыйдә буларак, дифференцияләнә: торак пункт системасында урнаштыру буенча, комфортлылык дәрәҗәсе буенча, архитектура һәйкәлләренең булуы һәм сакланышы буенча, төзелешнең тарихи чоры буенча һ. б.

Төзелеш төрләре һәр торак пунктка карата бүленә һәм аларны оештыруга карата таләпләр җирдән файдалану һәм җирлектә төзелеш кагыйдәләре белән ныгытыла.

4.2.17. Тирә - юньне төзүне оештыру аларның конкрет спецификасын - тирәлекнең шәһәр төзелеше потенциалын, районда яшәүче халыкның социаль төркемнәренә ихтыяҗны, көнкүрешне оештыруның милли үзенчәлекләрен, шулай ук инвалидларның һәм халыкның аз хәрәкәтләнүче төркемнәренең ихтыяҗларын өйрәнүне таләп итә.

Искәрмә: Инвалидларның һәм халыкның аз хәрәкәтләнүче төркемнәренең тулы канлы тормыш эшчәнлеге өчен шартлар ВСН 62-91* һәм СНиП 35-01-2001 таләпләренә туры китереп кабул ителә.

4.2.18. Тарихи зоналар төзелешен формалаштыруга торак пункт үсешенең функциональ һәм архитектура-пространство үзенчәлекләрен, аның тарихи-мәдәни традицияләрен ачыклаучы һәм тирә-юнь район тибындагы төзелешне реконструкцияләүгә карата таләпләр һәм рекомендацияләр билгели торган тарихи-шәһәр төзелеше тикшеренүләре булырга тиеш.

Торак фондының саклана яки сүтелергә тиешле күләмен, аның икътисадый һәм тарихи кыйммәтен, техник халәтен, яшәү өчен яраклы торак фондын максималь саклауны исәпкә алып, билгеләнгән тәртиптә билгеләргә кирәк.

4.2.19. Барлыкка килгән торак төзелешен реконструкцияләү планлаштыру структурасын һәм урамнар челтәрен тәртипкә салуны, җәмәгать хезмәте күрсәтү системасын камилләштерүне, территорияне яшелләндерүне һәм төзекләндерүне, торак һәм иҗтимагый биналарны модернизацияләүне һәм капиталь ремонтлауны күздә тотарга тиеш.

Реконструкцияләнә торган мохитне оештырганда, төзекләндерелә торган кварталларны кабул итү өчен ачучы, аларга хезмәт күрсәтүче учреждениеләр, шул исәптән ябык җәяүлеләр галерьлары, шулай ук җәяүлеләр элемтәләре системасы белән берләштерелгән мәйданчыклар һәм скверлар рәвешендә рекреацион җыелма пространстволар булдыру зарур.

ТОРАК ПУНКТЛАРНЫҢ ТОРАК ТӨЗЕЛЕШЕЕНДӘ НОРМАТИВ ПАРАМЕТРЛАРЫ

4.2.20. Торак зоналарны оештыру өчен нормалаштырыла:

торак фондның тыгызлыгы (4.22-4.2.31);

төрле функциональ билгеләнештәге мәйданчыкларның минималь күләме (4.2.26);

яшелләндерелгән территорияләрнең мәйданы (4.2.40);

көндәлек һәм периодик хезмәт күрсәтү объектларының һәркем өчен мөмкинлеге (5.1.8);

автомобильләрне саклау урыннары белән тәэмин итү (5.2.164);

биналар арасында ара (4.2.35 - 4.2.39);

катлы төзелеш (4.2.32);

шәхси торак төзелеше өчен участокның минималь күләме (4.2.34);

усадьба төзелешендә торак йортлардан хуҗалык корылмаларына кадәр минималь ара (4.2.38 - 4.2.39);

азкатлы һәм күп катлы төзелеш зонасында коймалар (коймалар) (4.2.41);

торак йортларда төзелгән-төзелгән торак булмаган объектларны урнаштыру шартлары (4.2.42);

беренче катларда урнашкан керү төркемнәренә, шулай ук төп урамга чыгучы торак йортларның подвалларында һәм цоколь катларында урнашкан керү төркемнәренә карата таләпләр (4.2.49);

остекление лоджий һәм балконов (4.2.52);

җир өсте массакүләм транспортының тукталыш пунктларына кадәр җәяүлеләр юлларының озынлыгы (ераклыгы) (5.2.150);

тарих һәм мәдәният һәйкәлләрен саклау таләпләре (6.12 бүлек).

4.2.21. Төзелеш тыгызлыгының төп күрсәткече булып квартал төзелеше коэфициенты тора-барлык биналар һәм корылмаларның төзелеш мәйданнарының квартал мәйданына мөнәсәбәте.

4.2.22. Брутто һәм нетто тыгызлыгы аерыла. Бруттоның тыгызлыгы-барлык катлардагы биналарның һәм корылмаларның квартал, микрорайон мәйданына мөнәсәбәте. Нетто тыгызлыгы-биналарның барлык торак катларының гомуми мәйданының кварталның торак территориясе мәйданына мөнәсәбәте.

4.2.23. Квартал төзелеше коэффициенты - барлык биналар һәм корылмалар мәйданнарының квартал мәйданына нисбәте, ул 5 нче таблицада китерелгән күрсәткечләрдән дә артык булмаска тиеш.

5 нче таблица

ТОРАК ТӨЗЕЛЕШЕНЕҢ ТИБЫНА КАРАП КВАРТАЛ ТӨЗЕЛЕШЕ КОЭФФИЦИЕНТЫН БИЛГЕЛӘҮ

Төзелеш төрләре	Квартал төзелеше коэффициенты
Күп фатирлы торак йорт (6 һәм аннан да күбрәк катлар)	0,2
Күпфатирлы урта катлы төзелеш (3-5 кат)	0,25

Аз катлы блоклы төзелеш (1-2 кат)	0,3
Йорт яны кишәрлекләре булган йортлар төзү (1-3 кат)	0,2

4.2.24. Микрорайонның торак зонасы түбәндәге территорияләрдән тора:
автомобильләр куюы өчен мәйданчыклар;
физкультура һәм спорт корылмалары;
торак биналар;
яшеллек;
өлкәннәр өчен ял итү;
мәктәпкәчә һәм кече мәктәп яшендәге балалар өчен уен мәйданчыклары;
мәйданчыклар өчен эт;
юллар, тротуарлар, хуҗалык мәйданчыклары.

4.2.25. Микрорайонның иҗтимагый зонасына керә:
балалар мәктәпкәчә учреждениеләре;
мәктәп;
хезмәт күрсәтү учреждениеләре һәм предприятиеләре.

4.2.26. Күпфатирлы йортларның магистральара территориясендә (кварталларда) урнашкан төрле функциональ билгеләнештәге мәйданчыкларның минималь рөхсәт ителгән күләмен 6 таблица буенча кабул итәргә кирәк.

4.2.27. Социаль, МАССАКҮЛӘМ һәм дәрәҗәле торак төзелеше өчен микрорайонның иҗтимагый зонасы территориясенең барлык элементларының күләмен әлеге нормативка 2, 3, 4 нче кушымталарның 2, 4 нче таблицалары буенча кабул итәргә киңәш ителә.

4.2.28. Фатир алды һәм йорт яны участоклары булган төзелеш кварталларында, шул исәптән блокланган төзелештә, бакча-дача төзелешләрендә, мәйданчыкларның чагыштырма күрсәткечләрен киметергә кирәк:

балалар уеннары өчен-50 процент (бу мәйданчыкларны аерым комплекс рәвешендә, мәсәлән, иҗтимагый үзәк каршында урнаштырып);

автомашиналарны магистральара территориядә (шәхси участоктан тыш) кую өчен 50 процент (нигездә, җәмәгать үзәгендә урнаштырыла);

этләрне урамда йөртү өчен-70 процент.

6 нчы таблица

ТӨРЛЕ ФУНКЦИОНАЛЬ БИЛГЕЛӘНЕШТӘГЕ МӘЙДАНЧЫКЛАРНЫ УРНАШТЫРУ

Мәйданчыклар билгеләү	**Мәйданның чагыштырма күләме, кв. метр/кеше**	**Бер мәйданның уртача күләме, кв. метр**	**Торак һәм иҗтимагый биналар тәрәзәләренә кадәр ераклык, метр**
Мәктәпкәчә һәм кече мәктәп яшендәге балалар өчен уеннар	0,7	30	12
Өлкәннәр өчен ял итү	0,1	10	12
Физкультура белән шөгыльләнү өчен	2,0	100	40/10 <*>
Хуҗалык максатлары өчен	0,01	10	20
Этләрне урамда йөртү	0,2	25	40

<table>
<tr><td>Машиналар кую өчен</td><td>0,8</td><td></td><td></td></tr>
<tr><td colspan="4"><*> Әгәр спорт мәйданчыкларындагы тавыш характеристикалары бүлмәләрдәге тавыш дәрәҗәсенең артуына китермәсә (ябык мәйданчыклардан файдаланганда яки өстәл теннисы өчен мәйданчыклар урнаштырганда).</td></tr>
<tr><td colspan="4">Искәрмә:
1. Балалар өчен уен мәйданчыклары мәҗбүри тәртиптә индивидуаль эшләнгән яки типик альбомнар буенча кабул ителә торган җиһазлар белән җиһазландырылырга тиеш. Мәйданчыкларны җиһазлау проекты участок төзелеше проекты составында эшләнә.
2. Чүп-чар җыючылар өчен хуҗалык мәйданчыкларының иң ерак торак бинага керү урыннарыннан (чүп-чар үткәргече булган йортлар өчен) 100 метрдан да артмаска һәм 50 метрны (чүп-чар үткәргечсез йортлар өчен) урнаштырырга кирәк. Чүп җыю мәйданчыклары белән подъездлар да тәэмин ителергә тиеш.
3. Чүп җыю мәйданчыкларыннан балалар уеннары, өлкәннәр ялы, физкультура мәйданчыклары өчен мәйданчыкларга кадәр ераклыкны 20 метрдан да ким булмаган күләмдә кабул итәргә кирәк</td></tr>
</table>

4.2.29. Аерым торучы инженерлык корылмалары (трансформатор подстанцияләре, насос, котельныйлар һ.б.) мөстәкыйль участокларга ия булырга тиеш. Инженерлык корылмаларын башка билгеләнештәге участоклар чикләрендә саклау һәм урнаштырганда, бу корылмаларга тоткарлыксыз якын килүне, шулай ук аларның нормаль эшләвенең башка шартларын күздә тотарга кирәк.

4.2.30. Социаль торак өчен торак белән тәэмин ителешенең исәп-хисап нормативын бер кешегә 20 кв.метр, массакүләм торак өчен - 30 кв. метр, дәрәҗәле торак өчен - 60 кв. метр кабул итәргә кирәк.

Социаль торак төзелеше өчен микрорайонның (квартал) торак зонасы территориясенең барлык элементларының күләмен 4 нче кушымтаның 2 нче таблицасы буенча, массакүләм торак төзү өчен - 4 нче кушымтаның 3 нче таблицасы буенча, престижлы торак төзү өчен - әлеге нормативларга 4 нче кушымтаның 4 нче таблицасы буенча кабул итәргә кирәк.

Искәрмә: мәктәпкәчә һәм кече мәктәп яшендәге балалар өчен уеннар, олылар өчен ял итү, этләрне урамда йөртү өчен территорияләр яшелләндерелгән территорияләрдә урнашырга мөмкин.

4.2.31. Торак фондның һәм микрорайон (квартал) территориясендә яшәүчеләрнең исәп-хисап җыелмасын 7 һәм 8 таблицаларда кабул итәргә киңәш ителә.

7 нче таблица

МИКРОРАЙОН (КВАРТАЛ)ТОРАК ФОНДЫНЫҢ ТЫГЫЗЛЫГЫ

(кв. метр/гектар)

Торак тибы	Кат											
	2 нче	3 нче	4 нче	5 нче	6 нчы	7 нче	8 нче	9 нчы	13 нче	14 нче	15 нче	16 нчы
Социаль торак	4701	5939	6676	7615	8071	8534	9099	9950	11180	11421	11670	11928
Массакүләм торак	4788	6079	6853	7847	8333	8826	9433	10349	11687	11951	12224	12507
Дәрәҗәле торак	4879	6226	7041	8094	8611	9140	9791	10783	12243	12532	12833	13146
Социаль торак	3579	4422	4941	5504	5763	6090	6479	6795	7649	7772	7898	8027
Массакүләм торак	3630	4499	5038	5624	5895	6237	6646	6979	7883	8014	8148	8285
Дәрәҗәле торак	3681	4579	5138	5750	6033	6392	6822	7173	8132	8271	8414	8561

8 нче таблица

МИКРОРАЙОН (КВАРТАЛ)ХАЛКЫНЫҢ ТЫГЫЗЛЫГЫ

(кеше/гектар)

Торак белән тәэмин ителеш	Кат														
	2 нче	3 нче	4 нче	5 нче	6 нчы	7 нче	8 нче	9 нчы	10 нчы	11 нче	12 нче	13 нче	14 нче	15 нче	16 нче
20,0 кв. метр/кеше (социаль торак)	150	195	210	240	255	270	285	315	322	328	335	340	345	350	355
30,0 кв. метр/кеше (массакүләм торак)	100	130	140	160	170	180	190	210	214	219	223	227	230	233	237
60,0 кв. метр / кеше (дәрәҗәле торак)	50	65	70	80	85	90	95	105	107	109	112	113	115	117	118

4.2.32. Торак төзелешенең этажлылыгы архитектура-композицион, социаль-көнкүреш, гигиена, демографик таләпләрне, социаль базаның үзенчәлекләрен һәм инженерлык җиһазларының дәрәҗәсен исәпкә алып, техник-икътисадый исәп-хисап нигезендә билгеләнә.

Югары катлы төзелеш эшләрен планлаштыру акцентларын формалаштыру өчен иң җаваплы урыннарда кулланырга кирәк. Шул ук вакытта 2008 елның 22 июлендәге 123-ФЗ номерлы "янгын куркынычсызлыгы таләпләре турында Техник регламент", 2009 елның 30 декабрендәге 384-ФЗ номерлы "биналарның һәм корылмаларның иминлеге турында Техник регламент", СанПин 2.1.2645-10 номерлы "торак биналарда һәм биналарда яшәү шартларына санитария-эпидемиология таләпләре"федераль закон таләпләре исәпкә алынырга тиеш.

4.2.33. Авыл җирлекләрендә, нигездә, усадебный тибындагы торак йортларны күздә тотарга кирәк. Күпфатирлы торак биналарның типлары тиешле нигезләгәндә генә кулланыла ала.

4.2.34. Район авыл җирлекләренең блокланган һәм индивидуаль усадьба төзелешендә җир кишәрлекләре мәйданы, җирле үзидарә органнары карары нигезендә (торак пункт структурасында төзелешләр урнаштыруга бәйле рәвештә дифференциация белән) һәм 42.13330.2011 СПНЫ исәпкә алып кабул ителә.

Блокланган азкатлы төзелештә фатир яны участогының минималь күләме 30 кв.метрны, 400 кв. метрны (участоклар белән 2 дән артык булмаган фатирлар булган блокланган йорт өчен), авыл җирлекләре өчен 600 кв. метрны кабул итәргә рөхсәт ителә.

4.2.35. Торак, торак һәм иҗтимагый биналар арасындагы ераклыкны инсоляциягә (СанПиН) таләпләр нигезендә кабул итәргә кирәк 2.2.1/2.1.1.1076-01 ("янгын куркынычсызлыгы таләпләре турында Техник регламент"2008 елның 22 июлендәге 123-ФЗ номерлы Федераль закон).

4.2.36. Торак һәм җәмәгать биналары өчен өзлексез инсоляциянең нормалаштырыла торган озынлыгы фатир тибына, биналарның функциональ билгеләнешенә, планлаштыру зоналарына, географик киңлегенә карап дифференциацияләнгән билгеләнә: Түбән Кама муниципаль районы өчен 22 марттан 22 сентябрьгә кадәр көнгә 2 сәгатьтән дә ким түгел.

Торак биналарда инсоляция дәвамлылыгы 1-3 бүлмәле фатирларның бер бүлмәсеннән дә ким булмаска тиеш.

Тулай торак биналарында торак бүлмәләрнең кимендә 60 проценты инсолицияләнергә тиеш.

Инсоляция дәвамлылыгының өзелүе рөхсәт ителә, шул вакытта бер чор 1,0 сәгатьтән дә ким булмаска тиеш. Шул ук вакытта нормалаштырыла торган инсоляциянең суммар озынлыгы һәр зона өчен 0,5 сәгатькә артырга тиеш.

Ике бүлмәле һәм өч бүлмәле фатирларда һәм өч бүлмәле фатирларда (дүрт һәм аннан да күбрәк бүлмә) инсоляция дәвамлылыгын 0,5 сәгатькә киметү рөхсәт ителә.

4.2.37. Торак, иҗтимагый һәм административ биналар, корылмалар һәм сәнәгать оешмаларының корылмалары һәм корылмалары арасында янгын куркынычсызлыгы дәрәҗәсенә һәм аларның конструктив янгын куркынычы классына карап, янгынга каршы араларны әлеге нормативларга 9 нчы кушымтаның 1-6 нчы таблицалары нигезендә кабул итәргә кирәк.

4.2.38. Усадьба төзелеше районнарында араны кабул итәргә кирәк (СП 42.13330.2011):

торак бина тәрәзәләреннән күрше участокта урнашкан хуҗалык корылмаларына кадәр-6 метрдан да ким түгел;

участок чигеннән торак йорт диварына кадәр-кимендә 3 метр;

участок чикләреннән хуҗалык корылмаларына кадәр - 1 метрдан да ким түгел;

үзәкләштерелгән канализация булмаганда бәдрәфтән күрше йорт диварларына кадәр ара - 12 метрдан да ким түгел;

үзәкләштерелгән канализация булмаганда бәдрәфтән су белән тәэмин итү чыганагына (кое) кадәр ара 25 метрдан да ким түгел.

4.2.39. Хуҗалык сараен, гаражны, мунча, теплицаны, "бер фатирлы торак йортлар" СНиП 31-02-2001 таләпләрен, санитар һәм янгынга каршы нормаларны үтәү, шулай ук хуҗаларның үзара ризалыгы буенча күрше участокларда хуҗалык корылмаларын блоклау рөхсәт ителә (СП 42.13330.2011).

Искәрмә. Торак пункт чикләре чикләрендә урнашкан шәхси төзелеш участоклары территориясендә йорт хайваннары өчен биналар төзү җирле үзидарә органнары карары буенча,

санитар-эпидемиологик күзәтчелек органнары белән килештергәндә рөхсәт ителә.

4.2.40. Торак зоналарның яшелләндерелгән территорияләре торак төркемнәр, микрорайоннар, торак районнарны яшелләндерүнең бердәм системасы рәвешендә формалаштырыла. Яшелләндерү системасы җәяүлеләр һәм транспорт коммуникацияләре буенда яшел үсентеләр (газоннар, гади агач һәм куаклар утырту), торак төзелеше участокларыннан читтә яшелләндерелгән мәйданчыклар (спорт, спорт-уен, этләрне урамда йөртү һ.б.), гомуми кулланылыштагы яшелләндерү объектлары (скверлар, бульварлар, микрорайон бакчалары).

Торак район төзелеше кысаларында төрле билгеләнештәге яшелләндерелгән территорияләрнең чагыштырма авырлыгы (төзелеш территориясенең яшелләндерелгән булуы) 25 проценттан да ким булмаска тиеш (микрорайон территориясенең гомуми мәйданы да кертеп). Торак районда гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләрнең мәйданы 6 кв.метрдан да ким булмаска тиеш.

Күпфатирлы торак зонаның (микрорайон) яшелләндерелгән территориясенең мәйданы (мәктәпләр һәм балалар бакчалары участокларын исәпкә алмыйча) квартал территориясенең кимендә 25 процентын тәшкил итәргә тиеш. Яшелләндерелгән территориянең аерым участоклары мәйданына ял итү, балалар уеннары өчен мәйданчыклар, җәяүлеләр юллары кертелә, әгәр алар участокның гомуми мәйданының 30 проценттан да артмаганын били.

Гомуми белем бирү учреждениесе территориясен яшелләндерү аның территориясенең кимендә 50 процентын тәшкил итә. Мәктәпкәчә балалар учреждениеләре территориясен яшелләндерү территориянең кимендә 50 процентын тәшкил итәргә тиеш. Агачлар 15 метрдан да ким булмаган арада, ә куаклар учреждение бинасыннан 5 метрдан да ким булмаган санда утырта. Мәктәп һәм мәктәпкәчә учреждениеләр территорияләрен урман һәм бакча массивлары белән чиктә урнаштырганда яшелләндерү мәйданын 10 процентка киметергә рөхсәт ителә.

1 гектар яшелләндерелә торган мәйданга агач һәм куаклар утырту нормалары торак зоналарда 9 нчы таблицада китерелгән (Россия Федерациясе шәһәрләрендә яшел үсентеләрне булдыру, саклау һәм карап тоту кагыйдәләре).

9 нчы таблица

ТОРАК ЗОНАЛАРДА АГАЧЛАР ҺӘМ КУАКЛАР УТЫРТУ НОРМАЛАРЫ

Яшелләндерелгән территория	1 гектар мәйданда агачлар саны	1 гектарга куаклар саны
Торак районнар һәм микрорайоннар бакчалары	180 - 200	1440 - 1600
Торак территорияләр	150 - 170	750 - 850
Балалар бакчалары участоклары	180 - 220	1440 - 1760
Мәктәп участоклары	100 - 120	1000 - 1200

Торак биналарның йорт яны территориясен яшелләндергәндә торак йортларның диварларыннан алып 5 метр диаметрлы агач кәүсәсенә кадәр ара 5 метрдан да ким булмаска тиеш. Зуррак зурлыктагы агачлар өчен ара 5 метрдан, куаклар өчен 1,5 метр булырга тиеш. Куакларның биеклеге беренче каттагы биналарның Түбән якларыннан артмаска тиеш (СанПиН 2.1.2645-10).

Торак төзелеше участогының проектлана торган чиге һәм урман массивының якын якын ягы арасындагы ераклыкны "янгын куркынычсызлыгы таләпләре турында Техник регламент" 2008 елның 22 июлендәге 123-ФЗ номерлы Федераль закон таләпләренә туры китереп 50 метрдан да ким түгел, ә бер-ике катлы индивидуаль төзелештә 15 метрдан да ким булмаска тиеш.

4.2.41. Азкатлы һәм күп катлы төзелеш зонасындагы коймалар (коймалар) кызыл линияләр һәм җир бүлеп бирү чиге буенча (җир кишәрлекләренең чикара чикләре буенча) катгый билгеләнергә тиеш.

Койманың биеклеге (койманың биеклеге, тарихи барлыкка килгән төзелешләрне, мәдәни мирас объектларын һәм территориаль зоналарны саклау таләпләрен исәпкә алып, авыл җирлекләреннән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләре белән регламентлана.

Янгынга каршы техника һәм хезмәт транспорты узуны тәэмин итү максатларында бирелә торган җир кишәрлекләренең чикләре һәм аларның киртәләре (коймалары) урман массивлары (утыртмалары) чикләреннән кимендә 5 метр ераклыкта урнашырга тиеш.

Коймалар һәм башка кулланылучы киртәләр пөхтә булырга тиеш: кирәк булганда, буялган, чистартылган, пычрактан чистартылган, юешлыклар, зарарланган участоклар, вертикальдән читкә тайпылышлар, чит наклейкалар, белдерүләр һәм язулар юк.

Койма буенда чүп-чар җыелу, төзелеш яки башка материалларны Озак вакытка туплау рөхсәт ителми.

Шәхси (урам) коймаларын буяуның төсле карары муниципаль районның архитектура һәм шәһәр төзелеше өлкәсендәге идарә органы белән килештерелергә тиеш.

Торак йортларда төзелгән-төзелмәгән торак булмаган объектларны урнаштыру шартлары 31-107-2004 СП," күпфатирлы торак биналарның архитектура-планлаштыру чишелешләре", СанПин 2.4.1.2660-10" мәктәпкәчә оешмаларда эш режимын төзүгә, карап тотуга һәм оештыруга карата санитар-эпидемиологик таләпләр", СП 42.13330.2011 "СНиП 2.07.01-89" шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл җирлекләрен планлаштыру һәм төзү"темасына түгәрәк өстәл узды.

"Янгын куркынычсызлыгы таләпләре турында Техник регламент", СНиП 21-01-97*, СНиП 31-01-2003, СНиП 31-06-2009, СНиП 21-02-99, СНиП 01-03*, ППБ 01-03.

4.2.42. Типологик төркемнәр һәм күпфатирлы торак йортларга (блокланган) предприятиеләр һәм иҗтимагый әһәмияттәге учреждениеләрдән тыш) тәкъдим ителә торган номенклатура әлеге нормативларга (СП 31-107-2004) 4 нче кушымтаның 6 нчы таблицасында бирелгән.

Искәрмә: күп катлы торак биналарга төзелгән предприятие һәм учреждениеләрне проектлаганда әлеге нормативларга (мәйданнар, егәрлек һ.б.) 4 нче кушымтаның 6 нчы таблицасында нормалаштырыла торган күрсәткечләр зурлыгы түбән чик сыйфатында кабул итү рөхсәт ителә. Аларны арттыру, номенклатураны киңәйтү, шулай ук реконструкцияләнә торган торак биналарга урнаштыру җирле үзидарә органнары һәм санитар-эпидемиологик күзәтчелек органнары белән килештереп рөхсәт ителә.

4.2.43. Торак бинаның подвал, цоколь, беренче һәм икенче катларында, кешегә зыян китерә торган объектлардан тыш, җәмәгать өчен билгеләнгән һәм урнаштырылган-янкорма биналарын урнаштыру рөхсәт ителә.

Торак биналарны цоколь һәм подвал катларында урнаштыру рөхсәт ителми.

Торак биналарда тавыш, инфраструктура, вибрация, электромагнит кырлар буенча гигиеник нормативларны үтәү шартларында җәмәгать өчен билгеләнгән биналарны, инженерлык җиһазларын һәм коммуникацияләрне урнаштыру рөхсәт ителә. Торак биналарга кертелгән иҗтимагый әһәмияттәге бүлмәләргә торак өлешеннән изоляцияләнгән керү ишекләре булырга тиеш. Биналар, шул ук вакытта персонал автотранспортын кую өчен кишәрлекләр йорт яны территориясеннән читтә урнашырга тиеш.

Мондый торак йортларның подвал һәм цоколь катларында автомашиналар һәм мотоцикллар өчен төзелгән һәм төзелгән стоянкалар урнаштыру рөхсәт ителә. Торак биналар астында гараж-стоянкалар урнаштырганда, аларны торак булмаган бинаның торак өлешеннән аерырга кирәк. Гаражлар өстендә балалар белән эшләү өчен бүлмәләр, дәвалау-профилактик билгеләнештәге бүлмәләрне урнаштыру рөхсәт ителми.

Сәнәгать производстволарының торак биналарында урнашуы рөхсәт ителми.

4.2.44. Синтетик келәм эшләнмәләрен сату кибетләрен REI 150 ут төрлелеге чикле торак биналар диварларының саңгырау участокларына урнаштырырга рөхсәт ителә.

4.2.45. Торак биналарның цоколь һәм подвал катларында җиңел ялкынсынучы һәм янучы Сыеклыклар һәм сыекландырылган газлар, шартлаткыч матдәләр саклау, эшкәртү һәм куллану өчен бүлмәләр, балалар өчен бүлмәләр, кинотеатрлар, конференц-заллар һәм 50дән артык урын булган башка заллар, шулай ук дәвалау-профилактика учреждениеләре урнаштыру рөхсәт ителми.

4.2.46. Торак бүлмәләрнең тәрәзәләре һәм йортның торак өлешенә керү юллары урнашкан торак йорт ишегалды ягыннан җәмәгать өчен билгеләнгән биналарны тавыштан һәм чыгарылган газлардан саклау максатларында йөкләү рөхсәт ителми.

Торак биналарга кертелгән җәмәгать билгеләнешендәге биналарга йөкләнешне түбәндәгеләрне үтәргә кирәк: тәрәзәләре булмаган торак биналарның сәүдәгәрләреннән; җир асты тоннельләреннән; магистральләр (урамнар) ягыннан, махсус йөкләү урыннары булганда.

Төзелгән җәмәгать биналарының мәйданы 150 кв. метрга кадәр булган вакытта күрсәтелгән йөкләү урыннарын күздә тотмаска рөхсәт ителә (СП 54.13330.2011).

4.2.47. Яңа төзелештә, тыгызланган төзелеш шартларында мәктәпкәчә оешмаларны 80 урынга кадәр сыйдырышлы торак йортларга һәм 150 урынга кадәр сыйдырышлы торак йортларга (яки янкорма) керү һәм керү өчен аерым киртәләнгән территория булганда, 80 урынга кадәр сыешлы торак йортларга һәм 150 урынга кадәр сыешлы торак йортларга (яки янкорма) төзелгән биналарда урнаштыру рөхсәт ителә. Мәктәпкәчә оешма бинасы торак бинадан капиталь дивар белән аерылып тора (СанПиН 2.4.1.2660-10)

4.2.48. Беренче катларда, шулай ук төп урамга чыгучы торак йортларның подвалларында һәм цоколь катларында урнашкан керү төркемнәренә карата таләпләр Россия Федерациясе Торак кодексы белән билгеләнә.

4.2.49. Торак төзелеше кишәрлеге территориясендә торак йортның түбән катларында, әгәр каралган очракта, торак йортның түбән катларында төзелгән-төзелмәгән торак булмаган корылма ны урнаштыру рөхсәт ителә:

торак территориядән килүчеләр өчен аерым керү урыннары;

төзелгән объектка хезмәт күрсәтүче автомобильләр өчен аерым подъездлар һәм мәйданчыклар;

мөстәкыйль шахталар өчен вентиляция;

торак булмаган биналардан янгынга каршы, тавышларны изоляцияләүче капламалар һәм бүлгеләр белән бүлешәләр.

Мәктәпкәчә һәм мәктәп учреждениеләрен торак йортларның беренче катларында урнаштыру яктырту, инсоляция, биналарның мәйданы һәм кубатурасы норматив күрсәткечләрен, төп биналарның биеклеген 3 метрдан да ким булмаган күләмдә тәэмин итүне һәм балалар бакчасы бинасына керүдән 30 метрдан да ким түгел, ә торак йорт тәрәзәсеннән 15 метрдан да ким булмаган урамда йөрү мәйданчыкларын оештыруны таләп итә.

Торак төзелешендә урнашкан торак булмаган объектлар торак зоналарга куелган таләпләргә туры килергә тиеш.

4.2.50. Әгәр күчерелә торган бинага торак бинасыннан файдалану мөмкин булмаса яки күчерелә торган бина торак бинаның бер өлеше булып саналса, әлеге бинадан файдалану мөмкинлеге булмаса, торак бинаны торак урынының бер өлеше булып тора яисә кулланмаса, торак урынына мондый керү мөмкинлеге булмаса, торак бинаны торак урынына күчерү рөхсәт ителми.

Әлеге бина милекчесе яисә башка граждан тарафыннан даими яшәү урыны буларак, шулай ук күчерелүче бинага милек хокукы нинди дә булса затларның (Россия Федерациясе Торак кодексы) хокуклары белән авырайган очракта.

Күпфатирлы йортта фатирны торак булмаган бинага күчерү бары тик күрсәтелгән йортның беренче катында яки беренче каттан югарырак булган очракта гына рөхсәт ителә.

4.2.51. Баскыч маршаларының һәм пандусларның авышлыгы һәм киңлеге, баскычларның киңлеге, баскыч мәйданнарының киңлеге, баскычлар буенча үтүләрнең биеклеге, подвал, идәннең түбәсе, шулай ук ишек проемларының зурлыгы кешеләрнең хәрәкәт иминлеген, җиһазларның һәм җиһазларның күчеше уңайлылыгын тәэмин итәргә тиеш. Кирәкле очракларда поручниеләр каралырга тиеш. Төрле биеклектәге һәм тирәнлектәге баскычларны куллану рөхсәт ителми. Мәйданчыклар арасында бер маршта күтәрелеш саны (криволиней баскычлардан тыш) 3 тән дә ким булмаска тиеш (СП 1.13130.2009).

Баскыч маршлары һәм мәйданчыклары тоткычлар белән коймалар булырга тиеш.

Тышкы ишек (эвакуация чыгу юлы) алдыннан тышкы ишекләр полотнасының 1,5 киңлегеннән дә ким булмаган горизонталь керү мәйданчыгы булырга тиеш.

Тышкы баскычлар (яки аларның өлешләре) һәм тротуар дәрәҗәсеннән 0,45 метр биеклектәге мәйданчык бинага кергәндә, билгеләнешенә һәм җирле шартларга бәйле рәвештә, киртәләр булырга тиеш.

Авышлык бу баскычлар җир өсте катларында кабул итәргә тиеш түгел, 1: 2 артык.

Подвал һәм цоколь катларына алып баручы баскычларның, шулай ук кешеләрне эвакуацияләү өчен билгеләнмәгән җир өсте катларында баскычларның 1:1,5-сен кабул итәргә рөхсәт ителә. Кешеләрне хәрәкәт итү юлында пандуслар тайпылышын кабул итәргә кирәк түгел:

бина эчендә - 1: 6;

дәвалау оешмаларының стационарларында-1: 20;

тышкы якта-1:8;

инвалидларның коляскаларда хәрәкәт итү юлында бинаның эчендә һәм тышкы ягында - 1: 12.

Тышкы баскычларны, тротуарның киңлеге 1,5 метрдан да ким булмасын өчен, проектларга кирәк.

Баскычлар коймаларының биеклеге төшүне кисәтү өчен җитәрлек булырга һәм 0,9 метрдан да ким булмаска тиеш. Металл конструкцияләрдән коймалар ГОСТ 25772-83 нигезендә үтәлергә тиеш.

4.2.52. Лоджия һәм балкон пыяласының конструктив элементлары бинаның идән дәрәҗәсеннән, кагыйдә буларак, 1,0 метр һәм аннан да күбрәк киңлектәге пыяла ячейкаларның аскы ягында урнашырга тиеш: киңлеге 0,7 метрдан да ким булмаган һәм биеклеге 1,2 метрдан да ким булмаган.

Шул ук вакытта көймәләрнең һәм балконнарның пыяла кәүсәләре ачык булырга тиеш.

Төтенсез баскычлар булганда һава зонасы аша күчүче көймәләр ачык, пыяласыз булырга тиеш.

Лоджия һәм балконнар тукылган вакытта инсоляциянең нормалаштырылган күләме һәм фатирларда һәм кухняларда табигый яктырту коэффициенты тәэмин ителергә тиеш ("көймәләр һәм балконнар пыяласы" территориаль төзелеш нормалары (Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 13.12.2001 ел, № 885 карары белән расланган).

Яңа торак йортлар төзегәндә балкон һәм лоджияләрне пыялалауны күздә тотарга кирәк.

4.2.53. Урам-юл челтәре, җәмәгать пассажир транспорты челтәре, җәяүлеләр юлы озынлыгы, җәяүлеләр хәрәкәте һәм торак зонаны планлаштырганда һәм төзегәндә инженерлык тәэминаты "Транспорт һәм инженерлык инфраструктурасы зоналары" (4.6), "транспорт инфраструктурасы" (5.2) һәм "инженерлык инфраструктурасы" (5.3) бүлекләре таләпләре нигезендә проектланырга тиеш.

4.2.54. Торак төзелеше кварталлары һәм квартал эчендәге юллар территорияләре территориясенә керү юлларын проектлау СНиП 2.07.01*таләпләренә туры китереп башкарылырга тиеш.

4.2.55. Торак, торак һәм иҗтимагый, шулай ук Төзелештә урнашкан җитештерү биналары арасындагы ераклыкны, "микроклиматны җайга салу" 6.8 бүлегендә китерелгән гамәлдәге санитар нормалар һәм кагыйдәләр, инсоляция нормалары һәм әлеге нормативка карата № 9 кушымтасының 1 - 6 таблицалары нигезендә, инсоляция һәм яктыртуны исәпләү нигезендә кабул итәргә кирәк.

Ике - өч каттагы торак биналарның озын яклары арасында 15 метрдан да ким булмаган ара (көнкүреш өзеклекләре), дүрт каттагы биеклек - 20 метрдан да ким булмаган; озын яклар һәм торак бүлмәләрдәге тәрәзәләр белән шул ук биналарның сәүдәгәрләре арасында 10 метрдан да ким булмаган ара (көнкүреш өзеклекләре) кабул итәргә кирәк. Әлеге аралар, әгәр торак биналарның (бүлмәләрнең һәм кухняларның) тәрәзәдән тәрәзәдән каралмаган булуы тәэмин ителә икән, инсоляция һәм яктырту нормаларын үтәгәндә кыскартылырга мөмкин.

4.2.56. Йортлы төзелештә ераклыкны кабул итәргә кирәк:

торак бина тәрәзәләреннән күрше участокта урнашкан хуҗалык корылмаларына 6 метрдан да ким түгел.

Кишәрлек чикләреннән хуҗалык корылмаларына кадәр - 1 метрдан да ким түгел.

Әлеге нормативка 9 нчы кушымтаның 1 - 6 нчы таблицалары нигезендә, СНиП 31-02 таләпләрен үтәп, хуҗалык сараен, гаражын, мунчасын, теплицаны, усадьба йортына урнаштыру, шулай ук күрше участокларда хуҗаларның ризалыгы буенча хуҗалык корылмаларын блоклау рөхсәт ителә.

Искәрмә: җирлекләрнең чикләре чикләрендә урнашкан шәхси төзелеш кишәрлекләр территориясендә йорт хайваннары өчен биналар төзү җирле үзидарә органнары карары буенча санитар-эпидемиологик күзәтчелек органнары белән килештерелгән вакытта рөхсәт ителә.

4.2.57. Авыл җирлекләрендә торак йорт тәрәзәләреннән терлек һәм кош - корт өчен сарайлар блокларына кадәр санитар өзеклекләр 15 метрдан да ким түгел, 8 блокка кадәр - 25 метрдан да ким булмаган күләмдә кабул ителә.

Блокланган сарайлар төзү мәйданы терлекләр өчен 800 кв. метрдан артмаска тиеш. Сарайлар төркемнәре һәм биналар арасында ераклыкны әлеге нормативка 9 нчы кушымтаның 1-6 нчы таблицалары нигезендә кабул итәргә кирәк.

4.3. ИҖТИМАГЫЙ-ЭШЛЕКЛЕ ЗОНАЛАР, КАТНАШ ЗОНАЛАР

ГОМУМИ ТАЛӘПЛӘР

4.3.1. Иҗтимагый-эшлекле зоналар сәламәтлек саклау, мәдәният, сәүдә, җәмәгать туклануы, социаль һәм коммуналь-көнкүреш билгеләнешендәге объектлар, Урта һөнәри һәм югары һөнәри белем бирү объектлары, административ, фәнни-тикшеренү учреждениеләре, дини биналар, эшлекле, финанс билгеләнешендәге объектлар, автомобиль транспорты тукталышлары, гражданнарның тормыш-көнкүрешен тәэмин итүгә бәйле башка объектлар урнаштыру өчен билгеләнгән.

4.3.2. Иҗтимагый-эшлекле зоналарны җирлекләрнең үзәк өлешләрендә эшлекле, финанс һәм иҗтимагый активлык үзәкләрен, планлаштыру районнары (зоналар) үзәкләрен, шулай ук махсус үзәкләр (медицина, спорт, уку һ.б.) үз эченә алган иҗтимагый үзәкләр системасы буларак формалаштырырга кирәк.

Иҗтимагый-эшлекле зона үзара бәйле иҗтимагый киңлекләр системасын барлыкка китерүче территорияләрнең күп функцияле кулланылышы белән характерлана.

4.3.3. Зур торак пунктларда, үзәк структурасы белән тулыландырыла.

4.3.4. Авыл җирлекләрендә иҗтимагый-эшлекле зона, җирлекнең административ үзәгендә формалаша.

Авыл торак пунктларында торак пунктка хезмәт күрсәтү өчен кирәкле иҗтимагый-эшлекле зона формалаша.

ИҖТИМАГЫЙ ҮЗӘКЛӘРНЕҢ СТРУКТУРАСЫ ҺӘМ ТИПОЛОГИЯСЕ
ИҖТИМАГЫЙ-ЭШЛЕКЛЕ ЗОНА ОБЪЕКТЛАРЫ ИСЕМЛЕГЕ

4.3.5. Иҗтимагый үзәкләрнең саны, составы һәм урнашуы җирлек составындагы торак пунктның зурлыгын, аларның халыкны күчерү системасында һәм формалаштырыла торган хезмәт күрсәтү үзәкләре системасында ролен исәпкә алып кабул ителә.

Җәмәгать үзәгендә урнашырга планлаштырылган биналарның һәм корылмаларның классификациясе проектлаганда икътисади максатчан карарлар сайлауга ярдәм итә.

Түбән Кама муниципаль районы авыл җирлекләре составында торак пунктлар территорияләрендә иҗтимагый үзәкләрдә биналарны урнаштырганда объектның әһәмиятен җирлекара, җирлекара дәрәҗәдә билгеләргә кирәк.

Проектлаштырыла торган биналарны билгеле бер хезмәт күрсәтү дәрәҗәсенә кертү түбәндәге шартлар нигезендә башкарылырга тиеш:

хезмәт күрсәтүләргә ихтыяҗ формалаштыручы халыкның социаль-демографик структурасы буенча:

муниципаль район халкы саны;

авыл җирлегендә халык саны;

халык саны торак пункт яки аерым планлаштыру элементлары;

күрсәтелә торган хезмәтләрне куллану ешлыгы турында:

даими - көндәлек;

кирәк булганда-вакыт-вакыт яки эпизодически;

төп урнашу урыны буенча:

җирлекнең административ үзәге яки зур торак пункты;

торак пункт яки аерым планлаштыру элементлары.

4.3.6. Иҗтимагый үзәкләрнең, иҗтимагый-эшлекле зонадагы объектларның структурасын һәм типологиясен, иҗтимагый үзәк формалаштыру урынына карап, әлеге нормативка 3 нче кушымта нигезендә кабул итәргә киңәш ителә.

4.3.7. Җирлекнең мәдәни мирас объектлары урнашкан иҗтимагый-эшлекле зоналары өчен мәдәни мирас объектларының сакланышын тәэмин итү буенча чаралар эшләнә, алар үз эченә аларны реставрацияләү, җайлаштыру, консервацияләү, югалган тарихи-архитектура мохитен торгызу, ә аерым очракларда югалган Тарихи шәһәр барлыкка китерүче объектларны торгызу керә.

4.3.8. Иҗтимагый-эшлекле зонада урнаштыру өчен рөхсәт ителгән объектлар исемлеге җирдән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләре белән билгеләнә.

Иҗтимагый-эшлекле зонада урнаштыру өчен рөхсәт ителгән объектлар исемлегенә кертелергә мөмкин:

күп фатирлы торак йортлар күбесенчә хезмәт күрсәтү учреждениеләре белән;

ябык һәм ачык автостоянкалар;

200 кв. метрдан артмаган халыкка хезмәт күрсәтүне башкаручы коммуналь һәм җитештерү предприятиеләре, җитештерү территориясеннән башка төзелгән яки бер өлешен биләп торучы, экологик куркынычсыз;

күңел ачу индустриясе предприятиеләре, җирле үзидарә органнары тарафыннан билгеләнгән аларны урнаштыруга чикләүләр булмаганда;

башка объектлар җирдән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләренең шәһәр төзелеше регламенты таләпләре нигезендә.

Иҗтимагый-эшлекле зоналар территориясендә 50 метрдан артык зурлыктагы санитар-саклау зоналары, тимер юл юллары, шулай ук 5 гектардан артмаган мәйданнан артмаган санитар-саклау зоналары җайланмаларын таләп итми торган объектларны үз эченә алган фәнни-җитештерү учреждениеләре урнашырга мөмкин.

4.3.9. Күп функцияле иҗтимагый зона чикләрендәге территорияләр нисбәтен кабул итәргә кирәк:

җәмәгать төзелеше участоклары-40 проценттан да ким түгел;

торак төзелеше участоклары-25 проценттан да артмый;

җитештерү объектлары участоклары-10 проценттан да артмый.

Шул ук вакытта торак йортның гомуми күләмендә торак булмаган фонд өлеше иҗтимагый-эшлекле территория чикләрендә 60 процентка кадәр тәшкил итәргә мөмкин.

Искәрмә: күп функцияле иҗтимагый зоналар чикләрендә аерым участокларны төзү коэффициенты 1,0% ка җитәргә мөмкин.

ИҖТИМАГЫЙ-ЭШЛЕКЛЕ ЗОНА ТӨЗЕЛЕШЕНЕҢ НОРМАТИВ ПАРАМЕТРЛАРЫ

4.3.10. Иҗтимагый-эшлекле зоналарны планлаштыру һәм төзү әлеге бүлек таләпләрен, шулай ук әлеге нормативларның "торак зоналар" бүлеген исәпкә алып башкарыла.

Аларның территорияләре чикләрендә урнашкан мәдәни мирас объектлары, шулай ук тарихи-мәдәни тыюлыклар, саклау зоналары чикләрендә урнашкан зоналарны планлаштыру һәм төзүне әлеге нормативларның "тарих һәм мәдәният һәйкәлләрен саклау" бүлеге таләпләрен исәпкә алып гамәлгә ашырырга кирәк.

4.3.11. Хезмәт күрсәтү учреждениеләре һәм предприятиеләренең саны һәм сыйдырышлылыгы, җир кишәрлекләре күләмен иҗтимагый-эшлекле зонада, аларны урнаштыру социаль нормативлар буенча, әлеге нормативларга 3 нче кушымтаның 3, 4 нче таблицалары нигезендә, объектның функциональ билгеләнешеннән чыгып билгеләргә кирәк.

Әлеге нормативларга 3 нче кушымтаның 3, 4 нче таблицаларында күрсәтелмәгән объектлар өчен исәп-хисап мәгълүматларын проектлауга бирелгән биремнәрдә билгеләргә кирәк.

Торак пунктның иҗтимагый-эшлекле зонасында урнашкан биналарның саны, составы һәм сыйдырышлыгы билгеләгәндә, иҗтимагый үзәкнең әһәмиятен исәпкә алып, башка торак пунктлардан килгән биналарны өстәмә рәвештә исәпкә алырга кирәк.

4.3.12. Иҗтимагый-эшлекле зона территориясен куллануның интенсивлыгы объектларның төрләре белән билгеләнә һәм әлеге нормативларга 3 нче кушымтаның 3, 4 нче таблицаларында китерелгән Параметрлар белән регламентлана.

Иҗтимагый-эшлекле зона территориясен куллануның интенсивлыгы төзелеш тыгызлыгы (мең кв. метр/га) һәм территориянең төзелеше проценты белән характерлана.

Төрле функциональ билгеләнештәге биналар биләгән территория төзелешенең тыгызлыгын, гамәлдәге планлаштыруны һәм төзелешне, үзәкнең әһәмиятен исәпкә алып һәм 10 нчы таблицада китерелгән нормативларга туры китереп кабул итәргә кирәк.

10нчы таблица

ТЕРРИТОРИЯ ТӨЗЕЛЕШЕ ТЫГЫЗЛЫГЫН БИЛГЕЛӘҮ

Комплекс төрләре	Төзелешнең тыгызлыгы (мең кв. метр гомуми мәйданы/гектар), кимендә	
	торак пунктлары	
	урта һәм кече	
	буш территорияләрдә	реконструкция вакытында
Иҗтимагый үзәк	10	10
Җитештерү комплекслары	15	10
Сәүдә комплекслары	5	5
Мәдәни-ял комплекслары	5	5

Күп функцияле зона территориясендә микрорайоннар (кварталлар) төзүнең тыгызлыгы җирдән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләренең шәһәр төзелеше регламентлары нигезендә, кагыйдә буларак, әлеге торак пункт өчен төзелешнең максималь тыгызлыгы буенча кабул ителә.

Күп функцияле иҗтимагый-эшлекле зонада урнашкан объектлар территориясенең 50 проценттан да ким булмаган өлешен кабул итәргә киңәш ителә.

4.3.13. Иҗтимагый-эшлекле зонада биналарны кызыл линияләрдән чигенеп урнаштырырга кирәк. Биналарны кызыл линия буенча урнаштыру тиешле нигезләмә буенча үзгәртеп кору шартларында рөхсәт ителә.

4.3.14. Иҗтимагый-эшлекле зонада, аның күләменә һәм планлаштыру оешмасына карап, гомумшәһәр үзәгенең нигезен тәшкил итүче иҗтимагый киңлекләр (төп урамнар, мәйданнар, җәяүлеләр зоналары) системасы формалаша.

Шул ук вакытта Үзәк биналарына, транспорт тукталышларына һәм яшелләндерелгән рекреация мәйданчыкларына якын килүне тәэмин итүче бердәм җәяүлеләр зонасы булдырыла.

4.3.15. Иҗтимагый-эшлекле зонаның инженерлык инфраструктурасы объектларын һәм челтәрләрен урнаштыру әлеге нормативларның "инженерлык инфраструктурасы зоналары" бүлеге таләпләре нигезендә гамәлгә ашырылырга тиеш.

4.3.16. Транспорт инфраструктурасы объектларын урнаштыру һәм җиңел автомобильләр кую өчен машина-урыннар санын исәпләү әлеге нормативларның "транспорт инфраструктурасы зоналары" бүлеге, шулай ук әлеге бүлек таләпләре нигезендә гамәлгә ашырылырга тиеш.

Сатып алынган автостоянкаларны җәяүлеләр хәрәкәтеннән читтә һәм иҗтимагый-эшлекле зона объектларыннан 100 метрдан да ким булмаган ераклыкта урнаштырырга кирәк.

4.3.17. Эре учреждениеләргә, хезмәт күрсәтү предприятиеләренә, сәүдә үзәкләренә һ.б. керү өчен төп юлларны, ә аерым торучы биналарга - икенче баскычлы йөрү юлларын күздә тотарга кирәк, аларның күләмен 47 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

Йөк автомобиль транспортының магистраль урамнардагы иҗтимагый-эшлекле зонада урнашкан объектларга керү Ян яки параллель урамнардан, җәяүлеләр юлы киселешеннән башка оештырылырга тиеш.

4.3.18. Пассажирлар транспорты тукталышлары арасындагы ераклык 250 метрдан артмаска тиеш.

4.3.19. Пассажир транспорты тукталышына кадәр җәяүлеләр кичүенең озынлыгы 250 метрдан артмаска тиеш, автомобиль кую өчен якындагы автостоянкага кадәр - 100 метр, җәмәгать бәдрәфенә кадәр - 150 метр.

4.3.20. Иҗтимагый-эшлекле зона территорияләрен яшелләндерүнең минималь мәйданын "рекреацион зоналар"бүлеге таләпләренә туры китереп кабул итәргә кирәк.

4.3.21. Иҗтимагый-эшлекле зоналарның экологик куркынычсызлыгы (тавыш, атмосфера һавасының, туфракның, радиоактив пычрануның һ.б. дәрәҗәсе буенча) әлеге нормативларның "әйләнә-тирә мохитне саклау" бүлеге таләпләре нигезендә тәэмин ителә.

4.3.22. Иҗтимагый-эшлекле зоналарда куркынычсызлык шартлары "янгын куркынычсызлыгы" бүлеге нигезендә тәэмин ителә.

Торак һәм иҗтимагый биналар арасындагы минималь ераклыкны инсоляция һәм яктырту исәпләүләре, янгынга каршы таләпләрне һәм санитар өзеклекләрне исәпкә алу нигезендә кабул итәргә кирәк. Инсоляциягә һәм җәмәгать һәм торак биналарның яктыртылышына таләпләр.

4.3.23. Азкатлы торак төзелеше территориясенең иҗтимагый үзәге мәдәният, сәүдә-көнкүреш хезмәте күрсәтү, административ, физкультура-сәламәтләндерү һәм ял итү биналары һәм корылмалары урнаштыру өчен билгеләнгән.

Үзәктәге төзелеш объектлары исемлегенә хезмәт күрсәтү учреждениеләре тарафыннан төзелгән яки төзелгән күпфатирлы торак йортлар кертелергә мөмкин.

Иҗтимагый үзәктә үзара бәйләнешле киңлекләр-мәйданчыклар (ял, спорт, күчмә хезмәтләр күрсәтү өчен) һәм җәяүлеләр юллары системасын булдырырга кирәк.

Җәмәгать үзәге кысаларында транспорт чараларының гомуми стоянкасын күздә тотарга кирәк.

4.3.24. Торак пунктларда азкатлы торак төзелеше территорияләрендә, җирдән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләре нигезендә, кече һәм индивидуаль предприятиеләрне урнаштыру рөхсәт ителә.

4.3.25. Азкатлы төзелеш территориясенең иҗтимагый үзәге төзелеше аерым торучы биналардан да, шулай ук торак йортлар янына куелган халыкка комплекслы хезмәт күрсәтү буенча күп функцияле биналардан да төзелә.

Аерым торучы иҗтимагый биналар белән чагыштырганда, биналар өчен җир участогының исәп - хисап күрсәткечләрен-25% ка, встроенно -строенной - 50% ка (мәктәпкәчә оешмалардан, җәмәгать туклануы предприятиеләреннән тыш) киметергә кирәк.

4.3.26. Азкатлы торак төзелеше торак пункт структурасында авыл җирлеге составында аерым торак берәмлекләр рәвешендә урнаштырыла, бу исә халыкка хезмәт күрсәтүне оештыруда аермаларны билгели.

Азкатлы торак төзелеше территорияләренә көндәлек хезмәт күрсәтү учреждениеләре исемлегенә түбәндәге объектлар кертергә тиеш: мәктәпкәчә оешмалар, гомуми белем бирү мәктәпләре, спорт-ял итү комплексы, амбулатор-поликлиника учреждениеләре, даруханә киосклары, сәүдә-көнкүреш объектлары, элемтә бүлеге, банк бүлеге, тәртип саклау пункты, административ үзидарә үзәге, шулай ук мәйданчыклар (спорт, ял, күчмә хезмәтләр, балалар уеннары).

Шул ук вакытта якын-тирәдәге яки проектлана торган иҗтимагый үзәкләрдә җитешмәгән хезмәт күрсәтү объектларыннан файдаланырга рөхсәт ителә, алар хезмәт күрсәтелә торган территориядән норматив рәвештә читтә тора.

Азкатлы төзелеш территориясендә хезмәт күрсәтү объектларын, шулай ук урнаштыру рөхсәт ителгән хезмәт кушымтасы урыннарын урнаштыру рөхсәт ителә.

КАТНАШ ЗОНАЛАР

4.3.27. Катнаш зоналар, кагыйдә буларак, торак пунктларның һәм кварталларның торак һәм җитештерү корылмалары өстенлек иткән өлешләрендә формалаша. Моннан тыш, мондый зоналарда

җәмәгать объектларын, бизнес объектларын, ял итү сфераларын, уку йортларын, фәнни һәм проект оешмаларын урнаштыру да рөхсәт ителә.

Катнаш зоналарның җитештерү объектлары параметрлары чикләнә:

мәйданы 5 гектардан артык түгел;

янгын куркынычсыз һәм өзлексез җитештерү процесслары;

тавыш та керми, вибрация, электромагнит һәм ионизирующий нурланышлар булмау;

атмосфера һавасының, өслек һәм җир асты суларының төзелеш өчен билгеләнгән нормалардан артык пычрануы юк;

санитар-саклау зоналарының күләме 50 метрдан да артмый;

тәүлегенә 50дән артык машина керү юлларына яки йөк автомобильләренә ихтыяҗ юк.

4.3.28. Катнаш зоналар территорияләре өчен нормалаштырыла:

зона чикләрендә урнаштыру өчен рөхсәт ителгән җитештерү объектлары параметрлары;

санитар-гигиена һәм янгынга каршы таләпләр буенча әйләнә-тирәлекнең куркынычсызлыгы шартлары;

автомобильләр кую урыннары белән тәэмин итү;

җәмәгать пассажир транспорты тукталышларына кадәр җәяүлеләр юлларының ераклыгы;

тарих һәм мәдәният һәйкәлләрен саклау һәм куллану таләпләре.

4.3.29. Предприятиеләрнең әйләнә-тирәлеккә тискәре экологик йогынтысын бетерү катнаш зоналар формалаштыру өчен мәҗбүри булып тора.

Барлыкка килгән торак һәм производство төзелешен үзгәртеп кору һәм басулар аша урнаштыруны тәртипкә салганда, предприятиеләрнең җирдән файдалану чикләрен киңәйтү рөхсәт ителми.

Предприятиеләрне техник яктан яңадан җиһазландыру әйләнә-тирә мохитнең начараюына һәм аның санитар-яклау зонасын арттыруга ярдәм итәргә тиеш түгел. Предприятиеләрнең яшәү тирәлегенә йогынты ясауның барлык төрләре рөхсәт ителгән концентрациягә (алга таба - ПДК) һәм рөхсәт ителгән чик дәрәҗәгә (алга таба - ПДУ) кадәр киметелергә тиеш.

Искәрмә: производствоның зарарлы йогынтысын бетерү мөмкин булмаган очракта, предприятие милекчеләрен аның егәрлеген киметүне, яңадан профильләштерүне яисә участокны бушатырга мәҗбүр итүче шартлар булдыруны йөкләргә кирәк.

4.3.30. Авыл җирлекләренең катнаш зоналарында, санитар-гигиена таләпләрен һәм зооветеринария аермаларын үтәгәндә, җитештерү корылмаларыннан алып торак йортларга кадәр төрле специализациядәге крестьян-фермер хуҗалыклары (шул исәптән 50 метрдан артмаган санитар-яклау зоналары булган терлекчелек фермалары), шулай ук авыл хуҗалыгы чималын эшкәртү, техникага хезмәт күрсәтү предприятиеләре, традицион һөнәрчелек остаханәләре һ. б. урнашырга мөмкин.

Усадьба төзелеше җирлекләренең катнаш зоналарында, санитар-эпидемиологик күзәтчелек органнары белән килештереп, мини-фермалар урнаштыру рөхсәт ителә.

4.4. ҖИТЕШТЕРҮ ЗОНАЛАРЫ

4.4.1. Җитештерү зоналары үз составына күбесенчә сәнәгать предприятиеләрен, производстволарның санитар классификациясенә бәйле рәвештә, урнаштыру өчен билгеләнгән сәнәгать зоналарын, фәнни-җитештерү, коммуналь-складларны үз эченә ала. Әйләнә-тирә мохитне саклау функцияләрен башкаручы җитештерү объектларының санитар-яклау зоналары мондый объектлар урнашкан зоналар составына кертелә.

4.4.2. Җитештерү территорияләре Параметрлар буенча аерыла:

җитештерүнең зарарлы булуы класслары-I, II, III, IV, V сыйныфлар (зыянны киметү буенча);

биләгән территориянең зурлыгы: 0,5 гектарга кадәр; 0,5 - 5,0 гектар; 5,0 - 25,0 гектар; 25,0-200,0 гектар һәм аннан да күбрәк;

территорияне куллану интенсивлыгы:

төзелеш тыгызлыгы коэффициенты - 2,5-3,0; 1,0-2,0; 1,0-кимрәк;

төзелеш коэффициенты - 0,4 - 0,5; 0,3 - 0,4; 0,3-0,4; кимрәк;

эш белән тәэмин ителүчеләр саны: 50гә кадәр кеше; 50-500 кеше; 500 - 5000 кеше;

йөк әйләнешенең зурлыгы (килү яки китү) буенча ике йөк агымы-кабул ителә):

автомобиль/тәүлек - 2гә кадәр; 2дән 40ка кадәр; 40тан артык;

елына 40 тонна; 40-100 мең тонна; 100 меңнән артык тонна.;
кулланыла торган ресурсларның зурлыгы:
су куллану (тәүлегенә мең куб. метр) - 5 кадәр; 5 тән 20гә кадәр; 20дән артык,
җылылык куллану (Гкал/сәгать) - 5кә кадәр; 5тән 20гә кадәр; 20дән артык.
4.4.3. Җитештерү зоналарын оештыру өчен нормалаштырыла:
экологик куркынычсызлык;
җитештерү объектларын урнаштыруга карата шәһәр төзелеше таләпләре;
яшел үсентеләр, җәмәгать киңлекләре булган территорияләр;
санитар-яклау зоналарын оештыруга карата шартлар һәм таләпләр;
киртәләр материалларына, реклама урнаштыруга таләпләр;
завод алды зонасына карата таләпләр;
сәнәгать объектларын дизайнга һәм төзекләндерүгә карата таләпләр.

ҖИТЕШТЕРҮ ЗОНАЛАРЫ СТРУКТУРАСЫ, КЛАССИФИКАЦИЯСЕ АВЫЛ ҖИРЛЕГЕНДӘ ПРЕДПРИЯТИЕЛӘР ҺӘМ АЛАРНЫ УРНАШТЫРУ

4.4.4. Яңа җитештерү предприятиеләрен төзү һәм гамәлдәге җитештерү предприятиеләрен киңәйтү өчен җитештерү зонасы, аэроклиматик характеристикаларны, җир рельефын, атмосферада сәнәгать ташлаулары таралуның закончалылыгын, атмосфераның пычрану потенциалын, торак, рекреацион зоналарга, халык күпләп ял итә торган зоналарга карата, Түбән Кама муниципаль районының территориаль планлаштыру схемасына, Түбән Кама муниципаль районы җирлекләренең генераль планнарына туры китереп, җирдән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләре таләпләре нигезендә проектлана.

4.4.5. Җитештерү зоналарын, сәнәгать узелларын, предприятиеләрне (алга таба - җитештерү зонасы) һәм алар белән бәйле чүп-чарларны, калдыкларны, чистарту корылмаларын авыл хуҗалыгы өчен яраксыз яисә авыл хуҗалыгы өчен яраксыз җирләрдә урнаштырырга кирәк. Мондый җирләр булмаганда, начар сыйфатлы авыл хуҗалыгы җирләрендә участоклар сайлап алына ала.

Җитештерү зонасын һәм урман фонды җирләрендә урман инфраструктурасы булдыруга бәйле булмаган объектларны урнаштыру, Россия Федерациясе Урман кодексының 21 статьясындагы 1 пунктында күрсәтелгән объектлардан тыш, тыела.

Файдалы казылма ятмалары мәйданнарында җитештерү зонасын урнаштыру Җир асты байлыкларының дәүләт фонды белән идарә итүнең федераль органы - җир асты байлыкларыннан файдалану буенча Федераль агентлык яки аның территориаль органнары рөхсәте белән рөхсәт ителә.

4.4.6. Предприятиеләрнең чүп-чар, шлам җыю урыннарын, калдыкларны туплау урыннарын урнаштыру аларны утильләштерү мөмкин булмавын нигезләгәндә генә рөхсәт ителә, шул ук вакытта җитештерү зоналары өчен үзәкләштерелгән (төркем) чүплекләрне күздә тотарга кирәк. Алар өчен участокларны, санитар нормаларны үтәп, предприятиеләр территориясеннән читтә һәм су белән тәэмин итүнең җир асты чыганакларын санитар саклау зонасының II поясында урнаштырырга кирәк.

Сланец, тычкан, кургаш, терекөмеш һәм башка ягулык һәм токсик матдәләр булган отваллар торак һәм иҗтимагый биналардан һәм корылмалардан санитар-яклау зонасы белән аерылырга тиеш.

4.4.7. Елгаларның һәм сулыкларның су саклау зоналарында җитештерү зоналарын урнаштыру су объектларын су һәм табигать саклау законнары нигезендә пычратудан, чүпләнүдән һәм ташландык суларны агызудан саклауны тәэмин итүче корылмалар белән җиһазланганда рөхсәт ителә.

Елгаларның һәм башка сулыкларның яр буе кишәрлекләрендә җитештерү зонасын урнаштырганда, предприятиеләр мәйданчыкларының планлаштырылган билгеләре, су агымының терәге һәм качып йөрүен исәпкә алып, исәплегечтән 0,5 метрга артыграк, шулай ук гидротехник корылмаларга йөкләнешләр һәм йогынты буенча таләпләр нигезендә билгеләнә торган дулкынның исәп-хисап биеклегеннән куылырга тиеш. Исәп-хисап горизонтында халык-хуҗалык һәм оборона әһәмиятенә ия предприятиеләр өчен - 100 елга бер, калган предприятиеләр өчен - 50 елга бер, ә эксплуатация срогы 10 елга кадәр булган предприятиеләр өчен 10 елга бер тапкыр суның иң югары дәрәҗәсен кабул итәргә кирәк.

4.4.8. Җитештерү зонасын урнаштыру рөхсәт ителми:

рекреацион зоналар составында;
махсус сакланыла торган территорияләр җирләрендә, шул исәптән:

эчәргә яраклы су чыганакларын санитар саклау зоналарының барлык билауларында, дәвалау-савыктыру урыннарын санитар саклау зоналарында;

зоналарында мәдәни мирас объектларын саклау башка дәүләт органы белән килештерү өлкәсендә Татарстан Республикасы дәүләт мәдәни мирас объектларын саклау;

актив карст, оползней, утыру яки өслек җимерелү зоналарында, алар төзелеш һәм Предприятиеләрне эксплуатацияләү белән янарга мөмкин;

кулланучылар хокукларын яклау һәм кеше иминлеге өлкәсендә күзәтчелек буенча федераль хезмәтнең Татарстан Республикасы (Татарстан)буенча Идарәсе тарафыннан билгеләнгән сроклар беткәнче, органик һәм радиоактив калдыклар белән пычранган кишәрлекләрдә;

су басу зоналарында һәм гидротехник корылмалар җимерелү нәтиҗәсендә, катастрофик су басу мөмкин булган зоналарда.

4.4.9. Әйләнә-тирәлеккә бүлеп бирелә торган пычраткыч матдәләрнең егәрлегенә, шартларына, характерына һәм санына, барлыкка килә торган тавышның, вибрациянең һәм башка зарарлы физик факторларның күләменә, шулай ук әйләнә-тирә мохиткә йогынты ясауның көченә, шартларына, сыйфатына, характерына һәм санына бәйле рәвештә, кеше яшәү тирәлегенә һәм сәламәтлегенә йогынты ясый торган сәнәгать объектлары һәм корылмалары өчен, әйләнә-тирә мохиткә йогынты ясый торган зыянлы физик факторларны исәпкә алып, аларның яшәү тирәлегенә һәм кеше сәламәтлегенә тискәре йогынтыны киметү буенча күздә тотылган чаралар, сәнәгать объектларының һәм производстволарның санитар классификациясенә туры китереп, түбәндәге санитар-саклау зоналарының якынча күләме билгеләнә:

I класслы предприятиеләр өчен-1000 метр;
II класслы предприятиеләр өчен-500 метр;
III класслы предприятиеләр өчен-300 метр;
IV класслы предприятиеләр өчен-100 метр;
V класслы предприятиеләр өчен-50 метр.

Санитар-саклау зоналары күләмнәре СанПиН таләпләренә туры китереп билгеләнде 2.2.1/2.1.1.1200-03

4.4.10. Санитар-яклау зонасының якынча күләме, атмосфера һавасының (фонны исәпкә алып) һәм атмосфера һавасына физик йогынты дәрәҗәсен исәпкә алып, көтелгән пычрану исәп-хисабы белән, СанПиН таләпләренә туры китереп, табигый тикшеренүләр һәм үлчәү нәтиҗәләре белән расланган санитар-яклау зонасы проекты белән нигезләнергә тиеш. 2.2.1/2.1.1.1200-03

4.4.11. Атмосфера һавасының аерым чисталыгын таләп итүче предприятиеләрне атмосфера һавасы пычрану чыганаклары булган күрше предприятиеләргә карата җилнең җил ягыннан урнаштырырга кирәк түгел.

4.4.12. Азык-төлек һәм эшкәртү сәнәгате предприятиеләрен төзү өчен җир кишәрлеге сайлау һәм бүлеп бирү кулланучылар хокукларын яклау һәм кеше иминлеге өлкәсендә күзәтчелек буенча федераль хезмәтнең Татарстан Республикасы (Татарстан) Идарәсенең мәҗбүри катнашында башкарылырга һәм санитар-техник корылмаларга һәм коммуналь билгеләнештәге җайланмаларга карата, Атмосфера һавасын пычратучы зарарлы һәм күңелсез матдәләр булган технологик процесслар булган предприятиеләргә, аерым яктан, торак һәм иҗтимагый биналарга карата җаваплы яктан проектланырга тиеш.

4.4.13. Балыкчылык предприятиеләрен проектлау санитар-гигиена һәм ветеринария-санитария нормалары һәм кагыйдәләре таләпләренә туры китереп башкарыла һәм бары тик Татарстан Республикасы буенча ветеринария һәм фитосанитар күзәтчелек буенча Федераль хезмәт органнары белән килешеп кенә рөхсәт ителә. Балык хуҗалыгы предприятиеләре өчен җир кишәрлекләре бирүне СН 455-73 таләпләренә туры китереп башкарырга кирәк.

4.4.14. Атмосфера һавасы, су объектлары, туфрак пычрату чыганаклары, шулай ук тавыш, вибрация, электромагнит һәм радиоактив йогынтылар чыганаклары булган җитештерү зоналарын әлеге нормативларның "әйләнә-тирә мохитне саклау" бүлеге таләпләре нигезендә урнаштырырга кирәк.

4.4.15. Санитар классификациядән тыш, җитештерү предприятиеләре һәм объектлары кайбер характеристикаларга ия һәм аларның параметрлары буенча аерыла, шул исәптән:
биләгән территориянең зурлыгы буенча:

участок: 0,5 гектарга кадәр; 0,5 - 5,0 гектар; 5,0-25,0 гектар;

зона: 25,0-200,0 гектар;

территорияне куллануның интенсивлыгы турында:

төзелешнең тыгызлыгы (кв. метр/гомуми мәйданы капиталь объектларның гомуми мәйданы гектары): 25 000 - 30 000; 10 000 - 20 000; кимендә 10 000;

% төзелеш (%): 60 - 50; 50 - 40; 40 - 30, кимендә 30;

эшләүчеләр саны буенча: 50гә кадәр кеше; 50-500 кеше; 500-1000 кеше; 1000-4000 кеше; 4 000 - 10 000 кеше; 10 меңнән артык кеше;

йөк әйләнеше зурлыгы буенча (килү яки китү):

тәүлегенә автомобильләр: 2гә кадәр; 2дән 40ка кадәр; 40тан артык;

елына 40 тоннага кадәр; 40тан 100 000 кадәр; 100 000 тоннадан артык;

кулланыла торган ресурслар күләме буенча:

су куллану (тәүлегенә мең куб. метр): 5 кадәр; 5 тән 20гә кадәр; 20дән артык;

җылылык куллану (Гкал/сәгать): 5кә кадәр; 5тән 20гә кадәр; 20дән артык.

Торак пунктларның территорияләре җитештерү территорияләренең Транспорт һәм инженер ресурслары белән тәэмин ителешенә туры килергә тиеш.

4.4.16. Торак пунктлар чикләрендә урнашкан җитештерү зоналарының әйләнә-тирә мохиткә тискәре йогынтысы булган очракта, егәрлекнең кимүен, предприятиене үзгәртеп коруны яки торак пунктларның экологик яктан имин булмаган сәнәгать предприятиеләрен торак пунктларның торак зоналарыннан чыгаруны күздә тотарга кирәк.

4.4.17. Территориянең җитештерү зоналарын реконструкцияләгәндә, башка функциональ билгеләнештәге территорияләргә якын килүне исәпкә алып, үзгәртеп корырга кирәк:

җитештерү зоналарын иҗтимагый-эшлекле зоналарга тоташтыру полосасында җитештерү зоналарының иҗтимагый-административ объектларын, шул исәптән аларны иҗтимагый үзәкләр һәм зоналар булдыруга кертеп, урнаштырырга кирәк;

торак зоналарга тоташу полосасында җитештерү зонасы чигендә чукрак коймалар урнаштырырга кирәкми. Торак районның коммуналь объектларын, төрле типтагы автостоянкаларны, яшел үсентеләрне урнаштыру өчен, санитар-яклау зонасы составына керүче полосадан файдалану киңәш ителә;

җитештерү зоналарының автомобиль һәм тимер юллары янындагы полосада күпләп сату һәм хезмәт күрсәтү предприятиеләре, зур склад бүлмәләрен, зур габаритлы подъездларны, борылыш мәйданчыкларын таләп итүче компактлы җитештерү төзелеше участокларын урнаштыру киңәш ителә.

4.4.18. Җитештерү территорияләре параметрлары җирдән файдалану һәм җирлек территорияләрен төзү кагыйдәләренә буйсынырга тиеш.

4.4.19. Җитештерү зоналарын урнаштырганда, вакытның минималь чыгымнары булган очракта, аларның торак районнары белән рациональ бәйләнешен тәэмин итәргә кирәк.

4.4.20. Авыл җирлегенең җитештерү зонасын, мөмкин булганча, торак зонага карата, җирнең рельефы буенча түбәнрәк булырга кирәк.

Җитештерү зонасын оештырганда объектлар һәм корылмаларны берьяклы урнаштыру белән бер мәйданчыкта тупларга кирәк.

4.4.21. Авыл хуҗалыгы предприятиеләре мәйданчыкларын төзүнең тыгызлыгы СНиП II-97-76 буенча санитар, ветеринария һәм янгынга каршы таләпләрдән һәм технологик проектлау нормаларыннан чыгып кабул ителергә тиеш.

4.4.22. Авыл хуҗалыгы җитештерүләре һәм объектлары өчен санитар-яклау зоналары һәм торак төзелешенә кадәр санитар өзекләр 2.2.1/2.1.1.1.100 СанПиН нигезендә билгеләнә.

Зур санитар-саклау зоналарын таләп итә торган җитештерү объектларын торак зонадан аеруча еракта урнашкан җитештерү территориясендә (агулы химикатлар складларыннан тыш) яктан башка җитештерү объектларына урнаштырырга кирәк. Алар белән торак зонасы арасындагы аермада, гамәлдәге СанПиН 2.2.1/2.1.1.12.00 таләпләрен исәпкә алып, зыянлы класслы кимрәк булган объектларны урнаштыру рөхсәт ителә.

4.4.23. Җитештерү объектларын урнаштырганда, әлеге нормативларның 6 бүлеге таләпләрен исәпкә алып, туфрак, өслек һәм җир асты сулары, атмосфера һавасының пычрануын булдырмау чараларын күздә тотарга кирәк.

4.5. РЕКРЕАЦИОН ЗОНАЛАР

4.5.1. Рекреацион зоналар составында гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр, массакүләм ял итү зоналары, аеруча саклаулы табигать территорияләре зоналары, скверлар, парклар, бакчалар, буалар, күлләр, сусаклагычлар, пляжлар, шулай ук ял, Туризм, физик культура һәм спорт белән шөгыльләнү өчен файдаланыла торган һәм кулланылучы башка территорияләр бүленергә мөмкин.

4.5.2. Рекреацион зоналар территориясендә рекреацион, сәламәтләндерү һәм табигать саклау объектларын эксплуатацияләүгә бәйле булмаган гамәлдәге сәнәгать, коммуналь-склад һәм башка объектларны төзү һәм киңәйтү рөхсәт ителми (СП 9.1 п. 42.13330.2011)

4.5.3. Торак пункттагы яшел үсентеләрне, аның зурлыгын һәм әһәмиятен, аның планлаштыру структурасын, архитектура-пространство композициясен һәм җирле шартларны исәпкә алып, бердәм система рәвешендә күздә тотарга кирәк.

Торак пунктның яңа территорияләрен проектлаганда һәм реконструкцияләгәндә гамәлдәге яшел үсентеләрне максималь рәвештә саклауны һәм куллануны күздә тотарга кирәк.

4.5.4. Торак пункт төзелеше чикләрендә төрле билгеләнештәге яшелләндерелгән территорияләрнең чагыштырма авырлыгы (төзелеш территориясенең яшелләндерелгән булуы) 55 проценттан да ким булмаска тиеш, торак район территориясе чикләрендә - 25 проценттан да ким булмаска тиеш (микрорайон (квартал) территориясенең гомуми мәйданы (9.12 п.42.13330.2011).

ГОМУМИ КУЛЛАНЫЛЫШТАГЫ ЯШЕЛЛӘНДЕРЕЛГӘН ТЕРРИТОРИЯЛӘР

4.5.5. Гомуми кулланылыштагы яшелләндерелгән территорияләр-шәһәр төзелеше нормалаштыру объектлары-парклар, бакчалар, скверлар, бульварлар, яр буйлары һәм халыкның кыска вакытлы ял итү урыннары рәвешендә тәкъдим ителгән.

4.5.6. Гомуми файдаланудагы парклар, бакчалар, бульварлар, скверлар янындагы яшелләндерелгән территорияләр мәйданы кимендә кабул итәргә тиеш (п. 9.14 СП 42.13330.2011):

6 кв. метр/кеше-торак районнар өчен;

4.5.7. Гомуми кулланылыштагы яшелләндерелгән территорияләр структурасында 0,5 километр киңлеге булган һәм аннан да күбрәк булган эре парклар 10 проценттан да ким булмаска тиеш (п. 9.15 СП 42.13330.2011).

4.5.8. Гомуми кулланылыштагы яшелләндерү объектлары мәйданнарын кимендә кабул итәргә кирәк:

торак районнар парклары-10 гектар;

бакчалар-3 гектар;

скверлар-0,5 гектар.

Реконструкция шартлары өчен күрсәтелгән күләмнәр киметелергә мөмкин (42.13330.2011 СП 9.4 п.).

4.5.9. Яңа рекреацион объектны проектлау һәм рекреацион зоналарның гамәлдәге территорияләрен реконструкцияләү иң чик рекреацион йөкләнешнең якынча дәрәҗәсе һәм 18 нче таблица нигезендә һәркем файдалана алырлык радиусы белән бәйле рәвештә каралырга тиеш.

4.5.10. Урман паркларында бер тапкыр бирелә торган 10-50 кеше булган очракта, аларның хәрәкәтен оештыру өчен юл - сукмак челтәрен, ә Алан кырларында-туфрак саклау утыртмаларын, шул исәптән бер тапкыр 50 кеше һәм аннан күбрәк кеше урман ландшафтын паркка әверелдерү чараларын (СП 42.13330.2011 п.9.16) күздә тотарга кирәк.

4.5.11. Парк-күп функцияле яки махсуслаштырылган рекреацион эшчәнлек юнәлешендәге, халык күпләп ял итә торган, кагыйдә буларак, 10 гектардан да ким булмаган күләмдә рекреацион эшчәнлек алып баручы территория. Реконструкция шартларында парк территориясенең зурлыгы гамәлдәге шәһәр төзелеше вәзгыяте белән билгеләнә.

Ландшафт композициясенең күпчелек элементларына карап болын, су, балалар, спорт, этнография һәм башка билгеләнештәге парклар, башкарыла торган структур-планлаштыру функциясенә карап, төрле яшьтәге һәм төрле ял төрләрендәге халык ихтыяҗларын канәгатьләндерү йөзеннән, шәһәркүләм күп функцияле Парклар һәм торак районнарның (микрорайоннарның) парклары аерып тора.

4.5.12. Парк территориясе элементларының чагыштырмасын паркның гомуми мәйданының 10% ын кабул итәргә кирәк:

яшел үсентеләр һәм сулыклар территорияләре - 65-70;

аллеялар, юллар, мәйданчыклар - 25-28;

биналар һәм корылмалар - 5-7.

4.5.13. Парк территориясенең функциональ оештырылуын 19 таблица нигезендә проектларга кирәк.

4.5.14. Керү радиусы булырга тиеш:

- транспортта 20 минуттан артык түгел;

торак районнарның (микрорайоннар) парклары өчен-15 минуттан да артык түгел яки 1200 метр җәяүлеләр йөри ала (9.15 СП 42.13330.2011 п.).

18 нче таблица

ЯҢА РЕКРЕАЦИОН ОБЪЕКТНЫҢ ҮТЕМЛЕЛЕГЕН БИЛГЕЛӘҮ;
ГАМӘЛДӘГЕ РЕКРЕАЦИОН ЗОНАЛАР ТЕРРИТОРИЯЛӘРЕН РЕКОНСТРУКЦИЯЛӘҮ

Рекреацион объектның тибы	Иң чик рекреацион нагрузка-бер тапкыр бирелә торган кешеләр саны, кеше/гектарга	Керү радиусы
Урманнар:		-
кара ылыслы	1 - 3тән артык түгел	
җиңел ылыслы	3тән артык түгел	
киң яфраклы катнаш	8дән артык түгел	
урман болыннары	20дән артык түгел	
Печән парклары	10нан артык түгел	15 - 20 минутлык транспорт мөмкинлеге
Парклар	100дән артык түгел	1200 - 1500 м
Ял парклары	70тән артык түгел	15 - 20 минутлык транспорт мөмкинлеге
Бакчалар	100 дән артык түгел	400 - 600 м
Скверлар	100 яки күбрәк	300 - 400 м
Бульварлар	100 яки күбрәк	300 - 400 м

Искәрмә:
1. Бер ял итү зонасында төрле дәрәҗәдәге максималь ял итү зоналары бүлеп бирелә.
2. Чын күңел ачу үлчәү белән билгеләнә, көтелгән формула белән исәпләнә:

$$R = \frac{N}{S},$$

айда:
Р - ял итү йөге, кеше / гектар;
N - ял итү урыннарына килүчеләр саны, кешеләр;

S - ял итү мәйданы, гектар.
3. Ял итү зонасында бер үк вакытта килүчеләр саны ял итү объектына керү радиусында яшәүче халыкның 10-15 проценты булырга тәкъдим ителә.

4.5.15. Паркта интеграль яшелләндерү элементларының мәҗбүри исемлегенә түбәндәгеләр керә: төп юлларның каты өслеге, өслек интерфейс элементлары, яшелләндерү, эскәмияләр, савытлар һәм кечкенә чүп контейнерлары, уен мәйданчыгы җиһазлары, яктырту җиһазлары. Шәһәр буенча күпфункцияле парк территориясендә яшелләндерү элементлары үз эченә ала: төп юлларның һәм уен мәйданчыкларының каты тротуарлары (плиткалы асфальт) (спорт һәм уен мәйданчыкларыннан кала), өслек интерфейс элементлары, яшелләндерү, декоратив һәм кулланылган дизайн элементлары, су приборлары (су җайланмалары) сусаклагычлар, фонтаннар, эскәмияләр, чүп савытлары һәм чүп, фехтовкалау өчен кечкенә контейнерлар (тулаем алганда парк, күңел ачу зоналары, аерым урыннар яки утырту), мәйданчык җиһазлары, урам техник җиһазлары (Су, Бозлы арбалар), яктырту җиһазлары, архитектура һәм декоратив яктырту җиһазлары, парк зонасы яки тулаем алганда парк турында мәгълүмат чаралары.

19нчы таблица

Парк Территориясенең функциональ оешмасы

Куллану төрләре буенча паркның функциональ зоналары	Парк зоналарының җир участоклары күләме	
	паркның гомуми мәйданыннан %	кеше өчен кв. метр
Мәдәни-агарту чаралары зонасы	3 - 8	10 - 20
Массакүләм чаралар зонасы (тамаша, аттракционнар һ. б.)	5 - 17	30 - 40
Физкультура-сәламәтләндерү чаралары зонасы	10 - 20	75 - 100
Балаларның ял итү зонасы	5 - 10	80 - 170
Йөрү зонасы	40 - 75	200
Хуҗалык зонасы	2 - 5	-

4.5.16. Яшелләндерүнең төрле төрләрен һәм алымнарын куллану киңәш ителә: вертикаль (Пергола, трельяжлар, шпалерлар), мобиль (контейнерлар, вазоннар), агачлардан, куаклардан декоратив композицияләр, әлеге климат зонасы өчен хас үсемлекләр төрләрен кулланып чәчәк бизәү, шулай ук үсемлекләрнең экзотик төрләрен махсус паркларда куллану.

4.5.17. Бакча рекреацион эшчәнлекнең чикләнгән җыелмасы белән чикләнгән территориядән гыйбарәт, ул күбесенчә халыкның йөрү һәм көндәлек ял итү өчен билгеләнгән, ул, кагыйдә буларак, 3-5 гектар мәйданны били. Реконструкция шартларында бакча территориясенең зурлыгы гамәлдәге шәһәр төзелеше ситуациясе белән билгеләнә.

4.5.18. Соотношение элементлары бакчасы кабул итәргә тиеш, процент гомуми мәйданы бакчасы:

яшел үсентеләр һәм сулыклар территорияләре-80-90;

аллеялар, юллар, мәйданчыклар - 8-15;

биналар һәм корылмалар - 2-5.

4.5.19. Микрорайон (квартал) проектлаганда, гомуми кулланылыштагы яшелләндерелгән территорияләрне микрорайон бакчасы рәвешендә формалаштырырга киңәш ителә.

Микрорайон (квартал) бакчасы өчен 4.5.18 п. да китерелгән бакча элементларының чагыштырмасын үзгәртү рөхсәт ителә.

4.5.20. Бакча территориясендә комплекслы төзекләндерү элементларының мәҗбүри исемлеге түбәндәгеләрне үз эченә ала: юлларны плитка белән каплау, өслекләрне бәйләү элементлары, яшелләндерү, эскәмияләр, чүплекләр, урам техник җиһазлары (арбалар), яктырту җиһазлары.

4.5.21. Бульвар һәм җәяүлеләр аллеялары урам һәм елгалар буенда линия формасындагы яшелләндерелгән территориялардән гыйбарәт.

Бульварлар һәм җәяүлеләр аллеяларын җәяүлеләр хәрәкәтенең массакүләм агымнары юнәлешендә күздә тотарга кирәк (9.21 СП 42.13330.2011 п.).

Бер озын буйлы җәяүлеләр аллеясы булган бульварлар киңлегенә, ким дигәндә, урнаштырылган 5 метрны кабул итәргә кирәк:

урамнар буенча-18;

урамның бер ягында машиналар йөрү өлеше һәм төзелеш арасында-10 (9.21 П. 42.13330.2011).

Бульварның киңлеге һәм озынлыгы минималь нисбәтен 1: 3 тән дә ким булмаска тиеш.

4.5.22. Бульварга керү системасы өстәмә рәвештә аның озын яклары буенча 250 метрдан да артык түгел, ә интенсив хәрәкәт булган урамнарда-җәяүлеләр кичүе белән бәйләнештә оештырыла.

4.5.23. Бульвар территориясе элементларының нисбәтен, аның киңлегенә карап, 20 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

20 нче таблица

НИСБӘТ
БУЛЬВАР ТЕРРИТОРИЯСЕ ЭЛЕМЕНТЛАРЫ

Бульварның киңлеге, метр	Территория элементлары (гомуми мәйданның проценты)		
	яшел үсентеләр һәм сулыклар территорияләре	аллеялар, юллар, мәйданчыклар	Корылмалар һәм төзелеш
18 - 25	70 - 75	30 - 25	-
25 - 50	75 - 80	23 - 17	2 - 3
50дән артык	65 - 70	30 - 25	5тән ким

4.5.24. Сквер халыкка көндәлек кыска вакытлы ял итү һәм җәяүлеләр өчен йөрү өчен билгеләнгән, гадәттә 0,5-2,0 гектарга кадәр зурлыктагы компактлы яшелләндерелгән территориядән гыйбарәт.

4.5.25. Сквер территориясе элементларының нисбәтен 21 таблицада кабул итәргә кирәк.

21нче таблица

НИСБӘТ
СКВЕР ТЕРРИТОРИЯСЕ ЭЛЕМЕНТЛАРЫ

Скверлар, урнашуы:	Территория элементлары (гомуми мәйданнан процент)	
	яшел үсентеләр һәм сулыклар территорияләре	аллеялар, юллар, мәйданчыклар, кече формалар
Үзәк усадьбалар урамнарында һәм мәйданчыкларында	60 - 75	40 - 25
Торак районнарда, торак урамнарда,	70 - 80	30 - 20

биналар арасында, аерым биналар каршында		

4.5.26. Бульвар һәм скверлар территориясендәге комплекслы төзекләндерү элементларының мәҗбүри исемлеге түбәндәгеләрне үз эченә ала: юллар һәм мәйданчыкларның каты өслеге, өслекләрне бәйләү элементлары, яшелләндерү, эскәмияләр, чүп-чар өчен кечкенә контейнерлар, яктырту җиһазлары, архитектура-декоратив яктырту җиһазлары.

Юллар өслеген, нигездә, плитка куәте рәвешендә проектларга, капламның колористик чишелешен, декоратив-гамәли бизәлеш элементларын, Түбән декоратив киртәләр урнаштыруны күздә тотарга киңәш ителә.

4.5.27. Биналар һәм корылмалардан яшел үсентеләргә кадәр ераклыкны 22 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

22нче таблица

ЕРАКЛЫК
БИНАЛАРДАН ҺӘМ КОРЫЛМАЛАРДАН ЯШЕЛЛЕККӘ КАДӘР

Бина, корылма	Ераклык, метр, бинадан, корылмадан, корылмадан осига кадәр	
	агач кәүсәсе	куак
Бинаның тышкы дивары һәм корылмалары	5,0	1,5
Тротуар һәм бакча юлы ягы	0,7	0,5
Җирле әһәмияттәге урамнарның машиналар йөрү өлеше, юл кырыендагы ныгытылган полосадан тыш, яки канаваны бровкалау	2,0	1,0
Яктырту челтәре һәм күпер терәге, эстакада	4,0	-
Террасалар һ. б.	1,0	0,5
Эчке кыр һәм терәк диварлар	3,0	1,0
Җир асты челтәрләре: газүткәргеч, канализация	1,5	-
җылылык челтәре (канал стенкасы, тоннель яки тышча каршындагы бесканальной салу)	2,0	1,0
үткәргеч, дренаж	2,0	-
көч кабеле һәм элемтә кабеле	2,0	0,7
Искәрмә: 1. Китерелгән нормалар крон диаметры 5 метрдан артмаган агачларга карый һәм зуррак диаметрлы кронлы агачлар өчен арттырылырга тиеш. 2. Биналар янында утыртыла торган агачлар торак һәм иҗтимагый биналарның инсоляцияләнүенә һәм яктыртылышына комачауламаска тиеш (п. 9.5 СП 42.13330.2011)		

4.5.28. Гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр кече архитектура формалары: фонтаннар һәм бассейннар, баскычлар, пандуслар, терәк диварлар, беседкалар, яктырткычлар һ.б. белән җиһазландырылырга һәм җиһазландырылырга тиеш (9.22 СП 42.13330.2011 п.).

4.5.29. Ландшафт-рекреацион территорияләрнең (юллар, аллеялар, сукмаклар) юл челтәрен, тукталыш пунктларына, уен һәм спорт мәйданчыкларына кыска араларны билгеләүне исәпкә алып, җәяүлеләрнең төп юллары юнәлешләренә туры китереп, мөмкин булганча, мөмкин кадәр тайпылышлар белән юлларга кирәк. Юл киңлеге 0,75 метр булырга тиеш (бер кешенең хәрәкәт сызыгының киңлеге) (9.23 СП 42.13330.2011 п.).

4.5.30. Җирлекләрнең Яшел зоналарында агач һәм куак үсемлекләре питомникларын һәм шәһәр һәм авыл җирлекләре төркемнәрен утырту материалы белән тәэмин итүне исәпкә алып, чәчәк-оранжеремия хуҗалыкларын күздә тотарга кирәк. Питомникларның мәйданы 80 гектардан да ким булмаска тиеш.

Питомникларның мәйданы, халыкның гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр белән тәэмин ителеше дәрәҗәсенә, санитар - яклау зоналары күләменә, бакчачылык ширкәтләренең үсешенә, табигый-климат һәм башка җирле шартлар үзенчәлекләренә бәйле рәвештә, 3-5 кв. метр исәбеннән кабул ителергә тиеш. Чәчәк-оранжер хуҗалыкларының гомуми мәйданы бер кешегә 0,4 кв. метр исәбеннән (42.13330.2011 СП 9.24 п.) кабул итәргә кирәк.

ЯЛ ИТҮ ЗОНАЛАРЫ

4.5.31. Массакүләм ял һәм коену өчен файдаланыла торган су объектларын рекреацияләү зоналарын проектлаганда, аларны урнаштыру урынын сайлау билгеләнгән тәртиптә килештерелә. Шул ук вакытта түбәндәге таләпләрне исәпкә алырга кирәк:

су объекты суның сыйфаты һәм территориянең санитар торышы санитар-эпидемиологик һәм гигиена таләпләренә туры килүе;

суга уңайлы һәм куркынычсыз карашлар урнаштыруның булуы яки мөмкинлеге;

рекреация зонасына керү юллары булу;

су объектының имин рельефы һәм уңайлы гидравлик режимы;

тискәре һәм куркыныч процессларның (шешләрнең һ.б.) чагылышы мөмкинлеге булмау ("су объектларын рекреацияләү зоналарына гигиеник таләпләр"ГОСТ 17.1.5.02-80).

4.5.32. Су объектларын рекреацияләү зонасы, җирле шартларны исәпкә алып, гидротехник корылмалардан, агынты суларны агызу урыннарыннан, шулай ук башка пычрану чыганакларыннан ераграк торырга тиеш.

Рекреация зонасы санитар-саклау зоналарыннан читтә һәм әйләнә-тирәлекнең пычрану чыганакларына һәм тавыш чыганакларына карата (ГОСТ 17.1.5.02-80 "су объектларын рекреацияләү зоналарына гигиеник таләпләр") урнаштырылган булырга тиеш.

4.5.33. Ял итү зоналарында урнашкан пляжлар (елга һәм күлләр) территорияләре күләме бер кешегә 8 кв. метрдан да ким булмаска тиеш, балалар өчен - бер кешегә 4 кв. метрдан да ким булмаска тиеш.

Елга һәм күл пляжлары өчен яр буе полосасының минималь озынлыгын бер кешегә 0,25 метрдан да ким булмаска тиеш (п. 9.32 СП 42.13330.2011).

4.5.34. Пляжларга бер тапкыр килүчеләр саны пляжларны бер үк вакытта йөкләү коэффициентларын исәпкә алып исәп тотарга кирәк:

санаторийлар-0,6-0,8;

ял һәм туризм учреждениеләре - 0,7-0,9;

балаларның ял итү һәм сәламәтләндерү учреждениеләре - 0,5-1,0;

җирле халык өчен-0,2;

юлламасыз ял итүчеләр-0,5 (42.13330.2011 п. 9.32).

4.5.35. Ял итү зонасы территориясендә түбәндәгеләрне проектларга кирәк: медицина хезмәте күрсәтү пункты, коткару станциясе, җәяүлеләр юллары, инженерлык җиһазлары (эчә торган су белән тәэмин итү, су бүлү, пычранган өслек суына эләгүдән саклау), яшелләндерү, чүп-чар җыючылар, күләгә өемнәре, җәмәгать бәдрәфләре (ГОСТ 17.1.5.02-80 "су объектларын рекреацияләү зоналарына гигиеник таләпләр").

4.6. ТРАНСПОРТ ҺӘМ ИНЖЕНЕРЛЫК ИНФРАСТРУКТУРАСЫ ЗОНАЛАРЫ

4.6.1. Инженерлык һәм транспорт инфраструктурасы зоналары тимер юл, автомобиль, һава һәм труба үткәргеч транспорт, элемтә объектлары һәм инженерлык җиһазлары өчен билгеләнгән.

4.6.2. Җирлек территориясендә транспорт һәм инженерлык инфраструктурасы объектларын урнаштырганда, санап үтелгән объектларның торак, Иҗтимагый төзелешкә һәм җирлекнең рекреацион зоналарына зыянлы йогынты чыганакларыннан норматив аермаларны билгеләү белән тәэмин ителә торган зыянлы йогынтыны булдырмауны күздә тотарга кирәк. Норматив өзеклекләр СанПин 2.2.1/2.1.1.1.2 нигезендә билгеләнә.

Халыкның куркынычсызлыгына турыдан-туры йогынты ясаучы Корылмалар һәм коммуникацияләр шәһәр һәм авыл җирлекләреннән читтә урнашкан.

4.6.3. Корылмалар һәм транспорт коммуникацияләре, элемтә, инженерлык җиһазлары бүлеп бирелгән чикләрдәге территорияләр объектларның техник һәм эксплуатацион характеристикаларын исәпкә алып формалаштырыла.

4.6.4. Әлеге территорияләрне оештыруга карата таләпләр һәм проектлаштырганда кулланырга кирәк булган норматив документлар исемлеге әлеге нормативларның 5.2 һәм 5.3 бүлекләрендә китерелгән.

4.6.5. Корылмаларга һәм коммуникацияләргә һәм аларның санитар-яклау зоналарына бүлеп бирелгән чикләрдәге территорияне төзекләндерү буенча бурычлар корылмаларның милекчеләренә йөкләнә.

4.7. АВЫЛ ХУҖАЛЫГЫ КУЛЛАНЫШЫНДАГЫ ЗОНАЛАР
ГОМУМИ ТАЛӘПЛӘР

4.7.1. Торак пунктлар территорияләре чикләрендә урнаштырыла торган функциональ зоналар составына авыл хуҗалыгы кулланышы зоналары (шул исәптән авыл хуҗалыгы җирләре зоналары), шулай ук авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге һәм авыл хуҗалыгы, дача хуҗалыгы, бакчачылык, авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге объектларны, шәхси ярдәмче хуҗалыкны үстерү өчен билгеләнгән зоналар кертелергә мөмкин.

4.7.2. Дача хуҗалыгы, бакчачылык, яшелчәчелек, шәхси ярдәмче хуҗалык алып бару өчен билгеләнгән яңа төзелә торган объектларны авыл җирлекләре территориясе чикләрендә торак пунктларның чикләреннән читтә урнаштырырга киңәш ителә.

4.7.3. Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге һәм авыл хуҗалыгы, дача хуҗалыгы, бакчачылык, шәхси ярдәмче хуҗалык алып бару өчен билгеләнгән зоналарны кертү, авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге объектларны үстерү исәбенә торак пунктларның чикләрен үзгәртүне Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексының 24 статьясындагы 2 - 14 өлешләрендә билгеләнгән тәртиптә җирлекнең генераль планына үзгәрешләр кертү юлы белән башкарырга киңәш ителә.

4.7.4. Авыл хуҗалыгы җирләре зоналары-ул, кагыйдә буларак, торак пунктлардан читтә урнашкан җирләр, сөрүлекләр, печәнлекләр, көтүлекләр, ятаклар, күпьеллык үсемлекләр (бакчалар һ.б.) биләп торган җирләр.

4.7.5. Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге объектлар - авыл хуҗалыгы продукциясен җитештерү, саклау һәм беренчел эшкәртү өчен файдаланыла торган биналар, корылмалар, корылмалар биләп торган зоналарга шулай ук авыл хуҗалыгы юллары, коммуникацияләр, агач-куак үсемлекләре белән шөгыльләнүче җирләр керә.

4.7.6. Авыл хуҗалыгы зоналары, төп максатчан билгеләнештән тыш, төп функцияле җитештерү өчен файдаланыла ала:

интенсив бакчачылык һәм яшелчәчелек;

фәнни-белем бирү зоналары белән төп функцияләре;

фәнни тикшеренүләр;

югары белем, фәнни тикшеренүләр;

махсус белем бирү.

4.7.7. Авыл хуҗалыгы кулланышындагы зоналарда профильле тармаклар үсешенә бәйле булмаган максатларда барлык төр авыл хуҗалыгы җирләрен алу чикләнә. Әлеге зоналарда авыл хуҗалыгының төп тармакларын үстерү шартларына тискәре йогынты ясый торган җитештерү эшчәнлегенең барлык төрләре күбрәк дәрәҗәдә чикләнә.

ЗОНАЛАР
АВЫЛ ХУҖАЛЫГЫ ОБЪЕКТЛАРЫН УРНАШТЫРУ
БИЛГЕЛӘҮ (ҖИТЕШТЕРҮ ЗОНАСЫ)

ГОМУМИ ТАЛӘПЛӘР

4.7.8. Авыл җирлекләренең һәм торак пунктларның җитештерү зоналарын территориаль планлаштыру документлары нигезендә урнаштырырга кирәк.

4.7.9. Авыл җирлекләре һәм торак пунктларның (алга таба-җитештерү зоналары) җитештерү зоналарында терлекчелек, кошчылык һәм җәнлекчелек предприятиеләрен, Авыл хуҗалыгы продукциясен саклау һәм эшкәртү, авыл хуҗалыгы машиналарына һәм автомобильләренә ремонт, техник хезмәт күрсәтү һәм саклау, төзелеш конструкцияләрен, җирле материаллардан эшләнмәләрне һәм детальләрне әзерләү предприятиеләрен, машина сынау станцияләрен, ветеринария учреждениеләрен, теплицалар һәм парникларны, промысел цехларын, матди складларны, транспорт, энергетика һәм башка объектларны урнаштырырга кирәк.

4.7.10. Россия Федерациясе Җир кодексы нигезендә җитештерү зоналарын һәм алар белән бәйле коммуникацияләрне урнаштыру өчен авыл хуҗалыгы өчен яраклы булмаган җирләрдә яисә начар сыйфатлы авыл хуҗалыгы җирләрендә мәйданчыклар һәм трассалар сайларга кирәк.

4.7.11. Күпьеллык җиләк-җимеш үсентесе, саклагыч урманнар белән шөгыльләнүче сөрүлекләрдә, җирләрдә җитештерү зоналарын урнаштыру аерым очракларда рөхсәт ителә.

4.7.12. Җитештерү зоналарын урнаштыру рөхсәт ителми:

җир асты байлыкларыннан файдалану буенча Федераль агентлык яки аның территориаль органнары рөхсәтеннән башка файдалы казылма ятмалары ятмалары мәйданчыкларында;

предприятиеләрне, биналарны һәм корылмаларны төзү һәм эксплуатацияләү өчен янарга мөмкин булган оползня зоналарында;

эчәргә яраклы су чыганакларын санитар саклау зоналарында;

дәвалау-савыктыру урыннарын санитар саклауның барлык зоналарында;

яшел зоналар җирләрендә;

органик һәм радиоактив калдыклар белән пычранган җир кишәрлекләрендә:

кулланучылар хокукларын яклау һәм кеше иминлеге өлкәсендә күзәтчелек буенча федераль хезмәтнең Татарстан Республикасы (Татарстан) идарәсе һәм ветеринария һәм фитосанитар күзәтчелек буенча федераль хезмәтнең Татарстан Республикасы буенча Идарәсе тарафыннан билгеләнгән сроклар үтте;

махсус сакланыла торган табигый территорияләр җирләрендә, шул исәптән мәдәни мирас объектларын саклау зоналарында, мәдәни мирас объектларын дәүләт саклавы өлкәсендә Татарстан Республикасы дәүләт органы рөхсәтеннән башка.

4.7.13. Авыл хуҗалыгы предприятиеләрен, биналарны һәм корылмаларын махсус сакланыла торган территорияләрнең сак зоналарында урнаштыру рөхсәт ителә, әгәр ниятләнгән объектларны төзү яки аларны эксплуатацияләү табигать шартларын бозмаса һәм аларның сакланышына янамаса.

Ниятләнгән объектларны урнаштыру шартлары аеруча саклаулы табигать территорияләре булган ведомстволар белән килештерелергә тиеш.

4.7.14. Сулыкларның су саклау зоналарында, су объектларын су һәм табигать саклау законнары нигезендә пычратудан, чүпләнүдән һәм ташландык суларны агызудан саклауны тәэмин итүче корылмалар белән җиһазланганда, җитештерү зоналарын урнаштыру рөхсәт ителә.

4.7.15. Елгаларның һәм сулыкларның яр буе кишәрлекләрендә җитештерү зоналарын урнаштырганда зоналарның планлаштырылган тамгалары, су агымының терәк һәм качып йөрүен, шулай ук дулкынның һәм аның нагонының биеклеген исәпкә алып, су горизонтыннан 0,5 метрга югарырак кабул ителергә тиеш.

10 елдан артык эксплуатация срогы булган предприятиеләр өчен исәп-хисап горизонты өчен суның иң югары дәрәҗәсен, 50 елга бер тапкыр кабатлану ихтималы булган, 10 елга кадәр - 10 елга бер тапкыр кабул итү зарур.

Авыл хуҗалыгы предприятиеләрен сулыкларның яр буе участокларында урнаштырганда һәм предприятиеләр белән турыдан-туры бәйләнмәгән очракта, киңлеге 40 метрдан да ким булмаган яр буе полосасын күздә тотарга кирәк.

4.7.16. Радиостанцияләр, шартлаткыч матдәләр складлары, көчле тәэсир итүче агулы матдәләр һәм башка предприятиеләр һәм махсус билгеләнештәге объектлар урнашкан районда җитештерү зоналарын урнаштырганда, проектлана торган зоналардан күрсәтелгән объектларга кадәр ераклыкны әлеге объектларның санитар-саклау зоналарын үтәгәндә гамәлдәге нормалар һәм кагыйдәләр (СанПиН) таләпләренә туры китереп кабул итәргә кирәк 2.2.1/2.1.1.1200-03.

4.7.17. Яңа проектлана торган аэродромнар урнашкан районнарда җитештерү зоналарын урнаштыру Россия Федерациясе Һава кодексы таләпләрен үтәү шарты белән рөхсәт ителә.

Биналар һәм корылмалар, һава элемтә линияләре һәм Аэродром чикләреннән 10 километрга кадәр арада төзелергә тиешле югары вольтлы электр линияләре, биналар һәм корылмалар, һава элемтә линияләре һәм югары вольтлы электр тапшыру линияләре урнаштыру килештерелергә тиеш.

4.7.18. Атмосферага шактый күләмдә төтен, тузан яки начар ис бирә торган авыл хуҗалыгы предприятиеләре, җитештерү зоналары табигый җил белән тәэмин ителмәгән территорияләрдә булырга рөхсәт ителми.

4.7.19. Җитештерү зоналарында минераль ашламалар складларын һәм үсемлекләрне саклау өчен химик чараларны урнаштырганда сулыкларга зарарлы матдәләр эләкмәскә тиешле чаралар үтәлергә тиеш.

Минераль ашламалар һәм үсемлекләрне саклау өчен химик чаралар складларын балык хуҗалыгы сулыкларыннан кимендә 2 километр ераклыкта урнаштырырга кирәк. Аеруча кирәк булган очракта, балык һәм су биологик ресурсларын саклау өлкәсендә территориаль органнар белән килештерелгән очракта, күрсәтелгән складлардан балык хуҗалыгы сулыкларына кадәр ераклыкны киметү рөхсәт ителә.

Минераль ашламалар һәм үсемлекләрне саклау өчен химик чаралар складлары өчен СанПиН таләпләренә туры китереп санитар-яклау зоналары оештыруны күздә тотарга кирәк 2.2.1/2.1.1.1200-03 к

4.7.20. Авыл җирлегенең җитештерү зонасын торак төзелешенә карата мөмкин булган кадәр җир рельефы буенча түбәнрәк урнаштырырга кирәк.

Җитештерү зонасын оештырганда объектлар һәм корылмаларны мөмкин кадәр торак зонага карата берьяклы урнаштырылган бер мәйданчыкта тупларга кирәк.

Җитештерү зоналары территорияләре гомуми челтәрдәге тимер яисә автомобиль юллары белән, шулай ук елгалар белән бүленергә тиеш түгел.

4.7.21. Җитештерү зоналарын планлаштырганда һәм төзегәндә:

селитор зонасы белән планлаштырылган бәйләнеш күздә тотарга кирәк;

бер җир кишәрлегендә авыл хуҗалыгы һәм сәнәгать предприятиеләрен икътисади яктан максатчан кооперацияләү һәм гомуми ярдәмче һәм хезмәт күрсәтү объектларын оештыру;

комплекслы технологик һәм инженер-техник таләпләрне үтәү һәм табигый-климат, геологик һәм башка җирле шартларны исәпкә алып, бердәм архитектура ансамблен төзү;

җитештерү калдыклары һәм агымнары белән пычранудан әйләнә-тирә мохитне саклау чаралары;

авыл хуҗалыгы предприятиеләренең җитештерү зонасын киңәйтү мөмкинлеген.

ҖИТЕШТЕРҮ ЗОНАЛАРЫ ТӨЗЕЛЕШЕНЕҢ НОРМАТИВ ПАРАМЕТРЛАРЫ

4.7.22. Җитештерү зонасы территориясен кулланунның интенсивлыгы авыл хуҗалыгы предприятиеләре мәйданчыкларын төзүнең тыгызлыгы белән билгеләнә.

Җитештерү зонасы авыл хуҗалыгы предприятиеләре мәйданчыкларын төзүнең минималь тыгызлыгы күрсәткечләре әлеге Нормативларга 5 нче кушымтаның 2 нче таблицасында каралганнан да ким булмаска тиеш.

4.7.23. Авыл хуҗалыгы предприятиеләрен, биналарны һәм корылмаларны урнаштыру өчен җир кишәрлеге мәйданы, төзелешнең минималь тыгызлыгы нормативын исәпкә алып, проектлауга бирем буенча билгеләнә.

4.7.24. Авыл хуҗалыгы предприятиеләрен, биналарны һәм җитештерү зоналарын

урнаштырганда алар арасында төзелешнең тыгызлыгыннан, санитар, ветеринария, янгынга каршы таләпләрдән һәм технологик проектлау нормаларыннан чыгып, мөмкин булган минималь ара билгеләргә кирәк.

4.7.25. Авыл хуҗалыгы предприятиеләре биналарыннан һәм корылмаларыннан янгынга каршы ераклыкны "янгын куркынычсызлыгы таләпләре турында Техник регламент"2008 елның 22 июлендәге 123-ФЗ номерлы Федераль закон таләпләре нигезендә кабул итәргә кирәк.

Тәрәзә проемалары аша яктыртыла торган биналар арасындагы ераклык каршы биналарның иң биекләреннән (карнизның өске өлешенә кадәр) ким булмаска тиеш.

4.7.26. Әйләнә-тирә мохиткә җитештерү зоналары бүлеп бирү чыганагы булган авыл хуҗалыгы предприятиеләре, биналары һәм корылмалары санитар-яклау зоналары белән әлеге Нормативларга 5 нче кушымта таләпләре нигезендә кабул ителә торган торак һәм иҗтимагый биналардан аерылырга тиеш.

Санитар-яклау зоналары территориясе җирдән файдаланудан алынмый һәм авыл хуҗалыгы ихтыяҗлары өчен максималь файдаланылырга тиеш.

Санитар-саклау зоналары күләме, шулай ук аларның территориясендә объектлар, биналар һәм корылмалар урнаштыру шартлары СанПиН таләпләренә туры китереп билгеләнә 2.2.1/2.1.1.1200-03

4.7.27. Киңлеге 100 метрдан артык булган санитар-яклау зоналары чигендә селитеб зонасы ягыннан 30 метрдан да ким булмаган киңлектәге агач-куак утыртмалары полосасы каралырга тиеш, ә зона киңлеге 50 дән 100 метрга кадәр - киңлеге 10 метрдан да ким булмаган полоса.

4.7.28. 500 метрдан артык булган предприятие һәм объектларны авыл торак пунктларының җитештерү зоналарының торак зонасыннан аерымланган җир кишәрлекләрендә җитештерү территориясенең торак зонасыннан аеруча еракта урнашкан башка җитештерү объектларына (агу химикатлары складларыннан тыш) урнаштырырга кирәк.

Санитар-саклау зоналары күләме 500 метрдан артып киткән предприятиеләр һәм объектлар арасында аермада һәм торак зонасы арасында, фармацевтика предприятиеләре өчен дару препаратлары, дару чаралары һәм (яки) дару формалары, чимал һәм ярымпродуктлар җитештерү объектларыннан тыш, санитар классификация буенча азрак дәрәҗәдәге куркынычлылык объектларын урнаштыру рөхсәт ителә; сәнәгатьнең азык-төлек тармаклары, азык-төлек чималының һәм азык-төлек продуктларының күпләп сату складлары, эчә торган суны әзерләү һәм саклау өчен суүткәргеч корылмалар комплексы, алар продукциянең сыйфатына йогынты ясый ала.

4.7.29. Проектлана торган авыл хуҗалыгы предприятиеләрен, авыл торак пунктларының җитештерү зоналары биналарын һәм корылмаларын әлеге объектлар өчен бертөрле булган җитештерү процессларының, санитар, зооветеринария һәм янгынга каршы таләпләрнең, йөк әйләнеше, хезмәт күрсәтү транспортының, су, җылылык, электр энергиясенең төрләрен берләштерергә кирәк, шул ук вакытта участокларны оештырырга кирәк:

предприятиеләр мәйданчыклары;

гомуми ярдәмче җитештерү объектлары;

складлар.

4.7.30. Авыл хуҗалыгы предприятиеләре мәйданчыкларын түбәндәге функциональ зоналарга бүләргә кирәк:

җитештерү;

торак-коммуналь хуҗалык.

Күрсәтелгән зоналарга бүлү проектлаштыру һәм төзелешнең конкрет шартларын исәпкә алып башкарыла.

Авыл хуҗалыгы предприятиеләре мәйданчыкларын проектлаганда аларны урнаштыру нормаларын исәпкә алырга кирәк.

4.7.31. Минераль ашламалар һәм үсемлекләрне саклау өчен химик чаралар складларын торак, җәмәгать һәм җитештерү биналарына карата җаваплы яктан урнаштырырга кирәк.

4.7.32. Сәнәгать нигезендә терлекчелек һәм кошчылык фермалары, ветеринария учреждениеләре һәм сөт, ит һәм йомырка җитештерү предприятиеләрен башка авыл хуҗалыгы

объектларына һәм селитет территориясенә карата җаваплы яктан урнаштырырга кирәк.

Терлекчелек һәм кошчылык предприятиеләрен проектлаганда азык цехларын һәм тупас азык складларын урнаштыру технологик проектлаштыруның тиешле нормалары буенча кабул ителергә тиеш.

4.7.33. Ветеринария учреждениеләрен (ветеринария үткәрүчеләрдән тыш), котельныйларны, ачык типтагы тирессаклагычларны, терлекчелек һәм кошчылык биналарына һәм корылмаларына карата аерым яктан урнаштырырга кирәк.

4.7.34. Теплицалар һәм парникларны җир өслегеннән 1,5 метрдан да ким булмаган грунт суларының иң югары дәрәҗәсе булган көньяк яки көньяк-көнчыгыш склоннарда проектларга кирәк. Теплицаларның һәм парникларның җир участокларын планлаштырганда төп корылмаларны функциональ билгеләнеше буенча (теплицалар, парниклар, җылытыла торган грунтлы мәйданчыклар) төркемләргә кирәк, шул ук вакытта йөрү һәм узу системасы да каралырга тиеш.

4.7.35. Авыл хуҗалыгы продукциясе складларын һәм саклагычларын, санитар-саклау зоналарын исәпкә алып, җир өслегеннән 1,5 метрдан да ким булмаган, иң югары җилләтелә торган җир кишәрлекләрендә урнаштырырга кирәк.

Авыл хуҗалыгы продукциясен (яшелчә, бәрәңге, сөт, терлек һәм кош-корт, йон, май культураларын беренчел эшкәртү өчен биналар һәм бүлмәләр СНиП 2.10.02-84 таләпләренә туры китереп проектлана.

4.7.36. Ярдәмче җитештерү объектларын проектлаганда авыл хуҗалыгы предприятиеләренең җитештерү һәм ярдәмче биналарын, технологик, төзелеш һәм санитар нормаларны үтәп, берләштерергә кирәк.

4.7.37. Авыл хуҗалыгы предприятиеләре территорияләренә хезмәт күрсәтүче янгын деполары 2008 елның 22 июлендәге 123-ФЗ номерлы "янгын куркынычсызлыгы таләпләре турында Техник регламент"Федераль законның 17 бүлеге таләпләре нигезендә проектлана.

Янгын деполары гомуми челтәр юлларына чыккан җир кишәрлекләрендә проектлана.

Янгын деполары гомуми челтәр юлларына чыккан җир кишәрлекләрендә проектлана.

Янгын депосының урнашу урынын, 2008 елның 22 июлендәге 123-ФЗ номерлы "янгын куркынычсызлыгы таләпләре турында Техник регламент" Федераль законның 76 статьясында билгеләнгән торак пунктта чакыру урынына беренче бүлекчәнең килү вакытын һәм аларда эшләүче предприятиеләргә хезмәт күрсәтү радиусын исәпкә алып, сайларга кирәк: А, Б һәм В - 2 километр, Г һәм 4 километр.

Күрсәтелгән радиус арткан очракта, авыл хуҗалыгы предприятиеләре мәйданчыкларында 1 автомобильгә янгын постын күздә тотарга кирәк. Янгын постын җитештерү яки ярдәмче биналарга урнаштырырга рөхсәт ителә.

4.7.38. Ачык һавада яки җылытыла торган биналарда эш урыннарыннан санитар-көнкүреш биналарына кадәр ераклык (җыештырулардан тыш) 500 метрдан артмаска тиеш.

4.7.39. Авыл хуҗалыгы предприятиеләренең, шул исәптән терлекчелек һәм кошчылык мәйданчыкларын җитештерү зонасында проектлауга бирелгән задание нигезендә киртәләүне күздә тотарга кирәк.

4.7.40. Авыл хуҗалыгы предприятиеләре мәйданының төп керү пунктын төп якын килүне яки подъездны күздә тотарга кирәк.

Авыл хуҗалыгы предприятиеләренең 5 гектардан артык мәйданчыгы кимендә ике керү юлы булырга тиеш, алар арасында коймалар периметры буенча 1500 метрдан да артмаска тиеш.

4.7.41. Керү пунктлары алдында әлеге пункттан файдаланучы 1 эшчегә 0,15 кв.метр исәбеннән (иң зур сменада) мәйданчыкларны күздә тотарга кирәк.

4.7.42. Гражданнарга караган автотранспортны кую өчен мәйданчыклар түбәндәгеләрне күздә тотарга кирәк: исәп - хисап чорына - 2 автомобиль, перспективага-ике чиктәш сменада эшләүче 100 автомобиль. Әлеге мәйданчыкларның җир участоклары күләмен 1 автомобильгә 25 кв.метр исәбеннән кабул итәргә кирәк.

4.7.43. Төзелештән һәм катламнардан буш булган участокларда, шулай ук предприятие мәйданы периметры буенча яшелләндерүне күздә тотарга кирәк. Яшелләндерү өчен билгеләнгән

участокларның мәйданы авыл хуҗалыгы предприятиеләре мәйданының кимендә 15 процентын, ә төзелеш тыгызлыгы 50 проценттан да ким булмаган очракта - 10 проценттан да ким булмаска тиеш.

Биналар һәм корылмалардан агач һәм куакларга кадәр араны 22 нче таблицасында кабул итәргә тиеш.

4.7.44. Яшел үсентеләр полосаларының киңлеген 23 нче таблица буенча кабул итәргә кирәк.

23 нче таблица

ЯШЕЛ УТЫРТМАЛАРНЫҢ КИҢЛЕГЕН БИЛГЕЛӘҮ

Полоса	Полосаның киңлеге кимендә 1 метр
Газон белән рядовой агач утырту яки агачлар куаклар белән бер рәттә: берьюлы утырту; ике катлы утырту;	 2 5
Берьюлы утыртылган куаклар газонының биеклеге: 1,8 метрдан артык; 1,2 дән 1,8 метрга кадәр; 1,2 метрга кадәр	 1,2 1 0,8
Төркемле яки куртиналы агач утыртылган газон	4,5
Төркемле яки куртиналы куаклар утыртылган газон	3
Газон	1

4.7.45. Авыл хуҗалыгы предприятиеләрендә яшелләндерү зоналарында иң күп сменада эшләүче 1 кв. метр исәбеннән хезмәт ияләренең ял итү өчен ачык төзекләндерелгән мәйданчыкларны күздә тотарга кирәк.

4.7.46. Җитештерү зонасының тышкы транспорты һәм юл челтәре барлык авыл хуҗалыгы предприятиеләре һәм селитет зонасы белән транспорт элемтәләрен тәэмин итәргә һәм 5.2.19 - 5.2.142 пп таләпләренә туры килергә тиеш. әлеге нормативларны, шулай ук әлеге бүлекне исәпкә алып.

4.7.47. Тимер юл транспортын проектлаганда авыл торак пунктларының селитеб зонасы чикләрендә предприятиеләрнең тимер юл юлларын урнаштыру рөхсәт ителми.

Авыл хуҗалыгы предприятиеләре биналарына тимер юллар кертү тупик булырга тиеш. Үтәли тимер юл вводлары тиешле нигезләмәләр булганда гына рөхсәт ителә.

4.7.48. Авыл хуҗалыгы предприятиеләре биналарыннан һәм корылмаларыннан гомуми тимер юл уртасына кадәр, шулай ук мәйдан эчендәге тимер юллар көзгесенә кадәр ераклыкны СНиП II-97-76 таләпләренә туры китереп кабул итәргә кирәк.

4.7.49. Автомобиль юлларын һәм тротуарларны проектлаганда авыл хуҗалыгы

предприятиеләре мәйданчыкларында Транспорт һәм җәяүлеләр юлларын, инженерлык челтәрләрен, яшелләндерү полосаларын, шулай ук янгынга каршы биналар һәм корылмалар арасында янгынга каршы, санитар һәм зооветеринария араларын иң күп санда урнаштыру шартларыннан Файдаланырга кирәк.

4.7.50. Бина һәм корылмалардан машина юлларының машиналар йөрү өлешенә кадәр ераклыкны 24 нче таблица буенча кабул итәргә кирәк.

24нче таблица

БИНА ҺӘМ КОРЫЛМАЛАРДАН АВТОМОБИЛЬ ЮЛЛАРЫНЫҢ ЙӨРҮ ӨЛЕШЕНӘ КАДӘР ЕРАКЛЫКНЫ БИЛГЕЛӘҮ

Биналар һәм корылмалар	Ераклык, метр
Бина диварларының тышкы кырыйлары: бинага керү юк икән, бинаның озынлыгы 20 метрга кадәр.;	1,5
шул ук, 20 метрдан артык;	3
электрокарлар, автокарлар, автопогрузчиклар һәм ике насослы автомобильләр өчен бинага керү мөмкинлеге булганда;	8
өч күчәрле автомобильләргә керү юлы булганда	12
Предприятие мәйданчыклары коймалары	1,5
Эстакадалар, яктырту баганалары, мачталар һәм башка корылмалар терәкләре коймалары	0,5
Предприятиенең саклана торган өлеше коймалары	5
Параллель рәвештә урнашкан колея юлларының күчәрләре - 1520 мм	3,75

4.7.51. 2008 елның 22 июлендәге 123-ФЗ номерлы "янгын куркынычсызлыгы таләпләре турында Техник регламент" Федераль законның 98 маддәсе таләпләре нигезендә Биналарга, корылмаларга һәм корылмаларга янгын сүндерү автомобильләренең, шул исәптән янгын сүндерү машиналарының килүе тәэмин ителергә тиеш:

биналарның, корылмаларның һәм корылмаларның бөтен озынлыгы буенча:

бер яктан-бина, корылма яки корылма киңлеге 18 метрдан да артмаганда;

ике яктан-18 метрдан артык киңлектә, шулай ук ябык һәм ярымсакланган ишегалларны урнаштырганда;

барлык яктан-10 000 кв. метрдан артык мәйданлы яки 100 метрдан артык киңлектәге биналар өчен.

Шул ук вакытта янгын сүндерү автомобильләренең йөрү өлеше яки планлаштырылган өслектән биналарның диварларына кадәр ераклык бер метрдан да артмаска тиеш.:

25-биналарның биеклеге 12 метрдан да артмаган;

8-биналарның биеклеге 12 метрдан артык булса да, 28 метрдан да артык түгел;

10-биналарның биеклеге 28 метрдан артык.

Автомобиль юлларының йөрү өлешеннән ераклыкны статья таләпләрен үтәгәндә арттырырга рөхсәт ителә

4.7.52. "Янгын куркынычсызлыгы таләпләре турында Техник регламент" 2008 елның 22 июлендәге 123-ФЗ номерлы Федераль закон таләпләре нигезендә янгынга каршы су белән тәэмин итү чыганагы булган сулыкларга, шулай ук янгын сүндерү өчен кулланыла торган корылмаларга

янгын сүндерү автомобильләре борылышы өчен подъездларны, аларны урнаштыру һәм 12 х 12 метрлы су алуны күздә тотарга кирәк.

4.7.53. Тышкы транспорт элемтәләре һәм житештерү зонасындагы юллар челтәре әлеге нормативларның "транспорт инфраструктурасы зоналары" бүлеге таләпләре нигезендә нормалаштырылаВ соответствии с требованиями Федерального закона от 22 июля 2008 года N 123-ФЗ "Технический регламент о требованиях пожарной безопасности" к водоемам, являющимся источниками противопожарного водоснабжения, а также к сооружениям, вода из которых может быть использована для тушения пожара, следует предусматривать подъезды с площадками для разворота пожарных автомобилей, их установки и забора воды размером не менее 12 х 12 метров.

4.7.54. Җитештерү зоналары авыл хуҗалыгы предприятиеләре мәйданчыкларында инженер челтәрләрен бердәм инженерлык коммуникацияләре системасы буларак проектларга кирәк.

4.7.55. Авыл хуҗалыгы предприятиеләрен хуҗалык-эчәргә яраклы, җитештерү һәм янгынга каршы су белән тәэмин итү системасын проектлаганда су чыгымы җитештерү технологиясе һәм әлеге нормативларның "инженерлык инфраструктурасы зоналары" бүлегенең ("су белән тәэмин итү" бүлекчәсе) таләпләре нигезендә кабул ителә.

4.7.56. Канализациянең тышкы челтәрләрен һәм корылмаларын проектлаганда, су бассейныннан өслек суларын чыгаруны күздә тотарга кирәк.

4.7.57. Электр тапшыру, элемтә һәм башка линия корылмалары линияләрен, авыл хуҗалыгы җирләре булмаган территориядән коммуникацияләрдән ирекле файдалану тәэмин ителсен өчен, юллар, урман полосалары кырлары чикләре буенча урнаштырырга кирәк.

4.7.58. Инженерлык челтәрләрен проектлаганда әлеге нормативларның "инженерлык инфраструктурасы зоналары" бүлегенең таләпләрен үтәргә кирәк.

4.7.59. Авыл торак пунктларының җитештерү зоналарын реконструкцияләгәндә күздә тотарга кирәк:

бер җир кишәрлегендә җитештерү объектлары концентрациясе;

реконструкцияләнә торган һәм яңа авыл хуҗалыгы предприятиеләрен урнаштыру өчен җир кишәрлекләрен ачыклап, җитештерү зоналарын планлаштыру һәм төзү;

аз хәрәкәтләнүче юлларны һәм Юлларны бетерү;

алга таба үсеш өчен җир кишәрлекләре булмаган вак һәм искергән предприятиеләрне һәм объектларны, шулай ук селититар зонага, күрше предприятиеләргә һәм әйләнә-тирә мохиткә тискәре йогынты ясый торган предприятиеләр һәм объектларны юкка чыгару;

җитештерү территорияләрен һәм санитар-яклау зоналарын төзекләндерү, төзелешнең архитектура дәрәҗәсен күтәрү;

автомобиль транспорты өчен мәйданчыклар оештыру.

4.7.60. Авыл хуҗалыгы предприятиеләрен һәм җитештерү зоналары объектларын киңәйтү өчен җир кишәрлекләрен резервлау әлеге предприятиеләрнең яисә объектларның читтәге мәйданнары исәбенә рөхсәт ителә.

4.7.61. Авыл хуҗалыгы предприятиеләре мәйданчыкларында җир кишәрлекләрен резервлау техник-икътисадый нигезләнгәндә проектлау биремнәре нигезендә карала.Резервирование земельных участков для расширения сельскохозяйственных предприятий и объектов производственных зон допускается за счет земель, находящихся за границами площадок указанных предприятий или объектов.

4.7.62. Махсуслаштырылган умартачылык хуҗалыкларын проектлау махсуслаштырылган умартачылык хуҗалыклары (фермалар) өчен ветеринария-санитария кагыйдәләре һәм аларны проектлаганда һәм төзегәндә СССР Авыл хуҗалыгы министрлыгының Баш ветеринария идарәсе тарафыннан расланган таләпләр, 15.12.1976 ел, № 13-4-2/1362 Россия Федерациясе Авыл хуҗалыгы министрлыгының Ветеринария департаменты тарафыннан расланган бал кортларын карап тоту буенча ветеринария-санитария кагыйдәләре, умарталарның авыруларын, агулауларын һәм төп корткычларын кисәтү һәм бетерү чаралары турында Инструкция таләпләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

4.7.63. Махсуслаштырылган умартачылык хуҗалыкларын урнаштыру Татарстан

Республикасы буенча ветеринария һәм фитосанитар күзәтчелек буенча федераль хезмәт органнары белән килештереп гамәлгә ашырыла.

Махсуслаштырылган умартачылык хуҗалыклары ябык режимда эшли. Чит кешеләрнең җитештерү зоналарына керү, шулай ук хуҗалыкларга хезмәт күрсәтү белән бәйле булмаган теләсә кайсы транспорт төре керү тыела.

4.7.64. Умартачылык хуҗалыкларын территориаль аерымланган зоналарга: административ-хуҗалык, стационар умарталыклар (товар, репродуктив һәм карантинлы) һәм даими күченү урыннарына бүлүне исәпкә алып проектларга кирәк.

Административ-хуҗалык зонасында бал, бал эшкәртү, умарталар һәм таралар әзерләү, тукландыру, саклагыч, умарта, тары һәм инвентарь саклау өчен элмәләр, ветеринария пункты һәм санитар үткәрү урыны (бал, коск эшкәртү, тукландыру цехларына керү юлында) урнашкан.

Умарталыклардан административ-хуҗалык зонасына кадәр аерма булырга тиеш

4.7.65. Умарталарны (ояларны) урнаштыру шартлары һәм тәртибе җир законнары, ветеринария-санитария таләпләре, ә урман кишәрлекләрендә урнашкан умарталар (умарталар) өчен - Россия Федерациясе Урман кодексы нигезендә билгеләнә.

Умарталар территорияләре кимендә ераклыкта урнаштырыла:

500 метр-шоссей һәм тимер юллардан, пилорамалардан, югары вольтлы электр тапшыру линияләреннән;

1000 метр - терлекчелек һәм кошчылык корылмаларыннан;

5000 метр - кондитер һәм химия сәнәгате, аэродром, радиолокацион, радио-һәм телетапшырулар станцияләреннән һәм башка микродулкынлы нурланышлар чыганакларыннан.

Күчмә умарталар стационар умарталардан 1500 метрдан да ким булмаган ераклыкта урнашкан.

Умарталарның күләме һәм умарталарның саны җирле шартларга бәйле рәвештә билгеләнә. Умарталар арасында ара 3 метрдан да ким булмаска тиеш, умарталар янәшәсендә - 10 метрдан да ким булмаска тиеш.

4.7.66. Расстояния между зданиями и сооружениями пчеловодческих хозяйств следует принимать равными противопожарным разрывам, если не возникает необходимости увеличения их в связи с технологическими и планировочными требованиями.

4.7.67. Крестьянское (фермерское) хозяйство (далее - фермерское хозяйство) представляет собой объединение граждан, имеющих в общей собственности имущество и совместно осуществляющих производственную и иную хозяйственную деятельность (производство, переработку, хранение, транспортировку и реализацию сельскохозяйственной продукции), основанную на их личном участии.

Фермерское хозяйство может быть создано одним гражданином.

4.7.68. Фермер хуҗалыклары төзү һәм аларның эшчәнлеге "крестьян (фермер) хуҗалыгы турында" 2003 елның 11 июнендәге 74-ФЗ номерлы Федераль закон таләпләре нигезендә җайга салына.

4.7.69. Фермер хуҗалыгы эшчәнлегенең төп төрләре-авыл хуҗалыгы продукциясен җитештерү һәм эшкәртү, шулай ук аларны ташу (ташу), үзебез җитештергән авыл хуҗалыгы продукциясен саклау һәм сату.

Фермер хуҗалыкларын проектлаганда әлеге бүлекнең норматив таләпләренә, шулай ук әлеге нормативларның тиешле бүлекләренә таянып эш итәргә кирәк.

4.7.70. Гамәлдәге авыл хуҗалыгы предприятиеләре, умарталар, фермер хуҗалыклары һәм авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге башка объектлар базасында, шулай ук авыл торак пунктлары территорияләрендә кунак йортлары урнаштыру мөмкин.

Авыл Кунак йорты-авыл торак пунктына туристик максатлар белән килгән гражданнарны урнаштыру чарасы (табигый, тарихи, социаль-көнкүреш һәм башка объектларны рухи һәм башка ихтыяҗларны канәгатьләндерү, тормыш эшчәнлеген саклап калу, физик көчләрне торгызу һәм үстерү максатларында куллану) һәм вакытлыча яшәү урынында чыганаклардан керем алу белән бәйле эшчәнлек белән шөгыльләнү максатыннан башка.

4.7.71. Авыл кунак йортын уңайлы экологик шартлары булган территорияләрдә, магистраль

Транспорт һәм инженерлык коммуникацияләреннән, әйләнә-тирә мохиткә тискәре йогынты ясаучы сәнәгать предприятиеләреннән һәм башка объектлардан, шулай ук тавыш һәм начар ис чыганакларыннан еракта урнаштырырга кирәк.

Авыл Кунак йорты уңайлы подъезд, тирә-юнь төзекләндерелгән территория, автотранспорт чараларын саклау урыны булырга тиеш.

Авыл Кунак йорты СНиП 31-01-2003, СНиП 31-02-2001, СНиП 2.07.01-89*, шулай ук әлеге нормативларның "авыл җирлекләре торак пунктларын төзүнең норматив параметрлары" бүлеген проектларга кирәк.

4.8. МАХСУС БИЛГЕЛӘНЕШТӘГЕ ЗОНАЛАР

ГОМУМИ ТАЛӘПЛӘР

4.8.1. Түбән Кама муниципаль районының махсус билгеләнештәге зоналары составына зиратлар, үләт базлары, җитештерү һәм куллану калдыкларын урнаштыру (саклау һәм күмү) объектлары һәм башка объектлар белән шөгыльләнүче зоналар кертелергә мөмкин.

4.8.2. Махсус билгеләнештәге зонада урнашкан предприятиеләр, җитештерүләр һәм объектлар өчен, әйләнә-тирә мохиткә бүлеп бирелә торган пычраткыч матдәләрнең егәрлегенә, характерына һәм башка зарарлы физик факторларга бәйле рәвештә, санитар классификация нигезендә, СанПиН таләпләренә туры китереп, санитар-яклау зоналары билгеләнә 2.2.1/2.1.1.1200-03 к

Санитар-яклау зоналарын оештыру әлеге нормативларның "әйләнә-тирә мохитне саклау" бүлеге таләпләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

4.8.3. Санитар-саклау зоналары махсус билгеләнешле территорияләр зоналарын мәҗбүри мәгълүмат чикләрен билгеләү белән аерып торалар.

ЗИРАТЛАРНЫ УРНАШТЫРУ ЗОНАЛАРЫ

4.8.4. Зиратларны, биналарны һәм җирләү өчен билгеләнгән корылмаларны урнаштыру, киңәйтү һәм реконструкцияләү "җирләү һәм җирләү эше турында" 1996 елның 12 гыйнварындагы 8-ФЗ номерлы Федераль закон, СанПиН 2.1.1279-03 һәм әлеге нормативлар таләпләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

4.8.5. Зиратларны территорияләрдә урнаштыру рөхсәт ителми:

үзәкләштерелгән су белән тәэмин итү һәм минераль су чыганакларын санитар саклау зоналарының беренче һәм икенче поясы;

дәвалау-савыктыру урыннарын санитар, тау-санитар саклау зоналары;

закарстланган, көчле ярлы токымнарның өслегенә һәм су күтәрүче горизонтларны туплау урыннарына чыгу белән;

грунт сулары торышы белән җир өслегеннән 2 метрдан да кимрәк, алар аеруча югары булганда, шулай ук авыруларга һәм җимерелүгә дучар ителгән, сазланган урыннарда.;

халык тарафыннан хуҗалык-көнкүреш ихтыяҗлары, коену һәм мәдәни-савыктыру максатлары өчен файдаланыла торган күлләр, елгалар һәм башка ачык сулыклар ярларында.

4.8.6. 4.8.6. Зиратны урнаштыру өчен җир кишәрлеген сайлау түбәндәге факторларны санитар-эпидемиологик бәяләү нигезендә башкарыла:

санитар-эпидемиологик хәл;

шәһәр төзелеше билгеләнеше һәм территорияне ландшафтлы зоналаштыру;

геологик, гидрогеологик һәм гидрогеохимик мәгълүматлар;

туфрак-географик һәм туфракның һәм туфракгрунтларның үз-үзен чистартуга сәләте;

эрозия потенциалы һәм пычрану миграциясе;

транспорт үтемлелеге.

Зират өчен бирелгән Участок түбәндәге таләпләргә туры килергә тиеш:

торак пунктка, ачык сулыкларга каршы якка, шулай ук халык тарафыннан хуҗалык-эчәргә яраклы һәм көнкүреш максатларында грунт суларын кулланганда читкә тайпылу;;

су басу;

грунт суларының максималь торышы булганда җир өслегеннән 2,5 метрдан да ким булмаган күләмдә грунт суларының торышы булырга тиеш;

1,5 метр тирәнлектә коры, пористая туфракка ия булу, туфракның дымлылыгы 6-18 процент чикләрендә түбәнрәк;

Урнашу.

4.8.7. Зиратны урнаштыру расланган проект нигезендә башкарыла, анда карала:

әйләнә-тирә мохитне саклауны тәэмин итү чаралары белән зиратны урнаштыру урынының нигезлелеге;

традицион типтагы зиратлар өчен суупорного катламы булу;

дренаж системасы;

обваловка территориясендә;

санитар-яклау зонасын оештыру һәм төзекләндерү;

характер һәм яшел утыртмаларның мәйданы;

килү юлларын һәм автостоянкаларны оештыру;

җирләү урыннарының гомуми мәйданы 65-70 проценттан да ким булмаска тиеш.;

зират территориясен функциональ зоналарга бүлү (зират периметры буенча керү, ритуаль, административ-хуҗалык, зиратлар, Яшел саклау);

канализация, су, җылылык, электр белән тәэмин итү, территорияне төзекләндерү.

4.8.8. Зират өчен җир кишәрлегенең күләме конкрет торак пунктта яшәүчеләр санын исәпкә алып билгеләнә,ләкин ул 40 гектардан артмый. Шул ук вакытта халык санының перспективалы үсеше, үлем-китем коэффициенты, гамәлдәге җирләү хезмәте күрсәтү объектлары булу, кабул ителгән җирләү схемасы һәм ысуллары, җир кишәрлеге нормалары исәпкә алына.

4.8.9. Мәрхүмне җирләү өчен зиратлар территорияләрендә җир кишәрлеге күләме җирле үзидарә органы тарафыннан шул рәвешле билгеләнә.

4.8.10. Мәрхүмнең җәсәден яргыту юлы белән җирләү зиратлары (кабердә күмелү, талпыну) ераклыкта урнаштырыла:

торак, иҗтимагый биналар, спорт-сәламәтләндерү һәм санатор-курорт зоналары Исемлеге:

100 метр - зиратның мәйданы 10 гектардан ким;

300 метр - зиратның мәйданы 10-20 гектардан алып 20 гектарга кадәр;

500 метр - зиратның мәйданы 20дән 40 гектарга кадәр;

50 метр - авыл, ябык зират һәм мемориаль комплекслар өчен;

халыкны үзәкләштерелгән су белән тәэмин итү чыганагының су алу корылмаларыннан 1000 метрдан да ким булмаган су чыганагын санитар саклау зоналары поясларының ераклыгын һәм фильтрация вакытын раслап, 1000 метрдан да ким булмаган су алу корылмаларыннан;

коелар, каптажлар, чишмәләр һәм башка табигый су белән тәэмин итү чыганаклары кулланыла торган авыл торак пунктларында зиратларны урнаштырганда зиратлар һәм торак пункт арасындагы санитар-саклау зонасы грунт суларын чистарту нәтиҗәләре һәм лаборатория мәгълүматлары нигезендә тәэмин ителә.

4.8.11. Санитар-саклау зоналары территориясе планлаштырылган, төзекләндерелгән һәм яшелләндерелгән булырга, транспорт һәм инженерлык коридорлары булырга тиеш. Яшелләндерү проценты үсемлекләрнең су режимын көйләүдә катнашу шартларыннан чыгып исәп-хисап юлы белән билгеләнә.

4.8.12. Зиратларның санитар-яклау зоналары, биналар һәм җирләү өчен билгеләнгән корылмалар территорияләрендә, дини һәм йола объектларыннан тыш, әлеге объектларга хезмәт күрсәтү белән бәйле булмаган биналар һәм корылмалар төзү рөхсәт ителми.

Санитар-саклау зоналары һәм зиратлар территориясендә үзәкләштерелгән хуҗалык-эчә торган су белән тәэмин итү челтәрләрен урнаштыру тыела.

4.8.13. Зиратларда һәм башка биналарда һәм җирләү өчен билгеләнгән биналарда су белән тәэмин итү системасын күздә тотарга кирәк. Үзәкләштерелгән су белән тәэмин итү һәм канализация системалары булмаганда, су сибү өчен шахта коелары урнаштыру һәм санитар нормалар һәм кагыйдәләр таләпләренә туры китереп, яраклы типтагы җәмәгать бәдрәфләре төзү

рөхсәт ителә.

4.8.14. Зиратлар, биналар һәм җирләү өчен билгеләнгән корылмалар участокларында 20 метрдан да ким булмаган яшел үсентеләр зонасы, автокатафалкалар һәм автотранспорт стоянкасы, чүп-чар җыю өчен чүп-чар җыю өчен чүп-чар җыю өчен чүп-чар мәйданнары карала.

4.8.15. Зиратларны һәм каберлекләрне күчергәндә территорияләрне һәм участокларны рекультивацияләү зарур. Торак территорияне планлаштыру өчен ликвидацияләнә торган җирләү урыннарыннан грунт файдалану рөхсәт ителми.

Җирләү урыны территориясеннән файдалану аны күчергәннән соң егерме ел узгач рөхсәт ителә. Җирләү урыны территориясе бу очракларда бары тик яшел үсентеләр өчен генә файдаланылырга мөмкин. Бу территориядә биналар һәм корылмалар төзү тыела.

Зиратларны күчергәннән соң, санитар-саклау зоналарының, шулай ук зират чорыннан соң яңа җирләү өчен ябык зиратларның күләме үзгәрешсез кала.

4.8.16. Җирләү бюролары, бюро-көнкүреш хезмәте күрсәтү учреждениеләренең беренче катларында, торак төзелеше чикләрендә, транспорт керү өчен уңайлы булган аерым участокларда, торак төзелешенә кадәр 50 метрдан да ким булмаган арада, дәвалау, балалар, белем бирү, спорт-сәламәтләндерү, мәдәни-агарту учреждениеләре һәм халыкны социаль тәэмин итү учреждениеләре территорияләрендә урнаштырырга кирәк.

4.8.17. Матәм йолалары йортлары гамәлдәге яки яңа проектлана торган зиратлар территориясендә, коммуналь зоналар территорияләрендә, торак төзелеше чикләрендә һәм торак зоналардан читтә аерым җир кишәрлекләрендә урнашкан.

Йортлардан торак биналарга, дәвалау, балалар, мәгариф, спорт-сәламәтләндерү, мәдәни-агарту учреждениеләре һәм социаль тәэмин итү учреждениеләре территорияләренә кадәр ераклык матәм йорты характерын исәпкә алып регламентлана һәм 100 метрдан да ким булмаска тиеш.

ҮЛӘТ БАЗЛАРЫН УРНАШТЫРУ ЗОНАЛАРЫ

4.8.18. Үләт базлары (биотермик чокырлар) биологик калдыкларны (хайваннарның һәм кошларның үләксәләрен) зарарсызландыру, юк итү яки күмү өчен; терлек чалу пунктларында, икмәк пешерү пунктларында, ит эшкәртү оешмаларында, базарларда, сәүдә оешмаларында һәм башка оешмаларда ачыкланган ветеринария конфискатлары; хайваннарның азык-төлек һәм азык-төлек булмаган чималын эшкәрткәндә алына торган башка калдыклар) өчен билгеләнгән.

Үләт базлары (биотермик чокырлар) Россия Федерациясенең Баш дәүләт ветеринария инспекторы тарафыннан 04.12.1995 ел, № 13-7-2/469 расланган биологик калдыкларны җыю, утильләштерү һәм юк итү буенча ветеринария-санитария кагыйдәләре таләпләре нигезендә проектлана.

4.8.19. Татарстан Республикасы буенча Россельхознадзор идарәсенең фитосанитар, ашлык сыйфаты һәм орлык тикшерү бүлегенең дәүләт инспекторы тарафыннан Татарстан Республикасы Яр Чаллы шәһәренең "1000 Мелочей" кибетендә план буенча тикшерү үткәргәндә карантин кануннарының бозылуы билгеле булды.

4.8.20. Үләт базлары (биотермик чокырлар) 600 кв. метрдан да ким булмаган коры биек җирдә урнаштыралар. Грунт сулары торышының дәрәҗәсе җир өслегеннән 2 метрдан да ким булмаска тиеш.

4.8.21. Үләт базыннан (биотермик чокырдан) санитар-яклау зонасы күләме:

торак, иҗтимагый биналар, терлекчелек фермалары (комплекслар) - 1000 метр;

мал узышлары һәм көтүлекләр - 200 метр;

автомобиль, тимер юлларның категориясенә карап-50-300 метр.

4.8.22. Дәүләт ветеринария оешмалары территориясендә урнашкан биотермик чокырлар ярдәмче корылмалар составына керә. Әлеге территориядә урнашкан ветеринария оешмаларының җитештерү биналары белән чокыр арасындагы ераклык регламентланмый.

4.8.23. Үләт базларын (биотермик чокырларны) махсус сакланыла торган территорияләрдә (шул исәптән аеруча саклана торган табигать территорияләрендә, су саклау зоналарында, су белән тәэмин итү чыганакларын саклау зоналарында) урнаштыру катгый тыела.

4.8.24. Үләт базы территориясен (биотермик чокыр) керү капкалары белән кимендә 2 метр биеклектәге чукрак койма белән проектлыйлар. Койманың эчке ягыннан бөтен периметр буенча

0,8 - 1,4 метр тирәнлектәге һәм кимендә 1,5 метр киңлектәге траншея һәм траншея аша күчмә күпер проектлана.

4.8.25. Үләт базы янында терлекләр мәетләрен ачу, дезинфекция чаралары, инвентарь, махсус киемнәр һәм инструментлар саклау өчен бина проектлыйлар.

4.8.26. Үләт базларына (биотермик чокырларга) әлеге нормативларның "транспорт инфраструктурасы зоналары" бүлеге таләпләре нигезендә керү юллары карала.

4.8.27. Аерым очракларда, Татарстан Республикасының Баш дәүләт ветеринария инспекторы рөхсәтеннән соң, үләт базы территориясен сәнәгать төзелеше өчен куллану рөхсәт ителә.:

биотермик чокырга кимендә 2 ел вакыт узды;

җир чокырына-кимендә 25 ел.

Сәнәгать объекты азык-төлек продуктларын һәм терлек азыгын кабул итү, җитештерү һәм эшкәртү белән бәйле булырга тиеш түгел.

ҖИТЕШТЕРҮ ҺӘМ КУЛЛАНУ
КАЛДЫКЛАР БЕЛӘН ЭШ ИТҮ ОБЪЕКТЛАРЫН УРНАШТЫРУ ЗОНАЛАРЫ

4.8.28. Җитештерү һәм куллану калдыкларын җыю, саклау, Күмү һәм зарарсызландыру өчен объектларны урнаштыруны "җитештерү һәм куллану калдыклары турында" 1998 елның 24 июнендәге 89-ФЗ номерлы, "экологик экспертиза турында" 1995 елның 23 ноябрендәге 174-ФЗ номерлы, "куркыныч җитештерү объектларының сәнәгать куркынычсызлыгы турында" 1997 елның 21 июлендәге 116-ФЗ номерлы, СНиП 2.01.28-85, СанПиН 42-128-4690-88, СанПиН 2.1.7.1322-03, СанПиН 2.1.7.1322-03, СанПиН 2.2.1/2.1.1.1200-03 төзелеш һәм торак-коммуналь комплекс буенча Россия Федерациясе дәүләт комитетының 21.08.2003 ел, № 152 "Россия Федерациясе торак пунктлары территорияләрен чистартуның генераль схемаларын эшләү тәртибе турында методик рекомендацияләр", СП 2.1.7.1038-01, Россия Федерациясе Төзелеш министрлыгы тарафыннан 02.11.1996 елда расланган каты коммуналь калдыклар полигоннарын проектлау, эксплуатацияләү һәм рекультивацияләү буенча Инструкцияне раслау турында" гы Карарын үтәү.

Мөрәҗәгать объектларын урнаштыру

4.8.29. Калдыклар урнаштыру объектларын булдыру үз компетенцияләре нигезендә калдыклар белән эш итү өлкәсендә федераль башкарма хакимият органнары тарафыннан бирелгән рөхсәтләр нигезендә гамәлгә ашырыла.

Калдыклар урнаштыру объектларын төзү урынын билгеләү махсус (геологик, гидрологик һәм башка) тикшеренүләр нигезендә Россия Федерациясе законнарында билгеләнгән тәртиптә гамәлгә ашырыла.

Предприятиеләрне, биналарны, төзелмәләрне, корылмаларны һәм башка объектларны төзү, реконструкцияләү, консервацияләү һәм бетерү (аларны эксплуатацияләү калдыклар белән эш итү белән бәйле), шәһәр төзелеше эшчәнлеге, дәүләт экспертизасы турындагы законнар нигезендә үткәрелә торган дәүләт экспертизасының уңай бәяләмәсе булганда рөхсәт ителә.

Калдыкларны урнаштыру һәм зарарсызландыру белән бәйле объектларның проект документлары "экологик экспертиза турында" 1995 елның 23 ноябрендәге 174-ФЗ номерлы Федераль законның 11 статьясы нигезендә дәүләт экологик экспертиза объекты булып тора.

4.8.30. Торак пунктлар, урман-парк, дәвалау-савыктыру, рекреацион зоналар чикләрендә, шулай ук су саклау зоналарында, эчә торган һәм хуҗалык-көнкүреш су белән тәэмин итү максатларында файдаланыла торган җир асты су объектларының су җыю мәйданнарында калдыкларны күмү тыела.

Файдалы казылма ятмалары яткан урыннарда һәм тау эшләрен алып бару урыннарында файдалы казылма ятмаларының пычрану куркынычы һәм тау эшләрен алып бару куркынычсызлыгы булган очракларда калдыкларны күмү тыела.

Калдыкларны урнаштыру объектларының дәүләт реестрына кертелмәгән объектларда урнаштыру тыела.

4.8.31. Җитештерү һәм куллану калдыкларын саклау һәм күмү объектларын урнаштыруны җитештерү һәм куллану калдыкларын зарарсызландыру объектлары (чүп-чар яндыру һәм чүп эшкәртү объектлары) белән бергә башкарырга кирәк.

4.8.32. Калдыклар белән эш итү объектларының санитар-яклау зоналары күләмнәре Россия Федерациясе Баш дәүләт санитар табибының 25.09.2007 ел, № 74 "санитар-эпидемиологик кагыйдәләрнең һәм СанПиН нормативларының яңа редакциясен гамәлгә кертү турында" гы карары белән билгеләнгән 2.2.1/2.1.1.1200-03 "предприятиеләрнең, корылмаларның һәм башка объектларның санитар-яклау зоналары һәм санитар классификациясе".

ҖИТЕШТЕРҮ КАЛДЫКЛАРЫ ОБЪЕКТЛАРЫН УРНАШТЫРУ ҺӘМ ЗАРАРСЫЗЛАНДЫРУ

4.8.33. Җитештерү калдыкларын урнаштыру һәм зарарсызландыру объектлары (алга таба - объектлар) җитештерү калдыкларын озак саклау, аларны күмү һәм зарарсызландыру, алардан файдалануның бөтен чорына һәм ябылганнан соң халыкның санитар-эпидемиологик иминлеген тәэмин итү шарты белән билгеләнгән.

Җитештерү калдыкларын урнаштыру һәм зарарсызландыру объектлары СанПин 2.1.7.1322-03, СНиП 2.01.28-85, СанПиН таләпләре нигезендә проектлана 2.2.1/2.1.1.1200-03.

4.8.34. Объектларны торак зонадан читтә һәм норматив санитар-яклау зоналарын тәэмин итеп, аерым территорияләрдә урнаштырырга кирәк.

Объектлар торак төзелешенә карата җаваплы яктан урнашырга тиеш.

4.8.35. Объектларны урнаштыру рөхсәт ителми:

су чыганакларын санитар саклау зоналары территориясендә;

дәвалау-савыктыру урыннарын һәм курортларны саклау зоналарында;

шәһәр читендәге халык күпләп ял итә торган зоналарда һәм дәвалау-савыктыру учреждениеләре территориясендә;

рекреацион зоналарда;

су күтәрүче горизонтлар өзелә торган урыннарда;

сазлыклы һәм су асты территорияләрендә;

сулыкларның һәм сулыкларның су саклау зоналары чикләрендә.

4.8.36. Объектның күләме җитештерүчәнлеге, калдыкларның төре һәм классы, эшкәртү технологиясе, 20-25 елга исәп - хисап вакыты һәм аннан соң калдыклардан файдалану мөмкинлеге белән билгеләнә.

4.8.37. Объектлар участокларының функциональ зоналашуы объектның билгеләнешенә һәм сыйдырышлыгына, калдыкларны эшкәртү дәрәҗәсенә бәйле һәм 2 зонадан да ким булмаска тиеш (административ-хуҗалык һәм җитештерү).

4.8.38. Җирләү участогыннан торак пунктларга һәм ачык сулыкларга кадәр, шулай ук мәдәни-сәламәтләндерү максатларында кулланыла торган объектларга кадәр санитар-яклау зонасы күләме җирле шартларны исәпкә алып, ләкин 3000 метрдан да ким булмаган күләмдә билгеләнә.

4.8.39. Җирләү участокларын кимендә арага урнаштырырга кирәк:

200 метр - авыл хуҗалыгы җирләреннән, гомуми челтәрдәге автомобиль һәм тимер юллардан;

50 метр - рекреацион максатларда файдалану өчен билгеләнмәгән Урман һәм урман утыртмалары чикләреннән.

Җир асты суларының, аларның физик-химик һәм бактериологик составының биеклеген контрольдә тотуны тәэмин итү өчен һәм аның санитар-яклау зонасында, СНиП 2.01.28-85 (8.6 п.) таләпләренә туры китереп, күзәтү скважиналарының кәүсәсен күздә тотарга кирәк.

4.8.40. Җитештерү калдыкларын урнаштыру объектлары үзәкләштерелгән су белән тәэмин итү, канализация челтәрләре, чистарту корылмалары (локаль) белән тәэмин ителергә тиеш, шул исәптән әлеге нормативларның "инженерлык инфраструктурасы зоналары" бүлеге таләпләре нигезендә өске су һәм дренаж суларын чистарту өчен.

4.8.41. Объектларга керү юллары әлеге нормативларның "транспорт инфраструктурасы зоналары" бүлеге таләпләре нигезендә проектлана.

УРНАШТЫРУ ОБЪЕКТЛАРЫ
КАТЫ КОММУНАЛЬ КАЛДЫКЛАРНЫ ЗАРАРСЫЗЛАНДЫРУ

4.8.42. Каты коммуналь калдыклар полигоннары (алга таба - ККК) каты көнкүреш калдыкларын изоляцияләү һәм зарарсызландыру өчен билгеләнгән махсус корылмалар булып тора һәм халыкның санитар-эпидемиологик иминлеген гарантияләргә тиеш.

Полигоннар теләсә кайсы торак пунктларның зурлыгы буенча оештырылырга мөмкин. Торак пунктларның төркемнәре өчен үзәкләштерелгән полигоннарны проектлау тәкъдим ителә.

Каты коммуналь калдыклар полигоннары СП 2.1.7.1038-01 Таләпләре, каты коммуналь калдыклар өчен полигоннарны проектлау, эксплуатацияләү һәм рекультивацияләү буенча Россия Федерациясе Төзелеш министрлыгы тарафыннан 02.11.1996 елда расланган инструкция нигезендә проектлана.

4.8.43. Полигоннар торак зонадан читтә, норматив санитар-яклау зоналарын тәэмин итеп, аерым территорияләрдә урнашкан.

Җир кишәрлеген бүлеп биргәндә полигонны эксплуатацияләү срогы һәм әлеге территорияне хуҗалык файдалану өчен яраклы хәлгә кайтару (рекультивация) вакыты билгеләнә.

4.8.44. Санитар-саклау зонасы күләме түбәндәгечә тәшкил итә:

компостлау участоклары-500 метр;

камилләштерелгән чүплекләр-1000 метр.

Санитар-саклау зонасының күләме зарарлы матдәләр атмосферасында алга таба табигый тикшеренүләр һәм үлчәүләр үткәрү белән таралуның исәп-хисабы белән төгәлләштерелергә тиеш. Зона чикләре 1 ПДК изолициясе буенча билгеләнә, әгәр ул норматив зонадан чыга.

Санитар-саклау зонасы яшеллеккә ия булырга тиеш.

4.8.45. Полигоннарны урнаштыру рөхсәт ителми:

су чыганакларын һәм минераль чыганакларны санитар саклау зоналары территориясендә;

курортларны саклауның барлык зоналарында;

ярыклы токымнарның өслегенә чыгу урыннарында;

су күтәрүче горизонтлар өзелә торган урыннарда;

халык күпләп ял итә һәм сәламәтләндерү учреждениеләре урнашкан урыннарда.

Полигонны урнаштыру өчен участок сайлаганда, җирлекнең климатографик һәм туфрак үзенчәлекләрен, геологик һәм гидрологик шартларын исәпкә алырга кирәк.

Полигоннар гына балчык яки авыр кар көртләре ачыкланган участокларда урнашкан, ә грунт сулары 2 метрдан артык тирәнлектә урнашкан. 1 метрдан артык тирәнлектәге сазлык полигоннары һәм ачкычлар рәвешендәге грунт сулары чыга торган участоклар файдаланылмый.

4.8.46. Каты көнкүреш калдыклары полигоны тигез территориядә урнаштырыла, ул калдыкларның бер өлешен атмосфера утырмалары белән юдыру һәм алар янәшәсендәге җир мәйданнарының һәм ачык сулыкларның, торак пунктлар янында урнашкан торак пунктларның пычрануы мөмкинлеген юкка чыгара. Аның өслекләреннән башлап, чокырлар полигоннары өчен генә җир участогы бүлеп бирү рөхсәт ителә, бу суларны ачык сулыкларга бүлеп бирү өчен тау каналларын урнаштыру юлы белән өске суларны җыюны һәм бетерүне тәэмин итәргә мөмкинлек бирә.

4.8.47. Полигон ике үзара бәйләнешле территориаль өлештән тора: Каты көнкүреш калдыкларын җыештыручы территория һәм хуҗалык-көнкүреш объектларын урнаштыру өчен территория.

4.8.48. Хуҗалык зонасы персонал өчен җитештерү-көнкүреш бинасын урнаштыру, машиналар һәм механизмнар урнаштыру өчен тукталышлар урнаштыру өчен проектлана. Персонал өчен кирәкле күләмдә эчә торган һәм хуҗалык-көнкүреш суы белән тәэмин итү, ризык кабул итү бүлмәсе, бәдрәф әлеге нормативларның "инженерлык инфраструктурасы зоналары"

бүлеге таләпләре нигезендә каралган.

4.8.49. Хуҗалык зонасы территориясе бетонлана яки асфальтлана, яктыртыла, җиңел коймалар бар.

4.8.50. Полигонның бөтен территориясе буенча гына 2 метрдан артык тирәнлектәге җиңел коймалар яки киптерү траншеясы яки 2 метрдан да артмаган биеклектәге вал проектлана. Полигон коймасында җитештерү-көнкүреш бинасы янында шлагбаум урнаштырыла.

4.8.51. Полигоннан чыкканда чүп ташучы өлеше өчен бетон ванна урнаштыру белән контроль-дезинфекция җайланмасы каралган. Ваннаның күләме чүп ташучы машиналарның йөреш өлешен эшкәртүне тәэмин итәргә тиеш.

4.8.58. Полигонның яшел зонасында контроль скважиналар проектлана, шул исәптән: бер контроль скважина - грунт сулары агымы буенча полигоннан югарырак, каты көнкүреш калдыкларын грунт суларына туплау йогынтысын исәпкә алу өчен полигоннан 1 - 2 скважина түбәнрәк.

4.8.59. Грунт һәм өслек суларының сыйфатын контрольдә тоту корылмалары автотранспорт өчен подъездларга ия булырга тиеш.

4.8.60. Каты көнкүреш калдыклары полигоннарына әлеге нормативларның "транспорт инфраструктурасы" бүлеге таләпләре нигезендә керү юллары проектлана.

КАР КАБУЛ ИТҮ ПУНКТЛАРЫН УРНАШТЫРУ ЗОНАЛАРЫ

4.8.61. Торак пунктлардан, шул исәптән юллардан, ясалма корылмалардан (күперләрдән, эстакададан, юлүткәргечләрдән һ.б.) кар-боз катламнарын җыю, саклау һәм утильләштерү өчен махсус корылмаларны - кар кабул итү пунктларын күздә тотарга кирәк.

Кар кабул итү пунктлары канализация системасына тоташтырылган "коры" кар чүплекләре һәм кар эретү шахталары рәвешендә булырга мөмкин.

Кар кабул итү пунктларын проектлауны автомобиль юлларын кардан саклау һәм чистарту буенча методик рекомендацияләр нигезендә, ОДМ 218.5.01-2008 тармак юл документының методик документына, авыл территорияләреннән, предприятиеләр мәйданчыкларыннан өске агымнарны җыю, бүлеп бирү һәм чистарту системаларын исәпләү һәм аны 28.12.2005 елда расланган "су белән тәэмин итү, канализация, гидротехник корылмалар һәм инженерлык гидрогеологиясенең фәнни-тикшеренү һәм конструкторлык-технологик институты" федераль дәүләт унитар предприятиесе ("НИИ водо" ФДУП) тарафыннан расланган су объектларына чыгару шартларын билгеләү буенча тәкъдимнәр, шулай ук әйләнә-тирә мохитне саклау.

4.8.62. Кар кабул итү пунктлары саны һәм аларның урнашу урыннары шартларыннан чыгып билгеләнә:

кар чыгару эшләренең оперативлыгын тәэмин итү;

кар чыгарганда транспорт чыгымнарын минимальләштерү;

чыгарылырга тиешле кар күләме;

канализация коллекторларының һәм чистарту корылмаларының үткәрүчәнлек сәләте;

транспорт белән тәэмин итү.

4.8.63. Су объектларының су саклау зоналарында, боз катламы өслегендә һәм су объектының су җыю территориясендә, шулай ук җир асты инженерлык челтәрләре өстендә "коры" кар өеме урнаштыру рөхсәт ителми.

4.8.64. Кар кабул итү пунктларыннан алып торак төзелешенә кадәр санитар-сак зонасы күләмен кимендә 100 метр кабул итәргә кирәк.

4.8.65. "Коры" кар чүплеге өчен бүлеп бирелгән кишәрлеккә ия булырга тиеш: каты катлам, рельефка кар суларның эләгүенә юл куймый торган бөтен периметр буенча тышлык; су җыю лотоклары һәм калын суны локаль чистарту корылмаларына ташу системасы; бөтен периметр буенча койма; контроль-үткәрү пункты.

Кар суларын канализациягә ташлау локаль чистарту корылмаларында алдан чистартылганнан соң норматив күрсәткечләргә кадәр башкарылырга тиеш.

4.8.66. Кар эретү шахталары конструкцияләрендә (камералар) кыш буе ташлана торган

карны эретү, шулай ук кар суларын норматив күрсәткечләргә кадәр чистарту күздә тотылырга тиеш.

4.8.67. Җәйге вакытта автотранспортны туктату (парковка) оештыру өчен яки башка максатларда файдалану рөхсәт ителә.

5. ҖИРЛЕКЛӘРНЕҢ ИНФРАСТРУКТУРАСЫН ФОРМАЛАШТЫРУ

5.1. СОЦИАЛЬ ИНФРАСТРУКТУРА

5.1.1. Мәгариф, сәламәтлек саклау, социаль тәэмин итү учреждениеләре һәм предприятиеләренә, яшьләр белән эшләү учреждениеләре, спорт һәм физкультура-сәламәтләндерү учреждениеләре, мәдәният һәм сәнгать учреждениеләре, сәүдә, җәмәгать туклануы һәм көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләре, идарә оешмалары һәм учреждениеләре, проект оешмалары, кредит-финанс учреждениеләре һәм элемтә предприятиеләре, фәнни һәм административ оешмалар һәм башкалар керә. Барлык төрдәге һәм милек рәвешләрендәге хезмәт күрсәтү учреждениеләрен һәм предприятиеләрен, шәһәр төзелеше ситуациясен, җирлек составындагы торак пунктларның планлаштыру структурасын, бердәм хезмәт күрсәтү системасын булдыру максатыннан, торак районнарга һәм микрорайоннарга (кварталларга) бүлешүне исәпкә алып урнаштырырга кирәк.

Хезмәт күрсәтү учреждениеләре һәм предприятиеләрен түбәндәге факторларны исәпкә алып урнаштырырга кирәк:

аларның яшәү һәм эш урыннарына якынаюы;

транспорт белән үзара бәйләнеш.

5.1.2. Торак пунктта хезмәт күрсәтү учреждениеләре һәм предприятиеләренең саны, составы һәм сыйдырышлыгы билгеләгәндә башка торак пунктлардан килгән халыкны өстәмә рәвештә исәпкә алырга кирәк.

5.1.3. Хезмәт күрсәтү учреждениеләре һәм предприятиеләре саны һәм сыйдырышлыгы, аларның җир кишәрлекләре күләме әлеге нормативларга 3 нче кушымтаның 4 нче таблицасында китерелгән социаль нормативлар буенча кабул ителергә тиеш.

Җир кишәрлекләре күләмен, аның сыйдырышлылыгын, күләмен, микрорайон (квартал) һәм торак районның хезмәт күрсәтү учреждениеләрен һәм предприятиеләрен урнаштырганда, халыкның төрле социаль төркемнәренә, шул исәптән физик мөмкинлекләре чикләнгән кешеләргә, әлеге нормативларга 3 нче кушымтаның 4 нче таблицасында китерелгән ким булмаган тәэмин ителешнең социаль нормативларын кабул итеп, ихтыяҗларыннан чыгып эш итәргә кирәк.

Әлеге нормативларга 3 нче кушымтаның 4 нче таблицасында күрсәтелмәгән җир кишәрлекләренең санын, сыйдырышлылыгын, аларны урнаштыру һәм күләмен проектлауга бирем буенча билгеләргә кирәк.

5.1.4. Авыл торак пунктларында вакытлыча яшәүче бакчачылык, яшелчәчелек берләшмәләре, дача хуҗалыклары һәм торак фонды сезонлы халык өчен хезмәт күрсәтү учреждениеләрен исәпләү түбәндәге күрсәткечләр буенча кабул итәргә рөхсәт ителә: 1000 кешегә исәп-хисап ясау;

сәүдә учреждениеләре-сәүдә мәйданының 80 кв. метры;

көнкүреш хезмәте күрсәтү учреждениеләре-1,6 эш урыны;

янгын депосы-0,2 янгын автомобиле.

5.1.5. формалаштырганда учреждениеләр һәм объектлар, шул исәптән көндәлек, периодик һәм эпизодик хезмәт күрсәтү дәрәҗәләре каралырга тиеш:

көндәлек хезмәт күрсәтү - халык йөри торган учреждениеләр һәм предприятиеләр, кимендә атнага бер тапкыр, яки яшәү һәм эш урыннарына якын урнашкан кешеләр.;

периодик хезмәт күрсәтү-учреждениеләр һәм предприятиеләр, халык йөри торган кимендә айга бер тапкыр;

эпизодического обслуживания - учреждения и предприятия, посещаемые населением реже одного раза в месяц (специализированные учебные заведения, больницы, универмаги и др.).

Хезмәт күрсәтү төрләре буенча объектлар исемлеге әлеге нормативларга 3 нче кушымтаның 4 нче таблицасында китерелгән.

5.1.6. Торак пунктлар территорияләрендә көндәлек хезмәт күрсәтү объектлары белән минималь тәэмин ителешнең исемлеге һәм исәп-хисап күрсәткечләре таблицада китерелгән.

25 нче таблица

ТОРАК ПУНКТЛАР ТЕРРИТОРИЯСЕНДӘ КӨНДӘЛЕК ХЕЗМӘТ КҮРСӘТҮ СОЦИАЛЬ ӘҺӘМИЯТЛЕ ОБЪЕКТЛАРЫ МИНИМАЛЬ ТӘЭМИН ИТЕЛЕШЕНЕҢ ИСЕМЛЕГЕ ҺӘМ ИСӘП-ХИСАП КҮРСӘТКЕЧЛӘРЕ

Көндәлек хезмәт күрсәтү предприятиеләре һәм учреждениеләре	Үлчәү берәмлекләре	Минималь тәэмин итү.
Мәктәпкәчә оешмалар	1000 кешегә урын	Торак пунктның демографик структурасына бәйле рәвештә, балалар бакчалары белән тәэмин ителештән чыгып, торак пунктның демографик структурасына карап: 85 процент балалар, шулардан учреждениеләрдә: гомуми тибындагы - 71 процент балалар; тәүлек әйләнәсе - 1,2 процент; санатор тибындагы - 12 процент; коррекцион-0,8 процент
Гомуми белем бирү учреждениеләре	1000 кешегә урын	Торак пунктның демографик структурасына карап, мәктәп белемен 100 %тан чыгып колачлый
Азык-төлек кибетләре	1000 кешегә сәүдә мәйданының кв. метры	Барлыгы - 3 нче кушымтаның 4 нче таблицасы нигезендә, шул исәптән 70 кв. метр - хезмәт күрсәтү радиусы чикләрендә, калган мәйдан - хезмәт күрсәтү радиусы чикләрендә, муниципаль район чикләрендә
Беренче кирәк булган товарларның ирекле булмаган кибетләре	1000 кешегә сәүдә мәйданының кв. метры	Барлыгы - 3 нче кушымтаның 4 нче таблицасы нигезендә, шул исәптән 30 кв. метр - хезмәт күрсәтү радиусы чикләрендә, калган мәйдан - хезмәт күрсәтү радиусы чикләрендә, муниципаль район чикләрендә
Аптека пункты	торак төркеменә объектлар	1
Банкның бүлеге, операция кассасы	операция кассалары саны	торак пунктка 1
Элемтә бүлеге	торак төркеменә объектлар	1

Көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләре (остаханәләр, чәчтарашханәләр һ.б.)	1000 кешегә эш урыны	2
Кабул итү пункты кер юу, химик чистарту	торак төркеменә объектлар	1
Мәдәният учреждениеләре	1000 кешегә гомуми мәйданның кв. метры	50
Ябык спорт корылмалары	1000 кешегә гомуми мәйданның кв. метры	70-80
Тәртип саклау пункты	Торак төркемгә гомуми мәйданның кв. метры	10
Иҗтимагый бәдрәфләр	1000 кешегә приборлар	1

5.1.7. Көндәлек хезмәт күрсәтү объектларын микрорайон (квартал) территориясеннән читтә бүтән функциональ билгеләнештәге территорияләр әйләнәсендә урнаштырыла торган торак, катнаш торак төзелеш төркеме проектлаганда урнаштыру мәҗбүри.

Төркем микрорайон составында урнашкан очракта, көндәлек хезмәт күрсәтү объектлары һәм алар белән тәэмин ителеш күрсәткечләре периодик хезмәт күрсәтү объектлары белән тәэмин ителешнең суммар күрсәткечләренә керә.

5.1.8. Планлаштырылган структура элементларына бәйле рәвештә торак пунктның торак төзелешенә урнаштырыла торган учреждениеләр һәм хезмәт күрсәтү предприятиеләре тарафыннан халыкка хезмәт күрсәтү радиумын 26 нчы таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

5.1.9. Торак биналарның, гомуми белем бирү мәктәпләренең, мәктәпкәчә белем бирү оешмаларының һәм дәвалау учреждениеләренең җир кишәрлекләре чикләреннән торак пунктларда хезмәт күрсәтү учреждениеләре һәм предприятиеләренең җир кишәрлекләре чикләренә кадәр минималь ераклыкларны инсоляция һәм яктырту, янгынга каршы һәм көнкүреш өзеклекләрен үтәү, әмма 27 нче таблицада китерелгәннән ким булмаган исәпләүләр нигезендә кабул итәргә кирәк.

5.1.10. Торак пунктларда аз катлы торак төзелеше территорияләрендә халыкка хезмәт күрсәтү учреждениеләре һәм предприятиеләре, учреждениеләрнең һәм хезмәт күрсәтү предприятиеләренең санын һәм сыйдырышлылыгын исәпкә алып, халыкның төрле социаль-демографик төркемнәре ихтыяҗларын канәгатьләндерү зарурлыгыннан чыгып, хезмәт күрсәтү объектларының якынлыгын һәм транспорт элемтәләрен оештыруны исәпкә алып, җәмәгать үзәкләре төзүне күздә тотып, урамнар, юллар һәм җәяүлеләр юллары челтәре белән үзара бәйләнештә булуны күздә тотып проектлаштырырга кирәк.

Азкатлы төзелеш территориясендә учреждениеләр һәм хезмәт күрсәтү предприятиеләре урнаштыру (тәэмин ителеш нормативлары, җәяүлеләр йөри алырлык радиус, хезмәт күрсәтү объектлары белән тәэмин ителешнең чагыштырма күрсәткечләре һ.б.) әлеге Нормативларның

5.1.12 - 5.1.16 таләпләре нигезендә кабул ителә.
26 нчы таблица

ТОРАК ПУНКТЫНЫҢ ТОРАК ТӨЗЕЛЕШЕНДӘ УРНАШКАН ХЕЗМӘТ КҮРСӘТҮ ПРЕДПРИЯТИЯЛӘРЕҺӘМ УЧРЕЖДЕНИЯЛӘРЕ АША ХАЛЫККА ХЕЗМӘТ КҮРСӘТҮ РАДИУСЫ

хезмәт күрсәтү предприятиеләре һәм учреждениеләре	Хезмәт күрсәтү радиусы, метрлар
Мәктәпкәчә белем бирү оешмалары: үзәк утарларда бер-ике катлы йортлар төзелгән.	 500
Гомуми белем бирү мәктәпләре	750 (башлангыч сыйныфлар өчен 500)
Физкультура-савыктыру дәресләре өчен биналар	500
Торак районнарның физкультура-спорт үзәкләре	1500
Торак пунктлардагы поликлиникалар һәм аларның филиаллары	1000
Төзелеш янындагы даруханәләр: күпкатлы; азкатлы	 500 800
Төзелеш янындагы сәүдә, җәмәгать туклануы һәм җирле әһәмияттәге көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләре: күпкатлы; азкатлы	 500 800
Элемтә бүлекләре һәм банклар филиаллары	500
Искәрмә: 1. Укучыларның башлангыч сыйныфлары булган гомуми белем бирү мәктәпләренә якын килү юллары магистраль урамнарның бер дәрәҗәдә узу өлешен кисеп үтәргә тиеш түгел. 2. Гомуми белем бирү учреждениеләрен урнаштыру транспорт уңайлылыгы ераклыгында рөхсәт ителә: белем бирүнең I баскычы укучылары өчен - 15 минут (бер якка), II - III баскыч укучылары өчен - 50 минут (бер якка) (СП 42.13330-2011). 3. Махсуслаштырылган һәм сәламәтләндерү мәктәпкәчә оешмаларына һәм гомуми белем бирү мәктәпләренә (тел, математика, спорт һ.б.) хезмәт күрсәтү радиосы проектлауга йөкләмә буенча кабул ителә.	

27нче таблица

ТОРАК БИНАЛАРНЫҢ ҖИР УЧАСТОКЛАРЫ ЧИКЛӘРЕ, ГОМУМИ БЕЛЕМ БИРҮ МӘКТӘПЛӘРЕ, МӘКТӘПКӘЧӘ ОЕШМАЛАР ҺӘМ ДӘВАЛАУ ОЕШМАЛАРЫННАН ХЕЗМӘТ КҮРСӘТҮ УЧРЕЖДЕНИЕЛӘРЕ ҺӘМ ОЕШМАЛАРЫНЫҢ ҖИР КИШӘРЛЕКЛӘРЕ

ЧИКЛӘРЕНӘ КАДӘР МИНИМАЛЬ АРА

Хезмәт күрсәтү учреждениеләре һәм оешмаларының җир участоклары чикләре	Хезмәт күрсәтү учреждениеләре һәм предприятиеләре биналарыннан (участокларыннан) ераклык, метр		
	Кызыл линиягә кадәр	торак биналарның җир участоклары чикләренә кадәр	гомуми белем бирү мәктәпләренең, мәктәпкәчә оешмаларның һәм дәвалау оешмаларының җир участоклары чикләренә кадәр
Мәктәпкәчә белем бирү оешмалары һәм гомуми белем бирү мәктәпләре (бина стеналары)	25	инсоляция, яктылык нормалары һәм янгынга каршы таләпләр буенча	
Икенчел чимал кабул итү пунктлары	-	20	50
Янгын сүндерү депосы	10	50	50
Традицион җирләү зираты, гектар:			
20 гә кадәр;	6	300	300
20 дән 40 ка кадәр	6	500	500
Ябык зиратлар (соңгы күмүдән соң 25 ел узгач)	6	100	100
Искәрмә 1. Мәктәпкәчә белем бирү оешмалары участоклары турыдан-туры магистраль урамнарга кушылырга тиеш түгел. 2. Икенчел чимал кабул итү пунктларын яшел утыртмалар полосасы белән аерырга һәм аларга автомобиль транспорты өчен керү юлларын күздә тотарга кирәк. 3. Яңа урнашкан хастаханәләрнең участоклары турыдан-туры магистраль урамнарга тоташтырырга тиеш түгел.			

5.1.11. Кирәкле учреждениеләр һәм хезмәт күрсәтү предприятиеләре исемлеген әлеге Нормативларның 4.3.27 п. нигезендә кабул итәргә кирәк.

5.1.12. Якынча исәпләүләр өчен торак пунктларда аз катлы торак төзелеше территорияләренә хезмәт күрсәтү учреждениеләре һәм предприятиеләренең саны һәм сыйдырышлылыгы күрсәткечләре 28 нче таблица нигезендә кабул ителә.

28нче таблица

ТОРАК ПУНКТНЫҢ АЗКАТЛЫ ТОРАК ТӨЗЕЛЕШЕ ТЕРРИТОРИЯЛӘРЕНДӘ УЧРЕЖДЕНИЕЛӘР ҺӘМ ХЕЗМӘТ КҮРСӘТҮ ОЕШМАЛАРЫНЫҢ САНЫН ҺӘМ СЫЙДЫРЫШЛЫГЫН БИЛГЕЛӘҮ

Учреждениеләр һәм хезмәт күрсәтү оешмалары	Күрсәткечләр	Җир участокларының күләмнәре

Мәктәпкәчә белем бирү оешмалары, урын	Демографик структура буенча 1 - 6 яшь төркеменең 85 проценты чикләрендә колачлау	Ясле-бакчалар сыйдырышлылыгы 1 урынга туры килә: 100 урынга кадәр - 40, 100-35 урынлы, ясле-бакчалар комплексында 500 урыннан артык урын - 30
Гомуми белем бирү учреждениеләре, укучылар	Демографик структура буенча 7-17 яшьлек яшь төркеменең 100 процентын колачлый	Гомуми белем бирү мәктәбе, укучылар арасында: 1 укучыга 40 тан артык 400-50 кв. метрга кадәр; 1 укучыга 400 дән артык 500 - 60 кв. метрга кадәр, 1 укучыга 600 - 800 - 40 кв. метрдан артык, 1 укучыга 800 дән 1100 - 33 кв. метрга кадәр, 1 укучыга 1100 - 1500 - 21 кв. метрга кадәр, 1500 - 2000 - 17 кв. метрга кадәр, 1 укучыга 2000 - 16 кв. метрга кадәр.
Спорт-ял итү комплексы, 1000 кешегә гомуми мәйдандагы кв. метр	300	0,2 - 0,5 гектар объектка
Амбулатор-поликлиника учреждениеләре:		сменага 100 йөрешкә 0,1 гектар, әмма ким дигәндә:
поликлиникалар, сменага 1000 кешегә бару;	22	0,5 гектар объектка
амбулатория, 1000 кешегә гомуми мәйданның кв. метры	50	0,2 гектара объектка
Даруханәләр, 1000 кешегә гомуми мәйданның квадрат метры	50	0,2 - 0,4 гектар объектка
Аптека киосклары, гомуми мәйданы 1000 кешегә кв. метр	10	Объектка 0,05 гектар яисә төзелгән
Көндәлек сәүдә предприятиеләре, 1000 кешегә сәүдә мәйданы кв. метр:		
азык-төлек кибетләре	Барлыгы - 3 нче кушымтаның 4 нче таблицасы нигезендә, шул	0,2 - 0,3 гектар объектка

	исәптән 70 кв. метр - хезмәт күрсәтү радиусы чикләрендә, калган мәйдан - хезмәт күрсәтү радиусы чикләрендә, муниципаль район чикләрендә	
азык-төлек булмаган кибетләр	Барлыгы - 3 нче кушымтаның 4 нче таблицасы нигезендә, шул исәптән 30 кв. метр - хезмәт күрсәтү радиусы чикләрендә, калган мәйдан - хезмәт күрсәтү радиусы чикләрендә	
1000 кешегә көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләре, эш урыннары	2	0,15 гектар объектка
Элемтә бүлеге, объект	1	0,1 - 0,15 гектар объектка
1000 кешегә гомуми мәйдандагы банк бүлеге, кв. метр	40	
Тәртип саклау буенча сайлау пункты, объектлар	1	0,1 - 0,15 гектар объектка
Административ үзидарә үзәге, объектлар	1	
Искәрмә: 1. Мәктәпләр урнашкан: урта һәм төп - 2 мең кеше санынннан башлап, башлангыч мәктәпләр - 500 кеше. 2. Поликлиникаларны урнаштыру якындагы торак массивлары территориясендә, норматив файдалану мөмкинлеге үтәлгәндә, күздә тотарга мөмкин.		

5.1.13. Торак пунктның азкатлы торак төзелеше территорияләрендә учреждениеләр һәм хезмәт күрсәтү предприятиеләрен урнаштыру, 29 нчы таблицада күрсәтелгәннән дә артык булмаган радиусларны исәпкә алып, гамәлгә ашырырга кирәк.

29 нчы таблица

АЗКАТЛЫ ТОРАК ТӨЗЕЛЕШЕ ТЕРРИТОРИЯЛӘРЕНДӘ ХЕЗМӘТ КҮРСӘТҮ УЧРЕЖДЕНИЕЛӘРЕ ҺӘМ ПРЕДПРИЯТИЕЛӘРЕ УРНАШТЫРУ

Халыкка хезмәт күрсәтү учреждениеләре һәм предприятиеләре	**Хезмәт күрсәтү радиусы, метрда**
Бер-ике катлы төзелеш булганда мәктәпкәчә оешмалар	500
Гомуми белем бирү мәктәпләре:	

Общеобразовательные школы: башлангыч сыйныф укучылары өчен II-III дәрәҗә укучылар өчен	 500 750
Физкультура-сәламәтләндерү һәм ял итү өчен бүлмәләр	800
Амбулатор-поликлиника учреждениеләре	1000
Даруханәләр	800
Көндәлек кулланыштагы сәүдә-көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләре	800
Элемтә һәм банк бүлекләре, тәртип саклау терәк пункты	800
Җирле үзидарә үзәге	1200

Хезмәт күрсәтү объектларын урнаштырганда, күрше территорияләрдә булган учреждениеләр һәм предприятиеләр норматив радиусларны үтәгәндә (мәктәпкәчә оешмалардан һәм башлангыч мәктәпләрдән тыш, аларга якын килү юллары машиналар йөрү өлешен кисәргә тиеш түгел) исәпкә алырга кирәк.

5.1.14. Азкатлы торак төзелеше территорияләрендә хезмәт күрсәтүне оештыру өчен, нигездә, беренче һәм цоколь (балалар учреждениеләреннән тыш) катларда урнаштырылган һәм бинаның торак өлешләреннән аерылган керү урыннарын урнаштыру белән, торак биналарга кертелгән яки төзелгән индивидуаль эшчәнлек рәвешләрен файдаланып, учреждениеләр һәм предприятиеләрне урнаштыру рөхсәт ителә. Шул ук вакытта төзелгән учреждениеләрнең гомуми мәйданы 150 кв.метрдан артмаска тиеш. Күрсәтелгән учреждениеләр һәм предприятиеләр үзәк формалаштыручы әһәмияткә ия булырга һәм торак белеменең үзәк өлешендә урнашырга мөмкин.

5.1.15. Автомобильләрне ремонтлау һәм прокатлау, көнкүреш техникасын ремонтлау, шулай ук ритуаль хезмәтләр күрсәтү буенча корама һәм төзелгән остаханәләр булган объектларны торак зона чигендә урнаштырырга кирәк.

5.1.16. Азкатлы төзелеш территориясендә халык сәламәтлегенә зыян китерә торган (рентген кабинетлары, аппаратлар (СанПин 2.6.1.192-03 таләпләренә туры китереп стоматология кабинетларыннан тыш), төзелеш материаллары кибетләре, химия һәм башкалардан тыш) төзелгән предприятиеләрне урнаштыру рөхсәт ителми.

5.1.17. Авыл торак пунктлары территориясендә хезмәт күрсәтү учреждениеләрен һәм предприятиеләрен, 50 кешедән башлап, һәр торак пунктта беренче чиратта кирәк булган объектларга һәм җирлекнең административ үзәгендә урнашкан база объектларына бүлүне күздә тотарга кирәк. Авыл халкына көндәлек хезмәт күрсәтү объектлары исемлеге әлеге Нормативларга 3 нче кушымтаның 3 нче таблицасы нигезендә билгеләнә.

5.1.18. Хезмәт күрсәтү учреждениеләре һәм предприятиеләре тарафыннан кирәкле тәэмин ителеш дәрәҗәсен, халык категорияләре буенча колачлау дәрәҗәсен һәм җир кишәрлекләре күләме әлеге Нормативларга 3 нче кушымтаның 4 нче таблицасы нигезендә билгеләнә.

Әлеге Нормативларга 3 нче кушымтаның 4 нче таблицасында күрсәтелмәгән хезмәт күрсәтү учреждениеләре һәм предприятиеләре өчен җир участокларының санын, сыйдырышлылыгын, урнашу шартларын һәм күләмен проектлауга бирем буенча билгеләргә кирәк.

5.1.19. Авыл торак пунктларында хезмәт күрсәтү учреждениеләре һәм предприятиеләренең саны, составы һәм сыйдырышлыгы билгеләгәндә, хәрәкәт итү өчен чикләнгән зонада урнашкан башка торак пунктлардан килгән халыкны өстәмә рәвештә исәпкә алырга кирәк.

5.1.20. Авыл торак пунктларында хезмәт күрсәтү объектларын проектлаганда аларны көндәлек, вакыт-вакыт һәм эпизодик хезмәт күрсәтү объектларына бүлү системасын исәпкә

алырга кирәк.

5.1.21. Көндәлек (якынайтылган) хезмәт күрсәтү объектлары белән минималь тәэмин ителешнең исемлеге һәм исәп-хисап күрсәткечләре 30нчы таблицада китерелгән.

5.1.22. Исемлек һәм исәп-хисап күрсәткечләре.

30 нчы таблица

СОЦИАЛЬ ӘҺӘМИЯТКӘ ИЯ БУЛГАН МИНИМАЛЬ ТӘЭМИН ИТЕЛЕШ КӨНДӘЛЕК (ЯКЫНАЙТЫЛГАН) ХЕЗМӘТ КҮРСӘТҮ ОБЪЕКТЛАРЫ ИСЕМЛЕГЕ ҺӘМ ИСӘП-ХИСАП КҮРСӘТКЕЧЛӘРЕ

Предприятие һәм учреждениеләр	**Үлчәү берәмлекләре**	**Минималь тәэмин ителеш**
Мәктәпкәчә оешмалар	1000 кешегә урын	Демографик структура буенча 0-7 яшьләрдәге төркемнең 85% ын алып тора
Гомуми белем бирү учреждениеләре	1000 кешегә урын	Демографик структура буенча 7-17 яшьләрдәге төркемнәрнең 100% ын алып тора
Азык-төлек кибетләре	1000 кешегә исәпләнгән сәүдә мәйданы кв. метр	Барлыгы-3 нче кушымтаның 4 нче таблицасы нигезендә, шул исәптән 100 кв. метрга кадәр-хезмәт күрсәтү радиусы чикләрендә, калган мәйдан - радиустан читтә, торак пункт чикләрендә
Беренче чиратта кирәкле товарларның азык-төлек булмаган кибетләре	1000 кешегә исәпләнгән сәүдә мәйданы кв. метр	Барлыгы-3 нче кушымтаның 4 нче таблицасы нигезендә, шул исәптән 200 кв. метрга кадәр-хезмәт күрсәтү радиусы чикләрендә, калган мәйдан - радиустан читтә, торак пункт чикләрендә
Җәмәгать туклануы предприятиеләре	1000 кешегә урын	8
Даруханә пункты	торак группага объектлар	1
Элемтә бүлеге	торак группага объектлар	1
Банк бүлекчәсе	1000 кешегә исәпләнгән операция урыннары	1
Көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләре (остаханәләр, ателье, чәчтарашханәләр һ. б.)	1000 кешегә эш урыннары	2
Кер юу, химчистка	торак группага	1

кабул итү пункты	объектлар	
Мәдәният учреждениеләре	1000 кешегә исәпләнгән гомуми мәйданы кв. метр	50
Ябык спорт корылмалары	1000 кешегә исәпләнгән гомуми мәйданы кв. метр	110
Тәртип саклау пункты	торак группага гомуми мәйданның кв. метры	10
Җәмәгать бәдрәфләре	1000 кешегә исәпләнгән приборлар	1
Искәрмә: халык саны 200 кешедән ким булган авыл торак пунктлары өчен башлангыч сыйныфлар белән берләшкән кече сыйныфлы мәктәпкәчә оешмаларны күздә тотарга кирәк. Мондый учреждениеләр белән минималь тәэмин ителешне һәм аларның сыйдырышлылыгын җирле шартларга карап проектлау өчен бирем буенча кабул итәргә кирәк		

5.1.22. Һәр торак пунктта яшәүчеләрне беренче чиратта кирәкле хезмәтләр белән тәэмин итү җәяү йөрү мөмкинлеге чикләрендә 30 минуттан да артмаска тиеш (2-2,5 километр). Хезмәт күрсәтүнең югары дәрәҗәдә, шул исәптән вакыт аралыгында, җәяүлеләр өчен 60 минуттан да артык булмаган җирлек чикләрендә яки үзәктә-учреждениеләрне һәм вакыт - вакыт хезмәт күрсәтү предприятиеләрен концентрацияләү үзәгендә урнаштыруны күздә тотарга кирәк.

5.1.23. Авыл торак пунктларында хезмәт күрсәтү радиусы кабул ителә:

мәктәпкәчә оешмалар -500 метр;

гомуми белем бирү учреждениеләре:

I дәрәҗә укучылары өчен-2 километрдан да артык булмаган җәяүлеләр һәм 15 минуттан да артмаган (бер якка) транспорт үтемлелеге;

укуның II һәм III баскычларында укучылар өчен-4 километрдан да артык түгел һәм 30 минуттан да артык түгел (бер якка) транспорт үтемлелеге.

II - III дәрәҗәдәге укучыларга хезмәт күрсәтүнең иң чик радиусы 15 чакрымнан артмаска тиеш; сәүдә, җәмәгать туклануы һәм көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләре -2000 метр; поликлиникалар, амбулаторияләр, фельдшер-акушерлык пунктлары һәм даруханәләр - җәяүлеләр өчен 30 минуттан да артык түгел.

5.1.24. Учреждениедән 1 километрдан артык ераклыкта яшәүче авыл гомуми белем бирү учреждениеләре укучылары транспорт хезмәте күрсәтергә тиеш. Укучыларны йөртү балаларны йөртү өчен билгеләнгән транспортта башкарыла.

Укучыларның тукталышта җыю урынына иң чик җәяүле якын килүе 500 метрдан да артмаска тиеш.

Транспорт тукталышы өч яктан киртәләнгән түшәм белән җиһазландырыла, юлның йөрү өлешеннән киртә белән сакланган, каты өслекле һәм юл ягыннан 250 метрдан да ким булмаган күзәтчелек бар.

Транспорт хезмәте күрсәтүнең иң чик күрсәткечләреннән артык ераклыкта, шулай ук начар һава шартлары вакытында транспорт белән тәэмин ителмәгән очракта, мәктәп яны интернаты гомуми сыйдырышлы урыннарның 10 проценты исәбеннән **(СП 42.13330-2011)** күздә тотыла.

5.1.25. Хезмәт күрсәтү учреждениеләрен һәм предприятиеләрен нормалаштырыла торган санитар-гигиена һәм янгынга каршы таләпләргә туры китереп урнаштырганда куркынычсызлык шартлары **«Әйләнә-тирә мохитне саклау»** һәм **«Янгын куркынычсызлыгы»** бүлекләре

таләпләре нигезендә тәэмин ителә.

5.1.26. Торак биналарның, гомуми белем бирү мәктәпләренең, мәктәпкәчә оешмаларның һәм дәвалау оешмаларының җир участоклары чикләреннән авыл торак пунктларында хезмәт күрсәтү оешмаларының һәм учреждениеләренең җир участоклары чикләренә кадәр минималь ераклыкларны инсоляция һәм яктырту, янгынга каршы һәм көнкүреш өзекләрен үтәү, әмма 31нче таблица нигезендә кимендә китерелгән исәпкә алуны кабул итәргә кирәк.

31нче таблица

МИНИМАЛЬ АРА ТОРАК БИНАЛАРНЫҢ ҖИР УЧАСТОКЛАРЫ ЧИКЛӘРЕ, ГОМУМИ БЕЛЕМ БИРҮ МӘКТӘПЛӘРЕ, МӘКТӘПКӘЧӘ ОЕШМАЛАР ДӘВАЛАУ УЧРЕЖДЕНИЕЛӘРЕН ҖИР ЧИКЛӘРЕНӘ КАДӘР ХЕЗМӘТ КҮРСӘТҮ УЧРЕЖДЕНИЕЛӘРЕ ҺӘМ ПРЕДПРИЯТИЕЛӘРЕ УЧАСТОКЛАРЫ

Хезмәт күрсәтү учреждениеләре һәм оешмаларының җир участоклары чикләре	Хезмәт күрсәтү учреждениеләре һәм предприятиеләре биналарыннан (участокларыннан) ераклык, метрда		
	кызыл сызымга кадәр	торак биналарның җир участоклары чикләренә кадәр	гомуми белем бирү мәктәпләренең, мәктәпкәчә оешмаларның һәм дәвалау оешмаларының җир участоклары чикләренә кадәр
Мәктәпкәчә оешмалар һәм гомуми белем бирү мәктәпләре (бина стеналары)	10	инсоляция нормалары, яктырту һәм янгынга каршы таләпләр буенча	
Икенчел чималның кабул итү пунктлары	-	20	50
Янгын депосы	10	50	50
Традицион җирләү зиратлары мәйданы, гектарда:			
20гә кадәр;	6	300	300
20дән 40ка кадәр	6	500	500
Ябык зиратлар (соңгы күмелгәннән соң 25 ел узгач)	6	100	100
Искәрмә: 1. Мәктәпкәчә оешмаларның участоклары җайга салынмый торган хәрәкәтле урамнар янына туры килергә тиеш түгел. 2. Икенчел чималның кабул итү пунктларын яшел үсентеләр полосасы белән изоляцияләргә һәм аларга автомобиль транспорты өчен керү юлларын күздә тотарга кирәк. 3. Яңа урнашкан хастаханәләрнең участоклары турыдан-туры магистраль урамнарга тоташырга тиеш түгел.			

5.1.27. Территориаль планлаштыру документларын һәм территорияне планлаштыру буенча документларны әзерләгәндә социаль әһәмиятле объектларның төп төрләрен гамәлдәге норматив документлар таләпләренә туры китереп проектларга кирәк, шулай ук **пп. 5.1.28 - 5.1.34** әлеге

Норматив.

5.1.28. Объектлар территорияләреннән сәнәгать, коммуналь, авыл хуҗалыгы предприятиеләренә, транспорт юлларына һәм магистральләргә кадәр ераклык күрсәтелгән объектларның һәм корылмаларның санитар-яклау зоналарына карата таләпләр нигезендә билгеләнә.

Әлеге объектларны санитар-саклау зоналары территориясендә урнаштыру рөхсәт ителми.

5.1.29. Хезмәт күрсәтү учреждениеләре һәм предприятиеләре территорияләренә керү һәм керү, хуҗалык корылмаларына, чүп җыю өчен контейнер мәйданчыгына керү әлеге Нормативларның «транспорт инфраструктурасы зоналары» **бүлеге** таләпләре нигезендә проектлана.

5.1.30. Социаль әһәмияткә ия объектлар территориясе аша магистраль инженерлык коммуникацияләре (су белән тәэмин итү, канализация, җылылык белән тәэмин итү, электр белән тәэмин итү) узарга тиеш түгел.

Объектларны инженерлык белән тәэмин итү әлеге Нормативларның «инженерлык инфраструктурасы зоналары» **бүлеге** таләпләре нигезендә проектлана.

5.1.31. Хезмәт күрсәтү учреждениеләрен һәм предприятиеләрен нормалаштырыла торган санитар-гигиена һәм янгынга каршы таләпләргә туры китереп урнаштырганда куркынычсызлык шартлары **«Әйләнә-тирә мохитне саклау»** һәм **«Янгын куркынычсызлыгы»** бүлекләре таләпләре нигезендә тәэмин ителә.

5.1.32. Мәктәпкәчә оешмалар биналарын урамнардан, кварталара юллардан ерак булган торак микрорайоннарның квартал эчендәге территорияләрендә тавыш һәм атмосфера һавасының пычрануын санитар кагыйдәләр һәм нормативлар таләпләренә туры килә торган арага урнаштырырга кирәк. Мәктәпкәчә оешма участогы чигеннән алып юлга кадәр кимендә 25 метр булырга тиеш.

Мәктәпкәчә оешмалар объектлары төзү өчен җир кишәрлекләре санитар кагыйдәләргә туры килү-килмәү турында санитар-эпидемиологик бәяләмә булганда бирелә.

Авыр рельефларда балалар өчен су басу һәм пычрану очракларын кисәтү өчен мәктәпкәчә оешма участогыннан ташкын һәм яңгыр сулары чыгаруны күздә тотарга кирәк.

Аэрация шартлары буенча, мәктәпкәчә оешмалар участоклары түбәнәйтелгән тизлек зонасында җил агымнары, аэродинамик күләгәдә урнаштырыла.

Мәктәпкәчә оешмаларның төрләре **СанПин 2.4.1.3049-13** нигезендә билгеләнә.

5.1.33. Мәктәпкәчә оешмаларның минималь тәэмин ителеше әлеге Нормативка **3 нче кушымта** нигезендә кабул ителә.

Мәктәпкәчә оешмаларга керү мөмкинлеге радиусы кабул ителә:

авыл торак пунктлары өчен - әлеге Нормативларның **5.1.23 пункты** буенча.

Җир кишәрлегенең мәйданы әлеге Нормативларга **3 нче кушымта** таләпләре нигезендә кабул ителә.

5.1.34. Мәктәпкәчә оешмалар биналары торак төзелеше зонасында, санитар-саклау зоналарыннан, предприятиеләр, корылмалардан һәм башка объектлардан тыш, санитар өзеклекләр, гаражлар, автостоянкалар, автомагистральләр, тимер юл транспорты объектлары, очып китү һәм һава транспорты утырту маршрутларыннан читтә урнашырга тиеш.

Мәктәпкәчә оешмалар биналарын урнаштырганда инсоляциянең норматив дәрәҗәләрен тәэмин итү өчен торак һәм иҗтимагый биналардан санитар аермалар үтәлергә тиеш.

Яңа төзелә торган мәктәпкәчә белем бирү оешмалары объектларын аерым торучы бинада урнашырга киңәш ителә. Мәктәпкәчә белем бирү оешмаларының сыйдырышлыгы проектлау биреме белән билгеләнә.

Мәктәпкәчә белем бирү оешмалары биналары аерым торучы, торак йортларга, административ һәм иҗтимагый билгеләнештәге биналарга (сәнәгать предприятиеләренең административ биналарыннан тыш), шулай ук торак йортларга һәм торак йортларга, административ иҗтимагый билгеләнештәге биналарга (сәнәгать предприятиеләренең административ биналарыннан тыш) корылган булырга мөмкин.

Мәктәпкәчә белем бирү оешмаларын торак йортларга, встроенно-янкорма биналарга (яки

янкорма), балалар өчен мөстәкыйль керү һәм автотранспортка керү өчен чыгу урыны булган аерым киртәләнгән территория булганда, урнаштыру рөхсәт ителә.

5.1.35. Мәктәпкәчә оешма бинасы өч катлы булырга тиеш түгел.

Мәктәпкәчә белем бирү оешмалары биналарының өченче катларында өлкән яшьтәге балалар өчен төркемнәр, шулай ук балалар белән эшләү өчен өстәмә бүлмәләр урнаштырырга киңәш ителә.

3 яшькә кадәрге балалар өчен төркем ячейкалары 1 нче катта урнашкан.

Катлаулы рельефлы җир кишәрлекләрендә биналарның катлылыгын өч катка кадәр арттыру рөхсәт ителә.

5.1.36. Мәктәпкәчә оешма территориясендә түбәндәге функциональ зоналар бүлеп бирелә:
уен зонасы;

хуҗалык зонасы.

Уен һәм хуҗалык зонасы арасындагы ара 3 метрдан да ким булмаска тиеш.

5.1.37. Уен зонасы үз эченә ала:

- төркем мәйданчыклары – һәр төркем өчен индивидуаль мәйданчыклар – кече һәм кече яшьтәге балалар өчен (3 яшькә кадәр) кимендә 7 м2 исәбеннән һәм мәктәпкәчә яшьтәге 1 балага 9,0 м2 исәбеннән (3 яшьтән 7 яшькә кадәр) һәм төркем изоляциясе принцибын үтәп, төркемле изоляция принцибын үтәп, һәр төркем өчен индивидуаль мәйданчыклар;

физкультура мәйданчыгы (бер яки берничә).

Ясле яшьтәге балалар өчен төркем мәйданчыклары әлеге төркемнәр биналарыннан чыгу өчен якын урнашкан.

Мәктәпкәчә белем бирү оешмаларының төркем һәм физкультура мәйданчыкларының инсоляциясе дәвамлылыгы инсоляциягә һәм торак һәм җәмәгать биналары һәм территорияләрнең кояшны саклауга гигиеник таләпләр нигезендә билгеләнә.

Балаларны кояштан һәм явым-төшемнән саклау өчен һәр төркем мәйданчыгы территориясендә бер балага 1 м2 исәбеннән күләгәле түшәмә урнаштыралар. 15 кешедән кимрәк булган төркемнәр өчен күләгә авырлыгы кимендә 20 м2 булырга тиеш.

Күләгә түшәмәсен агач яки башка төзелеш материалларыннан эшләнгән, балаларның сәламәтлеге өчен зыянсыз булган идән белән җирдән 15 см ераклыкта җиһазларга киңәш ителә. Ясле һәм мәктәпкәчә яшьтәге балалар өчен күләгәле түтәлләр өч яктан киртәләр, койманың биеклеге 1,5 метрдан да ким булмаска тиеш.

Ясле яшьтәге балалар өчен түшәмәләр 2 яшькә кадәрге балалар өчен мәктәпкәчә оешма бинасына урнаштырырга һәм йөрүне яки йокыны оештыру өчен верандалар буларак файдаланырга рөхсәт ителә. Биналарга өстәлә торган күләгә түшәмәләре төркем ячейкаларының бүлмәләрен алмаштырырга һәм табигый яктылыкны киметергә тиеш түгел.

5.1.38. Хуҗалык зонасы ашханәнең җитештерү бүлмәләренә керү ягыннан урнашырга һәм урамнан мөстәкыйль керү мөмкинлеге булырга тиеш.

Барлыкка килгән (тыгыз) шәһәр төзелеше шартларында урамнан мөстәкыйль рәвештә керү рөхсәт ителә. Хуҗалык зонасы территориясенә мөстәкыйль рәвештә керү мөмкинлеге булмаган очракта автотранспорт хуҗалык мәйданчыгына керү мөмкинлеге мәктәпкәчә белем бирү оешмасында балалар булмаган чорда гамәлгә ашырыла.

Хуҗалык зонасы территориясендә урын-җир кирәк-яракларын киптерү һәм келәм эшләнмәләрен чистарту өчен урыннар каралырга тиеш.

Хуҗалык зонасы территориясендә яшелчә саклагычларын урнаштыру мөмкин.

Хуҗалык зонасында бинадан кимендә 15 метр ераклыкта чүп-чар җыю өчен мәйданчык булдырыла. Каты өслекле мәйданчыкта капкалар белән контейнерлар куела. Мәйданның зурлыгы контейнерлар нигезенең мәйданыннан артып китәргә тиеш. Чүп-чар һәм азык-төлек калдыкларын җыю өчен башка махсус ябык конструкциялардән, шул исәптән аларны мәктәпкәчә белем бирү оешмасы территориясе белән чиктәш җирдә торак төзелешенең контейнер мәйданчыкларында урнаштыру рөхсәт ителә.

5.1.39. Мәктәпкәчә оешма территориясен яшелләндерүне кимендә 50 проценты, ирекле төзелеш мәйданы исәбеннән күз алдында тота. Яшел үсентеләр төркемле мәйданчыкларны бер-

берсеннән һәм хуҗалык зонасыннан төркем мәйданчыклары бүлеге өчен файдаланыла.

Барлыкка килгән (тыгыз) төзелеш шартларында территорияне яшелләндерүне 20% ка кадәр киметү рөхсәт ителә.

Агачлар 15 метрдан да ким түгел, ә куаклар мәктәпкәчә оешма бинасыннан 5 метрдан да ким булмаган арада утыртыла. Территорияне яшелләндергәндә, агулы җиләк-җимешле агачлар һәм куаклар утыртылмый, балалар арасында агуланулар, шулай ук энәле куаклар барлыкка килүне кисәтү максатыннан үткәрелә.

Мәктәпкәчә оешма территориясе периметр буенча койма һәм яшел үсентеләр белән әйләндереп алынган.

5.1.40. Мәктәпкәчә оешма биналары салкын һәм кайнар су белән тәэмин итү, канализация системалары белән җиһазландырылырга тиеш. Су белән тәэмин итү һәм мәктәпкәчә оешмаларны канализация үзәкләштерелгән булырга тиеш.

Канализацияләнмәгән районнарда мәктәпкәчә оешмалар биналары, чүп-чар һәм локаль чистарту корылмалары урнаштырылган очракта, эчке канализация белән җиһазландырылачак.

Торак пунктта (салкын һәм кайнар) үзәкләштерелгән су белән тәэмин итү булмаганда, мәктәпкәчә белем бирү оешмасында азык-төлек блогына, медицина блогы бүлмәләренә, кер юу бүлмәсенә, барлык төркем ячейкаларына су бирү тәэмин ителә.

5.1.41. Мәктәпкәчә оешма территориясенә керү һәм керү юллары, хуҗалык корылмаларына керү юллары, чүп-чар җыю өчен контейнер мәйданчыгына керү юллары (асфальт, бетон һ.б.) каты өслеккә ия булырга тиеш.

Мәктәпкәчә оешма территориясендә терәк-хәрәкәт аппараты бозылган балалар өчен юл һәм тротуарларны читләтү 5 проценттан да артмый, ә аларның киңлеге - 1,6 метрдан да ким түгел. Борылышта һәм һәр 6 метр саен алар ял итү өчен мәйданчыкларга ия булырга тиеш.

Сукырлар һәм начар күрүче балалар өчен мәктәпкәчә оешма территориясендә балалар хәрәкәте иминлеге өчен 3 метрдан да ким булмаска һәм ике дәрәҗәдәге коймага ия булырга тиеш: 90 сантиметр биеклектә перила һәм 15 сантиметр биеклектә планка.

Борылышлар янында, чатлар янында, биналар янында, баганалар янында һәм башка каршылыклар янында, юллар эре ташлы катлам структурасына ия булырга тиеш. Асфальт юлларның киңлегенә карап, рухи профильле булырга тиеш (юл уртасы як тарафларыннан 5-15 сантиметрга күтәрелә).

5.1.42. Яңа төзелә торган гомуми белем бирү учреждениеләре биналары урамнардан ерактагы торак микрорайоннарның квартал эчендәге территорияләрендә, кварталара юлларда атмосфера һавасының пычрануын санитар кагыйдәләр һәм нормативлар таләпләренә туры килә торган арага урнаштыралар.

5.1.43. Гомуми белем бирү учреждениеләре тарафыннан минималь тәэмин ителеш әлеге Нормативларга **3 нче кушымта** нигезендә кабул ителә, шулай ук:

торак пунктларда азкатлы төзелеш территорияләре өчен-28нче таблица буенча.

Гомуми белем бирү учреждениеләренә керү мөмкинлеге радиусы кабул ителә:

торак пунктлар өчен-26нчы таблица буенча;

торак пунктларда азкатлы төзелеш территорияләре өчен-29нчы таблица буенча;

авыл торак пунктлары өчен-әлеге Нормативларның **5.1.23 п.** буенча.

Гомуми белем бирү учреждениеләрен проектлаганда җир кишәрлекләре күләме әлеге Нормативларга **3 нче кушымтаның 4 нче таблицасы** таләпләре нигезендә кабул ителә.

5.1.44. Яңа төзелә торган гомуми белем бирү учреждениеләренең сыйдырышлыгы бер сменада гына укырга исәпләнергә тиеш.

5.1.45. Участок территориясе койма белән әйләндереп алынырга һәм яшелләндерелергә тиеш. Участокны яшелләндерү аның территориясенең кимендә 50 проценты исәбеннән күздә тотыла. Гомуми белем бирү учреждениесе территориясен урман һәм бакча массивлары белән чиктә урнаштырганда яшелләндерү мәйданын 10% ка киметергә рөхсәт ителә. Агачлар - 15 метрдан да ким булмаган, ә куаклар гомуми белем бирү учреждениеләре биналарыннан 5 метрдан да ким булмаган ераклыкта урнашырга тиеш.

5.1.46. Гомуми белем бирү учреждениесе территориясендә түбәндәге зоналар бүлеп бирелә: ял итү зонасы, физкультура-спорт һәм хуҗалык зоналары. Укыту-тәҗрибә зонасы бүлеп бирү рөхсәт ителә.

Функциональ зоналарның мәйданы 32нче таблица нигезендә 1 класска исәп-хисап күрсәткечләре буенча кабул итәргә киңәш ителә.

32нче таблица

ФУНКЦИОНАЛЬ ЗОНАЛАРНЫҢ МӘЙДАНЫН БИЛГЕЛӘҮ

т/б №	Зоналар	Үлчәү берәмлеге	Мәктәпләрдә мәйдан					
			башлангычта	төп белем бирүдә	урта гомуми белем бирү мәктәпләрендә, интернат-мәктәпләрдә			
			1 объект (4 сыйныф)	1 объект (9 сыйныф)	1 объект (11 сыйныф)	2 объект (22 сыйныф)	3 объект (33 сыйныф)	4 объект (22+22 сыйныф)
1	Физкультура-спорт	зонага кв. метр	850	5450	5610	6140	7760	7920
		1 сыйныфка	213	605	510	280	235	180
2	Укыту-тәҗрибә	зонага кв. метр	240	1008	1200	1430	1980	2508
		1 сыйныфка	60	112	109	65	60	57
3	Ял итү	зонага кв. метр	480	700	700	1400	2100	2800
		1 сыйныфка	120	78	78	64	64	64
4	Хуҗалык	зонага кв. метр	500	500	500	625	750	750
		1 сыйныфка	125	56	45	28	23	17
учреждениегә БАРЛЫГЫ		зоналар буенча кв. метр	2070	7658	8010	9595	12590	13378
		1 сыйныфка	518	851	728	436	382	318

Физкультура-спорт зонасын спорт залы ягыннан урнаштырырга киңәш ителә.

Уку биналарында тавыш дәрәҗәсе ягыннан физкультура-спорт зонасын урнаштырганда торак, җәмәгать биналары һәм торак төзелеше территорияләре өчен гигиена нормативларыннан артмаска тиеш.

Гомуми белем бирү учреждениеләрен проектлаганда һәм төзегәндә, территориядә озынайтылган көн төркемнәренә йөрүче укучыларның хәрәкәтле уеннарын һәм ялларын оештыру, шулай ук саф һавада чаралар үткәрүне күздә тоткан белем бирү программаларын тормышка ашыру өчен, ял итү зонасын булдырырга кирәк.

Хуҗалык зонасы ашханәнең җитештерү бүлмәләренә керү ягыннан урнашкан һәм урамнан мөстәкыйль керү мөмкинлеге бар.

5.1.47. Для сбора отходов на территории хозяйственной зоны оборудуется площадка, на которую устанавливаются мусоросборники (контейнеры). Площадка размещается на расстоянии не менее 25,0 м от входа на пищеблок и окон учебных классах и кабинетов и оборудуется водонепроницаемым твердым покрытием, размеры которого превышают площадь основания контейнеров на 1,0 м во все стороны. Мусоросборники должны иметь плотно закрывающиеся крышки.

5.1.47. Хуҗалык зонасы территориясендә калдыкларны җыю өчен чүп-чар җыю урыннары (контейнерлар) куела торган мәйданчык булдырыла. Мәйданчык азык-төлек блогы һәм уку сыйныфлары һәм кабинетлары тәрәзәләреннән 25,0 м ераклыкта урнашкан һәм су үткәрә торган каты өслек белән җиһазландырыла, аның күләме барлык яктан да контейнерлар нигезенең мәйданыннан 1,0 метрга артып китә. Чүп җыючы бакларда тыгыз каплаулы капкычлар булдырылырга тиеш.

5.1.48. Гомуми белем бирү учреждениеләрендә су белән тәэмин итү һәм канализация үзәкләштерелгән булырга тиеш, җылылык белән тәэмин итү - район яки җирле котельныйлардан. Үзәкләштерелгән канализация челтәре булмаганда, җирле канализация системалары локаль чистарту корылмалары белән проектлана.

5.1.49. Интернат учреждениеләрне (ятим балалар һәм ата-ана каравыннан мәхрүм калган балалар өчен балалар йортлары һәм интернат-мәктәпләр) шәһәр җирлеге составындагы торак пунктларда аерым җир кишәрлекләренә урнаштырырга кирәк. Балалар йортларын гомуми белем бирү мәктәпләре янында урнаштырырга кирәк, яңа төзелгән очракта, җәяүлеләр өчен мөмкин булган радиусны исәпкә алып, 500 метрдан да артык түгел.

Мәктәп-интернатларны проектлаганда җир кишәрлекләрен урнаштыру әлеге Нормативларга 3нче кушымта таләпләре нигезендә кабул ителергә тиеш.

5.1.50. Интернат учреждениеләренең җир участоклары мәйданы, аларның сыйдырышлылыгына карамастан, бер тәрбияләнүчегә 150 кв. метрдан да ким булмаска тиеш.

5.1.51. Мәктәп-интернатлардагы йокы һәм уку корпуслары арасындагы аерма 50 метрдан да ким булмаска тиеш, интернат учреждениеләренең төп биналарыннан алып хуҗалык зонасына кадәр - 100 метрдан да ким түгел, автомагистральләр арасында - 150 метрдан да ким булмаска тиеш, җирле әһәмияттәге юллар 30 метрдан да ким булмаска тиеш.

Участокта тәрбияләнүчеләрнең хәрәкәт итү юллары транспортның юл йөрү юллары белән кисешергә тиеш түгел.

5.1.52. Традицион типтагы интернат учреждениеләренең сыйдырышлылыгы 300 урыннан артмаска тиеш, балалар йортларының оптималь сыйдырышлылыгы - 60 урын.

5.1.53. Интернат учреждениеләрен аерым торучы биналарда, мәктәпкәчә яшьтәге балалар өчен балалар йортлары - 2 катка кадәр биналарда, мәктәп яшендәге һәм катнаш типтагы балалар өчен балалар йортлары һәм мәктәп-интернатларда - 3 каттан да артмаган биналарда урнаштырырга кирәк.

5.1.54. Җир кишәрлеге коры, яхшы җилләтелә торган һәм инсоляцияле булырга, кимендә ике керү юлы (төп һәм хуҗалык), уңайлы керү юллары һәм 1,6 метр биеклектәге койма булырга тиеш.

5.1.55. Участокны яшелләндерү интернат учреждение территориясенең гомуми мәйданының 50 проценттан да ким булмаган өлешен исәпкә алып күздә тотыла.

Периметр буенча киңлеге 6 метр, икенче яктан - 1,5 метр булган яшел үсентеләр полосасын күздә тотарга кирәк.

Агачлар 10 метрдан да ким булмаган, куаклар бинадан 5 метрдан да ким булмаган ераклыкта урнашырга тиеш.

Яшелләндерүдә агулану барлыкка килүне кисәтү максатыннан, агулы җиләк-җимешле агачлар һәм куаклар утыртылмый.

5.1.56. Интернат учреждениеләрнең җир кишәрлегендә түбәндәге функциональ зоналар проектлана:

төзелеш зонасы;

физкультура-спорт;

укыту-тәҗрибә;

ял зонасы;

хуҗалык зонасы.

Торак биналарның мәйданы һәм составы **СП 2.4.990-00** таләпләренә туры китереп билгеләнә.

Тыгыз төзелеш шартларында бина урнашкан очракта, җир кишәрлегенең зоналары составы проектлауга бирем белән билгеләнә.

Функциональ зоналарның мәйданы 32нче таблица нигезендә 1 класска исәп-хисап күрсәткечләре буенча кабул итәргә киңәш ителә.

5.1.57. Катнаш типтагы интернат-учреждениеләрдә мәктәпкәчә яшьтәге балалар өчен төркем мәйданчыклары зонасы бүлеп бирелә. Төркем мәйданчыгы мәйданы 1 балага 7,2 кв. метр исәбеннән кабул ителә.

5.1.58. Авыл торак пунктларында урнашкан интернат учреждениеләре өчен әлеге учреждениеләргә якын урнашкан ярдәмче хуҗалык өчен зона бүлеп бирелә. Шул ук вакытта ярдәмче хуҗалыклардан торак биналарга кадәр ераклык, җирле шартларны исәпкә алып, кулланучылар хокукларын яклау һәм кеше иминлеге өлкәсендә күзәтчелек буенча федераль хезмәтнең Татарстан Республикасы (Татарстан) идарәсе территориаль бүлеге белән килештерелә.

5.1.59. Физкультура-спорт зонасы мәйданчыкларын урнаштыру һәм җиһазлау балаларның үсүенә һәм яшенә дә туры килергә, уеннар һәм дәресләр вакытында балаларның травма алу мөмкинлеген булдырмаска тиеш.

Физкультура-спорт зонасын интернат учреждениеләре биналарының уку биналары тәрәзәләре ягыннан урнаштырырга кирәк түгел.

Туплы уеннар һәм спорт снарядлары ыргыту өчен мәйданчыкларны бина тәрәзәләреннән 25 метрдан да ким булмаган арага урнаштырырга кирәк; 3 метр биеклектәге мәйданчыклар киртәләгәндә, алардан ераклык 15 метрга кадәр киметелергә мөмкин, физкультура-спорт шөгыльләренең башка төрләре өчен мәйданчыклар 10 метрдан да ким булмаска тиеш.

5.1.60. Ял зонасы яшелләндерелергә һәм тавыш чыганакларыннан ерак урнашырга тиеш (спорт мәйданчыклары, автостоянкалар, остаханәләр).

5.1.61. Хуҗалык зонасы мәйданын 1 кешегә 3 кв.метр исәбеннән кабул итәргә кирәк. Хуҗалык зонасын төркем һәм физкультура мәйданчыкларыннан еракта урнашкан җир кишәрлеге чигендә урнаштырырга һәм калган территориядән яшел үсентеләр белән аерырга кирәк.

Хуҗалык зонасы урамнан мөстәкыйль рәвештә керү мөмкинлеге булырга тиеш.

5.1.62. Хуҗалык зонасында чүп-чар җыючылар өчен интернат учреждение бинасыннан 25 метрдан да ким булмаган арада бетонлы мәйданчык каралырга тиеш. Мәйданның зурлыгы чүп-чар җыю җайланмасы нигезенең мәйданы һәр яктан 1,5 метрдан артмаска тиеш.

5.1.63. Интернат учреждениеләрен су белән тәэмин итү һәм канализация үзәкләштерелгән, җылылык белән тәэмин итү җирле котельныйлардан булырга тиеш.

Автоном җылыту системасын куллану рөхсәт ителә.

Үзәкләштерелгән суүткәргеч һәм канализация челтәрләре булмаганда, җирле су белән тәэмин итү һәм канализация системалары проектлана.

5.1.64. Мәктәптән тыш учреждениеләр (балалар иҗаты йортлары, яшь натуралистлар, яшь туристлар станцияләре, балалар-яшүсмерләр спорт мәктәпләре, балалар сәнгать мәктәпләре, музыка, сәнгать, хореография мәктәпләре), аларны яшәү һәм уку урыннарына якынайтып, кагыйдә буларак, җәмәгать пассажир транспорты челтәре белән үзара бәйләнештә җәмәгать үзәкләре составында, торак пунктлар территорияләрендә урнаштырырга кирәк.

5.1.65. Мәктәптән тыш учреждениеләрнең сыйдырышлыгы, шулай ук аларның җир кишәрлекләре мәйданнары әлеге Нормативларга 3нче кушымта нигезендә билгеләнә.

Мәктәптән тыш учреждениеләрдән файдалану мөмкинлеге радиусы кабул ителә:

үзәк йортлар өчен - 500-1000 метр;

авыл торак пунктлары өчен - проектлау биреме буенча.

Тәкъдим ителә торган транспорт үтемлелеге - 30 минуттан да артык түгел (бер якка).

5.1.66. Мәктәптән тыш учреждениеләр биналарыннан кызыл сызымга кадәр, торак һәм иҗтимагый биналар стеналарына кадәр ераклыкны гомуми белем бирү мәктәпләре биналары өчен дә кабул итәргә кирәк.

5.1.67. Участок территориясе 1,2 - 1,5 метр биеклектәге койма белән яисә яшел үсентеләр белән әйләндереп алынган булырга тиеш.

Участокны яшелләндерү аның территориясенең кимендә 50 проценты исәбеннән күздә тотыла.

5.1.68. Чүп җыйгычларны хуҗалык зонасында бинаның тәрәзәләреннән һәм ишекләреннән кимендә 25 метр ераклыкта урнаштырырга кирәк.

5.1.69. Башлангыч һөнәри белем бирү учреждениеләрен-һөнәри - техник училищеларны (алга таба-НПО учреждениеләрен) мөстәкыйль җир кишәрлегенә, тавыш чыганакларыннан, атмосфера һавасы пычранудан тыш, урнаштырырга кирәк.

5.1.70. Уку биналарын 4 каттан да артмаган биеклектә проектларга һәм кызыл сызымнан 25

метрдан да ким булмаган читкә чигенергә, шәһәр торак пунктларында 10 метрны авыл торак пунктларында урнаштырырга кирәк.

Башлангыч һөнәри белем бирү учреждениеләрен проектлаганда җир кишәрлекләре күләме әлеге Нормативларга **3нче кушымта** нигезендә билгеләнә.

5.1.71. Җир кишәрлегендә түбәндәге зоналарны күздә тотарга кирәк:

уку зонасы;

җитештерү зонасы;

спорт зонасы;

хуҗалык зонасы;

укучылар өчен тулай торак булган очракта торак зонасы. Тулай торакны уку корпусы белән бердәм участокта урнаштырырга кирәк.

Авыл хуҗалыгы һәм транспорт чараларын үзләштерү белән бәйле башка профильдәге фәнни-җитештерү оешмаларында уку-укыту хуҗалыгы зонасын ремонт, сынау һәм транспорт чараларына хезмәт күрсәтү өчен бина һәм корылмаларны урнаштыру өчен төп участоктан тыш күздә тотарга кирәк. Төзелеш профиле, автомобиль, тимер юл, авыл хуҗалыгы фәнни-җитештерү берләшмәсе оешмаларында участокларда яки алардан ерак түгел (җәяүлеләр өчен 30 минуттан да артык түгел) уку полигоннарын оештырырга кирәк. Уку полигоннары мәйданы, участокның нормалаштырыла торган күләме керми һәм технологик таләпләр белән билгеләнә.

Хуҗалык зонасы башка зоналардан изоляцияләнергә, җитештерү биналарына керү ягыннан урнаштырылырга һәм урамга мөстәкыйль чыгарга тиеш.

5.1.72. Торак пунктта берничә НПО учреждениесен урнаштырганда, аларны профильне исәпкә алып, бердәм ярдәмче хуҗалык, гомуми уку биналары, спорт корылмалары, хезмәт күрсәтү учреждениеләре һәм тулай тораклар булган уку үзәкләрен булдырып берләштерергә кирәк.

Уку йортларын кооперацияләгәндә һәм уку үзәкләрен булдырганда җир кишәрлекләре күләмен, уку үзәкләренең, укучыларның сыйдырышлылыгына карап, киметергә киңәш ителә:

1500-2000 - 10 процентка;

2000-3000-20 процентка кадәр;

3000 нән артык - 30 процентка.

Торак зонасы, уку һәм ярдәмче хуҗалыклар, авто - һәм трак练тородромнарның күләме күрсәтелгән күләмгә керми.

5.1.73. Участок территориясе яшелләндерелгән һәм кимендә 1,2 метр биеклектәге койма белән әйләндереп алынган булырга тиеш.

Җир участогын яшелләндерүнең мәйданы җир мәйданының кимендә 50 процентын тәшкил итәргә тиеш. Агачлар - 15 метрдан да ким булмаган, куаклар уку биналары тәрәзәләреннән кимендә 5 метр ераклыкта урнашырга тиеш.

5.1.74. Башлангыч һөнәри белем бирү учреждениеләрен су белән тәэмин итү һәм канализация үзәкләштерелгән, җылылык белән тәэмин итү җирле котельныйлардан булырга тиеш. Авыл торак пунктларында үзәкләштерелгән канализация челтәре булмаганда, җирле канализация системаларын локаль чистарту корылмалары белән проектларга кирәк.

55.1.75. Урта һәм югары һөнәри белем бирү учреждениеләре өчен бүлеп бирелә торган җир кишәрлекләре, торак пунктның инженер, транспорт һәм социаль инфраструктурасы белән функциональ бәйләнешне исәпкә алып, укыту-фәнни, торак һәм хуҗалык-көнкүреш биналары һәм корылмаларының тулы комплексын урнаштыруны тәэмин итәргә тиеш.

Урта һәм югары һөнәри белем бирү учреждениеләрен проектлаганда җир кишәрлекләре күләме әлеге нормативларга **3нче кушымтаның 4 нче таблицасы** нигезендә билгеләнә.

Урта һәм югары һөнәри белем бирү учреждениеләре биналарын тиз йөрешле юллар һәм магистраль урамнар янында урнаштырганда, 50 метрдан да ким булмаган юл йөрү өлеше яныннан чигүне күздә тотарга кирәк, шул ук вакытта тулай торакны территориянең тирәнлегендә урнаштырырга киңәш ителә.

Уку биналарыннан кызыл сызымга кадәр ераклык 15 метрдан да ким булмаска тиеш.

Административ-иҗтимагый үзәкнең барлык уку корпуслары, шулай ук җәмәгать

транспорты тукталышлары белән җәяүлеләр юлы булырга тиеш.

5.1.76. Торак зонасы участогы мәйданы әзерлек бүлеге тыңлаучылары, тулай торакларда яшәүче студентлар (чит шәһәрләрдән килгән кешеләрне кабул итүне исәпкә алып) гомуми санына исәпләнә. 1000 яшәүчегә исәпләнгән мәйданның чагыштырма күрсәткече төзелешнең катларына карап кабул ителә:

5-6 кат - 3 гектар;

9-10 кат - 2 гектар.

5.1.77. Югары һөнәри белем бирү учреждениесенең спорт зонасын уку һәм торак зоналар белән бергә урнаштырырга кирәк.

Югары һөнәри белем бирү учреждениесе комплексын проектлаганда, 2000-гә кадәр студентлар саны булган спорт зонасы башка югары һәм урта махсус белем бирү учреждениеләренең спорт зоналары белән бергә уку зонасыннан җәяү йөрү мөмкинлеге радиусын үтәү шарты белән кооперацияләргә киңәш ителә.

5.1.78. Югары һөнәри белем бирү учреждениеләре өчен читтән торып уку зонасы участогы күләме студентларның 1000 исәп - хисап санына 2,5 - 3 гектар исәбеннән, хуҗалык зонасы өчен 1000 студентның исәп-хисап санына 0,5 гектар исәбеннән билгеләнә. Читтән торып югары белем бирү оешмаларында спорт зонасы каралмаган.

5.1.79. Хуҗалык зонасы ашханәгә һәм тулай торакка, шулай ук эксперименталь-җитештерү корпусларына керү белән уңайлы элемтәдә урнашырга тиеш. Хуҗалык зонасы составына хуҗалык ишегалды, бушату мәйданчыклары булган автомобиль транспорты стоянкасы, шулай ук склад бүлмәләре кертелә.

5.1.80. Территорияне яшелләндерү мәйданы гомуми мәйданның 30-50 процентын тәшкил итәргә тиеш.

Урман массивлары янында югары һөнәри белем бирү учреждениесен урнаштырганда, шулай ук реконструкцияләгәндә, яшел үсентеләр биләп торган мәйданны 30 процентка кадәр кыскарту рөхсәт ителә.

5.1.81. Дәвалау-профилактика оешмалары (алга таба - ЛПО) **СанПин 2.1.3.2630-10** таләпләренә туры китереп урнаштырыла.

Җир участогын бүлеп бирү дәүләт санитар-эпидемиологик күзәтчелеген гамәлгә ашыручы органнар белән, участокның санитар кагыйдәләргә һәм нормативларга туры килүе турында санитар-эпидемиологик бәяләмә рәсмиләштереп, килештерелергә тиеш.

ЛПО урнаштыру участогында санитар-химик, микробиологик, паразитологик күрсәткечләр, радиацион фактор буенча туфрак гигиена нормативларына туры килергә, атмосфера һавасында зарарлы матдәләр микъдары, электромагнит нурланышлар, тавыш, вибрация, инфразвук дәрәҗәләре гигиена нормативларыннан артмаска тиеш.

5.1.82. Психиатрия, йогышлы, шул исәптән туберкулез профиленең стационарлары торак төзелеш территориясеннән кимендә 100 метр ераклыкта урнашкан. Күрсәтелгән профильле стационарларны 1000 һәм аннан да күбрәк койкага урнаштыру мәслихәт яшел зонада.

5.1.83. ЛПО участогында аның белән бәйле булмаган оешмалар биналары урнашырга тиеш түгел. ЛПО территориясендә яки аңа якын булган җирдә амбулатор тикшеренүгә килгән пациентларның яшәү өчен кунакханәләр яки пансионатлар, һәм/яки озатып йөрүче затларның яшәү шартларын күздә тоту максатка ярашлы.

5.1.84. Торак һәм җәмәгать биналарында аерым керү урыны булган очракта урнаштыру рөхсәт ителә:

сменага 100 кеше килү мөмкинлеге булган амбулатор-сырхауханә ЛПОлары, шул исәптән фельдшер-акушерлык пунктларын, көндезге стационарлар булган оешмаларны да кертеп;

стоматология кабинетлары,стоматология амбулатор-поликлиника оешмалары, шул исәптән үз составларында көндезге стационарлар булган.

Торак биналарның цоколь катларында урнаштыру рөхсәт ителә:

табибларны кабул итү бүлмәләре (1 метрдан да ким булмаган тирәнлектә һәм табигый яктырту коэффициентының нормалаштырылган әһәмиятен саклаганда);

стоматология медицина оешмалары; фельдшер-акушерлык пунктлары, амбулаторияләр.

5.1.85. Торак һәм җәмәгать биналарында дерматологның амбулатор-поликлиника консультатив кабул итүеннән тыш, йогышлы (шул исәптән туберкулез) авыруларга ярдәм күрсәтүче ЛПОларны урнаштыру рөхсәт ителми.

Торак биналарда алкогольле һәм наркотикларга бәйлелектән җәфа чигүче затларга ярдәм күрсәтү өчен ЛПО урнаштыру рөхсәт ителми. Торак биналарда һәм аларга корылган биналарда микробиологик лабораторияләр (бүлекләр), магнит-резонанс томографиясе бүлекләрен урнаштыру рөхсәт ителми.

Ионизацияләнә торган нурланыш чыганакларын файдаланучы оешмаларны урнаштыруга карата таләпләр радиацион куркынычсызлык нормалары һәм эшчәнлекнең бу төренә карата санитар-гигиена таләпләре нигезендә билгеләнә.

5.1.86. Сәламәтлек саклау учреждениеләренең сыйдырышлыгы, шулай ук аларның җир кишәрлекләре мәйданнары әлеге Нормативларга **3нче кушымтаның 4нче таблицасы** нигезендә билгеләнә.

Сәламәтлек саклау учреждениеләренең һәркем өчен мөмкин булган радиуслары кабул ителә:

торак пунктларда азкатлы төзелеш территорияләре өчен – 29нчы таблица буенча;

авыл торак пунктлары өчен - әлеге Нормативларның **5.1.23 пункты** буенча.

Барлык типтагы стационар, поликлиникалар, амбулаторияләр, диспансерлардан башка, шулай ук хастаханәләр, бала табу йортларыннан башка җир участокларының күләме, **СанПиН 2.1.3.2630-10** таләпләрен исәпкә алып, әлеге нормативка **3нче кушымтаның 4нче таблицасы** нигезендә кабул итәргә киңәш ителә. Бер дәвалау-профилактика оешмасына берләшкән стационар һәм поликлиниканың (диспансер) җир участоклары күләме тиешле нормалар буенча аерым билгеләнә һәм аннан соң гомумиләштерелә.

5.1.87. ЛПО участогын планлаштыру һәм зоналаштыруда функциональ зоналарның катгый изоляциясен үтәргә кирәк. Стационар территориясендә йогышлы булмаган авырулар өчен йогышлы авырулар өчен дәвалау корпуслары, бакча-парк, патолого-анатомия корпусы, хуҗалык һәм инженер корылмалары бүлеп бирелә.

Йогышлы авырулар корпусы башка корпуслардан яшел үсентеләр полосасы белән аерылып тора. Ритуаль зона булган патология-анатомия корпусы палата бүлекләре тәрәзәләреннән, шулай ук ЛПО янында урнашкан торак һәм иҗтимагый биналардан каралырга тиеш түгел. ЛПО ритуаль зонасына аерым керү каралырга тиеш.

5.1.88. Йогышлы, тире-венерология, акушерлык, балалар, психосоматик, радиология бүлекләре, күппрофильле дәвалау оешмалары составына керүче аерым биналарда урнашкан. Йогышлы авырулар бүлегенә аерым керү (керү) һәм транспортны дезинфекцияләү өчен ябык мәйданчык каралган.

Тиешле планлаштыру изоляциясе һәм вентиляциянең автоном системалары булганда күрсәтелгән бүлекчәләрне, туберкулезга каршы бүлекчәләрдән тыш, башка бүлекләр белән бер бинада урнаштыру рөхсәт ителә.

Йогышлы авырулар бүлеге өчен аерым керүне күздә тотарга кирәк.

5.1.89. ЛПО территориясе дәвалау-саклау режимын тәэмин итү зарурлыгыннан чыгып төзекләндерелергә, яшелләндерелгән, коймаланган һәм яктыртылган булырга тиеш. Яшел үсентеләр һәм газоннар мәйданы стационар мәйданының кимендә 50 процентын тәшкил итәргә тиеш.

Агачлар - 5 метрдан да ким булмаган, якты сулыклардан 15 метр ераклыкта, куаклар 5 метрдан да ким булмаска тиеш.

5.1.90. ЛПОның хуҗалык зонасы территориясендә тәрәзәләрдән кимендә 25 метр ераклыкта каты өслекле һәм урам ягыннан керү юлы булган калдыклар өчен контейнер мәйданчыгы урнаштыралар. Мәйданчыкның күләме контейнерлар нигезенең мәйданыннан барлык яктан да 1,5 метрга артып китәргә тиеш. Контейнер мәйданчыгы чит кеше керүдән сакланырга, койма һәм япма булдырылырга тиеш.

Медицина оешмаларының калдыклары белән эш итү гамәлдәге норматив документлар таләпләренә туры китереп башкарыла.

5.1.91. Сәламәтлек саклау учреждениеләренең җитештерү территорияләрендә сәнәгать предприятиеләре территориясендә урнашалар һәм СНиП 2.09.04-87 * нигезендә исәпләнә.

5.1.92. Даруханәләр аерым торучы азкатлы биналарда урнашырга, торак һәм җәмәгать биналарына янәшә торган күп катлы торак һәм җәмәгать биналарының беренче катларына кертелергә мөмкин.

Даруханәнең авыл торак пунктларында дәвалау-профилактика учреждениеләре (поликлиникалар, амбулаторияләр һ.б.) белән бер территориядә яки бер бинада, әмма аерым керү урыны белән урнаштыру максатка ярашлы.

Даруханәләрнең җир участогының мәйданын әлеге Нормативка 3нче кушымта нигезендә кабул итәргә кирәк.

Ашыгыч медицина ярдәме станцияләрен (подстанцияләрен), ашыгыч медицина ярдәме күрсәтүнең күчмә пунктларын, фельдшер-акушерлык пунктларын проектлаганда җир кишәрлеген урнаштыру, аның санын, радиусын, урнашуын әлеге Нормативка 3нче кушымта нигезендә кабул итәргә кирәк.

5.1.93. Картлар һәм инвалидлар өчен интернат-йортлар селититориядә урнашкан. Проектлаганда йорт-интернатларны тавыш һәм пычрану чыганакларыннан чыгаруны күздә тотарга кирәк.

5.1.94. Картлар һәм инвалидлар өчен интернат-йортларның, шулай ук аларның җир кишәрлекләренең мәйданы әлеге Нормативларга **3нче кушымтаның 4нче таблицасы** нигезендә билгеләнә.

5.1.95. Интернат-йорт территориясе составында түбәндәге функциональ зоналарны күздә тотарга кирәк:

яшәү зонасы;

хезмәт күрсәтү зонасы;

карантин бүлеге һәм изолятор белән кабул итү зонасы;

хуҗалык зонасы.

Яшәү зонасында ял итү өчен мәйданчыклар, күләгә япмалары, спорт мәйданчыклары урнашкан. Авырулар өчен махсуслаштырылган психоневрологик интернат-йортларны проектлаганда спорт мәйданчыклары каралмаган булырга мөмкин.

Хуҗалык зонасында автостоянка, котельный, кер юу бүлмәсе, склад бүлмәләре, ремонт остаханәләре, яшелчә саклау урыннары һәм башка ярдәмче корылмалар урнашырга мөмкин. Тыгызланган территорияләрдә хуҗалык, инженерлык һәм ярдәмче биналарны урнаштыру өчен, гамәлдәге норматив документлар таләпләрен үтәү шарты белән, җир асты киңлекләрен, шул исәптән интернат-йортлар биналары астында да файдаланырга киңәш ителә.

5.1.96. Интернат-йортны торак пункттан читтә урнаштырганда хезмәт күрсәтүче персоналның яшәү зонасын да күздә тотарга кирәк. Персоналның яшәү зонасы мәйданы бер кв. метр исәбеннән өстәмә кишәрлек мәйданына кабул итәргә киңәш ителә:

10-15-интернат - йортның сыйдырышлыгы 100-150 урын;

9-12-интернат - йортның сыйдырышлыгы-151-300 урын;

9 һәм аннан да кимрәк-интернат-йортның сыйдырышлыгы 300дән артык.

Персоналның яшәү зонасы учреждение янында изоляцияләнгән керү урыны булган аерым участокта урнаштырырга рөхсәт ителә.

5.1.97. Интернат-йорт территориясе коймаланган һәм яшелләндерелгән булырга тиеш. Яшелләндерү мәйданы кишәрлекнең кимендә 60 процентын тәшкил итәргә тиеш.

Интернат-йорт территориясенә кимендә ике керү урыны каралырга тиеш.

5.1.98. Авыл торак пунктлары территориясендә яшьләр белән эшләү буенча муниципаль учреждениеләр (яшьләр сәясәтенең күппрофильле учреждениеләре) урнаштыру каралырга мөмкин.

5.1.99. Яшьләр белән эшләү буенча муниципаль учреждениеләр түбәндәге төрдәге булырга мөмкин:

күп функцияле яшьләр үзәкләре, шул исәптән ял итү, мәдәни-ял итү, мәдәни-мәгълүмат, мәдәни-спорт, яшьләр-спорт үзәкләре, социаль хезмәт күрсәтү үзәкләре, социаль-психологик ярдәм

үзәкләре, эзләү эшләре үзәкләре, хәрби-патриотик тәрбия үзәкләре һәм башкалар; күппрофильле яшүсмерләр, яшьләр, яшүсмерләр һәм яшьләр клублары яшәү урыны буенча; профильле һәм тар махсуслаштырылган учреждениеләр (клублар, үзәкләр), шул исәптән яшь гаилә клублары, яшь сайлаучы клублары, компьютер клублары яки интернет-клублар, хәрби-патриотик эзләнү клублары һ. б.

5.1.100. Муниципаль берәмлектә яшьләр санының уртача күрсәткече буенча муниципаль берәмлекләрдә яшьләр һәм балалар белән эшләүне гамәлгә ашыручы учреждениеләр тарафыннан халыкның гомуми саныннан 25% һәм муниципаль берәмлек яшьләренең гомуми санының 10%ы муниципаль берәмлектәге яшьләр белән тәэмин ителешнең норматив проценты муниципаль берәмлекләрдә халыкның гомуми саныннан 10% тәшкил итә:

авыл җирлекләре өчен - яшәү урыны буенча бер күппрофильле үзәк (клуб) яки гамәлдәге мәдәният учреждениеләре, өстәмә белем бирү учреждениеләре базасында яшьләр белән эшләү бүлеге (секторы) яисә яшьләр белән эшләү буенча берничә (кимендә ике) төрле тар профильле һәм (яки) яшьләр белән эшләү буенча махсуслаштырылган учреждениеләр базасында яшьләр белән эшләү бүлеге (клуб).

5.1.101. Күп функцияле яки күппрофильле муниципаль учреждение (үзәк, клуб) эшчәнлегенең якынча норматив күрсәткечләре учреждениенең гомуми мәйданына карап **33нче һәм 34нче таблицаларда** китерелгән.

33 нче таблица

КҮП ФУНКЦИЯЛЕ ЯКИ КҮППРОФИЛЬЛЕ МУНИЦИПАЛЬ РАЙОН УЧРЕЖДЕНИЕЛӘРЕ ЭШЧӘНЛЕГЕНЕҢ ЯКЫНЧА НОРМАТИВ КҮРСӘТКЕЧЛӘРЕ (ГОМУМИ МӘЙДАНЫ-300 КВ. МЕТРГА КАДӘР)

Учреждениенең гомуми мәйданы	100 кв. метрдан кимрәк	100 - 200 кв. метр	200 - 300 кв. метр
Шул исәптән техник бүлмәләр	30 кв. метрга кадәр	30 - 60 кв. метр	60 - 120 кв. метр
Дәресләр өчен кабинетлар саны	кимендә 2	2 – 3	3 – 5
Студияләрдә, секцияләрдә, берләшмәләрдә яшь төркемнәренең гомуми саны (алты көн эшләгәндә һәм төркемнең уртача составында 12-15 кеше)	6 - 10	10 – 15	15 - 20
Шөгыльләнүчеләр саны	70 - 120 кеше	120 - 180 кеше	180 - 240 кеше

34 нче таблица

КҮП ФУНКЦИЯЛЕ ЯКИ КҮП ПРОФИЛЬЛЕ МУНИЦИПАЛЬ РАЙОН УЧРЕЖДЕНИЕЛӘРЕ ЭШЧӘНЛЕГЕНЕҢ ЯКЫНЧА НОРМАТИВ КҮРСӘТКЕЧЛӘРЕ (ГОМУМИ МӘЙДАНЫ-300 КВ. МЕТРДАН АРТЫК)

Учреждениенең гомуми мәйданы	300 - 1400 кв. метр	400 - 800 кв. метр	800 кв. метрдан артыграк

Шул исәптән техник бүлмәләр	120 - 160 кв. метр	120 - 160 кв. метр	240 кв. метрдан артыграк
Дәресләр өчен кабинетлар саны	5 - 7	7 - 15	кимендә 15
Студияләрдә, секцияләрдә, берләшмәләрдә яшь төркемнәренең гомуми саны (алты көн эшләгәндә һәм төркемнең уртача составында 12-15 кеше)	20 - 25	25 - 60	кимендә 60
Шөгыльләнүчеләр саны	240 - 360 кеше	300 - 800 кеше	800 дән артык кеше (1 кешегә 1 кв. метр исәбеннән)

5.1.102. Спорт һәм физкультура-сәламәтләндерү учреждениеләре челтәрен әлеге нормативларның «рекреацион зоналар» **бүлеге** («спорт зоналары» бүлекчәсе) таләпләренә туры китереп проектларга кирәк.

Спорт һәм физкультура-сәламәтләндерү учреждениеләренең сыйдырышлылыгы, шулай ук аларның җир кишәрлекләре мәйданнары әлеге Нормативларга 3нче кушымта нигезендә билгеләнә.

5.1.103. Сәүдә, җәмәгать туклануы һәм көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләрен торак пунктлар территорияләрендә урнаштырырга кирәк, аларны яшәү һәм эш урыннарына якынайтып, кагыйдә буларак, җәмәгать пассажир транспорты челтәре белән үзара бәйләнештә җәмәгать үзәкләре составында урнаштырырга кирәк.

5.1.104. Сәүдә, җәмәгать туклануы һәм көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләренең минималь тәэмин ителеше әлеге нормативларга **3нче кушымтаның 4нче таблицасы** нигезендә кабул ителә, шулай ук:

торак пунктларда азкатлы төзелеш территорияләре өчен -28нче таблица буенча;

авыл торак пунктлары өчен - 30нчы таблица буенча.

Сәүдә, җәмәгать туклануы һәм көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләренең һәркем өчен мөмкин булган радиуслары кабул ителә:

торак пунктларда азкатлы төзелеш территорияләре өчен – 29нчы таблица буенча;

авыл торак пунктлары өчен - әлеге Нормативларның **5.1.23 п.** буенча.

5.1.105. Сәүдә, җәмәгать туклануы һәм көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләренең җир участоклары мәйданы әлеге нормативларга **3нче кушымта** нигезендә билгеләнә.

5.1.106. Төзелгән һәм өстәмә корылма сәүдә, җәмәгать туклануы һәм көнкүреш хезмәте күрсәтү объектларын, **СНиП 31-01-2003** таләпләренә туры китереп, торак биналарның цоколь, беренче һәм икенче катларында урнаштыру рөхсәт ителә. Җәмәгать туклануы предприятиеләрен торак биналарның йорт яны территорияләрендә урнаштыру рөхсәт ителми.

5.1.107. Җитештерү территорияләрендә ябык һәм ачык челтәргә хезмәт күрсәтү предприятиеләре каралырга тиеш.

Ябык челтәрдәге җәмәгать туклануы предприятиеләре сәнәгать предприятиеләре территориясендә урнашалар һәм **СНиП 2.09.04-87** нигезендә, хезмәткәрләр санын исәпкә алып, исәпләнә:

сменага 200дән артык кеше эшләгән очракта ярымфабрикатларда эшләүче ашханәне (нигезләгәндә, чималга эшләүче ашханәләрне күздә тотарга рөхсәт ителә) күздә тотарга кирәк; сменага кимендә 30 кеше эшләгәндә ризык кабул итү бүлмәсен карарга рөхсәт ителә.

5.1.108. Җитештерү зоналары һәм торак районнар территорияләре чигендә урнашкан ачык челтәр оешмалары күрсәткечләре якын-тирә районнар халкына 35нче таблица буенча

эшләүчеләрне исәпкә алу коэффициенты белән исәпләнә. Мондый территорияләрдәге челтәр составына сәүдә-көнкүреш, спорт, саклык банкы, элемтә бүлекләре, шулай ук офислар һәм автосервис объектлары керә.

35 нче таблица

ҖИТЕШТЕРҮ ЗОНАЛАРЫҺӘМ ТОРАК РАЙОННАР ТЕРРИТОРИЯЛӘРЕ ЧИКЛӘРЕНЕҢ АЧЫК ЧЕЛТӘР ОЕШМАЛАРЫ КҮРСӘТКЕЧЛӘРЕ

Нисбәтен: эшләүче (мең кеше) халкы (мең кеше)	Коэффициент	Исәпләү күрсәткечләре (1000 кешегә) хезмәт күрсәтү радиусы чикләрендә			
		сәүдә, кв. метр		җәмәгать туклануы, урыннар	көнкүреш хезмәте күрсәтү, эш урыннары
		азык-төлек сәүдә мәйданнары	азык-төлек булмаган сәүдә мәйданнары		
0,5	1	70	30	8	2
1	2	140	60	16	4
1,5	3	210	90	24	6

5.1.109. Ваклап сату базарларын, кулланучылар хокукларын яклау һәм кеше иминлеге өлкәсендә күзәтчелек буенча федераль хезмәтнең Татарстан Республикасы (Татарстан) буенча идарәсе белән килештереп, санитар һәм гигиена таләпләрен үтәп, мөстәкыйль җир кишәрлегендә проектларга кирәк.

Торак биналарның ишегалды территориясендә, грунт сулары торышы югары булган сазлыклы урыннарда, чүплекләр, дуңгызчылык, терлекчелек комплекслары янында, тире, сөяк эшкәртү предприятиеләре һәм башка пычрану урыннарында базарларны проектлау өчен җир кишәрлеген урнаштыру рөхсәт ителми.

Ваклап сату базарларын СанПиН таләпләренә туры китереп, 50 метрлы санитар-яклау зонасын тәэмин итү шарты белән урнаштырырга кирәк **2.2.1/2.1.1.1200-03 СанПиН.**

5.1.110. Базарларны торак төзелеше булган районнарда, сәүдә үзәкләре составында, транспорт магистральләре, транспорт тукталышлары, автобус һәм тимер юл вокзаллары (станцияләр) янында урнаштырырга киңәш ителә.

Җәмәгать транспорты тукталышларыннан алып ваклап сату базарларына кадәр җәяүлеләр йөри ала торган радиус 250 метрдан артмаска тиеш.

Базар территориясендә күчү озынлыгы артмаска тиеш:

400 метр - базарның иң ерак объектлары арасында;

200 метр - базарның теләсә кайсы ноктасыннан алып җәмәгать бәдрәфенә кадәр.

5.1.111. Базарларның җир участоклары күләмен шәһәр төзелеше хәленнән һәм тәэмин ителешнең исәп-хисап күрсәткечләреннән чыгып, проект карары белән билгеләргә кирәк.

Ваклап сату базарының (комплекс) сәүдә мәйданының 1 кв. метрына 7дән 14 кв. метрга кадәр җир участоклары күләмен, сыйдырышлылыгына карап, кабул итәргә кирәк:

14 кв. метр - сәүдә мәйданы 600 кв. метр булганда;

7 кв. метр - сәүдә мәйданы 3000 кв. метрдан артык булганда.

5.1.112. Территорияне рациональ куллану мөмкинлеген исәпкә алып, базарның иң чик сәүдә мәйданын 1000 кешегә 24 кв. метр исәбеннән проектларга кирәк.

Бер сәүдә урыны мәйданы әлеге нормативларга 3 нче кушымта таләпләренә туры китереп кабул ителә һәм сәүдә мәйданының 6 кв.метрын тәшкил итә.

Гражданнар өчен 1,5 кв. метрдан да ким булмаган сәүдә урыны мәйданы белән тәэмин

иткәндә лотоклардан сезонлы сәүдә оештыру рөхсәт ителә.

Сәүдә урыннары ябык ваклап сату базарында (бинада, корылмада), шулай ук ваклап сату базарының ачык мәйданчыгында проектлана ала.

Ваклап сату базарында товар җитештерүчеләр тарафыннан товарлар сату эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен сәүдә урыннары саны муниципаль берәмлек администрациясе тарафыннан билгеләнә, әмма сәүдә урыннарының гомуми саныннан кимендә 50%.

5.1.113. Ваклап сату базарлары территориясендә төзелешнең минималь тыгызлыгын кимендә 50 процент тәэмин итәргә киңәш ителә.

5.1.114. 2013нче елның 1нче гыйнварыннан базарларда, авыл хуҗалыгы базарларыннан һәм авыл хуҗалыгы кооперативларыннан тыш (ә 2015 елның 1нче гыйнварыннан - авыл хуҗалыгы базарларында, авыл хуҗалыгы кооператив базарларында һәм авыл хуҗалыгы кооперативларында) товарлар сату (эшләр башкару, хезмәтләр күрсәтү) эшчәнлеген оештыру өчен бары тик ваклап сату базары биналары комплексы булган биналар, корылмалар, корылмалар гына кулланылырга тиеш. Күрсәтелгән максатларда вакытлы биналарны, корылмаларны, корылмаларны куллану тыела. Әлеге вакытка кадәр базарларда капиталь биналар, корылмалар, корылмалар белән беррәттән вакытлы корылмалар да кулланылырга мөмкин.

5.1.115. Базарлар хезмәт күрсәтүче персонал һәм килүчеләр өчен автомобильләрне вакытлыча саклау (парковка) урыннары белән тәэмин ителергә тиеш. Автомобильләрне вакытлыча саклау урыннары белән тәэмин итү, ваклап сату базарлары территориясендә автотранспорт стоянкасы зоналарын (автостоянкалар) урнаштыру, шулай ук автостоянкалардан ераклык, керү һәм алардан чыгу юлларын әлеге нормативларның «транспорт инфраструктурасы зоналары» бүлеге таләпләре нигезендә проектларга кирәк.

5.1.116. Җиңел автомобильләр кую өчен кирәкле машина-урыннарның исәп-хисап саны 1 сәүдә урынына яки 10 кв. метр сәүдә мәйданына 1 машина-урын исәбеннән проектлана. Иҗтимагый-эшлекле зоналарда урнашкан базарларда 1000 кв. метрга кадәр сәүдә мәйданы күләме булганда, машина урыннарының исәп-хисап саны проектлана һәм 50 сәүдә урынына 25 машина-урын тәшкил итә.

Базарны проектлаганда аерым торучы бинада хезмәт күрсәтүче персонал һәм килүчеләр өчен транспортны парковкалау мәйданчыгын автомобиль юлларының йөрү өлеше ягыннан күздә тотарга кирәк. Мәйданчык торак биналарның йорт яны территориясендә урнашырга тиеш түгел. Автомобиль кую урыннарыннан базарның теләсә кайсы ноктасына кадәр ераклык 400 метрдан да артмаска тиеш.

Автомобильләрне вакытлыча саклау өчен тукталышлар мәйданын исәпләгәндә, базарның гомуми мәйданына кертелми.

5.1.117. Чүп-чар һәм азык-төлек калдыкларын җыю мәйданчыкларын базарның хуҗалык зонасында сәүдә зонасы чикләреннән кимендә 25 метр ераклыкта урнаштырырга кирәк.

5.1.118. Ваклап сату базары территориясе төзекләндерелгән, яшелләндерелгән һәм коймаланган булырга тиеш.

5.1.119. Ваклап сату базарларын су белән тәэмин итү һәм канализация үзәкләштерелгән булырга тиеш, җылылык белән тәэмин итү - район яки җирле котельныйлардан, автоном чыганаклардан. Ваклап сату базарлары территориясендә хуҗалык-эчәр су белән тәэмин итү, көнкүреш һәм җитештерү канализациясенең аерым системаларын, яңгыр канализациясен төзергә кирәк. 5.1.120. Торак пунктлар территориясендә 1000 кешегә 3 кв.метр исәбеннән авыл хуҗалыгы продукциясе белән ярминкәне оештыру өчен вакытлыча мәйданчыклар булдырырга кирәк.

5.2. ТРАНСПОРТ ИНФРАСТРУКТУРАСЫ

5.2.1. Урам-юл челтәре системасы җирлекнең планлаштыру структурасының нигезен тәшкил итә һәм барлык функциональ зоналар, башка җирлекләр, күчерү системасы, тышкы транспорт объектлары һәм гомуми челтәрдәге автомобиль юллары белән уңайлы, тиз һәм куркынычсыз транспорт элемтәләрен тәэмин итүгә юнәлдерелгән.

5.2.2. Транспорт инфраструктурасы корылмалары һәм коммуникацияләре барлык функциональ зоналар составында урнашырга мөмкин.

Җитештерү территорияләре составына керүче транспорт инфраструктурасы зоналары транспорт инфраструктурасы объектларын һәм корылмаларын, шул исәптән тимер юл, автомобиль, һава транспорты корылмаларын һәм коммуникацияләрен, шулай ук санитар-яклау зоналарын, санитар өзеклекләр, махсус саклану өчен билгеләнгән җирләр зоналарын, мондый объектлар өчен төзелеш чикләүләрен билгеләү өчен билгеләнгән.

5.2.3. Түбән Кама муниципаль районының тотрыклы үсеше максатларында транспорт проблемаларын хәл итү торак пунктлар чикләренә транзит агымнарын чыгару белән тышкы элемтәләрнең үсеш алган транспорт инфраструктурасын булдыруны һәм автомобильчеләргә хезмәт күрсәтүнең югары дәрәҗәсен тәэмин итүне күздә тота. Җирлекләрнең генераль планнарын эшләгәндә, җирлекнең планлаштыру структурасы һәм аның янәшәсендәге территория белән үзара бәйләнештә, Транспорт һәм урам-юл челтәренең бердәм системасын күздә тотарга кирәк.

5.2.4. Яшәү урыннарыннан эш урыннарына кадәр йөрүгә тотылган чыгымнар хезмәт ияләренең 90 проценты өчен (бер ахырда) халык саны 100 мең кеше булган һәм 40 минуттан да ким булмаган торак пунктлар өчен артмаска тиеш.

Көн саен башка җирлекләрдән эшкә килүчеләр өчен әлеге вакыт нормаларын арттырырга рөхсәт ителә, әмма ике тапкырдан да артык түгел.

Авыл җирлекләрендә яшәүчеләр өчен яшәү урыннарыннан алып җитештерү объектларына кадәр авыл хуҗалыгы предприятиесе чикләрендә хәрәкәт итү (җәяүлеләр яки транспорт кулланып) өчен вакыт 30 минуттан артмаска тиеш.

5.2.5. 2015нче елга кадәр исәп - хисап чорына автомобильнең күләме 1000 кешегә 286 җиңел автомобиль кабул ителә, 2035нче елга кадәр - 420 җиңел автомобиль.

ТЫШКЫ ТРАНСПОРТ

5.2.6. Тышкы транспортны (тимер юл, автомобиль, һава) пассажирлар йөртүнең уңайлылыгын, транспорт корылмаларын һәм коммуникацияләрне төзүнең һәм эксплуатацияләүнең куркынычсызлыгын, шулай ук җирле һәм транзит ташуларның рациональлеген тәэмин итүче урам-юл челтәре белән үзара бәйләнештә комплекслы система буларак проектларга кирәк.

5.2.7. Пассажирларга хезмәт күрсәтүне яхшырту һәм төрле транспорт төрләре өчен үзара хезмәттәшлекне тәэмин итү өчен төрле транспорт төрләрендәге Берләшкән транспорт төеннәрен (пассажирлар вокзаллары һәм автостанцияләр) проектлау максатка ярашлы. Тимер юллар киселешендәге торак пунктлар территориясе чикләрендә урамнар һәм автомобиль юллары белән бер дәрәҗәдә, шулай ук электр җәмәгать пассажир транспорты линияләре белән **СНиП 32-01-95, СНиП 2.05.02-85*** һәм **СНиП 2.05.09-90** таләпләренә туры китереп эш итәргә кирәк.

5.2.8. «Россия Федерациясендә автомобиль юллары һәм юл эшчәнлеге турында һәм Россия Федерациясенең аерым закон актларына үзгәрешләр кертү хакында» 2007нче елның 8нче ноябрендәге 257-ФЗ номерлы Федераль **закон** нигезендә, автомобиль юллары аларның әһәмиятенә карап бүленә:

федераль әһәмияттәге автомобиль юллары;

региональ яисә муниципальара әһәмияттәге автомобиль юллары;

җирле әһәмияттәге автомобиль юллары; шәхси автомобиль юллары.

5.2.9. **СНиП 2.05.02-85** таләпләре нигезендә* автомобиль юллары, аларның билгеләнешенә һәм хәрәкәтнең исәп-хисап интенсивлыгына карап, I-а, I-б, II, III, IV һәм V категорияләргә бүленә. 5.2.10. Автомобиль юллары өчен, торак пунктлар чикләрендә урнашкан автомобиль юлларыннан тыш, юл буе полосалары билгеләнә.

Автомобиль юлларының классына һәм (яки) категориясенә карап, юл буе полосасының киңлеге үсеш перспективаларын исәпкә алып, һәр юл буе полосасының киңлеге күләмдә билгеләнә:

I һәм II категория автомобиль юллары өчен - 75 метр;

50 метр - III һәм IV категория автомобиль юллары өчен;

V категорияле автомобиль юллары өчен-25 метр.

5.2.11. Федераль, төбәк яки муниципаль, җирле әһәмияттәге автомобиль юлларының юл буе полосалары чикләрен билгеләү яисә мондый юл буе полосаларының чикләрен үзгәртү турында карар юл хуҗалыгы өлкәсендә дәүләт хезмәтләре күрсәтү һәм дәүләт милке белән идарә итү функцияләрен гамәлгә ашыручы башкарма хакимиятнең федераль органы, Татарстан Республикасы башкарма хакимиятенең вәкаләтле органы, җирле үзидарә органы тарафыннан кабул ителә.

Федераль, төбәк яки муниципальара, җирле әһәмияттәге автомобиль юлларының юл буе полосаларын билгеләү һәм алардан файдалану тәртибе Россия Федерациясе Хөкүмәте, Татарстан Республикасы дәүләт хакимиятенең иң югары башкарма органы, җирле үзидарә органы тарафыннан билгеләнә ала.

5.2.12. Автомобиль юлларын проектлау Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше **кодексы**, «Россия Федерациясендә автомобиль юллары һәм юл эшчәнлеге турында һәм Россия Федерациясенең аерым закон актларына үзгәрешләр кертү хакында» 2007нче елның 8нче ноябрендәге 257-ФЗ номерлы Федераль **закон**, **СНиП 2.05.02-85***таләпләре нигезендә гамәлгә ашырыла. Юллар категорияләрен билгеләгәндә, план элементларын проектлаганда, озын һәм аркылы профильләрне проектлаганда 20 елга тигез кабул итәргә кирәк. Исәп-хисап чорының башлангыч елы эчендә юл проектын (яки юлның мөстәкыйль участогы) эшләп бетерү елын кабул итәргә кирәк.

5.2.13. Прокладку трассы автомобильных дорог, назначение мест размещения искусственных и придорожных сооружений, производственных баз, подъездных дорог и других временных сооружений для нужд строительства следует выполнять с учетом минимального воздействия на окружающую среду, в том числе:

трассы автомобильных дорог следует прокладывать в транспортной зоне, определенной Схемой территориального планирования Нижнекамского муниципального района;

на сельскохозяйственных угодьях трассы следует прокладывать по границам полей севооборота или хозяйств;

вдоль рек, озер и других водных объектов трассы следует прокладывать за пределами установленных для них водоохранных зон и прибрежных защитных полос;

5.2.13. Автомобиль юллары трассасын салу, ясалма һәм юл буе корылмаларын урнаштыру урыннарын, җитештерү базаларын, подъезд юлларын һәм башка вакытлыча корылмаларны билгеләү, төзелеш ихтыяҗлары өчен, әйләнә-тирә мохиткә минималь йогынтыны исәпкә алып, үтәлергә тиеш:

автомобиль юллары трассаларын Түбән Кама муниципаль районының территориаль планлаштыру схемасы белән билгеләнгән транспорт зонасында салырга кирәк;

трассаның авыл хуҗалыгы җирләрендә чәчү әйләнеше кырлары һәм хуҗалыклар чикләре буенча сузарга кирәк; елгалар, күлләр һәм башка су объектлары буенда, алар өчен билгеләнгән су саклау зоналарыннан һәм яр буе саклау полосаларыннан читтә урнашырга кирәк;

ял йортлары, пансионатлар, шәһәр читендәге балалар учреждениеләре һ. б. урнашкан районнарда трассаларны алар тирәсендә билгеләнгән санитар зоналардан читтә салырга кирәк; автомобиль юллары трассасының урман массивлары буенча, урманнарны саклау һәм экологик тикшеренүләрне исәпкә алып, просекларны һәм янгынга каршы өзеклекләрне, предприятиеләр һәм урманчылыкларның чикләрен файдаланып, мөмкин булган кадәр сузарга кирәк;

аеруча саклана торган табигый территорияләр зоналары буенча трассалар салу рөхсәт ителми.

Сазлык аркылы автомобиль юлларын (юл трассасына карата) проектлаганда су белән баетылган горизонтта су хәрәкәтен **2.05.02-85*СНиП** таләпләренә туры китереп күздә тотарга кирәк.

5.2.14. I, II, III категорияле автомобиль юллары торак пунктларны урап үтеп, аларга керү юллары белән проектларга кирәк. Торак пунктларны карап чыкканда, мөмкин булганча, юлларны җилләтке яктан сузарга кирәк.

Автомобиль юлларының җир катламын бровкадан төзелешкә кадәр булган ераклыкны 38нче таблицада китерелгәннән ким булмаган санда кабул итәргә кирәк.

38 нче таблица

ҖИР ПОЛОТНАСЫНЫҢ ТӨЗЕКЛЕКЛӘРЕ.
ТӨЗЕЛЕШ ӨЧЕН АВТОМОБИЛЬ ЮЛЛАРЫ.

Автомобиль юллары категорияләре	Җир катламыннан ераклык, метрларда	
	торак төзелешкә кадәр	бакчачылык, яшелчәчелек, дача берләшмәләренә кадәр
I, II, III	100	50
IV	50	25

Төзелешне шау-шудан саклау өчен, әлеге Нормативларның 6.5 бүлекчәсе нигезендә тавыш саклау чараларын, шул исәптән, 10 метрдан да ким булмаган киңлектәге яшел үсентеләр полосасын һәм тавыш саклау җайланмаларын күздә тотарга кирәк.

5.2.15. Хәрәкәтнең тизлеге тәүлеккә кимендә 4 000 прив. берәмлек булган участокларда автомобиль юллары буйлап, ә велосипед хәрәкәтенең яисә мопедларның интенсивлыгы бер юнәлештә 200 велосипед (мопед) һәм иң интенсив хәрәкәт яисә тәүлегенә 1000 берәмлек булганда 30 минут эчендә бер юнәлештә 200 велосипед (мопед) һәм 30 минуттан артык берәмлек велосипед юлларын күздә тотарга кирәк.

Велосипед юллары, кагыйдә буларак, киңлеге мөстәкыйль җир полотносында кимендә 2,2 метр булган берьяклы хәрәкәт өчен, туйлар табанында яки читтәге ярыкларда, шулай ук махсус ясала торган бермаларда (аерым очракларда - юл кисәге читлегеннән кимендә 1 метр ераклыкта) проектларга кирәк.

Бер полосалы велосипед юлларын, кагыйдә буларак, юлның өстенлекле ягыннан (җәйге чорда өстенлек итүче җилләр исәбендә), ә юлның ике ягында да урнаштырырга кирәк.

Ташландык шартларда һәм күпер корылмаларына якын килгәндә юл кырыенда велосипед юллары ясау рөхсәт ителә. Бу очракларда юл читен бордюр аша 0,20 - 0,25 метр биеклектәге бордюр белән аерырга кирәк, ә юлларны вертикаль бордюр гранисыннан 0,75 метрдан да ким булмаган ераклыкта урнаштырырга кирәк.

Халык санына карап, торак пунктларга якын килүләрдә велосипед юлларының якынча озынлыгын 39 нчы таблица буенча билгелиләр.

39 нчы таблица

ВЕЛОСИПЕД ЮЛЛАРЫНЫҢ ЯКЫНЧА ОЗЫНЛЫГЫ
ТОРАК ПУНКТЛАРГА ЯКЫН КИЛҮ ТУРЫНДА

Халык саны, мең кеше	50 - 25	25 - 10
Велосипед юлы озынлыгы, километр	6 - 3	3 - 1

Халык саны 10 меңнән артык булган торак пунктларның бер-берсеннән аз гына (10 километрга кадәр) ерак булса, алар арасында велосипед юлын күздә тотарга кирәк.5.2.16. Велосипедные дорожки располагают на придорожной полосе (по согласованию с

землепользователями).

Велосипед юлының параллель рәвештә автомобиль юлы полотнасына туры килүе мәҗбүри түгел.

Велосипед юлларының төп хисап параметрлары 40 нчы таблицада китерелгән.

40 нчы таблица

ВЕЛОСИПЕД ЮЛЛАРЫНЫҢ ТӨП ИСӘПЛӘҮ ПАРАМЕТРЛАРЫ

Нормалаштырылган параметр	Тәкъдим ителгән әһәмияттәге	
	яңа төзелештә	төзекләндерү вакытында һәм уңайсыз шартларда минималь
Хәрәкәтнең исәп тизлеге, км/сәг	25	15
Юл өлешенең киңлеге, метр, хәрәкәт өчен:		
берьяклы	1,0	0,75
ике полосалы берьяклы	1,75	1,50
ике полосалы каршы хәрәкәт белән	2,50	2,00
Җәяүлеләр һәм велосипед хәрәкәте бүленеше булган велосипед юллары	4,00 <1>	3,25 <2>
Җил-җәяүлеләр юлы җәяүлеләр һәм велосипед хәрәкәте бүленешсез	2,50 <3>	2,00 <4>
Велосипед полосасы	1,20	0,90
Велосипед юлының киңлеге, метр	0,5	0,5
Планда кәкреләрнең иң кечкенә радиусы, метрлар:		
вираж булмаганда	50	15
вираж төзегәндә	20	10
Вертикаль кәкре, метрларның иң кечкенә радиусы:		
кабарынкы	500	400
ачулылар	150	100
Иң зур буй авышлык, %	60	70
Юлның аркылы юнәлеше, %	20	20
Виртаж клоны, радиус вакытында:		
10 - 20 метр	40 тан артык	30

20 - 50 метр	30	20
50 - 100 метр	20	15 - 20
Габарит биеклек буенча, метр	2,50	2,25
Кечкенә ераклык ян киртәгә кадәр, метр	0,50	0,50
<1> җәяүлеләр юлы киңлеге 1,5 метр, велосипед юлы - 2,5 метр. <2> җәяүлеләр юлы киңлеге 1,5 метр, велосипед юлы - 1,75 метр. <3> Хәрәкәт интенсивлыгы вакытында - 30 велосипед/сәг. <4> Хәрәкәт интенсивлыгы вакытында - 30 велосипед/сәг. һәм 50 җәяүле		

5.2.17. Автомобиль юлларын проектлаганда автомобиль хәрәкәтенә автомобиль транспортының хәрәкәт иминлеген һәм эш нәтиҗәлелеген күтәрүгә ярдәм итә торган юл буйлап тулысынча хезмәт күрсәтүне тәэмин итүче предприятиеләр һәм корылмалар күздә тотыла.

5.2.18. Автомобиль юлының бүленгән полосасы чикләрендә юл сервисы объектларын урнаштыруны территорияне планлаштыру документлары һәм техник регламентлар таләпләре нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк. Автомобиль юлының юл буе полосалары чикләрендә юл сервисы объектларын урнаштыру автомобиль юлы хуҗасының язма ризалыгы булганда гамәлгә ашырылырга тиеш.

Автомобиль юлын юл сервисы объектлары белән тәэмин итү автомобиль юлында күренүне начарайтырга тиеш түгел, юл хәрәкәте куркынычсызлыгының башка шартлары, шулай ук автомобиль юлын һәм анда урнашкан корылмаларны һәм башка объектларны эксплуатацияләү һәм карап тоту шартлары.

Юл сервисы объектлары транспорт чаралары тукталышлары һәм туктап тору урыннары, шулай ук автомобиль юлыннан керү мөмкинлеген тәэмин итү максатларында керү юллары, чыгу юллары һәм кушылган урыннар белән җиһазланган булырга тиеш. Автомобиль юлы башка автомобиль юлына тоташканда, юл йөрү юллары һәм съездлар күчеш-тизлек полосалары белән җиһазландырылырга һәм автомобиль юлын юл хәрәкәте иминлеген тәэмин итү максатларында төзекләндерү элементлары белән тәэмин ителергә тиеш.

.5.2.19. Автосервис предприятиеләре һәм объектлары функциональ әһәмияте буенча өч хезмәт күрсәтү төркеменә бүленергә мөмкин:

пассажирлар йөртүне;

хәрәкәтчән состав;

йөк ташулар.

Пассажирлар ташуга хезмәт күрсәтү өчен билгеләнгән автосервис предприятиеләренә һәм объектларына түбәндәгеләр кирә: автобус тукталышлары, пассажир автостанцияләре, автовокзаллар, автокунакханәләр, мотельләр, кемпинглар, җәмәгать туклануы һәм сәүдә предприятиеләре, ял итү мәйданчыклары, тукталыш мәйданчыклары.

Хәрәкәтле составка хезмәт күрсәтү өчен билгеләнгән предприятиеләргә һәм автосервис объектларына түбәндәгеләр кирә: техник хезмәт күрсәтү станциясе (алга таба - СТО), автозаправка станцияләре (алга таба - АЗС), юу пунктлары, карау эстакадалары, мәйданчык-стоянка.

Йөк ташуларга хезмәт күрсәтү өчен билгеләнгән автосервис предприятиеләренә һәм объектларына түбәндәгеләр кирә: транспорт-экспедиция предприятиеләре, йөк автостанцияләре, контроль-диспетчерлык пунктлары, ял мәйданчыклары, машина кую урыннары.

5.2.20.Автомобиль хәрәкәтенә хезмәт күрсәтү биналарын һәм корылмаларын һәм аларның комплексларын турыдан-туры юл буенда яки аннан ераклыкта, торак пунктның планировка карарларына яисә табигый шартларга бәйле рәвештә урнаштырырга мөмкин.

Объектны проектлау дигәндә, юл йөрү өлешеннән төп юлның минималь ара 200 - 300 метр

тәшкил итә.

Кагыйдә буларак, юл буенда турыдан-туры проектлаштырырга кирәк булган корылмаларга түбәндәгеләр керә:

автобус тукталышлары;

ял мәйданчыклары;

комплекслар янындагы автотранспорт өчен мәйданчыклар, шулай ук юллар янындагы кибетләр һәм җәмәгать предприятиеләре һәм биналар янында;

АЗС;

СТО;

контроль-диспетчерлык пунктлары;

җәмәгать туклануы предприятиеләре;

юу пунктлары (АЗС һәм СТО белән комплекста).

5.2.21. Калган урыннарны һәм утырту мәйданчыкларын һәм пассажирлар өчен павильоннарны автобус тукталышлары урыннарында күз алдында тотарга кирәк. Тукталыш мәйданчыкларының киңлеген юлның төп полосаларының тигез киңлегендә, ә озынлыгын бер үк вакытта туктаучы автобуслар санына бәйле рәвештә, әмма кимендә 10 метр кабул итәргә кирәк.

I нче категория юлларында автобус тукталышларын җир полотносыннан читтә урнаштырырга кирәк, куркынычсызлык максатыннан аларны машина юлыннан аерып алырга кирәк.

I категория юлларында автобус тукталышлары берсен икенчесенә каршы урнаштырырга кирәк, ә II - V категория юлларында аларны якындагы павильоннар арасындагы кимендә 30 метр ераклыкка күчерергә кирәк.

I - III категория юлларында автобус тукталышларын 3 чакрымнан да ешрак түгел, ә курорт районнарында һәм халык күп яши торган урыннарда - 1,5 чакрымнан да ешрак билгеләргә кирәк.

5.2.22. Ял итү, туристлык транспорты тукталышлары I һәм II категория юлларында 15 - 20 километр, III категория юлларында 25 - 35 километр һәм IV категория юлларында 45 - 55 километр араны күздә тотарга кирәк.

Әлеге мәйданчыкларның сыйдырышлылыгы 1 категория юлларында тәүлеккә 30000 транспорт берәмлегенә кадәр, 10 - 15 - II һәм III категорияләр юлларында, 10 - IV категория юлларында бер үк вакытта 20 - 50 транспорт берәмлеген туктатуга исәп тотарга кирәк. I категория юлларында мәйданчыклар икеяклы урнашканда, аларның сыйдырышлылыгы югарыда күрсәтелгән урыннар белән чагыштырганда ике тапкырга кими.

Ял итү мәйданчыклары, туристлык транспорты тукталышлары төзекләндерелергә тиеш.

Ял итү мәйданчыклары территориясендә бәдрәфләр, эчәргә яраклы су чыганаклары, чүп-чар җыю урыннары, азык кабул итү урыннары, автомобильләрне техник карау корылмалары һәм сәүдә пунктлары каралырга мөмкин.

5.2.23. АЗС һәм юл СТО урнаштыру икътисадый һәм статистик эзләнүләр нигезендә башкарылырга тиеш.

Автомобиль станцияләренең куәте һәм алар арасындагы ераклыкны хәрәкәт ешлыгына карап 41 нче таблица буенча алырга тәкъдим ителә.

41 нче таблица

АЗСларның һәм башка оешмаларның билгеләмәләре.

Хәрәкәт ешлыгы, транспорт берәмлеге/тәүлек	АЗСның куәте, тәүлеккә ягулык салу	АЗС арасындагы ераклык, километр	АЗС урнаштыру
1000 нән 2000 гә кадәр	250	30 - 40	берьяклы

2000 дән 3000гә кадәр	500	40 - 50	берьяклы
3000 дән 5000 гә кадәр	750	40 - 50	берьяклы
5000 дән 7000 гә кадәр	750	50 - 60	ике яклы
7000 дән 20000 гә кадәр	1000	40 - 50	ике яклы
20000 артык	1000	20 - 25	ике яклы
Искәрмә: АЗС кисешкән зонада урнашкан очракта, аның куәте барлык хезмәт күрсәтә торган юлларның озынлыгын, хәрәкәт ешлыгын һәм әлеге участокларда башка исәп-хисап күрсәткечләрен исәпкә алып, төгәлләштерелергә тиеш. АЗСка ихтыяҗны исәпкә алганда, 20 - 40 чакрым озынлыктагы эре шәһәр торак пунктыннан беренче кууда 90 процент чамасы шәһәр яны рейсларын башкаручы автомобильләр тәшкил итүен исәпкә алырга кирәк. Исәпләүләрдә беренче перегоннарда ягулык салуга мохтаҗ автомобильләр өлеше якынча 50 процент тәшкил итә, дип кабул итәргә кирәк. Шуңа ярашлы рәвештә автотранспортның заправкаларга ихтыяҗы 0,5 коэффициенты белән кабул ителә. Алдагы бөгүләрдә, әмма мондый торак пунктлардан 100 чакрым ераклыкта түгел, заправкага мохтаҗ автомобильләр өлеше хәрәкәт гомуми интенсивлыгының 75 процентын тәшкил итә. Бу очракта төзәтмәләр коэффициенты - 0,75. Юл буена бөтен транспорт исәпкә алына.			

5.2.24. Юл СТО ларында постлар санын, алар арасындагы ераклыкка һәм хәрәкәт ешлыгына карап, 42 нче таблица буенча кабул итәргә тәкъдим ителә.

42 нче таблица

Юл төзелешендә даими рәвештә даими хезмәт күрсәтүчеләр саны

Хәрәкәт ешлыгы, транспорт берәмлеге/тәүлек	Алар арасындагы ераклыкка карап, СТОда постлар саны километр					ТИО урнаштыру
	80	100	150	200	250	
1 000	1	1	1	2	3	берьяклы
2 000	1	2	2	3	3	берьяклы
3 000	2	2	3	3	5	берьяклы
4 000	3	3	-	-	-	берьяклы
5 000	2	2	2	2	3	ике яклы
6 000	2	2	3	3	3	ике яклы
8 000	2	3	3	3	5	ике яклы
10 000	3	3	3	5	5	ике яклы
15 000	5	5	5	8	8	ике яклы
20 000	5	5	8	махсус исәп буенча		ике яклы

30 000	8	8	махсус исәп буенча	ике яклы

Юл төзелеше объектларында АЗС урнаштыру максатка ярашлы.

5.2.25. Транзит мотельләр һәм кемпингларның сыйдырышлылыгын (йокы урыннары саны) үтеп баручы автотуристлар санын һәм халыкара пассажирлар йөртү автомобильләренең интенсивлыгын исәпкә алып проектлауга йөкләмә буенча кабул итәргә кирәк. Кунакханә учреждениеләренең торак пункт районындагы сыйдырышлылыгын исәпләгәндә, карап тикшерелә торган торак пункт аша уза торган барлык автомобиль юлларының суммар интенсивлыгыннан чыгып, күрсәтелгән предприятиеләргә ихтыяҗын һәм ихтыяҗын исәпкә алырга кирәк.

Мотельләр һәм кемпинглар арасындагы ераклыкны 500 километрдан да артык кабул итмәскә кирәк.

Мотельләрне комплекслы рәвештә проектлау максатка ярашлы, шул исәптән юл СТО, АЗС, туклану һәм сәүдә пунктларын да кертеп.

Автомобиль сервисы объектларында кирәк булганда туклану һәм сәүдә пунктларын урнаштырырга кирәк.

Сәүдә һәм җәмәгать туклануы предприятиеләре саны һәм аларның сыйдырышлылыгы, узып баручы автотуристлар санын, автомобильләрнең хәрәкәтенең интенсивлыгын, шулай ук якындагы торак пунктларда яшәүчеләрнең ихтыяҗларын исәпкә алып, проектлауга йөкләмә буенча кабул итәргә кирәк (алар булган очракта).

5.2.26. Автосервис предприятиеләре һәм объектлары төзү өчен участокларның якынча бүленгән мәйданы 43 нче таблицада бирелгән.

5.2.27. Гомуми челтәр юллары торак пункт территориясе аша салынган очракта аларны әлеге Нормативларның "Урамнар һәм юллар челтәре" бүлекчәсе таләпләрен исәпкә алып проектларга кирәк. Шул ук вакытта торак пункт аша уза торган гомуми челтәр юлының категориясе һәм параметрлары торак пункттан читтә юлның категориясенә һәм параметрларына туры килергә һәм (яисә) хәрәкәт ешлыгын исәпкә алып, югарырак кабул ителергә тиеш.

5.2.28. Яңа аэродромнар (вертодромнар) урнаштыру торак пунктлардан һәм халыкның күпләп ял итү зоналарыннан читтә СНиП 32-03-96 таләпләре нигезендә проектлана.

5.2.29. Селитеб территориясе чикләрен аэродромның очу кырына якынлаштыруны исәпләп чыгарганда күрсәтелгән факторларны исәпкә алу нигезендә алынган иң күп араны алырга кирәк. Күрсәтелгән таләпләр гамәлдәге аэропортлар районнарында яңа селитеб территорияләрен һәм массакүләм ял итү зоналарын урнаштырганда да үтәлергә тиеш.

5.2.30. Аэродром һәм аерымланган корылмалар өчен җир кишәрлекләренең күләмен 44 нче таблица буенча билгеләргә кирәк.

43 нче таблица

ТӨЗЕЛЕШ ӨЧЕН ҖИР УЧАСТОКЛАРЫНЫҢ ЯКЫНЧА МӘЙДАНЫ
АВТОСЕРВИС ПРЕДПРИЯТИЕСЕ ҺӘМ ОБЪЕКТЛАРЫ

N п/п	Предприятие һәм автосервис объектларының исеме	Җир кишәрлегенең якынча мәйданы - гектар
1	500 заправкага стоянка белән ягулык салу станциясе	0,8
2	1000 заправкага стоянка белән ягулык салу станциясе	1,1
3	10 пассажирга автопавильон	0,08

4	20 пассажирга автопавильон	0,1
5	Җиңел автомобильләр СТО 5 постка кадәр	Бер постка 0,13
6	Җиңел автомобильләр 5тән 8 постка кадәр	Бер постка 0,17
7	Пассажир автостанциясе 10 кеше сыйдырышлы	0,45
8	25 кеше сыйдырышлы Пассажир автостанциясе	0,65
9	50 кеше сыйдырышлы Пассажир автостанциясе	0,75
10	75 кеше сыйдырышлы Пассажир автостанциясе	0,9
11	5 автомобильгә стоянка-мәйданчык	0,03 - 0,08
12	5 автопоездга стоянка-мәйдан	0,07
13	Юл хәрәкәте иминлеге буенча Дәүләт инспекциясе Юл-патруль хезмәте	0,1
14	Ял итү, карау эстакадасы, бәдрәф	0,01 - 0,04
15	Ял итү, сәүдә һәм җәмәгать туклануы предприятиеләре, бәдрәф	0,7 - 1,0
16	АЗС, туалет, сәүдә һәм җәмәгать туклануы предприятиеләре	1,5
17	АЗС, СТО, сәүдә һәм җәмәгать туклануы предприятиеләре, юу пункты, ял бүлмәләре	3,5
18	Кемпинг, АЗС, СТО, туалет, медицина пункты, юу пункты, сәүдә һәм җәмәгать туклануы предприятиеләре, мәйданчык-стоянка	5,0
19	Мотель, кемпинг, мәйданчык-стоянка, бәдрәф, сәүдә һәм җәмәгать туклануы предприятиеләре, АЗС, СТО, юу пункты, медицина пункты	9,5
20	Пассажир автостанциясе, мәйданчык-стоянка, сәүдә һәм җәмәгать туклануы предприятиеләре, ял бүлмәләре, юл хәрәкәте иминлеге буенча Дәүләт инспекциясенең Юл-патруль хезмәте посты	0,45 - 0,9
21	Автовокзал, мәйданчык-стоянка, сәүдә һәм җәмәгать туклануы предприятиеләре, медицина пункты, милиция пункты	1,8
22	Йөк автостанциясе, мәйданчык-стоянка, юу пункты, ял бүлмәсе, медицина пункты, туалет	2,0 - 4,0

Искәрмә:
1. Комплексны проектлана торган артезиан скважинасыннан су белән тәэмин иткәндә күрсәтелгән мәйданга 1 гектар өстәргә.
2. Проектлана торган чистарту корылмаларына канализация стокларын ташлаганда,

чистарту корылмалары тирәнә карап, күрсәтелгән мәйданга 0,4 - 1,0 гектар өсти башларга. 3. Котельныйны проектлаганда комплекс мәйданына 0,4 дән 0,7 гектарга кадәр өстәргә

44 нче таблица

АЭРОДРОМ ӨЧЕН ҖИР УЧАСТОКЛАРЫНЫҢ ҺӘМ КОРЫЛМАЛАРНЫҢ ЗУРЛЫКЛАРЫ

Аэродром классы	Җир участокларының күләме, гектар	
	аэродром	аерымланган корылмалар
А	255	32
Б	200	28
В	155	23
Г	75	15
Д	40	15
Е	15	-

Искәрмә:

1. Әгәр очып китү полосасы исәп-хисап күрсәткечләренә туры килсә, җир кишәрлекләренең күләмнәре билгеләнгән (атмосфера басымы 730 мм терекөмеш баганасы, һава температурасы 30 град. С), ә биналар һәм корылмалар составы аэропортларны технологик проектлау нормаларында каралган исемлеккә туры килә.
2. 2. Күрсәтелгән исәп белешмәләре һәм биналар составлары һәм корылмалары үзгәргәндә җир кишәрлекләре күләмнәре проектлауга бирелгән биремгә туры китерелеп төзәтелә.
3. 2. Җир кишәрлекләренең күрсәтелгән күләмнәре аэродромнар өчен бер очу полосасы белән билгеләнгән. Ике һәм аннан да күбрәк очучы полосалы аэродромнар төзегәндә җир кишәрлекләренең зурлыгы проект тарафыннан билгеләнә.

5.2.31. Техник-икътисадый нигезләүләр булган очракта, җирле һава линияләре самолетлары өчен вертодромнар яисә очып китү полосалары оештырырга кирәк.

Шул ук вакытта вертолетларның утырту мәйданчыклары торак пунктларның селитеб территориясеннән очып китү (утыру) юнәлешендә 2 километр якынрак урнашырга һәм утырту мәйданчыгының ян чиге белән селитеб территориясе арасындагы 300 метрдан да ким булмаган аерма булырга тиеш.

5.2.32. Аэродромнар (вертодромнар) районнарында һәм Түбән Кама муниципаль районының башка территорияләрендә капиталь төзелеш объектларын урнаштыруга (реконструкцияләүгә) бәйле мәсьәләләр һава суднолары очышларының куркынычсызлыгын тәэмин итүне, янәшәсендәге торак пунктларның әлеге Нормативларга 7 таләбе нигезендә тотрыклы үсеш мөмкинлекләрен исәпкә алып хәл ителергә тиеш.

5.2.33. Аэродромнар (вертодромнар) өчен санитар-яклау зонасы күләме атмосфера һавасының пычрануын һәм атмосфера һавасына физик йогынтыны тарату исәпләүләре (тавыш, вибрация, электромагнит кыры һәм башкалар) һәм шулай ук халыкның сәламәтлеге өчен хәвефне бәяләү һәм үлчәү нәтиҗәләре нигезендә һәр конкрет очракта билгеләнә.

5.2.34. Размещение и проектирование трубопроводов следует осуществлять в соответствии с требованиями СНиП 2.05.06-85*, специальных ведомственных нормативных документов и

настоящего раздела.

5.2.35. Магистраль торба үткәргечләр өчен җирләрне бүлеп бирү СН 452-73 таләпләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

магистраль җир өсте торбалары өчен җир полосаларының киңлеге билгеләнгән тәртиптә расланган проект белән билгеләнә.

5.2.36. Торба үткәргечләр трассаларын проектлаганда территорияләрнең инженерлык-геологик яктан иң уңайлы участоклары сайланырга тиеш.

Торба үткәргечләр трассасын сайлаганда, якындагы 20 елга торак пунктларның, сәнәгать һәм авыл хуҗалыгы предприятиеләренең, автомобиль һәм тимер юлларның һәм башка объектларның перспектив үсешен, шулай ук торба үткәргечне эксплуатацияләү чорында төзү һәм аңа хезмәт күрсәтү шартларын исәпкә алырга, магистраль торба үткәргечләрне төзү һәм эксплуатацияләү процессында табигый шартларның үзгәрешләрен фаразлауны үтәргә кирәк.

5.2.37. Эш шартларына, эретеп ябыштыру кушылмаларының өлгерми торган контроль күләменә һәм сынау басымы зурлыгына карап, СНиП 2.05.06-85 таләпләре нигезендә магистраль торба үткәргечләр һәм аларның участоклары түбәндәге категорияләргә бүленә: В, I, II, III, IV.

Магистраль торбаүткәргечләр участоклары категорияләрен 3 <*> СНиП 2.05.06-85 номерлы таблица таләпләре нигезендә кабул итәргә кирәк..

5.2.38. Магистраль торба үткәргечләрне (газүткәргечләрне, нефть үткәргечләрне) проектлаганда, аларны җир асты салуны күздә тотарга кирәк.

Җир өслегендә торба үткәргечләрне (җир өсте прокладкасы) яисә терәкләрдә (җир өсте прокладкасы) салу сазлыклы җирлекләрдә, шулай ук табигый һәм ясалма киртәләр аша кичүләрдә башкарыла. Шул ук вакытта торбаүткәргечләрне ышанычлы һәм имин эксплуатацияләүне тәэмин итүче махсус чаралар да каралырга тиеш.

5.2.39. Җир өстенә торба үткәргечләр салганда, җир өсте тигезлегеннән яки юл өслегеннән торба түбәсенә кадәр биеклекне СНиП II-89-80*, ләкин 0,5 метрдан да ким булмаган таләпләр нигезендә кабул итәргә кирәк.

5.2.40. Торба үткәргечләрне торба үткәргечләр сузганда, торба яисә пролет төзелешле араны кисешкәндә алырга кирәк:

чокырлар һәм балчыклар - 5 процентлы тәэмин ителеш вакытында су дәрәҗәсенә кимендә 0,5 метр;

бозлык булырга мөмкин булган агымсыз, сусыз елгалар һәм зур чокырлар - 1 процентлы тәэмин ителеш һәм бозлыкның иң югары горизонтыннан кимендә 0,2 метр су дәрәҗәсенә кадәр.

Җаексыз елгаларда заломнар яисә корчеход булган очракта, торба яисә пролет корылмаларның түбәннән күтәрелүе һәр конкрет очракта билгеләнә, ләкин югары суларның горизонты өстендә кимендә 1 метр булырга тиеш (бер процентлы тәэмин ителеш елы буенча).

5.2.41. Җир асты торба үткәргеч салу тирәнлеге, әйләнә-тирә мохитне саклау таләпләрен исәпкә алып, торба үткәргеч эшенең ышанычлылыгын тәэмин итүче кабул ителгән конструктив карар белән билгеләнә.

5.2.57. Торба үткәргечләр салганда, өемнәрдә су үткәрү корылмаларын урнаштыру каралырга тиеш.

5.2.58. Торба үткәргечләрне салу ялгыз яисә параллель рәвештә башка гамәлдәге яисә проектлана торган магистраль торба үткәргечләргә - техник коридорда гамәлгә ашырылырга мөмкин.

Магистраль торба үткәргечләрнең техник коридоры астында бер трасса буенча параллель сузылган торба үткәргечләр системасын аңларга кирәк.

Аерым очракларда торбаүткәргечләр эшенең ышанычлылыгын тәэмин итү шартларында нефть үткәргечләрнең һәм газүткәргечләрнең бер техник коридорында уртак прокладка җибәрү рөхсәт ителә.

5.2.59. Азыкларны бер техник коридор чикләрендә транспортлауның мөмкин (суммар) күләмнәре һәм бу коридорлар арасындагы ераклык билгеләнгән тәртиптә расланган нормалар һәм кагыйдәләр нигезендә билгеләнә.

5.2.60. Торак пунктлар, сәнәгать һәм авыл хуҗалыгы предприятиеләре, аэродромнар һәм

башка шундый объектлар территорияләре буенча магистраль торба үткәргечләр салу рөхсәт ителми.

Барлык категориядәге автомобиль юллары күперләре буенча торба үткәргечләр салу рөхсәт ителми, электр кабельләре, элемтә кабельләре һәм башка торба үткәргечләр белән бер траншеяда, моңа 3.8 п. СНиП 2.05.06-85 пунктында каралган очраклар керми.

5.2.61. Җир асты һәм җир өсте торба үткәргечләре күчәреннән торак пунктларга, аерым сәнәгать һәм авыл хуҗалыгы предприятиеләренә, биналарга һәм корылмаларга кадәр ераклыклар торба үткәргечләрнең классына һәм диаметрына, объектларның җаваплылыгына һәм аларның иминлеген тәэмин итү кирәклегенә бәйле рәвештә, 2008 елның 22 июлендәге 123-ФЗ номерлы Федераль законның 4 нче СНиП 2.05.06-85 нче таблицасы таләпләре нигезендә, "Янгын куркынычсызлыгы таләпләре турындагы техник регламент" 123-ФЗ номерлы Федераль законы нигезендә кабул ителергә тиеш.

Газ бүлү, компрессор һәм нефть эшкәртү станцияләреннән торак пунктларга, сәнәгать предприятиеләренә, биналарга һәм корылмаларга кадәр араларны торба үткәргечнең классына һәм диаметрына, күрсәтелгән станцияләрнең категориясенә һәм аларның куркынычсызлыгын тәэмин итү зарурлыгына бәйле рәвештә кабул итәргә кирәк, 5 нче СНиП 2.05.06-85 нче таблицасы таләпләре нигезендә.

5.2.62. Проектлана торган һәм гамәлдәге торба үткәргечләрнең үзара кисешкән урыннар аерым очракларда гына, магистраль торба үткәргечләр күчәреннән торак пунктларга, сәнәгать предприятиеләренә һәм корылмаларына кадәр минималь араларны үтәү мөмкин булмаганда гына рөхсәт ителә.

5.2.63. 110 кВ көчәнешле һәм аннан да югарырак көчәнешле магистраль торба үткәргечләр кисешкән урыннарда кимендә 60 почмаклы торба үткәргеч салу гына күздә тотыла.

5.2.64. Торба үткәргечләрнең күчүе табигый һәм ясалма каршылыклар (елгалар, сусаклагычлар, каналлар, күлләр, буалар, инешләр, елга һәм сазлыклар, чокырлар, балкалар һәм автомобиль юллары) аша проектлана 2.05.06-85*таләпләре нигезендә проектлана..

5.2.65. Эксплуатацияләүнең нормаль шартларын тәэмин итү һәм магистраль торба үткәргечләрнең һәм аларның әйләнә-тирәсендәге объектларның зарарлану мөмкинлеген бетерү өчен саклау зоналары билгеләнә, шул исәптән:

нефть, табигый газны транспортлаучы торба үткәргечләр буйлап - торба үткәргечнең күчәреннән 25 метр ераклыкта уза торган шартлы сызыклар белән чикләнгән җир кишәрлеге рәвешендә;

күпҗепле торба үткәргечләр буйлап - кырый торба үткәргечләр күчәрләреннән югарыда күрсәтелгән ераклыкта уза торган шартлы сызыклар белән чикләнгән җир кишәрлеге рәвешендә;

су асты кичүләре буйлап - су өслегеннән төпкә кадәр булган су пространствосы участогы рәвешендә, ул параллель яссылыклар арасында, һәр яктан 100 метр ераклыктагы иң кырый җепләр күчәрләреннән ераклыкта урнашкан;

продукцияне транспортка, баш һәм арадаш насос станцияләренә, резервуар паркларына, компрессор һәм газ бүлү станцияләренә, продукцияне үлчәү үзәкләренә, налив һәм агызу эстакадаларына, газны җир асты саклау станцияләренә, нефть җылыту пунктларына - күрсәтелгән объектларның территорияләре чикләреннән барлык якларга 100 метр ераклыкта ераклыкта урнашкан җир кишәрлеге рәвешендә әзерләүнең технологик җайланмалары тирәсендә.

5.2.66. Торба үткәргечләрнең сак зоналарына керә торган җир кишәрлекләре җирдән файдаланучылардан алынмый һәм алар тарафыннан саклау зоналары буенча таләпләрне мәҗбүри үтәгән килеш файдаланыла..

5.2.67. Торба үткәргечләр трассалары һәм табигый һәм ясалма киртәләр белән кисешкән урыннар җир өслегеннән 1,5 - 2 метр биеклектәге, турыдан-туры күренү чикләрендә урнашкан, әмма 500 метрдан да ким булмаган биеклектәге һәм борылыш почмакларындагы мәгълүмати билгеләр белән билгеләнә.

5.2.68. Торба үткәргечләрнең сак зоналарында торба үткәргеч транспорты предприятиесенең язма рөхсәтеннән башка түбәндәгеләр тыела:

теләсә нинди биналар һәм корылмалар төзү. Аммиакопровода күчәреннән 1000 метр

ераклыкта массакүләм спорт ярышлары, тамашачылар катнашында ярышлар уздыру, һәвәскәр балыкчылык, вакытлы кыр торакларын һәм теләсә кайсы билгеләнештәге станокларны урнаштыру, терлекләр өчен утаулар тыела;

барлык төрдәге агач һәм куаклар утырту, материалларны берләштерү, балык промысел участокларын бүлеп бирү, балык, су хайваннары һәм үсемлекләре чыгару, суүсемнәр урнаштыру;

торба үткәргечләр, автомобиль транспорты, тракторлар һәм механизмнар трассасы аша чыгу һәм чыгу юлларын салу;

мелиоратив җир эшләре җитештерү, сугару һәм киптерү системалары төзү;

төрле ачык һәм җир асты, төзелеш, монтаж һәм шартлату эшләрен җитештерү, грунт планировкасы;

скважиналар, шурфлар төзүгә һәм грунт пробаларын (туфрак үрнәкләреннән тыш) алуга бәйле геологик-съемка, геологик разведка, эзләү, геодезик һәм башка тикшеренү эшләре башкару.

5.2.69. Торба үткәргечләрне саклау зоналарында торба үткәргечләрне нормаль эксплуатацияләүне бозуга яисә аларны зарарлауга китерә торган гамәлләр башкару тыела, аерым алганда:

мәгълүмат билгеләрен, контроль-үлчәү пунктларын күчерү, туплау һәм бозу;

линия арматурасы, катод һәм дренаж саклау станцияләре, линия һәм күзәтү коелары һәм башка линия җайланмалары челтәрләренең коймалары бозылу, краннарны һәм арткы ишекләрне ачу һәм ябу, элемтә чараларын сүндерү яки кертү, энергия белән тәэмин итү һәм торбаүткәргечләр телемеханикасы;

чүплекләр оештыруны, кислота, тоз һәм селте эремәләрен аеруны;

яр буе ныгыту корылмаларын, су үткәрү җайланмаларын, җир һәм башка корылмаларны (җайланмаларны), торбаүткәргечләрне җимерүдән саклый торган җимерү, ә янәшәдәге территорияне һәм әйләнә-тирә урынны - авария хәлендәге транспортлана торган продукциядән бушату;

якорьларны ташларга, бирелгән якорьлар, чылбырлар, лотлар, волокушалар һәм траллар белән узарга, төпләндерү һәм җир казу эшләрен башкарырга;

ут ачу һәм нинди дә булса ачык яки ябык ут чыганакларын урнаштыру.

5.2.70. Сак зоналарында эшләр оештыру һәм җитештерү Россия Дәүләт шәһәр техник күзәтчелеге (Россия Федераль тау һәм сәнәгать күзәтчелеге) 22.04.1992 N 9 нчы карары белән расланган магистраль торбаүткәргечләрне саклау кагыйдәләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

ТОРАК ПУНКТЛАРЫНЫҢ УРАМНАРЫ ҺӘМ ЮЛЛАР ЧЕЛТӘРЕ

5.2.71. Торак пунктларның урам-юл челтәре барлык функциональ зоналар составына керә һәм кызыл линияләр белән чикләнгән территориянең бер өлеше булып тора, ул транспорт чаралары һәм җәяүлеләр хәрәкәте, инженерлык коммуникацияләре салу, яшел үсентеләр һәм тавыш саклау җайланмалары урнаштыру, мәгълүматның техник чараларын урнаштыру һәм хәрәкәтне оештыру өчен билгеләнгән.

5.2.72. Урам-юл челтәрен, урамнарның һәм юлларның функциональ билгеләнешен, Транспорт һәм җәяүлеләр хәрәкәтенең интенсивлыгын, территориянең архитектура-планлаштыру оешмасын һәм төзелеш характерын исәпкә алып, өзлексез система рәвешендә проектларга кирәк. Урам-юл челтәре составында магистраль һәм җирле әһәмияттәге урамнар, шулай ук төп урамнар бүлеп бирергә кирәк. Торак пунктларның урам һәм юл категорияләрен 45 нче таблицада китерелгән классификация нигезендә билгеләргә кирәк.

45 нче таблица

ТОРАК ПУНКТЛАРЫНДАГЫ УРАМ ҺӘМ ЮЛ КАТЕГОРИЯЛӘРЕНЕҢ КЛАССИФИКАЦИЯСЕ

Юллар һәм урамнар категориясе	Юлларны һәм урамнарны төп билгеләү
Магистраль юллар:	
җайга салынулы хәрәкәт	Торак пункт районнары арасында транспорт элемтәсе аерым юнәлешләрдә һәм нигездә йөк хәрәкәте участокларында, торак төзелешеннән тыш, тышкы автомобиль юлларына чыгу, урамнар һәм юллар белән кисешүләр бер дәрәҗәдә
Магистраль урамнар:	
гомумшәһәр әһәмиятендәге:	
өзлексез хәрәкәт	Зур торак пунктлардагы торак, җитештерү зоналары һәм иҗтимагый үзәкләр, шулай ук башка магистраль урамнар, тышкы автомобиль юллары арасында транспорт элемтәсе. Төрле дәрәҗәләрдә төп юнәлешләр буенча транспорт хәрәкәтен тәэмин итү
Көйләнә торган хәрәкәт	Торак, җитештерү зоналары һәм торак пункт үзәге, планлаштырылган районнар үзәкләре арасында транспорт элемтәсе; магистраль урамнарга һәм юлларга чыгу һәм тышкы автомобиль юллары. Магистраль урамнар һәм юллар белән бер дәрәҗәдә үзгәрешләр
район әһәмиятендәге:	
транспорт-җәяүлеләр	Торак районнар, шулай ук торак һәм җитештерү зоналары, җәмәгать үзәкләре арасында транспорт һәм җәяүлеләр элемтәсе, башка магистраль урамнарга һәм юлларга чыгу
җәяүлеләр-транспорт	Планлаштырылган район чикләрендә җәяүлеләр һәм транспорт элемтәсе (башлыча җәмәгать пассажир транспорты)
Җирле әһәмияттәге урамнар һәм юллар:	
Торак төзелештәге урамнар	Транспорт (йөк һәм җәмәгать транспортын үткәрмичә) һәм торак районнар (микрорайоннар) территорияләрендә җәяүлеләр элемтәсе, магистраль урамнарга чыгу һәм җайга салына торган хәрәкәт юлларына чыгу
җитештерү зоналарында, шул исәптән коммуналь-склад зоналарында урамнар һәм юллар	Күбесенчә җиңел һәм йөк транспортының зоналар чикләрендә транспорт элемтәсе, магистраль юлларга чыгу. Урамнар һәм юллар белән үзгәрешләр бер дәрәҗәдә оештырыла
җәяүле урамнар һәм юллар	Хезмәт кушымтасы урыннары, учреждениеләр һәм хезмәт күрсәтү предприятиеләре, шул исәптән җәмәгать үзәкләре чикләрендә, ял итү урыннарында һәм җәмәгать транспортының тукталыш пунктларында җәяүле элемтә

парк юллары	Парклар территориясе чикләрендә транспорт элемтәсе башлыча җиңел автомобильләр хәрәкәте өчен
юл йөрү	Транспорт чараларын районнар, микрорайоннар (кварталлар) эчендәге торак биналарга, учреждениеләргә, предприятиеләргә һәм башка объектларга алып килү
велосипед юллары	Транспортның башка төрләреннән ирекле трассалар буенча
Искәрмә: 1. Төп урамнар, кагыйдә буларак, транспорт-җәяүле, җәяүле-транспорт һәм җәяүле урамнар составыннан аерылып тора һәм гомумшәһәр үзәгенең архитектура-планлаштыру нигезен тәшкил и2. Реконструкция шартларында, шулай ук район әһәмиятендәге урамнар өчен автобус-җәяүлеләр хәрәкәтен оештырып, җәмәгать транспорты чараларын үткәрү өчен генә билгеләнгән магистральләр яисә аларның участокларын төзү рөхсәт ителә. 2. Реконструкция шартларында, шулай ук район әһәмиятендәге урамнар өчен автобус-җәяүлеләр хәрәкәтен оештырып, җәмәгать транспорты чараларын үткәрү өчен генә билгеләнгән магистральләр яисә аларның участокларын төзү рөхсәт ителә.	

5.2.73Урамнар, юллар һәм транспорт кисешкән урыннар челтәрен эшләтеп җибәрү сәләтен, автомобильләрне саклау урыннарын исәпләү срогына автомобильләштерү дәрәҗәсеннән чыгып билгеләргә кирәк. 2035 елга кадәр исәпләнгән вакытка автомобильләштерү дәрәҗәсе 1000 кешегә тигез 420 җиңел автомобиль кабул ителә.
В дәрәҗәсен автомобильләштерүгә разрешений за киметергә яки арттырырга рөхсәт, но он на 20% и артмый.
Катнаш агымның урам челтәре буйлап хәрәкәт иткәндә хәрәкәтнең үткәрү сәләтен (хәрәкәтнең интенсивлыгын) исәпләп чыгару өчен, транспортның төрле төрләрен 46 нчы таблица нигезендә бер исәп төренә - җиңел автомобильгә китерергә кирәк.

46 нчы таблица

УРАМ БУЕНЧА ХӘРӘКӘТ ИТКӘНДӘ ХӘРӘКӘТ ИНТЕНСИВЛЫГЫ)
ЧЕЛТӘРЛӘРЕ КАТНАШ АГЫМЫ

Транспорт чаралары төре	Китерү коэффициенты
Җиңел автомобильләр	1,0
Йөк күтәрү автомобильләре, тонналар	
2	1,5
6	2,0
8	2,5
14	3,0
14 тән артык	3,5
Автобуслар	2,5
Микроавтобуслар	1,5

Мотоцикллар һәм мопедлар	0,5
Коляскалы мотоцикллар	0,75

5.2.74. Торак пунктның урам челтәренең төп исәп-хисап параметрларын 47 нче таблица нигезендә билгеләргә кирәк.

47 нче таблица

УРАМНЫҢ ТӨП ИСӘП-ХИСАП ПАРАМЕТРЛАРЫ
ТОРАК ПУНКТ ЧЕЛТӘРЛӘРЕ

Юллар һәм урамнар категориясе	Хәрәкәтнең исәп-хисап тизлеге, км/сәг	Кызыл линияләр киңлеге, метр	Хәрәкәт полосасының киңлеге, метр	Хәрәкәт полосалары саны	Планда иң кечкенә радиус,метров	Иң зур буй авышлык, %	Тротуарның җәяүлеләр өлешенең киңлеге, метр
Магистраль юллар:							
Көйләнә торган хәрәкәт	80	40 - 65	3,50	2 - 6	400	50	-
Магистраль урамнар:							
өзлексез хәрәкәт	100	40 - 80	3,75	4 - 8	500	40	4,5
Көйләнә торган хәрәкәт	80	37 - 75	3,50	4 - 8	400	50	3,0
район әһәмиятендәге:							
транспорт-җәяүлеләр	70	35 - 45	3,50	2 - 4	250	60	2,25
җәяүлеләр-транспорт	50	30 - 40	4,00	2	125	40	3,0
Җирле әһәмияттәге урамнар һәм юллар:							
Торак төзелештәге урамнар	40	15 - 25	3,00	2 - 3 <*>	90	70	1,5
җитештерү зонасында урамнар һәм юллар	50	15 - 25	3,50	2	90	60	1,5
парк юллары	40		3,00	2	75	80	-
Юллар:							
төп	40	10 - 15	2,75	2	50	70	1,0
икенчел	30	7 - 10	3,50	1	25	80	0,75
Җәяүле урамнар:							

төп	-		1,00	по расчету	-	40	проект буенча
икенчел	-		0,75	то же	-	60	проект буенча
Велосипед юллары	20		1,50	1 - 2	30	40	-

Җиңел автомобильләр кую өчен бер полосаны куллануны исәпкә алып.
Искәрмә:
1. Урамнарның һәм юлларның киңлеге транспорт һәм җәяүлеләр хәрәкәтенең, арадаш профиль чикләрендә урнашкан элементларның (юл өлешләре, җир асты коммуникацияләрен, тротуарларны, яшел утыртмаларны салу өчен техник полосалар һ.б.) санитария-гигиена таләпләрен һәм гражданнар оборонасы таләпләрен исәпкә алып, интенсивлыгына бәйле рәвештә билгеләнә.
2.Реконструкция шартларында, шулай ук территориянең шәһәр төзелеше кыйммәте югары булган зоналарда тизйөрешле юллар һәм туктаусыз хәрәкәт урамнары өчен хәрәкәт тизлеген 10 км/сәг кә киметергә һәм, планда кәкре радиуслар кимү һәм озынча авышлыклар арту белән, хәрәкәт тизлеген киметергә рөхсәт ителә.
3Тротуар тротуарларының җәяүлеләр өлеше һәм сукмаклар киңлегенә киосклар, эскәмияләр урнаштыру өчен кирәкле мәйданнар керми.
Төзекләндерү шартларында җирле әһәмияттәге урамнарда, шулай ук җәяүлеләр хәрәкәтен исәпләгәндә, сәгате 50 кешедән кимрәк булган очракта, ике юнәлештә дә тротуарлар һәм киңлеге 1 метр булган юллар салу рөхсәт ителә.
Тротуарларны биналар стеналарына терәп терәп, терәк стеналарга яки коймаларга тоташтырганда аларның киңлеген 0,5 метрдан да ким булмаган дәрәҗәдә арттырырга кирәк.
4. Перспектив төзелеш өчен территорияне мәҗбүри резервлаганда транспорт һәм җәяүлеләр хәрәкәтенең конкрет күләмнәрен исәпкә алып, магистраль урамнар һәм юлларның, транспорт кисешкән урыннарның исәп-хисап параметрларына этаплап ирешүне күздә тота.

5.2.75. Исәп-хисап чорына Түбән Кама муниципаль районының торак пунктлары буенча урам челтәре тыгызлыгын проектлаганда, урамнан тыш киңлекне куллануны исәпкә алып, түбәндәге исәпләүләр нигезендә кабул итәргә кирәк:

Исәп-хисап чорына Түбән Кама муниципаль районының торак пунктлары буенча урам челтәре тыгызлыгын проектлаганда, урамнан тыш киңлекне кулланууны исәпкә алып, түбәндәге исәпләүләр нигезендә кабул итәргә кирәк:

урта торак пунктлар буенча - кимендә 3,5 - 4,5 км/кв. километр;

кече торак пунктлар буенча - кимендә 2,8 - 3,5 км/кв. километр.

При сложном рельефе плотность магистральной сети следует увеличивать при уклонах 5 - 10 процентов - на 25 процентов, при уклонах более 10 процентов - на 50 процентов.

Торак пунктның үзәк өлешендә транспорт коммуникацияләренең тыгызлыгы торак пункт буенча уртача күрсәткечтән 20 - 30 процентка югарырак кабул ителә.

5.2.76. Магистраль юлларның төп юл өлеше кырыеннан торак төзелеше линиясенә кадәр 50 метрдан да ким булмаган араны кабул итәргә кирәк, ә шау-шулы саклау җайланмаларын куллану шартларында - кимендә 25 метр.

Урамнарның, җирле яки ян юлларның төп юл өлеше читеннән төзелеш линиясенә кадәр 25 метрдан артмаска тиеш. Күрсәтелгән араны арттырган очракларда янгын сүндерү машиналары йөрү өчен яраклы 6 метр киңлектәге 6 метр киңлектәге полосаны төзү линиясеннән 5 метрдан да якынрак булмаган ераклыкта күз алдында тотарга кирәк.

5.2.77. Урамнарны проектлаганда, 48 нче таблицада күрсәтелгән план һәм профильдә трасса буенча күрү мөмкинлеге тәэмин ителергә тиеш.

48 нче таблица

УРАМНАРДА ҺӘМ МАГИСТРАЛЬЛӘРДӘ КҮРЕНЕШ ЕРАКЛЫГЫ

Урам һәм магистральләр категорияләре	Сыйдырышлык ераклыгы, метр	
	машиналар йөрү өлеше өслеге	каршы автомобиль
Магистраль урамнар:		
район әһәмиятендәге	100	200
Җирле әһәмияттәге урамнар һәм юллар:		
торак төзелештә урамнар	75	150
производство зоналарында урамнар	75	150

5.2.78. Урамнарда машина юлыннан ике яктан киңлеге 0,75 метр булган куркынычсызлык полосалары ясарга кирәк - өзлексез хәрәкәт иткәндә, 0,5 метр - җайга салына торган хәрәкәт вакытында.

5.2.79. Аркылы профильле урамнарның һәм хәрәкәтнең төрле юнәлешләренең аерым элементларын аеру өчен, бүлү полосаларын күз алдында тотарга кирәк. Үзәк бүлү полосаларын, юл өлеше белән, аларны тамгалап күрсәтеп, бер дәрәҗәдә проектлаштырырга кирәк. Бүленү полосаларының минималь киңлеге 49 нчы таблица буенча кабул ителә. Юл киртәсен ГОСТ Р 52289-2004 нигезендә урнаштыруны күздә тота.

49 нчы таблица

БҮЛҮ ПОЛОСАЛАРЫНЫҢ МИНИМАЛЬ КИҢЛЕГЕ

<table>
<tr><th rowspan="4">Полосаның урыны</th><th colspan="4">Полосаның киңлеге, метр</th></tr>
<tr><th colspan="3">магистраль урамнар</th><th rowspan="3">җирле әһәмияттәге урамнар, торак төзелешендәге урамнар</th></tr>
<tr><th colspan="2"></th><th rowspan="2">район әһәмиятендәге</th></tr>
<tr><th>өзлексез хәрәкәт белән</th><th>Җайга салына торган хәрәкәт белән</th></tr>
<tr><td>Үзәк бүлүче</td><td>4,0</td><td>4,0</td><td>-</td><td>-</td></tr>
<tr><td>Төп юл өлеше һәм җирле юллар арасында</td><td>3,0</td><td>3,0</td><td>-</td><td>-</td></tr>
<tr><td>Юл өлеше белән тротуар арасында</td><td>3,0</td><td>3,0</td><td>3,0</td><td>2,0</td></tr>
</table>

5.2.80. Көйләнә торган хәрәкәтле магистраль урамнар буйлап, янәшәдәге төзелешләргә транспорт хезмәте күрсәтү кирәк булганда, шулай ук магистральнең үткәрү сәләтен арттыру өчен ян юлларны күздә тотарга кирәк.

Ян юлларда бер яклы гына да, транспортның ике яклы хәрәкәтен дә оештыру рөхсәт ителә.

Ян юлларның киңлеген кабул итәргә кирәк:

транспортның берьяклы хәрәкәте вакытында һәм автомобиль кую өчен махсус полосалар урнаштырмыйча - кимендә 7,0 метр;

берьяклы хәрәкәт иткәндә һәм массакүләм пассажир транспорты хәрәкәтенең җирле юллары буенча оештырылганда - 10,5 метр;

ике яклы хәрәкәт һәм массакүләм пассажир транспорты хәрәкәтен оештыру вакытында - 11,25 метр.

5.2.81. Торак биналар һәм башка объектлар төркемнәренә, шулай ук микрорайоннарда (кварталларда) урнашкан аерым биналарга керү юлларын 50 нче таблица таләпләренә туры китереп, шул исәптән:

торак биналар төркемнәренә, эре учреждениеләргә һәм хезмәт күрсәтү предприятиеләренә, сәүдә үзәкләренә, мәктәпләр һәм мәктәпкәчә оешмалар участокларына - 5,5 метр киңлектәге төп юл өлеше;к отдельно стоящим зданиям - второстепенные с шириной проезжей части 3,5 метра.

Аерым трансформатор подстанцияләргә, газ бүлү пунктларына керү өчен 3,5 метр киңлектәге юл йөрү каралган.

9 каттан да артык булмаган аерым торак биналарга, шулай ук инвалидлар йөри торган объектларга аларның озынлыгы 150 метрдан артмаган һәм гомуми киңлеге 4,2 метрдан ким булмаган, ә азкатлы (2 - 3 катлы) төзелештә - киңлеге 3,5 метрдан да ким булмаган тротуарлар белән берләштерелгән юлларны урнаштыру рөхсәт ителә.

5.2.82. 2008 елның 22 июлендәге "Янгын куркынычсызлыгы таләпләре турындагы техник регламент" 123-ФЗ номерлы Федераль закон таләпләре нигезендә аерым биналарга тупик юлларны 150 метрдан да артык сузмыйча сузарга һәм 16 х 16 метр зурлыгындагы борылыш мәйданы белән тәмамланырга тиеш.

Автобуслар һәм троллейбуслар өчен артта калган-борылыш мәйданчыкларында 15 метр борылыш радиусы тәэмин ителергә тиеш.

Ташламалы мәйданчыклардан автомобиль кую рөхсәт ителми.

5.2.83. Урамнарның, юлларның һәм бүлү полосаларының бортларын бөкләү өчен түбәндәгеләрне кабул итәргә кирәк:

магистраль урамнар һәм җайга салына торган хәрәкәт юллары өчен кимендә 15,0 метр (8,0 метр төзелгән төзелештә рөхсәт ителә);

җирле әһәмияттәге урамнар өчен 8,0 метрдан да ким түгел (5,0 метр барлыкка килгән төзелештә рөхсәт ителә).

5.2.84. Урам-юл челтәре автомобиль юлларының, җәмәгать пассажир транспорты челтәре юлларыннан алып торак һәм җәмәгать биналарына кадәр араны, дәвалау, мәктәпкәчә белем бирү оешмалары территорияләре чикләрен, мәктәпләрне, торак төзелеше территориясендә һәм биналар эчендәге торак биналарда атмосфера һавасының шау-шу, вибрация һәм пычрануы дәрәҗәсе буенча гигиена нормативлары таләпләрен тәэмин итүне исәпкә алып, кабул итәргә кирәк.

Шул ук вакытта дәвалау-профилактика учреждениеләре, тернәкләндерү үзәкләре, халыкның күпләп ял итү урыннары территорияләрендә атмосфера һавасын пычратуның рөхсәт ителгән иң чик концентрацияләре 0,8 белән тәэмин ителергә тиеш. Әлеге концентрация СанПиН 2.1.6.1032-01 таләпләре нигезендә үтәлергә тиеш.

5.2.85Микрорлар (кварталлар) территориясенә керү, шулай ук биналарда үтәли узу юлларының берсе 300 метрдан да артмаган, ә периметраль төзелешле районнарда 180 метрдан да артык булмавын күздә тотарга кирәк. Көйләнә торган хәрәкәт магистраль урамнарының юл өлешләренә бару юлларын юдырту юл чатларының стоп-линиясеннән кимендә 50 метр ераклыкта рөхсәт ителә. Шул ук вакытта җәмәгать транспорты тукталышына кадәр кимендә 20 метр булырга тиеш.

5.2.86. 5 катлы һәм аннан да югарырак төзелешле микрорайоннар (кварталлар) ике полосалы, ә 5 катка кадәр - бер полосалы юл йөрү белән хезмәт күрсәтә.

Бер полосалы юлларда 6 метр киңлектәге һәм 15 метр озынлыктагы, бер-берсеннән 75 метрдан да артык булмаган ара ераклыктагы юл йөрү мәйданчыкларын күз алдында тотарга кирәк. Керү ишекләре булган биналарның фасадлары чикләрендә юлларның киңлеге 5,5 метр тәшкил итә.

Торак биналар һәм башка объектлар төркемнәренә бару, аерым биналарга керү 5.2.81 п. таләпләре нигезендә, тупик юл йөрү - әлеге Нормативларның 5.2.82 п. таләпләре нигезендә проектлана.

5.2.87. Тротуарларны һәм велосипед юлларын юл өсте тигезлегеннән 15 см өстәрәк урнаштырырга кирәк. Тротуар һәм велосипед юлларын икенче дәрәҗәдәге юл үтемнәре белән, ә мәктәпләргә һәм мәктәпкәчә оешмаларга якын килгәндә, 1,5 һәм 3 метр озынлыктагы рампа урнаштыру белән бер дәрәҗәдә генә билгеләргә кирәк.

5.2.88. Халыкның күпләп ял итү зоналарында һәм башка яшелләндерү территорияләрендә урамнардан, юллардан һәм җәяүлеләр хәрәкәтеннән изоляцияләнгән велосипед юллары булырга тиеш. Район әһәмиятендәге магистраль урамнарда бүлү полосалары белән бүлеп бирелгән юл кырыйлары буйлап велосипед юллары йөрү рөхсәт ителә.

Велосипед полосасының киңлеге транспорт агымы юнәлешендә хәрәкәт иткәндә 1,2 метрдан ким булмаска һәм каршы хәрәкәт иткәндә 1,5 метрдан да ким булмаска тиеш. Тротуар буйлап урнашкан велосипед полосасының киңлеге кимендә 1 метр булырга тиеш. Куркынычсызлыкның иң аз ераклыгын велоюл читеннән алырга кирәк:

юл өлешенә кадәр, транспорт корылмалары һәм агачлар теркәкләре - 0,75 метр;

тротуарларга кадәр - 0,5 метр;

автомобиль тукталышына һәм җәмәгать транспорты тукталышына кадәр - 1,5 метр.

5.2.89. Төп җәяүлеләр коммуникацияләре (тротуарлар, аллеялар, сукмаклар, сукмаклар, сукмаклар) торак пункт территориясендә җәмәгать транспорты тукталышлары, мәдәни-көнкүреш хезмәте күрсәтү учреждениеләре, рекреация территорияләре булган торак, иҗтимагый зоналар һәм рекреация объектлары арасындагы бәйләнешне тәэмин итә.

Төп җәяүлеләр коммуникацияләрен проектлау урамнар һәм юллар (тротуарлар) буйлап яисә аларга бәйсез рәвештә гамәлгә ашырылырга мөмкин. Төп җәяүлеләр коммуникацияләренең киңлеген «пик» сәгатьләрендә җәяүлеләр хәрәкәтенең ешлыгына һәм бер хәрәкәт полосасының үткәрүчәнлегенә карап исәпләргә кирәк, ләкин кимендә 1,5 метр кабул итәргә кирәк.

Җәяүлеләр өчен коммуникацияләрне проектлаганда аларның инвалидлар һәм халыкның башка аз мобильле төркемнәре өчен норматив документлар таләпләренә туры килә алуын тәэмин итәргә кирәк.

Капиталь булмаган стационар корылмалар урнаштырылган очракта җәяүлеләр коммуникацияләренең гомуми киңлеге җәяүлеләр өчен билгеләнгән участокның, корылманы урнаштыру өчен билгеләнгән буфер зонасының (кимендә 0,75 метр) киңлегеннән һәм сатып алучылар өчен билгеләнгән буфер зонасының киңлегеннән тупланырга тиеш. Билгеләнгән креслоларда инвалидларның каршы тору мөмкинлеге булган участокларда җәяүлеләр коммуникацияләренең киңлеге 1,8 метрдан да ким булмаска тиеш.

Җәяүлеләр коммуникацияләрен проектлаганда җәяүлеләр агымнарын канализацияләү буенча, шәһәрләрдә магистраль урамнарның бөтен озынлыгы буенча юл хәрәкәтен оештыруның техник чараларын куллану, шулай ук автомобиль юлларының барлык озынлыгы буенча торак пунктлар аша узу юлы белән, мәҗбүри рәвештә гамәлгә ашырылырга тиеш.

5.2.90. Җәяүле кичүләрне урамнар һәм юллар белән төп җәяүлеләр коммуникацияләре кисешкән урыннарда урнаштырырга кирәк. Җәяүле күчешләр урамның юл өлеше белән бер дәрәҗәдә проектлана (җир өсте).

5.2.91. Җәяүле кичүләр магистраль урамнарда һәм җайга салына торган хәрәкәт юлларында юл өлеше (җир өсте) белән бер дәрәҗәдә 200 - 300 метр интервалны күздә тотарга кирәк.

5.2.92. Урамнарның машина юлыннан тыш җәяүле кичүләрен проектларга кирәк:

өзлексез хәрәкәтле магистраль урамнарда һәм урамнарда, урамның машина юлы киңлеге

вакытында, 14 метрдан артык һәм сәгатенә 1 500 кешедән артык (бер якка) җәяүлеләр агымы зурлыгы 300 - 400 метр интервалы булган магистраль урамнарда;

урам чатларында, хокук борылышы хәрәкәтенә көйләнми торган 300 дән артык автомобиль / сәгать.

5.2.93. Җәяүлеләр кичүенең консфигурациясе һәм күләм-планлаштыру чишелеше төп җәяүлеләр агымнарының хәрәкәт юнәлешләрен һәм җәяүлеләр хәрәкәтенең табигый тикшеренүләр нигезендә билгеләнгән юнәлешләр буенча интенсивлыгын, шулай ук транспорт һәм җәяүлеләр агымнары динамикасы фаразының (алда торган юл-күпер төзелеше буенча мәгълүматлар нигезендә үтәлә, төзелеш алып баруны үстерү һәм янәшәдәге территорияләрне комплекслы төзекләндерү чаралары) нәтиҗәләрен исәпкә алырга тиеш.

5.2.94. Җир өсте кичүләре, кагыйдә буларак, кешеләрне һәм йөкләрне күтәрү өчен өстәмә җайланмалар - лифт күтәргечләр һәм хәрәкәт тизлеге 3 - 4 км/сәг булган эскалаторлар белән җиһазландырырга тиеш.

5.2.95. Административ һәм сәүдә үзәкләре янындагы җәяүлеләр юллары (тротуарлар, мәйданчыклар, баскычлар), кунакханәләр, күргәзмәләр һәм базарлар янында җәяүлеләр агышының сәгатенә 0,3 кеше/кв. метрдан артмаган тыгызлыгын тәэмин итү шартларыннан; завод алды мәйданчыкларында, спорт-тамаша учреждениеләре, кинотеатрлар, вокзаллар - 0,8 кеше/кв. метрдан артмаска тиеш.

5.2.96. Өлкәннәр һәм инвалидлар өчен йортлар, сәламәтлек саклау учреждениеләре һәм халыкка массакүләм килү өчен башка учреждениеләр урнаштыру урыннарында инвалид коляскаларын үтү мөмкинлеге 62-91*. Шул ук вакытта хәрәкәт юлында вертикаль каршылыклар (борт ташлары, поребриклар) биеклеге 0,05 метрдан артмаска тиеш.

Инвалидлар йөри торган объектларга тротуарлар белән бер үк вакытта, аларның озынлыгы 150 метрдан артмаган һәм гомуми киңлеге 4,2 метрдан да ким булмаган юл салу рөхсәт ителә.

5.2.97. Юлларны һәм урамнарны кисеп чыгу һәм тоташтыру буш мәйданчыкларда һәм кисешкән яисә янәшәсендәге юлларның туры участокларында булырга тиеш.

Кисешүләр схемасына бәйсез рәвештә, юллар кисешү һәм килеп кушылу схемасын турыдан-туры яисә аңа якын почмак белән башкарырга киңәш ителә. Транспорт агымнары кисешмәгән, ә тармакланган яки кушылган очракларда, күз күреме тәэмин ителүне исәпкә алып, юллар һәм урамнарның кисешкән җирләрен урнаштыру рөхсәт ителә.

5.2.98. Юл чатларында йөрү мөмкинлеген арттыру максатларында аларга якын килүдә өстәмә полосалар ясарга кирәк. Өстәмә полосаның озынлыгы кимендә 50 метр, ә өстәмә полосаның киңлеге - 30 метр булырга тиеш. Өстәмә полосаның киңлеге 46 нчы таблица буенча билгеләнә.

5.2.99. Урам һәм юл буйларында, шулай ук җәяүлеләр өчен кичүләрдә күрү өчпочмагын күздә тотарга кирәк. «Транспорт - транспорт» шартлары өчен тигез өчпочмак якларының күләмнәре 40 һәм 60 км/сәг тизлек белән тиешенчә 25 һәм 40 метрдан ким булмаска тиеш.

"Җәяүлеләр - транспорт" шартлары өчен күрү урынының турыпочмаклы өчпочмагы үлчәмендә транспорт хәрәкәте тизлеге 25 һәм 40 км/сәгатькә тәңгәл 8 x 40 һәм 10 x 50 метрга тигез булырга тиеш.

Өчпочмаклар чикләрендә биналар, корылмалар, күчмә предметлар (киосклар, фургоннар, реклама, кече архитектура формалары һ.б.), 0,5 метрдан артык биеклектәге агач һәм куаклар урнаштыру рөхсәт ителми.

Искәрмә: Килеп туган капиталь төзелеш шартларында күз күреме өчпочмагын оештырырга мөмкинлек бирми торган шартларда транспорт һәм җәяүлеләрнең куркынычсыз хәрәкәтен җайга салу һәм махсус техник җиһазлар белән тәэмин итәргә кирәк.

5.2.100. Юлларны һәм тимер юлларны кисеп чыгуны станцияләр чикләреннән тыш һәм маневр хәрәкәте юлларыннан башлыча кисешкән юлларның туры участокларында проектларга кирәк. Төзүчеләр арасындагы үткен почмак бер дәрәҗәдә 60 тан да ким булмаска тиеш.

5.2.101. Тимер юллар белән бер дәрәҗәдә кисешкән җирләрдә урамнарның һәм юлларның юл өлеше киңлеген кисешкән урыннарга якынлашканда юлның тигез киңлегенә кабул итәргә кирәк.

5.2.102. Юлларны һәм урамнарны торба үткәргечләр (суүткәргеч, канализация, газүткәргеч, нефть үткәргеч, җылылык-фикация торбалары һ.б.) белән, шулай ук элемтә һәм электр тапшыру линияләре кабельләре белән "Инженерлык инфраструктурасы зоналары" бүлегенең таләпләрен, шулай ук әлеге коммуникацияләрне проектлауга норматив документларны үтәүне күздә тотарга кирәк.

Юлларны һәм урамнарны җир асты коммуникацияләре белән кисеп бетерүне, кагыйдә буларак, туры почмак астында проектларга кирәк. Юллар өемнәре астында коммуникацияләр (күченү урыннарыннан тыш) салу рөхсәт ителми.

5.2.103. Съездларда һәм магистраль урамнарны кисеп үтү юлларында өзлексез хәрәкәт белән күчеш-тизлек полосаларын (аларны урнаштыру мөмкинлеге булган очракта) күздә тоту зарур. Горизонталь участоклар өчен күчеш-тизлек полосалары озынлыгын 50 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

5.2.104. Юлларның һәм барлык категорияләрдәге урамнарның урынын сайлаганда СанПиН 2.2.1/2.1.1.1200-03 таләпләре нигезендә санитар аермаларны тәэмин итү мөмкинлеген исәпкә алырга кирәк..

5.2.105. Күперләрне СНиП 2.05.03-84* һәм СНиП 32-04-97 таләпләре нигезендә проектларга кирәк.

5.2.106. Җитештерү предприятиеләрен гомуми файдаланудагы юллар, башка предприятиеләр, тимер юл станцияләре белән тоташтыручы торак пункт юллары һәм урамнары гомуми файдаланудагы юлларда эш йөртү өчен рөхсәт ителә торган автотранспорт чараларын үткәрүгә исәп тотучы автомобиль предприятиеләренең керү юлларына керә.

5.2.107. Җитештерү предприятиеләре территорияләрендә юлларны проектлауны СНиП 2.05.07.91*.

5.2.109. Азкатлы торак төзелеше территорияләрендә урам-юл челтәрен проектлаганда, җиңел автомобильләрдән өстенлекле файдаланугa, шулай ук гомумшәһәр транспорт челтәренә тоташтырылып, торак төзелешенә җәмәгать пассажир транспортына хезмәт күрсәтүгә ориентлашырга кирәк.

Торак төзелеше территориясендә һәм аның авыруы зонасында урам челтәрен йөкләнүне исәпләгәндә, автомобильнең исәп-хисап дәрәҗәсе бер елга кадәр халык өчен тигез җиңел автомобильләргә, бер елга кадәр исәп - хисап чорына-җиңел автомобильләргә кабул итәргә кирәк.

5.2.110. Эчке транспорт элемтәләрен тәэмин итүче азкатлы торак йортларның урам челтәре территориягә керү һәм чыгу юлларын, төзелешнең төп урамнарын, төп һәм икенче баскычлы юлларны үз эченә ала.

Урам челтәре, зурлыгына һәм төзелеш территориясенең планлаштырылган чишелешенә карап, төп һәм икенче баскычлы йөрү юлларын гына үз эченә ала.

5.2.111. Төп урамнар төзелеш территориясенең төп транспорт һәм функциональ-планлаштыру нигезләре булып тора, алар торак төзелешенә транспорт хезмәте күрсәтә һәм шәһәркүләм транспорт агымнары үткәрми.

Төп юллар транспортның торак биналар төркемнәренә керүен тәэмин итә.

Транспортның аерым биналарга илтүен икенче дәрәҗәдәге юллар тәэмин итә.

5.2.112. Керү юллары машиналар йөрү өлешен үз эченә ала һәм нығытылган юл кырыйларын ике юнәлештә дә машиналар йөрү өлешендә полосалар Саны кимендә ике булырга тиеш.

Җәмәгать транспортын үткәрү кирәк булган очракта, керү юлларының машиналар йөрү өлешендә хәрәкәт полосаларының киңлеген - 3,75 метр, җәмәгать транспорты маршрутларын үткәрмичә-3 метр кабул итәргә кирәк. Юл кырыйларының киңлеге 2 метр булырга тиеш.

5.2.113. Төп урамнар машиналар йөрү өлешен һәм тротуарларны үз эченә ала. Ике юнәлештә дә машиналар йөрү өлешендә полосалар Саны кимендә ике булырга тиеш.

Төп урамнарның машиналар йөри торган өлешләрендә хәрәкәт полосаларының киңлеген, җәмәгать транспортын үткәрү кирәк булганда, 3,5 метрны, җәмәгать транспорты маршрутларын үткәрмичә - 3 метрны кабул итәргә кирәк.

Тротуарлар ике яктан төзелә. Тротуарларның киңлеге 1,5 метрдан да ким булмаска тиеш.

5.2.114. Төп юллар машиналар йөрү өлешен һәм тротуарларны үз эченә ала. Төп юллар хәрәкәт итү өчен полосаның киңлеге 2,75 метрдан да ким булмаган ике яклы хәрәкәт белән проектлана.

300 метрдан да ким булмаган бер яклы транспорт хәрәкәте һәм 3,5 метр киңлектәге бер хәрәкәт полосасына хәрәкәт итү өлеше булган төп юллар салу рөхсәт ителә.

Бер полосалы юлларда 7 метрдан да ким булмаган һәм 15 метрдан да ким булмаган юл аркылы чыгу мәйданчыкларын, шул исәптән, йөрү өлешенең киңлеген дә күздә тотарга кирәк. Разъезд мәйданчыклары, шулай ук разъезд мәйданчыклары һәм чатлар арасында ара 200 метрдан да артмаска тиеш.

Төп юллар буенда җәяүлеләр өлеше 2 метрдан да ким булмаган киңлектәге тротуарларны урнаштыру зарур. Тротуарлар бер яктан урнашырга мөмкин.

5.2.115. Икенче дәрәҗәле йөрү киңлеге кимендә бер полосалы киңлекне проектларга рөхсәт ителә, икенче баскычлы юллар буенда тротуарлар урнаштыру регламентлаштырылмый.

Метр киңлегендә һәм метрдан да артмаган озынлыкта икенче дәрәҗәле юл аркылы чыгу юлларын урнаштыру рөхсәт ителә; метр озынлыгы 30 метрдан артык булган очракта, әлеге нормативларга туры китереп, йөрү мәйданчыкларын төзүне күздә тотарга кирәк.

Тупик юллар төзегәндә чүп ташучы, урып-җыю һәм янгын сүндерү машиналарының әйләнеше мөмкинлеген карарга кирәк.

5.2.116. Азкатлы торак төзелешендә тротуарлар һәм машиналар йөрү өлеше арасында яшелләндерелгән полосаларны урнаштыру һәм параметрлары инженерлык челтәрләрен салу ихтыяҗлары белән билгеләнә.

5.2.117. Проектлаганда кривыхның иң аз радиусы планда кабул ителә:

төп урамнар өчен җир өсте җәмәгать транспорты - метр үткәрү кирәк булганда;

җир өсте җәмәгать пассажир транспортын үткәрмичә – метр;

төп юллар-метр;

икенче дәрәҗәдәге юллар-метр.

5.2.118. Азкатлы торак төзелешенең планлаштырылган карары барлык биналарга һәм корылмаларга, шул исәптән фатир яны участокларында урнашкан йортларга автотранспортның йөрүен тәэмин итәргә тиеш.

5.2.119. 2000 метрдан арткан аз катлы торак йортлар территориясендә, мөстәкыйль эчке пассажир транспорты системасын эшләргә киңәш ителә, ул яшәү урыны белән хезмәт урынын, хезмәт объектларын, җәмәгать транспортын туктатуны тәэмин итә. аз катлы торак төзелеше территориясенең тышкы элемтәләрен башкаручы нокталар.

5.2.120. Аз катлы торак төзелеше территорияләрен торак пунктның башка өлкәләре белән тоташтыручы пассажирлар йөртү маршрутларының тукталыш нокталары аз катлы торак төзелеше подъездларында эшләнергә тиеш, җәяүлеләр өчен уңайлы шартлар тудыру яки транспорт үсеше белән тәэмин итү.

5.2.121. Җәяүлеләрнең ераклыгы артмаска тиеш:

транспорт тукталыш пунктларына кадәр, Тышкы элемтәләр һәм яшәү урыннарыннан - 400-500 метр;

Транспорт һәм эчке элемтәләр өчен мәҗбүри тукталыш пунктларына кадәр:

яшәү урыннарыннан – 200 метр;

масса-күләм объектлардан - 250 метр.

5.2.122. Аз катлы торак йортлар территориясендә җәяүлеләр өчен өзлексез элемтә системасы эшләнергә тиеш, шул исәптән җәмәгать җәяүлеләр мәйданы, урам челтәре аша тротуарлар, җәяүлеләр юллары һәм аллеялар.

5.2.123. Җәяүлеләр коммуникацияләре торак йортлар һәм җәмәгать пассажир транспорты тукталышлары, сәүдә һәм көнкүреш хезмәте күрсәтү объектлары, автомобильләрне даими саклау өчен автостоянкалар, гомуми белем бирү мәктәпләре, мәктәпкәчә оешмалар һәм башка объектлар арасында кыска арада проектлана.

Урамнарның һәм юлларның йөрү өлешләре буенча тротуарларны әлеге нормативларның

5.2.113 - 5.2.116 п.таләпләренә туры китереп оештырырга кирәк.

Җәяү йөрү юлының киңлеген конкрет шәһәр төзелеше вәзгыятен исәпкә алып, әмма 1,5 метрдан да ким түгел кабул итәргә кирәк.

5.2.124. Ял итү, спорт, күңел ачу мәйданчыклары, ял итү зонасы (булган урман паркы яки сулык базасында оештырылган) белән торак төзелешенең уңайлы элемтәләрен проектларга, аларны инвалидлар һәм халыкның башка аз хәрәкәтләнүче төркемнәре өчен Норматив документлар таләпләренә туры китереп тәэмин итәргә кирәк.

Җәяү йөрү юлының (аллеялар) киңлеген яшел утыртмаларның төренә карап билгеләргә кирәк: куакны яшелләндергәндә - 1,5 метрдан да ким түгел, агачлар белән яшелләндергәндә - 2,25 метрдан да ким түгел.

АВЫЛ ҖИРЛЕГЕ УРАМНАРЫ ҺӘМ ЮЛЛАР ЧЕЛТӘРЕ

5.2.125. Авыл торак пункты һәм авыл җирлеге чикләрендә урам челтәренең төп исәп-хисап параметрлары 51 нче таблица нигезендә кабул ителә.

51 нче таблица

АВЫЛ ТОРАК ПУНКТЫ ҺӘМ АВЫЛ ҖИРЛЕГЕ ЧИКЛӘРЕНДӘ УРАМ ЧЕЛТӘРЕНЕҢ ТӨП ИСӘП-ХИСАП ПАРАМЕТРЛАРЫ

Авыл урамнары һәм юллар категориясе	Төп билгеләнеш	Хәрәкәтнең исәп-хисап тизлеге, км/сәг	Хәрәкәт полосасының киңлеге, метр	Хәрәкәт полосалары саны	Җәяүлеләр өчен тротуарның киңлеге, метр
Бистә юлы	Авыл җирлегенең гомуми челтәрнең тышкы юллары белән элемтәсе	60	3,5	2	-
Төп урам	Торак территорияләрнең иҗтимагый үзәк белән бәйләнеше	40	3,5	2 - 3	1,5 - 2,25
Торак төзелештә урам:					
төп	Торак территорияләр эчендә һәм төп урам белән интенсив хәрәкәт юнәлешләре буенча элемтә	40	3,0	2	1,0 - 1,5
икенче дәрәҗә (тыкрык)	Төп торак урамнар арасында элемтә	30	2,75	2	1,0
йөрү	Квартал тирәнлегендә урнашкан торак йортларның урам белән бәйләнеше	20	2,75 - 3,0	1	0 - 1,0

Хуҗалык юлы, маллар узышы	Шәхси мал-туар һәм йөк транспорты белән шәхси җир участокларына бару	30	4,5	1	-

5.2.126. Торак төзелеше территориясендә һәм аның авыруы зонасында урам челтәренең үткәрү мөмкинлеген 2015 елга кадәр исәпләнгән автомобиль дәрәҗәсеннән чыгып билгеләргә кирәк - 1 000 кешегә 325 җиңел автомобиль, 2025 елга кадәр исәпләнгән вакытка - 1 000 кешегә 440 җиңел автомобиль.

5.2.127. Авыл җирлеге чикләрендәге торак пунктларны, бердәм иҗтимагый үзәкләрне һәм җитештерү зоналарын тоташтыручы юлларны мөмкин булганча хуҗалыклар яисә чәчү әйләнеше кырлары чикләре буенча салырга кирәк.

5.2.128. Урамнарның кызыл линия чикләрендә киңлеген һәм аркылы профилен, аларны төзекләндерү дәрәҗәсен, авыл торак пункты күләменә, фаразланучы хәрәкәт агымнарына, инженерлык коммуникацияләрен салу шартларына, тибына, катларына һәм төзелешнең гомуми архитектура-планлаштыру чишелешенә бәйле рәвештә, кагыйдә буларак, 15-25 метр чикләрендә билгеләргә кирәк.

Тротуарларны, Төзелеш тибына карамастан, торак урамнарның ике ягы буенча да күздә тотарга кирәк.

Икенче баскычлы урамнарда һәм бер полосалы автотранспорт хәрәкәте булган юлларда 7 х 15 метрлы юл аркылы чыгу мәйданчыкларын, шул исәптән, машиналар йөрү өлешенең киңлеген, һәр 200 метр саен күздә тотарга кирәк.

Хуҗалык юлларын терлекләр узышлары белән бергә алып барырга рөхсәт ителә. Шул ук вакытта алар төп урамнар кисәргә тиеш түгел. Хуҗалык юлларын каплау йөк автомобильләре, тракторлар һәм башка транспорт чаралары йөкләнешенә түзәргә тиеш.

5.2.129. Авыл хуҗалыгы предприятиеләрендә һәм оешмаларда (алга таба - хуҗалык эчендәге юллар) хуҗалык эчендәге автомобиль юлларын, аларның билгеләнешенә һәм йөк ташуның исәп-хисап күләменә карап, 52 нче таблица нигезендә бүләргә кирәк.

52 нче таблица

АВЫЛ ХУҖАЛЫГЫ ПРЕДПРИЯТИЕЛӘРЕНДӘ ҺӘМ ОЕШМАЛАРЫНДА ХУҖАЛЫК ЭЧЕНДӘГЕ АВТОМОБИЛЬ ЮЛЛАРЫ КАТЕГОРИЯЛӘРЕ

Хуҗалык эчендәге юлларны билгеләү	Йөк ташуның исәп-хисап күләме, мең тонна нетто, "пик"аена	Юл категориясе
Авыл хуҗалыгы предприятиеләренең һәм оешмаларының үзәк утарларын аларның бүлекчәләре, терлекчелек комплекслары, фермалар, продукция әзерләү, саклау һәм беренчел эшкәртү пунктлары һәм башка авыл хуҗалыгы объектлары белән тоташтыручы юллар, шулай ук авыл хуҗалыгы объектларын гомуми файдаланудагы юллар белән тоташтыручы автомобиль юллары, кыр ярдәмче һәм мәйданчык эчендәге юллардан тыш	10нан артык	I-с
	10га кадәр	II-с
Юллар аерым авыл хуҗалыгы җирләренә яисә аларның состав өлешләренә транспорт хезмәте күрсәтү өчен билгеләнгән ярдәмче кырлар	-	III-с

5.2.130. Йөк ташуның исәпләнгән күләмен, хуҗалык эчендәге юл категориясен билгеләү

өчен, "пик" аена ике юнәлештә дә (15 елдан да ким булмаган күләмдә) авыл хуҗалыгы предприятиеләрен һәм оешмаларын үстерү планнары нигезендә билгеләргә кирәк.

5.2.131. Авыл хуҗалыгы җирләре мәйданы минималь һәм җир катламын, су бүлү каналларын һәм юлның һәр ягыннан 1 метр киңлектәге саклау полосаларын урнаштыру өчен кирәк булган полосаны үз эченә алырга тиеш.

5.2.132. Хуҗалык эчендәге юлларны проектлау өчен транспорт чаралары хәрәкәтенең исәп-хисап тизлеген 53 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

53 нче таблица

ХУҖАЛЫК ЭЧЕНДӘГЕ ЮЛЛАРНЫ ПРОЕКТЛАУ ӨЧЕН ТРАНСПОРТ ЧАРАЛАРЫ ХӘРӘКӘТЕНЕҢ ИСӘП-ХИСАП ТИЗЛЕГЕ

Юл категориясе	Исәпләү тизлек хәрәкәте, км/сәг		
	төп	юл участокларында рөхсәт ителә	
		авыр	аеруча авыр
I-с	70	60	40
II-с	60	40	30
III-с	40	30	20

5.2.133. Планның төп параметрларын һәм авыл эчендәге юлларның озайтылучанлыгын 54 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

54 нче таблица

АВЫЛ ХУҖАЛЫГЫ ЭЧЕНДӘГЕ ЮЛЛАРНЫҢ ОЗЫН ПРОФИЛЬЛЕ ҺӘМ ПЛАНЫНЫҢ ТӨП ПАРАМЕТРЛАРЫ

Озын профильле план һәм параметрлары	Хәрәкәтнең исәп-хисап тизлеге вакытында параметрларның әһәмияте, км/сәгать				
	70	60	40	30	20
Иң күп озын тайпылыш, %	60	70	80	90	90
Исәпләү арасы видимости, метр:					
юл өслеге	100	75	50	40	25
каршы автомобиль	200	150	100	80	50
Иң кечкенә радиуслар кривых, метр:					
планда	200	150	80	80	80
профильле:					
кабарынкы	4000	2500	1000	600	400
егәрлек	2500	2000	1000	600	400

авыр шартларда егәрлек	800	600	300	200	100

5.2.134. Җир өслегенең һәм хуҗалык эчендәге юлларның йөрү өлешенең аркылы профильле төп параметрларын 55 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

55 нче таблица

ҖИР КАТЛАМЫНЫҢ АРКЫЛЫ ПРОФИЛЕНЕҢ ҺӘМ ХУҖАЛЫК ЭЧЕНДӘГЕ ЮЛЛАРНЫҢ ЙӨРҮ ӨЛЕШЕНЕҢ ТӨП ПАРАМЕТРЛАРЫ

Аркылы профиль параметрлары	Категория юллары өчен параметрларның әһәмияте		
	I-с	II-с	III-с
Хәрәкәт полосалары саны	2	1	1
Киңлеге, метр:			
хәрәкәт полосалары	3	-	-
машиналар йөрү өлешендә	6	4,5	3,5
җирнең катламының	10	8	6,5
чит	2	1,75	1,5
ныгыту юл кырыйларын	0,5	0,75	0,5

Искәрмә:
1. II-с категорияле юллар өчен автопоездлар булмаганда яки даими булмаган хәрәкәттә йөрү өлешенең киңлеге 3,5 метрны, ә машиналар йөрү өлешенең киңлеге - 2,25 метрны (шул исәптән ныгытылган - 1,25 метр) кабул итү рөхсәт ителә.:
2. Барьер тибындагы киртәләрне урнаштыру таләп ителгән юл участокларында киң габаритлы авыл хуҗалыгы машиналарының (киңлеге 5 метрдан артык) даими хәрәкәте булганда җир катламының киңлеге арттырылырга тиеш (юл кырыйларын киңәйтү хисабына).
3. Кыйммәтле авыл хуҗалыгы җирләрендә төзелә торган җир катламының киңлеген бертигез кабул итү рөхсәт ителә:
8 метр - I-с категорияле юллар өчен;
7 метр - II-с категорияле юллар өчен;
5,5 метр-III-с категорияле юллар өчен.
Кыйммәтле авыл хуҗалыгы җирләренә сугарулы, киптерелгән һәм башка мелиорацияләнгән җирләр, күпьеллык җиләк-җимеш утыртмалары белән шөгыльләнүче участоклар, шулай ук югары табигый уңдырышлы җирләр һәм аларга тиңләштерелә торган җир кишәрлекләре керә.

5.2.135. Киң габаритлы авыл хуҗалыгы машиналарының һәм транспорт чараларының даими хәрәкәте күздә тотылган хуҗалык эчендәге юлларда, әлеге юл өчен кабул ителгән шундый ук юл өчен дә, бер юл кырыен һәм, димәк, җир катламын киңәйтү хисабына, өслекле юл разъезды өчен мәйданчыклар төзүне проектларга кирәк.

Мәйданчыклар арасындагы ераклыкны каршылыклы транспорт чарасы күрүчәнлегенә тигез итеп кабул итәргә кирәк, ләкин 0,5 километрдан да ким түгел. Шул ук вакытта мәйданчыклар, кагыйдә буларак, кырларга чыгу урыннары белән бергә үрелеп барырга тиеш.

Җир катламының өске ягына чыгу өчен мәйданнарның киңлеген - 8, 10 һәм 13 метр, авыл хуҗалыгы машиналарының һәм транспорт чараларының киңлеге 3 метрга кадәр, киңлеге 3-6

метрдан һәм 6-8 метрдан артыграк, ә озынлыгы-машиналарның һәм транспорт чараларының (автопоездны да кертеп) озынлыгына карап, әмма 15 метрдан да ким түгел кабул итәргә кирәк. Бер полосалы машиналар йөрү өлешеннән разъезд мәйданына күчү участоклары 15 метрдан да ким булмаска тиеш, ә ике полосалы йөрү өлеше өчен - 10 метрдан да ким булмаска тиеш.

5.2.136. Юлларның бер һәм ике катлы юлларның аркылы уклоннарын СНиП 2.05.11-83 нигезендә кабул итәргә кирәк.

5.2.137. Терлекчелек комплекслары, кошчылык фабрикалары, фермалар, теплица комбинатлары һәм башка шундый объектлар чикләрендә урнашкан мәйдан эчендәге юллар, алар билгеләнешенә карап, бүләргә кирәк.:

авыл хуҗалыгы объекты мәйданчыгы чикләрендә технологик һәм хуҗалык ташуларны, шулай ук мәйданчык территориясе чикләреннән читтә урнашкан хуҗалык эчендәге юллар белән элемтәне тәэмин итә торган җитештерү;

янгын сүндерү машиналарының һәм башка махсус транспорт чараларының (авто - һәм электрокарлар, автопогрузчиклар һ.б.) даими йөрүен тәэмин итә торган ярдәмче чаралар.

5.2.138. Машиналар йөрү өлеше һәм мәйдан эчендәге юлларның юл кырыйлары киңлеген, юлларның билгеләнүенә һәм 56 нчы таблица буенча транспорт чаралары хәрәкәтен оештыруга бәйле рәвештә, кабул итәргә кирәк.

56 нчы таблица

МАШИНАЛАР ЙӨРҮ ӨЛЕШЕНЕҢ ҺӘМ МӘЙДАН ЭЧЕНДӘГЕ ЮЛЛАР ЧИТЛӘРЕНЕҢ КИҢЛЕГЕ

Параметрлары	Юллар, метрлар өчен параметрларның әһәмияте	
	җитештерү	ярдәмче
Транспорт чаралары хәрәкәте вакытында хәрәкәт итү өлешенең киңлеге:		
ике яклы	6,0	-
берьяклы	4,5	3,5
Юл кырыйларының киңлеге	1,0	0,75
Киңлеге ныгыту юл кырыйларын	0,5	0,5

5.2.139. Җитештерү юлларының машиналар йөрү өлеше киңлеген тигез кабул итәргә рөхсәт ителә:

Тулы киңлеккә ныгытылган юл читләре белән 3,5 метр - гамәлдәге төзелешнең кысан шартларында;

56 нчы таблица буенча ныгытылган юл читләре белән 3,5 метр-божра хәрәкәте, каршы хәрәкәт булмаганда һәм транспорт чараларын узганда;

Киңлеге 1,5 метр булган бер ныгытылган юл читендәге һәм борт ташы белән - икенче яктан-транспорт чараларын каршы яки узып китү мөмкинлеге һәм бер яклы тротуар урнаштыру кирәк булганда-4,5 метр.

Искәрмә: Һәр борт ташы ягыннан юлларның йөрү өлешен өстәмә рәвештә 0,5 метрга киңәйтергә кирәк.

5.2.140. Тракторлар, авыл хуҗалыгы, төзелеш һәм башка үзйөрешле машиналар хәрәкәте өчен хуҗалык эчендәге юлларны чылбырлы рәвештә (трактор юллары) аерым җир өслегенә проектларга кирәк. Бу юллар җәйге чорда хуҗалык эчендәге тиешле автомобиль юллары янында

урнашырга тиеш.

5.2.141. Хәрәкәт полосасының һәм трактор юлының аерымланган җир полотносының киңлеге 57 нче таблица нигезендә хәрәкәт итүче хәрәкәт составы колеясы киңлегенә карап урнаштырылырга тиеш.

57 нче таблица

ХӘРӘКӘТ ПОЛОСАСЫНЫҢ КИҢЛЕГЕ ҺӘМ ТРАКТОР ЮЛЫНЫҢ АЕРЫМЛАНГАН ҖИР ПОЛОТНОСЫ

Транспорт чаралары, үзйөрешле һәм тагылма машиналар колеясенең киңлеге, метр	Хәрәкәт полосасының киңлеге, метр	Җир катламының киңлеге, метр
2,7 һәм ким	3,5	4,5
2,7 дән 3,1 гә кадәр	4	5
3,1 дән 3,6 гә кадәр	4,5	5,5
3,6 дан 5 кә кадәр	5,5	6,5

Трактор юлларында (кирәк булганда) чыгу өчен мәйданчыклар урнаштыру рөхсәт ителә.

5.2.142. Хуҗалык эчендәге юлларны кисешү, тоташтыру һәм төзекләндерү СНиП 2.05.11-83 таләпләренә туры китереп проектлаштырырга кирәк.

ҖӘМӘГАТЬ ПАССАЖИР ТРАНСПОРТЫ ЧЕЛТӘРЕ

5.2.143. Җәмәгать пассажир транспорты системасы, шәһәр җирлекләре үсеше перспективаларын исәпкә алып, территориянең барлык структур элементларының функциональ бөтенлеген һәм үзара бәйләнешен тәэмин итәргә тиеш.

5.2.144. Җәмәгать транспорты төрен пассажирлар агымының һәм ерак йөрүнең исәп-хисаплары нигезендә сайларга кирәк. Транспортның төрле төрләрен, Җайланмаларның һәм корылмаларның (платформаларның, утырту мәйданчыкларының) параметрлары күчмә составны тутыру нормасы буенча исәп - хисап чорына билгеләнә-гади җир өсте транспорты өчен пассажирлар салоны идәненең ирекле мәйданы 4 кеше/кв.метр.

5.2.145. Җәмәгать пассажир транспорты линияләрен гомуми агымда транспорт чаралары хәрәкәтен оештыру белән магистраль урамнарда һәм юлларда, бүлеп бирелгән полоса буенча яки аерым полотнеда күздә тотарга кирәк.

5.2.146. 100 гектардан артык мәйданлы торак районнар аша, 50 гектардан артык реконструкция шартларында, җәяүлеләр-транспорт урамнары буенча җәмәгать транспорты линияләрен салу рөхсәт ителә. Җәмәгать транспорты чараларының хәрәкәт интенсивлыгы ике юнәлештә 30 берәмлек/сәгатьтән артмаска тиеш, ә хәрәкәтнең исәп - хисап тизлеге-40 км/сәг.

5.2.147. Гомумшәһәр үзәгенең тарихи үзәгендә җәмәгать транспорты тукталышларының җәяүлеләр өчен норматив яктан үтемле булуын тәэмин итү мөмкин булмаган очракта, махсус транспорт төрләренең җирле системасын урнаштыру рөхсәт ителә.

5.2.148. Шәһәр җирлекләренең төзелгән территорияләрендә җәмәгать пассажир транспорты линияләре челтәренең тыгызлыгын, пассажирлар агымының функциональ кулланылышына һәм интенсивлыгына карап, 2,5-2,8 км/кв. километр чикләрендә кабул итәргә кирәк.

5.2.149. Җәмәгать транспорты (автобус) тукталышлары арасындагы ераклыкны 400 - 600 метр, шәһәр торак пунктының үзәк үзәге чикләрендә 300 метр кабул итәргә кирәк.

5.2.150. Җәмәгать транспорты тукталышына кадәр җәяүлеләрнең ераклыгын 500 метрдан да артык түгел кабул итәргә кирәк.

Гомумшәһәр үзәгендә җәяүлеләр өчен якын арада җәмәгать транспорты тукталышына кадәр җәмәгать транспорты тукталышына кадәр ераклык 250 метрдан да артмаска тиеш; җитештерү зоналарында - керү урыннарыннан-400 метрдан да артык түгел; массакүләм ял итү һәм спорт зоналарында - төп ишектән 800 метрдан да артмаска тиеш.

Катлаулы рельеф шартларында әлеге араларны рельефның һәр 10 метрга киметергә кирәк.

5.2.151. Җәмәгать транспорты тукталышлары пунктларын түбәндәге таләпләрне тәэмин итү белән проектларга кирәк:

магистраль урамнарда, шәһәр әһәмиятендәге юлларда-күчмә-тизлек полосалары белән;

башка магистраль урамнарында-машиналар йөрү өлеше габаритларында;

транспорт чишелешләре һәм кисешүләр зоналарында-чишелеш элементларыннан тыш (съездлар, керү юллары һ. б.);

тукталыш пунктларында торучы автобуслар транспорт агымнары хәрәкәтенә комачаулык тудырса, керү кесәләрен күздә тотарга кирәк.

Утырту мәйданчыкларын машиналар йөрү өлешеннән тыш карарга кирәк.

5.2.152. Гомумшәһәр әһәмиятендәге магистраль урамнардагы автобус линияләрендәге тукталыш пунктларын (җайга салынулы хәрәкәт белән) һәм район әһәмиятендәге магистральләрдә Чат артында, аннан кимендә 25 метр ераклыкта урнаштырырга кирәк.

Автобусның тукталыш пунктларын юл чаты каршындагы - 40 метрдан да ким булмаган арада урнаштыру рөхсәт ителә.

Тукталышка кадәр ераклык тукта-линиядән исәпләнә.

5.2.153. Автобуслар өчен керү кесәсен автомобиль юллары кисешкән яки янәшәсендәге зонада урнаштыралар, ул вакытта күчмә-тизлек полосасы бер үк вакытта автобуслар белән дә, автобус юлына керүче транспорт чаралары белән дә кулланыла.

Керү кесәсе тукталыш мәйданыннан һәм мәйданга керү һәм чыгу участокларыннан тора. Тукталыш мәйданының киңлеген - машиналар йөрү өлешенең төп полосаларының киңлегенә, ә озынлыгын-бер үк вакытта туктатыла торган автобуслар һәм аларның озынлыгы буенча габаритлары санына карап, әмма 13 метрдан да ким түгел кабул итәргә кирәк. Керү һәм чыгу участокларының озынлыгы 15 метрга тигез.

5.2.154. Автобус маршрутлары тукталышларында утырту мәйданчыгы озынлыгы тукталыш мәйданчыгы озынлыгыннан да ким булмаска тиеш.

Утырту мәйданының киңлеген кимендә 3 метр кабул итәргә кирәк; көтү павильоны урнаштыру өчен 5 метрга кадәр арттырырга кирәк.

5.2.155. Павильон ябык яки ачык типтагы булырга мөмкин (навес рәвешендә). Павильонның күләмен, бер үк вакытта "пик" сәгатьендә тукталыш мәйданчыгында пассажирлар санын исәпкә алып, 4 кеше/кв.метр исәбеннән билгели. Павильонның якындагы чиге тукталыш мәйданыннан 3 метрдан да ким булмаска тиеш.

5.2.156. Пассажир транспортының тукталыш пунктларын югары вольтлы электр линияләрен саклау зоналарында проектлау тыела.

5.2.157. Җәмәгать транспорты маршрут челтәренең соңгы пунктларында хәрәкәттәге составның 30 процентка якыны линиядән төшерергә кирәклекне исәпкә алып, туктаусыз-борылыш мәйданчыкларын күздә тотарга кирәк.

Автобус өчен туктаусыз борылу мәйданчыгы мәйданы маршрутлар санына һәм хәрәкәт ешлыгына карап, бер машина урынына 100-200 кв. метр нормативыннан чыгып билгеләнергә тиеш.

Автобус өчен туктаусыз борылу мәйданчыгы киңлеген 30 метрдан да ким булмаска тиеш.

Отстойкалы-борылма мәйданчыкларның чикләре кызыл линияләр планында беркетелергә тиеш.

5.2.158. Җәмәгать транспорты өчен борылмалы боҗраларны түбәндәге таләпләрне исәпкә алып проектларга кирәк:

автобус өчен иң аз борылыш радиусы - 12 метр, трамвай өчен 20 метр тәшкил итәргә тиеш.

5.2.159. Җәмәгать пассажир транспортының лаеклы-борылу мәйданчыклары, аларның сыешлыгына карап, торак төзелешеннән кимендә 50 метр ераклыкта урнашырга тиеш.

5.2.160. Шәһәр һәм шәһәр яны маршрутларында җәмәгать пассажир транспортының соңгы станцияләрендә машина йөртүчеләр һәм хезмәт күрсәтүче персонал өчен урыннар каралырга тиеш.

Хезмәт урыннарын урнаштыру өчен участокларның мәйданы 58 нче таблица нигезендә билгеләнә.

58 нче таблица

ХЕЗМӘТ УРЫННАРЫН УРНАШТЫРУ ӨЧЕН УЧАСТОКЛАР МӘЙДАНЫ

Күрсәткеч исеме	Үлчәү берәмлеге	Маршрутлар саны	
		2	3 - 4
Участок мәйданы	кв. метр	225	256
Хезмәт күрсәтүче персонал өчен бүлмәләр булган типик объектны урнаштыру өчен участок күләме	метр	15 х 15	16 х 16
Бинаның катлыгы	кат	1	1

ТРАНСПОРТ ЧАРАЛАРЫН САКЛАУ, ПАРКОВКА ҺӘМ ХЕЗМӘТ КҮРСӘТҮ ӨЧЕН КОРЫЛМАЛАР ҺӘМ ҖАЙЛАНМАЛАР

5.2.161. Торак пунктларда даими, вакытлыча саклау (парковка) һәм барлык категориядәге җиңел автомобильләргә техник хезмәт күрсәтү өчен җиңел автомобильләр белән тәэмин ителеш дәрәҗәсеннән чыгып территорияләр каралырга тиеш.

Җиңел автомобильләрне саклау, парковкалау һәм аларга хезмәт күрсәтү корылмаларын (алга таба - автостоянкалар), территорияләрне нәтиҗәле файдалану таләпләрен исәпкә алып, хезмәт күрсәтә торган объектлардан файдалану мөмкинлеге норматив радиусларын үтәп, экологик куркынычсызлыкны тәэмин итеп урнаштырырга кирәк.

Ачык һәм ябык типтагы автостоянкалардан күрше объектларга кадәр янгынга каршы ераклыкны " янгын куркынычсызлыгы таләпләре турында Техник регламент "22 июль, 2008 ел, № 123-ФЗ Федераль закон таләпләре нигезендә билгеләргә кирәк.

5.2.162. Автомобильләрне даими саклау өчен ябык һәм ачык автостоянкалар белән тәэмин ителеш шәхси җиңел автомобильләрнең исәп-хисап санының 90 проценттан да ким булмаска тиеш.

5.2.163. Торак пунктларның авыл территорияләреннән читтә урнашкан ачык һәм ябык типтагы автостоянкаларда җиңел автомобильләр паркының 10 процентын сезонлы саклауны күздә тотарга рөхсәт ителә.

5.2.164. Автотранспорт чараларын оешкан төстә саклау урыннарында машина урыннары санын 1000 кешегә исәп-хисаптан билгеләргә кирәк:

шәхси милектә җиңел автомобильләрне саклау өчен-2015 елга кадәр исәп-хисап чорына 293 һәм 2025 елга кадәр исәп-хисап чорына 396;

ведомствога караган җиңел автомобильләрне саклау өчен-7, 2015 елга кадәр һәм 2025 елга кадәр исәп-хисап чорына 8;

таксомотор паркы өчен-5-2015 елга кадәр исәп-хисап срогы һәм 7-2025 елга кадәр исәп-хисап срогы.

Саклау урыннарында гомуми ихтыяҗны билгеләгәндә, шулай ук түбәндәге коэффициентларны кулланып, башка индивидуаль транспорт чараларын (мотоциклларны,

мотороллерлар, мотоколяска, мопедларны) исәпкә алырга кирәк:

коляскалы мотоцикллар һәм мотороллерлар, мотоколяскалар - 0,5;

мотоцикллар һәм мотороллерлар - 0,25;

мопедлар һәм велосипедлар-0,1.

5.2.165. Халыкның җиңел автомобильләрен саклау өчен булган корылмаларны автомобиль хуҗаларының яшәү урыннарыннан 250 - 300 метр, әмма 800 метрдан да артмаган радиуста; коттедж төзелеше территорияләрендә 200 метрдан да артмаган килеш проектларга кирәк. Саклана торган төзелеш белән кварталларда яшәүчеләр өчен җиңел автомобильләр саклау корылмаларына якын килүне 1500 метрга кадәр арттырырга рөхсәт ителә.

5.2.166. Җиңел автомобильләрне даими саклау өчен корылмага кирәкле территориянең чагыштырма күрсәткече 2015 елга кадәр бер кешегә 9 кв.метр һәм 2025 елга кадәр исәп-хисап чорына бер кешегә 12 кв. метр кабул итәргә кирәк.

5.2.167. Торак фонды категориясенә карап, машина-урыннарның исәп-хисап санын, уңайлылык дәрәҗәсе буенча, 59 таблица нигезендә, исәп-хисап чорына кабул итәргә кирәк.

59 нчы таблица

КОМФОРТ ДӘРӘҖӘСЕ БУЕНЧА ТОРАК ФОНДЫ КАТЕГОРИЯСЕНӘ КАРАП, МАШИНА-УРЫННАРНЫҢ ИСӘП-ХИСАП САНЫ

Уңайлылык дәрәҗәсе буенча торак йорт тибы	Автотранспортны даими саклау урыннары, гомуми мәйданы 100 кв. метр булган машина-урыннар саны
Уңайлы	2,9
Уңайлы	2,6
Массакүләм	1,9
Иҗтимагый	1,4
Махсуслаштырылган	0,8

5.2.168. Барлык категориядәге җиңел автомобильләрне даими саклау өчен корылмаларны проектларга кирәк:

җитештерү зоналары территорияләрендә, тимер юлларга бүлеп бирелгән полосалар һәм төзелеш линияләре арасындагы саклау зоналары территорияләрендә, җитештерү предприятиеләренең һәм тимер юлларның санитар-яклау зоналарында;

торак районнар һәм микрорайоннар (кварталлар) территорияләрендә, шул исәптән торак районнар һәм микрорайоннар (кварталлар) белән чиктәш урамнар һәм юллар чикләрендә.

Торак пунктның даими халкы булган җиңел автомобильләрне саклау өчен автостоянкалар (ачык мәйданчыклар), төрле функциональ билгеләнештәге объектлар һәм корылмалар төзү өчен резервлана торган участокларда вакытлыча урнаштыру максатка ярашлы.

5.2.169. 500дән артык машина сыйдырышлы җир өсте автостоянкалары җитештерү һәм коммуналь-склад зоналары территорияләрендә урнаштырырга тиеш.

5.2.170. Ачык автостоянкалар һәм паркингларны, санитар өзеклекләр булган очракта (СанПиН 2.2.1/2.1.1.1200-03 буенча), торак районнарда, микрорайоннарда (кварталларда) урнаштырырга рөхсәт ителә (автостоянкалардан алып таблицада күрсәтелгән объектларга кадәр 60.

60 нчы таблица

АВТОСТОЯНКАЛАРДАН ОБЪЕКТЛАРГА КАДӘР САНИТАР АЕРМАЛАР

Аерма билгеләнә торган объектлар	Ераклык 1 метрдан да ким түгел				
	Ачык автостоянкалар һәм машина-урын сыйдырышлы паркинглар				
	10 һәм ким	11 - 50	51 - 100	101-300	300-дән артык
Фасады торак биналар һәм торцы белән тәрәзәләр	10	15	25	35	50
Торцы торак биналары тәрәзәләрдән башка	10	10	15	25	35
Иҗтимагый биналар	10	10	15	25	50
Мәктәпләр, балалар учреждениеләре, башлангыч һәм урта һөнәри белем бирү учреждениеләре, ял итү, уеннар һәм спорт мәйданчыклары, балалар мәйданчыклары территорияләре	25	50	50	50	50
Стационар тибындагы дәвалау учреждениеләре территорияләре, гомуми кулланылыштагы ачык спорт корылмалары, халыкның ял итү урыннары (бакчалар, скверлар, парклар)	25	50	исәпләп	исәпләп	исәпләп

Искәрмә:
1. Җир өсте автостоянкаларыннан, ябык типтагы паркинглардан аерма атмосфера һавасында пычраткыч матдәләр таралуны исәпләү нәтиҗәләре һәм физик йогынты дәрәҗәләре нигезендә кабул ителә.
2. Алар арасында аерма 25 метрдан артмаган берничә автостоянка (ачык мәйданчыклар) урнашкан очракта, әлеге автостоянкалардан торак йортларга һәм башка биналарга кадәр ераклыкны барлык автостоянкаларда машина-урыннарның гомуми санын исәпкә алып кабул итәргә кирәк. Шул ук вакытта, 25 метрдан кимрәк аерма белән урнашкан автостоянкаларны (ачык мәйданчыкларны) кертеп, квартал эчендәге торак төзелештә 50дән артык машина урыны булган ачык автостоянкалар урнаштыру рөхсәт ителми.
3. Таблицада китерелгән өзеклекләр интерполяцияне исәпкә алып кабул ителергә мөмкин

5.2.171. Автостоянкалар ачык һәм ябык типтагы, аерым торучы (бокс тибындагы), төзелгән, төзелгән һәм төзелгән, бер катлы, күпкатлы йортлар проектлана.

5.2.172. Бокс тибындагы автостоянкаларны төркемнәр, махсус территорияләрдә, гамәлдәге янгынга каршы нормаларны һәм җәяүлеләр һәм транспорт чаралары хәрәкәте куркынычсызлыгы таләпләрен үтәп урнаштырырга кирәк. Автостоянкаларны урнаштыру төзелешнең архитектур йөзен бозмаска тиеш.

5.2.173. Автомобильләрне һәм инвалидларга караган башка транспорт чараларын даими саклау өчен Бокс тибындагы автостоянкаларны җәяүлеләр өчен торак йортларга керүдән 200 метрдан да артык булмаган радиуста күздә тотарга кирәк. Урыннар саны җирле үзидарә органнары тарафыннан билгеләнә.

5.2.174. СНиП 31-01-2003, СНиП 31-02-2001, СНиП 2.08.02-89*, СНиП 21-02-99* һәм әлеге норматив таләпләренә туры китереп проектлаштырырга кирәк.

5.2.175. Автостоянкалар башка функциональ билгеләнештәге биналарга, мәктәпкәчә оешмалар һәм гомуми белем бирү мәктәпләре биналарыннан, шул исәптән йокы корпусларыннан, мәктәптән тыш уку йортлары, башлангыч һөнәри һәм урта махсус белем бирү учреждениеләре, хастаханәләр, картлар һәм инвалидлар өчен махсуслаштырылган йортлар, А һәм б. категорияләрендәге җитештерү һәм склад бүлмәләреннән тыш, проектлаштырырга рөхсәт ителә.

Башка билгеләнештәге биналарда урнашкан автостоянкалар әлеге биналардан 1 типтагы янгынга каршы стеналар белән аерылырга тиеш.

5.2.176. Автостоянканы I һәм II дәрәҗә янгын куркынычсызлыгы таләпләренә туры килгән башка функциональ билгеләнештәге С0 һәм С1 класслы биналарга проектларга рөхсәт ителә.

Автостоянкаларны бер фатирлы, шул исәптән блокланган, торак биналарны, янгынның нинди дәрәҗәдә булуына карамастан, проектларга рөхсәт ителә.

Күп фатирлы торак биналарда шәхси хуҗалар өчен төзелгән җиңел автомобильләр тукталышларын (аерым бокслар урнаштырмыйча) проектларга рөхсәт ителә.

5.2.177. Халыкның җиңел автомобильләрен саклау өчен төзелгән, төзелгән һәм төзелгән-төзелгән автостоянкалар җир асты һәм торак һәм җәмәгать биналарының цоколь катларында проектларга рөхсәт ителә. Шул ук вакытта торак биналар автостоянкалардан техник билгеләнештәге торак булмаган биналардан яисә офислардан аерылырга тиеш.

5.2.178. Кысылган табигый газда һәм сыекландырылган нефть газында эшләүче двигательле автомобильләр өчен ябык типтагы автостоянкаларны, шулай ук җир дәрәҗәсеннән түбәнрәк булган биналарга кертелгән һәм янкорма белән проектлау тыела.

5.2.179. Торак кварталларда һәм йорт яны территориясендә җир асты автостоянкаларын җәмәгать һәм торак биналар, яшел үсентеләр, спорт корылмалары, хуҗалык, спорт һәм уен мәйданчыклары (балалар мәйданчыкларыннан тыш) астында, йөрү өчен, кунак автостоянкалары астында, 1000 кешегә 25 машина урыны исәбеннән проектларга рөхсәт ителә.

Җир асты автостоянкаларын балалар һәм мәктәп белем бирү учреждениеләре, шул исәптән йокы корпуслары, мәктәптән тыш уку йортлары, башлангыч һөнәри һәм урта махсус белем бирү учреждениеләре, хастаханәләр, махсус картлар һәм инвалидлар йортлары биналары астында проектлау тыела.

5.2.180. Җир асты, ярым җир асты һәм җимерелү урыннарыннан балалар, белем бирү, дәвалау-профилактика учреждениеләре, торак йортлар, ял итү мәйданчыклары территорияләренә кадәр ераклык 15 метрдан да ким булмаска тиеш.

Җир асты автостоянкалары территорияләреннән аерма чикләнми.

Җир асты, ярым җир асты һәм җимерелгән гаражлар-торак йортта стоянкалар урнашкан очракта, торак йортка керү һәм чыгу арасы регламентланмый. Аерманың җитәрлек булуы атмосфера һавасының пычрануы исәп-хисапларына һәм акустик исәп-хисапларга нигезләнә.

5.2.181. Торак һәм иҗтимагый биналар астында урнашкан җир асты автостоянкаларыннан вентвиброслар бинаның иң югары өлешендәге түбәдән 1,5 метрга югарырак оештырылырга тиеш.

Файдаланыла торган җир асты автостоянкасының түбәсендә ял итү мәйданчыклары, балалар, спорт, уен һәм башка корылмалар вентиляция шахталарыннан 15 метр ераклыкта, керү-чыгу урыннарыннан, эксплуатацияләнә торган түбәне яшелләндерү һәм атмосферага чыгарылган зарарлы матдәләрнең концентрациясен тәэмин итү шартларында юлларны проектлау рөхсәт ителә.

5.2.182. Җир асты автостоянкаларына кертелгән таләпләр җимерелгән автостоянкалар урнаштыруга кагыла.

5.2.183. Корылма эчендә (сүндерелгән двигательле) пассив рәвештә автомобильләрнең пассив йөрүе белән ябык типтагы күп катлы механикалаштырылган автостоянкалар рөхсәт ителә:

аерым-аерым тору;

җитештерү, административ-иҗтимагый (дәвалау учреждениеләре, мәктәпкәчә оешмалар,

мәктәпләрдән тыш), торак биналарны, аларның сыйдырышлылыгы 150дән дә артмаган очракта, чукрак торец диварларына (тәрәзәләрсез), торак биналарга урнаштыру;

гамәлдәге брандмауэрларга төзү, аерым биналарга (встроенной-янкорма) кертелгән биналарга урнаштыру, шулай ук янәшәдәге җитештерү, административ-иҗтимагый әһәмияттәге ике бина арасында чукрак торец диварлары арасында төзү;

янәшә торган ике торак бина - киңлектәге торак биналарның габаритларына чыкмыйча гына автостоянканы каплаган очракта, аларның сыйдырышлыгы 150дән дә артмаган очракта, чукрак торец диварлары арасында тезәргә.

Төзелгән, төзелгән, төзелгән-төзелгән механикалаштырылган автостоянкаларны куллануның мәҗбүри шарты булып, төп конструкцияләр, техник катлар, тавыш - һәм вибросаклау белән бәйсез корылмалар урнаштыру, атмосфера һавасында зарарлы матдәләр чыгаруны торак төзелеше территориясендәге мәйданчыкка кадәр таратуны тәэмин итү тора.

5.2.184. Җиңел автомобильләрне даими саклау өчен аерым торучы автомобиль кую урыннарының мәйданнары һәм җир участокларының күләме, аларның катларына бәйле рәвештә, түбәндәгеләрне кабул итәргә кирәк:

бер катлы машиналар кую урыннары өчен-бер машина урынына 30 кв. метр;

ике катлы автостоянкалар өчен-бер машина урынына 20 кв. метр;

өч катлы автостоянкалар өчен-бер машина урынына 14 кв. метр;

дүрт катлы машина кую урыннары өчен-бер машина урынына 12 кв. метр;

биш катлы автостоянкалар өчен-бер машина урынына 10 кв. метр.

Төзелеш мәйданы һәм ачык җир өсте стоянкалары өчен җир кишәрлекләре күләмен бер машина урынына 25 кв. метр исәбеннән кабул итәргә кирәк.

5.2.185. Аерым торучы, төзелгән, төзелгән, җир асты автостоянкаларыннан, 50дән артык машина сыйдырышлы автостоянкалардан чыгу-чыгу урыннары, кагыйдә буларак, районның җирле урам челтәренә һәм магистраль урамнарга искәрмә буларак оештырылырга тиеш.

Торак төзелеше территориясендә урнашкан 100дән артык машина-урын сыйдырышлы автостоянкалардан чыгу урыннары торак пунктның урам-юл челтәренә оештырылырга тиеш.

Автостоянкаларга керү юллары төп җәяүлеләр юлларын кисәргә тиеш түгел, ял итү мәйданчыкларыннан, уен һәм спорт мәйданчыкларыннан изоляцияләнергә тиеш.

5.2.186. Автостоянкага керү һәм алардан чыгу өчен иң аз араны түбәндәгеләр кабул итәргә кирәк: магистраль урамнар киселешеннән - 50 метр, җирле әһәмияттәге урамнардан - 20 метр, җәмәгать транспорты тукталышларыннан - 30 метр.

Җир асты автостоянкаларына керү һәм алардан чыгу торак биналар, җәмәгать биналары һәм гомуми белем бирү мәктәпләре, мәктәпкәчә оешмалар һәм дәвалау учреждениеләре тәрәзәләреннән 15 метрдан ким булмаска тиеш.

Барлык төр автотранспорт тукталышларыннан нормалаштырыла торган объектларга кадәр ераклык 7 метрдан да ким булмаска тиеш.

5.2.187. Җир өсте автостоянкаларыннан, нормалаштыру объектлары янындагы территорияне яшелләндереп, 60 нчы таблица таләпләренә туры китереп, санитар аерма билгеләнә.

5.2.188. Торак территорияләр чикләрендә һәм йорт яны территорияләрендә торак биналарның подъездларыннан ерак булмаган җиңел автомобильләрне вакытлыча саклау (парковка) өчен 200 метрдан да артмаган ачык мәйданчыклар булдыруны күздә тотарга кирәк. Торак фонды категориясенә карап, машина урыннарының исәп-хисап санын уңайлылык дәрәҗәсе буенча 61 таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

61 нче таблица

КОМФОРТ ДӘРӘҖӘСЕ БУЕНЧА, ТОРАК ФОНДЫ КАТЕГОРИЯСЕНӘ КАРАП, МАШИНА УРЫННАРЫНЫҢ ИСӘП-ХИСАП САНЫ

Уңайлылык дәрәҗәсе буенча торак	Автотранспортны вакытлыча саклау урыннары, 1

йорт тибы	фатирга исәпләнгән машина-урыннар саны
Уңайлы	0,75
Уңайлы	0,63
Массакүләм	0,24
Иҗтимагый	0,16
Махсуслаштырылган	0,25

5.2.189. Җиңел автомобильләрне вакытлыча саклау (парковка) өчен ачык мәйданчыклар мәйданын исәпләү 62 нче таблицада китерелгән нормалар нигезендә башкарылырга тиеш.

5.2.190. Микроавтобусларны, автобусларны һәм йөк автомобильләрен саклау өчен тукталышлар җирле үзидарә органнары билгеләгән тәртиптә җитештерү һәм коммуналь-склад зонасында карала.

5.2.191. Җиңел автомобильләрне вакытлыча саклау (парковка) өчен ачык автостоянкалар шәхси җиңел автомобильләрнең исәп-хисап паркының 70 процентттан да ким булмаган өлеше өчен исәп-хисап ясау, шул исәптән, шәхси җиңел автомобильләрнең исәп-хисап паркының 70 процентыннан да ким булмаган өлеше өчен исәп-хисап ясалырга тиеш.:

торак районнарда-25 процентка;

җитештерү зоналарында-25% ка кадәр;

массакүләм кыска вакытлы ял итү зоналарында-15 процент.

5.2.192. Йорт яны территориясендә, санитар өзеклекләр күләмен СанПин 7.1.1 таблицасы таләпләренә туры китереп, автомобильләрне вакытлыча саклау өчен, ачык автостоянкалар урнаштыру рөхсәт ителә 2.2.1/2.1.1.1200-03 (60 нчы таблица).

5.2.193. Рекреация территорияләрендә җәмәгать биналары, учреждениеләр, предприятиеләр, вокзаллар янындагы сатып алынган стоянкаларда җиңел автомобильләр кую өчен кирәкле машина урыннарының исәп-хисап санын 62 таблица нигезендә билгеләү рөхсәт ителә.

62 нче таблица

ЖИҢЕЛ АВТОМОБИЛЬЛӘР КУЮ ӨЧЕН МАШИНА УРЫННАРЫНЫҢ ИСӘП-ХИСАП САНЫ

Биналар һәм корылмалар, рекреацион территорияләр һәм ял объектлары	Исәп-хисап берәмлеге	Исәп-хисап берәмлегенә машина урыннары саны	
		2015 нче ел	2025 нче ел
Биналар һәм корылмалар			
Административ-иҗтимагый оешмалар, кредит-финанс һәм юридик учреждениеләр	100 эшләүче	28	38
Фәнни һәм проект оешмалары, югары һәм урта һөнәри белем бирү учреждениеләре	шул ук	21	29
Сәнәгать предприятиеләре	Ике чиктәш сменада эшләүче	14	19

	100 кеше		
Мәктәпкәчә оешмалар	1 объект	задание буенча проектлау, әмма кимендә 2	
Мәктәпләр	шул ук	шул ук	
Хастаханәләр	100 койка	7	10
Поликлиникалар	100 кеше килде	4	6
Көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләре	Гомуми мәйданы 30 кв. метр	14	19
Спорт объектлары	100 урын	4	6
Кинотеатрлар, музейлар, күргәзмәләр	100 урын яки бер тапкыр бирелә торган килүчеләр	21	29
Мәдәният һәм ял парклары	100 бер тапкыр бирелә торган килүчеләр	10	13
Сәүдә үзәкләре, универмаглар, сәүдә заллары мәйданы 200 кв. метрдан артык булган кибетләр	Сәүдә мәйданының 100 кв. метры	10	13
Базарлар	50 сәүдә урыны	35	48
Гомумшәһәр әһәмиятендәге рестораннар һәм кафелар, клублар	100 урын	21	29
Кунакханә	шул ук	11	15
Барлык төр транспорт вокзаллары	"Пик"сәгатенә килгән ерак һәм җирле хәбәрләрнең 100 пассажиры	21	29
Рекреацион территорияләр һәм ял объектлары			
Ял итү зоналарында пляжлар һәм парклар	100 бер тапкыр бирелә торган килүчеләр	28	38
Урман парклары һәм тыюлыклар	шул ук	14	19
Кыска вакытлы ял базалары	шул ук	21	29
Кече флотның яр буе базалары	шул ук	21	29
Ял йортлары һәм санаторийлар, санаторий-профилакторийлар, предприятиеләрнең ял базалары һәм	100 кеше ял итүче һәм хезмәт күрсәтүче	7	10

туристлык базалары	персонал		
Кунакханәләр (туристик һәм курорт)	шул ук	21	29
Мотелләр һәм кемпинглар	шул ук	исәп-хисап буенча	
Ял итү зоналарында җәмәгать туклануы, сәүдә һәм коммуналь-көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләре	100 урын залларда яки бер тапкыр бирелә торган килүчеләр һәм персонал	14	19
Бакчачылык, яшелчәчелек, дача берләшмәләре	Җир кишәрлекләре	14	19
Искәрмә: 1. Мәктәпкәчә оешмаларның һәм мәктәпләрнең объектлы стоянкалары күрсәтелгән учреждениеләр территориясеннән читтә, участок чикләреннән ераклыкта, машина-урыннар саныннан чыгып, 62 нче таблица таләпләре нигезендә проектлана. 2. Тәүлегенә төрле режимлы объектлар төркеменә хезмәт күрсәтү өчен тукталышларны проектлаганда һәр объект буенча машина урыннарының исәп-хисап санын 10-15 процентка киметү рөхсәт ителә. 3. Җиңел автомобильләрне вакытлыча саклау өчен тукталышлардан алып массакүләм ял итү зоналарындагы объектларга кадәр җәяүлеләр юлларының озынлыгы 1000 метрдан артмаска тиеш. 4. Торак пунктларда һәм туризм үзәкләрендә туристларга караган автобуслар һәм җиңел автомобильләр куюны күздә тотарга кирәк, алар саны исәп-хисап белән билгеләнә. Күрсәтелгән стоянкалар туристик карау объектларына карата уңайлы якын килүне тәэмин итүне исәпкә алып урнаштырылырга тиеш, әмма алардан 500 метрдан да артмаска һәм тарихи мохитнең тулаем характерын бозмаска тиеш			

5.2.194. Төрле функциональ билгеләнештәге объектларга хезмәт күрсәтүче автостоянкаларда инвалидларга караган шәхси автотранспорт чараларын кую өчен урыннар бүлеп бирергә кирәк.

5.2.195. Аерым участокта җиңел автомобильләр кую өчен ачык автостоянканы төзегәндә аның күләме, аерым алганда, өзеклекләр һәм юллар киңлеген исәпкә алып, бер автомобиль биләгән уртача мәйданда билгеләнә.

Бер автотранспорт чарасын кую өчен җир участогының мәйданы бер машина урынына, кв. метрга кабул итәргә кирәк:

автобуслар өчен-40 кв. метр;

йөк автомобильләре өчен-40 кв. метр;

җиңел автомобильләр өчен-25 (22,5) <1> кв. метр;

велосипедлар өчен-0,9 кв. метр.

Минималь күләме 1 машина-урын кабул итәргә киңәш ителә түбәндәге:

автобуслар һәм автопоездлар өчен-3 x 20 метр;

йөк автомобильләре өчен-3 x 10 метр;

җиңел автомобильләр өчен-2,5 x 5 метр.

5.2.196. Торак микрорайоннарны (кварталларны) чикләүче урамнар һәм юллар чикләрендә һәм биналар һәм корылмалар, ял итү объектлары һәм рекреация территорияләре янында махсус билгеләнгән участокларда автомобильләрне вакытлыча саклау өчен ачык җир өсте стоянкаларын проектларга рөхсәт ителә.

5.2.197. Ачык җир өсте автостоянкалары машиналар йөрү өлешендә һәм аерым полосалар

чикләрендә өстәмә полосалар рәвешендә проектлана. Автомобильләр кую өчен махсус полосалар Җирле һәм янкын юллар, торак урамнар, сәнәгать һәм коммуналь-склад зоналарындагы юллар, транспорт хәрәкәте көйләнә торган магистраль урамнар буенда урнашырга мөмкин.Не допускается устройство специальных полос для стоянки автомобилей вдоль проезжих частей основных улиц с непрерывным движением транспорта.

5.2.198. Ачык автостоянка территориясе 1 метрдан да ким булмаган киңлектәге яшел үсентеләр полосалары белән чикләнергә тиеш, оялган шартларда тукталышны тоташ юл белән чикләргә рөхсәт ителә.

Автостоянка территориясе Транспорт һәм җәяүлеләр юлларыннан читтә урнашырга һәм җәяүлеләргә Куркынычсыз юл белән тәэмин ителергә тиеш.

5.2.199. Ике яклы хәрәкәт вакытында автостоянкага бару киңлеге - 6 метрдан да ким булмаска тиеш, бер яклы очракта-3 метрдан да ким булмаска тиеш.

5.200. Җиңел автомобильләрне вакытлыча саклау (парковка) өчен автостоянкалардан җәяүлеләрнең ераклыгын кабул итәргә кирәк:

торак биналарга керү өчен-100 метрдан да артык түгел;

вокзалларның пассажир бүлмәләренә, эре сәүдә һәм җәмәгать тукланауы учреждениеләренә керү урыннарына кадәр-150 метрдан да артык түгел;

башка учреждениеләр һәм халыкка хезмәт күрсәтү предприятиеләренә һәм административ биналарга кадәр-250 метрдан да артык түгел;

паркларга, күргәзмәләргә һәм стадионнарга керү өчен-400 метрдан да артык түгел.

5.2.201. Ведомство автомобильләре һәм махсус билгеләнештәге җиңел автомобильләр, йөк автомобильләре, такси һәм прокат, автобус парклары, шулай ук үзәкләштерелгән техник хезмәт күрсәтү һәм автомобильләрне сезонлы саклау базалары һәм автомобильләрне прокатлау пунктлары җитештерү зоналарында урнаштырырга киңәш ителә.

<1> урамнар һәм юллар аркылы чыгу өчен участоклар кушылганда.

63 нче таблица

АВТОСТОЯНКАЛАРНЫҢ ҖИР УЧАСТОКЛАРЫ КҮЛӘМЕ

Объектлар	Исәп-хисап берәмлеге	Сыйдырыш	Объектның мәйданы-1 гектар
Җиңел таксомоторлар өчен күп катлы стоянкалар һәм җиңел автомобильләрне прокатка алу базалары	таксомотор, прокатка автомобильләр	100	0,5
		300	1,2
		500	1,6
		800	2,1
		1000	2,3
Йөк автомобильләре кую урыннары	автомобильләр	100	2
		200	3,5
		300	4,5
		500	6
Автобус парклары (стоянкалар)	машиналар	100	2,3

		200 300 500	3,5 4,5 6,5
Искәрмә: реконструкция шартлары өчен җир кишәрлекләре күләмен тиешле нигезләгәндә киметү рөхсәт ителә, әмма 20 проценттан да артмый			

5.2.202. Ягулык-майлау материалларын ташу өчен автомобильләрне ачык мәйданчыкларда яки аерым торучы бер катлы биналарда саклауны С0 классының янгынга каршы II дәрәҗәдән ким булмаган биналарда күздә тотарга кирәк. Мондый автостоянкаларны С0 класслы (А һәм Б категорияле биналардан тыш) 1 яки 2 типтагы җитештерү биналарының 1 яки 2 типтагы янгынга каршы стеналарына, автостоянкага 30 куб.метрдан да артмаган күләмдә ягулык-майлау материалларының гомуми сыйдырышлыгы булган автомобильләрне саклау шарты белән, урнаштыру рөхсәт ителә.

Ягулык-майлау материалларын ташу өчен ачык мәйданчыкларда 50дән дә артмаган һәм күрсәтелгән материалларның гомуми сыйдырышлыгы 600 куб. метрдан да артмаган төркем тарафыннан автомобильләрне саклауны күздә тотарга кирәк. Мондый төркемнәр арасында, шулай ук башка автомобильләрне саклау өчен мәйданчыкларга кадәр ара 12 метрдан да ким булмаска тиеш.

Ягулык-майлау материалларын ташу өчен автомобильләрне саклау мәйданнарыннан сәнәгать һәм авыл хуҗалыгы предприятиеләре биналарына һәм корылмаларына кадәр ераклыкны әлеге норматив таләпләренә туры китереп кабул итәргә кирәк.

5.2.203. Сәнәгать предприятиеләрендә гомуми файдаланудагы йөк транспортын кулланганда һәм предприятиеләрдән 5 чакрымнан артык ераклыкка автобусны ераклаштырганда автотранспорт чараларын куюны күздә тотарга рөхсәт ителә.

Йөк автомобильләрен саклау өчен, СНиП 2.05.07-91* таләпләренә туры китереп, ачык мәйданчыкларны күздә тотарга кирәк.

Ябык автостоянкалар (җылытыла торган) автомобильләрне (янгын сүндерү, медицина ярдәме, авария хезмәтләре) саклау өчен күздә тотарга кирәк, алар линиядә һәрвакыт әзер булырга тиеш. Калган очракларда ябык автостоянкалар урнаштыру техник-икътисадый исәп-хисаплар белән нигезләнергә тиеш.

5.2.204. Автомобильләргә техник хезмәт күрсәтү объектларын 200 җиңел автомобильгә бер пост исәбеннән проектларга кирәк, аларның җир участокларының, шул исәптән станцияләрнең түбәндәге күләмнәрен кабул итеп, аларның түбәндәге күләмнәрен кабул итәргә кирәк:

5 постта-0,5 гектар;
10 постта-1,0 гектар;
15 постка-1,5 гектар;
25 постта-2,0 гектар;
40 постка-3,5 гектар.

5.2.205. Автомобильләргә хезмәт күрсәтү объектларыннан алып торак, җәмәгать биналарына кадәр, шулай ук мәктәпкәчә оешма участокларына, гомуми белем бирү мәктәпләренә, стационар типтагы дәвалау учреждениеләренә кадәр санитар аермаларны СанПиН 2.2.1/2.1.1.1200-03 таләпләре нигезендә кабул итәргә кирәк 64 нче таблица буенча.

64 нче таблица

АВТОМОБИЛЬЛӘРГӘ ХЕЗМӘТ КҮРСӘТҮ ОБЪЕКТЛАРЫННАН ТОРАК, ҖӘМӘГАТЬ БИНАЛАРЫНА КАДӘР САНИТАР АЕРМАЛАР

Автомобильләргә хезмәт күрсәтү объектлары	Ераклык, метр, ким түгел
Җиңел автомобильләрдән 5 постка кадәр (маляр-калай эшләрсез)	50
Җиңел, йөк автомобильләре, 10нан да артмаган постлар	100
Йөк автомобильләре	300
Йөк автомобильләре һәм авыл хуҗалыгы техникасы	300

5.2.206. Сәнәгать предприятиеләрендә йөк ташуның гомуми еллык күләме 2 млн. тоннага кадәр булган очракта, предприятиенең көпчәксез тәгәрмәчле транспортының барлык төрләре өчен берләктә Ремонт-эксплуатация базаларын проектлау максатка ярашлы. Йөк ташу күләме 2 млн. тоннадан артык булган очракта, кагыйдә буларак, аерым карарга кирәк.

5.2.207. Автомобильләргә хезмәт күрсәтү объектларыннан күрше объектларга кадәр янгынга каршы ераклыкны "янгын куркынычсызлыгы таләпләре турында Техник регламент"22 июль, 2008 ел, № 123-ФЗ Федераль закон таләпләре нигезендә кабул итәргә кирәк.

5.2.208. Автомобильләргә ягулык салу станцияләренә 1200 җиңел автомобильгә исәпләнгән бер ягулык тарату колонкасын проектларга кирәк, аларның җир участоклары, шул исәптән станцияләр өчен дә, күләмен кабул итеп:

2 колонкага-0,1 гектар;

5 колонкага-0,2 гектар;

7 колонкага-0,3 гектар;

9 колонкага-0,35 гектар;

11 колонкага-0,4 гектар.

5.2.209. АЗС территориясендә оператор яки аерым торучы товарлар кибете бинасында һәм (яки) тиз туклану кафесында булган очракта, НПБ 111-98* таләпләрен исәпкә алып, 10 машина-урын (7 җиңел һәм 3 Автопоезд) сыйдырышлы транспорт чараларын вакытлыча кую өчен мәйданчыкларны күздә тотарга кирәк.

5.2.210. АЗСлар өчен санитар-саклау зоналары СанПиН 2.2.1/2.1.1.1200-03 таләпләренә туры китереп кабул ителә шул исәптән АЗСлар өчен:

йөк һәм җиңел автотранспортны сыек һәм газ ягулыгы белән ташу өчен-100 метр;

җиңел автотранспортны сыек ягулык белән тәэмин итү өчен генә дә 3 ягулык тарату колонкасы бар, шул исәптән хезмәт күрсәтү объектлары (кибетләр, кафе) белән дә - 50 метр.

5.2.211. АВТОЗАПРАВКАЛАРДАН башка объектларга кадәр янгынга каршы ераклыкны "янгын куркынычсызлыгы таләпләре турында Техник регламент"2008 елның 22 июлендәге 123-ФЗ номерлы Федераль закон таләпләре нигезендә кабул итәргә кирәк.

5.2.212. Автотранспортның юу пунктлары автомобильләргә хезмәт күрсәтү (техник хезмәт күрсәтү һәм күчмә составны агымдагы ремонтлау) предприятиеләре составында урнашкан: автотранспорт предприятиеләре, аларның житештерү һәм эксплуатация филиаллары, үзәкләштерелгән техник хезмәт күрсәтү базалары, йөз җиңел автомобиль, күчмә составны саклау өчен ачык мәйданчыклар, күчмә составны саклау өчен гаражлар-стоянкалар, ягулык салу пунктлары).

5.2.213. Юу пунктлары өчен санитар-саклау зоналары СанПиН 2.2.1/2.1.1.1200-03 таләпләренә туры китереп кабул ителә шул исәптән:

портал тибындагы йөк автомобильләре юу-100 метр (Сәнәгать һәм коммуналь-склад зоналары чикләрендә, торак пунктларга керү магистральләрендә, автотранспорт предприятиеләре территориясендә урнаштырыла);

2дән алып 5-100 метрга кадәр постлар булган автомобильләр юу;

автомобильләрне юу өчен ике постка кадәр-50 метр.

5.2.214. Автомобильләрне техник карау пунктларын авыл территорияләреннән читтә

урнаштырырга кирәк.

5.2.215. Түбән Кама муниципаль районы һәм аңа керүче муниципаль берәмлекләр халкының минималь тәэмин ителешен, төрле категориядәге транспорт чараларына техник карау үткәрүне тәэмин итү зарурлыгыннан чыгып, Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 2011 елның 22 декабрендәге карары белән расланган исәпләү методикасы нигезендә, диагностик линияләрдә, шул исәптән күчмә линияләрдә техник диагностикалау мөмкинлеген исәпкә алып, исәп-хисап юлы белән билгеләргә кирәк. № 1108 "Россия Федерациясе субъектлары һәм алар составына керүче муниципаль берәмлекләр өчен техник карау пунктлары белән халыкның минималь тәэмин ителеше нормативларын исәпләү методикасын раслау турында"

5.2.216. Башкарылган исәп-хисапларны исәпкә алып, техник карау пунктлары муниципаль берәмлекнең территориаль планлаштыру документларында һәм территорияне планлаштыру документларында күрсәтелергә тиеш.

5.3. ИНЖЕНЕРЛЫК ИНФРАСТРУКТУРАСЫ

ИНЖЕНЕРЛЫК ҖИҺАЗЛАРЫ СИСТЕМАСЫН ОЕШТЫРУНЫҢ ГОМУМИ ПРИНЦИПЛАРЫ

5.3.1. Төзелештәге инженерлык җиһазлары системасын муниципаль берәмлекләрнең территориаль планлаштыру документлары һәм су белән тәэмин итү, канализация, җылылык, газ һәм электр белән тәэмин итү схемалары нигезендә проектларга кирәк, ул билгеләнгән тәртиптә эшләнгән һәм расланган. Әлеге тармак схемаларында технологиянең, егәрлекнең, челтәрләрнең күләмнәренең принципиаль мәсьәләләре хәл ителергә, схеманы гамәлгә ашыруның чиратлылыгы буенча киңәшләр бирелергә тиеш. Проектларда ресурслардан нәтиҗәле файдалану, энергияне сак тоту ысулларыннан файдалану, инженерлык корылмалары эшендә куркынычсызлыкны тәэмин итү һәм җайга салу өчен заманча чараларны куллану мәсьәләләре чагылырга тиеш.

Искәрмә: тармак схемалары булган очракта, проектлаштыруның һәр этабы мөстәкыйль төгәлләнгән карар булып тора һәм шул ук вакытта торак пунктның гомуми үсеш перспективасына органик рәвештә туры килергә мөмкин.

5.3.2. Су белән тәэмин итү, канализация, җылылык һәм газ белән тәэмин итү челтәрләрен һәм корылмаларын проектлаганда, гамәлдәге санитар нормалар һәм кагыйдәләр таләпләренә, шулай ук әлеге норматив таләпләренә туры килергә тиеш.

5.3.3. Инженерлык челтәрләрен һәм корылмаларны проектлаганда грунт сулары дәрәҗәсен үзгәртү мөмкинлеген өйрәнүгә һәм бу үзгәрешләрнең челтәрләрнең эксплуатацион ышанычлылыгына йогынтысы зур игътибар бирелергә тиеш.

5.3.4. Тарихи барлыкка килгән төзелештә урнашкан инженерлык җиһазлары объектлары, тиешле нигезләнгәндә, өлешчә яки тулысынча җир асты киңлегендә урнашырга мөмкин.

СУ БЕЛӘН ТӘЭМИН ИТҮ

5.3.5. Су белән тәэмин итү схемасын һәм системасын сайлауны торак пунктның үзенчәлекләрен, аларны үстерүнең төрле этапларында су чыгымнары, су белән тәэмин итү чыганаклары, су басымына, сыйфатына һәм аны бирүнең тәэмин ителешенә карата таләпләрне исәпкә алып башкарырга кирәк.

5.3.6. Торак пунктны су белән тәэмин итү системаларын проектлау, шул исәптән хуҗалык-эчә торган һәм житештерү су белән тәэмин итү чыганакларын сайлау, су алу корылмаларын урнаштыру, шулай ук исәп-хисап чыгымнарын билгеләүне СНиП 2.04.01-85*, СНиП 2.04.02-84*, СНиП 2.07.01-89*, СанПиН 2.1.4.1074-01, СанПин 2.1.4.1175-02, ГОСТ 2761-84*, СанПиН 2.1.4.1110-02 таләпләренә туры китереп башкарырга кирәк.

Торак-граждан, җитештерү билгеләнешендәге барлык объектлар, кагыйдә буларак, үзәкләштерелгән су белән тәэмин итү системалары белән тәэмин ителергә тиеш.

5.3.7. Торак пунктның тәүлеклек уртача су куллануы, сәнәгать һәм авыл хуҗалыгы

предприятиеләренең хуҗалык-көнкүреш ихтыяҗлары су чыгымнары суммасы су сибүгә киткән чыгымнарны да исәпкә алып билгеләнә.

Торак пунктны су белән тәэмин итү системаларын проектлаганда халыкның хуҗалык өчен дә, аш-суга тоту ихтыяҗлары өчен дә тәүлеклек уртача (бер ел эчендә) су куллану нормаларын әлеге нормативларга 8 нче кушымтаның 1 нче таблицасы таләпләре нигезендә кабул итәргә кирәк.

Суны аерым куллану чыгымнары түбәндәге чыгымнарны үз эченә ала: җәмәгать биналарындагы көнкүреш ихтыяҗларына, хуҗалыкка, аш-суга киткән су чыгымнары. Ләкин сәламәтләндерү учреждениеләре (санаторийлар, ял йортлары, туристик комплекслар, балалар лагерьлары һ.б.) өчен су чыгымнары бу исәпкә керми.

Төрле категориядәге кулланучыларның аерым объектлары буенча хуҗалык-көнкүреш ихтыяҗларына су чыгымнары әлеге нормативларга 8 нче кушымтаның 2 нче таблицасы нормалары нигезендә билгеләнә.

5.3.8. Аерым җирлекләрдә су белән тәэмин итү системасын проектлаганда түбәндәге су чыгымнары белән эш итәргә кирәк:

максималь тәүлеклек чыгымнар (куб. метр/тәүлек) - су җыю корылмаларын, су әзерләү станцияләрен һәм су саклау өчен савытларны исәпләгәндә;

максималь сәгатьлек (бер сәгатькә) чыгымнары (куб. метр/сәгать) - суны саклау өчен су үткәргечләрнең аерым торбалары буенча су бирә торган насос станцияләренең максималь җитештерүчәнлеген билгеләгәндә;

максималь сәгать (бер сәгать эчендә) суның секундлы чыгымнары (л/с) - су үткәргечләргә су бирә торган насос станцияләренең, су саклау сыешлыгыннан башка су белән тәэмин итү системасының магистраль һәм бүлү торбаүткәргечләренең максималь үткәрүен билгеләгәндә һәм күрсәтелгән торбаүткәргечләрне гидравлик исәптә исәпләгәндә;

Тәүлеклек тигезсезлеге - 1,2; су куллануның сәгать тигезсезлеге - 1,4 булганда, су куллану коэффициентларын (K_{max}) дип кабул итәргә кирәк.

5.3.9. Исәп-хисап күрсәткечләре торак пунктның су белән тәэмин итү системаларын, шул исәптән тәкъдим ителә торган 65 таблицада китерелгән күрсәткечләр нигезендә аларның аерым структур элементларын проектлау һәм су куллану күләменең башлангыч исәпләүләре өчен кулланыла.

65 нче таблица

СУ КУЛЛАНУ КҮЛӘМЕН АЛДАН ИСӘПЛӘҮ ҺӘМ ТОРАК ПУНКТНЫ СУ БЕЛӘН ТӘЭМИН ИТҮ СИСТЕМАЛАРЫН ПРОЕКТЛАУ ӨЧЕН ИСӘП-ХИСАП КҮРСӘТКЕЧЛӘРЕ

Күрсәткеч	Үлчәү берәмлеге	Урбанизация дәрәҗәсендә су, канализация һәм кайнар су белән тәэмин ителгән торак пунктларның территорияләре			Авыл торак пунктлары территорияләре		
		интенсив	уртача	аз	су, канализация һәм кайнар су белән тәэмин ителгән	суүткәргеч һәм канализация белән тәэмин ителгән	су җыю колонкалары суыннан файдалану белән
Микрорайон халкының	кеше/гектар	300	200	100	7,5 - 100	7,5 - 100	7,5 - 100

тыгызлыгы							
Хуҗалык-көнкүреш ихтыяҗлары өчен су чыгымы	тәүлегенә бер литр	230 - 350	230 - 350	230 - 350	230	150	50
Су куллану	тәүлегенә куб. метр	69 - 105	46 - 70	23 - 35	1,7 - 23,0	1,1 - 15,0	0,4 - 5,0
Искәрмә: 1. Торак пунктлар территориясендә халык тыгызлыгы 8 таблица буенча кабул ителде. 2. Уртача тәүлеклек су куллану СНиП 2.04.02-84* нигезендә кабул ителде*							

5.3.10. СНиП 2.04.02-84* таләпләренә туры китереп, сәнәгать һәм авыл хуҗалыгы предприятиеләре, сәламәтләндерү учреждениеләре ихтыяҗлары өчен, шулай ук исәпкә алынмаган чыгымнар һәм су сибүгә тотылган чыгымнар аерым билгеләнә.

5.3.11. Су алу корылмаларының тибын һәм схемасын территориянең геологик, гидрогеологик һәм санитар шартларыннан чыгып сайларга кирәк.

Яңа су алу җайланмаларын проектлаганда һәм булган су алу җайланмаларын киңәйткәндә, аларның күрше участокларда булган һәм проектлана торган су алу җайланмалары белән үзара хезмәттәшлек шартлары, шулай ук аларның әйләнә-тирә табигый мохиткә (өслек агымы, үсемлек һ.б.) йогынтысы исәпкә алынырга тиеш.

Су алу корылмаларын су куллануның перспективалы үсешен исәпкә алып, проектларга кирәк.

5.3.12. Сәнәгать предприятиеләрен су белән тәэмин итү өчен чистартылган юынтык суларны куллану мөмкинлеген карарга кирәк.

5.3.13. Су челтәрләре божра рәвешендә проектлана. Ябык (тупиковый) линия сүүткәргечләр кулланырга түбәндәге очракларда рөхсәт ителә:

аварияләрне бетерү вакытында су белән тәэмин итүдә өзеклек булган очракта җитештерү(производство) ихтыяҗларына су бирү өчен;

торбалар диаметры 100 мм дан артык булмаганда хуҗалык өчен һәм эчәргә яраклы ихтыяҗларга су бирү өчен;

янгын сүндерү чыгымнарына карамастан, линияләрнең озынлыгы 200 метрдан да артмаган очракта, янгынга каршы яки хуҗалык-янгынга каршы ихтыяҗларга су бирү өчен.

Бина һәм корылмаларның эчке сүүткәргеч челтәрләре белән тышкы су челтәрләрен божралау рөхсәт ителми.

5.3.14. Хуҗалык өчен булган һәм эчәргә яраклы сүүткәргечләр челтәрләрен эчәргә яраклы булмаган сыйфатсыз су белән тоташтыру рөхсәт ителми.

5.3.15. “Янгынга каршы сүүткәргеч янгын куркынычсызлыгы таләпләре турында техник регламент” 2008 елның 22 июлендәге 123-ФЗ номерлы Федераль закон таләпләре нигезендә проектланырга тиеш.

5.3.16. Хуҗалык өчен һәм эчәргә яраклы сулар берләштерелгән эчәргә яраклы сүүткәргечләр проектларында СанПин 2.1.4.1110-02 таләпләренә туры китереп санитар саклау зоналарын күздә тотарга кирәк.

Су белән тәэмин итү һәм эчәргә яраклы су белән тәэмин итү чыганакларын санитар саклау зоналары чикләре әлеге нормативларның 9 нчы кушымтасының 3 нче таблицасында китерелгән.

5.3.17. Магистраль сүүткәргечләр төзү өчен бүлеп бирелгән җир полосасының киңлеге һәм җир кишәрлекләре мәйданы СН 456-73 таләпләренә туры китереп билгеләнә.

5.3.18. Сүүткәргеч корылмалар урнаштыру өчен мәйданчыклар сайлау, шулай ук аларның территорияләрен планлаштыру һәм төзү “Инженерлык челтәрләрен урнаштыру” бүлекчәсе

таләпләренә һәм санитар саклау зоналары таләпләренә туры китереп башкарылырга тиеш.

Сулыкларның яр буе участокларында урнашкан сууткәргеч корылмалары мәйданчыкларының планлаштырылган тамгалары суның максималь күләменнән 0,5 метрдан да ким булмаган күләмдә кабул ителергә тиеш.

5.3.19. Җитештерүчәнлегенә карап, су әзерләү корылмаларын урнаштыру өчен якынча исәп-хисап күләме, проект буенча, тәүлегенә мең куб. метрдан, кабул итәргә кирәк (әмма аннан да артык түгел):

тәүлегенә 0,1 мең куб. метрга кадәр - 0,1 гектар;

0,1 дән 0,2 мең куб. метрга кадәр-0,25 гектар;

0,2 дән 0,4 мең куб. метрга кадәр-0,4 гектар;

0,4-0,8 мең куб. метрдан артык-тәүлегенә-1,0 гектар;

тәүлегенә 0,8 дән 12 мең куб. метрга кадәр-2 гектар;

тәүлегенә 12-32 мең куб. метрдан артык-3 гектар;

тәүлегенә 32дән 80 мең куб. метрга кадәр-4 гектар;

тәүлегенә 80-125 мең куб. метрдан артык - 6 гектар;

тәүлегенә 125-250 мең куб. метрдан артык-12 гектар;

тәүлегенә 250-400 мең куб. метрдан артык-18 гектар;

тәүлегенә 400-800 мең куб. метрдан артык - 24 гектар.

5.3.20. Көчле агулы матдәләрне саклау өчен складларны сууткәргеч корылмалар мәйданчыгында түбәндәге ераклыкта урнаштырырга кирәк:

кешеләр даими яшәгән биналар һәм корылмалардан (склад хуҗалыгына карамаган) һәм сулыклардан 30 метрдан да ким булмаган;

СНиП II-89-80 нигезендә кешеләр даими булмаган биналардан файдалану*;

көчле агулы матдәләрне саклаганда торак, иҗтимагый һәм җитештерү биналары (мәйданнан тыш) :

стационар сыешлыкларда (цистерналарда, танкларда) - 300 метрдан да ким булмаган арада;

контейнерларда яки баллоннарда-100 метрдан да ким булмаган арада.

КАНАЛИЗАЦИЯ

5.3.21. Торак пунктларның канализация системаларын проектлауны СНиП 2.04.01-85*, СНиП 2.04.03-85*, СНиП 2.07.01-89*таләпләренә туры китереп башкарырга кирәк.

Торак-граждан, җитештерү билгеләнешендәге барлык объектлар, кагыйдә буларак, үзәкләштерелгән канализация системалары белән тәэмин ителергә тиеш.

Торак районның (гомумагымлы, бүленгән, ярымбүленгән) ташландык суларны агызу вакытында сулыкларга ташлауны булдырмау өчен, техник-икътисадый чагыштырулар нигезендә сайларга кирәк.

Санитар чистартуга, зарарсызландыруга дучар ителмәгән (су объектларына рөхсәт ителгән йогынты нормативларыннан һәм су объектларында зарарлы матдәләрнең рөхсәт ителгән концентрациясе нормативларыннан чыгып), шулай ук техник регламент таләпләренә туры килми торган агынты суларны агызу тыела.

5.3.22. Торак пунктларның канализация проектлары су белән тәэмин итү проектлары белән бер үк вакытта, су куллану балансына һәм агынты суларны агызуга мәҗбүри анализ да эшләнергә тиеш. Шул ук вакытта чистартылган агынты, яңгыр суларын җитештерү(производство) һәм су сибү өчен куллану мөмкинлеген карарга кирәк.

5.3.23. Торак пунктларның канализация системаларын, шул исәптән аерым структур элементларны проектлаганда, көнкүреш суларын исәпләгәндә, тәүлеклек уртача су белән тәэмин итүне, территориягә су сибүгә һәм яшел үсентеләргә су китүне исәпкә алмыйча, уртача тәүлеклеклек су куллануга тигез итеп кабул итәргә кирәк.

Юынтык суларны агызуны исәпләп чыгаруны (бер ел эчендә), су бүлү системасына бәйле рәвештә, агынты суларның барлык төрләре буенча тәүлеклеклек уртача чыгымнар суммасы итеп билгеләргә кирәк.

Аерым торак һәм иҗтимагый биналардан чыккан юынтык суларның исәп-хисап чыгымнарын билгеләү өчен, тупланган чыгымнарны исәпкә алу кирәк булганда, СНиП 2.04.01-85* һәм әлеге нормативларга 8 нче кушымтаның 2 нче таблицасын кабул итәргә кирәк.

Сәнәгать һәм авыл хуҗалыгы предприятиеләреннән житештерү суларының уртача тәүлеклек уртача чыгымнары, шулай ук исәпкә алынмаган чыгымнарны торак пунктның тәүлеклек су белән тәэмин ителешенең 25 проценты күләмендә өстәмә рәвештә кабул итәргә рөхсәт ителә.

Канализацияләнмәгән районнарда бер кешегә 25 л/тәүлегенә су бүлүне кабул итәргә кирәк.

5.3.24. Торак пунктта агып җыела торган суларның исәпләнгән уртача тәүлеклек чыгымын әлеге нормативларның 5.3.23 п. буенча билгеләнә торган чыгымнар суммасы буларак билгеләргә кирәк.

Исәп-хисап күрсәткечләре торак пунктның канализация системаларын проектлау өчен һәм ташландык суларны агызу күләмен башлангыч исәпләүләр өчен кулланыла.

5.3.25. Территориаль планлаштыру документларын эшләгәндә, тәүлеклек уртача (бер елга) су бүлүне түбәндәгечә кабул итәргә рөхсәт ителә:

шәһәр торак пунктлары өчен-1 кешегә тәүлегенә 550 л.;

авыл торак пунктлары өчен-1 кешегә тәүлегенә 150 л.

Искәрмә: тәүлеклек уртача су бүлүне, территориянең җирле шартларына һәм төзекләндерү дәрәҗәсенә карап, 10-20 процентка үзгәртү рөхсәт ителә.

5.3.26. Чагыштырмача су бүлү күләмен түбәндәге су бүлү коэффициентларын кулланып билгеләргә киңәш ителә:

күп катлы һәм урта катлы төзелеш буенча уртача-0,98;

азкатлы төзелеш территориясе өчен:

үзәк (биләмә) Усадьба-1,0;

авыл җирлеге-0,9;

җирле сәнәгать булганда-0,8-0,9.

5.3.27. Торак пунктларның канализация системаларын, аларның резерв территорияләрен урнаштыру, шулай ук чистарту корылмаларын урнаштыруны СНиП 2.04.03-85 һәм СанПиН 2.2.1/2.1.1.1200-03 нигезендә башкарырга кирәк.

5.3.28. Кулланучылар хокукларын яклау һәм кеше иминлеге өлкәсендә күзәтчелек буенча федераль хезмәтнең Татарстан Республикасы (Татарстан) идарәсе белән килештереп, үзәкләштерелгән канализация системасы булмаганда, түгү җайланмасы урнаштырылган станцияләрне күздә тотарга кирәк. СНиП 2.04.03-85 таләпләренә туры китереп, түгү җайланмасы урнаштырылган станцияләренә бүлеп бирелә торган җир кишәрлекләренең күләмнәрен СанПиН 2.2.1/2.1.1.1200-03 таләпләренә туры китереп кабул итәргә кирәк.

түгү җайланмасы урнаштырылган станцияләрен диаметрлы 400 мм диаметрлы канализация коллекторлары янында проектларга кирәк, шул ук вакытта түгү җайланмасы урнаштырылган станциядән килә торган агып җыела торган сулар саны коллектор буенча гомуми исәп-хисап чыгымының 20 проценттан артмаска тиеш.

5.3.29. Канализация корылмаларын төзү, планлаштыру, төзү һәм аларның территориясен төзекләндерү өчен мәйданчыкларны "инженерлык челтәрләрен урнаштыру" бүлеге таләпләре һәм санитар-саклау зоналары төзелешенә карата таләпләр нигезендә сайларга кирәк.

Шул ук вакытта өске суларны чистарту корылмаларын һәм канализацион явым-төшем җыелмасын торак микрорайоннарда (кварталларда) һәм селитеб территорияләрендә урнаштыру рөхсәт ителми.

Су бүлү системалары корылмаларын урнаштыру өчен участокларның якынча күләмен һәм алардан торак һәм иҗтимагый биналарга кадәр ераклыкны 66 таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

66 нчы таблица

СУ БҮЛҮ СИСТЕМАЛАРЫ КОРЫЛМАЛАРЫН УРНАШТЫРУ ӨЧЕН АЛАРДАН ҖИР КИШӘРЛЕКЛӘРЕНӘ, ТОРАКЛАРГА ҺӘМ ИҖТИМАГЫЙ БИНАЛАРГА БУЛГАН ЯКЫНЧА ЕРАКЛЫККА КАРАП ЕРАКЛЫК

Объект исеме	Участокның күләме, метр	Торак һәм иҗтимагый биналарга кадәр ераклык, метр
Өслек суларын чистарту корылмалары	җитештерүчәнлегенә һәм корылманың тибына карап	7.1.2 СанПиН 2.2.1/2.1.1.1200-03 таблицасы нигезендә
Квартал эчендәге канализация насос станциясе	10 х 10	20
Эксплуатация мәйданчыклары тирәсендә шахта тоннель коллекторлары	20 х 20	кимендә 15 (коллекторларның күчәреннән)

67 нче таблица

КАНАЛИЗАЦИЯ ЧИСТАРТУ КОРЫЛМАЛАРЫ ӨЧЕН ҖИР КИШӘРЛЕКЛӘРЕ РАЗМЕРЫ

Канализациянең чистарту корылмаларының җитештерүчәнлеге, мең куб. метр/тәүлек	Җир кишәрлекләре, гектарлар күләме		
	чистарту корылмалары	ләм мәйданчыклары	Суны тирән чистарту өчен биологик буалар
0,7 гә кадәр	0,5	0,2	-
0,7 дән 17 гә кадәр	4	3	3
17 дән 49 ка кадәр	6	9	6
40 тан 130 га кадәр	12	25	20
130 дан 175 кә кадәр	14	30	30
175 тән 280 гә кадәр	18	55	-
Искәрмә: тәүлегенә 280 мең куб. метрдан артык җитештерүчәнлеге булган чистарту корылмаларының җир участоклары күләмнәрен кулланучылар хокукларын яклау һәм кеше иминлеге өлкәсендә күзәтчелек буенча федераль хезмәтнең Татарстан Республикасы (Татарстан)буенча идарәсе белән килештерелгән проектлар буенча кабул итәргә кирәк			

68 нче таблица

КАНАЛИЗАЦИЯ ЧИСТАРТУ КОРЫЛМАЛАРЫ ӨЧЕН САНИТАР-ЯКЛАУ ЗОНАЛАРЫ

Агынты суларны чистарту корылмалары	Чистарту корылмаларының исәп-хисап күрсәткечләре буенча ераклык (метр), тәүлегенә мең куб. метр			
	0,2гә кадәр	0,2дән 5кә	5тән 50гә	50дән 280гә
Насос станцияләре һәм авария-җайга салу резервуарлары, локаль чистарту корылмалары	15	20	20	30
Явым-төшемнәрдән җыелган сулар өчен механик һәм биологик чистарту корылмалары, шулай ук су мәйданчыклары	150	200	400	500
Ябык биналарда явым-төшемне термомеханик эшкәртү белән механик һәм биологик чистарту корылмалары	100	150	300	400
Кыр:				
а) фильтрации;	200	300	500	1000
б) сугару	150	200	400	1000
Биологик буалар	200	200	300	300

Искәрмә:
1. 0,5 гектарга кадәр фильтрация басулары өчен, коммуналь типтагы 1,0 гектарга кадәр сугару басулары өчен, җитештерүчәнлеге 50 куб. метрга кадәр булган юынтык суларны механик һәм биологик чистарту корылмалары өчен, 100 метр күләмендә санитар-саклау зоналары кабул итәргә кирәк.
2. Тәүлегенә 15 куб. метрга кадәр үткәрерлек җир асты фильтрациясе кырлары өчен санитар-саклау зоналарын 50 метр күләмендә кабул итәргә кирәк.
3. Атланмалардан санитар-саклау зоналарының күләме 300 метрны кабул итәргә кирәк.
4. Ачык типтагы өслек суының чистарту корылмаларыннан торак территориягә кадәр санитар-саклау зоналарын - 100 метр, ябык типтагы 50 метр кабул итәргә кирәк.
5. Сәнәгать предприятиеләре территориясендә урнашмаган чистарту корылмаларыннан һәм җитештерү канализацияләренең насос станцияләреннән, җитештерү юынты суларын мөстәкыйль чистартканда һәм кудырганда, аларны көнкүреш белән бергә чистартканда, санитар-яклау зоналарының күләме юынты сулар килә торган производстволар кебек үк, 68 нче таблицада күрсәтелмәгән производстволар өчен дә кабул итәргә кирәк.
6. Торак территориягә кадәр кар чистарткычлардан һәм кар эретү пунктларыннан алып санитар-саклау зоналарының күләме 100 метрны кабул итәргә кирәк

5.3.30. Сулыкларның һәм сулыкларның яр буе участокларында урнашкан канализация корылмалары һәм насос станцияләре мәйданчыкларының планировкалы билгеләрен, җил агышы һәм җил дулкынының биеклеге белән 3 процент тәэмин ителгән, язгы ташуның максималь горизонтыннан 0,5 метрдан да ким булмаган күләмдә кабул итәргә кирәк.

5.3.31. Магистраль канализация коллекторлары өчен җирләрне сайлау, бүлеп бирү һәм куллану СН 456-73 таләпләренә туры китереп башкарыла.

5.3.32. Агынты суларның чистарту корылмалары мәйданчыгын, җылы чорда җилләсен өчен, торак төзелешкә һәм торак пунктка карата, су агымы буенча түбәнрәк булган юнәлештә төзергә кирәк.

Җитештерү һәм яңгыр канализациясенең чистарту корылмаларын, кагыйдә буларак, сәнәгать предприятиеләре территориясендә урнаштырырга кирәк.

5.3.33. Канализациянең чистарту корылмалары өчен җир участоклары күләмен 67 нче таблицада күрсәтелгәнне генә кабул итәргә кирәк.

5.3.34. Локаль канализация системаларының чистарту корылмаларының җир участоклары күләмен грунт шартларына һәм агынты сулар санына карап кабул итәргә кирәк, ләкин 0,25 гектардан артык түгел.

Җир участоклары коймаланырга, төзекләндерелергә һәм яшелләндерелергә тиеш.

5.3.35. Канализация чистарту корылмалары өчен санитар-саклау зоналарын СанПиН 2.2.1/2.1.1.1200-03 таләпләренә туры китереп кабул итәргә кирәк таблица буенча 68.

ЯҢГЫР КАНАЛИЗАЦИЯСЕ

5.3.36. Өслек суларын агызу яңгыр канализациясе челтәреннән һәм сулыклардан агызылып, проектланырга тиеш. Өске агынты суларны сулыкларга, юдырыла торган чокырларга, йомык уйсулыкларга, сазланган территорияләргә ага торган итеп проектлау рөхсәт ителми.

5.3.37. Территорияне планлаштыру һәм төзү проектлары өслек сулары агымының табигый шартларын максималь рәвештә саклауны күздә тотарга тиеш. Биналарны һәм корылмаларны өске суларны чыгаруны кыенлаштыра торган урнаштыру рөхсәт ителми.

5.3.38. Яңгыр канализациясен проектлаганда торак пунктлар территорияләре өчен яңгыр суларының исәп-хисап чыгымнарын СНиП 2.04.03-85*таләпләренә туры китереп билгеләргә кирәк.

Агынтыны оештыру рельефны оештыру мәсьәләләрен комплекслы хәл итү һәм ачык яки ябык су бирү җайланмалары: водосток торбалары (водостоклар), лотоклар, кюветлар, тиз агынтылар, яңгыр кабул итү коелары урнаштыру белән тәэмин ителергә тиеш.

Өслек сулары агымын проектлаганда СНиП 2.04.03-85, СНиП 2.07.01-89*, СанПиН 2.1.5.980-00 таләпләренә таянып эш итәргә кирәк.

5.3.39. Күп катлы төзелеш районнарында ябык типтагы яңгыр канализациясен проектларга кирәк. Ачык су бүлү җайланмаларын (канаулар, кюветлар, лотоклар) районнарда бер, ике катлы йортлар һәм авыл торак пунктларында, шулай ук урамнар, юллар, юллар һәм тротуарлар белән кисешкән урыннарда күперләр яки торбалар урнаштырылган парк территорияләрендә куллану рөхсәт ителә.

Рекреацион территорияләрдә яңгыр канализациясе һәм ачык типтагы дренаж челтәрләре рәвешендә өске һәм җир асты суларын бүлеп бирү системасын проектлау рөхсәт ителә.

5.3.40. Өске суларны ачык система буенча бүлеп агызу кулланучылар хокукларын яклау һәм кеше иминлеге өлкәсендә күзәтчелек буенча федераль хезмәтнең Татарстан Республикасы (Татарстан) буенча Идарәсе, су объектларын җайга салу һәм саклау, су биологик ресурсларын саклау органнары белән тиешле нигезләнгән һәм килештерелгән очракта рөхсәт ителә.

5.3.41. Яңгыр суларын кабул итүне проектлау түбәндәге участокларда карала:

озынча участокларда түбәнлекләр булса (күтәрешләр);

юл чатларында һәм җәяүлеләр кичүендә өске сулар кушылдыгы ягыннан;

түбәнәйтелгән урыннарда озын буш урыннар азагында;

урам лотокларының пычкыформалы профиле түбәнәйтелгән урыннарда;

урам, ишегалды һәм парк территорияләре урыннарында, өске сулары агымнары булмаган урыннарда.

5.3.42. Урамнарның һәм юлларның йөрү өлешләренең лотокларында яңгыр кабул итү коеларын проектлауны 69 таблица нигезендә башкарырга кирәк.

69 нчы таблица

УРАМНАРДА ҺӘМ МАШИНА ЙӨРҮ ЮЛЛАРЫНДА УРНАШТЫРЫЛГАН ЯҢГЫР СУЛАРЫН ҖЫЮ КОЕЛАРЫНЫҢ ПАРАМЕТРЛАРЫ

Урамның машиналар йөрү өлешен авышлыгы, %	Яңгыр кабул итү коелары арасындагы ераклык, метр
4кә кадәр	50
5 - 10	60 - 70
10 - 30	70 - 80
30дан артыграк	60тан артык булмаган

Искәрмә:
Горизонталь су кабул итү рәшәткәсенең үткәрү сәләте түбәндәге формула буенча билгеләнә:

$H \le 1{,}3W/l\ Q = 1/5lH$ булганда секундына куб. метр,

$H \ge 1{,}3W/l\ Q = 2WH$ булганда секундына куб. метр,,

күрсәткечләр:

H – тулы басым, тигез $H1 + V/2$;
H1 – рәшәткәтирәсендәге су агымы тирәнлеге, метр;
V – су тизлеге, метр/ секунд;
W - рәшәткәнең барлык тишекләренең мәйданы, кв. метр;
l - су сиптерү фронтының озынлыгы, метр, рәшәткә периметрына тигез, ә рәшәткә бер як белән лоток бортигына терәлгән булса, өч якның озынлыгы суммасына тигез.

Урамның кызыл линияләрендә 30 метрдан артык һәм авышлык 30 промиллдан артык булганда, яңгыр кабул итү коелары арасындагы ераклык 60 метрдан да артмаска тиеш, күрсәтелгән арадан арткан очракта, өстәмә үткәрү сәләте рәшәткәләре белән ныгытылган яңгыр коелары урнаштырырга кирәк. Су бүлекчәләрендә трассажирлана торган урамнар, квартал эчендәге юллар, юллар, бульварлар, скверлар өчен яңгыр кабул итү коелары арасындагы араны 2 тапкыр арттыру рөхсәт ителә

5.3.43. Яңгыр сулары агымын җайга салу өчен буалар яки резервуарларны проектларга, шулай ук ныгытылган чокырларны һәм эчәргә яраклы су чыганагы булмаган, коену һәм спорт өчен яраксыз һәм балык хуҗалыгы максатларында кулланылмаган буаларны кулланырга кирәк.

5.3.44. Эрозиягә дучар ителгән торак төзелеше территорияләре (авышлыклар һәм грунт характеристикалары буенча) кишәрлекләрендә өске суларны биналардан өстәмә рәвештә су бүлүнең гомуми системасына локаль чыгаруны күздә тотарга кирәк.

5.3.45. Юынтык суларны СНиП 2.04.03-85*, СНиП 2.04.03-85 таләпләренә туры китереп чистартырга кирәк.

5.3.46. Җир өсте суларын чистарту корылмаларыннан алып торак төзелешенә кадәр санитар-яклау зонасын кулланучылар хокукларын яклау һәм кеше иминлеге өлкәсендә күзәтчелек буенча федераль хезмәтнең Татарстан Республикасы (Татарстан) идарәсе һәм табигать саклау органнары белән килештереп, өске типтагы чистарту корылмалары өчен корылмалардан конструктив файдалану шартларына һәм корылмалардан ачык типтагы чистарту корылмаларына - 100 метр, ябык типтагыларны 50 метр итеп кабул итәргә кирәк.

СУГАРУ СИСТЕМАЛАРЫНА ҺӘМ КОРЫЛМАЛАРЫНА ГОМУМИ ТАЛӘПЛӘР

5.3.47. Мелиорация (сугару һәм киптерү) системалары һәм корылмалары СНиП 2.06.03-85,

СНиП 33-01-2003, СНиП 2.06.05-84, СНиП 2.06.06-85, СНиП 2.06.07-87, СНиП 2.06.04-82 һәм әлеге норматив таләпләренә туры китереп проектларга кирәк.

5.3.48. Сугару системаларын һәм корылмаларынн проектлаганда, җирләрнең торышын контрольдә тоту өчен, күзәтчелек скважиналары челтәрен һәм су чыгымнарын үлчәү чараларын күздә тотарга кирәк. Сугару системасы мәйданы 20 мең гектардан артык булганда туфракның дымлылыгын һәм корылышын, сугару һәм дренаж суларының сыйфатын тикшереп тору буенча лабораторияләр, шулай ук метеорологик станцияләр һәм су-баланс мәйданчыкларын өстәмә рәвештә проектларга кирәк.

5.3.49. Сугару системаларында СНиП 2.06.03-85 таләпләренә туры китереп саклагыч урман утыртмаларын күздә тотарга кирәк.

5.3.50. Мелиорация системаларын урнаштырганда "әйләнә-тирә мохитне саклау турында"2002 елның 10 гыйнварындагы 7-ФЗ номерлы Федераль законның 43 статьясы таләпләрен үтәргә кирәк.

СУГАРУ СИСТЕМАЛАРЫ

5.3.51. Сугару системасы составына түбәндәгеләр керә: сусаклагычлар, су алу һәм балык саклау корылмалары, табигый һәм ясалма су чыганакларында отстойниклар, насос станцияләре, сугару, су җыю-җыю һәм дренаж челтәрләре, тау каналлары, корылмалар, су сиптерү машиналары, җайланмалары, идарә һәм автоматлаштыру чаралары, җирләрнең мелиоратив торышын контрольдә тоту чаралары, электр белән тәэмин итү һәм элемтә объектлары, эрозиягә каршы корылмалар, эксплуатация хезмәтенең җитештерү һәм торак биналары, юллар, урман саклау корылмалары, дамбалар.

5.3.52. Мелиорация каналлары (сугару, су җыю, коллектор-дренаж) өчен җир полосаларын, СН 474-75 таләпләренә туры китереп, төзелеш чираты нигезендә, авыл хуҗалыгы культуралары чәчелмәгән җирләргә урнаштырылырга тиеш.

5.3.53. Балык хуҗалыгы сулыкларындагы су алу җайланмаларын проектлаганда, балык һәм су биологик ресурсларын саклау өлкәсендә территориаль органнар белән килештереп, балыкларны су алу корылмаларына эләгүдән саклау өчен төрле корылмалар урнаштыруны күздә тотарга кирәк. Балык саклау корылмалары белән су алу җайланмаларын уылдык чәчү, кышлату чокырлары районнарында, интенсив миграция һәм личинкаларның һәм яшь балыкларның зур концентрациясе участокларында, тыюлык зоналарында урнаштыру рөхсәт ителми.

5.3.54. Магистраль каналдан торган сугару челтәрен канал һәм лоток рәвешендәге ябык торбаүткәргечләр рәвешендә проектларга кирәк.

5.3.55. Магистраль каналларда һәм бүлгечләрдә, чокырлар, түбәнлекләр, сулыклар белән кисешкән урыннарда, су чыгымы белән бер секундка 5 куб.метрдан артык булган зур урыннарда авария су агызу корылмаларын проектларга кирәк.

5.3.56. Су җыю-агызу челтәрен су сибү участоклары, чәчү әйләнеше басулары чикләре буенча, тальвегларны, иңкүлекләрне, чокырларны максималь файдаланып, түбәнәйтелгән урыннар буенча проектларга кирәк.

5.3.57. Су чыганакларында, су кабул итү җайланмаларында, каналларда исәп-хисап чыгымнары һәм дәрәҗәләренең күләмен, су җыю мәйданында суны формалаштыру үзенчәлекләрен исәпкә алып, 33-101-2003 СП нигезендә билгеләргә кирәк.

КИПТЕРҮ СИСТЕМАЛАРЫ

5.3.58. Киптерү системаларын проектлаганда территориянең артык түбәнәюе һәм һәр су балансының зурлыгы билгеләнергә тиеш.

Киптерелә торган массивта артык дымлылануның сәбәпләренә бәйле рәвештә, түбәндәгеләрне күздә тотарга кирәк:

Җир өсте суларының су җыю мәйданына керүен булдырмауны - тау каналларын проектлау,

тальвегтагы сулыкларда су агынтысын җайга салу юллары белән тәэмин итү;

язгы ташкын сулары белән сулыкларны су басудан саклау - киртәләү дамбаларын проектлау, сулыкларда ташкын суларын көйләү, елгаларның үткәрүчәнлек сәләтен арттыру, күрше су җыю мәйданчыклары арасында СниП 2.06.15-85 таләпләрен исәпкә алып, су басуны яңадан кисәтү юлы белән;

киптерелә торган массивта өске агымны ябу һәм ачык типтагы җайга салучы челтәрләрне проектлау юлы белән бүлеп бирү;

җир асты суларын тоту һәм киметү каналларын яки дреналарны проектлау, вертикаль дренаж скважиналарының линия системасын проектлау, системалы горизонталь дренажны куллану юлы белән; җир асты суларының дәрәҗәләрен киметү өчен ябык киптерү челтәрен проектларга кирәк;

СНиП 2.06.15-85 таләпләрен исәпкә алып, яр буе дренажын яки вертикаль дренаж скважиналарының линия системасын проектлау юлы белән сулыклардан фильтрацион суларны су басудан саклау.

5.3.59. Киптерү системасы составына түбәндәгеләр керә: су кабул итүнең җайга салынган өлеше, аны үткәрү, киртәләү һәм җайга салу челтәрләре, насос станцияләре, дамбалар, челтәрләрдәге корылмалар, идарә һәм автоматлаштыру чаралары, җирләрнең мелиоратив торышын контрольдә тоту чаралары, электр белән тәэмин итү һәм элемтә объектлары, эрозиягә каршы корылмалар, эксплуатация хезмәтенең җитештерү һәм торак биналары, юлларны һәм урманнарны саклау корылмалары.

5.3.60. Язгы һәм җәйге-көзге су басу янаган елгаларда, әлеге авыл хуҗалыгы кулланылышы өчен рөхсәт ителгән җирләрдән, күл буе түбәнлекләреннән су баса торган вак-төяк зоналарны бетерү өчен, койма дамбалары белән киптерү системаларын проектларга кирәк.

5.3.61. Елгаларның, күлләрнең, сусаклагычларның су баса торган территорияләрендә, тирән үткәргеч каналлар төзелешен булдырмас өчен, тимер һәм автомобиль юллары буенда, гамәлдәге су үткәрү корылмаларын үзгәртеп коруның икътисади максатка ярашсызлыгы булганда, насослар белән су суыртып алу өчен, киртәле дамбалар урнаштырмыйча гына, киптерү системаларын проектларга кирәк.

5.3.62. Авыл хуҗалыгы җирләрен киптерү өчен горизонталь дренажны проектларга кирәк. Вертикаль дренажны теләсә нинди типтагы ком, торфяник, 2 метрга кадәрле җиңел суглинкалар булган территорияне киптергәндә кулланырга рөхсәт ителә.

Авыл хуҗалыгы җирләрен елгаларның, сусаклагычларның, күлләрнең фильтрация сулары белән су басудан саклау өчен вертикаль дренажның сызык системасын яки объектка керә торган җир асты суларын тоту өчен, аслык токымнары үткәргәндә, тәүлегенә 300 кв.метрдан да ким булмаган күләмдә кулланырга кирәк.

САНИТАР ЧИСТАРТУ

5.3.63. Санитар чистарту объектлары булып йорт яны территорияләре, урам һәм микрорайон юллары, мәдәни-көнкүреш объектлары, предприятиеләр, учреждениеләр һәм оешмалар, парклар, скверлар, мәйданнар һәм башка җәмәгать кулланылышы урыннары, ял итү урыннары тора.

Эпидемия куркынычы югары булу һәм халык сәламәтлеге өчен куркыныч булу сәбәпле, чистартуның үзенчәлекле объектлары дип медицина учреждениеләре, бигрәк тә йогышлы, тире-венерология, туберкулез хастаханәләре һәм бүлекләре, ветеринария объектлары, пляжлар санарга кирәк.

5.3.64. Торак пунктлар территорияләрен санитар чистартуны Россия Федерациясе Төзелеш һәм торак-коммуналь комплекс буенча дәүләт комитетының 2003 елның 27 сентябрендәге 170 номерлы карары белән расланган Торак фондын техник эксплуатацияләү кагыйдәләре һәм нормалары, шулай ук җирле үзидарә органнарының норматив хокукый актлары таләпләре СанПиН 42-128-4690-88, СНиП 2.07.01-89* нигезендә башкарырга кирәк.

5.3.65. Шәһәр төзелеше проектында каты коммуналь калдыкларны туплау нормативлары кулланыла, алар Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты яки җирлекләрнең һәм шәһәр округларының җирле үзидарә органнары тарафыннан билгеләнгән (Татарстан Республикасы законы белән аларга тиешле вәкаләтләр бирелгән очракта).

Җыела торган коммуналь калдыкларның исәп-хисап саны даими (биш елга бер тапкыр) факттагы мәгълүматлар буенча төгәлләнергә, ә нормага төзәтмәләр кертелергә тиеш.

70 нче таблица

КОММУНАЛЬ КАЛДЫКЛАРНЫ ТУПЛАУ НОРМАЛАРЫ

Коммуналь калдык төрләре	Елына бер кешегә коммуналь калдыклар исәбе	
	кг	литр
Каты:		
су, канализация, үзәк җылылык һәм газ белән тәэмин ителгән торак биналардан;	190 - 225	900 - 1000
башка торак биналардан	300 - 450	1100 - 1500
Иҗтимагый биналарны исәпкә алып, торак пункт буенча гомуми сан	280 - 300	1400 - 1500
Сыек хәлдә (канализация булмаганда) чокырлардан	-	2000 - 3500
Урамнарның, мәйданнарның һәм паркларның 1 кв. метр каты өслекләреннән себерелгән	5 - 15	8 - 20
Искәрмә: 1. Калдыкларны туплау нормаларының зур әһәмиятен зур шәһәр торак пунктлары өчен кабул итәргә кирәк. 2. Зур габаритлы коммуналь калдыкларны җыю нормаларын каты коммуналь калдыкларның китерелгән күрсәткечләре составында 5 процент күләмендә кабул итәргә кирәк		

5.3.66. Торак зоналарда, йорт яны территорияләрендә коммуналь калдыклар өчен уңайлы подъездлы контейнерлар урнаштыру өчен махсус мәйданчыклар проектлана. Мәйданчык ачык һәм су үткәрә торган өслек белән проектлана.

Контейнерлар урнаштыру өчен мәйданчыклар торак йортлардан, балалар учреждениеләреннән, дәвалау-профилактик учреждениеләрдән, спорт мәйданчыкларыннан һәм халыкның ял итү урыннарыннан 20 метрдан да ким булмаска, әмма 100 метрдан да артык булмаска тиеш. Мәйданчыкларның күләме 13 нче таблица нигезендә кабул ителә һәм тиешле санда контейнерлар урнаштыруга исәпләнгән булырга тиеш, әмма 5 тән дә артык түгел.

Билгеләнгән чүп җыйгычлар (контейнерлар) санын билгеләү өчен чүп җыйгыч кулланучы халык саныннан, каты коммуналь калдыклар җыю нормативларыннан, калдыкларны саклау срокларыннан чыгып эш итәргә кирәк. Чүп җыйгычларның исәп-хисап күләме алар оешкан чорда каты коммуналь калдыкларның факттагы туплануына туры килергә тиеш.

5.3.67. Канализация булмаган биналардан сыек калдыклар җыю өчен ишегалды юынтык су чокырлары урнаштырыла, алар су үткәрә торган сыйфатка ия булырга тиеш. Ишегалды юынтык

су җыю чокырлары уртак булырга мөмкин. Пычрану тирәнлеге грунт сулары дәрәҗәсенә бәйле, әмма 3 метрдан да артык булырга тиеш түгел.

Ишегалды бәдрәфләре торак биналардан, балалар учреждениеләреннән, мәктәпләрдән, балалар уеннары һәм халык ялы өчен мәйданчыклардан 20 метрдан да ким булмаган һәм 100 метрдан да артмаган ераклыкта булырга тиеш.

Үзәкләштерелгән су белән тәэмин итү шартларында ишегалды бәдрәфләре коелардан һәм чишмәләрнең каптажларыннан 50 метрдан да ким булмаган ераклыкта торырга тиеш.

Шәхси йорт территориясендә чүп җыю урыннары, ишегалды бәдрәфләре һәм юынтык су чокырлары торак милекчеләре тарафыннан билгеләнергә тиеш, аерма 8-10 метрга кадәр киметелергә мөмкин.

5.3.68. Дәвалау учреждениеләре территориясендә чүп җыйгычлар өчен мәйданчыкны дәвалау корпусыннан кимендә 25 метр һәм азык-төлек блогыннан кимендә 100 метр ераклыкта хуҗалык зонасында проектларга кирәк. Мәйданчыкның зурлыгы чүп җыйгычлар нигезе барлык яктан да 1,5 метрдан артмаска тиеш. Мәйданчык каты өслеккә һәм урам ягыннан машина юлына ия булырга тиеш.

Медицина һәм/яки фармацевтика эшчәнлеген гамәлгә ашырганда барлыкка килә торган калдыкларны җыю, вакытлыча саклау, транспортлау, зарарсызландыру СанПин 2.1.7.2790-10 таләпләренә туры китереп башкарылырга тиеш.

5.3.69. Базарлар территориясендә:

чүп җыйгычлар өчен хуҗалык мәйданчыкларын сәүдә урыннарыннан кимендә 30 метр ераклыкта проектларга кирәк;

базарларда канализациясез җәмәгать бәдрәфләрен сәүдә урыннарыннан кимендә 50 метр ераклыкта проектларга кирәк. Аларда урыннар исәбе һәр 50 сәүдә урынына кимендә бер булырга тиеш.

5.3.70. Парклар территориясендә:

чүп-чар җыйгычлар өчен бүлеп бирелгән участоклар хуҗалык зонасында һәм ял итүчеләр күпләп җыела торган урыннардан (бию мәйданчыклары, эстрада, фонтаннар, төп аллеялар, тамаша павильоннары һ. б.) 50 метрдан да ким булмаган урында проектларга кирәк.;

хуҗалык мәйданчыклары өчен контейнерлар санын билгеләгәндә калдыкларның уртача 3 көн эчендә тупланауыннан чыгып эш итәргә кирәк;

җәмәгать бәдрәфләрен ял итүчеләр күпләп җыела торган урыннардан 50 метрдан да ким булмаган арага 500 кешегә бер урын исәбеннән чыгып проектларга кирәк.

5.3.71. Пляж территориясендә:

чүп-чар җыю өчен мәйданчыкларның күләме пляж мәйданының 3500-4000 кв. метрына 0,75 куб. метр сыйдырышлы бер контейнер исәбеннән исәп тотарга кирәк;

җәмәгать бәдрәфләрен 75 кешегә бер урын исәбеннән проектларга кирәк. Җәмәгать бәдрәфләреннән коену урынына кадәр ераклык 50 метрдан да ким булмаска һәм 200 метрдан да артмаска тиеш.

5.3.72. Каты коммуналь һәм сыек көнкүреш калдыкларын зарарсызландыру махсус билгеләнгән полигоннарда башкарыла. Каты коммуналь калдыкларны утильләштерү буенча полигоннарны һәм предприятиеләрне проектлау һәм урнаштыру әлеге нормативларның "махсус билгеләнештәге зоналар" бүлеге таләпләре нигезендә гамәлгә ашырылырга тиеш.

5.3.73. Каты коммуналь калдыкларны утильләштерү, зарарсызландыру һәм урнаштыру буенча предприятиеләрнең һәм корылмаларның җир участоклары һәм санитар-яклау зоналары күләмнәрен 71 таблицада бирелгән исәптән дә ким булмаганча кабул итәргә кирәк.

71 нче таблица

Каты коммуналь калдыкларны утильләштерү, зарарсызландыру һәм урнаштыру буенча предприятиеләр һәм корылмаларның җир участоклары һәм санитар-яклау зоналары күләмнәре

Предприятие һәм корылмалар	1000 тонна каты коммуналь калдыкларга җир кишәрлекләре күләме елына 1 гектар	Санитар-саклау зоналары, метрларда
Елына 1 мең тонна егәрлеге булган чүп-чар яндыру һәм чүп эшкәртү объектлары:		
40ка кадәр;	0,05	500
40тан артык	0,05	1 000
Полигоннар	0,02 - 0,05	500
Компостлау участоклары	0,5 - 1,0	500
Ассенизация басулары	2 - 4	1 000
Су түгү станцияләре	0,2	500
Чүп төяү станцияләре	0,04	100
Камилләштерелгән каты коммуналь калдыклар чүплекләре	0,3	1 000

5.3.74. 61 таблицада күрсәтелмәгән куллану калдыкларын транспортлау, утильләштерү, зарарсызландыру һәм урнаштыру буенча предприятиеләрнең һәм корылмаларның санитар-яклау зоналары күләмнәрен санитар нормаларга туры китереп кабул итәргә кирәк

ҖЫЛЫЛЫК БЕЛӘН ТӘЭМИН ИТҮ

5.3.75. Яңа җылылык белән тәэмин итү системаларын проектлау һәм төзү, гамәлдәге җылылык белән тәэмин итү системаларын реконструкцияләү һәм үстерү, торак-коммуналь хуҗалыкны, сәнәгать һәм башка оешмаларны җылылык белән тәэмин итү дәрәҗәсен тәэмин итү максатларында, Түбән Кама муниципаль районы муниципаль берәмлекләре тарафыннан җылылык белән тәэмин итүнең расланган схемалары нигезендә гамәлгә ашырылырга тиеш.

Җылылык белән тәэмин итүнең кабул ителгән схемасы түбәндәгеләрне тәэмин итәргә тиеш:

җылылык-энергиянең норматив дәрәҗәсе;

СНиП 41-02-2003 таләпләренә туры китереп, ышанычлылык норматив дәрәҗәсе;

экологик куркынычсызлык;

куркынычсыз эксплуатацияләү.

5.3.76. Җылылык белән тәэмин итү схемаларын эшләгәндә исәп-хисап җылылык нагрузкалары түдәндәгечә билгеләнә:

торак пунктларны һәм гамәлдәге сәнәгать предприятиеләрен гамәли җылылык белән тәэмин итү схемаларын төзү өчен - факттагы җылылык йөкләнеше буенча төгәлләштерелгән проектлар буенча;

яңа сәнәгать предприятиеләре төзү планлаштырыла торган предприятиеләр өчен төп (профиль) җитештерүне үстерүнең эреләндерелгән нормалары буенча яисә шундый (инде эшли торган) ук җитештерү проектлары буенча;

яңа төзелешкә билгеләнүче торак районнар өчен-җылылык нагрузкаларын урнаштыру икеләтелгән күрсәткечләр яисә биналарның һәм корылмаларның чагыштырма җылылык характеристикалары буенча.

5.3.77. Җылылык нагрузкалары, СНиП 41-02-2003, ГОСТ Р 54954-2012 таләпләренә туры китереп, җылылык белән тәэмин итүнең ышанычлылыгы буенча кулланучылар категорияләрен исәпкә алып билгеләнә.

5.3.78. Җылылык энергиясенең торак һәм иҗтимагый биналарны җылылык белән тәэмин итү системасына чагыштырма чыгымнарның база күләмен исәпләү өчен мәгълүматлар әлеге нормативларга 9 нчы кушымтаның 8-10 нчы таблицалары буенча билгеләнә.

Торак һәм иҗтимагый биналарны кайнар су белән тәэмин итү системасына электр энергиясенең чагыштырма чыгымының база күләмен исәпләү өчен мәгълүматлар әлеге нормативларга 9 нчы кушымтаның 13 һәм 15 нче таблицалары буенча билгеләнә.

Торак һәм иҗтимагый басмаларны инженерлык белән тәэмин итү системасына беренчел ягулыкның чагыштырма чыгымының база күләмен исәпләү өчен мәгълүматлар әлеге нормативларга 9 нчы кушымтаның 18 һәм 19 нчы таблицалары буенча билгеләнә.

5.3.79. Торак пунктлар территорияләрендә торак һәм иҗтимагый төзелешләрне җылылык белән тәэмин итүне автоном, түбә котельныйларыннан, фатир җылылык генераторларыннан децентрализацияләүне күздә тотарга кирәк.

Яңа төзелеш районнарын җылылык белән тәэмин итү системасын сайлау вариантларны техник-икътисадый чагыштыру нигезендә башкарылырга тиеш.

5.3.80. Торак пунктлар территорияләрендә үзәкләштерелгән җылылык белән тәэмин итү чыганакларын урнаштыру, кагыйдә буларак, коммуналь-склад һәм җитештерү зоналарында, мөмкин булганча, җылылык йөкләнеше үзәкләрендә башкарыла.

Торак төзелештә җылылык белән тәэмин итү чыганакларын, җылылык пунктларын урнаштыру, СНиП 41-02-2003, СНиП 2.07.01-89*, СНиП 41-01-2003 таләпләренә туры китереп, атмосферада зарарлы матдәләр чыгаруның норматив дәрәҗәсенә ирешү һәм исәпләү буенча акустик исәп-хисаплар белән нигезләнергә тиеш.

Торак-коммуналь төзелеш һәм торак булмаган зоналар өчен җылылык белән тәэмин итү чыганагыннан килә торган аерым җылылык челтәрләре кулланырга кирәк.

Һәр район җылылык чыганагыннан җылылык челтәрләренең кулланучыларга икедән дә ким булмаган чыгыш (выход) күздә тотылырга тиеш.

Автоном җылылык белән тәэмин итү өчен индивидуаль котельныйлар (аерым торучы, төзелгән, төзелгән һәм тышкы урнаштыру казаннары (түбә) проектлана.

5.3.84. Түбә, янкорма котельныйлар өчен санитар-яклау зонасы күләме билгеләнми. Күрсәтелгән котельныйларны урнаштыру һәр конкрет очракта атмосфера һавасы пычрану һәм атмосфера һавасына физик йогынты ясау исәп-хисаплары нигезендә, шулай ук табигый тикшеренүләр һәм үлчәү нәтиҗәләре нигезендә башкарыла.

5.3.85. Трассаларны һәм җылылык челтәрләрен салу ысулларын СНиП II-89-80*- СНиП 41-02-2003, СНиП 2.07.01-89* нигезендә карарга кирәк.

Җылылык трассаларын уздыру өчен, әлеге юнәлешләрдә махсус коммуникацион коридорлар бүлеп бирелә, алар үзара кисешкән участокларын бетерү яки киметү максатларында башка инженерлык коммуникацияләрен салу мәнфәгатьләрен исәпкә алалар.

5.3.86. Торак төзелеше һәм торак булмаган зоналар өчен җылылык белән тәэмин итү чыганагыннан бара торган аерым җылылык челтәрләрен проектларга кирәк.

5.3.87. Җылылык бирүдә өзеклекләр күзәтелми торган биналар (хастаханәләр, балалар тәүлек буе яши торган мәктәпкәчә оешмалар һ. б.) өчен җылылык белән тәэмин итү системасын проектлаганда җылылык белән тәэмин итүнең ышанычлылыгы түбәндәге карарларның берсе белән тәэмин ителергә тиеш:

бинаны тулысынча җылытуны тәэмин итә торган резерв җылылык чыганакларын, шул исәптән электр энергиясен кулланып, проектлау;

төрле җылылык челтәрләреннән ике яклы файдалану.

5.3.88. Җылылык челтәрләрен урнаштыру "инженерлык челтәрләрен урнаштыру"бүлекчәсе таләпләре нигезендә башкарыла.

ГАЗ БЕЛӘН ТӘЭМИН ИТҮ

5.3.89. Газ бүлү системаларының яңаларын проектлау һәм төзү, гамәлдәге газ бүлү системаларын реконструкцияләү һәм үстерү СНиП 42-01-2002, ПБ 12-529-03 һәм Түбән Кама муниципаль районының газ белән тәэмин итү һәм газлаштыру схемасы, торак-коммуналь хуҗалыкны, сәнәгать һәм башка оешмаларны газлаштыру буенча республика һәм район программалары нигезендә гамәлгә ашырылырга тиеш.

5.3.90. Магистраль газүткәргечләр төзү өчен бүлеп бирелгән җир полосасының киңлеге һәм җир кишәрлекләре мәйданы СН 452-73 таләпләренә туры китереп билгеләнә.

Торак пунктлар территориясендә магистраль газүткәргечләр урнаштыру рөхсәт ителми.

Магистраль газүткәргечләрдән санитар бүлемнәр СанПиН 2.2.1/2.1.1.1200-03 таләпләренә туры китереп билгеләнә.

5.3.91. Транспортлана торган газның эш басымы буенча газ үткәргечләрне классификацияләү 73 нче таблицада китерелгән.

73 нче таблица

ТРАНСПОРТЛАНА ТОРГАН ГАЗНЫҢ БАСЫМЫ БУЕНЧА ГАЗҮТКӘРГЕЧЛӘРНЕ КЛАССИФИКАЦИЯЛӘҮ

Газ басымы буенча газ үткәргечләрне классификацияләү		Транспортлана торган газ төре	Газүткәргечтә газ басымы, МПа
Югары	I категорияле	Табигый	0,6 дан 1,2 гә кадәр
		Сыекландырылган углеводород газы	0,6 дан 1,6 га кадәр
	Iа категорияле	Табигый	ТЭЦ территориясендә газ-турбина һәм пар-газ энергетика җайланмаларына карата 1,2% артык
	II категорияле	Табигый һәм сыекландырылган углеводород газы	0,3 тән 0,6 га кадәр
Урта		Табигый һәм сыекландырылган углеводород газы	0,005 тән 0,3 гә кадәр
Түбән		Табигый һәм сыекландырылган углеводород газы	0,005 гә кадәр

5.3.92. Эчке газүткәргечләрдә һәм газ кулланучы җайланмалар каршында газ басымы түбәндәге күрсәткечләрдән артмаска тиеш:

газ басымы зурлыгы җитештерү таләпләренә бәйле булган җитештерү биналарында-1,2 МП;

башка җитештерү биналарында-0,6 МП;

сәнәгать предприятиеләренең көнкүреш биналарында - 0,3 МП;

административ биналарда-0,005 МП;

котельныйларда:

житештерү предприятиеләре территориясендә аерым торучы-1,2 МП;

шул ук торак пункт территориясендә - 0,6 МП;

төзелгән һәм түбә өстендәге биналар - 0,6 МП;

төзелгән һәм түбә өстендәге җәмәгать, административ һәм көнкүреш биналары - 0,3 МП;

төзелгән һәм түбәдәге торак биналар - 0,005 МП;

СНиП 2.08.02-89* таләпләренә туры килә торган биналардан тыш һәм склад бүлмәләреннән тыш - 0,005 МП;

торак биналар - 0,003 МП.

5.3.93. Газ бүлү системасы кулланучыларга тиешле күләмдә һәм кирәкле параметрларда газ бирүне тәэмин итәргә тиеш.

Билгеләнгән тәртиптә расланган газ кулланучылар, исемлектәгеләр газдан ягулык сыйфатында файдалану һәм газ белән тәэмин итүнең өстенлекле хокукы булган газ үткәргечләрне куллану юлы белән яки башка ысуллар белән өзлексез газ белән тәэмин ителергә тиеш.

Кулланучылар газ чыгымнарын билгеләргә тиеш:

сәнәгать предприятиеләре өчен гамәлдәге предприятиеләрнең сораштыру кәгазьләре, яңа һәм реконструкцияләнә торган яки шундый ук предприятиеләрнең проектлары, шулай ук эреләнгән күрсәткечләр буенча;

гамәлдәге торак-коммуналь сектор өчен СНиП 2.04.08-87* нигезендә.

Газ җылылыгы белән газ куллануның эреләтелнгән күрсәткечен проектлаганда 34 МДж/куб. метр (8000 ккал/куб. метр) кабул итәргә рөхсәт ителә:

кайнар су белән тәэмин ителмәгән очракта (авыл торак пунктларында) - 1 кешегә елына 220 куб. метр.

5.3.94. Газ бүлү станцияләре һәм газ тутыру станцияләре (алга таба - ГНС) торак пунктлардан, шулай ук аларның резерв территорияләреннән читтә урнашырга тиеш.

Газ өстәмә пунктлар (алга таба - ГНП) торак пунктларның селитебтан читтә, кагыйдә буларак, торак төзелешенә карата өстенлек бирүче юнәлештәге җилләргә бәйле рәвештә җил еш исә торган яктан урнашырга тиеш.

5.3.95. ГНС җир кишәрлекләренең күләме, җитештерүчәнлегенә карап, проект буенча кабул итәргә кирәк, әмма түбәндәге күрсәткечләрдән дә артык түгел:

Елына 10 мең тонна - 6 гектар;

Елына 20 мең тонна - 7 гектар;

Елына 40 мең тонна - 8 гектар.

ГНС урнаштыру мәйданын, 10 метр киңлектәге янгын полосасы коймаларын һәм урман массивларына кадәр минималь ераклыкны тәэмин итүне исәпкә алып, “янгын куркынычсызлыгы таләпләре турында Техник регламент” 22 июль, 2008 ел, № 123-ФЗ Федераль закон таләпләре нигезендә күздә тотарга кирәк.

5.3.96. Газ өстәмә пунктларның җир участоклары һәм баллоннарның арадаш складларының күләме 0,6 гектардан артык түгел.

5.3.97. Газ бүлү челтәрендә газ басымын киметү һәм җайга салу өчен газ җайга салу пунктлары (алга таба - ГРП), блоклы газ регулятор пунктлары (алга таба - ГРПБ) һәм шкафлар (алга таба - ШРП) проектлана.

5.3.98. ГРПларны түбәндәгечә урнаштырырга кирәк:

аерым-аерым;

газлаштырыла торган җитештерү биналарына, котельныйларга һәм иҗтимагый биналарга, җитештерү(производство) характерындагы бүлмәләргә;

төзелгән бер катлы газлаштырыла торган җитештерү биналарына һәм котельныйларга (подвал һәм цоколь катларында урнашкан биналардан тыш).;

Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының "С0 класслы җылыткыч белән I һәм II дәрәҗәдәге газлаштырыла торган җитештерү биналары катламнарында ут белән тәэмин итү турында" 2007 ел, 30 нчы июль, 318 нче номерлы карары;

сәнәгать предприятиеләре территориясендәге асылмалы коймалар урнаштырылган биналарыннан тыш.

ГРПБНЫ аерым торырлык итеп урнаштырырга кирәк.

ШРП аерым торучы терәкләрдә яки тышкы стеналарда урнаштырырга, алар газ белән тәэмин итү өчен билгеләнгән.

5.3.99. Газ бүлү станциясе, баш ГРП һәм ШРП киртәләреннән биналар һәм корылмаларга кадәр ераклык үтүче газүткәргеченең классына карап кабул ителә:

керү басымы Р = 1,2 МПа булган баш ГРПДАН, җирлек территориясе буенча газүткәргеч салганда - 15 метр;

Р = 0,6 МПа-10 метр.

5.3.100. Газүткәргечләрдән һәм башка газ тарату челтәреннән күрше объектларга кадәр янгынга куркынычсызлыгы ераклыклары “Янгын куркынычсызлыгы таләпләре турында техник регламент” 2008 елның 22 июлендәге 123-ФЗ номерлы Федераль закон таләпләре нигезендә билгеләнә.

5.3.101. Торак пунктларда аерым торучы ГРП, ГРПБ һәм ШРП, СНиП II-89-80* таләпләренә туры китереп, биналардан һәм корылмалардан 74 нче таблицада китерелгән саннардан ким булмаган ераклыкта урнашырга тиеш.

Кысан шартларда биналардан һәм корылмалардан сәгатенә 10 000 куб. метрга кадәр үткәрү мөмкинлеге булган газ регулятор пунктларына кадәр араны 30 процентка киметү рөхсәт ителә.

74 нче таблица

ТОРАК ПУНКТЛАРДА ГРП, ГРПБ ҺӘМ ШРПдан ЕРАКЛЫК

ГРП, ГРПБ, ШРП, МПларга газ кертү басымы	Аерым торучы ГРПП, ГРПБ һәм горизонталь буенча аерым торучы ШРП-нан ераклык, метр.:			
	биналар һәм корылмалар	тимер юллар (якындагы рельска кадәр)	автомобиль юллары (юл читенә кадәр)	һава электр линияләре
0,6 кадәр	10	10	5	Терәк 1,5 биеклектән дә ким түгел
0,6 дан 1,2 гә кадәр	15	15	8	
Искәрмә: 1. Ераклыкны ГРП, ГРПБ яки ШРП биналарының тышкы диварларыннан, ә җиһазлар ачык мәйданчыкта урнашканда - коймадан алырга кирәк. 2. Таблицаның таләпләре шулай ук аерым торучы биналарда яки аерым торучы Терәкләрдә шкафларда урнашкан газ чыгымын исәпкә алу төеннәренә дә кагыла. 3. Газ басымы 0,3 МП га кадәр булганда аерым торучы ШРПтан биналар һәм корылмаларга кадәр ара нормалашмый.				

5.3.102. Тышкы газүткәргечләрне, резервуарларны, сыекландырылган углеводород газының баллон җайланмаларын проектлау һәм аларны урнаштыру "инженерлык челтәрләрен урнаштыру" бүлекчәсе таләпләренә туры китереп гамәлгә ашырылырга тиеш.

5.3.103. Балалар учреждениеләре, хастаханәләр, мәктәпләр, санаторийлар, җәмәгать, административ һәм көнкүреш биналары биналарының диварлары һәм түбәләре буенча барлык басымнарның газ үткәргечләрен транзит белән салу тыела.

Нигезләнгән очракларда бер торак бина диварлары буенча 100 м диаметрлы уртача басымнан да югарырак булмаган, С0 класслы ут төрлелеге III дәрәҗәдән дә ким булмаган һәм түбәдән 0,2 метрдан да ким булмаган ераклыкта газүткәргечләрне транзит белән салу рөхсәт

ителә.

5.3.104. Газ бүлү челтәрләре, резервуар һәм баллон җайланмалары, газ тутыру станцияләре һәм сыеклаyдырылган углеводород газының башка объектлары сәнәгать куркынычсызлыгы өлкәсендә норматив документлар таләпләре нигезендә проектланырга һәм корылырга тиеш.

5.3.105. Газ бүлү челтәрләре объектлары өчен сак зоналары күләмнәре һәм алар чикләрендә урнашкан җир кишәрлекләрен куллану шартлары Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 2000 елның 20 ноябрендәге 878 номерлы карары белән расланган газ бүлү челтәрләрен саклау кагыйдәләре белән билгеләнә.

Газ бүлү челтәрләренең саклык зоналарына керүче җир кишәрлекләрендә түбәндәгеләр тыела:

торак, иҗтимагый-эшлекле һәм җитештерү билгеләнешендәге объектларны төзү;

эксплуатация оешмалары белән килешенеп, бу газүткәргечләрне алдан сүтмичә генә аларда урнашкан күперләрне, коллекторларны, автомобиль юлларын сүтү һәм реконструкцияләү;

ярларны ныгыту корылмаларын, су үткәрү җайланмаларын, җир һәм башка корылмаларны, газ бүлү челтәрләрен җимерүдән саклый торган корылмаларны җимерергә;

тану билгеләрен, контроль-үлчәү пунктларын һәм башка газ бүлү челтәрләрен күчерү, зарарлау, салу һәм юк итү;

чүплекләр һәм складлар урнаштырырга, кислоталар, тоз, селтеле һәм башка химик актив матдәләр эретмәләре агызырга;

сак зоналарын киртәләү, эксплуатация оешмалары персоналының газ бүлү челтәрләренә керүенә, газ бүлү челтәрләренә хезмәт күрсәтүне үткәрүгә каршы тору;

ут ягу.

базлар урнаштыру, 0,3 метр тирәнлектә туфракны авыл хуҗалыгы һәм мелиорация кораллары һәм механизмнар белән эшкәртү;

ГРП һәм газ бүлү челтәренең башка биналары, җир асты коелары люкларын һәм ишекләрен ачарга, элемтә, яктырту һәм телемеханика системаларын электр белән тәэмин итәргә яки өзәргә;

газ бүлү челтәрләре биналарына чит әйберләр, баскычлар кертергә, аларны җир өсте газүткәргечләренә, киртәләренә беркетергә, алар ярдәме белән эчкә керергә;

газ бүлү челтәрләренә үз белдегең белән тоташырга.

Газ бүлү челтәрләренең саклау зоналарында хуҗалык эшчәнлеге, җир участогы өслеген бозу һәм 0,3 метрдан артык тирәнлеккә туфрак эшкәртү газ бүлү челтәрләренең эксплуатацион оешмасының язма рөхсәте нигезендә башкарыла.

5.3.106. 100 мең кешедән ким булган торак пунктларга газ бүлү системаларын газ бүлүнең технологик процессы белән дистанцион идарә итү һәм газ куллануны коммерция исәбенә алу буенча автоматлаштырылган системалар белән тәэмин итү турында карар эксплуатацияләүче оешмалар яисә заказчы тарафыннан кабул ителә.

5.3.107. Күп катлы торак биналарны һәм корылмаларны җылылык белән тәэмин итү һәм кайнар су белән тәэмин итү өчен ябык яну камерасы булган җылылык генераторларын проектлау рөхсәт ителә. Җылылык генераторларын урнаштыру СНиП 41-01-2003, СНиП 42-01-2002, СП 41-08-2004, СП 42-101-2003 таләпләренә туры китереп башкарыла.

Яну продуктлары вертикаль төтен юллары аша чыгарылырга тиеш. Төтен чыгу юлы бина түбәсеннән югарырак урнаштырылырга тиеш.

яну продуктларын биналарның тышкы конструкцияләре аша турыдан-туры ташлау рөхсәт ителми.

5.3.108. Компактлы азкатлы торак пунктлар территориясендә газ белән тәэмин итү объектларын проектлауны "азкатлы торак төзелеше территориясендә инженерлык челтәрләре һәм корылмалар" бүлеге таләпләре нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

ЭЛЕКТ БЕЛӘН ТӘЭМИН ИТҮ

5.3.109. Торак пунктны электр белән тәэмин итүне проектлаганда электр чыганакларына электр йөкләнешен билгеләүне 34.20.185-94, СП 31-110-2003 рд таләпләренә туры китереп

башкарырга кирәк

Торак пунктларда электр куллануның эреләтелгән күрсәткечләрен электр куллану нормаларына туры китереп кабул итәргә рөхсәт ителә (әлеге нормативларга 9 нчы кушымтаның 4 нче таблицасы).

Алдан исәп-хисап ясау өчен авыл территориясенең чагыштырма исәп-хисап йөкләнешенең эреләнгән күрсәткечләрен 75 нче таблица буенча кабул итәргә рөхсәт ителә.

5.3.110. Торак һәм җәмәгать биналарының һавасын чистарту системасына электр энергиясенең чагыштырма чыгымының база күләмен исәпләү өчен белешмәләр әлеге нормативларга 9 нчы кушымтаның 11 һәм 12 нче таблицалары (ГОСТ Р 54954-2012) буенча билгеләнә.

Торак биналарның һәм җәмәгать биналарының җәмәгать зоналарын яктырту системасына электр энергиясенең чагыштырма чыгымының база күләмен исәпләү өчен әлеге нормативларга 9 нчы кушымтаның 15 һәм 16 нчы таблицалары буенча билгеләнә (фатирларны яктырту өчен энергия чыгымнары 15 нче таблица күрсәткечләренә кертелмәгән, чөнки бу системалар проект һәм төзелеш оешмаларының җаваплылыгы предметы булып тормый.)

Биналарны Инженерлык белән тәэмин итү системасына электр энергиясенең чагыштырма чыгымының база күләмен исәпләү өчен мәгълүматлар әлеге нормативларга карата 9 нчы кушымтаның 17 нче таблицасы буенча билгеләнә.

75 нче таблица

СЕЛИТЕБ ТЕРРИТОРИЯСЕ ЙӨКЛӘНЕШЕНЕҢ
ЧАГЫШТЫРМАЧА ИСӘП-ХИСАП КҮРСӘТКЕЧЛӘРЕ

<table>
<tr><th rowspan="4">Халык саны, мең кеше</th><th colspan="6">Торак пункт</th></tr>
<tr><th colspan="3">табигый газлы газ плитәләре белән, кВт/кеше</th><th colspan="3">стационар электр плитәләре белән, кВт/кеше</th></tr>
<tr><th rowspan="2">тулаем алганда, торак пункт буенча</th><th colspan="2">шул исәптән:</th><th rowspan="2">тулаем алганда, торак пункт буенча</th><th colspan="2">шул исәптән:</th></tr>
<tr><th>үзәк</th><th>төзелеш микрорайоны (квартал)</th><th>үзәк</th><th>төзелеш микрорайонна ры (кварталлары)</th></tr>
<tr><td>3 - 50</td><td>0,43</td><td>0,55</td><td>0,40</td><td>0,52</td><td>0,65</td><td>0,50</td></tr>
<tr><td>Кимендә 3</td><td>0,41</td><td>0,51</td><td>0,39</td><td>0,50</td><td>0,62</td><td>0,49</td></tr>
<tr><td colspan="7">Искәрмә:
1. Шинарга куылган агыштырма электр көче 10(6) кВ.
2. Торак фондта газ һәм электр плитәләре булган очракта, чагыштырма йөкләмәләр аларның нисбәтенә пропорциональ рәвештә билгеләнә.
3. Торак пунктта гомуми мәйдан белән факттагы тәэмин ителеш хисаплылыктан аерылып торган очракларда, таблицада китерелгән мәгънәләрне факттагы тәэмин ителешне исәп-хисапка мөнәсәбәттә тапкырларга кирәк.
4. Таблицада китерелгән күрсәткечләр торак һәм җәмәгать биналарының (административ, уку, дәвалау, сәүдә, тамаша, спорт), коммуналь предприятиеләрнең, транспорт хезмәте күрсәтү объектларының (автомобильләрнең ябык һәм ачык стоянкалары), тышкы яктыртуның йөкләнешен исәпкә ала.</td></tr>
</table>

5. Таблицада вак сәнәгать кулланучылары (4 пунктта санап үтелгән искәрмәләрдән тыш) исәпкә алынмаган.
Әлеге кулланучыларны исәпкә алу өчен таблица күрсәткечләренә түбәндәге коэффициентларны кертергә кирәк:
газ плитәләре булган торак пункт өчен-1,2-1,6;
электр плитәләре булган торак пункт өчен - 1,1-1,5.
Коэффициентларның зур әһәмияткә ия булганнары үзәккә, азраклары - нигездә торак төзелеше микрорайоннарына (кварталларга) карый.

5.3.111. Түбән Кама муниципаль районында электр белән тәэмин итү системаларын үстергәндә, электр челтәрләрен тагын да югарырак дәрәҗәдәге урта көчәнеш классларына күчүне исәпкә алып (6-10 кВ. нан 20 - 35 кВ. га кадәр) проектларга кирәк.

5.3.112. Электр энергиясен бүлүнең көчәнеш системасын сайлау, перспективалы электр йөкләнешләренең үсешен анализлауны исәпкә алып, Түбән Кама муниципаль районының электр челтәре бүлү комплексы (алга таба - РСК) челтәрләренең перспективалы үсеше схемасы нигезендә башкарылырга тиеш.

5.3.113. 35-200 кВ һәм 6-10 кВ көчәнешле электр челтәрләренең перспектив үсеше схемасын эшләүгә кадәр, уртача көчәнеш челтәрләрен югары класска күчерү мәсьәләсе тиешле техник-икътисадый нигезләү нигезендә электр белән тәэмин итү объектларына проект документациясен әзерләгәндә хәл ителергә тиеш.

5.3.114. Челтәрле объектларны реконструкцияләү (торгызу) буенча зур күләмле эшләр башкарганда, проектлаганда, гамәлдәге РСК челтәрләрен урта көчәнешнең югары классына күчерү вариантларын карарга кирәк.

5.3.115. Торак пунктларның электр челтәрләренең киеренкелеге исәп-хисап чоры һәм энергия системасында көчәнешләр системасы чикләрендә аларны үстерү концепциясен исәпкә алып сайлана: 35 - 110 - 220 - 500 я 35 - 110 - 330 - 750 кВ.

Электр белән тәэмин итү системасының көчәнеше, энергия трансформациясе баскычларының иң аз санын исәпкә алып, сайлап алынырга тиеш. Якын арада үсеш чорында 35 - 110/10 кВ көчәнешләр системасы иң максатка ярашлы булып тора.

Авыл торак пунктларында проект эше алып барганда, аны тиешле техник-икътисадый нигезләгәндә, челтәрләрне 35 кВ көчәнешкә күчерү вариантын күздә тотарга кирәк.

5.3.116. Торак пунктларны электр белән тәэмин итүне проектлаганда, проектлана торган территорияләрдә урнашкан төп электроприемниклар (категорияләр буенча) исемлеге нигезендә, аның ышанычлылыгын тәэмин итүгә карата таләпләрне исәпкә алырга кирәк.

Беренче категорияле электроприемникларның электр белән тәэмин итү өзеклеге кешеләр тормышына куркыныч тудырырга мөмкин: дәүләт иминлеге өчен куркыныч, шактый матди зыян, катлаулы технологик процессны җимерү, коммуналь хуҗалыкның, элемтә һәм телевидение объектларының аеруча мөһим элементлары функциясен бозулар... Беренче категорияле электроприемниклар нормаль режимнарда электр энергиясе белән ике бәйсез резервлаучы туклану чыганакларыннан тәэмин ителергә тиеш, һәм аларны электр белән тәэмин итүнең бер туклану чыганагыннан электр белән тәэмин итүне өзү бары тик туклануны автомат рәвештә торгызу вакытында гына рөхсәт ителергә мөмкин.

Беренче категорияле электроприемниклар составыннан аерым электроприемниклар төркеме аерылып тора, аларның өзлексез эшләве кешеләрнең гомеренә, шартлауларга һәм янгыннарга куркыныч янамасын өчен кирәк. Беренче категорияле электроприемникларның махсус төркемен электр белән тәэмин итү өчен өченче бәйсез резервлаучы туклану чыганагыннан өстәмә туклану каралырга тиеш.

Икенче категорияле электроприемниклар һәм аларның электр белән тәэмин итү өзеклеге продукциянең күпләп чыгарылуына, эшчеләр, механизмнар һәм сәнәгать транспорты массакүләм торышына, авыл халкының күп сандагы нормаль эшчәнлеген бозуга китерә.

Өченче категорияле электроприемниклары-беренче һәм икенче категория билгеләмәләренә туры килми торган калган электроприемниклар.

5.3.117. Электр белән тәэмин итүнең ышанычлылыгы буенча категорияләнгән торак пунктлардан файдаланучыларның төп электр кабул итү җайланмалары исемлеге РД 34.20.185-94 2нче номерлы кушымтаның таләпләренә туры китереп билгеләнә.

5.3.118. Электр белән тәэмин итү шартлары буенча электр белән тәэмин итүне проектлау проектлана торган территориянең төп массасына карата башкарыла. Аларда югары категорияле аерым электроприемниклар яки беренче категорияле махсус төркем булса, электр белән тәэмин итүне проектлау әлеге электроприемникларын электр белән тәэмин итүнең таләп ителә торган ышанычлылыгын булдыру буенча кирәкле чаралар белән тәэмин ителә.

5.3.119. Яңа төзелеш, киңәйтү, реконструкцияләү һәм техник яктан яңадан коралландырганда РСК объектларына түбәндәгеләр кирәк:

электр белән тәэмин итүнең ышанычлылыгын күтәрүнең схемалы хәл итү сыйфатында челтәрле резервлауны проектлау;

35-220 кВ көчәнештәге барлык подстанцияләр дә челтәрле резерв белән тәэмин ителергә тиеш;

бер тапкыр челтәрле резервлау шартларыннан кулланучыларны электр белән тәэмин итү системасын формалаштыру;

электроприемникларының махсус төркеме өчен кулланучы билгели торган резерв (автоном) туклану чыганагын проектларга кирәк.

5.3.120. Электр челтәрләрен проектлау, торак пунктларның һәм алар янәшәсендәге территорияләрнең барлык кулланучыларын исәпкә алып, 35-110 кВ һәм аннан да күбрәк электр белән тәэмин итүче челтәрләрне һәм 6-20 кВ бүлү челтәрләрен үзара бәйләү белән комплексы рәвештә башкарылырга тиеш. Шул ук вакытта, ведомство карамагына карамастан, төрле кулланучыларны тукландыру өчен электр белән тәэмин итү системасының аерым элементларын бергәләп куллануны күздә тотарга киңәш ителә.

"ФСК ЕЭС" ААҖ нең 2006 елның 2 июнендәге "Россия ЕЭС" ААҖ Директорлар Советы тарафыннан расланган техник сәясәт турындагы нигезләмә таләпләренә туры китереп, проектлаганда, 6-20 кВ һава линияләре белән челтәрләр төзүнең төп принцибын кабул итәргә кирәк.

5.3.121. Электр тапшыру линияләрен уздыру өчен махсус коммуникацион коридорлар бүлеп бирелә, аларның үзара кисешүләр участокларын бетерү яки минимальләштерү максатыннан башка инженерлык коммуникацияләрен салу мәнфәгатьләрен исәпкә алалар.

5.3.122. Сәнәгать предприятиеләрен энергия системаларының гомуми челтәрләренә электр белән тәэмин итү системаларын проектлау “Сәнәгать предприятиеләрен электр белән тәэмин итү проектлау” НТП-94 таләпләренә туры китереп башкарыла.

5.3.123. Гомуми энергетика системаларына керүче электр тапшыру линияләрен җитештерү зоналары территориясендә, шулай ук авыл хуҗалыгы предприятиеләренең җитештерү зоналары территориясендә урнаштыру рөхсәт ителми.

5.3.124. 110 - 220 кВ һәм аннан да югары көчәнешле һава электр линияләре торак төзелешеннән читтә урнаштырырга киңәш ителә.

5.3.125. 110 - 220 кВ һәм аннан да югары көчәнештәге электр тапшыру линияләрен торак төзелеше чикләрендә түбәнәйтелгән электр подстанцияләренә карата электр белән тәэмин итүче оешма белән килештереп, кабель линияләре белән күздә тотарга кирәк.

5.3.126. 110 кВ һәм аннан да югары көчәнешле гамәлдәге һава электр тапшыру линияләрен торак төзелешеннән читкә чыгаруны яки һава линияләрен кабель белән алыштыруны күздә тотарга киңәш ителә.

5.3.127. 4 катлы биналар төзелешендәге торак зона территориясендә 10 кВ.га кадәр көчәнешле электр тапшыру линияләре җир асты башкаруындагы кабельләр белән, ә 3 катлы биналар һәм аннан да түбәнрәк - һава яки кабельләр белән башкарылырга тиеш.

5.3.128. Халыкны һава электр линияләре (алга таба - ВЛ) тарафыннан булдырыла торган электр кыры тәэсиреннән саклау максатыннан, санитар өзекләр - электр кырының киеренкелеге 1 кВ/метрдан артып киткән югары вольтлы линия трассасы буендагы территория билгеләнә.

Яңа проектлана торган тармаклар, шулай ук биналар һәм корылмалар өчен, горизонталь

чыбыкларның горизонталь урнашуы булган ВЛ трассасы буендагы санитар өзеклекләр чикләрен кабул итү һәм электр кырының киеренкелеген киметү чараларыннан башка, аннан ике яктан да, перпендикуляр ВЛ юнәлешендә, ерак фазалы үткәргечләр җиренә проекциядән киләсе ераклыкларда, электр кырының киеренкелеген киметү чараларыннан башка рөхсәт ителә:

30 метр – һава линияләре өчен500 кВ;

40 метр - һава линияләре өчен 750 кВ;

55 метр - һава линияләре өчен 1150 кВ.

Объектны файдалануга тапшырганда һәм эксплуатация барышында санитар өземтә инструменталь үлчәү нәтиҗәләре буенча төзәтелергә тиеш.

5.3.129. Һава линияләре өчен шулай ук саклау зоналары билгеләнә:

җир кишәрлекләре һәм һава линияләре яссылыгы арасында булган, параллельдан турыдан-туры үтә торган, кырый чыбыклардан (кичектерелмәгән хәлдә) түбәндә күрсәтелгән ераклыкта булырга тиеш:

2 метр-1 кВ. га кадәр көчәнешле һава линияләре өчен ;

10 метр-1дән алып 20 кВ. кадәр көчәнешле һава линияләре өчен;

15 метр - 35 кВ кадәр көчәнешле һава линияләре өчен;

20 метр - 110 кВ кадәр көчәнешле һава линияләре өчен;

25 метр - 150, 220 кВ кадәр көчәнешле һава линияләре өчен;

30 метр-330, 400, 500 кВ кадәр көчәнешле һава линияләре өчен ;

40 метр - 750 кВ кадәр көчәнешле һава линияләре өчен;

30 метр-800 кВ кадәр көчәнешле һава линияләре өчен;

55 метр-1150 кВ кадәр көчәнешле һава линияләре өчен ;

Һава линияләре сулыклар (елга, каналлар, күлләр һ.б.) аша үткәндә, вертикаль яссылыктагы су өслеге өстеннән линиянең ике ягында да суднолар йөрешле сулыклар өчен - 100 метр арада, суднолар йөрми торган сулыклар өчен, коры җирдәге саклык зоналары өчен билгеләнгән ераклыкта.

5.3.130. Җир асты кабель линияләре өстендә, гамәлдәге электр челтәрләрен саклау кагыйдәләре нигезендә, кабельләр өстендәге мәйдан күләмендә сак зоналары куелырга тиеш:

1 кВ. көчәнешле кабель линияләре өчен кырыйдагы линиядән һәр яклап 1 метр.

1 кВ.га кадәр булган кабель линияләре өчен кырыйдагы линиядән 1 м, ә торак

пунктларда тротуарлар астыннан кабель линияләре үткәндә - биналар һәм корылмалардан 0,6 метрга һәм урамның машиналар йөрү өлешеннән 1 метр читтәрәк.

Су асты кабель линияләре өчен 1 кВ. дан югарырак булганнары өчен сак зонасы билгеләнергә тиеш, ул параллель рәвештә кырый кабельләрдән 100 метр ераклыкта билгеләнергә тиеш.

5.3.131. Кабель линияләренең сак зоналары электр челтәрләрен саклау кагыйдәләре таләпләрен үтәп кулланыла.

Төзелмәләр булмаган җирдә салынган кабель линияләренең сак зоналары мәгълүмати билгеләр белән күрсәтелергә тиеш. Мәгълүмати билгеләрне бер-берсеннән 500 метрдан да ким булмаган араларда, шулай ук кабель линияләре юнәлешен үзгәрткән урыннарында урнаштырылырга тиеш.

5.3.132. Торак пункт территориясендә трансформатор подстанцияләре һәм бүлү җайланмалары электр җайланмаларын (алга таба - ПУЭ) урнаштыру кагыйдәләренең шәһәр төзелеше таләпләре һәм "ФСК ЕЭС" ААҖ нең 2006нче елның 2нче июнендәге "Россия ЕЭС" ААҖ Директорлар Советы тарафыннан расланган техник сәясәте турындагы нигезләмәләре буенча ачык һәм ябык типтагы ачык һәм ябык типтагы җайланмалар проектлана.

16 мең кв һәм аннан да күбрәк егәрлекле трансформаторлар белән түбәнәйтү подстанцияләре, бүлү җайланмалары һәм торак төзелеше территориясендә урнашкан кабельләргә һава линияләренең күчү пунктлары ябык типта проектларга кирәк. Ябык подстанцияләр аерым торучы биналарда урнашырга мөмкин.

5.3.133. Җәмәгать биналарына кертеп төзелгән һәм терәп төзелгән трансформатор подстанцияләрен, шул исәптән комплект трансформатор подстанцияләрен, ПУЭ таләпләрен,

тиешле санитар һәм янгынга каршы нормаларны, СП 31-110-2003 таләпләрен үтәү шарты белән проектлау рөхсәт ителә.

5.3.134. Торак биналарда (фатирлы йортларда һәм тулай торакларда), хастаханә учреждениеләренең йокы корпусларында, санатор-курорт учреждениеләрендә, ял йортларында, социаль тәэмин итү учреждениеләрендә, шулай ук аналар һәм балалар өчен учреждениеләрдә, гомуми белем бирү мәктәпләрендә һәм балалар тәрбияләү учреждениеләрендә, эшче һәм башка хезмәткәрләрнең квалификациясен күтәрү һәм әзерләү буенча уку йортларында, урта махсус уку йортларында һ.б. кертеп төзелгән һәм терәп төзелгән трансформатор подстанцияләрен проектлау рөхсәт ителми.

Торак биналарда кертеп төзелгән һәм терәп төзелгән подстанцияләрне урнаштыру, подстанциядән читтә электр һәм магнит кырларының тавыш басымы, вибрация, электр һәм магнит кырларының йогынтысы буенча санитар нормалар таләпләрен үтәү шарты белән, трансформаторларның коры яки тутырылмаган, экологик куркынычсыз, сыек диэлектриклары белән генә рөхсәт ителә.

5.3.135. Массакүләм торак төзелеше зоналарында һәм гамәлдәге торак зоналарда ачык типтагы яңа подстанцияләрне проектлау тыела.

Ачык типтагы гамәлдәге подстанцияләрдә торак һәм мәдәни-көнкүреш биналарында тавыш дәрәҗәсен нормативка кадәр киметүне тәэмин итүче тавыш саклау чараларын һәм халыкны электромагнит йогынтысыннан саклау чараларын гамәлгә ашырырга кирәк.

5.3.136. Трансформатор подстанцияләрен җитештерү территориясендә урнаштыру, шулай ук подстанцияләрнең тибын, егәрлеген һәм башка характеристикаларын сайлаганда, ПУЭ таләпләренә, экологик һәм янгын куркынычсызлыгы таләпләренә, электр йөкләнешләренең, архитектура-төзелеш һәм эксплуатация таләпләренең, әйләнә-тирә мохит шартларының һәм характерын исәпкә алып, проектларга кирәк.

5.3.137. Электр подстанцияләре өчен санитар-яклау зонасы күләме, атмосфера һавасына физик йогынты ясау исәп-хисаплары, шулай ук натураль үлчәү нәтиҗәләренә карап билгеләнә.

Аерым торучы бүлү пунктларын һәм трансформатор подстанцияләрен 6 - 20 кВ көчәнеше белән урнаштырганда, һәр кеше ике егәрлектән 1000 кв га кадәр булмаган трансформаторлар арасында торак һәм җәмәгать биналары тәрәзәләренә кадәр араны тавыштан саклау буенча чараларны башкарганда-10 метрдан да ким булмаган, ә дәвалау - профилактика учреждениеләре биналарына кадәр-25 метрдан да ким булмаска тиеш.

5.3.138. Подстанцияләргә, бүлү һәм күчмә пунктларга якын килгәндә, кабельле һәм һава линияләрен кертү һәм чыгару өчен техник коридорлар һәм полосаларны күздә тотарга кирәк. Һава линияләренең кабельләргә күчүе пунктлары өчен җир кишәрлекләре күләмен 0,1 гектардан да артмаска тиеш.

5.3.139. Подстанция территориясе коймаланырга тиеш. Койма транспорт керү мөмкин булган урыннарда ТКОтумбалар кую шарты белән ябык подстанцияләр өчен каралмаган булырга мөмкин.

5.3.140. Җитештерү зонасында подстанцияләрдән һәм бүлү пунктларыннан биналар һәм корылмаларга кадәр араны СНиП II-89-80* таләпләренә туры китереп кабул итәргә кирәк.

ЭЛЕМТӘ ОБЪЕКТЛАРЫ

5.3.141. Предприятиеләрне, биналарны һәм элемтә корылмаларын, радио һәм телевидение, янгын һәм сак сигнализациясен, инженерлык җиһазлары системаларын диспетчерлаштыру эшләрен гамәлдәге норматив документлар таләпләренә туры китереп башкарырга кирәк.

Элемтә, сигнализация җайланмаларын проектлаганда, инженерлык җиһазларын диспетчерлаштырганда, гражданнар оборонасы сигналлары һәм гадәттән тыш хәлләр сигналлары буенча халыкка хәбәр итү системасы белән идарә итү мөмкинлеген күздә тотарга кирәк.

5.3.142. Торак пунктта яшәүчеләрнең элемтә объектлары белән тәэмин ителешен исәпләү 76 нчы таблица буенча башкарыла.

76нчы таблица

ТОРАК ПУНКТЛАРДА ХАЛЫКНЫҢ ЭЛЕМТӘ ОБЪЕКТЛАРЫ БЕЛӘН ТӘЭМИН ИТЕЛЕШЕН ИСӘПЛӘҮ

Объект исеме	Үлчәү берәмлеге	Исәпләү күрсәткечләре	Үлчәү берәмлегенә җир кишәрлегенең мәйданы
Почта элемтәсе бүлеге (микрорайонга)	9 - 25 мең кешегә исәпләнгән объект	1 микрорайонга	700 - 1200 кв. метр
Автоматлаштырылган телефон станциясе (1000 кешегә 600 номер исәбеннән)	10 - 40 мең номерга объект	исәп буенча	объектка 0,25 гектар
Узеллы автоматик телефон станциясе (10 автоматик телефон станциясенә 1 узел исәбеннән)	объект	исәп буенча	объектка 0,3 гектар
Концентратор	1,0 - 5,0 мең номерга объект	исәп буенча	40 - 100 кв. метр
Терәк-көчәйтү станциясе (60-120 мең абонент исәбеннән)	объект	исәп буенча	объектка 0,1 - 0,15 гектара
Блок-чыбыклы тапшыру станциясе (30-60 мең абонент исәбеннән)	объект	исәп буенча	объектка 0,05 - 0,1 гектар
Тавыш трансформатор подстанцияләре (10-12 мең абонентка исәпләнгән)	объек	1	объектка 50 - 70 кв. метр
Кабельле телевидениенең техник үзәге	объект	торак районга 1	объектка 0,3 - 0,5 гектар
Инженерлык коммуникацияләренә хезмәт күрсәтүче коммуналь хуҗалык объектлары (гомуми коллекторлар)			
Диспетчерлык пункты (шәһәр коллекторларының 5 километрына 1 объект исәбеннән)	1-катлы объект	исәп буенча	120 кв. метр (0,04 - 0,05 гектарга)
Үзәк диспетчерлык пункты (һәр 50 километр коммуникацион коллекторга 1 объект исәбеннән)	1 - 2-катлыобъект	исәп буенча	350 кв. метр (0,1 - 0,2 гектарга)
Ремонт-җитештерү базасы (һәр 100 километрга 1 объект исәбеннән)	объектның ничә катлы булуы проект буенча	исәп буенча	1500 кв. метр (1 гектарга 1 объект)
Диспетчерлык пункты (квартал эчендәге коллекторларның 1,5-6 километрына 1	1 катлы объект	исәп буенча	100 кв. метр (0,04 - 0,05

объект исәпләнгән)			гектар)
Фатир эчендәге коллекторларга хезмәт күрсәтү өчен сәнәгать бинасы (һәр административ округка 1 объект исәбеннән)	объектлар	исәп буенча	500 - 700 кв. метр (0,25 - 0,3 гектар

5.3.143. Элемтә корылмалары өчен җир кишәрлекләре күләме 77 нче таблицада күрсәтелгәнчә билгеләнә.

77 нче таблица

ЭЛЕМТӘ КОРЫЛМАЛАРЫ ӨЧЕН ҖИР КИШӘРЛЕКЛӘРЕ КҮЛӘМЕ

Элемтә корылмалары	Җир кишәрлекләре күләме, гектар
Кабель линияләре	
Металл цистерналарда хезмәт күрсәтелми торган көчәйтү пунктлары:	
грунт сулары 0,4 метр тирәнлектә булганда	0,021
шул ук 0,4 тән 1,3 метрга кадәртирәнлектә	0,013
шул ук 1,3 метрдан артыктирәнлектә	0,006
Контейнерларда хезмәт күрсәтелми торган көчәйтү пунктлары	0,001
Хезмәт күрсәтелә торган көчәйтү пунктлары һәм бүлеп бирү челтәр узеллары	0,29
Бүлеп бирү ярдәмчел үзәк узеллары	1,55
Тирәнәйтелгән биналар белән идарә итү һәм коммутация челтәрләре, мәйданы, кв. метр:	
3000	1,98
6000	3,00
9000	4,10
Кабель участокларының техник хезмәтләре	0,15
Кабельле һәм радиорелейлы магистральләрне техник эксплуатацияләү бүлеге	0,37
Һава линияләре	
Төп көчәйтү пунктлары	0,29
Өстәмә көчәйтү пунктлары	0,06

Ярдәмче көчәйтү пунктлары (хезмәт торак мәйданы белән)	задание буенча проектлау
Радиорелелы линияләр	
…метр биеклектәге мачта яки манаралы төенле радиореле станцияләре:	
40	0,80/0,30
50	1,00/0,40
60	1,10/0,45
70	1,30/0,50
80	1,40/0,55
90	1,50/0,60
100	1,65/0,70
110	1,90/0,80
120	2,10/0,90
...метр биеклектәге мачта яки манаралы арадаш радиореле станцияләре:	0,80/0,30
30	0,80/0,40
40	0,85/0,45
50	1,00/0,50
60	1,10/0,55
70	1,30/0,60
80	1,40/0,65
90	1,50/0,70
100	1,65/0,80
110	1,90/0,90
120	2,10/1,00
Авария-профилактика хезмәтләре	0,4
Искәрмә: 1. Радиорелей линияләре өчен җир участокларының күләме: санаучыда- мачталы радиорелей станцияләре өчен, ваклаучыда - башнялы станцияләр өчен. 2. Җир кишәрлекләре күләме проектлар нигезендә билгеләнә: 120 метрдан артык биеклектәге мачта яки манара җир рельефының авышлыгы -0,05гә үзгәргәндә, шулай ук чокыр-чакырлы урында;	

ярдәмче челтәр узелларын һәм коммутация челтәрләрен урнаштырганда, грунт сулары 3,5 метрдан ким тирәнлектә булган участокларда, шулай ук җир рельефының авышлыгы 0,001 дән артык булган участокларда 3. Идарә һәм коммутациянең челтәр узеллары территориясендә кабельле участокларның техник хезмәтләре яки кабельле һәм радиорелеле магистральләрне техник эксплуатацияләү районнары хезмәтләре урнашса, җир кишәрлекләре күләме 0,2 гектарга артырга тиеш. 4. Кабель линияләре, һава элемтә линияләре терәкләре өстендә, шулай ук радиореле станцияләре урнашкан җирләрдә файдаланганда элемтә линияләренең сакланышын тәэмин итү буенча чаралар үтәлергә тиеш. 5. Җир участогы төзекләндерелгән, яшелләндерелгән һәм коймаланган булырга тиеш.

5.3.144. Элемтә предприятиеләре биналарын, зарарлы, коррозия-актив, матдәләре һәм тузаннары бүлеп чыгару чыганагы булган күрше предприятиеләргә яки технологик процесслы объектларга карата, аларның санитар-яклау зоналарыннан читтә урнаштыру зарур.
5.3.145. Телеграф узелларын һәм станцияләрен, чыбыклы тапшырулар станцияләрен шәһәр төзелеше шартларына карап квартал яки торак пункт микрорайоны эчендә проектларга кирәк.
Күрсәтелгән предприятиеләр өчен санитар-яклау зоналары күләме һәр конкрет очракта, зарарлы йогынты чыганагыннан атмосфера һавасы һәм физик факторлар (тавыш, вибрация, электромагнит кыры һ.б.) пычрануларын тарату исәп-хисаплары нигезендә, торак төзелеше чигенә кадәр минималь ераклык белән билгеләнә.
5.3.146. Район элемтә узеллары һәм бүлекләре, "Роспечать "агентлыгы" ААҖ предприятиеләрен шәһәр төзелеше шартларына карап проектларга кирәк.
5.3.147. Район элемтә узеллары, матбугат агентлыклары биналарыннан мәктәпкәчә оешмаларның җир участоклары, мәктәп-интернатлар, дәвалау-профилактика учреждениеләре биналары чикләренә кадәр ераклыкны - 50 метрдан, ә торак һәм иҗтимагый биналар стеналарына кадәр-25 метрдан да ким булмаска тиеш.
5.3.148. Почтаның тимер юл бүлекчәләре тимер юл станцияләрендә почта тимер юл тупиклары, почта платформалары һәм пассажирлар платформаларына керү (чыгу) мөмкинлеге белән проектланырга тиеш.
5.3.149. Элемтә линияләре өчен җирләрне сайлау, бүлеп бирү һәм алардан файдалану СН 461-74 таләпләренә туры китереп башкарыла.
5.3.150. Линия-кабель корылмаларын проектлау беренчел элемтә челтәрләренең перспективалы үсешен исәпкә алып башкарылырга тиеш.
5.3.151. Элемтә линияләре өчен трассаларны (мәйданчыкларны) урнаштыруны Россия Федерациясе Җир кодексы нигезендә элемтә җирләрендә башкарырга кирәк:
торак пунктлардан читтә-нигездә, автомобиль юллары һәм транспорт коммуникацияләре зонасында урнашкан гамәлдәге трассалар, электр тапшыру һәм элемтә линияләре һәм аларга хезмәт күрсәтү белән бәйле инфраструктура; җирдән файдалану чикләрендә;
торак пунктларда-күбесенчә урамнарның җәяүлеләр өлешендә (тротуарлар астында) һәм кызыл линия белән төзелеш линиясе арасындагы полосада.
5.3.152. Торак пунктлардан читтә кабель линиясе трассасын барлык җир участокларында, шул исәптән автомобиль һәм тимер юлларга бүлеп бирелгән полосаларда, саклау һәм тыю зоналарында, шулай ук автомобиль һәм тимер юл күперләрендә, коллекторларда һәм автомобиль һәм тимер юлларның тоннельләрендә конкрет шартларга карап сайларга кирәк.
Трасса юллары булмаганда, элемтәнең кабельле линияләре җирләрендә, авыл хуҗалыгы өчен яраксыз җирләрдә яки авыл хуҗалыгы җирләрендә, кадастр бәяләве буенча, шулай ук урман фонды җирләрендә аз бәяле үсентеләр биләп торган мәйданнар исәбенә, гамәлдәгеләрен максималь рәвештә кулланып урнаштырырга кирәк.
Россия Федерациясе Урман кодексының 105нче статьясы нигезендә, урман-парк зоналарында кабель элемтә линияләре трассаларын урнаштыру тыела.

5.3.153. Кабель канализациясе трассаларын проектлаганда урам юллары, юллар һәм рельс юллары белән кисешүләр саны ким булуга омтылырга кирәк. Торак пунктлар территориясендә һәм аннан читтә кабель линиясе сузу, ябылырга, яңадан планлаштырылырга яки реконструкцияләнергә тиешле урамнар буенча горизонталь һәм вертикаль планлаштырылмаган участокларда рөхсәт ителә.

5.3.154. Һава линияләре терәкләрендә элемтә кабельләре подвескасын (вакытлыча вариант сыйфатында) алга таба кабельне җирастыннан үткәрүне күздә тотып, индивидуаль төзелеш районнарын телефонлаштырганда абонент телефон челтәрләренең бүлү участокларында, авыл телефон челтәрләренең абонент һәм станцияара линияләрендә, шулай ук зона эчендәге челтәрләрдә (кабельләрне җир асты сузу кыен булган районнарда, тирән чокырлар һәм елгалар аша кабель линияләре кичүендә һ.б.) рөхсәт ителә.

5.3.155. Авыл телефон челтәрләренең кабельләрен подвескасын гамәлдәге һава элемтә линияләре терәкләрендә күздә тотарга кирәк. Әлеге максатлар өчен яңа терәкләрне проектлау тиешле нигезләнгәндә рөхсәт ителә.

Торак пунктлар территорияләрендә биналарның түбәләренә куелган агынты баганалар кулланылырга мөмкин.

5.3.156. Су киртәләре аша кабель чыгу юллары линияләрнең билгеләнүенә һәм җирле шартларга бәйле рәвештә, салына торган су астында, күперләр һәм терәкләрдә проектлана ала.

Су киртәләре аша кабельле чыгу урыннары линия-кабельле корылмаларны проектлауга карата таләпләр нигезендә урнаштырыла.

5.3.157. Яңа территорияләрне төзегәндә, 5тән алып 862 МГц га кадәр ешлык диапазоны булган кабельле телевидениенең бүлү системалары челтәрләрен урнаштыруны күздә тотарга кирәк.

Кварталларны (микрорайоннарны) проектлаганда һәм реконструкцияләгәндә "күләгә зоналары", ягъни абонент Р 52023-2003 ГОСТ тарафыннан билгеләнгән дәрәҗәләрдән түбәнрәк абонент розеткаларын кабул итү дәрәҗәсе булган территорияләрдән качарга кирәк. Кабельле телевидениенең бүлү системаларының яңа челтәрләре, "күләгә зоналары" барлыкка килмәсен өчен, "йортка антенна" яки "йортлар төркеменә антенна"схемасы буенча төзелергә тиеш.

Торак төзелеше объектлары өчен кабельле телевидение системаларын, цифрлы телевидениене күмәк кабул итү, телефоннарны һәм башка инфокоммуникацион хезмәтләрне, шул исәптән йортларның подъездларында телекоммуникацион шкафлар һәм коммуникацион розеткалар урнаштыру мөмкинлеген тәэмин итәргә.

5.3.158. Яңа төзелеш объектларын төзүне тормышка ашырганда телекоммуникацион системалар, эфир цифрлы телевидениене күмәк кабул итү системалары төзүне һәм бер үк вакытта өч элемтә операторы тарафыннан хезмәт күрсәтү өчен кирәкле булган ябык эчке коммуникацияләр буенча йорт эчендәге элемтә челтәрләрен төзүне тәэмин итәргә кирәк.

5.3.159. Яңа территорияләрне төзегәндә, гражданнар оборонасы сигналлары һәм гадәттән тыш хәлләр сигналлары буенча, элемтә тармагының гамәлдәге норматив документларына туры китереп, шулай ук түбәндәге норматив документлар таләпләрен үтәп, халыкка хәбәр итү системасының локаль челтәрләрен урнаштыруны күздә тотарга кирәк:

"Халыкны табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләрдән яклау турында"1994нче елның 12нче декабрендәге 68-ФЗ номерлы федераль закон;

"Гражданнар оборонасы турында"1998нче елның 12нче февралендәге 28-ФЗ номерлы Федераль закон;

тыныч һәм сугыш вакытында гадәттән тыш хәлләр килеп чыгу куркынычы турында яисә килеп чыгу турында халыкка үз вакытында хәбәр итүне тәэмин итү чаралары турында Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 2003нче елның 25нче октябрендәге 1554-р номерлы күрсәтмәсе;

Россия Федерациясе Гражданнар оборонасы, гадәттән тыш хәлләр һәм табигый бәла-казалар нәтиҗәләрен бетерү министрлыгы, Россия Федерациясе Мәгълүмати технологияләр һәм элемтә министрлыгы һәм Россия Федерациясе Мәдәният һәм массакүләм коммуникацияләр министрлыгының "халыкка хәбәр итү системалары турында Нигезләмәне раслау хакында"2006нчы елның 25 нче июлендәге 422/90/376 номерлы боерыгы.

5.3.160. Элемтә, телевидение, чыбыклы тапшырулар яки кабель канализациясе торбаларыннан башка җир асты һәм җир өсте корылмаларына кадәр минималь ара "Инженерлык челтәрләрен урнаштыру" бүлекчәсе таләпләре нигезендә билгеләнә.
5.3.161. Тапшырыла торган радиотехник объектларны урнаштырганда санитар кагыйдәләр һәм нормалар таләпләре үтәлергә тиеш, шул исәптән саклау зонасы, санитар-яклау зонасы һәм әлеге Нормативларның 6.6 бүлеге таләпләре нигезендә төзелешне чикләү зонасы билгеләнә.
5.3.162. Электромагнит нурланышлар дәрәҗәсе 1 СанПиН кушымтасы нигезендә ПДУ дан артмаска тиеш 2.1.8/2.2.4.1383-03 (6.6.3 п.).
5.3.163. Торак район яки берничә микрорайон өчен, торак районда, микрорайонда (кварталда) урнашкан барлык биналардан инженерлык җиһазларының (шул исәптән янгынга каршы) эше турында мәгълүмат җыю өчен, берләштерелгән диспетчерлык пунктын проектларга кирәк. Диспетчерлык пунктлары, кагыйдә буларак, хезмәт күрсәтелә торган территория үзәгендә эксплуатация хезмәтләре биналарында яки хезмәт күрсәтелә торган биналарда проектларга кирәк.
5.3.164. Янгын сүндерү һәм сигнализация җайланмалары НПБ 88-2001*таләпләренә туры китереп проектлана.
5.3.165. Элемтә линияләре һәм объектлары, шулай ук торак район территориясендә җир асты коммуникацияләре өчен гомуми коллекторлар биләгән участоклардан файдалану 78 нче таблица буенча кабул ителә.

78 нче таблица

ЭЛЕМТӘ ЛИНИЯЛӘРЕ ҺӘМ ОБЪЕКТЛАР ӨЧЕН БИЛГЕЛӘНГӘН ҖИРЛӘРДӘН , ҖИР АСТЫ КОММУНИКАЦИЯЛӘРЕ БЕЛӘН ФАЙДАЛАНУ ТӨРЛӘРЕ

Объект исеме	Зонаның төп параметрлары	Куллану төре
Радиорелей линияләр бәйләнеше	Лучның ике ягында 50 метр сак зонасы	Үле зона
Телевидениеобъектлары	Сак зона d = 500 метров	Яшелләндерү
Автоматик телефон станцияләре	Автоматик телефон станциясеннән торак биналарга кадәр ераклык-30 метр	Юллар, мәйданчыклар, яшелләндерү

ИНЖЕНЕРЛЫК ЧЕЛТӘРЛӘРЕН УРНАШТЫРУ

5.3.166. Инженерлык челтәрләрен, нигездә, урам һәм юлларның аркылы профильләре чикләрендә урнаштырырга кирәк:
тротуарлар яки аеру полосалары астында;
аеру полосаларында - җылылык челтәрләре, суүткәргеч, газүткәргеч, хуҗалык һәм яңгыр канализацияләре.
Искәрмә:
1. Торак пунктлар территориясендә рөхсәт ителми:
канализация челтәрләрен җир асты һәм җир өсте сузу;
җиңел ялкынсынучы һәм янучан сыеклыклар, шулай ук сәнәгать предприятиеләрен һәм складларын тәэмин итү өчен сыекландырылган газлар белән торбаүткәргечләр салу;
магистраль торбаүткәргечләр сузу.
2. Торак пунктлар территориясе буенча салынучы нефть продуктлары өчен СНиПына 2.05.13-90 таянырга кирәк.
3. Тоннельләрдә, коллекторларда һәм каналларда газүткәргечләр сузу рөхсәт ителми. Сәнәгать предприятиеләре территориясендә 0,6 МП га кадәр басым белән корыч газүткәргечләр салу

искәрмә булып тора (СНиП II-89-80*);
4. Гомуми белем бирү һәм мәктәпкәчә учреждениеләр территориясе аша авыл билгеләнешендәге магистраль инженер коммуникацияләре - су белән тәэмин итү, канализация, җылылык белән тәэмин итү, энергия белән тәэмин итү узарга тиеш түгел.
5.3.167. Торак районга хезмәт күрсәтүче инженерлык челтәрләрен проектлау, кагыйдә буларак, урамнарның һәм юлларның тиешле техник зоналарында гамәлгә ашырылырга тиеш. Әлеге челтәрләрне микрорайоннар (кварталлар) аша аерым очракларда махсус бүлеп бирелгән зоналарда үтү рөхсәт ителә. Техник зоналар габаритлары, аларда салына торган инженерлык челтәрләренең конкрет төренә карап билгеләнә.
Квартал эчендәге инженерлык челтәрләре һәм аларда корылмаларны төзелешкә бүлеп бирелә торган участоклар арасында билгеләнә торган техник зоналарда проектларга кирәк. Бу челтәрләрне төзелә торган участоклар аша сервитутны мәҗбүри тәэмин итеп, аларны салу зоналарына узу мөмкин. Бу шарт биналарны микрорайонның (квартал) бүлү челтәрләренә һәм аларга корылмаларга тоташтыруны тәэмин итүче инженер челтәрләре участокларына да кагыла.
5.3.168. Авыл территорияләрендә катлаулы планлаштыру шартларында җир өсте һәм җир өсте җылылык челтәрләрен, тиешле нигезләмә һәм җирле үзидарә органнары рөхсәте булганда, салу искәрмә булып тора.
5.3.169. Җылылык челтәрләренең җир асты сузылышын түбәндәге инженерлык челтәрләре белән бергә кабул итәргә рөхсәт ителә:
каналларда-суүткәргечләр, 1,6 Мпка кадәр басымлы торбаүткәргечләр, мазутүткәргечләр, җылылык челтәрләренә хезмәт күрсәтү өчен билгеләнгән контроль кабельләр белән;
тоннельләрдә-500 мм диаметрлы суүткәргечләр, элемтә кабельләре, 10 кВ.га кадәр көчәнештәге көч кабельләре, 1,6 МП. га кадәр басым белән кыскартылган һава торбаүткәргечләре, каты канализация торбалары.
Җылылык челтәрләренең каналларда һәм башка инженерлык челтәрләре белән тоннельләрдә торбаүткәргечләрен салу, югарыда күрсәтелгәннәрдән тыш, рөхсәт ителми.
Искәрмә: җылылык челтәрләре зиратлар, чүплекләр, үләт базлары, РАО күмелгән урыннар, сугару басулары, фильтрация кырлары һәм җылылык китерүченең химик, биологик һәм радиоактив пычрану куркынычы булган башка участоклар территориясе буенча проектларга рөхсәт ителми.
5.3.170. 0,6 Мпка кадәр басым белән газүткәргечләрне җәяүлеләр һәм автомобиль күпере аша салу рөхсәт ителә, әгәр күпер янмый торган материаллардан төзелгән һәм, әгәр күпер янучы материаллардан төзелгән булса, рөхсәт ителми.
5.3.171. Суүткәргеч челтәрен киңлектәге урамның ике ягында да урнаштырырга кирәк:
машиналар йөрү өлеше 22 метрдан артык;
урамнар кызыл линия чикләрендә 60 метр һәм аннан да күбрәк.
5.3.172. Елга, автомобиль юллары, шулай ук биналар һәм корылмаларның инженерлык челтәрләре белән кисешүне туры почмак астында карарга кирәк. Нигезләнгән очракта ким дигәндә 45 градустан да ким булмаган, ә тимер юл корылмалары 60 градустан да ким булмаган почмак астында кисешү рөхсәт ителә.
Елгаларның, автомобиль һәм тимер юлларның инженерлык челтәрләре белән кисешү урынын, шулай ук аларның корылмаларын сайлау гамәлдәге норматив документлар таләпләренә туры китереп, дәүләт күзәтчелеге органнары белән килешенеп башкарылырга тиеш.
5.3.173. Гомуми челтәрнең тимер юллары, шулай ук елгалар, чокырлар, ачык суүткәргечләр кисешкән вакытта җылылык челтәрләрен җир өсте челтәрләре салу каралырга тиеш. Шул ук вакытта даими автомобиль юллары һәм тимер юл күперләреннән файдаланырга рөхсәт ителә.
Тимер, автомобиль, магистраль юллар, урамнар, шәһәр һәм район әһәмиятендәге урамнар, шулай ук җирле әһәмияттәге урамнар һәм юллар, гамәлдәге суүткәргеч һәм канализация челтәрләре, газүткәргечләрнең җир асты челтәрләре киселешендәге җылылык челтәрләрен СНиП 41-02-2003 нигезендә урнаштыруны күздә тотарга кирәк.
5.3.174. Тимер юллар һәм автомобиль юллары кисешкән урыннан горизонталь ераклыклар җир асты газүткәргечләре белән дә ким булмаска тиеш:

гомуми файдаланудагы тимер юлларда, I - III категорияле автомобиль юлларында күперләргә һәм тоннельләргә, шулай ук җәяүлеләр күперләренә, алар аша тоннельләргә кадәр-30 метр, гомуми кулланылыштагы тимер юллар өчен-IV-V категорияле автомобиль юлларына һәм торбаларга кадәр - 15 метр;
стрелка күчерү зонасына кадәр (остряклар, крестовиннарның койрыгы, рельсларга тоташу урыннары һәм юлның башка кисешкән урыннары) - 20 метр;
элемтә челтәре терәгенә кадәр-3 метр.
Кисешә торган корылмалар карамагындагы оешмалар белән килештереп, күрсәтелгән араларны кыскарту рөхсәт ителә.

5.3.175. Сәнәгать предприятиеләре мәйданчыкларында, нигездә, инженерлык челтәрләрен урнаштыру өчен җир өсте һәм җир өсте юлларын карарга кирәк.
Предприятиеләрнең завод алды зоналарында һәм сәнәгать төеннәренең иҗтимагый үзәкләрендә инженерлык челтәрләрен җир астыylf урнаштыруны күздә тотарга кирәк.

5.3.176. Җиңел ялкынсынучы һәм янучы сыеклыклар өчен аерым терәкләрдә, эстакадаларда салынучы җир өсте торбаүткәргечләрен диварлардан кимендә 3 метр ераклыкта урнаштырырга кирәк, үтемсез бу ара 0,5 метрга кадәр кимергә мөмкин.

Басымына карап, җир өсте газүткәргечләрен янмый торган материаллардан яки бина һәм корылмаларның конструкцияләре буенча, 3 СНиП 42-01-2002 таблицасы таләпләре нигезендә, баганаларга салырга кирәк.

5.3.177. сыеклык һәм газ торба үткәргечләрен, шулай ук көч һәм элемтә кабельләрен тәбәнәк терәкләрдә урнаштырырга кирәк.:
бу максатлар өчен предприятиеләрнең махсус билгеләнгән техник полосаларында;
сыек продуктлар һәм сыекландырылган газ складлары территориясендә.

Моннан тыш, түбән терәкләрдә торак пунктлардан читтә төзелергә тиешле территория буенча җылылык челтәрләрен урнаштыруны күздә тотарга кирәк.

5.3.178. кешеләр һәм транспорт йөрмәгән урыннарда тәбәнәк терәкләрдә урнаштырылучы трубаның (яки аларны изоляцияләү өслегеннән) җиргә кадәр биеклеге түбәндәгечә билгеләнә:

торбалар төркеме киңлеге 1,5 метр дан ким булмаган - 0,35 метр;
төркем киңлеге 1,5 метр һәм аннан да күбрәк булганда - 0,5 метр.

300 мм диаметрлы һәм ким дигәндә түбән терәкләрдә торба үткәргечләрне ике яки аннан да күбрәк вертикальгә урнаштыруны күздә тотарга кирәк, челтәрләр трассасы киңлеген максималь рәвештә киметергә кирәк.

5.3.179. Сузыла торган торба яки изоляция өслегеннән җирнең түбән урынына кадәр биеклекне кабул итәргә кирәк:

территориянең машиналар йөрми торган өлешендә, кешеләр уза торган урыннарда - 2,2 метр;
автомобиль юллары белән кисешкән урыннарда (машиналар йөрү өлешенең өслегеннән) - 5 метр;

җиңел ялкынсынучы һәм янучы сыеклыклар һәм газлар белән эчке тимер юл юллар белән кисешкән урыннарда - 10 метр, торбаүткәргечләрне җылылык белән саклау җайланмасында-6 метр.

5.3.180. Якын-тирә җир асты инженерлык челтәрләреннән биналар һәм корылмаларга кадәр горизонталь (яктылык) буенча ераклыкны 79нчы таблица буенча кабул итәргә кирәк.

Күрше инженерлык җир асты челтәрләре арасында горизонталь (яктылык) буенча араларны параллель урнаштырганда 80нче таблица буенча кабул итәргә кирәк, ә авыл торак пунктлары биналарында инженерлык челтәрләрен тапшыруда - 0,5 метрдан да ким булмаска тиеш. Катнаш торбаүткәргечләр салынган тирәнлектә 0,4 метр араны 80 нче таблицада күрсәтелгән араны, траншеяларның текәлеген исәпкә алып, әмма траншеяларның тирәнлеген , насыпькә кадәр арттырырга кирәк.

79нчы һәм 80нче нче таблицаларда күрсәтелгән араны иминлек һәм ышанычлылык таләпләрен тәэмин итүче тиешле техник чараларны үтәгәндә киметергә рөхсәт ителә.

5.3.181. 0,6 МП га кадәр басым астында кысан шартларда (норматив документлар белән регламентланган араларны башкару мөмкин булмаган) җир асты газ үткәргечләре салганда трассаның аерым участокларында, биналар һәм аркалары астында, шулай ук аларны аерым торучы ярдәмче биналар белән якынайтканда 0,6 Мптан артык басымлы газүткәргечләр арасында 79нчы һәм 80нче таблицаларында күрсәтелгән араны 50 процентка кадәр кыскарту рөхсәт ителә.

5.3.182. Инженерлык челтәрләре кисешкән вакытта вертикаль буенча ераклыкларны (яктылыкта) кабул итәргә кирәк:

кабель линиясе сузганда югары вольтлы линиянең көчәнеше 110 кВ һәм югарырак , кабельдән алып кырый проводка -10 метрга кадәр.

Реконструкция шартларында кабель линияләреннән җир асты өлешләренә һәм аерым терәкләр җирләренә кадәр 1000 метр көчәнеше белән 2 метрдан да ким булмаган ара кабул итү рөхсәт ителә, шул ук вакытта горизонталь (яктылык) буенча ВЛНЫҢ өске чыбыгына кадәр ераклык нормалаштырылмый;

торбаүткәргечләр, яки электрокабельләр, элемтә һәм тимер юллар арасындагы кабельләр,

рельс яныннан яки автомобиль юлы өслегеннән торбаның өске ягына (яки аның футлярына) яки электрокабельга кадәр санаганда-челтәрнең ныклыгына исәп тотып, тик 0,6 метрдан да ким булмаска тиеш;

каналларда яки тоннельләрдә урнашкан труба үткәргечләр һәм электр кабельләре арасында, каналларны яки тоннельләрне ябу юлыннан алып тимер юллар рельслары кадәр 1 метр, кювет төбенә кадәр яки башка су бүлү корылмаларына кадәр, тимер юл полотносы насыпының нигезе - 0,5 метр.;

торбаүткәргечләр һәм көч кабельләре арасында 35 кВ. ка кадәр көчәнеш һәм элемтә кабельләре арасында 0,5 метр ;

торбаүткәргечләр һәм көч кабельләре арасында көчәнеш 110-220 кВ - 1 метр;

торбаүткәргечләр һәм элемтә кабельләре арасында коллекторларда 0,1 метр, шул ук вакытта элемтә кабельләре торбаүткәргечтән югарырак булырга тиеш;

элемтә кабельләре һәм көч кабельләре арасында коллекторларда параллель сузылганда-0,2 метр, шул ук вакытта элемтә кабельләре көч кабельләреннән түбәнрәк булырга тиеш;

предприятиеләрне реконструкцияләү шартларында, ПУЭ таләпләрен үтәгән очракта, барлык көчәнешләр кабельләре һәм торбаүткәргечләр арасында араны 0,25 метрга кадәр киметергә рөхсәт ителә;

төрле билгеләнештәге торбаүткәргечләр арасында (суүткәргечләрне кисүче канализация һәм агулы һәм начар исле сыеклыклар өчен труба үткәргечләреннән тыш) - 0,2 метр;

эчәргә яраклы сыйфатлы суны транспортлый торган торбаүткәргечләрне 0,4 метрга агулы һәм начар исле сыеклыкларны транспортлый торган канализация яки труба үткәргечләреннән югарырак урнаштырырга кирәк;

эчәргә яраклы сыйфатлы суны транспортлый торган корыч, төзелгән торбаүткәргечләрне канализация торбаларыннан түбәнрәк урнаштыру рөхсәт ителә, шул ук вакытта канализация торбалары стеналарыннан футляр обрезына кадәр ара һәр якка 5 метрдан да ким булмаска тиеш, балчык грунтларда һәм 10 метр-зур ватык һәм ком грунтларында, ә канализация торбаүткәргечләрен чуен торбалардан эшләнүен күздә тотарга кирәк;

50 мм. га кадәр торбалар диаметры булганда хуҗалык - эчә торган суүткәргечне, әгәр кисешә торган торбалар диварлары арасында ара-0,5 метр булса, футляр урнаштырылмыйча, канализация җайланмасыннан түбәнрәк кертергә рөхсәт ителә;

су белән тәэмин итү системасының ачык җылылык челтәрләренең яки кайнар су белән тәэмин итү челтәрләренең су үткәргеч торбаүткәргечләрен канализация торбаүткәргечләреннән алып, аннан да түбәнрәк һәм аннан да күбрәк урнашкан торбаүткәргечләргә кадәр араны канализация үткәргечләре 0,4 метр кабул ителергә тиеш;

төрле билгеләнештәге каналлар яки тоннельләр белән кисешкән вакытта, газүткәргечләрне, каналларның тышкы диварларыннан яки тоннельләрдән ике якка чыга торган

футлярларда, 0,2 метрдан да ким булмаган арага урнаштырырга кирәк. Төрле билгеләнештәге тоннельләр аша 0,6 Мпка кадәр басымлы җир асты газүткәргечләре сузарга рөхсәт ителә.

79нчы таблица

ГОРИЗОНТАЛЬ (ЯКТЫЛЫК) БУЕНЧА ЯКЫН-ТИРӘ ҖИР АСТЫ ИНЖЕНЕРЛЫК ЧЕЛТӘРЛӘРЕННӘН БИНАЛАР ҺӘМ КОРЫЛМАЛАРГА КАДӘР АРА ЕРАКЛЫГЫ

(метр)

Инженерлык челтәрләре	Җир асты челтәрләреннән горизонталь (яктылык буенча) ара ераклыгы:								
	биналар һәм корылмалар нигезе	предприятие коймаларының нигезе, эстакадалар, элемтә һәм элемтә, тимер юллар терәкләре	кырый юл осьлары		урамның кырый (бортовой) ташы, юллар (юл кырые полосасы белән ныгытылган)	Кюветның юл кырые сызыгы яки юлның таш салган кырые	ВЛ терәк баганалары нигезе		
			тимер юл колеялары 1 520 мм, әмма кимендә траншея тирәнлегеннән юл сызыгына яисә юлның таш салган кырыена кадәр	тимер юл колеясы 750 мм			1 кВ. га кадәр тышкы яктырту, троллейбусларның контакт челтәре	1дән күбрәк 35 кВ ка кадәр	35тән күбрәк 110 кВ һәм артыграк
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Сууткәргеч һәм канализация	5	3	4	2,8	2	1	1	2	3
Үзлектән агучы канализация (көнкүреш һәм яңгыр)	3	1,5	4	2,8	1,5	1	1	2	3

Дренаж	3	1	4	2,8	1,5	1	1	2	3
Юлдаш дренаж	0,4	0,4	0,4	0	0,4	-	-	-	-
Ягулык үткәргечләр газ басымы, МПа; түбән 0,005кә кадәр	2	1	3,8	2,8	1,5	1	1	5	10
уртача 0,005тән күбрәк 0,3 кадәр	4	1	4,8	2,8	1,5	1	1	5	10
югары: 0,3тән күбрәк 0,6га кадәр	7	1	7,8	3,8	2,5	1	1	5	10
0,6дан күбрәк 1,2гә кадәр	10	1	10,8	3,8	2,5	2	1	5	10
Жылылык челтәрләре: канал, тоннельның тышкы стенарларыннан	2	1,5	4	2,8	1,5	1	1	2	3
Каналсыз прокладка тышчасыннан	5 (2нче искәрмәне карарга)	1,5	4	2,8	1,5	1	1	2	3
Барлык көчәнеш көч кабельләре һәм элемтә кабельләре	0,6	0,5	3,2	2,8	1,5	1	0,5 <*>	5 <*>	10 <*>

Каналлар, коммуникацион тоннельләр	2	1,5	4	2,8	1,5	1	1	2	3 <*>
Тышкы пневмочүпүткәргечләр	2	1	3,8	2,8	1,5	1	1	3	5

<*>Көч кабельләреннән ераклыкларга гына карый.

Искәрмә:

1. Фундамент утырган очракта челтәрләргә зыян китерү, шулай ук бу челтәрләрдәге авария вакытында фундамент җимерелү мөмкинлеге тудыручы чараларны үтәү шартларында терәкләр һәм торба үткәргечләрнең эстакадалары, элемтә челтәре фундаментлары чикләрендә җир асты инженерлык челтәрләрен урнаштыруны күздә тотарга рөхсәт ителә. Төзелеш су белән тәэмин итү юлы белән салынырга тиешле инженерлык челтәрләрен урнаштырганда, аларның биналарга һәм корылмаларга кадәр арасын, нигезләрнең грунтларының ныклыгын бозу зонасын исәпкә алып, билгеләргә кирәк.
2. Биналарга һәм корылмаларга кадәр каналсез салганда җылылык челтәрләреннән ераклыкны СНиП 41-02-2003 Б.таблицасы буенча кабул итәргә кирәк.
3. 110 - 220 кВ көч кабельләреннән предприятие коймалары, эстакадалар, элемтә баганалары һәм элемтә линияләре фундаментларына кадәр араны 1,5 метр кабул итәргә кирәк.
4. Сугарулы районнарда, басылмаган грунтларда, җир асты инженер челтәрләреннән сугару каналларына кадәр ераклыкны (каналлар читенә кадәр)кабул итәргә кирәк:

1 метр-түбән һәм урта басымлы газ үткәргечтән, шулай ук сүүткәргечләрдән, канализациядән, сүүткәргечләрдән һәм ягулык сыеклыкларның труба үткәргечләреннән;

2 метр-югары басымлы газүткәргечләрдән 0,6 Мпага кадәр, җылылык үткәргечләр, хуҗалык-көнкүреш һәм яңгыр канализацияләре;

1,5 метр-көч кабельләреннән һәм элемтә кабельләреннән

ГОРИЗОНТАЛЬ (ЯКТЫЛЫКТА) БУЕНЧА ИНЖЕНЕРЛЫК ҖИР АСТЫ ЧЕЛТӘРЛӘРЕ АРАСЫНДАГЫ ЕРАКЛЫК

(метр)

Инженер челтәрләр	Горизонталь (яктылыкта) ара:

	суүткәргеч	көнкүреш канализациясе	дренажа һәм яңгыр суы канализациясе	Газүткәргеч басымы, МПа (кгс/см2)				барлык көчәнештәге кабельләр	элемтә кабеле	Җылылык челтәрләре		каналлар, тоннельләр	тышкы пневмочүпүткәргечләр
				түбән 0,005кә кадәр	уртача 0,005 тән күбрәк 0,3кә кадәр	югары				Каналның, тоннельнең тышкы стенасы,	каналсыз прокладка тышчасы		
						0,3дән арты 0,6га кадәр	0,6дан күбрәк 1,2гә кадәр						
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Суүткәргеч	1,5	1нче искәрмәне карарга	1,5	1	1	1,5	2	1 <*>	0,5	1,5	1,5	1,5	1
Көнкүреш канализациясе	1нче искәрмәне карарга	0,4	0,4	1	1,5	2	5	1 <*>	0,5	1	1	1	1
Яңгыр суы канализациясе	1,5	0,4	0,4	1	1,5	2	5	1 <*>	0,5	1	1	1	1
Газүткәргеч давлениесе, МПа:													
түбән 0,005кә кадәр	1	1	1	0,5	0,5	0,5	0,5	1	1	2	1	2	1

уртача 0,005тән 0,3кә кадәр	1	1,5	1,5	0,5	0,5	0,5	0,5	1	1	2	1	2	1,5
югары:													
0,3тән күбрәк 0,6га кадәр	1,5	2	2	0,5	0,5	0,5	0,5	1	1	2	1,5	2	2
0,6дан күбрәк 1,2гә кадәр	2	5	5	0,5	0,5	0,5	0,5	2	1	4	2	4	2
Барлык көчәнешле кабельләр	1 <*>	1 <*>	1 <*>	1	1	1	2	0,1 - 0,5	0,5	2	2	2	1,5
Элемтә кабельләре	0,5	0,5	0,5	1	1	1	1	0,5		1	1	1	1
Җылылык челтәрләре:													
Induced by Каналның, тоннельның тышкы як стеналарыннан	1,5	1	1	2	2	2	4	2	1	-	-	2	1
Каналсыз прокладка тышчасыннан	1,5	1	1	1	1	1,5	2	2	1	-	-	2	1
Каналлар, тоннельләр	1,5	1	1	2	2	2	4	2	1	2	2	-	1
Тышкы пневмочүпүткәргечләр	1	1	1	1	1,5	2	2	1,5	1	1	1	1	-
<*> ПУЭ 2.3 бүлеге таләпләрен үтәгәндә күрсәтелгән араларны 0,5 метрга кадәр киметергә рөхсәт ителә.													

Искәрмә:
1. Көнкүреш канализациясеннән хуҗалык-эчәргә яраклы сууткәргечкә кадәр ераклыкны кабул итәргә кирәк:
тимер-бетон һәм асбоцемент торбалардан сууткәргечкә кадәр-5 метр;
диаметрлы чуен торбаларыннан су үткәргечкә кадәр:
200 метрга кадәр-1,5 метр;
200 мм дан артык - 3 метр;
пластмасса торбалардан су үткәргечкә кадәр - 1,5 метр.
Канализация һәм җитештерү сууткәргече челтәрләре арасында материал һәм торбалар диаметрына, шулай ук грунт номенклатурасына һәм характеристикасына карап, 1,5 метр булырга тиеш.
2. 300 мм диаметрлы торбалар өчен параллель рәвештә газүткәргечләр салганда алар арасында 0,4 метр һәм 300 мм - 0,5 метр араны бер траншеяга ике һәм аннан күбрәк газ үткәргечне бергә урнаштырганда кабул итү рөхсәт ителә.
3. 80нче таблицада корыч газүткәргечләргә кадәр ара күрсәтелгән. Газүткәргечләрне металл булмаган торбалардан урнаштыруны СНиП 42-01-02 нигезендә күздә тотарга кирәк.
4. Махсус грунт өчен ераклыкны СНиП 2.04.02-84*, СНиП 2.04.03-85*, СНиП 41-02-2003 бүлекләре нигезендә төзәтергә кирәк.

5.3.183. Җир асты инженерлык челтәрләрен җәяүлеләр кичүе белән кисешкән вакытта тоннельләр астында торба үткәргечләрне, ә көч һәм элемтә кабельләрен тоннельләр өстендә урнаштыруны күздә тотарга кирәк.
5.3.184. Газ бүлү челтәрләренең җир асты резервуарларын җир өслегеннән барлыкка килә торган резервуарга кадәр 0,6 метр тирәнлектә урнаштырырга кирәк.
Җир асты резервуарлары арасында ут арасы 1 метрдан да ким булмаска тиеш, ә җир өсте резервуарлары арасында - ә белән чиктәш резервуарларның диаметры тигез, әмма 1 метрдан да ким булмаска тиеш.
5.3.185. Сыекландырылган углеводород газлары складларыннан, сыекландырылган углеводород газлары резервуар җайланмаларыннан, сыекландырылган углеводород газы кулланыла торган биналардан һәм җайланмалардан янгынга каршы ераклыкны "Янгын куркынычсызлыгы таләпләре турында техник регламент" 22 нче июль, 2008нче ел, № 123-ФЗ Федераль закон таләпләре нигезендә кабул итәргә кирәк.
5.3.186. Җәмәгать яки җитештерү бинасы янында бер төркем җайланмасын урнаштыру рөхсәт ителми. Торак бина янында бер-бер артлы 15 метрдан ким булмаган арада өч баллон җайланманы урнаштырырга рөхсәт ителә. Тыштан индивидуаль баллон җайланмаларын яктылыкта тәрәзә проемнарыннан 0,5 метр һәм беренче каттагы ишек проемнарыннан 1,0 метр, ишек һәм тәрәзә һәм подвал катларындагы проемнардан, шулай ук канализация коеларыннан 3 метрдан да ким булмаган ераклыкта урнаштырырга кирәк.

АЗКАТЛЫ ТОРАК ТЕРРИТОРИЯСЕНДӘ ИНЖЕНЕРЛЫК ЧЕЛТӘРЛӘРЕ ҺӘМ КОРЫЛМАЛАР ТӨЗЕЛЕШЕ

5.3.188. Азкатлы торак төзелеше территорияләре өчен проект инженерлык төзелмәләрен сайлау, җирле инженерлык челтәрләрен эксплуатацияләү өчен җаваплы тиешле органнар тарафыннан бирелгән территорияне инженерлык тәэмин итү техник шартлар нигезендә башкарылырга тиеш.
5.3.189. Җылылык, газ, канализация челтәрләрен, кагыйдә буларак, урамнарның һәм юлларның тиешле техник зоналарында проектларга кирәк. Әлеге челтәрләрне микрорайоннар (кварталлар) аша аерым очракларда махсус бүлеп бирелгән зоналарда үткәрү рөхсәт ителә.
Квартал эчендәге инженерлык челтәрләре һәм аларда булган корылмаларны төзелешкә бүлеп бирелә торган участоклар арасында билгеләнә торган техник зоналарда проектларга кирәк. Бу челтәрләрне төзелә торган участоклар аша сервитутны мәҗбүри тәэмин итеп, аларны салу зоналарына узу мөмкин. Бу шарт биналарны микрорайонның (квартал) бүлү челтәрләренә һәм корылмаларга тоташтыруны тәэмин итүче инженер челтәрләре участокларына да кагыла.
5.3.190. Азкатлы торак төзелешен җылылык белән тәэмин итү схемалары, әлеге нормативларны исәпкә алып, төзелешнең планлаштырылган карарлары нигезендә эшләнә.
Схемаларда җылылык йөкләнеше һәм газ чыгымнары; җылылык белән тәэмин итүне үзәкләштерү яки децентрализацияләү дәрәҗәсе; җылылык һәм газ челтәрләренең тибы, куәте; газ һәм газ челтәрләренең трассировкасы; газ җайга салучы пунктларның яки газ җайга салу җайланмаларының саны һәм урнашу урыннары һ. б. билгеләнә.
5.3.191. Азкатлы торак төзелешен җылылык белән тәэмин итү автоном типтагы һәр фатирны аерым генераторлардан гамәлдәге яки яңа проектлаштырыла торган ГРП тиешле инженерлык коммуникацияләре белән децентрализацияләнүне күздә тотарга рөхсәт ителә.
Азкатлы торак төзелеше районнарында табигый газны кулланып, үзәкләштерелгән җылылык белән тәэмин итү системасын ГОСТ 5542-87 буенча проектларга киңәш ителә, ул автоном типтагы җылылык генераторлары эшен тәэмин итә.
5.3.192. Газ бүлү системаларын проектлауны сәнәгать куркынычсызлыгы өлкәсендә норматив документлар таләпләренә туры китереп башкарырга кирәк.
Газүткәргечләрне җир асты һәм җир өсте юлы белән салуны күздә тотарга кирәк. Нигезле очракларда торак йортлар һәм кварталлар эчендәге биналар диварлары буенча пп. 5.3.1-5.3.3 СНиП 42-01-2002 таләпләренә туры китереп газүткәргечләрне җир өсте сузу рөхсәт ителә.
Азкатлы торак төзелеше территориясендә югары басымлы газүткәргечләр салу рөхсәт ителми. Якын-тирә территорияләрдә алар булган очракта, техник зоналар һәм газ бүлү станцияләреннән һәм торак төзелешенә кадәр араларны әлеге нормативларның 74нче таблицасы һәм "Газ белән тәэмин итү" бүлекчәсе таләпләре нигезендә кабул итәргә кирәк.
Азкатлы торак төзелеше территорияләрен газ белән тәэмин итү сыекландырылган газ баллон җайланмаларыннан, сыекландырылган газ белән резервуар җайланмалардан башкарылырга мөмкин.
5.3.193. Азкатлы торак төзелеше территориясендә күпфатирлы йортлар өчен су белән тәэмин итү үзәкләштерелгән системалардан проектлаштырырга кирәк.
Су үткәргечнең тышкы челтәрләрен һәм корылмаларын "Су белән тәэмин итү" бүлекчәсе таләпләренә туры китереп проектларга кирәк.

Урам челтәреннән биналарның фундаментларына кадәр иң аз ара 5 метр тәшкил итәргә тиеш. Аерым очракларда, биналарның һәм корылмаларның фундаментларын саклау өчен тиешле чаралар үтәлгән очракта, әлеге араны 3 метрга кадәр киметү (футлярларда, тимер-бетон обоймада салу һ.б.) һәм аларны эксплуатацияләүче оешма белән килешү шарты белән киметү рөхсәт ителә.

Торак участок территориясе буенча салынучы суүткәргечтән әлеге участокта урнашкан биналарга кадәр ара 3 метрдан да ким булмаска тиеш.

Кайнар су белән тәэмин итү һәм җылылык белән тәэмин итү өчен азкатлы торак төзелеше территориясендә, кагыйдә буларак, индивидуаль җылылык чыганакларын күздә тотарга кирәк.

Административ һәм торак биналар өчен индивидуаль котельныйлар ягулыгы сыйфатында табигый газ куллану кирәк.

5.3.194. Су үткәргече булмаган җирлекләрдә артезиан скважиналарын һәм баш суүткәргеч корылмаларын (резервуарлар, су башняларын, насос станцияләрен, чистарту корылмаларын) проектларга кирәк. Артезиан скважиналарын һәм су үткәргечнең баш корылмаларын су белән тәэмин итү чыганакларын санитар саклау зоналарын тәэмин итү белән бер мәйданчыкта урнаштырырга кирәк.

5.3.195. Азкатлы торак төзелешендә су белән тәэмин итү күләменең исәп-хисап күрсәткечләре буенча, тәүлегенә 10 л/кв.метрга кадәр су сибүгә өстәмә чыгымнар кабул ителә.

5.3.196. Бер - ике фатирлы йортларга су үткәрү үзәкләштерелгән канализация системасына тоташтыру булганда яки җирле канализация булган очракта, тиешле нигезләнгән очракта рөхсәт ителә.

5.3.197. Азкатлы торак төзелешен канализацияләү схемасын сайлау карала торган районда гамәлдәге канализация системасының азкатлы торак төзелешенең проектлана торган территориясеннән юынты суларның өстәмә чыгымын, санитар, табигать саклау һәм административ органнар таләпләрен, шулай ук төзелешнең планлаштыру карарларын кабул итәргә мөмкинлек бирүче булуын исәпкә алып билгеләнә.

Гамәлдәге канализация булмаган очракта, кулланучылар хокукларын яклау һәм кеше иминлеге өлкәсендә күзәтчелек буенча федераль хезмәтнең Татарстан Республикасы (Татарстан) идарәсе, Ростехнадзорның Татарстан Республикасы буенча технологик һәм экологик күзәтчелек идарәсе һәм башка кызыксынган оешмалар бәяләмәләре нигезендә, канализациянең яңа системасын (барлык кирәкле корылмалар, шул исәптән чистарту корылмалары белән) проектларга кирәк.

5.3.198. Канализациянең тышкы челтәрләрен һәм корылмаларын әлеге нормативларның "Инженерлык инфраструктурасы" бүлеге таләпләренә туры китереп проектларга кирәк.

Әлеге участокта урнашкан йортларга кадәрге участок территориясе буенча салына торган канализация ишегалды челтәреннән 2 метрдан да ким булмаска тиеш.

Шәхси скважинадан су алу белән тәэмин итүнең үзәкләштерелгән системасын кулланганда, су белән тәэмин итү чыганакларыннан канализациянең локаль чистарту корылмаларына кадәр ераклык 50 метрдан да ким булмаска тиеш, ә су чыганагына таба грунт сулары хәрәкәте юнәлешендә күрсәтелгән корылмаларга кадәр минималь ара гидродинамик исәп-хисаплар белән нигезләнергә тиеш.

Аерым очракларда "Роспотребнадзор" ның Татарстан Республикасы буенча идарәсе һәм башка кызыксынган оешмалар белән тиешле нигезләгәндә һәм килешенгәндә, бер яки берничә күпфатирлы бина өчен, тәүлегенә 15 куб.метрдан да ким булмаган агып торучы локаль чистарту корылмаларын проектларга рөхсәт ителә.

Бер-ике фатирлы торак йортлар өчен, юынтыларны тәүлегенә 3 куб. метрдан да ким булмаган күләмдә тотып, локаль чистарту корылмалары урнаштыруны күздә тотарга рөхсәт ителә.
Азкатлы торак төзелешен, шул исәптән коттеджларны канализация өчен киртәләр урнаштыру рөхсәт ителми.
5.3.199. Азкатлы торак төзелешен электр белән тәэмин итү әлеге нормативларның "Инженерлык инфраструктурасы" бүлеге таләпләре нигезендә проектлаштырырга кирәк.
Азкатлы торак төзелешен электр белән тәэмин итү өчен трансформатор подстанциясе трансформаторларының егәрлеген исәпләү буенча кабул итәргә кирәк.
0,38 кВ челтәре таралган схема яки элмәк схемасы буенча һава яки кабель линияләре белән бер трансформатор подстанцияләре белән ачык режимда башкарырга тиеш.
Һава һәм кабель линияләре трассалары фатир яны участокларыннан читтә узарга, хезмәт күрсәтүче автотранспортның һава линияләре терәкләренә керү өчен уңайлы булырга һәм кабель линияләрен тоткарлыксыз казу мөмкинлеге бирергә тиеш.
Таләп ителгән өзеклекләрне 79нчы таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.
5.3.200. Азкатлы торак төзелеше территориясендә әлеге нормативларның "Инженерлык инфраструктурасы зоналары" бүлегенең таләпләре нигезендә телефон элемтәсе, радиотрансляция, кабельле телевидение, янгын һәм сак сигнализациясе системаларын проектларга кирәк.
Өстәмә элемтә һәм сигнализация системаларының кирәклеге заказчы тарафыннан билгеләнә һәм проектлау биремендә карала.

6. ӘЙЛӘНӘ-ТИРӘ МОХИТНЕ САКЛАУ

6.1. ГОМУМИ ТАЛӘПЛӘР

6.1.1. Тукай муниципаль районы җирлекләрен планлаштыру һәм төзү барышында әйләнә-тирә мохитне саклау, табигый ресурслардан рациональ файдалану, куркынычсыз тормыш эшчәнлеге һәм кеше саулыгы белән бәйле мәсьәләләрне хәл итүнең өстенлекле юнәлеше дип санарга кирәк.
6.1.2. Атмосфера һавасы, су, туфрак сыйфатын, шулай ук тавыш, вибрация, электромагнит һәм ионизацияләүче нурланышларның һәм табигый һәм техноген куркынычның башка факторларының рөхсәт ителгән дәрәҗәләренә ирешүне тәэмин итәргә кирәк.
6.1.3. Проектлаганда Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексы, Россия Федерациясе Су кодексы, Россия Федерациясе Җир кодексы, Россия Федерациясе Һава кодексы, Россия Федерациясе Урман кодексы, "Әйләнә-тирә мохитне саклау турында" 2002нче елның 10нчы гыйнварындагы 7-ФЗ номерлы, "Атмосфера һавасын саклау турында" 1999нчы елның 4нче маендагы 96-ФЗ номерлы, "Халыкның санитар-эпидемиология иминлеге турында" 1999нчы елның 30нчы мартындагы 52-ФЗ номерлы, "Җитештерү һәм куллану калдыклары турында"1 998нче елның 24нче июнендәге 89-ФЗ номерлы федераль законнарга таянып эш итәргә кирәк., аерым саклана торган табигый территорияләр турында "1995нче елның 14нче мартындагы 33-ФЗ номерлы," экологик экспертиза турында "1995нче елның 23нче ноябрендәге 174-ФЗ номерлы," Җир асты байлыклары турында " 1992нче елның 21нче февралендәге 2395-1 номерлы Россия Федерациясе Законы, Татарстан Республикасы Экология Кодексы һәм башка норматив хокукый актлар нигезендә, шәһәр төзелеше эшчәнлегенең төп юнәлешләреннән берсе-табигатьтән рациональ файдалану, табигатьне саклау, ресурсларны саклау, территорияләрне куркыныч табигать күренешләреннән һәм техноген процесслардан саклау һәм кеше тормышының уңай шартларын тәэмин итү.

6.1.4. Табигать комплексы территорияләрен, флора һәм фаунаны куллану һәм саклау 2002нче елның 10нчы гыйнварындагы 7-ФЗ номерлы "Әйләнә-тирә мохитне саклау турында", 1995нче елның 14нче мартындагы 33-ФЗ номерлы "Аеруча саклана торган табигый территорияләр турында", 1995нче елның 24нче апрелендәге 52-ФЗ номерлы "Хайваннар дөньясы турында", Татарстан Республикасы Экология Кодексы һәм башка норматив хокукый документлар нигезендә гамәлгә ашырыла.

6.1.5. Авыл хуҗалыгы өчен яраклы булмаган җирләрдә үсеш өчен территорияне күздә тотмаска кирәк. Авыл хуҗалыгы ихтыяҗлары өчен аларны бирү максатларында авыл хуҗалыгы җирләрен тартып алу бары тик законда билгеләнгән тәртиптә генә рөхсәт ителә.

6.1.6. Файдалы казылма ятмалары мәйданнарын төзү, шулай ук алар яткан урыннарда җир асты корылмаларын урнаштыру Татарстан Республикасы буенча җир асты байлыкларыннан файдалану идарәсе рөхсәте белән рөхсәт ителә.

6.1.7. Россия Федерациясе Урман кодексы, "Җирләрне бер категориядән икенче категориягә күчерү турында" 2004нче елның 21нче декабрендәге 172-ФЗ номерлы Федераль закон, Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 2006нчы елның 28 нче гыйнварындагы 48нче номерлы карары белән расланган урман фонды җирләрен башка категорияләргә күчерү турындагы документлар составы һәм тәртибе турындагы нигезләмәгә туры китереп, аерым очракларда гына урман фонды җирләрен торак пунктлар җирләренә күчерү рөхсәт ителә. "Россия Федерациясе Урман кодексын гамәлгә кертү турында" 2006нчы елның 4нче декабрендәге 201-ФЗ номерлы Федераль законның 9 нчы статьясы нигезендә урман фонды җирләрендә гражданнарның коммерциягә карамаган бакчачылык, яшелчәлек һәм дача берләшмәләре урнаштыру, гражданнарга дача хуҗалыгы, бакчачылык, шәхси гараж яки индивидуаль торак төзелеше алып бару өчен урман кишәрлекләре бирү тыела.

6.1.8. Шәһәр төзелеше эшчәнлеге территорияләрне махсус куллану шартлары булган зоналарда (саклау, санитар-саклау зоналары, мәдәни мирас объектларын саклау зоналары, су саклау зоналары, эчәргә яраклы су чыганакларын саклау зоналары, сакланыла торган объектлар зоналары) җир, су, шәһәр төзелеше законнары, санитар-эпидемиологик иминлек, әйләнә-тирә мохитне саклау турындагы законнар, махсус сакланыла торган табигый территорияләр һәм Россия Федерациясенең башка законнары һәм Татарстан Республикасы законнары белән регламентлана.

6.1.9. Биналар, корылмалар һәм коммуникацияләр урнаштыру рөхсәт ителми:

аеруча саклана торган табигый территорияләр җирләрендә;

рекреацион зоналар территориясендә проектлана торган объектлар ял һәм спорт өчен билгеләнмәгән булса;

I пояста, әгәр проектлана торган объектлар чыганакларны файдалануга бәйле булмаса, эчә торган су белән тәэмин итү чыганакларын һәм су үткәрү корылмалары мәйданчыкларын санитар саклау зоналары;

өске су объектларының яр буе полосасында;

гидрометеорология станцияләрен саклау зоналарында;

инженерлык коммуникацияләренең сак зоналарында.

6.1.10. Торак пунктларга якын территорияләрдә алар рекреацион, санитар-гигиена һәм сәламәтләндерү функцияләрен гамәлгә ашыру максатларында яшел һәм урман-парк зоналары булдыруны күздә тотарга кирәк. Яшел һәм урман-парк зоналары табигать һәм башка

объектларны саклау функциясен башкара торган саклагыч урманнар категориясенә керә. Аларның чикләрендә әлеге зоналарның максатчан билгеләнешенә туры килми торган эшчәнлекне гамәлгә ашыру тыела. Урман-парк һәм яшел зоналарның чикләрен үзгәртү рөхсәт ителми.

6.1.11. Аз урманлы районнарда урнашкан торак пунктлар тирәсендә саклагыч урман полосалары (җил саклау, яр ныгыту һ.б.) булдыруны, калкулыклар, чокыр-чокырлар һәм балкаларны яшелләндерүне күздә тотарга кирәк.

Саклагыч урман полосаларының киңлеген кабул итәргә кирәк:

авыл торак пунктлары өчен-кимендә 50 метр.

6.1.12. Муниципаль берәмлекләр чикләрендә, территориянең геоморфологик үзенчәлекләрен исәпкә алып, гидрографик челтәр базасында, табигый һәм яшелләндерелгән территорияләрнең территориаль өзлексез системасы рәвешендә табигый-экологик каркас системасын күздә тотарга кирәк.

6.2. АТМОСФЕРАҺАВАСЫН САКЛАУ

6.2.1. Атмосфера һавасының норматив сыйфатын тәэмин итү өчен "Атмосфера һавасын саклау турында" 1999нчы елның 4нче маендагы 96-ФЗ номерлы Федераль закон, СанПиН 2.1.6.1032-01 һәм СанПиН таләпләрен үтәү зарур 2.2.1/2.1.1.1200-03

6.2.2. Төзелешләрне проектлаганда атмосфера һавасының пычрану чыганакларыннан пычрану дәрәҗәсен исәпләү юлы белән, аэроклиматик һәм геоморфологик шартларны исәпкә алып, гамәлдәге һәм планлаштырылган объектларны исәпкә алып, атмосфера һавасының пычрануы көтелә торган шартларын, ПДК яисә һәр пычраткыч матдәнең якынча куркынычсыз дәрәҗәсен исәпкә алып, торышын һәм сыйфатын бәяләүне үткәрергә кирәк. Шулай ук атмосфераның пычрануын булдырмау буенча кисәтү чаралары, шул исәптән оештырылмаган ташлаулар (выбросы) һәм икенчел чыганаклар эшләнергә тиеш.

6.2.3. Территорияне планлаштыру буенча документацияне эшләгәндә әйләнә-тирә мохитне саклау буенча чараларны территориядән файдалануның махсус шартлары булган зоналарда гамәлдә булган таләпләрне исәпкә алып куллану башкарыла.

6.2.4. Атмосфера һавасындагы пычраткыч матдәләр концентрациясе ГН 2.1.6.1338-03, ГН 2.1.6.309-07 һәм СанПиН 2.1.6.1032-01 таләпләренә туры китереп кабул ителә. Аларны үтәү халыкның сәламәтлегенә һәм аның яшәү шартларына турыдан-туры яки турыдан-туры йогынты ясамауны тәэмин итә.

6.2.5. Торак, иҗтимагый-эшлекле һәм рекреацион зоналарны атмосфера һавасы пычрану чыганакларына карата, җилләр өчен (өстен килүче юнәлештәге җилләр өчен) төп яктан урнаштырырга кирәк.

6.2.6. Торак зонада атмосфера һавасындагы пычраткыч матдәләр микъдары-ПДКДАН, халык күпләп ял итә торган урыннарда, авыруларны дәвалау - профилактика учреждениеләре һәм тернәкләндерү үзәкләре урнашкан территорияләрдә 0,8 ПДКТАН артмаска тиеш.

6.2.7. Атмосфера һавасының пычрану чыганаклары булып предприятиеләр, аларның аерым биналары һәм корылмалары тора, алар өчен чикләрдән тыш барлыкка килә торган пычрану дәрәҗәсе ПДК һәм/яки торак зоналарны пычратуга керткән өлеш 0,1 ПДК дан артып китә.

6.2.8. Атмосфера пычрану чыганагы булган объектларны пычрану дәрәҗәләре билгеләнгән гигиена нормативларыннан артып киткән территорияләрдә проектлау һәм урнаштыру тыела. Гамәлдәге объектларны реконструкцияләү һәм техник яктан яңадан җиһазландыру, атмосферага зарарлы матдәләр чыгаруны рөхсәт ителгән чиккә кадәр киметү шарты белән, мондый территорияләрдә рөхсәт ителә.

Калдыклар составында расланган ПДК яки якынча куркынычсызлык дәрәҗәләре булмаган матдәләр булса, объектларны проектлау һәм урнаштыру тыела.
6.2.9. Халык саулыгына һәм аның яшәү шартларына тискәре йогынты чыганаклары булырга мөмкин булган объектларны урнаштыру һәм киңәйтү өчен мәйданчыклар аэроклиматик характеристиканы, җир рельефын, атмосферада индустриаль ташлауларның закончалылыгын, шулай ук атмосфераның пычрану потенциалын исәпкә алып сайлап алына.
6.2.10. I һәм II класслы зарарлы матдәләр белән пычрану чыганаклары булган җитештерү объектларын секундына 1 метрга кадәр тизлек белән, озак яки еш кабатлана торган штильләр, инверсияләр, томан белән (бер ел эчендә 30 - 40 процент, кыш дәвамында - 50 - 60 процент) җилләр күп булган районнарда урнаштырырга кирәк түгел.
6.2.11. Атмосфера пычрануның потенциалы (алга таба - ПЗА) - атмосфераның катнашмаларны чәчәргә сәләтле. ПЗА СанПиН 2.1.6.1032-01 таләпләренә туры китереп, метеорологик параметрларның уртача еллык күрсәткечләре буенча билгеләнә
6.2.12. I һәм II класслы предприятиеләрне югары һәм бик югары булган территорияләрдә урнаштыру Россия Федерациясенең Баш дәүләт санитар табибы яисә аның урынбасары тарафыннан индивидуаль тәртиптә хәл ителә.
6.2.13. Әйләнә-тирә мохиткә һәм кеше саулыгына йогынты ясау чыганаклары булган сәнәгать объектлары, җитештерүләр һәм корылмалар өчен СанПиН 2.2.1/2.1.1.1200-03 таләпләре нигезендә санитар-яклау зоналары билгеләнә.
Санитар-саклау зоналарында торак төзелешен һәм әйләнә-тирә мохитнең нормалаштырыла торган сыйфат күрсәткечләре белән башка территорияләрне урнаштыру тыела. Санитар-саклау зонасы яки аның бер өлеше Резерв территория буларак карала алмый һәм җитештерү яки торак территорияне киңәйтү өчен файдаланыла алмый.
6.2.14. Атмосфера һавасын пычратудан саклауны СанПин 2.1.6.1032-01 таләпләренә туры китереп башкарырга кирәк.

6.3. СУ РЕСУРСЛАРЫН САКЛАУ

6.3.1. Су объектларын саклау халыкның сәламәтлегенә куркыныч тудыручы һәм массакүләм йогышлы, паразитар һәм йогышлы булмаган авырулар үсешенә, судан файдалану шартларын начарайтуга , хуҗалык-көнкүреш, дәвалау һәм рекреация максатларында чикләүгә ярдәм итүче өслек һәм җир асты суларының пычрануын булдырмау һәм бетерү өчен кирәк.
6.3.2. Әгәр судан файдалану пунктларында су составы һәм үзлекләре күрсәткечләре хуҗалык эшчәнлегенең, көнкүреш кулланылышының турыдан-туры йогынтысы астында үзгәрсә һәм судан файдалану өчен өлешчә яки тулысынча яраксыз булса, эчә торган, хуҗалык-көнкүреш һәм рекреацион судан файдалануның су объектлары пычранган дип санала,
6.3.3. Химик матдәләр микъдары су объектларында гигиеник рөхсәт ителгән концентрацияләрдән һәм рөхсәт ителгән матдәләрнең якынча рөхсәт ителгән дәрәҗәләреннән артмаска тиеш, алар ГН 2.1.5.1315-03 һәм ГН 2.1.5.2307-07 ГН 2.1.5.5.2307-07 ГН.
6.3.4. Су объектларын саклау чараларын Россия Федерациясе Су кодексы, Татарстан Республикасы норматив хокукый актлары, билгеләнгән тәртиптә расланган санитар һәм экологик нормалар, шулай ук әлеге нормативлар таләпләре нигезендә үтәргә кирәк. Шул ук вакытта, хуҗалык-эчәргә яраклы су белән тәэмин итү, халык ялы өчен файдаланыла торган су объектларында, шулай ук торак пунктлар чикләрендә урнашкан рекреация үзәкләрендә, шул исәптән санатор-курорт зоналарында, рекреация үзәкләрендә, пычраткыч матдәләрнең рөхсәт ителгән иң чик концентрациясен үтәп, су объектларының пычрануын кисәтүне тәэмин итәргә кирәк.

6.3.5. Хуҗалык яки башка объектларны урнаштыру, проектлау, файдалануга тапшыру һәм эксплуатацияләү һәм су объектларының су сыйфатына йогынты ясарга сәләтле теләсә нинди эшләр башкарганда, СанПин 2.1.5.980-00 һәм СП 2.1.5.1059-01 билгеләнгән нормативларны үтәү мәҗбүри.
6.3.6. Торак, иҗтимагый-эшлекле, катнаш һәм рекреацион зоналарны юынты сулар чыгаруга карата су объектлары агымы буенча югарырак урнаштырырга кирәк.
6.3.7. Хуҗалыкта һәм эчәргә яраклы, мәдәни-көнкүреш суларыннан файдалану чыганаклары буларак файдаланыла торган сусаклагычларны һәм аларның түбән бьефларын эксплуатацияләүне сусаклагычларны проектлауга, төзүгә һәм эксплуатацияләүгә санитар һәм экологик таләпләрне исәпкә алып башкарырга кирәк.
6.3.8. Су объектлары ярларында урнашкан ял итү зоналарында су саклау чаралары ГОСТ 17.1.5.02-80 таләпләренә җавап бирергә тиеш.
6.3.9. Табигый сулыкны яки сулыкны үзгәртү, төзекләндерү эшләре аның табигый чыгышын саклау шарты белән башкарыла.
6.3.10. Предприятие, склад хуҗалыклары, хуҗалыклар һәм башка объектлар территорияләреннән өске су чистарту корылмаларында, нигездә, җитештерү ихтыяҗларына чистартылган сулардан файдаланып чистартылырга тиеш.
6.3.11. Су объектларына юынты һәм дренажлы суларны агызу тыела:
үз эченә алган табигый дәвалау ресурсларына;
аеруча саклана торган су объектларына;
эчәргә яраклы һәм хуҗалык-көнкүреш су белән тәэмин итү чыганакларын санитар саклау зоналары чикләрендә урнашкан;
дәвалау-савыктыру урыннарын санитар (тау-санитар) саклау буенча I, II зона округлары чикләрендә, туризм, спорт һәм халык күпләп ял итә торган урыннарда урнашкан;
балык саклау зоналары, балык хуҗалыгы тыюлыклары чикләрендә урнашканнарга.
6.3.12. Эчә торган һәм хуҗалык-көнкүреш су белән тәэмин итү максатларында файдаланыла торган су объектлары өчен, СанПиН 2.1.4.1110-02 нигезендә, санитар саклау зоналары билгеләнә. Санитар саклау зоналары территориясендә санитар төзекләндерү буенча чаралар үтәргә кирәк. Җир асты суларының химик пычрану куркынычын тудыручы объектларны урнаштыру санитар саклау зонасының III поясы чикләрендә, Татарстан Республикасы буенча Роспотребнадзор идарәсе бәяләмәсе булганда гына, су горизонтын пычратудан саклау буенча махсус чаралар үтәлгән очракта гына рөхсәт ителә.
6.3.13. Уңай гидрологик режимны саклау, санитар торышны яхшырту, өске су объектларыннан рациональ файдалану өчен су саклау зоналары һәм яр буе саклау полосалары куела, алар кысаларында хуҗалык итү өчен махсус режим регламентлана. Гражданнарның су объектларына ирекле үтеп керүен тәэмин итү максатларында яр буе полосасы билгеләнә.
6.3.14. Су саклау зоналары, яр буе саклау һәм яр буе полосалары, шулай ук аларны саклау һәм хуҗалыктан файдалану режимнары Россия Федерациясе Су кодексы белән регламентлана.
6.3.15. Өске суларны пычратудан саклауны СанПин 2.1.5.980-00 таләпләренә туры китереп башкарырга кирәк.
Җир асты суларын пычратудан саклауны СП 2.1.5.1059-01 билгеләнгән таләпләргә туры китереп башкарырга кирәк.

6.4. ТУФРАКНЫ САКЛАУ

6.4.1. Муниципаль берәмлекләрнең туфракларын саклау таләпләре пычранган туфракларның кеше саулыгына һәм яшәү шартлары мөмкин булган территорияләргә куела һәм туфракның үзенчәлеген, территориянең туфрак-климат үзенчәлекләрен, химик кушылмаларның һәм элементларның фон эчтәлеген исәпкә алып билгеләнә.
6.4.3. Кеше өчен потенциаль куркыныч булган химик һәм биологик матдәләр, биологик һәм микробиологик организмнарның туфракта булуы, шулай ук радиация фонының дәрәҗәсе билгеләнгән ПДК (дәрәҗәләрдән) артмаска тиеш.
6.4.4. Туфракның сыйфатына гигиеник таләпләр, беренче чиратта, балалар һәм белем бирү учреждениеләре, спорт, уен, балалар мәйданчыклары, торак төзелеше, ял мәйданчыклары, рекреацион зоналар, эчә торган су чыганакларын, су саклау зоналарын һәм яр буе саклау полосаларын, санитар-яклау зоналары өчен билгеләнә.
6.4.5. Объектларны урнаштыру өчен мәйданчык сайлау түбәндәгеләрне исәпкә алып башкарыла:
туфракның физик-химик үзлекләре, аларның составы;
табигый-климат характеристикасы (җилләр Розасы, явым-төшем күләме, температура режимы);
туфракның ландшафтлы, геологик һәм гидрологик характеристикалары;
куллану төрләре.
6.4.6. Татарстан Республикасы буенча Роспотребнадзор идарәсе бәяләмәсеннән башка төзелеш өчен җир кишәрлекләре бирү рөхсәт ителми.
6.4.7. Торак урыннардагы туфракның санитар-эпидемиологик яктан куркыныч дәрәҗәсе буенча пычрану 5 категориягә бүленергә мөмкин: чиста, рөхсәт ителгән, уртача куркыныч, куркыныч һәм гадәттән тыш куркыныч.
Химик һәм эпидемиология күрсәткечләре буенча туфракка карата таләпләр әлеге нормативларга 6 нчы кушымтаның 1 нче таблицасында күрсәтелгән.
6.4.8. СанПиН 2.1.7.1287-03 нигезендә авыл хуҗалыгы кулланылышындагы туфрак химик матдәләр белән пычрану дәрәҗәсе буенча түбәндәге категорияләргә бүленергә мөмкин: рөхсәт ителгән, уртача куркыныч, куркыныч һәм гадәттән тыш куркыныч (әлеге нормативларга 6 нчы кушымтаның 2 нче таблицасы).
Пычрануга бәйле рәвештә туфрактан файдалану буенча рекомендацияләр әлеге нормативларга 6 нчы кушымтаның 3 нче таблицасында китерелгән.
6.4.9. Туфракны саклау буенча чаралар һәр конкрет очракта, пычрану категориясен исәпкә алып эшләнә һәм күздә тотарга тиеш:
махсус куллану режимнарын кертү;
максатчан билгеләнешен үзгәртү;
туфракны рекультивацияләү һәм мелиорацияләү, уңдырышлылыкны торгызу.
6.4.10. Торак зоналарда, транспорт йогынтысы зоналарында, сәнәгать һәм коммуналь калдыклар җыелган урыннарда, авыл хуҗалыгы җирләре, санитар-яклау зоналары территорияләрендә туфракның торышына мониторинг ясалырга тиеш. Тикшеренүләрнең күләме һәм мониторинг вакытында өйрәнелә торган күрсәткечләр исемлеге, кулланучылар хокукларын яклау һәм кеше иминлеге өлкәсендә күзәтчелек федераль хезмәтенең Татарстан Республикасы буенча идарәсе белән килешү максатларын һәм бурычларын исәпкә алып, һәр конкрет очракта билгеләнә.

Җирләрне деградацияләүне булдырмау, туфракның уңдырышлылыгын һәм пычранган территорияләрне торгызу максатларында җирләрне әйләнештән алу белән консервацияләргә рөхсәт ителә.
6.4.11. Радиоактив һәм химик пычрануга дучар булган җирләр авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләрдән файдалануда чикләнергә, алардан төшереп калдырылырга һәм аларны консервацияләү өчен запас җирләренә күчерелергә мөмкин. Мондый җирләрдә авыл хуҗалыгы продукциясен җитештерү һәм сату тыела. Җирләрне консервацияләү тәртибе Россия Федерациясе Хөкүмәте тарафыннан билгеләнә.

6.5. ВИБРАЦИЯДӘН ҺӘМ ТАВЫШТАН САКЛАУ

6.5.1. Тукай муниципаль районы торак пунктларын планлаштыру һәм төзүне шауның рөхсәт ителгән дәрәҗәләрен исәпкә алып башкарырга кирәк.

6.5.2. Нормалашкан территорияләр өчен тавышның рөхсәт ителгән шартлары, тышкы тавышның төп чыганакларының тавыш характеристикалары, көтелгән тавыш дәрәҗәсен билгеләү һәм исәп-хисап нокталарында аларны киметүне таләп итүче тәртипне 51.13330.2011 СП нигезендә кабул итәргә кирәк.

Төрле территорияләрдә кеше өчен тавыш йогынтысының максималь дәрәҗәләре әлеге нормативларга 6 нчы кушымтаның 4 нче таблицасында күрсәтелгән.

6.5.3. Тышкы тавыш чыганакларыннан саклау объектлары булып торак һәм җәмәгать биналары, торак төзелеше территорияләре, җитештерү предприятиеләренең эш урыннары тора.

6.5.4. Гамәлдәге территорияләрдә яңа проектлана торган аэродромнар, вертодромнар янында торак төзелеше территорияләрендә авиация шавы дәрәҗәсе ГОСТ 22283-88 билгеләнгән күрсәткечләрдән артмаска тиеш.

6.5.5. Торак пунктларны шауны саклау чараларын СП 51.13330.2011 таләпләренә туры китереп карарга кирәк.

6.5.6. Инфразвукның ешлыгы - 20 Гц ешлыктан түбәнрәк булган шау тирбәлешләре һәм дулкыннары.

Инфраструктураның техноген чыганаклары түбәндәгеләрдән гыйбарәт булырга мөмкин: ешлыгы белән секундына 20 циклдан ким булган җиһазлар, транспорт, аэродинамик һәм бәрелү гамәлләре сәнәгать җайланмалары, су асты һәм җир асты шартлаулары һ. б.

Инфразвукның рөхсәт ителгән күрсәткечләре нормалары СН белән регламентлана 2.2.4/2.1.8.583-96 һәм әлеге нормативларга 6 нчы кушымтаның 5 нче таблицасында китерелгән.

6.5.7. Инфразвукка каршы көрәшнең иң нәтиҗәле ысулы-чыганакта технологик җиһазларның эш режимнарын үзгәртү, аэродинамика процессларының интенсивлыгын киметү (транспорт тизлеген чикләү, пар җылылык электростанцияләрен ташлау системаларын чикләү һ.б.) юлы белән аны киметү.Инфразвукның кимүе аны тарату юлында интерференцион типтагы глушительләр куллану юлы белән мөмкин.

6.5.8. Торак пунктларда яңа төзелеш һәм реконструкция территорияләре вибрация параметрлары СН 2.2.4/2.1.8.566-96 таләпләре буенча бәяләнергә тиеш.

6.5.9. Торак һәм җәмәгать биналарында, торак төзелеше территориясендә вибрация чыганаклары булып инженер челтәрләре һәм корылмалар, җитештерү предприятиеләрен урнаштыру һәм җиһазлау, эш вакытында зур динамик йөкләмәләр тудыра торган транспорт чаралары тора ала, алар грунтта һәм төзелеш конструкцияләрендә вибрация таралуга китерә, шулай ук сейсмик активлыкка китерә.Вибрацияләр шау китерү сәбәбе булырга мөмкин.

Торак һәм җәмәгать биналарында, торак төзелеше территориясендә, эш урыннарында вибрация дәрәҗәсе гамәлдәге норматив документлар белән билгеләнгән күрсәткечләрдән артмаска тиеш.

6.5.10. Вибрациядән саклау буенча чаралар күздә тотыла:

биналарны һәм корылмаларны вибрация чыганакларыннан ераклаштыру;

биналарны һәм корылмаларны проектлаганда вибросаклау ысулларын куллану;

вибрация чыганагы барлыкка килә торган динамик йөкләнешне киметү буенча чаралар.

6.6. ЭЛЕКТРОМАГНИТ КЫРЛАРДАН САКЛАУ

6.6.1. Җирлек территорияләрен электромагнит кырлары йогынтысыннан саклау өчен, шулай ук электромагнит нурланышларның санитар-яклау зоналары күләмнәрен билгеләгәндә гамәлдәге норматив документларга таянып эш итәргә кирәк.

Радиотапшыручы радиотехник объектлар өчен санитар-яклау зоналары күләмен билгеләү радиоешлык диапазонының электромагнит нурланышлары буенча гамәлдәге нормалар һәм радиоешлыкларның интенсивлыгын исәпләү методикалары нигезендә гамәлгә ашырыла.

6.6.2. Электромагнит кырлардан, нурланышлардан һәм нурланышлардан саклау буенча махсус таләпләр куела:

барлык типтагы стационар радиотехник объектларның (радиоүзәкләр, радио - һәм телевизион станцияләр, радиолокацион һәм радиорелей станцияләре һ. б.);

электромагнит энергиясен өйрәнүче башка объектлар, югары көчәнештәге ВЛ өчен;

кәрәзле элемтә системалары элементлары һәм башка хәрәкәтчән элемтә төрләре.

6.6.3. Радиоешлык диапазонының тышкы электромагнит кыры йогынтысына дучар ителгән торак, иҗтимагый һәм җитештерү биналары эчендә радиоешлыклы радиотехника объектлары (алга таба - ПРТО) тарафыннан төзелә торган электромагнит кырының дәрәҗәсе СанПин 2.1.8/2.2.4.1383-03, СанПиН 2.1.8/2.2.4.1190-03 , СанПиН 2.1.2645-10 һәм әлеге нормативларга 6 нчы кушымтаның 6 нчы таблицасында китерелгән икенчел нурланышны исәпкә алып, халык өчен билгеләнгән ПДУдан артмаска тиеш.

6.6.4. 3-30 МГц диапазонындагы антенналар радиостанцияләре һәм 26,5 - 27,5 МГц ешлыкларының гражданнар диапазоны радиостанцияләре урнаштыру СанПиН2.1.8/2.2.4.1383-03 таләпләренә туры китереп башкарыла.

6.6.5. Халыкны ПРТО антеннары төзегән электромагнит кырлар йогынтысыннан саклау максатларында, ПРТОНЫҢ перспективалы үсешен исәпкә алып, санитар-саклау зоналары һәм төзелешне чикләү зоналары билгеләнә (бинадан читтә 10 Вт артмаган эффектив нурланышлы бер стационар радиостанцияне урнаштыру очракларыннан тыш).

Санитар-яклау зонасы чикләре әлеге нормативларга 6 нчы кушымтаның 6 нчы таблицасында күрсәтелгән җир өслегеннән 2 метр биеклектә билгеләнә.

6.6.6. Корылманы чикләү зонасы тышкы чикләрдә җир өслегеннән 2 метрдан артык биеклектә электромагнит кырларның дәрәҗәсе ПДУдан артып киткән территориядән гыйбарәт.Төзелешнең чикләү зонасының тышкы чиге перспективалы төзелеш биналарының максималь биеклеге буенча билгеләнә, аларның өске каты биеклегендә электромагнит кырларының дәрәҗәсе ПДУдан артмый.

6.6.7. Торак төзелеше территориясендә урнашкан 100 кВт артык тапшыручылар егәрлеге белән санитар-яклау зонасы чикләре Россия Федерациясенең Баш дәүләт санитар табибы яисә аның урынбасарының карары белән билгеләнгән тәртиптә билгеләнә.

6.6.8. Санитар-яклау зонасы һәм төзелешне чикләү зонасы торак төзелеше территориясе һәм әйләнә-тирә мохитнең нормалаштырыла торган сыйфат күрсәткечләре булган башка объектлар территориясе буларак файдаланыла алмый, шулай ук предприятиенең резерв территорияләре буларак карала алмый һәм сәнәгать мәйданчыгын киңәйтү өчен файдаланыла алмый.

6.9. Халыкны ВЛ төзелә торган электр кырының йогынтысыннан саклау максатларында, СанПин 2.2.1./2.1.1.100-03 таләпләренә туры китереп, санитар өзеклекләр куела. 12.051-90 ГОСТ нигезендә ВЛ өчен шулай ук сак зоналары билгеләнә.

6.10. Халыкны электромагнит кырлардан, нурланышлардан һәм нурландырудан саклау чаралары үз эченә алырга тиеш:

электромагнит кыр чыганакларын рациональ урнаштыру һәм саклау чараларын куллану;

антенна һәм тапшыргычларның нурланыш егәрлеген киметү;

нурланыш чыганакларына, шул исәптән икенчел нурланыш чыганакларына (челтәрләргә, биналар конструкцияләренә, коммуникацияләренә)керү мөмкинлеген чикләү;

югары вольтлы аерылмалардан санитар өзекләр урнаштыру.

6.7. РАДИАЦИЯ КУРКЫНЫЧСЫЗЛЫГЫ

6.7.1. Җирлек территорияләрендә радиация куркынычсызлыкны тәэмин итү буенча таләпләр 1996 елның 9 гыйнварындагы 3-ФЗ номерлы "халыкның радиация куркынычсызлыгы турында"гы Федераль закон белән билгеләнгән, СанПин 2.6.12523-09 (РРБ-99/2009), СП 2.6.1.2612-10 (ОССБ-99/2010) һәм нурланышның җайга салынулы табигый чыганакларына: радон изотоплары һәм аларның һавада таралу продуктлары, төзелеш әйберләрендә булган табигый радионуклидлар нурланышы, эчәр судагы табигый радионуклидлар, судагы табигый радионуклидлар, ашлама һәм файдалы казылмалар.

6.7.2. Халыкның радиация куркынычсызлыгы тәэмин ителә:

радиация контроль һәм радиация хәл турында мәгълүмат системасын оештыру;

халыкны, шулай ук әйләнә-тирә мохит компонентларын радиация авария булган очракта да планлаштыру һәм үткәрү нәтиҗәлелеге.

6.7.3. Тукай муниципаль районы муниципаль берәмлекләре территорияләрен төзелеш өчен бүлеп бирер алдыннан, СП 2.6.1.2612-10 (ОСПОРБ-99/2010), СанПиН 2.6.1.2800-10 һәм СП 11-102-97 таләпләренә туры китереп, радиацион хәлгә бәя бирергә кирәк.

6.7.4. Торак һәм иҗтимагый әһәмияттәге биналар төзү өчен территорияләрне сайлаганда гамма-нурланышның эквивалент дозасы 0,3 МкВ/сәгатьтән ким булмаган һәм грунт өслегеннән радон агымы тыгызлыгы 80 мБк/с (кв. метр-с) булган участоклар сайлап алына.Биналар һәм корылмалар урнаштырганда, гамма-нурланышның эквивалент дозасы 0,6 МкВ/сәгатьтән артмаган территорияләрне сайлыйлар, ә корылма контурасы чикләрендә радон өслеге 250 мБк/с(кв.метр-с) тәшкил итә.Әлеге параметрлар арткан очракта, проектта бинаны гамма-нурланыш һәм радонның югары дәрәҗәләреннән саклау системасы каралырга тиеш.

6.7.5. Радиоактив пычратуларны эзләү барышында ачыкланган төзелеш участоклары дезактивацияне (радиацион реабилитация) инженерлык әзерләү барышында булырга тиеш.

6.7.6. Радиация объектын урнаштыру урынын сайлаганда объектның категориясен, аның халык һәм әйләнә-тирә мохит өчен потенциаль радиацион, химик һәм янгын куркынычын исәпкә алырга кирәк.Яңа төзелә торган объектның мәйданы төзелеш нормалары һәм кагыйдәләре, проектлау нормалары һәм СП 2.6.1.2612-10 таләпләренә туры килергә тиеш.

6.7.7. Нурланыш объектыннан яклауны проектлаганда объект территориясеннән читтә халык өчен эквивалент дозаның егәрлеге 0,06 мкЗв/С дан артмаска тиеш, ә персонал һәм объект территориясендә һәм территориясендә халык өчен әлеге нормативларга

6 нчы кушымтаның 7 нче таблицасы нигезендә билгеләнә.

6.8. МИКРОКЛИМАТНЫ КӨЙЛӘҮ

6.8.1. Тукай муниципаль районының торак пунктлары территорияләрен планлаштыру һәм төзегәндә Горизонт яклары һәм проектлана торган биналар өчен яктылык климаты коэффициенты ягыннан яктылык проеммаларын ориентацияләүне 81 нче таблица буенча кабул итәргә кирәк.

81нче таблица

ГОРИЗОНТ ЯКЛАРЫ БУЕНЧА ЯКТЫЛЫК ЮЛЛАРЫ ОРИЕНТАЦИЯСЕ ҺӘМ ЯКТЫЛЫК КЛИМАТЫ КОЭФФИЦИЕНТЫНЫҢ ПРОЕКТЛАНУЧЫ БИНАЛАР ӨЧЕН КҮРСӘТКЕЧЛӘР

Яктылык юллары	Горизонт яклары буенча яктылык юллары ориентациясе	Яктылык климаты коэффициенты
Биналарның тышкы стеналарында	Т, ТКЧ, ТКБ, КБ, КЧ, ККЧ, ККБ, К	1
Турыпочмаклы һәм трапеция кебек фонарьларда	Т-К, КЧ-КБ, ТКЧ-ККБ, ККЧ-ТКБ	1

"Шед" тибындагы фонарьларда	Т	1
Зенит фонарьларында	-	1
Искәрмә: 1.Т-төньяк; ТКЧ-төньяк-көнчыгыш; ТКБ-төньяк-көнбатыш; КЧ-көнчыгыш; КБ-көнбатыш; Т –К - төньяк - көньяк ;КЧ – КБ – көнчыгыш - көнбатыш; К – көньяк; ККЧ - көньяк көнчыгыш; ККБ - көньяк көнбатыш. 2. Дәвалау учреждениеләрендә яктылык ягыннан яктылык юлларын ориентацияләүне СНиП нигезендә 31-06-2009 кабул итәргә кирәк		

6.8.2. Бүлмәләр һәм территорияләрне инсоляцияләү дәвамлылыгын исәпләү билгеләнгән тәртиптә расланган инсоляция графиклары буенча, СанПиН 2.2.1/2.1.1.1076-01 таләпләренә туры китереп башкарыла.

Инсоляция дәвамлылыгы регламентлана.:

торак биналарда;

балалар мәктәпкәчә учреждениеләрендә;

башлангыч, урта, өстәмә һәм һөнәри белем бирү учреждениеләрендә, мәктәп-интернатларда, балалар йортларында һ. б.;

дәвалау-профилактика, санатор-сәламәтләндерү һәм курорт учреждениеләрендә;

социаль хезмәт күрсәтү учреждениеләрендә (инвалидлар һәм өлкәннәр өчен интернат-йортларында һ. б.).

6.8.3. Торак һәм җәмәгать биналары өчен өзлексез инсоляция дәвамлылыгы биналарның тибына һәм функциональ билгеләнешенә, шәһәрнең планлаштыру зоналарына бәйле рәвештә дифференцияләнә һәм 22 марттан 22 сентябрьгә кадәр көнгә кимендә 2,0 сәгать тәшкил итәргә тиеш.

6.8.4. Торак биналарда инсоляция дәвамлылыгы бер бүлмәдә 1 - 3 бүлмәле фатирлар һәм 4 һәм аннан да күбрәк бүлмәләр булган ике бүлмәдә булырга тиеш.Инсоляция дәвамлылыгының өзелүе рөхсәт ителә, шул вакытта бер чор 1,0 сәгатьтән дә ким булмаска тиеш.Шул ук вакытта нормалаштырыла торган инсоляциянең кушылма озынлыгы 0,5 сәгатькә артырга тиеш.

6.8.5. Инсоляциянең озынлыгы 0,5 сәгатькә, 2 - 3 бүлмәле фатирларда һәм 3 бүлмәдән дә ким булмаган бүлмә инсоляцияләнә торган күп бүлмәле фатирларда (4 һәм аннан да күбрәк бүлмә), шулай ук аеруча катлаулы шәһәр төзелеше шартларында төзелеш урнаштырганда киметергә рөхсәт ителә.

6.8.6. Балалар өчен уен мәйданчыклары, спорт мәйданчыклары, торак биналар, мәктәпкәчә оешмаларның төркем мәйданчыклары, спорт зонасы, гомуми белем бирү мәктәпләре һәм мәктәп-интернатларның ял итү зоналары, стационар тибындагы дәвалау-профилактика учреждениеләренең ял зоналары территорияләрендә инсоляция дәвамлылыгы җир кишәрлегенең 50 процентында кимендә 3 сәгать тәшкил итәргә тиеш.

6.8.7. Инсоляциянең артык җылылык йогынтысын чикләү буенча таләпләр аерым фатирларның торак бүлмәләренә яки коммуналь фатирларның бүлмәләренә, гомуми белем бирү мәктәпләре, мәктәп-интернатлар һәм башка урта махсус уку йортлары, дәвалау-профилактика, санатор-сәламәтләндерү һәм социаль тәэмин итү учреждениеләренең көньяк-көнбатыш һәм Көнбатыш юнәлешенә ия булган бүлмәләренә кагыла.

6.8.8. Елның эссе вакытында инсоляцияләрнең һәм территорияләрнең артык җылы йогынтысын чикләү биналарның планлаштыру һәм юнәлеш бирү, территорияләрне төзекләндерү белән тәэмин ителергә тиеш, ә биналарны кояштан саклау мөмкинлеге булмаганда, кояшны саклауның конструктив һәм техник чараларын күздә тотарга кирәк. Инсоляция территорияләренең җылылык йогынтысын чикләү биналарны кысу, махсус каплаулы җайланмалары һәм рациональ яшелләндерү белән тәэмин ителергә тиеш.

6.8.9. Инсоляциянең артык җылылык йогынтысын чикләү чаралары биналарны табигый яктырту нормаларын бозуга китермәскә тиеш.

6.9. ҖИТЕШТЕРҮ ҺӘМ КУЛЛАНУ КАЛДЫКЛАРЫ БЕЛӘН ЭШ ИТҮ

6.9.1. Тукай муниципаль районының торак пунктлары территорияләрен планлаштыру һәм төзегәндә әйләнә-тирә мохитнең җитештерү һәм куллану калдыклары белән пычрануын булдырмау буенча чараларны күздә тотарга кирәк.

6.9.2. Татарстан Республикасы Муниципаль берәмлекләре территориясендә барлыкка килә торган калдыкларны җыю, транспортлау, эшкәртү, утильләштерү, зарарсызландыру һәм урнаштыру системасын оештыруны Татарстан Республикасы муниципаль берәмлекләрен санитар чистартуның генераль схемаларына һәм Татарстан Республикасы муниципаль берәмлекләрен төзекләндерү кагыйдәләренә туры китереп күздә тотарга кирәк.

6.9.3. Проект документациясен эшләгәндә башкарылган булырга тиеш:

җитештерү һәм куллану калдыкларының барлыкка килү, җыю, куллану, зарарсызландыру, транспортлау һәм урнаштыруны анализлау, шул исәптән калдыклар барлыкка килүнең иң куркыныч чыганакларын һәм оештырылмаган чүплекләрне ачыклау;

Татарстан Республикасы Муниципаль берәмлекләре территориясендә барлыкка килә торган калдыкларны җыю, транспортлау, эшкәртү, утильләштерү, зарарсызландыру һәм урнаштыру системасын оештыруны Татарстан Республикасы муниципаль берәмлекләрен санитар чистартуның генераль схемаларына һәм Татарстан Республикасы муниципаль берәмлекләрен төзекләндерү кагыйдәләренә туры китереп күздә тотарга кирәк.

калдыклар барлыкка килү күләмнәрен киметү, аларны утильләштерү һәм зарарсызландыру өлкәсендә потенциалны бәяләү;

проектны төзү һәм эксплуатацияләү чорында калдыклар барлыкка килү һәм эш итү, чыгару һәм зарарсызландыру күләмнәре фаразы.

6.9.4. Калдыкларны урнаштыруның һәм утильләштерүнең экологик куркынычсыз шартларын булдыру чаралары комплекслы рәвештә (калдыклар барлыкка килү чыганагыннан алып утильләштерү, урнаштыру урынына кадәр), калдыкларны утильләштерү, урнаштыру объектларына һәм әлеге объектлар урнаштыру өчен билгеләнгән территорияләрнең геологик шартларын исәпкә алып, аларны җыю һәм

транспортлау системасыннан алып, аларны барлыкка килү чыганагына кадәр) эшләнергә тиеш.Торак пунктларның төркемнәре өчен үзәкләштерелгән җирлекара полигоннарны проектлау тәкъдим ителә.

6.9.5. Полигоннарны урнаштыру рөхсәт ителми:

су белән тәэмин итү чыганакларын санитар саклау зоналары территориясендә;

дәвалау-савыктыру урыннарын санитар (тау-санитар) саклау округларында;

өске су объектларының су саклау зоналарында;

ярыклы ярыклы токым өскә чыгу урыннарында;

су күтәрүче горизонтлар өзелә торган урыннарда;

халык күпләп ял итә һәм сәламәтләндерү учреждениеләре урнашкан урыннарда.

6.9.6. Калдыкларны утильләштерү, термик йогышсызландыру һәм урнаштыру объектлары төзелеше өчен җир кишәрлекләрен сайлау, гамәлдәге санитар нормаларга (СанПиН2.2.1/2.1.1.1200-03, СанПиН 2.1.7.1322-03) туры китереп, әлеге максатларда территорияне куллану мөмкинлекләрен бәяләүдән чыгып башкарылырга тиеш.

6.10. ҮСЕМЛЕКЛӘР ҺӘМ ХАЙВАННАР ДӨНЬЯСЫН САКЛАУ

6.10.1. "Әйләнә-тирә мохитне саклау турында" 2002 елның 10 гыйнварындагы 7-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә "Җирлекләрнең яшел фондын саклау" яшел фондны саклауны һәм үстерүне тәэмин итә торган һәм экологик хәлне нормальләштерү һәм уңайлы әйләнә-тирә мохит булдыру өчен кирәкле чаралар системасын күздә тота.

6.10.2. Яңа төзелешне проектлауны һәм гамәлдәге төзелешне заманча торышын һәм гамәлдәге яшел үсентеләрне максималь рәвештә саклауны исәпкә алып башкарырга кирәк.Бер үк вакытта Тукай муниципаль районымуниципаль берәмлекләре Яшел үсентеләрен

булдыру, саклау һәм карап тоту кагыйдәләре дә үтәлергә тиеш.

6.10.3. Кыйммәтле үсемлекләр дөньясы объектларын фәнни һәм хуҗалык ягыннан саклауны тәэмин итү максатларында аеруча саклана торган табигый территорияләр һәм акваторияләр бүлеп бирелергә мөмкин, алар өчен махсус сак режимы билгеләнә.

6.10.4. "Хайваннар дөньясы турында" 1995 елның 24 апрелендәге 52-ФЗ номерлы Федераль закон таләпләренә туры китереп, объектларны урнаштыру, проектлау һәм төзүдә һәм хуҗалык эшчәнлегенең башка төрләрен гамәлгә ашырганда, хайваннар дөньясы объектларының яшәү тирәлеген һәм аларның үрчү, йөрешен, ял итү һәм миграция юлларын саклау, шулай ук территорияләрнең һәм акваторияләрнең саклау участокларының кагылгысызлыгын тәэмин итү буенча чаралар каралырга һәм үткәрелергә тиеш.

6.10.5 Хайваннар дөньясы объектларын саклау һәм файдалану өчен кирәкле булган сирәк очрый торган, юкка чыгу куркынычы янаган һәм хуҗалык һәм фәнни яктан кыйммәтле хайваннар дөньясы объектларының яшәү урыннарын саклау максатларында территорияләрнең һәм акваторияләрнең аларның яшәү циклларын (үрчетү, үстерү, яшь үрчетү, күчерү, ял итү, миграция һ.б.) тормышка ашыру өчен кирәкле саклау участоклары бүлеп бирелә. Әгәр алар хайваннар дөньясы объектларының тормыш циклларын бозалар икән, территорияләрнең һәм акваторияләрнең саклау участокларында хуҗалык эшчәнлегенең аерым төрләре тыела яки аларны үткәрү вакыты һәм технологияләре регламентлана.

6.11. АЕРУЧА САКЛАНА ТОРГАН ТАБИГЫЙ ТЕРРИТОРИЯЛӘР

6.11.1. Аеруча саклана торган табигый территорияләр - табигать саклау, фәнни, мәдәни, эстетик, рекреацион һәм сәламәтләндерү әһәмиятенә ия булган, дәүләт хакимияте органнары карарлары белән тулысынча яисә өлешчә хуҗалык кулланышыннан алынган һәм алар өчен махсус сак режимы билгеләнгән табигать комплекслары һәм объектлар урнашкан җирләр, су өслеге һәм һава киңлеге участоклары.

6.11.2. Аерым саклана торган табигать территорияләренең категорияләре, төрләре, шулай ук махсус саклау режимнары "махсус сакланыла торган табигать территорияләре турында" 1995 елның 14 мартындагы 33-ФЗ номерлы Федераль законы, шулай ук Татарстан Республикасы Экология кодексы таләпләре нигезендә билгеләнә.

6.11.3. Аеруча саклаулы табигать территорияләре режимы үзенчәлекләрен һәм аларда булган табигатьне саклау учреждениеләре статусын исәпкә алып, күрсәтелгән территорияләрнең категорияләре аерыла: дәүләт табигать тыюлыклары; милли парклар; дәүләт табигать тыюлыклары; табигать һәйкәлләре.

6.11.4. Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары һәм җирле үзидарә органнары законнар нигезендә махсус сакланыла торган табигать территорияләренең башка категорияләрен дә билгели ала.

6.11.5. Аеруча саклана торган табигый территорияләрдә хуҗалык эшчәнлеге яисә башка эшчәнлек территория статусы һәм махсус сак режимнары нигезендә гамәлгә ашырыла.

6.11.6. Аеруча саклаулы табигать территорияләрен алар янәшәсендәге җир һәм су киңлекләрендәге тискәре антропоген йогынтылардан саклау максатларында, табигать саклау законнары таләпләре нигезендә, хуҗалык эшчәнлегенең җайга салынулы режимы булган сакчылык зоналары булдырылырга мөмкин.

Саклау зоналары территорияләрендә хуҗалык һәм шәһәр төзелеше эшчәнлегенә чикләүләр билгеләнә, алар табигать комплексларына һәм аеруча саклана торган табигать территорияләре объектларына тискәре йогынтыларны киметүне тәэмин итә.

82 таблицада Тукай муниципаль районының төрле әһәмияттәге махсус сакланыла торган табигый территорияләрен һәм категорияләрен махсус саклау режимнары турында белешмәләр бирелгән.

82 нче таблица

МАХСУС САКЛАНЫЛА ТОРГАН САКЛАУ РЕЖИМНАРЫ ТУРЫНДА БЕЛЕШМӘЛӘР
ТҮБӘН КАМА МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ ТАБИГЫЙ ТЕРРИТОРИЯЛӘРЕ

Аеруча саклаулы табигать территорияләре категорияләре	Махсус саклау режимы
"Түбән Кама" милли паркы	19.04.1991 елда ТАССР МК карары белән расланган "Түбән Кама" федераль дәүләт бюджет учреждениесе

		турында нигезләмә белән тыюлык территориясеннән файдалану режимы билгеләнде: 1. "Түбән Кама" ФДБУ территориясендә табигый ландшафтны һәм аның компонентларын саклауга янаучы теләсә нинди эшчәнлек тыела, шул исәптән: - гидромелиоратив һәм ирригация эшләрен үткәрү; - геологик разведка эшләрен гамәлгә ашыру, файдалы казылмалар эшләү, туфрак катламын бозу; - гидрологик режимны үзгәртү, тыюлыкның табигый комплексларына зыян китерсә, су ресурсларын эксплуатацияләү; - кәсеп, һәвәскәрләр һәм спорт аучылыгы; - ау һәм балыкчылык объектларына кертелмәгән хайваннарны, шулай ук Татарстан Республикасының Кызыл китабына кертелгән хайваннар, үсемлекләр һәм гөмбәләр юкка чыгу куркынычы астында булган сирәк хайваннарны булдыру; - төзелеш өчен, шулай ук күмәк бакчачылык һәм яшелчәчелек өчен җир кишәрлекләре бирү; - хуҗалык (элек төзелгән, шулай ук заказник администрациясе эшчәнлеге белән бәйле булган хуҗалык) сәнәгать, коммуналь объектлар һәм башка корылмалар төзү һәм урнаштыру; - магистраль юллар, торбаүткәргечләр, электр тапшыру линияләре һәм заказник эшчәнлеге белән бәйле булмаган башка коммуникацияләр төзү; - автотранспортның гомуми файдаланудагы юллардан читтә йөрү һәм туктау урыннары, гадәттән тыш хәлләр булган аварияләр, табигый бәла-казалар һәм башка хәлләрдән тыш; - ял итү урыннары, туристик тукталышлар, бивуаклар, лагерьлар урнаштыру, моның өчен каралган урыннардан читтә учаклар үрчетү;

	- үсемлекләр яндыру, агулы химикатлар, ашламалар, химик реагентлар һәм хайваннар дөньясы объектлары һәм аларның яшәү тирәлеге өчен куркыныч булган материалларны саклау һәм куллану, массакүләм эпизоотияләр очракларыннан тыш; - 1 апрельдән 31 июльгә кадәр, Татарстан Республикасының Кызыл китабына кертелгән сирәк һәм юкка чыккан үсемлекләр һәм гөмбәләр үсә торган урыннарда, гадәттән тыш хәл булган аварияләр, табигый бәла-казалар очракларыннан тыш, элемтә яки электр тапшыру линияләре астында һәм башка хәлләрдән тыш, агач-куак үсемлекләре үсемлекләреннән арындыру; - тыюлык территориясен чүпләү һәм чүпләү; - шартлаткыч эшләр. 2. 1 апрельдән 31 июльгә кадәр, шулай ук Татарстан Республикасының Кызыл китабына кертелгән сирәк һәм юкка чыккан үсемлекләр һәм гөмбәләр үсү урыннарында, һәлакәтләр, табигый бәла-казалар һәм гадәттән тыш хәлләр очракларыннан тыш, кисү тыела. 3. «Түбән Кама " ФДБУ территориясендә түбәндәге эшчәнлек төрләре рөхсәт ителә: - гамәлдәге законнар нигезендә һәвәскәр һәм спорт балыкчылыгы; - Татарстан Экология һәм табигый байлыклар министрлыгы белән килешү нигезендә, фәнни-тикшеренү максатларында, фәнни-тикшеренү учреждениеләре һәм югары уку йортлары белән Зоологик, ботаник һәм минералогик коллекцияләр һәм палеонтология объектлары җыю; - тыюлык администрациясе белән килештереп, махсус бирелгән участокларда умарталар һәм умарталыклар урнаштыру. 4. Гражданнар "Түбән Кама" ФДБУ территориясендә

		булырга, үз ихтыяҗлары өчен кыргый үскән җиләк-җимеш, гөмбә, башка азык-төлек ресурслары, дару үләннәре җыярга хокуклы. Гражданнар тарафыннан Татарстан Республикасының Кызыл китабына һәм наркотиклы чимал исемлегенә кертелгән кыргый үсемлекләр һәм гөмбәләр җыю һәм әзерләү тыела.Кыргый үсемлекләр, җиләк-җимеш, гөмбә, дару үләннәре һәм техник чимал җыю Татарстан Республикасының үсемлекләр дөньясы турында законнары белән билгеләнә торган тәртиптә чикләнергә мөмкин.

6.12. ТАРИХИ ҺӘМ МӘДӘНИ ҺӘЙКӘЛЛӘРНЕ САКЛАУ

ГОМУМИ ТАЛӘПЛӘР

6.12.1. Тарихи-мәдәни билгеләнештәге җирләрнең категорияләре һәм аларны куллану режимнары Россия Федерациясе Җир кодексының 99 статьясы таләпләренә туры китереп билгеләнә.

6.12.2. Мәдәни мирас объектлары (тарихи һәм мәдәни ядкәрләр) җирләрендә эшчәнлекне җайга салу "Россия Федерациясе халыкларының мәдәни мирас объектлары (тарих һәм мәдәният һәйкәлләре) турында" 2002 елның 25 июнендәге 73-ФЗ номерлы Федераль законы, "Татарстан Республикасында мәдәни мирас объектлары турында" 2005 елның 1 апрелендәге 60-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы һәм алар нигезендә нәшер ителгән норматив хокукый актлар таләпләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

6.12.3. Хәрби һәм гражданнар каберлекләре җирләрендәге эшчәнлекне җайга салу 1996 елның 12 гыйнварындагы 8-ФЗ номерлы "Җирләү һәм җирләү эше турында" Федераль закон, 1993 елның 14 гыйнварындагы 4292-1 номерлы "Ватанны саклаганда һәлак булучыларның истәлеген мәңгеләштерү турында" Россия Федерациясе Законы, әлеге нормативларның "махсус билгеләнештәге зоналар" бүлегендәге "мәдәни мирас объектлары булып саналган очракта, әлеге нормативларның" махсус билгеләнештәге зоналар " бүлеге таләпләре нигезендә, "Россия Федерациясе халыкларының мәдәни мирас объектлары (тарих һәм мәдәният һәйкәлләре) турында"2002 елның 25 июнендәге 73-ФЗ номерлы Федераль закон таләпләрен исәпкә алып гамәлгә ашырыла.

МӘДӘНИ МИРАС ОБЪЕКТЛАРЫН САКЛАУ

6.12.4. "Мәдәни мирас объектларын (тарихи һәм мәдәни һәйкәлләрне) саклау" бүлеге, Мәдәни мирас объектларын ачыклау, исәпкә алу, өйрәнү, аларның җимерелүенә яки зыян китерүенә юл куймау, мәдәни мирас объектларының сакланышын һәм кулланылышын

контрольдә тоту максатыннан, территориаль планлаштыру документларын эшләү өчен (яки процессында) кадәр эшләнә. Мәдәни мирас объектларын саклау таләпләре шәһәр төзелеше регламентларына һәм проект документларына кертелә.

6.12.5. Мәдәни мирас объектының сакланышын тәэмин итү максатларында аның белән бергә территориядә мәдәни мирас объектын саклау зоналары: саклау зонасы, төзелеш һәм хуҗалык эшчәнлеген җайга салу зонасы, саклана торган табигать ландшафты зонасы билгеләнә.

Шәһәр төзелеше һәм табигый-ландшафт ситуациясенә карап, мәдәни мирас объекты аталган зоналарның барлык төрләренә дә ия булырга мөмкин.

Мәдәни мирас объектларын саклау зоналарын эшләү мәдәни мирас объектларын дәүләт тарафыннан саклау чарасы булып тора.

6.12.6. Мәдәни мирас объектын саклау зоналарының кирәкле составы мәдәни мирас объектын саклау зоналары проекты белән билгеләнә.

Мәдәни мирас объектларын саклау зоналары проекты-Тукай муниципаль районы муниципаль берәмлекләренең территориаль планлаштыру документларының бер өлеше.

Саклау зоналары проекты мәдәни мирас объектлары территорияләре чикләрен, җирләрдән файдалану режимнарын һәм әлеге зоналар чикләрендә шәһәр төзелеше регламентларын билгели.

Искәрмә:

1. Мәдәни мирас объектын саклау зоналары проектын эшләү табигый, тарихи-архитектура, тарихи-шәһәр төзелеше, архив һәм башка тикшеренүләргә нигезләнә, аларның нәтиҗәләре мәдәни мирас объектларын саклау зоналары проектының мәҗбүри состав өлеше булып торган тарихи-мәдәни терәк план документлары комплексында теркәлә.
2. Мәдәни мирас объектын саклау зоналары проекты Дәүләт тарихи-мәдәни экспертизага карап тикшерелергә тиеш.
3. Саклау зоналары территориясе чикләре гамәлдәге һәм (яки) булган җир биләмәләре һәм җирдән файдалану чикләре белән туры килмәскә мөмкин.

6.12.7. Җирләрдән файдалану режимнары һәм шәһәр төзелеше регламентлары шәһәр төзелеше эшчәнлеген тормышка ашырганда тарихи һәм мәдәни һәйкәлләрне саклау зоналары чикләрендә планлаштыру, төзелеш, композицияләр, табигый ландшафт, масштаблы, стиль, материаллар, төс һәм декоратив элементлар белән берләшкән биналарның һәм корылмаларның күләмле-пространство структурасын, табигый һәм булдырылган әйләнә-тирә мохит белән чагыштыруны тәэмин итәргә тиеш.

6.12.8. Билгеләнгән саклау зоналары чикләрендә җирләрдән һәм шәһәр төзелеше регламентларыннан файдалану режимнарын үтәү шәһәр төзелеше һәм хуҗалык эшчәнлеген башкарганда мәҗбүри.Җирләрдән файдалануның билгеләнгән режимнары һәм шәһәр төзелеше регламентлары турындагы мәгълүматлар муниципаль берәмлекләрнең төзелеш кагыйдәләренә кертелә.Мәдәни мирас объектларын саклау зоналары булуы турында белешмәләр Россия Федерациясе халыкларының мәдәни мирас объектларының бердәм дәүләт реестрына, дәүләт шәһәр төзелеше кадастрына һәм дәүләт җир кадастрына кертелә.

Искәрмә:

Тарихи-мәдәни кыймматкә ия булган объектларны саклау зоналары чикләрендә ачыкланган һәм мәдәни мирас объектларын мәдәни мирас объектларының бердәм дәүләт реестрына кертү нәтиҗәсендә, мәдәни мирас объектларын саклау зоналары проекты төзәтмәләр кертергә тиеш.

6.12.9. Мәдәни мирас объектларын саклау зоналары чикләре (Россия Федерациясе халыкларының аеруча кыйммәтле мәдәни мирас объектларын һәм Бөтендөнья мирасы исемлегенә кертелгән мәдәни мирас объектларын саклау зоналары чикләреннән тыш), шулай ук җирләрдән файдалану режимнары һәм шәһәр төзелеше регламентлары мәдәни мирас объектын саклау зоналары проекты нигезендә раслана:

федераль әһәмияттәге мәдәни мирас объектларына карата - Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты тарафыннан мәдәни мирас объектларын саклау буенча федераль орган белән килештерү буенча;

региональ һәм җирле (муниципаль) әһәмияттәге мәдәни мирас объектларына карата - "мәдәни һәм тарихи кыйммәтләрне саклау һәм алардан файдалану турында"Татарстан Республикасы Законында билгеләнгән тәртиптә.

6.12.10. Тарих һәм мәдәният һәйкәлләрен саклау зоналары чикләрендә җир төзелеше, җир, төзелеш, мелиорация, хуҗалык һәм башка эшләр башкару тыела, бу һәйкәлне һәм аның бөтенлеген бозмый торган һәм аларга зыян китерү, җимерелү яки юк итү куркынычы тудырмый торган хуҗалык эшчәнлеге төрләрен саклау эшләреннән тыш.

6.12.11. Һәйкәл яки ансамбльне һәм (яки) аларның территорияләрен, шул исәптән җир төзелеше, җир, төзелеш, мелиорация, хуҗалык һәм башка эшләрне саклау буенча һәм тарихи һәм мәдәни һәйкәлләрне саклау зоналарында эшләр башкару проектлары мәдәни мирас объектларын саклау буенча тиешле органнар белән килештерелергә тиеш.

Күрсәтелгән эшләрне башкарганда, хуҗалык үзләштерелергә тиешле территориядә мәдәни мирас объекты билгеләре булган (Реестрга кертелгән яки ачыкланган) объектларның булмавы турында, шулай ук дәүләт тарихи-мәдәни экспертиза һәм дәүләт экологик экспертизасының уңай бәяләмәләрен алган төзелеш процессында әлеге объектларның сакланышын тәэмин итү буенча бүлекләрнең җитештерү проектларында дәүләт тарихи-мәдәни экспертизасы бәяләмәләре булу мәҗбүри.

6.12.12. Мәдәни мирас объектларында мәдәни мирас объектының физик сакланышын тәэмин итүгә юнәлдерелгән ремонт-реставрация эшләре рөхсәт ителә, шул исәптән: мәдәни мирас объектын консервацияләү, һәйкәлне ремонтлау, һәйкәлне яки ансамбльне реставрацияләү, мәдәни мирас объектын заманча файдалану өчен җайлаштыру, шулай ук фәнни-тикшеренү, эзләнү, проект һәм җитештерү эшләре, фәнни-методик җитәкчелек, техник һәм авторлык күзәтчелеге.

Искәрмә:

1.Аерым очракларда археологик мирас объектын саклау астында, билгеләнгән тәртиптә, археологик табылдыклардан тулысынча яки өлешчә тартып алынып, коткару археологик кыр эшләре аңлатыла.

2.Объектның тарихи, архитектура, фәнни, сәнгать, шәһәр төзелеше, эстетик яки башка әһәмиятлелеге булганда һәм аны торгызу өчен кирәкле җитәрлек фәнни мәгълүматлар булганда (аерым очракларда) югалган мәдәни мирас объектын торгызу рөхсәт ителә.

6.12.13. Физик һәм юридик затлар мәдәни мирас объекты территориясендә хуҗалык эшчәнлеге алып барырга, аның җир кишәрлегеннән (яки су объекты участогы) файдаланырга хокуклы һәм әлеге территориядән файдалану режимын һәм "Россия Федерациясе халыкларының мәдәни мирас объектлары (тарихи һәм мәдәни ядкәрләр) турында" 2002 елның 25 июнендәге 73-ФЗ номерлы Федераль законы, Россия Федерациясе җир законнары һәм "Татарстан Республикасында мәдәни мирас объектлары турында"2005 елның 1 апрелендәге 60-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән билгеләнгән таләпләрне үтәргә тиеш.

6.12.14. Мәдәни мирас объектлары төрле максатлар өчен кулланыла ала (объект милекчесе теләге буенча), әгәр бу күрсәтелгән объектларның торышын начарайтмаса, әйләнә-тирә тарихи-мәдәни мохиткә зыян китермәсә, шулай ук башка затларның хокукларын һәм законлы мәнфәгатьләрен бозмаса, бу очракта таләпләрнең үтәлеше мәҗбүри булып тора:

тарихи-мәдәни мирас җирләрен карап тоту режимы;

объектның тышкы кыяфәтенең һәм интерьерының үзгәрмәүчәнлеге аның үзенчәлекләре нигезендә, аны реестрга кертү өчен нигез булып торган;

"Россия Федерациясе халыкларының мәдәни мирас объектлары (тарихи һәм мәдәни ядкярләр) турында" 2002 елның 25 июнендәге 73-ФЗ номерлы Федераль законында билгеләнгән тәртиптә мәдәни мирас объектында яисә аның җир кишәрлегендә эшләрне проектлау һәм үткәрү;мәдәни мирас объектларын саклау органнары белән килешеп урнаштырылган объектка керү шартларын тәэмин итү.

Искәрмә:

Әлеге объектның сакланышын һәм гражданнарның законлы мәнфәгатьләрен тәэмин итү максатларында, Россия Федерациясе Хөкүмәте тарафыннан, әлеге чикләүләрне кертү өчен нигез булып торган шартларны тулысынча бетергәнчегә кадәр гамәлдә булган әлеге объекттан файдалану чикләүләре билгеләнергә мөмкин.

6.12.15. Мәдәни мирас объектыннан һәм аның территориясеннән файдалану тыела:

складлар һәм шартлаткыч һәм янгын куркынычы булган материаллар җитештерү,

мәдәни мирас объектлары интерьерларын, аларның фасадларын һәм территорияләрен, әйләнә-тирә табигый мохитне пычратуга китерә торган складлар һәм материаллар җитештерү,

зарарлы пар-газ һәм башка бүлеп бирү рөхсәт итүче материаллар складлары җитештерү өчен,

бөртекле, яшелчә, терлекчелек ашамлыклары саклау һәм җитештерү, шулай ук хуҗалык максатларында хайваннарны тоту өчен биналар,транспорт, авыл хуҗалыгы һәм башка үзйөрешле машиналарның гаражлары һәм тукталышлары өчен,

мәдәни мирас объектлары конструкцияләренә динамик һәм вибрацион йогынты ясый торган станоклар, җайланмалар һәм башка механик двигательләр белән тәэмин ителгән производстволар (егәрлекләренә бәйсез рәвештә),

һәйкәл өчен уңайсыз температура-дымлылык режимы һәм химик актив матдәләр булган производство һәм лабораторияләр булдыру.

6.12.16. Мәдәни мирас объектларыннан транспорт һәм инженерлык коммуникацияләренә кадәр ераклыкны да кимендә кабул итәргә кирәк:

тиз йөрешле һәм өзлексез хәрәкәт итү магистральләренең машиналар йөрү өлешләренә кадәр:

катлаулы рельеф шартларында-100 метр; җәйпәк рельефта-50 метр;

суүткәргеч, канализация һәм җылылык белән тәэмин итү челтәрләренә кадәр (аерылышучылардан тыш) - 15 метр;

башка җир асты инженерлык челтәрләренә кадәр-5 метр.

Реконструкция шартларында инженерлык челтәрләренә кадәр күрсәтелгән араларны киметергә, ләкин ким дигәндә, кабул итәргә рөхсәт ителә: су суыргыч челтәрләргә кадәр-5 метр;

күтәрмәүчеләр-2 метр.

Шул ук вакытта мәдәни мирас объектларының сакланышын тәэмин итү бүлеген эшләүне һәм аның нигезендә эшләр башкарганда мәдәни мирас объектларының сакланышын тәэмин итү буенча махсус чаралар үткәрүне тәэмин итәргә кирәк.

6.12.17. Ачыкланган мәдәни мирас объектларына карата реестрга кертү турындагы мәсьәләне хәл иткәнче, реестрга кертелгән мәдәни мирас объектларына карата да шундый ук чаралар карала.

6.12.18. Мәдәни мирас объектлары территорияләре һәм аларның саклау зоналары чикләрендә билгеләнә торган шәһәр төзелеше регламентлары Россия Федерациясе хөкүмәте билгеләгән тәртиптә мәдәни мирас объектларын саклау буенча федераль орган һәм Россия Федерациясе субъектының мәдәни мирас объектларын саклау өлкәсендә вәкаләтле башкарма хакимият органы белән Татарстан Республикасы законында билгеләнгән тәртиптә мәҗбүри килештерелергә тиеш.

6.13. АЕРУЧА КЫЙММӘТЛЕ ҖИРЛӘР

6.13.1. Аеруча кыйммәтле җирләрнең категорияләре һәм билгеләнеше Россия Федерациясе җир кодексының 100 статьясы таләпләренә туры китереп билгеләнә.

6.13.2. Аеруча кыйммәтле җирләрдә аларның максатчан билгеләнешенә туры килми торган теләсә нинди эшчәнлек тыела.

6.14. ИНЖЕНЕРЛЫК-ЭКОЛОГИК ЭЗЛӘНҮЛӘР

6.14.1. Территорияне планлаштыру һәм төзү буенча документларны, шулай ук проект документларын әзерләгәндә, капиталь төзелеш объектларын төзегәндә, реконструкцияләгәндә инженерлык-экологик эзләнүләрне башкару зарур.

6.14.2. Төзелеш өчен инженер-экологик эзләнүләр комплекслы инженерлык эзләнүләренең мөстәкыйль төре булып тора һәм халык тормышының оптималь шартларын саклау, тискәре экологик һәм тискәре нәтиҗәләрен булдырмау, минимальләштерү яки бетерү максатында әйләнә-тирә мохитнең хәзерге торышын бәяләү һәм антропоген йөкләнеш йогынтысында мөмкин булган үзгәрешләрне фаразлау өчен башкарыла.

6.14.3. Инженерлык-экологик эзләнүләр үткәрү Россия Федерациясе шәһәр төзелеше кодексының 47 статьясы, Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 2006 елның 19 гыйнварындагы 20 номерлы карары белән, капиталь төзелеш объектларының проект документларын әзерләү, төзү, реконструкцияләү, капиталь ремонты өчен инженерлык эзләнүләре төрләре исемлеген һәм инженерлык эзләнүләрен үтәү турындагы нигезләмәне раслый.

Инженерлык-экологик тикшеренүләрне оештыру һәм үткәрү тәртибенә карата гомуми нигезләмәләр һәм таләпләр "Төзелеш өчен инженерлык эзләнүләре"8 СНиП 11-02-96 бүлегендә билгеләнгән. Төзелеш өчен инженер-экологик эзләнүләр үткәрүнең төп кагыйдәләре һәм тәкъдим ителә торган процедуралары "Төзелеш өчен инженер-экологик эзләнүләр" СП 11-102-97 белән регламентлана.

6.14.4. Инженерлык-экология эзләнүләрен тәэмин итәргә тиеш:

территориянең табигый һәм техноген шартларын, аны хуҗалык итү һәм социаль өлкәне комплексны өйрәнү;

табигый тирәлекнең аерым компонентларының һәм тулаем экосистемаларның хәзерге экологик торышын, аларның техноген йогынтыларга тотрыклылыгын һәм яңадан торгызуга сәләтен бәяләү;

объектны төзегәндә, эксплуатацияләгәндә һәм бетергәндә табигый (табигый-техник) системаларның мөмкин булган үзгәрешләренең фаразын эшләү;

экологик куркыныч һәм хәвеф-хәтәрне бәяләү;

инженерлык-хуҗалык эшчәнлегенең зарарлы һәм теләмәүче экологик нәтиҗәләрен булдырмау буенча тәкъдимнәр эшләү һәм экологик хәлне саклау, торгызу һәм савыктыру буенча табигатьне саклау һәм компенсация чараларын нигезләү;

җирле халыкның социаль-икътисади, тарихи, мәдәни, этник һәм башка мәнфәгатьләрен саклау буенча чаралар эшләү;

проект алды һәм проект эшләре этапларына җавап бирүче локаль экологик мониторинг оештыру һәм үткәрү буенча тәкъдимнәр һәм программалар эшләү.

6.14.5. Инженерлык-экологик эзләнүләр түбәндәге документация төрләре өчен проектлаштыруның билгеләнгән тәртибе нигезендә башкарыла:

территорияне планлаштыру һәм төзү буенча документлар;

проект документлары - төзелеш проектлары, предприятиеләр, биналар һәм корылмаларның эш документлары.

Искәрмә: территориаль планлаштыру документларында (Тукай муниципаль районының территориаль планлаштыру схемасы, җирлекләрнең генераль планнарында) территорияләрнең тотрыклы үсешен, экологик куркынычсызлыкны, халыкның сәламәтлеген саклау, табигый ресурслардан рациональ файдалану мәсьәләләре "Әйләнә-тирә мохитне саклау"бүлегендә карала.

6.14.6. Территорияне планлаштыру һәм төзү буенча документларны экологик нигезләү өчен инженер-экологик эзләнүләр максаты булып территорияләрнең тотрыклы үсешен, халыкның экологик куркынычсызлыгын, шәһәр төзелеше һәм башка проект карарларының оптимальлеген тәэмин итү тора.

6.14.7. Территорияне планлаштыру һәм төзү буенча документларны экологик нигезләү өчен инженер-экологик эзләнүләр үз эченә алырга тиеш:

территориянең (торак, җитештерү, рекреацион зоналарда) экологик торышын бәяләү, шул исәптән атмосфера һавасы, туфрак, грунт, җир асты һәм өслек су объектлары, транспорт чаралары, җитештерү һәм куллану калдыклары, аеруча саклаулы табигать территорияләре булу-булмауга бәя бирү;

физик йогынтыны бәяләү (шау, вибрация, электр һәм магнит кырлары, нурланышлар, табигый һәм техноген чыганаклардан);

аның структур оешмасы буенча билгеләнгән карарларны гамәлгә ашырганда территориянең функциональ әһәмиятенә һәм экологик шартларына мөмкин булган үзгәрешләрне фаразлау;

әйләнә-тирәлекне саклау һәм экологик мониторинг чараларын оештыру буенча тәкъдимнәр.

Искәрмә:

Татарстан Республикасы экология һәм табигый байлыклар министрлыгы белән килештерелгән җирлекләрнең генераль планнары булганда, аерым территориаль зоналарны төзү һәм генераль планда каралган аерым биналарны төзү проектлары буенча проект документларын нигезләү өчен инженер-экологик эзләнүләр үткәрелми.

6.14.8. Башкарылган инженер-экологик эзләнүләр материаллары "Әйләнә-тирә мохитне саклау" бүлегенең территорияне планлаштыру һәм төзү проектларын эшләүне тәэмин итәргә тиеш.

6.14.9. Капиталь төзелеш объектларының проект документларын нигезләү, реконструкцияләү өчен инженер-экологик эзләнүләрнең бурычлары булып тора:

объектны эксплуатацияләүнең нормаль режимын, шулай ук залп һәм аварияле ташлауларны һәм пычраткыч матдәләр ташлауны исәпкә алып, объектның сайлап алынган вариантында проект документациясен экологик нигезләү өчен кирәкле һәм җитәрлек материаллар алу;

территориаль планлаштыру документларын һәм территорияне планлаштыру һәм төзү документларын әзерләгәндә алынган әйләнә-тирә мохит торышы буенча материалларны һәм мәгълүматларны ачыклау, йогынты зонасы чикләрен аныклау.

6.14.10. Инженерлык-экологик эзләнүләр материаллары эш проектының "Әйләнә-тирә мохитне саклау буенча чаралар исемлеге" бүлеген эшләүне тәэмин итәргә тиеш.

6.14.11. Инженерлык-экологик эзләнүләрне нигезләү өчен проект документларын үз эченә алырга тиеш:

объектны төзи башлаганчы әйләнә-тирә мохит компонентларының торышын бәяләү, пычрану фон характеристикасы;

экосистемаларның торышын, аларның йогынтысына тотрыклылыгын һәм яңадан торгызуга сәләтен бәяләү;

фаразланган йогынтыларга сизгер булган табигый шартларның төп компонентлары буенча тәэсир итү зонасы чикләрен аныклау;

объектны төзегәндә һәм эксплуатацияләгәндә корылманың йогынтысы зонасында әйләнә - тирә мохитне үзгәртүне фаразлау өчен кирәкле параметрларны алу;

табигатьне саклау чараларын оештыру, шулай ук әйләнә-тирә мохитне торгызу һәм савыктыру чараларын оештыру буенча тәкъдимнәр;

объектны төзү, эксплуатацияләү һәм бетерү чорында локаль һәм махсус экологик мониторинг программасына тәкъдимнәр.

6.14.12. Инженер-экологик тикшеренүләр составында аерым эш төрләрен һәм тикшеренүләрне билгеләү һәм кирәклеге, аларның үзара алышыну шартлары, проектлана торган биналарның һәм корылмаларның төренә, характерына һәм җаваплылыгына, табигый-техноген хәл үзенчәлекләренә, территориянең экологик өйрәнелешенә һәм проект эшләренең стадиясенә бәйле рәвештә билгеләнә.

7. ХАЛЫКНЫҺӘМ ТЕРРИТОРИЯЛӘРНЕ ТАБИГЫЙ ҺӘМ ТЕХНОГЕН ХАРАКТЕРДАГЫ ЙОГЫНТЫДАН ЯКЛАУ

7.1. ГОМУМИ ТАЛӘПЛӘР

7.1.1. Халыкны һәм территорияләрне табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләр йогынтысыннан саклау Тукай муниципаль районы территориясен һәм халкын табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләр килеп туган куркынычлардан, шулай ук хәрби гамәлләр алып барганда яисә бу гамәлләр нәтиҗәсендә саклануны тәэмин итүгә юнәлдерелгән чаралар җыелмасыннан гыйбарәт.

7.1.2. Гражданнар оборонасы чаралары "Гражданнар оборонасы турында"1998 елның 12 февралендәге 28-ФЗ номерлы Федераль закон таләпләренә туры китереп, Тукай муниципаль районы муниципаль берәмлекләренең җирле үзидарә органнары тарафыннан эшләнә.

7.1.3. Халыкны һәм территорияләрне табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәллärдән яклау чаралары "Халыкны һәм территорияләрне табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләрдән яклау турында" 1994 елның 21 декабрендәге 68-ФЗ номерлы Федераль закон таләпләре нигезендә, ГОСТ Р 22.07-95 таләпләрен исәпкә алып, Тукай муниципаль районы җирле үзидарә органнары тарафыннан эшләнә.

7.1.4. Авыл җирлекләренең генераль планнарын, шул исәптән гражданнар оборонасы буенча группага ия булган территорияләрне, шулай ук төзелгән территорияләрне, төзелгән территорияне тәэмин итү өчен билгеләнгән инженерлык, социаль һәм коммуналь-көнкүреш инфраструктурасы объектларын реконструкцияләүне исәпкә алып, СНиП 22-02-2003, СНиП II таләпләренә туры китереп башкарырга кирәк-7-81*- СНиП 2.01.51-90, СНиП II-11-77, СНиП 21-01-97*, СНиП 2.01.02-85*, ППБ 01-03, СП 11-112-2001, СП 11-107-98, Россия Федерациясе Гражданнар оборонасы эшләре, гадәттән тыш хәлләр һәм табигый бәла-казалар нәтиҗәләрен бетерү министрлыгының, Россия Федерациясе Мәгълүмати технологияләр һәм элемтә министрлыгының һәм Россия Федерациясе Мәдәният һәм массакүләм коммуникацияләр министрлыгының 2006 елның 25 июнендәге 422/90/376 һәм 12.09.2006 елдагы 8232 номерлы һәм Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 2003 елның 25 октябрендәге 8232 номерлы боерыгы нигезендә расланган халыкка хәбәр итү системасы турында Нигезләмәләр "Гидротехник корылмаларның иминлеге турында"1997 елның 21 июлендәге 117-ФЗ номерлы Федераль закон, әлеге нормативларның 7.3 һәм 7.4 бүлекләре.

7.2. ИНЖЕНЕРЛЫК ӘЗЕРЛӘҮ ҺӘМ ТЕРРИТОРИЯНЕ САКЛАУ

7.2.1. ГОМУМИ ТАЛӘПЛӘР

7.2.1.1. Шәһәр төзелеше карарларын кабул итү инженер-геологик хәл һәм гамәлдәге экзодинамик процессларны җентекләп анализлау нәтиҗәләренә нигезләнергә тиеш.Соңгы карарны, инженерлык әзерлеге буенча чараларның комплекслы бәясен, конструктив карарлар һәм

эксплуатация чыгымнарын, шулай ук кабул ителгән вариантның иминлеген исәпкә алып, техник-икътисади чагыштыру вариантларыннан соң кабул итәргә кирәк.

Нигез грунтларының исәп-хисап гидрогеологик режимын үтәүне тәэмин итәргә, шулай ук табигый шартларны теләмәүгә һәм үзләштерелә торган территорияне бозуга китерүче эрозия һәм башка физик-геологик процессларның үсешен булдырмаска кирәк.

7.2.1.2. Территорияләрне планлаштырганда һәм төзегәндә гамәлдәге норматив документлар (СНиП 22-01-95, СНиП 11-02-96, СНиП 33-01-2003, СНиП 2.06.15-85 һ.б.) һәм Россия территориясен куркыныч процесслардан инженерлык яклавының гомуми схемасы нигезендә табигый риск факторларыннан инженерлык ягыннан яклауны күздә тотарга кирәк.

Инженерлык әзерлеге буенча чараларны инженер-геологик шартларның үзгәрүен фаразлауны, территорияне куллану һәм планлаштыруны исәпкә алып башкарырга кирәк.

Территорияне инженерлык ягыннан әзерләү төзелеш алып барылырга тиешле территорияләрне шәһәр төзелеше ягыннан үзләштерү мөмкинлеген тәэмин итәргә тиеш.

Инженерлык әзерләү һәм яклау төзелешләрнең, инженерлык инфраструктурасы системасының, ландшафтлы һәм су объектларының, шулай ук яшел массивларның рациональ эшләве өчен уңай шартлар тудыру максатыннан үткәрелә.

7.2.1.3. Тукай муниципаль районы территориясен үстерү өлешендә Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексы нигезләмәләре нигезендә инженерлык яклавы кирәклеге билгеләнә:

яңа төзелә һәм реконструкцияләнә торган территорияләр өчен - территориаль планлаштыру документлары проектларында, планлаштыру һәм техник карарларның вариантын исәпкә алып, территорияне планлаштыру буенча документлар проектларында, табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләрнең ихтимал булган тискәре нәтиҗәләрен киметүдә;

төзелгән территорияләр өчен-гамәлдәге планлаштыру карарларын һәм табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләрнең ихтимал булган тискәре нәтиҗәләрен исәпкә алып, объектны төзү, реконструкцияләү һәм капиталь ремонтлауны гамәлгә ашыру өчен проект документларында катнашу.

7.2.1.4. Төзелеш өчен бүлеп бирелә торган территорияләр утырту калынлыгының минималь тирәнлеге булган участокларда, деградацияләнгән утырту грунталары булган участокларда, шулай ук утырту калынлыгы аз кысыла торган грунтларга туры килә торган участокларда урнашырга тиеш.

Махсус грунтларда урнашкан территорияләрне планлаштыру һәм төзүне СНиП 2.01.09-91 таләпләренә туры китереп башкарырга кирәк.

7.2.1.5. Инженерлык яклавын проектлаганда тәэмин итәргә (күздә тотарга) кирәк:

саклана торган территорияләргә, биналарга һәм корылмаларга тискәре йогынты ясауның рөхсәт ителгән дәрәҗәсенә кадәр киметү, бетерү яки киметү мөмкин булган куркыныч процессларны булдырмау;

эшләрне гамәлдәге геологик процессларның яңа һәм (яки) интенсификациясенә китерми торган ысуллар белән җитештерү;

тыюлык зоналарын, ландшафтларны, тарихи объектларны саклау һ. б.;

инженерлык саклау корылмаларының тиешле архитектура бизәлеше;

әйләнә-тирә мохитне саклау буенча чаралар белән яраштыру;

кирәкле очракларда-саклана торган территорияләрнең һәм объектларның торышын һәм төзелеш һәм эксплуатацияләү чорында инженерлык саклау корылмаларының эшен системалы күзәтү (мониторинг).

7.2.1.6. Куркыныч геологик процесслардан саклау корылмалары һәм чаралары СНиП 22-02-2003 таләпләренә туры китереп башкарылырга тиеш.

Корылмаларны төзегәндә һәм инженерлык яклавы чараларын гамәлгә ашырганда бозылган территорияләрне рекультивацияләүне һәм төзекләндерүне ГОСТ 17.5.3.04-83 * һәм ГОСТ 17.5.3.05-84 таләпләрен исәпкә алып башкарырга кирәк.

7.2.2. СУ БАСУДАН САКЛАУ ӨЧЕН КОРЫЛМАЛАР ҺӘМ ЧАРАЛАР

7.2.2.1. Инженерлык ягыннан су басудан саклау кирәк булганда, төзелеш, функциональ куллану һәм куллану үзенчәлекләренә, әйләнә-тирә мохитне саклау һәм/яки су басуның тискәре йогынтыларын бетерүгә бәйле рәвештә территорияләрне һәм аерым объектларны су басудан булдырмауны тәэмин итә торган чаралар комплексын күздә тотарга кирәк.

7.2.2.2. Су басудан яклау үз эченә алырга тиеш:

язгы-көзге чорда, су ташу вакытында халыкны ташу белән бәйле куркыныч күренешләрдән саклау;

биналарны, корылмаларны, нигез грунтларын локаль яклау һәм төзелгән территорияне тулаем яклау;

табигый ландшафтларны яклау, аеруча фәнни һәм мәдәни кыйммәткә ия булган табигый системаларны саклау;су бүлү;

дренаж суларын утильләштерү (чистарту кирәк булганда);

җир асты һәм өске сулары режимына, су бүлү коммуникацияләрендәге чыгымнарга (агымнарга) һәм баганаларга, нигезләр, биналар һәм корылмаларның деформацияләренә, шулай ук инженерлык саклау корылмаларының эшенә мониторинг системасы.

7.2.2.3. Су басудан саклау тәэмин ителергә тиеш:

төзелгән территорияләрнең, җитештерү-техник, коммуникацион, транспорт объектларының һәм аларның аерым корылмаларының өзлексез һәм ышанычлы эшләве һәм үсеше;

халык тормышының норматив санитар-гигиена шартлары;

саклана торган территорияләрнең норматив санитар-гигиена, социаль һәм рекреацион шартлары.

7.2.2.4. Су басу характерына бәйле рәвештә (локаль - аерым биналар, корылмалар һәм участоклар; мәйданчык) локаль һәм/яки территориаль инженерлык саклау системалары проектлана.

Локаль инженерлык яклау системасы аерым биналарны һәм корылмаларны яклауга юнәлдерелергә тиеш. Ул үз эченә ала дренажны, фильтрациягә каршы корылмаларны һәм экраннарны.

Территориаль система төзелгән территорияне (участокларны) гомуми яклауны тәэмин итәргә, эшкәртү дренажларын, фильтрларга каршы завесларны, өске агымны оештыру белән территорияне вертикаль планлаштыруны, ачык сулыкларны һәм табигый дренировкалауның

башка элементларын чистартуны, яңгыр канализациясен, су объектлары режимын җайга салуны, микроклиматик, агролесомелиоратив һәм башка шартларны яхшыртырга тиеш.

Яңгыр канализациясе территориаль системаның элементы булып торырга һәм инженерлык яклауның гомуми системасы составында яисә аерым проектланырга тиеш.

7.2.2.5. Су басудан инженерлык яклавы системасы аерым участокларның һәм объектларның барлык локаль системаларын берләштерә торган территориаль бердәм булып тора. Шул ук вакытта ул муниципаль районның территориаль планлаштыру схемасы, җирлекләрнең генераль планнары, шулай ук территорияне планлаштыру буенча документлар белән бәйле булырга тиеш.

7.2.2.6. Су басудан саклау корылмалары һәм чаралары СНиП 22-02-2003 һәм СНиП 2.06.15-85 таләпләренә туры китереп проектлана.

7.2.2.7. Грунт суларының югары торышы булган территорияләрдә, сазлыклы участокларда капиталь төзелеш зонасында ябык дренажлар урнаштыру юлы белән грунт сулары дәрәҗәсе кимүне күздә тотарга кирәк.

Азкатлы төзелешләр территориясендә, шулай ук гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләрдә, спорт яссылык корылмалары территорияләрендә ачык киптерү челтәрен проектларга рөхсәт ителә.

7.2.2.8. Төзелергә тиешле торф ятмаларында, грунт сулары дәрәҗәсенең түбәнәюе белән беррәттән, өске минераль грунт белән ташлауны да күздә тотарга кирәк, ә тиешле нигезләнгәндә, юып алу рөхсәт ителә.Минераль грунтлар белән йөкләнеш катламының калынлыгы торф утырмасын һәм территорияне өске агымны урнаштыру өчен кирәкле читләтүне исәпкә алып билгеләнә.

7.2.2.9. Территорияне су басудан инженерлык ягыннан яклауны гамәлгә ашырганда яклана торган территориянең һәм янәшәдәге акваториянең рекреацион потенциалын киметү рөхсәт ителми.

Су астында калган сулыкларның һәм сулыкларның яр буе территорияләрен рекреация өчен куллануны табигатьтән файдалануның башка төрләре һәм су хуҗалыгы комплекслары булдыру белән беррәттән карарга кирәк.

7.2.3. СУ БАСУДАН САКЛАУ ӨЧЕН КОРЫЛМАЛАР ҺӘМ ЧАРАЛАР

7.2.3.1. Яр буе участокларында урнашкан торак пунктларның территорияләре язгы ташу сулары белән су басудан, җил белән су басудан, грунт сулары белән су басу, юдырту (юдыру) яки җимерелүдән сакланырга тиеш.Сөрелгән территориянең бровкасы тамгасын, җил куышы вакытында дулкынның биеклеген исәпкә алып, югары суларның исәп-хисап горизонтыннан 0,5 метрга югарырак кабул итәргә кирәк.Исәп-хисап дәрәҗәсенә карап ишкәкле дамбаны арттыруны корылмаларның классына карап, СНиП 2.06.15-85 һәм СНиП 33-01-2003 нигезендә билгеләргә кирәк.

Югары суларның исәп-хисап горизонты өчен суның иң югары дәрәҗәсен кабатлау билгесе кабул итәргә кирәк: 100 елга бер тапкыр - торак һәм иҗтимагый биналар төзелгән яки төзелергә тиешле территорияләр өчен; 10 елга бер тапкыр - яссылык спорт корылмалары территорияләре өчен.

7.2.3.2. Су басудан инженерлык яклавының төп чаралары сыйфатында каралырга тиеш:

су объектлары ягыннан территорияләргә аерым игътибар бирү;

территория рельефын су басмый торган планировка билгеләренә кадәр ясалма күтәрү;

су басу, вакытлыча су басу территорияләре һәм түбән бозылган җирләрдән ташландык һәм дренаж суларын агызып чыгару, җайга салу, бүлеп бирү;

инженерлык яклау корылмалары, шул исәптән җимерелү дамбалары, дренажлар, дренаж һәм су агызу челтәрләре һәм башкалар.

Инженерлык яклавының өстәмә чаралары буларак, табигый системаларның һәм аларның компонентларының табигый үзлекләрен кулланырга кирәк.

Территорияне инженерлык ягыннан яклау проекты составына язгы ташуларны һәм яңгыр ташкыннарын үткәрүне күздә тоткан оештыру-техник чараларны кертергә кирәк.

7.2.3.3. Үзләштерелә торган территорияләрне инженерлык ягыннан яклау территориаль һәм локаль корылмаларның һәм чараларның бердәм системасын булдыруны күздә тотарга тиеш.

7.2.3.4. Су басудан инженерлык яклавын төзегәндә, су белән тәэмин итүне, сәнәгать һәм коммуналь объектларны эксплуатацияләүне яхшырту максатларында, шулай ук энергетика, транспорт, рекреация һәм табигатьне саклау максатларында, корылмаларны һәм инженерлык саклау системаларын бер үк вакытта куллану мөмкинлеген һәм максатчанлыгын билгеләргә кирәк.

7.2.3.5. Су басудан саклау корылмалары һәм чаралары СНиП 22-02-2003 һәм СНиП 2.06.15-85 таләпләре нигезендә проектлана.

7.2.4. ЯР САКЛАУ КОРЫЛМАЛАРЫ ҺӘМ ЧАРАЛАРЫ

7.2.4.1. Елгаларның, күлләрнең, сусаклагычларның ярларын инженерлык ягыннан яклау өчен 83 нче таблицада китерелгән корылмалардан һәм чаралардан файдаланалар.

83 нче таблица

ЕЛГА ЯРЛАРЫ, КҮЛЛӘР, СУСАКЛАГЫЧЛАР ӨЧЕН
ИНЖЕНЕРЛЫК ЯКЛАУ КОРЫЛМАЛАРЫ ҺӘМ ЧАРАЛАР

Корылманың төре һәм чаралар	Корылманы билгеләү һәм чаралар һәм аларны куллану шартлары
Дулкыннан саклаучы	
Яр буе: Монолит һәм җыелма бетон, тимер-бетон, таш, ряжей, свайдан торган яр буе диварлары (яр буе)	I һәм II класслы биналарны һәм корылмаларны, автомобиль һәм тимер юлларны, кыйммәтле җир биләмәләрен саклау өчен сусаклагычларда, күлләрдә һәм

	елгаларда
Тимер-бетон һәм металл шпунт диварлары	Нигездә елгаларда һәм сусаклагычларда
Нигез террассасын баскыч беркетү белән ныгыту	Сусаклагычларда чокырларның текәлеге 15 градустан артык.
Массив дулкынваткычлар	Сусаклагычларда су тотрыклы булганда
Кагылыш: Бетон, асфальт-бетон, асфальттан монолит капламалар	Сулыкларда, елгаларда, тигез җир корылмаларында аларның статистик тотрыклылыгы җитәрлек булганда
Җыелма плиталардан капламалар	2,5 метрга кадәр дулкыннарда
сыгылмалы тюфяклардан һәм ташлар белән тутырылган, челтәрле блоклардан каплау	Сусаклагычларда,елгаларда, җир корылмаларында (сулыклар һәм биек булмаган дулкыннарда-0,5-0,6 метрдан кимрәк)
Синтетик материаллардан һәм икенчел чималдан каплаулар	Шул ук
Дулкынбасучы	
Яр буе (тишекле басымлы чикле һәм дулкынбасучы камералары булган үткәрүче корылмалар)	Сусаклагычларда
Сөзәк җир: таштан салынган	Рекреацион куллану булмаганда, сусаклагычларда, елгаларда, җир корылмаларында

Фасон блоклардан җәю,яисә таш салу	Рекреацион куллану булмаганда, сусаклагычларда
Ясалма ирекле пляжлар	Сусаклагычларның сөзәк яр буйларында(10 градустан кимрәк) су хәрәкәте начар булган шартларда һәм су дәрәҗәсе тотрыклы булганда
Пляж тотрыкландыру	
Яр буенда: бетоннан, бетон блоклардан, таштан су асты банкетлары	Сусаклагычларда бераз дулкынланганда пляжны ныгыту өчен
Локаль участокларда инерт материаллары белән тәэмин итү (таш банкетлар, комлы өемнәр һ. б.)	Сусаклагычларда якынча сөзәк откосларда.
Аркылы (чүкеч, шпорлар (гравитацион, свайлы һ. б.)	Табигый һәм ясалма пляжларны төзегәндә һәм беркеткәндә, сусаклагычларда, елгаларда
Махсус	
Рельефның табигый формаларын имитацияләүче корылмалар	Сусаклагычларда яр процессларын җайга салу өчен
Нанос запасларын күчерү (яр буенна күчерү, су асты карьерларын куллану һ. б.)	Сусаклагычларда насослар балансын җайга салу өчен
Агымны юнәлдерүчеләр:	Елгаларда елга ярларын саклау һәм

таштан ясалган агымны юнәлдерүчеләр	ярларны юдырудан ерак китмәү өчен
Грунттан ясалган су юнәлдерүче дамбалар	Уртача тизлектә агучы елгаларда агым юнәлешен үзгәртү өчен
Агым юнәлдерүче массив шпоралар яки ярым буалар	Шул ук
Ярны ныгыту (сөзәк яр грунтын ясалма беркетү)	Дулкыннарның биеклеге 0,5 метрга кадәр булган сусаклагычларда, елгаларда, җир корылмаларында

7.2.4.2. Яр саклау корылмаларының һәм аларның комплексларының төрен сайлап алуны, ярның якланган участогының билгеләнешенә һәм режимына бәйле рәвештә, кирәкле очракларда урман белгече, судан файдалану таләпләрен исәпкә алып башкарырга кирәк.

7.2.4.3. Яр саклау корылмалары СНиП 22-02-2003 таләпләренә туры китереп проектлана.

КАРСТКА КАРШЫ ЧАРАЛАР

7.2.5.1. Карстка каршы чараларны геологик төзелештә эри торган тау токымнары (известняклар, доломитлар, акбур, карбонат цементы булган тышлау грунтлары, гипслар, ангидритлар, таш тозы) булган һәм өстә карст күренешләре булган территорияләрдә (бүрәнәләр, котловиналар, карст-эрозион чокырлар һ.б.) һәм (яки) грунт массивы тирәнлегендә (грунтларны эретү, куышлыклар, мәгарәләр һ. б.) карст күренешләрен күздә тотарга кирәк. һ. б.).

7.2.5.2. Биналарны һәм корылмаларны инженерлык ягыннан яклау өчен карстган түбәндәге чаралар кулланыла: аларны яраштыру:

планлаштыру;

су саклау һәм профильтрацияләү;геотехник (нигезләрне ныгыту);

конструктив (аерым яки геотехник комплекс белән);

технологик (технологик җиһазларның һәм коммуникацияләрнең ышанычлылыгын арттыру, аларны кабатлау, аларның үтүләрен контрольдә тоту, авария хәлендәге участокларны вакытында өзү мөмкинлеген тәэмин итү һ. б.);

эксплуатация (грунт торышы, биналар һәм корылмаларның деформацияләре мониторингы).

Картка каршы чаралар ачыкланган һәм фаразланган карст күренешләренең характерына, барлыкка килгән токымның төренә, аларның яту шартларына һәм проектлана торган якланыла торган территорияләрне һәм корылмаларны саклау үзенчәлекләре белән билгеләнә торган таләпләргә бәйле рәвештә сайларга кирәк.

7.2.5.3. Карстка каршы чараларда булырга тиеш:

активлашуны булдырмау, ә кирәк булганда карст һәм карст-суффозион процессларның активлыгын киметергә кирәк;

грунт катламнарының карст һәм карст-суффозион деформацияләрен кирәкле дәрәҗәдә төшереп калдырырга яки киметергә;

карст куышлыкларыннан җир асты бүлмәләренә һәм тау эшләнмәләренә су арттырылган фильтрацияне һәм өзелүне булдырмау;

территорияләрне, биналарны һәм корылмаларны карст күренешләре вакытында нормаль эксплуатацияләү мөмкинлеген тәэмин итү.

7.2.5.4. Планлаштыру чаралары ябылган территорияләрне рациональ куллануны һәм карстларга каршы яклауга киткән чыгымнарны оптимальләштерүне тәэмин итәргә тиеш. Алар әлеге районның үсеш перспективасын һәм карстларга каршы яклауның карст үсеше шартларына йогынтысын исәпкә алырга тиеш.

Планлаштыру чаралары составына керә:

функциональ зоналарны махсус урнаштыру, планлаштыру структурасын эшләгәндә магистраль урамнарны һәм челтәрләрне трассировкалау, карстокуркынычлы участокларны карап чыгу һәм аларга яшел үсентеләр урнаштыру мөмкин булган кадәр мөмкин булачак;

территорияләрне төзелешнең техноген йогынтысыннан инженерлык яклавын эшләү;

биналарның һәм корылмаларның I - II категория участокларыннан читтә, шулай ук уңышсызлыклар барлыкка килү ешлыгы аз булган участоклардан читтә урнашкан, әмма аларның диаметрлары 20 метрдан артык (А тотрыклылыгы категориясе).

7.2.5.5. Су саклау һәм профильтрациягә каршы көрәш чаралары биналар һәм корылмаларны төзү һәм эксплуатацияләү чорында гидрогеологик шартларның техноген үзгәрешләре йогынтысында аның белән бәйле суффозион һәм уңышсыз күренешләрне булдырмау өчен тәэмин итә:

өске, сәнәгать һәм хуҗалык-көнкүреш суларын грунтта инфильтрацияләүне максималь дәрәҗәдә киметү, шул исәптән сәнәгать һәм хуҗалык-көнкүреш суларын агызуга каршы көрәш;

җир асты суларының дәрәҗәләрен күтәрүне (бигрәк тә түбән булган су горизонтлары дәрәҗәләрен киметү белән бергә), дәрәҗәләрнең кискен тирбәнлекләрен, ярык-карст һәм югарыга чыга торган су горизонтларында су хәрәкәте тизлеген арттыру, шулай ук гидрогеологик шартларның башка техноген үзгәрешләрен булдырмау;

җир өслеген җентекләп вертикаль планлаштыру һәм төзелә торган участоклардан читкә су белән ышанычлы яңгыр канализациясен урнаштыру;

төзелеш чорында казаннарда һәм мәйданчыкларда өске суларның җыелуына юл куймау, гидроизоляция, су үткәрү коммуникацияләрен һәм азык-төлек үткәргечләрен урнаштыру, котлованнар пазасы салу буенча эшләрнең сыйфатын катгый контрольдә тоту.

7.2.5.6. Су саклагычларның, җир асты су алу җайланмаларының һәм башка су төшерү һәм терәк гидротехник корылмаларның һәм корылмаларның төзелгән һәм төзелә торган территорияләргә йогынтысын чикләргә кирәк.

7.2.5.7. Сусаклагычларны, сулыкларны, каналларны, шлам саклау системаларын, су белән тәэмин итү һәм канализация системаларын, дренажларны, котлованнарны һәм башка корылмаларны проектлаганда карстның гидрологик һәм гидрогеологик үзенчәлекләре исәпкә алынырга тиеш.Кирәк булганда, фильтрациягә каршы завеслар һәм экраннар, гидротехник корылмаларның һәм җайланмаларның эш режимын җайга салу һ. б. кулланыла.

7.2.5.8. Геотехник чараларга түбәндәгеләр керә:

җир өслегендә, котлованнарда һәм тау эшкәртмәләрендә табылган карст куышлыкларын һәм ярыкларны тампонирлау;

беркетелгән токымнарны һәм (яки) чыккан грунтларны цемент эретмәләре инъекциясе яки башка ысуллар белән беркетү;

фундаментларның ышанычлы карстланмаган яки беркетелгән грунтларга таянуы.

7.2.5.9. Техник чараларны кулланып, карст һәм карст-суффозион деформацияләр барлыкка килү мөмкинлеге тулысынча юкка чыгарылмаган, шулай ук техник мөмкин булмаган яки аларны куллануның максатка ярашсызлыгы булган очракта корылманың фундаментын һәм конструкцияләрен, карст деформацияләрен исәпкә алып, исәпкә алына торган конструктив чаралар каралырга тиеш.

7.2.5.10. Карстка каршы чаралар СНиП 22-02-2003 таләпләренә туры китереп гамәлгә ашырыла.

7.2.6. ГРУНТНЫ САЛКЫННАН КӨПШӘКЛӘНҮЕННӘН САКЛАУ ӨЧЕН ЧАРАЛАР

7.2.6.1. Грунтларның салкын (криоген) катламыннан инженерлык яклавы җиңел азкатлы биналар һәм корылмалар, линия корылмалары һәм коммуникацияләр (труба үткәргечләр, электр линияләре, юллар, элемтә линияләре һ.б.) өчен кирәк.

7.2.6.2. Көпшәкләнүгә каршы чаралар түбәндәге төрләргә бүленә:

инженер-мелиоратив (тепломелиорация һәм гидромелиорация);

конструктив;

физика-химия (тозлау, грунт гидрофобизациясе һ. б.);

катнаш.

Җылылык мелиорация чаралары фундаментны җылылык изоляцияләү, фундамент янында җир асты коммуникацияләренең тышкы периметры буенча фундамент салу күздә тотыла.

Гидромелиоратив чаралар грунт сулары дәрәҗәсенең түбәнәюен, сезонлы туң катламы чикләрендә грунтларны киптерүне һәм грунтларны атмосфера һәм җитештерү сулары белән туенудан саклауны, ачык һәм ябык дренаж системаларын куллануны күздә тота.

Көпшәк туфракны нygытуга юнәлтелгән чаралар фундамент конструкцияләренең эффективлыгын, корылма фундаментының һәм фундаментның җир өстендәге өлешенә көчне киметүгә, көпшәк(ишелүчән) туфракның тигезсез деформацияләренә җайлаштыру өчен билгеләнгән.

Физик-химик каршы чаралар көпшәк туфракны бәйләүче һәм стабильләштерүче матдәләр белән махсус эшкәртүне күздә тота.

7.2.6.3. Кирәк булганда кулланыла торган чараларның ышанычлылыгын һәм нәтиҗәлелеген тәэмин итү өчен мониторингны күздә тотарга кирәк. Дымлылыкка, грунтның туңу режимына, корылмаларның кышын һәм кыш азагында көпшәкләнүенә һәм деформацияләнүенә күзәтүләр үткәрергә кирәк. Күзәтүләрнең составын һәм режимын инженер-геокриологик шартларның катлаулылыгына, кулланыла торган фундамент типларына һәм үзләштерелә торган территориянең салкында көпшәкләнү процессының потенциаль куркынычлылыгына бәйле рәвештә билгеләләр.

7.2.6.4. СНиП 22-02-2003, СНиП 33-01-2003 һәм СНиП 2.06.15-85 таләпләренә туры китереп, грунтныңхәрәкәтләреннән саклану чараларын проектларга кирәк.

Юл өслеге конструкциясенең салкында көпшәкләнүеннән саклану өчен чаралар 2-2001 МОДН таләпләрен исәпкә алып башкарылырга тиеш.

7.2.7. ЭШКӘРТЕЛӘ ТОРГАН ТЕРРИТОРИЯЛӘР ҺӘМ ТӨЗЕЛЕШ ӨЧЕН БУЛГАН ҖИРЛӘРНЕ САКЛАУ КОРЫЛМАЛАРЫ ҺӘМ ЧАРАЛАР

7.2.7.1. Эшкәртелә торган территорияләрдә һәм утырту грунтларында биналар һәм корылмалар проектлаганда каралырга тиеш:

планлаштыру чаралары;

биналарны һәм корылмаларны саклау буенча конструктив чаралар;

тигезсез явым-төшемне киметүче һәм биналарның һәм корылмаларның төрле әйләнеш ысулларын кулланып бетерүче чаралар;

җир өслегендәге деформацияне киметә торган тау эшләре тәртибен күздә тоткан тау саклау чаралары;

төзелеш мәйданчыкларының нигездәге деформацияләрнең тигезсезлеген киметә торган инженер әзерлеге;

утырту грунталары белән катлаулы территорияләрдә су саклау чаралары;

нигезнең тигезсез үзгәрешләре барлыкка килгән чорда инженер һәм технологик җиһазларның тышкы һәм эчке инженерлык челтәрләрен нормаль эксплуатацияләүне тәэмин итә торган чаралар;

җир өслегенең, шулай ук биналар һәм корылмаларның деформацияләренә инструменталь күзәтү, кирәк булганда, төзелеш чорында да.

7.2.7.2. Эшкәртелә торган территорияләрдә һәм утырту грунтларында саклау корылмалары һәм чараларын СНиП 2.01.09-91 таләпләренә туры китереп проектларга кирәк.

7.2.7.3. Файдалы казылма ятмаларын планлаштыру һәм төзегәндә җир асты байлыклары турындагы закон таләпләрен үтәргә кирәк.

Файдалы казылма ятмалары мәйданнарын җир асты байлыкларыннан файдалану буенча Федераль агентлык яисә аның территориаль органнары рөхсәте белән төзү рөхсәт ителә. Шул ук вакытта җир асты байлыкларыннан файдалы казылмаларны чыгару мөмкинлеген тәэмин итүче чаралар каралырга һәм гамәлгә ашырылырга тиеш.

7.2.7.4. Төзелеш өчен, беренче чиратта, территорияләрне кулланырга кирәк:

сәнәгый булмаган файдалы казылмалар ята;

файдалы казылма җир өслеген үзгәртеп кору процессы тәмамланды;

эшкәртү проектлана торган объектларны амортизацияләү вакыты тәмамланганнан соң көтелә.

Файдалы казылмаларның сәнәгать запаслары булган территорияләр төзү өчен билгеләнгән төзелешнең максатчанлыгы биналарны һәм корылмаларны урнаштыруның мөмкин булган вариантларының чагыштырма икътисади нәтиҗәлелеге исәп-хисаплары белән расланырга

тиеш.

7.2.7.5. Территорияне планлаштыру буенча документацияне эшләгәндә аның составына төп сызымнар масштабында башкарылган тау-геологик чикләүләр схемасын кертергә кирәк. Схемаларда төзелеш шартлары буенча торак районнар һәм микрорайоннар төзү өчен яраклы, чикләнгән яраклы, яраксыз, вакытлыча яраксыз территорияләр категорияләре күрсәтелергә тиеш.

Территорияләрне категорияләргә бүлүне СНиП 2.01.09-91 кушымтасына туры китереп башкарырга кирәк.

7.2.7.6. Фараз буенча, уңышсызлыклар барлыкка килергә мөмкин булган эшкәртелә торган территорияләрдә, шулай ук артык барлыкка килергә мөмкин булган участокларда биналар һәм корылмаларны проектлау рөхсәт ителми.

Фараз буенча I һәм Iк төркемнәре буенча иң чик күрсәткечләрдән артып киткән җир өслеге реформалары көтелә торган территорияләрдә (1 һәм 2 СНиП 2.01.09-91 таблицалары), биналарны һәм корылмаларны проектлау махсус оешма бәяләмәсе һәм тиешле техник-икътисадый нигезләү булганда гына рөхсәт ителергә мөмкин.

7.2.7.7. Төзелеш өчен бүлеп бирелә торган территорияләр утырту калынлыгының минималь тирәнлеге булган участокларда, деградацияләнгән утырту грунталары булган участокларда, шулай ук утырту калынлыгы аз кысыла торган грунтларга туры килә торган участокларда урнашкан.

7.2.7.8. Җир рельефында текә катламнар рәвешендә төзелә торган территорияне планлаштыру терраслар белән башкарыла.

7.2.7.9. Юеш технологик процесслы биналар һәм корылмалар төзелә торган территориянең киметелгән өлешләрендә урнашырга тиеш. Җир асты сулары дәрәҗәсе югары булган участокларда, шулай ук агынтылык түшәүче катламлы участокларда күрсәтелгән биналар һәм корылмалар СНиП 2.01.09-91 п.таләпләренә туры китереп урнашырга тиеш.

7.2.8. ИШЕЛҮГӘ КАРШЫ КОРЫЛМАЛАР ҺӘМ ЧАРАЛАР

7.2.8.1. Инженерлык яклавын тулы процесслардан проектлаштырганда, бу процессларны булдырмауга һәм тотрыклыландыруга юнәлдерелгән түбәндәге чараларны һәм корылмаларны куллануның максатка ярашлыгын карарга кирәк:

аның тотрыклылыгын арттыру максатларында рельефны үзгәртү - тиешле тизлек бирү һәм авышлыкны терраслау, тотрыксыз грунтларны бетерү яки алыштыру, каты призма (контрбанкет) калкулыгының аскы өлешендә өеп чыгару (контрбанкет);

территорияне вертикаль планлаштыру һәм өске су бүлү системасын урнаштыру ярдәмендә өске сулар агымын җайга салу-өске суларның тоткарлыксыз агынтысын тәэмин итү, җир асты кишәрлекләрендә суларны агызуны булдырмау һәм яр буе территориясеннән су ташламасына эләгү;

су грунт һәм эрозия процессларына йогынты ясамый - текә сулыкларда грунтны бәйләүче материаллар белән, горизонталь һәм башка өслекләрдә-асфальтобетоннан һәм битумоминераль катнашмалардан каплау рөхсәт ителә;

җир асты сулары дәрәҗәсенең ясалма кимүе;

агролесомелиорация (үсемлек катламын торгызу) - күпьеллык үләннәр чәчү, агачлар һәм куаклар утырту, күпьеллык үләннәр һәм берновка чәчү белән бергә;

грунтларны ныгыту: көчәйтү-җимереклекләрдән саклау, чүп-чар һәм төякләр барлыкка килү өчен; цементация, смолизация, силикатлаштыру, грунтларны электрохимик һәм термик беркетү - йомшак һәм ярыкланган грунтларда;

тулы процессларны булдырмау өчен махсус корылмалар урнаштыру-терәк диварлар, свай конструкцияләре һәм баганалар, диварларны,

контрфорсларны, опоясკаларны (нык билбауларны)саклаучы анкер ныгытмалары.;

башка чаралар (җылылык саклау җайланмалары һәм капламалар ярдәмендә җылылык процессларын җайга салу, туңдыру һәм сөртү процессларының зарарлы йогынтысыннан саклау, сак зоналарын билгеләү һ.б.).

7.2.8.2. Әгәр 7.2.8.1 пунктчасында күрсәтелгән чаралар һәм корылмаларны куллану авышулар барлыкка килү мөмкинлеген тулысынча юкка чыгармый, шулай ук техник яклану мөмкин булмаганда яисә актив яклануның максатка ярашсызлыгы очрагында пассив яклау чараларын күздә тотарга кирәк:

саклана торган корылмаларны аларны тузанлыкка яраклаштыру;

башка чаралар.

7.2.8.3. Корылган территорияләрдән, юллардан һәм мәйданнардан (якланган зонадан тыш) куркыныч зонада салынган сулардан коры һәм яңгыр суларын махсус нигезләнгәндә генә ташлау рөхсәт ителә.

Куркыныч зонада чистарту корылмаларын урнаштыру рөхсәт ителми.

Ачык сулыкларга һәм елгаларга су агызуны, шулай ук агынты суларны чистарту таләпләрен үтәп, эрозиягә каршы җайланмалар һәм әйләнә-тирә мохиткә зыян китерүнең башка төрләрен мәҗбүри гамәлгә ашырырга кирәк.

7.2.8.4. Ярлар ишелүгә каршы корылмаларны һәм чараларны проектлаганда, сулыкларда яр саклау корылмаларына өстәмә таләпләрне үтәргә кирәк.

7.2.8.5. Корылмаларны һәм аларның комплексларын сайлаганда, саклау чараларын һәм авышлыкның мөмкин булган деформацияләре төрләрен, яклана торган объектларның җаваплылык дәрәҗәсен, аларның конструктив һәм эксплуатацион үзенчәлекләрен исәпкә алырга кирәк.

7.2.8.6. Ишелүгә каршы корылмалар СНиП 22-02-2003 таләпләренә туры китереп проектлана.

7.3. ЯНГЫН КУРКЫНЫЧСЫЗЛЫГЫ

7.3.1. Янгынга каршы таләпләрне 2008 елның 22 июлендәге 123-ФЗ номерлы "янгын куркынычсызлыгы таләпләре турында Техник регламент" Федераль законның 15 бүлеге таләпләре, шулай ук Россия Федерациясе законнарында һәм норматив-техник документларында бәян ителгән һәм күрсәтелгән Федераль закон таләпләренә каршы килми торган янгын куркынычсызлыгы буенча башка таләпләр нигезендә кабул итәргә кирәк.

7.3.2. Җирлекләр территорияләрен планлаштыру һәм төзү әлеге Федераль законда билгеләнгән янгын куркынычсызлыгы таләпләрен исәпкә алучы җирлекләрнең генераль планнары нигезендә гамәлгә ашырылырга тиеш. Авыл җирлекләре территорияләренең янгын куркынычсызлыгын тәэмин итү чараларын үткәрүгә кагылышлы нигезләмәләрне тасвирлау һәм нигезләү авыл җирлекләре территорияләрен планлаштыру проектларын нигезләү материалларына аңлатма язмаларына керергә тиеш.

7.3.3. Норматив документларда янгын куркынычсызлыгы таләпләре булмаганда яки аның янгын куркынычсызлыгының тиешле дәрәҗәсенә ирешү өчен норматив документларда каралган карарлардан аермалы техник карарлар кулланыла икән, "янгын куркынычсызлыгы таләпләре турында Техник регламент" 22 июль, 2008 ел, № 123-ФЗ Федераль закон нигезләмәләре нигезендә, саклану объектының янгын куркынычсызлыгын тәэмин итү спецификасын чагылдыручы һәм кирәкле инженер-техник һәм оештыру чаралары комплексын үз эченә

алган махсус техник шартлар эшләнергә тиеш. Махсус техник шартлар эшләү һәм килештерү Россия Федерациясе региональ үсеш министрлыгының 01.04.2008 ел, № 36 боерыгы белән билгеләнгән тәртиптә гамәлгә ашырыла.

7.3.4. Торак, иҗтимагый һәм административ биналар, биналар, корылмалар һәм сәнәгать оешмаларының корылмалары арасындагы янгынга каршы араны, янгынның нинди булуына һәм аларның конструктив янгын куркынычы классына карап, 84 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

84 нче таблица

БИНАЛАР, КОРЫЛМАЛАР АРАСЫНДА ЯНГЫНГА КАРШЫ ЕРАКЛЫКНЫ
ЯНГЫННЫҢ ДӘРӘҖӘСЕНӘ ҺӘМ КОНСТРУКТИВ ЯНГЫН КУРКЫНЫЧЫ КЛАССЫНА КАРАП ТӘЭМИН ИТҮ

Биналарның утка каршы тору дәрәҗәсе	Конструктив янгын куркынычы классы	• Биналар һәм корылмалар, корылмаларның конструктив янгын куркынычы классында янгын чыдамлыгы дәрәҗәсе булганда минималь ара		
		I, II, III C0	II, III, IV C1	IV, V C2, C3
I, II, III	C0	6	8	10
II, III, IV	C1	8	10	12
IV, V	C2, C3	10	12	15

7.3.5. Биналар һәм корылмалар арасында янгынга каршы ераклык тышкы стеналар яки биналарның, корылмаларның башка конструкцияләре арасындагы ераклык буларак билгеләнә. 1 метрдан артык чыгып торган стеналар булганда, янучан материаллардан эшләнгән биналар һәм корылмалар конструкцияләре булганда, бу конструкцияләр арасында араны кабул итәргә кирәк.

7.3.6. Бина һәм корылмалар арасындагы янгынга каршы араны, тәрәзә уемнарыннан башка түбә һәм янмый торган материаллардан тыш, IV һәм V дәрәҗә янгын куркынычсызлыгы класслары биналарыннан тыш, 20 процентка киметергә рөхсәт ителә.

Янгынга каршы биналар, корылмалар арасын I һәм II дәрәҗә конструктив янгын куркынычы классындагы ут төрлелеге 50 процентка, 40 процентган артыгы автоматик янгын сүндерү җайланмалары белән җиһазланганда киметергә рөхсәт ителә.

7.3.7. Ике катлы биналар, корылмаларV дәрәҗәдәге янгынга каршы торучы конструкция материаллары өчен янгынга каршы ераклыкны 20 процентка арттырырга кирәк.

7.3.8. Янгынга каршы ераклыкны, бина һәм корылмалар арасында I һәм II дәрәҗәдәге янгынга каршы торучанлыкны 1 типтагы корылмалар белән бергә, 3,5 метрга кадәр киметергә рөхсәт ителә.

7.3.9. Бер-ике фатирлы торак йорт һәм хуҗалык корылмаларыннан (сарайлар, гаражлар, мунча) йорт яны җир кишәрлегеннән торак йортларга һәм күрше йорт яны җир участокларында хуҗалык корылмаларына кадәр янгынга каршы ераклыкны таблица нигезендә кабул итәргә кирәк. Күрсәтелгән типтагы биналар арасында янгынга каршы араны, бер-берсенә мөрәҗәгать иткән биналарның тәрәзәләре юк, янмый торган материаллардан эшләнгән яки ут белән тәэмин ителгән, ә түбә һәм карнизлар янмый торган материаллардан эшләнгән очракта, 6 метрга кадәр киметү рөхсәт ителә.

7.3.10. Торак, җәмәгать һәм административ биналардан (Ф1, Ф2, Ф3, Ф4 функциональ янгын куркынычы класслары) I һәм II дәрәҗә янгын куркынычсызлыгы классларыннан, җитештерү һәм склад биналарына, корылмаларга кадәр (Ф5 функциональ янгын куркынычы классына кадәр) 9 метрдан да ким булмаска тиеш (Ф5 функциональ янгын куркынычы классына кадәр, с2, С3 - 15 метр), III дәрәҗә янгын куркынычы-12 метр, IV һәм V дәрәҗә ут төрткеченә кадәр - 15 метр. Торак, иҗтимагый һәм административ биналардан (Ф1, Ф2, Ф3, Ф4 функциональ янгын куркынычы классларыннан) IV һәм V дәрәҗә янгын куркынычсызлыгы классларыннан җитештерү һәм склад биналарына, корылмаларга һәм корылмаларга (Ф5 функциональ янгын куркынычы классына) кадәр аралар 18 метр тәшкил итәргә тиеш. Күрсәтелгән биналарның III дәрәҗәдәге ут сыйдырышлыгы өчен алар арасындагы ераклык 12 метрдан да ким булмаска тиеш

7.3.11. Вакытлы корылмалар, лареклар, киосклар, навеслар һәм башка шундый корылмалар урнаштыру 84 таблицада билгеләнгән таләпләр нигезендә башкарылырга тиеш.

7.3.12. Савытларны саклау өчен мәйданчыклар киртәләргә ия булырга һәм биналардан, корылмалардан һәм корылмалардан кимендә 15 метр ераклыкта урнашырга тиеш.

7.3.13. Янгынга каршы ераклык тавыш ишеттерми торган стеналар арасында, балалар мәктәпкәчә белем бирү учреждениеләре, стационар тибындагы дәвалау учреждениеләре биналарыннан тыш, REI 150дән дә ким булмаган I һәм II дәрәҗә янгын куркынычсызлыгы булган бина һәм корылмалар арасында (Ф1, 1, Ф4.1 функциональ янгын куркынычы классларыннан тыш) һәм күп катлы гараж - автомобильләрнең пассив йөреше булган стоянкалар арасында нормалашмый.

7.3.14. Торак пунктлар төзелеше чикләреннән урман массивларына кадәр янгынга каршы ераклык 50 метрдан да ким булмаска тиеш, ә бер-

ике катлы индивидуаль төзелеш белән төзелеш чикләреннән алып урман массивларына кадәр - 15 метрдан да ким булмаска тиеш. Янгын деполары һәм тышкы янгын суүткәргече булмаган җирлекләрдә янгын сүндерү депослары булмаган биналардан күрше урман массивларына кадәр ераклыкны 50 процентка арттырырга кирәк.

7.3.15. Юллар һәм җәяүлеләр юлларын проектлаганда янгын сүндерү машиналарының торак һәм җәмәгать биналарына, шул исәптән янкорма биналарына, янгын автолестникаларыннан яки автоподъемниклардан теләсә кайсы фатирга яки бинага керү мөмкинлеген тәэмин итәргә кирәк. Бина стеналарына кадәр ераклык, кагыйдә буларак, биналар өчен 10 катка кадәр 5-8 метр һәм 10 каттан артык биналар өчен 8-10 метр кабул итәргә кирәк. Бу зонада киртәләр, һава электр линияләре урнаштыру һәм агач утырту рөхсәт ителми. Керү юллары булмаган биналарның фасадлары буенда, каты өслекле юллар урынына, янгын сүндерү машиналарының өслегенә яки грунтка рөхсәт ителгән йөкләнешен исәпкә алып, киңлеге 6 метр булган юлларны күздә тотарга рөхсәт ителә.

7.3.16. Сәнәгать куркынычсызлыгы турында декларация (алга таба - шартлаткыч объектлар) эшләү мәҗбүри булган янгын куркынычы булган матдәләр һәм материаллар җитештерелә, эшкәртелә, саклана, транспортлана, юкка чыгарыла торган куркыныч җитештерү объектлары җирлекләрнең чит илләрендә урнашырга тиеш, ә бу мөмкин булмаса максатка ярашлы булса, шартлаткыч объект территориясеннән читтә булган кешеләрне, биналарны һәм корылмаларны янгын һәм (яки) шартлау факторларының йогынтысыннан саклау буенча чаралар эшләнергә тиеш. Территорияләрендә А, Б һәм В категорияле биналар һәм корылмалар урнашкан башка җитештерү объектлары территорияләрендә дә, шулай ук авыл җирлекләре читендә дә урнашырга мөмкин. Шул ук вакытта янгын куркынычының исәп-хисап күрсәткече "таләпләр турында Техник регламент" 2008 елның 22 июлендәге 123-ФЗ номерлы Федераль закон белән билгеләнгән янгын куркынычының рөхсәт ителгән күләменнән артмаска тиеш

7.3.17. Сыекландырылган табигый газлар комплекслары торак пунктлардан ерак читтә урнашырга тиеш. Сыекландырылган углеводород газлары һәм җиңел ялкынсынучы сыеклыклар складлары торак пунктларның торак зонасыннан читтә, торак районнарга карата җилнең өстенлекле юнәлешеннән чыгып урнашырга тиеш. Сыекландырылган углеводород газлары складларын һәм җиңел ялкынсынучы сыеклыклар урнаштыру өчен җир кишәрлекләре торак пунктларга, күперләргә һәм корылмаларга карата, "техник җайга салу турында" Федераль закон нигезендә кабул ителгән техник регламентлар белән, әлеге корылмалардан зур ераклыклар билгеләнмәгән булса, елга агымы буенча 300 метрдан да ким булмаска тиеш. Складларны әлеге корылмаларга карата, елга агымы буенча югарырак складларны, складларны хәбәр итү һәм элемтә чаралары, шулай ук янгыннарны локальләштерү һәм сүндерү чаралары белән җиһазландырганда, алардан кимендә 3000 метр ераклыкта урнаштыру рөхсәт ителә.

7.3.18. Сыекландырылган углеводород газлары һәм җиңел ялкынсынучы сыеклыклар складлары корылмалары күрше торак пунктлар, оешмалар һәм гомуми челтәрдәге тимер юллар территорияләре белән чагыштырганда түбән дәрәҗәдәге җир кишәрлекләрендә урнашырга тиеш. Күрсәтелгән складларны күрше торак пунктлар, оешмалар һәм гомуми челтәрдәге тимер юллар территорияләренең тамгалары белән чагыштырганда югарырак дәрәҗәдәге җир кишәрлекләрендә, алардан 300 метрдан артык ераклыкта урнаштыру рөхсәт ителә. 100 метрдан 300 метрга кадәр ераклыкта урнашкан складларда торак пунктлар, оешмалар һәм гомуми челтәрнең тимер юллары территориясендә сыеклык таралуны булдырмый торган чаралар (шул исәптән икенче җимерелү, авария сыешлыклары, бүлеп бирелгән каналлар, траншеялар) каралырга тиеш.

7.3.19. Торак төзелешләр, иҗтимагый-эшлекле зоналар һәм җирлекләрнең рекреацион билгеләнешендәге зоналары чикләрендә А, Б һәм

В категорияле биналар һәм корылмалар булмаган җитештерү объектларын урнаштыру рөхсәт ителә. Шул ук вакытта җитештерү объектының җир кишәрлеге чикләреннән торак биналарга, балалар мәктәпкәчә белем бирү учреждениеләре биналарына, гомуми белем бирү учреждениеләре, медицина оешмалары һәм ял учреждениеләренә кадәр ераклык "янгын куркынычсызлыгы таләпләре турында Техник регламент"2008 елның 22 июлендәге 123-ФЗ номерлы Федераль закон таләпләре нигезендә билгеләнә.

7.3.20. Кешеләргә һәм торак биналарга янгын һәм шартлау куркыныч факторларының куркыныч факторларын бетерү мөмкин булмаган очракта, егәрлекне киметүне, оешмаларны яисә аерым производство оешмаларын яңадан профильләштерүне яки оешманы торак төзелешеннән читкә күчерүне күздә тотарга кирәк.

7.3.21. Биналар, корылмалар арасындагы янгынга каршы ераклык күрше биналарга, корылмаларга янгынның таралуын тәэмин итәргә тиеш. 10 нчы кушымтаның 1, 2, 3, 4, 5 һәм 6 нчы таблицаларында күрсәтелгән янгынга каршы араны әлеге нормативка 10 нчы кушымтаның 1, 2, 3, 5 һәм 6 нчы кушымталарының 1, 3, 5 нче кушымталарының 6 нчы таблицаларында "янгын куркынычсызлыгы турында Техник регламент"22 июль, 2008 ел, № 123-ФЗ Федераль законның 37 статьясында каралган янгынга каршы киртәләрне кулланганда саклану объектларына (торак, җәмәгать биналарыннан, балалар һәм спорт мәйданчыкларыннан тыш) кадәр киметү рөхсәт ителә. Шул ук вакытта янгын куркынычының исәп-хисап күрсәткече күрсәтелгән Федераль законның 93 статьясында билгеләнгән янгын куркынычының рөхсәт ителгән күләменнән артмаска тиеш.

7.3.22. Янгынга каршы ераклыклар янгынның таралуын тәэмин итәргә тиеш:

1) урманчылыкларда (урман паркларында) урман утыртмаларыннан алып биналар һәм корылмаларга кадәр:

а) урманчылыклар территорияләреннән читтә (урман-парклардан);

б) урманчылыклар (Урман-парклар)территорияләрендә;

2) урманчылыклардан (урман паркларыннан) читтә урнашкан урман утыртмаларыннан биналар һәм корылмаларга кадәр.

7.3.23. Россия Федерациясе милли куркынычсызлыгы өчен кискен мөһим булган объектлардан урманчылыкларда (урман паркларында) урман утыртмалары чикләренә кадәр янгынга каршы ераклык, әгәр Россия Федерациясе законнарында башкача билгеләнмәгән булса, 100 метрдан да ким булмаска тиеш.

7.3.24. Нефть һәм нефть продуктлары складлары территорияләрендә урнашкан А, Б һәм В категорияләре биналары һәм корылмаларыннан янгын куркынычсызлыгы һәм янгын куркынычсызлыгы буенча, алар белән чиктәш саклану объектларына кадәр янгынга каршы ераклыкны әлеге нормативка 10 нчы кушымтаның 1 нче таблицасы нигезендә кабул итәргә кирәк.

7.3.25. 10 нчы кушымтаның 1 нче таблицасында күрсәтелгән ераклыкны җәяләрдә гомуми сыйдырышлыгы 50 000 куб метрдан артык булган II категория складлары өчен кабул итәргә кирәк. Әлеге нормативларга 10 нчы кушымтаның 1 нче таблицасында күрсәтелгән ераклыклар билгеләнә:

1) биналар һәм корылмалар арасында-тышкы диварлар һәм биналар һәм корылмаларның конструкцияләре арасындагы ераклык;

2) атланмалы җайланмалардан-атланмалы эстакадалы тимер юл осиеннан;

3) автомобиль цистерналарының атланмай җайланмалары өчен, насослар өчен, насослар өчен - әлеге мәйданчыклар чикләреннән-ачык һәм өслекле мәйданчыклар);

4) технологик эстакадалардан һәм труба үткәргечләрдән - ерак торбаүткәргечтән -; 5)Факель җайланмаларыннан-факел кәүсәсеннән.

7.3.26. Нефть һәм нефть продуктлары складлары биналарыннан һәм корылмаларыннан торфның ачык ятышлы участокларына кадәр янгынга каршы ераклыкны, нефть һәм нефть продуктлары складлары биналарыннан һәм корылмаларыннан 0,5 метр калынлыктагы җирнең торф катламының ачык катламы салынган очракта, әлеге нормативка 10 нчы кушымтаның 1 нче таблицасында күрсәтелгән арадан ике тапкыр киметергә рөхсәт ителә.

7.3.27. Нефть һәм нефть продуктларын саклау складларыннан катнаш токымнарның (ылыслы һәм яфраклы) урманчылыкларының (урман паркларының) урман утыртмалары чикләренә кадәр ераклыкны ике тапкыр киметергә рөхсәт ителә. Шул ук вакытта урманчылыкларның (урман-паркларның) урман утыртмалары чикләре буенда нефть һәм нефть продуктлары складлары белән 5 метрдан да ким булмаган җир өсте катламы яисә җир сөрелгән юлы каралырга тиеш.

7.3.28. Нефть һәм нефть продуктларының резервуар паркларын урнаштырганда, күрше торак пунктлар, оешмалар һәм тимер юллар территорияләренең резервуар паркыннан 200 метрга кадәр ераклыкта урнашкан, шулай ук елга ярлары буенда су киселешеннән 200 һәм аннан да кимрәк метр ераклыкта нефть һәм нефть продуктлары складларын урнаштырганда (Максималь Дәрәҗәдә) резервуарларны авария вакытында торак пунктлар, оешмалар территорияләрендә, гомуми челтәрдәге тимер юлларда яки сулыкта нефть һәм нефть продуктлары чыгару мөмкинлеген булдырмый торган өстәмә чараларны күздә тотарга кирәк. Нефть һәм нефть продуктлары складлары территорияләре 2 метр биеклектән ким булмаган янмый торган материаллардан киртәләр белән әйләндереп алынырга тиеш.

7.3.29. Торак йортлардан һәм җәмәгать биналарыннан алып, гомуми сыйдырышлыгы 2000 куб. метр булган нефть һәм нефть продуктлары складларына кадәр, котельныйларда, дизель электростанцияләрендә һәм торак һәм җәмәгать биналарына һәм корылмаларга хезмәт күрсәтүче башка энергия объектларында янгынга каршы аралар әлеге нормативка 10 нчы кушымтаның 7 нче таблицасында китерелгән арадан да ким булмаска тиеш.

7.3.30. Нефть һәм нефть продуктлары складларының категорияләре әлеге нормативларга карата 10 нчы кушымтаның 8 нче таблицасы нигезендә билгеләнә.

7.3.31. Торак пунктлар территорияләрендә ягулык һәм авария резервуарларын саклау өчен резервуарларның (кан тамырларының) диварларыннан, ягулык һәм (яки) аның парлары мөрәҗәгать иткән җир өсте җиһазларыннан, ягулык һәм авария резервуарларын саклау өчен җир асты резервуарларының сулыш арматурасыннан, ягулык-тарату колонкасы корпусларыннан һәм сыекландырылган углеводород газлары яки сыекландырылган табигый газның өләшү колонкаларыннан, автоцистерналар һәм технологик коелар өчен мәйданчыклар чикләреннән, чистарту корылмаларының технологик җиһазларыннан, чистарту корылмаларының технологик җиһазларыннан, ягулык транспорт чаралары Һәм нче тышкы диварлар һәм конструкцияләр биналар һәм корылмалар АЗС җиһазлар белән, анда ягулык яки аның парлары бар:

1) мәктәпкәчә белем бирү учреждениеләренең, гомуми белем бирү учреждениеләренең, интернат тибындагы гомуми белем бирү учреждениеләренең, стационар тибындагы дәвалау учреждениеләренең, бер фатирлы торак биналарның җир кишәрлекләре чикләренә кадәр;

2) тәрәзә яки ишекләргә кадәр (торак һәм иҗтимагый биналар өчен).

7.3.32. Мотор ягулыгы АЗСларыннан күрше объектларга кадәр янгынга каршы ераклыклар әлеге нормативларга 10 нчы кушымтаның 2 нче таблицасында билгеләнгән таләпләргә туры килергә тиеш. Торак пунктлар территорияләрендә урнашкан АЗСларның җир өсте резервуарларының гомуми сыйдырышлыгы 40 куб. метрдан артмаска тиеш.

7.3.33. АЗСлардан катнаш токымнарның (ылыслы һәм яфраклы) урманчылыкларының (урман паркларының) урман утыртмалары

чикләренә кадәр ераклыкны ике тапкыр киметергә рөхсәт ителә. Шул ук вакытта АЗСлардан урман утыртмалары (урман парклары) чикләре буйларында 5 метрдан да ким булмаган җир өсте катламы үз өслеге буенча ялкынны таратмый торган материаллардан яки сөрелгән җир юлы каралырга тиеш.

7.3.34. Авыл хуҗалыгы культуралары утыртмалары янында АЗСлар урнаштырганда, утыртулар янындагы АЗСлар читләре буенда үз өслеге буенча ялкынны таратмый торган материаллардан яисә 5 метрдан да ким булмаган сөрелгән җир юлы булырга тиеш.

7.3.35. Сыек ягулыкны саклау өчен АЗСлардан янгынга каршы җир асты резервуарлары булган автозаправка станцияләреннән мәктәпкәчә балалар учреждениеләре, гомуми белем бирү учреждениеләре, интернат тибындагы белем бирү учреждениеләре, стационар типтагы дәвалау учреждениеләре җир кишәрлекләре чикләренә кадәр ераклык 50 метрдан да ким булмаска тиеш.

7.3.36. Биналар һәм корылмалар, шулай ук оешмалар һәм торак пунктлар территорияләре янгыннарны сүндерү өчен янгынга каршы су белән тәэмин итү чыганакларына ия булырга тиеш.

7.3.37. Янгынга каршы су белән тәэмин итү чыганаклары сыйфатында табигый һәм ясалма сулыклар, шулай ук эчке һәм тышкы суүткәргечләр (шул исәптән эчә торган, хуҗалык-эчәргә яраклы, хуҗалык һәм янгынга каршы) кулланылырга мөмкин.

7.3.38. Ясалма сулыкларны урнаштыру, табигый сулыкларны куллану һәм янгынга каршы су үткәргеч җайланмалары, шулай ук аларның параметрлары "янгын куркынычсызлыгы таләпләре турында Техник регламент"2008 елның 22 июлендәге 123-ФЗ номерлы Федераль закон белән билгеләнә.

7.3.39. Янгын сүндерү максатларында файдаланыла торган елгаларга һәм сулыкларга 12 x 12 метрдан да ким булмаган мәйданлы су алу өчен подъездлар урнаштырырга кирәк.

7.3.40. Җирлек территорияләрендә янгын сагы бүлекчәләрен урнаштыру беренче бүлекчәнең шәһәр җирлекләрендә чакыру урынына килү вакыты 10 минуттан, авыл җирлекләрендә 20 минуттан артмаска тиешлегеннән чыгып билгеләнә.

7.3.41. Янгын сүндерү автомобильләре саны Россия Федерациясе Эчке эшләр министрлыгының Янгынга каршы дәүләт хезмәтенең Баш идарәсе тарафыннан расланган "янгын саклау объектларын проектлау нормалары" НПБ 101-95 буенча кабул ителә.

7.4. ГРАЖДАННАР ОБОРОНАСЫНЫҢ ИНЖЕНЕР-ТЕХНИК ЧАРАЛАРЫ ҺӘМ ШӘҺӘР ТӨЗЕЛЕШЕН ПРОЕКТЛАШТЫРГАНДА ГАДӘТТӘН ТЫШ ХӘЛЛӘРНЕ КИСӘТҮ

7.4.1. Гражданнар оборонасы һәм гадәттән тыш хәлләрне кисәтү буенча инженер-техник чаралар түбәндәге очракларда каралырга тиеш::

Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексы таләпләренә туры китереп, Тукай муниципаль районының территориаль планлаштыру схемасын әзерләү;

Тукай муниципаль районы муниципаль берәмлекләренең генераль планнарын әзерләү;

территорияне планлаштыру буенча документлар (территорияләрне планлаштыру проектлары, ызанлау проектлары, җир кишәрлекләренең шәһәр төзелеше планнары проектларын)эшләү;

төзелешне (техник-икътисадый нигезләү, техник-икътисадый исәп-хисапларны) нигезли торган материалларны, шулай ук Капиталь

төзелеш объектларын төзүгә һәм реконструкцияләүгә проект документларын эшләү.

Тукай муниципаль районы торак пунктларының территориаль үсешен категорияле объектларны урнаштыру юнәлешендә күздә тотмаска кирәк.

7.4.2. Яңа сәнәгать предприятиеләре, төеннәр һәм территорияләр, аерым әһәмияткә ия булган категорияле шәһәрләрнең һәм объектларның мөмкин булган җимерелү зоналарында, мөмкин булган катастрофик су басу зоналарында, шулай ук сәнәгать предприятиеләре, төеннәр һәм территорияләрне төзү һәм киңәйтү тыелган яки чикләнгән торак пунктларда, халыкка турыдан-туры хезмәт күрсәтү өчен, шулай ук сәнәгать, коммуналь һәм торак-гражданлык төзелеше ихтыяҗлары өчен кирәкле предприятиеләрдән тыш, проектланырга тиеш түгел.

7.4.3. Яңа сәнәгать предприятиеләре төркемнәрен (сәнәгать төеннәрен) һәм аерым категорияле объектларны категорияле шәһәрләр һәм аеруча мөһим объектлар төзелеше чикләреннән ераклыкта урнашкан икътисади перспективалы торак пунктларда проектларга кирәк:

гражданнар оборонасы буенча махсус һәм беренче төркем шәһәрләр өчен - 60 километрдан да ким түгел;

гражданнар оборонасы буенча икенче төркем шәһәрләре өчен - 40 километрдан да ким түгел;

өченче төркем һәм гражданнар оборонасы буенча аеруча мөһим булган объектлар өчен - 25 километр.

7.4.4. Категориясез торак пунктлар - кече һәм урта торак пунктларның төзелгән территорияләре базасында үсә торган районара һәм район халыкка күчерү системалары үзәкләре әлеге нормативларның 7.4.3 пунктында күрсәтелгән ераклыкларда категорияле шәһәрләр чикләреннән проектланырга тиеш, ә бу үзәкләр халкының максималь саны һәм аларны төзү чикләре арасындагы минималь уртача араны СНиП 2.01.51-90 (3 нче таблица) таләпләре нигезендә проектларга кирәк.

7.4.5. Кабул итү һәм тапшыру радиоүзәкләрен, исәпләү үзәкләрен, шулай ук терлекчелек комплексларын һәм эре фермаларны, кошчылык фабрикаларын проектлаганда аларны урнаштыру мөмкин булган җимереклекләр зоналарыннан һәм катастрофик су басу зоналарыннан читтә проектларга кирәк. Моннан тыш, санап үтелгән объектлар икенчел зарарлану факторлары чыганагы булырга мөмкин булган объектлардан имин ераклыкта (химия предприятиеләре, атом станцияләре, көчле агулы матдәләр, нефть, нефть продуктлары, газ һ.б. саклау урыннары) проектларга кирәк.

7.4.6. Көчле агулы матдәләрне, шартлаткыч матдәләрне һәм материалларны, ягулык матдәләрен, дәүләт резервы складларын саклау өчен базис складларын проектлауны әлеге нормативларның 4.4.48 п.таләпләренә туры китереп башкарырга кирәк.

Елга ярлары янында 200 метр һәм аннан да кимрәк булган су киселешеннән (максималь дәрәҗәдә) кимрәк булган нефть һәм нефть продуктларының базис складлары торак пунктлардан, гидротехник корылмалардан, тимер юл күперләреннән һәм сууткәргеч станцияләрдән 100 метрдан түбән урнашырга тиеш.

7.4.7. Җиңел ялкынсынучы һәм янучы сыеклыкларны эшкәртү предприятиеләрен, шулай ук күрсәтелгән сыеклыкларның базис складларын (нефть һәм нефть продуктлары складларын проектлау нормалары нигезендә 1 төркем җир өсте складларын) торак һәм җитештерү зоналарына, автомобиль һәм тимер юлларга карата, ягулык сыеклыкларын зарарланган очракта куркынычсыз урыннарга бүлеп бирү мөмкинлеген исәпкә алып, җирдән түбәнрәк урнаштырырга кирәк.

7.4.8. Региональ әһәмияттәге азык-төлек складлары, бүлү суыткычлары һәм азык-төлек булмаган товарлар складлары, шулай ук категорияле шәһәрләрне халык белән тәэмин итү өчен билгеләнгән товарларны саклау мөмкин булган көчле җимереклекләр зоналарыннан

һәм катастрофик су басу зоналарыннан читтә проектланырга тиеш.

Категорияле шәһәр халкын төп азык-төлек продуктлары белән тәэмин итүче бер урында (концентрацияләнгән) азык-төлек складларын проектлау рөхсәт ителми.

7.4.9. Җирлекләрнең генераль планнарын әзерләгәндә шуны истә тотарга кирәк:

проектлаганда планлаштырылган һәм торак районнарның халык саны СНиП 2.01.51-90 таләпләренә туры килергә тиеш (4 нче таблица);

торак районнар һәм микрорайоннар (кварталлар) халкының максималь тыгызлыгы, кеше/гектар, проектлаганда СНиП 2.01.51-90 (5 нче таблица)таләпләренә туры килергә тиеш;

торак пунктның торак зоналарын төзегәндә биналарның катламы 10 каттан артмаска тиеш.

7.4.10. Территорияләрне планлаштыру буенча документлар әзерләгәндә, шулай ук төзелгән территорияләрне үстергәндә, хәзерге заман зарарлану чараларының һәм аларның икенчел зарарлаучы факторларның мөмкин булган йогынтысы буенча территорияне зоналаштыруны, шулай ук мөмкин булган аварияләрнең, катастрофаларның һәм табигый бәла-казаларның характерын һәм масштабларын, башка торак пунктлардан, шулай ук махсус әһәмияттәге объектларның характерын һәм масштабларын исәпкә алып, "сары линияләр" планы эшләнә.

"Сары линия" дән алып төзелешкә кадәр аермалар төрле катлы биналардан өемнәр таралу мөмкинлеген исәпкә алып, "гражданнар оборонасының инженер-техник чаралары"СНиП 2.01.51-90 кушымтасы таләпләре нигезендә билгеләнә.

Магистраль урамнарның ике ягы буенча урнашкан биналар арасындагы ераклык аларның мөмкин булган зоналары һәм "сары линияләр" чикләрендәге юлларның яртысы тигез күләмдә кабул ителә.

"Сары линия" чикләрендәге юлның яртысыннан да ким булмаган өлешен кабул итәргә кирәк.

7.4.11. Җирлекләрнең генераль планнарын, территорияләрне планлаштыру буенча документларны әзерләгәндә яшел үсентеләр (парклар, бакчалар, бульварлар) һәм төзелештән ирекле территория (сулыклар, спорт мәйданчыклары һ.б.) янгынга каршы тору өчен кирәк булган I, II, III, III, Ша дәрәҗәдәге биналар һәм корылмалар белән идарә иткәндә, Шб, IV, IVa, V дәрәҗәсендәге биналар өстенлек иткән очракта 2,5 кв. километрдан да ким булмаган участокларга янгынга каршы өзекләр белән тәэмин итүче бердәм системага бәйләргә кирәк.

7.4.12. Яшел үсентеләр һәм төзелештән буш торган территорияләр системасы, шулай ук магистраль урамнар челтәре торак пункт җиңелгән очракта, халыкның урманнар яки яшел үсентеләр булган зоналарга ирекле чыгуын тәэмин итәргә тиеш.

7.4.13. Торак пунктларның магистраль урамнары, транспортның торак һәм җитештерү зоналарыннан кимендә ике юнәлеш буенча чыгу мөмкинлеген исәпкә алып, проектланырга тиеш.

7.4.14. Шәһәр эчендәге транспорт челтәрен проектлау аерым торак һәм җитештерү зоналары арасында ышанычлы элемтә тәэмин итәргә, торак пункттан читтә урнашкан тотрыклы эшчәнлек магистралләренә ирекле үтеп керергә, шулай ук үзәкнең, торак һәм җитештерү зоналарының тимер юл һәм автобус вокзаллары, йөк станцияләре белән кыска һәм уңайлы бәйләнешен тәэмин итәргә тиеш.

7.4.15. Автобуслар, йөк һәм җиңел автомобильләр өчен тукталышлар, урып-җыю машиналарының җитештерү-ремонт базаларын, нигездә, торак пунктларның читләрендә проектларга кирәк.

Проектлаганда янгын сүндерү деполарының автостоянка урыннары төп янгын сүндерү машиналарының 100 процентын сыйдырырга тиеш.

7.4.16. Сәламәтләнүчеләр өчен тернәкләндерү дәвалау учреждениеләре, онкология, туберкулез һәм психиатрия хастаханәләре, шулай ук

пансионатлар (өлкәннәр һәм хезмәт ияләре өчен пансионатлардан тыш), ял йортлары һәм базалары, санаторийлар, туристик базалар һәм приютлар, балалар, спорт һәм яшьләр лагерьлары, ел әйләнәсе һәм кыска вакытлы эшчәнлектәге ярдәмче хуҗалыклар, шулай ук бакчачылык, яшелчәчелек һәм дача берләшмәләре, кагыйдә буларак, торак пунктлардан читтә проектланырга тиеш.

Күрсәтелгән хуҗалыклар, учреждениеләр, бакчачылык, яшелчәчелек һәм дача берләшмәләре челтәрен үстерү, аларны торак пунктлардан эвакуацияләнә торган халыкны урнаштыру һәм дәвалау учреждениеләрен җәелдерү өчен, аларны сугыш вакытында куллануны исәпкә алып башкарылырга тиеш.

Эвакуацияләнә торган халыкны торак белән тәэмин итү бер кешегә гомуми мәйданы 2,5 кв.километр исәбеннән гамәлгә ашырыла.

7.4.17. Яңа проектлана һәм реконструкцияләнә торган су белән тәэмин итү системалары, җирлекнең торак пунктларын яки берничә торак пунктын, шулай ук аеруча мөһим объектлар ике бәйсез су белән тәэмин итү чыганакларына нигезләнергә тиеш, аларның берсе җир асты чыганагында булырга тиеш.

7.4.18. Баш корылмаларының суммар егәрлеген проектлаганда тыныч вакыт нормалары буенча исәп тотарга кирәк. Баш корылмаларының бер төркеме сафтан чыккан очракта, калган корылмаларның егәрлеге авария режимы буенча предприятиеләрнең җитештерү-техник ихтыяҗларына, шулай ук халык саны өчен тәүлегенә 31 литр нормасы буенча хуҗалык-эчәргә яраклы суга су белән тәэмин итәргә тиеш.

Халыкны эчәргә яраклы су белән гарантияле тәэмин итү өчен, барлык баш корылмалар сафтан чыккан яки су белән тәэмин итү чыганаклары зарарланган очракта, бер кешегә тәүлегенә кимендә 10 литр күләмендә эчәргә яраклы су запасы булдыру максатларында резервуарларны проектларга кирәк.

7.4.19. Торак пунктта һәм торак пунктлардан читтә урнашкан махсус әһәмияттәге объектларда берничә мөстәкыйль суүткәргеч (коммуналь һәм сәнәгать) проектлаганда, суны бер суүткәргечтән, санитар нормаларны һәм кагыйдәләрне үтәп, икенчесенә күчерү мөмкинлеген күздә тотарга кирәк.

7.4.20. Янгын гидрантлары, шулай ук категорияле шәһәр читендә урнашкан суүткәргечнең зыян күргән участокларын өзү өчен задвижкаларны биналар һәм корылмалар җимерелгәндә җимерелми торган территориядә урнаштырырга кирәк.

7.4.21. Халыкны һәм авыл хуҗалыгы хайваннарын су белән тәэмин итү өчен проектлана торган шахталар коелары һәм җир асты суларын алу өчен башка корылмалар аларга радиоактив явым-төшем һәм тамчы-сыек агулый торган матдәләр кертелүдән сакланырга тиеш.

Торак пунктларны һәм сәнәгать предприятиеләрен су белән тәэмин итү өчен булган барлык су алу скважиналары, шулай ук авыл хуҗалыгы җирләренә су сибү өчен, хуҗалык-эчәргә яраклы суны күчмә тарага агызып бирергә мөмкинлек бирә торган җайланмаларга ия булырга тиеш, ә дебитлы скважиналар, моннан тыш, алардан янгын автомобильләре белән су алу җайланмаларына да ия булырга тиеш.

7.4.22. Аерым торучы объектларда ясалма сулыкларны янгын сүндерү өчен куллану мөмкинлеге белән проектларга кирәк. Табигый сулыкларны һәм аларга керү юлларын исәпкә алып проектларга кирәк. Сулыкларның гомуми сыйдырышлыгы шәһәр территориясенең 1 кв. километрына (объект) 3000 куб. метр су исәбеннән алырга кирәк.

Елга һәм сулыкларның яр буе полосаларының һәр 500 метрдан соң, елның теләсә кайсы вакытында кимендә өч автомобиль белән су алуны тәэмин итүче янгын подъездларын урнаштыруны күздә тотарга кирәк.
урнаштыруны күздә тотарга кирәк.

7.4.23. Массакүләм зарарлану коралын куллану шартларында су белән тәэмин итү һәм канализация системалары эшенә әзерләнү чаралары торак-коммуналь хуҗалык органнары тарафыннан билгеләнгән тәртиптә расланган норматив документлар таләпләренә туры китереп башкарылырга тиеш.

7.4.24. Газ белән тәэмин итүне ике һәм аннан да күбрәк мөстәкыйль магистраль газүткәргечләрдән проектлаганда, газ бирүне әлеге газүткәргечләргә тоташтырылган һәм төзелеш читләрендә урнашкан газ бүлү станцияләре аша күздә тотарга кирәк.

7.4.25. Гамәлдәге газ челтәрләрен проектлаганда һәм реконструкцияләгәндә, СНиП 2.01.51-90 таләпләренә туры китереп, басымнан (импульстан) эшкәртүче җайланмалар ярдәмендә аерым участокларны өзү мөмкинлеген күздә тотарга кирәк.

7.4.26. Газ бүлү станцияләренең һәм терәк ГРПларның җир өлешен, аларга сүндергеч җайланмалар куеп, җир асты суүткәргечләре (байпаслар) белән җиһазларны исәпкә алып, проектларга кирәк.

Җир асты байпаслары газ бүлү станциясенең җир өлеше яки газ бүлү пунктыннан чыкканда газ белән тәэмин итү системасына газ бирүне тәэмин итәргә тиеш.

7.4.27. Категорияле торак пунктларда югары һәм урта басымлы төп бүлгеч газүткәргечләрне һәм алардан сугыш вакытында эшне дәвам итүче объектларга бүлеп бирүне проектлаштырырга кирәк.

7.4.28. Сыекландырылган углеводород газларының газ өстәмә станцияләрен һәм газ тутыру пунктларын торак пунктлардан читтә урнаштырырга кирәк.

7.4.29. Торак пунктларны электр белән тәэмин итү системаларын проектлаганда аларны берничә бәйсез һәм территориаль таралган туклану чыганакларыннан электр белән тәэмин итүне күздә тотарга кирәк, аларның бер өлеше мөмкин булган җимерелешләр зонасыннан читтә урнашырга тиеш. Шул ук вакытта күрсәтелгән чыганаклар һәм аларның электр тапшыру линияләре бер-берсеннән аларны бер үк вакытта сафтан чыгару мөмкинлеген төшереп калдыручы ераклыкта булырга тиеш. Электр белән тәэмин итү системалары җимерелгән объектларны урап узганда электр энергиясе транзитын һава электр линияләре белән кыска ялганыш кору хисабына тәэмин итү мөмкинлеген исәпкә алырга тиеш.

7.4.30. Магистраль торбаүткәргечләрнең (газ үткәргечләрнең, нефть үткәргечләрнең, нефть үткәргечләрнең) проектлана торган насос һәм компрессор станцияләренең (газүткәргечләрнең, нефть үткәргечләрнең, нефть үткәргечләрнең) электр белән тәэмин итү, кагыйдә буларак, мөмкин булган көчле җимерелүләр зоналарыннан читтә урнашкан электр белән тәэмин итү чыганакларыннан һәм электр станцияләреннән, кирәкле очракларда автоном резерв чыганакларыннан чыгып башкарылырга тиеш.

7.4.31. ТЭЦ, подстанцияләр, бүлү җайланмалары һәм электр тапшыру линияләрен проектлауны СНиП 2.01.05-90 (5 нче бүлек) таләпләрен исәпкә алып башкарырга кирәк.

8. ИНЖЕНЕРЛЫК ЭЗЛӘНҮЛӘРЕНӘ ТАЛӘПЛӘР

8.1. Җирлекләрнең территориаль планлаштыру документларын, тиешле инженерлык эзләнүләрен башкармыйча, территорияне планлаштыру буенча документларны әзерләү рөхсәт ителми. Инженерлык эзләнүләрен башкарганда СНиП 11-02-96 таләпләренә туры килергә кирәк.

8.2. Инженерлык эзләнүләре гамәлдәге законнар таләпләренә җавап бирүче затлар һәм оешмалар тарафыннан башкарылырга мөмкин.

8.3. Башкарылган инженерлык эзләнүләре материаллары, Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексында каралган очракларда, проект документларының һәм норматив-техник документларның таләпләренә туры килүен билгеләү өчен, дәүләт экспертизасын үткәрүгә җибәрелә.

8.4. Топографик төшерү һәм инженер-топография планнарын төзү инженерлык эзләнүләре фондындагы материалларны кулланып башкарылырга тиеш.

8.5. Россия Федерациясе региональ үсеш министрлыгының 13.11.2010 ел, № 492 боерыгы белән расланган җирлекләрнең генераль планнарын эшләү буенча методик рекомендацияләр нигезендә төзелгән топографик планнарның элеккеге чоры һәм проект документациясен эшләү өчен яраклылык вакыты ике елдан артмаска тиеш. Башка очракларда территорияне тикшерергә һәм җирлектәге үзгәрешләр булган очракта, булган топографик Материалларны актуальләштерергә, соңыннан Материалларны инженерлык эзләнүләре фондына тапшырырга кирәк.

8.6. Шәһәр төзелеше документларын эшләү өчен инженер-геологик тикшеренүләрне шәһәр төзелеше документларының масштабына туры килә торган инженер-геологик төшерү детальлеге (масштабында) белән башкарырга кирәк.

8.7. Территорияне инженерлык ягыннан яклау кирәклеге, СНиП 22-02-2003 нигезләмәләрен исәпкә алып, Тукай муниципаль районы территориясендә ачыкланган куркыныч геологик процессларга карата шәһәр төзелеше документларын эшләгәндә билгеләнә.

8.8. Инженерлык яклавын проектлаганда инженерлык эзләнүләрен СП 11-102-97, СП 11-103-97, СП 11-104-97, СП 11-104-97, СП 11-105-97, СП 11-105-97 һәм төзелеш өчен грунт тикшеренүләре өлкәсендә дәүләт стандартлары таләпләре нигезендә проект оешмасы биреме буенча үткәрергә кирәк. Инженерлык эзләнүләре материалларының составы, эчтәлеге һәм детальлеге (масштабы) кирәкле график материалларның тиешле масштабы белән билгеләнә. Инженерлык эзләнүләре территориядә башкарылган эзләнү эшләренең барлык төрләрен үз эченә алган мәгълүматны гомумиләштерүгә нигезләнергә тиеш.

8.9. Эзләнүләр нәтиҗәсендә, табигый һәм техноген факторларны исәпкә алып, инженерлык-геологик, гидрологик һәм экологик шартларны исәпкә алып, исәп-хисап чорына үзгәреш фаразлары, шулай ук геологик куркынычсызлык чикләре буенча территорияне территориаль бәяләү (районлаштыру) һәм инженерлык яклауның принципиаль юнәлешләрен сайлау буенча рекомендацияләр булырга тиеш.

1 нче кушымта
Түбән Кама муниципаль районы
шәһәр төзелешен проектлаштыру
җирле нормативларына

НОРМАТИВ СЫЛТАМАЛАР

ФЕДЕРАЛЬ ЗАКОННАР

1. Россия Федерациясе Конституциясе;
2. Россия Федерациясенең шәһәр төзелеше кодексы;
3. Россия Федерациясе Җир кодексы;
4. Россия Федерациясе Торак кодексы;
5. Россия Федерациясе Су кодексы;
6. Россия Федерациясе Урман кодексы;
7. Россия Федерациясе Һава кодексы;
8. Россия Федерациясе эчке су транспорты кодексы;
9. "Җир асты байлыклары турында"1992 елның 21 февралендәге 2395-1 номерлы Россия Федерациясе Законы;
10. "Россия Федерациясенең дәүләт чиге турында"1993 елның 1 апрелендәге 4730-1 номерлы Россия Федерациясе Законы;
11. "Халыкны һәм территорияләрне табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләрдән яклау турында"1994 елның 21 декабрендәге 68-ФЗ номерлы Федераль закон;
12. "Табигый дәвалау ресурслары, дәвалау-савыктыру урыннары һәм курортлары турында"1995 елның 23 февралендәге 26-ФЗ номерлы Федераль закон;
13. "Аеруча саклаулы табигать территорияләре турында"1995 елның 14 мартындагы 33-ФЗ номерлы Федераль закон;
14. "Хайваннар дөньясы турында"1995 елның 24 апрелендәге 52-ФЗ номерлы Федераль закон;
15. "Өлкән яшьтәге гражданнарга һәм инвалидларга социаль хезмәт күрсәтү турында"1995 елның 2 августындагы 122-ФЗ номерлы Федераль закон;
16. "Россия Федерациясендә архитектура эшчәнлеге турында"1995 елның 17 ноябрендәге 169-ФЗ номерлы Федераль закон;
17. "Экологик экспертиза турында"1995 елның 23 ноябрендәге 174-ФЗ номерлы Федераль закон;
18. "Россия Федерациясендә инвалидларны социаль яклау турында"1995 елның 24 ноябрендәге 181-ФЗ номерлы Федераль закон;
19. "Юл хәрәкәте иминлеге турында"1995 елның 10 декабрендәге 196-ФЗ номерлы Федераль закон;
20. "Халыкның радиацион куркынычсызлыгы турында"1996 елның 9 гыйнварындагы 3-ФЗ номерлы Федераль закон;
21. "Җирләү һәм җирләү эше турында"1996 елның 12 гыйнварындагы 8-ФЗ номерлы Федераль закон;
22. "Куркыныч җитештерү объектларының сәнәгать куркынычсызлыгы турында"1997 елның 21 июлендәге 116-ФЗ номерлы Федераль закон;
23. "Географик объектлар исемнәре турында"1997 елның 18 декабрендәге 152-ФЗ номерлы Федераль закон;
24. "Гражданнарның коммерциягә карамаган бакчачылык, яшелчәчелек һәм дача берләшмәләре турында"1998 елның 15 апрелендәге 66-ФЗ номерлы Федераль закон;
25. "Җитештерү һәм куллану калдыклары турында"1998 елның 24 июнендәге 89-ФЗ номерлы Федераль закон;
26. "Гражданнар оборонасы турында"1998 елның 12 февралендәге 28-ФЗ номерлы Федераль закон;
27. "Халыкның санитар-эпидемиологик иминлеге турында"1999 елның 30 мартындагы 52-ФЗ номерлы Федераль закон;

28. "Россия Федерациясендә газ белән тәэмин итү турында"1999 елның 31 мартындагы 69-ФЗ номерлы Федераль закон;

29. "Атмосфера һавасын саклау турында"1999 елның 4 маендагы 96-ФЗ номерлы Федераль закон;

30. "Әйләнә-тирәлекне саклау турында"2002 елның 10 гыйнварындагы 7-ФЗ номерлы Федераль закон;м

31. "Табигый дәвалау ресурслары, дәвалау урыннары һәм курортлары турында"1995 елның 23 февралендәге 26-ФЗ номерлы Федераль закон;

32. "Россия Федерациясендә туризм эшчәнлеге нигезләре турында"1996 елның 24 ноябрендәге 132-ФЗ номерлы Федераль закон;

33. "Атмосфера һавасын саклау турында"1999 елның 4 маендагы 96-ФЗ номерлы Федераль закон;

34. "Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләрнең уңдырышлылыгын тәэмин итүне дәүләт җайга салуы турында"1998 елның 16 июлендәге 101-ФЗ номерлы Федераль закон;

35. "Россия Федерациясе халыкларының мәдәни мирас объектлары (тарихи һәм мәдәни ядкәрләр) турында"2002 елның 25 июнендәге 73-ФЗ номерлы Федераль закон;

36. "Россия Федерациясендә тимер юл транспорты турында"2003 елның 10 гыйнварындагы 17-ФЗ номерлы Федераль закон;

37. "Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында"2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон;

38. "Җир кишәрлекләрен бер категориядән икенчесенә күчерү турында"2004 елның 21 декабрендәге 172-ФЗ номерлы Федераль закон;

39. "Россия Федерациясендә автомобиль юллары һәм юл эшчәнлеге турында һәм Россия Федерациясенең аерым закон актларына үзгәрешләр кертү хакында"2007 елның 8 ноябрендәге 257-ФЗ номерлы Федераль закон;

40. "Элемтә турында"2003 елның 7 июлендәге 126-ФЗ номерлы Федераль закон;

41. "Мәгариф турында"1992 елның 10 июлендәге 3266-1 номерлы Федераль закон;

42. "Югары һәм югары уку йортыннан соң һөнәри белем турында"1996 елның 22 августындагы 125-ФЗ номерлы Федераль закон;

43. "Техник җайга салу турында"2002 елның 27 декабрендәге 184-ФЗ номерлы Федераль закон;

44. "Янгын куркынычсызлыгы таләпләре турында Техник регламент"2008 елның 22 июлендәге 123-ФЗ номерлы Федераль закон;

45. "Биналарның һәм корылмаларның иминлеге турында Техник регламент"2009 елның 30 декабрендәге 384-ФЗ номерлы Федераль закон;

46. "Күчемсез мөлкәткә хокукларны һәм аның белән алыш-бирешләрне дәүләт теркәве турында"1997 елның 21 июлендәге 122-ФЗ номерлы Федераль закон;

47. "Ягулык-энергетика комплексы объектларының иминлеге турында"2011 елның 21 июлендәге 256-ФЗ номерлы Федераль закон.

РОССИЯ ФЕДЕРАЦИЯСЕ
БЕРЛӘШКӘН МИЛЛӘТЛӘР ОЕШМАЛАРЫНЫҢ
БАШКА НОРМАТИВ АКТЛАРЫ

1. БМО Генераль Ассамблеясенең 2006 елның 13 декабрендәге 61/106 номерлы резолюциясе белән кабул ителгән Инвалидлар хокуклары турында Конвенция;

2. "Инвалидлар өчен уңайлы яшәү мохитен формалаштыру чаралары турында"1992 елның 2 октябрендәге 1156 номерлы Россия Федерациясе Президенты Указы;

3. "Россия Федерациясе халыкларының аеруча кыйммәтле мәдәни мирас объектлары турында"1992 елның 30 ноябрендәге 1487

номерлы Россия Федерациясе Президенты Указы;

4. "Инвалидларның социаль инфраструктура объектларына һәм мәгълүматка тоткарлыксыз үтеп керүен тәэмин итү чаралары турында"1996 елның 7 декабрендәге 1449 номерлы Россия Федерациясе Хөкүмәте карары;

5. "Россия Федерациясе Кораллы Көчләре, башка гаскәрләр, хәрби формированиеләр һәм органнар арсеналлары, базалары һәм складлары каршындагы тыю зоналарын һәм тыю зоналарын билгеләү турындагы нигезләмәне раслау хакында"2000 елның 17 февралендәге 135 номерлы Россия Федерациясе Хөкүмәте карары;

6. "Газ бүлү челтәрләрен саклау кагыйдәләрен раслау турында"2000 елның 20 ноябрендәге 878 номерлы Россия Федерациясе Хөкүмәте карары;

7. "Гадәттән тыш хәлләрне кисәтү һәм бетерү буенча бердәм дәүләт системасы турындагы нигезләмәне раслау хакында" 2003 елның 30 декабрендәге 794 номерлы Россия Федерациясе Хөкүмәте карары;

8. "Саклана торган объектлар зоналары чикләрен билгеләү һәм мондый зоналар өчен шәһәр төзелеше регламентларын Килештерү кагыйдәләрен раслау турында"2006 елның 20 июнендәге 384 номерлы Россия Федерациясе Хөкүмәте карары;

9. "Россия Федерациясе халыкларының мәдәни мирасын (тарихи һәм мәдәни ядкарьләрне) саклау зоналары турындагы нигезләмәне раслау хакында"2008 елның 26 апрелендәге 315 номерлы Россия Федерациясе Хөкүмәте карары;

10. "Сәүдә объектлары мәйданы белән халыкның минималь тәэмин ителеше нормативларын билгеләү Кагыйдәләрен раслау турында"2010 елның 24 сентябрендәге 754 номерлы Россия Федерациясе Хөкүмәте карары;

11. "Капиталь төзелеш объектын инженер-техник тәэмин итү челтәрләренә тоташтыруның техник шартларын билгеләү һәм бирү кагыйдәләрен һәм капиталь төзелеш объектын инженер-техник тәэмин итү челтәрләренә тоташтыру кагыйдәләрен раслау турында"2006 елның 13 февралендәге 83 номерлы Россия Федерациясе Хөкүмәте карары;

12. "Тимер юл хәрәкәте составының куркынычсызлыгы турында техник регламентны раслау хакында"2010 елның 15 июлендәге 524 номерлы Россия Федерациясе Хөкүмәте карары;

13. "Тимер юл транспорты инфраструктурасы иминлеге турында техник регламентны раслау хакында"2010 елның 15 июлендәге 525 номерлы Россия Федерациясе Хөкүмәте карары;

14. "Югары тизлекле тимер юл транспорты куркынычсызлыгы турында техник регламентны раслау хакында"2010 елның 15 июлендәге 533 номерлы Россия Федерациясе Хөкүмәте карары;

15. "Янгынга каршы режим турында"Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 2012 елның 25 апрелендәге 390 номерлы карары;

16. Тыныч һәм сугыш вакытында гадәттән тыш хәлләр килеп чыгу куркынычы турында яисә килеп чыгу турында халыкка үз вакытында хәбәр итүне тәэмин итү чаралары турында Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 2003 елның 25 октябрендәге 1554-р номерлы күрсәтмәсе;

17. "Стандартлаштыруның милли системасын үстерү концепциясе турында"Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 2006 елның 28 февралендәге 266-р номерлы күрсәтмәсе;

18. "2020 елга кадәр чорга Россия Федерациясенең озак сроклы социаль-икътисадый үсеше концепциясе турында"2008 елның 17 ноябрендәге 1662-р номерлы Россия Федерациясе Хөкүмәте күрсәтмәсе;

19. "Биналар һәм корылмаларның иминлеге турында Техник регламент" Федераль закон таләпләрен үтәү мәҗбүри нигездә тәэмин ителә торган Илкүләм стандартлар һәм кагыйдәләр җыелмасы (мондый стандартларның һәм кагыйдәләрнең бер өлеше) исемлеге турында"2010 елның 21 июнендәге 1047-р номерлы Россия Федерациясе Хөкүмәте боерыгы;

20. "Биналарны һәм корылмаларны проектлаганда, төзегәндә һәм реконструкцияләгәндә картлар һәм инвалидларның тормыш-көнкүрешен тәэмин итү буенча өстәмә чаралар турында"1994 елның 11 ноябрендәге 18-27/1-4403-15 номерлы Россия Федерациясе Төзелеш министрлыгы һәм Россия Федерациясе халыкны социаль яклау министрлыгының карары;

21. Россия Федерациясе Гражданнар оборонасы, гадәттән тыш хәлләр һәм табигый бәла-казалар нәтиҗәләрен бетерү министрлыгының 2006 елның 25 июлендәге 422 номерлы, Россия Федерациясе Мәгълүмати технологияләр һәм элемтә министрлыгының 90 номерлы, Россия Федерациясе Мәдәният һәм массакүләм коммуникацияләр министрлыгының 376 номерлы боерыгы;

22. "Хуҗалык эшчәнлеген һәм башка төр эшчәнлекне экологик нигезләү буенча Инструкцияне раслау турында "1995 елның 29 декабрендәге 539 номерлы Россия Федерациясе Табигый байлыклар һәм экология министрлыгы боерыгы;

23. Россия Федерациясе Табигый байлыклар һәм экология министрлыгының "җир асты байлыкларыннан файдалану буенча федераль агентлык тарафыннан алда торган төзелеш участогы астында файдалы казылмалар булмау турында бәяләмәләр бирү һәм файдалы казылма ятмалары мәйданнарын төзүне гамәлгә ашыруга рөхсәт бирү буенча дәүләт хезмәте күрсәтүнең административ регламентын раслау турында" 2010 елның 3 мартындагы 59 номерлы боерыгы

24. "Капиталь төзелеш объектына проект документларын эшләү өчен махсус техник шартлар эшләү һәм килештерү тәртибе"Россия Федерациясе региональ үсеш министрлыгының 2008 елның 1 апрелендәге 36 номерлы боерыгы;

25. "Халыкка хәбәр итү системалары турында Нигезләмәне раслау хакында"2006 елның 25 июлендәге 422/90/376 номерлы Россия Федерациясе Гражданнар оборонасы, гадәттән тыш хәлләр һәм табигый бәла-казалар нәтиҗәләрен бетерү министрлыгы, Россия Федерациясе Мәгълүмати технологияләр һәм элемтә министрлыгы һәм Россия Федерациясе Мәдәният һәм массакүләм коммуникацияләр министрлыгының 2006 елның 25 июлендәге 422/90/376 номерлы боерыгы;

26. "Торак пунктларны инженерлык яклавы корылмаларыннан файдалану кагыйдәләре"Россия Федерациясе Төзелеш Министрлыгының 1995 елның 29 декабрендәге 17-139 номерлы боерыгы.

РОССИЯ ФЕДЕРАЦИЯСЕНЕҢ ДӘҮЛӘТ СТАНДАРТЛАРЫ (ГОСТ)

1. ГОСТ 17.0.01-76* "Табигатьне саклау һәм табигый ресурслардан файдалануны яхшырту өлкәсендә стандартлар системасы. Төп нигезләмәләр”

2. ГОСТ 17.1.04-80 "Табигатьне саклау. Гидросфера. Судан файдалану максатлары буенча җир асты суларын классификацияләү";

3. ГОСТ 17.1.3.06-82 "Табигатьне саклау. Гидросфера. Җир асты суларын саклауга гомуми таләпләр";

4. ГОСТ 17.1.3.13-86 "Табигатьне саклау. Гидросфера. Өслек суларын пычратудан саклауга гомуми таләпләр";

5. ГОСТ 17.1.5.02-80 "Табигатьне саклау. Гидросфера. Су объектларын рекреацияләү зоналарына гигиеник таләпләр";

6. ГОСТ 17.5.3.01-78 * " Табигатьне саклау. Җир. Шәһәрләрнең яшел зоналары составы һәм күләме";

7. ГОСТ 17.5.3.02-90 "Табигатьне саклау. Җир. Дәүләт урман фонды җирләрендә тимер һәм автомобиль юллары буенда урманнарны саклау полосаларын бүлеп бирү нормалары";

8. ГОСТ 17.53.03-80 "Табигатьне саклау. Җир. Гидролесомелиорациягә гомуми таләпләр";
9. ГОСТ 17.5.3.04-83 * " Табигатьне саклау. Җир. Җирләрне рекультивацияләүгә карата гомуми таләпләр";
10. ГОСТ 17.6.3.01-78 * " Табигатьне саклау. Флора. Урманнарны, шәһәрләрнең яшел зоналарын саклау һәм рациональ файдалану. Гомуми таләпләр";
11. ГОСТ 9238-83 " Тирәнлеге 1520 (1524) мм тимер юлларның төзелмәләрен һәм хәрәкәт составын якынайту габаритлары";
12. ГОСТ 9720-76 " Тирәнлеге 750 мм тимер юлларының төзелмәләрен һәм хәрәкәт составын якынайту габаритлары";
13. ГОСТ 20444-85 "Тавыш. Транспорт агымнары. Тавыш характеристикасын үлчәү методлары";
14. ГОСТ 22283-88 "Авиация тавышы. Торак төзелеше территориясендә тавыш бирүнең рөхсәт ителгән дәрәҗәләре һәм аны үлчәү методлары";
15. ГОСТ 23337-78* "Тавыш. Селитет территориясендә торак һәм җәмәгать биналарында тавышны үлчәү методлары";
16. ГОСТ 2761-84* "Үзәкләштерелгән хуҗалык-эчәр су белән тәэмин итү чыганаклары. Гигиена, техник таләпләр һәм сайлау кагыйдәләре";
17. "Гадәттән тыш хәлләрдә иминлек. Мониторинг һәм фаразлау";
18. ГОСТ 25772-83 "Баскычлар, балконнар, корыч түбәләр һәм коймалар. Гомуми техник шартлар";
19. ГОСТ Р 50681-2010 " Туристик хезмәтләр. Туристик хезмәтләрне проектлау";
20. ГОСТ Р 52108-2003 "Ресурсларны саклау. Калдыклар белән эш итү. Төп нигезләмәләр:
21. "Халыкка социаль хезмәт күрсәтү. Социаль хезмәтләрнең сыйфаты. Гомуми нигезләмәләр";
22. ГОСТ Р 52282-2004 "Юл хәрәкәтен оештыруның техник чаралары. Светофорлар юл. Типы һәм төп параметрлары. Гомуми техник таләпләр. Сынаулар алымнары";
23. ГОСТ Р 52289-2004* " Юл хәрәкәтен оештыруның техник чаралары. Юл билгеләрен, тамгаларын, светофорларны, юл коймаларын һәм юнәлешле җайланмаларны куллану кагыйдәләре";
24. ГОСТ Р 52766-2007 "Гомуми файдаланудагы автомобиль юллары. Төзекләндерү элементлары. Гомуми таләпләр";
25. ГОСТ Р 54964-2012 " Ярашлылыкны бәяләү. Күчемсез милек объектларына экологик таләпләр".

ТӨЗЕЛЕШ НОРМАЛАРЫ ҺӘМ КАГЫЙДӘЛӘРЕ (СНИП)

1. СНиП II-11-77* Ггражданнар оборонасының саклау корылмалары";
2. СНиП II-35-76* "Котел җайланмалары";
3. СНиП II-58-75 "Җылылык электростанцияләре";
4. СНиП II-89-80 "Сәнәгать предприятиеләренең генераль планнары";
5. СНиП III-10-75 "Территорияне төзекләндерү";
6. СНиП 1.05.03.-87 "Комплекслы төзелешне исәпкә алып, торак төзелешендә эш нормалары";
7. СНиП 21-01-97* "Биналарның һәм корылмаларның янгын куркынычсызлыгы";
8. СНиП 2.01.05-85"Куркынычлык буенча объектлар категорияләре";
9. СНиП 2.01.09-91"Эшкәртелә торган территорияләрдә һәм утырту грунтларында биналар һәм корылмалар";

10. СНиП 2.01.28-85 "Агулы сәнәгать калдыкларын зарарсызландыру һәм күмү полигоннары. Проектлау буенча төп нигезләмәләр";
11. СНиП 2.01.51-90 "Гражданнар оборонасының инженер-техник чаралары";
12. СНиП 2.04.01-85* "Эчке сууткәргеч һәм биналарны канализацияләү";
13. СНиП 2.04.02-84* "Су белән тәэмин итү. Тышкы челтәрләр һәм корылмалар";
14. СНиП 2.04.03-85 "Канализация. Тышкы челтәрләр һәм корылмалар";
15. СНиП 2.05.02-85* "Автомобиль юллары";
16. СНиП 2.05.03-84* "Күперләр һәм торбалар";
17. СНиП 2.05.06-85* "Магистраль торбаүткәргечләр";
18. СНиП 2.05.07-91* "Сәнәгать транспорты";
19. СНиП 2.05.11-83 "Колхозларда, совхозларда һәм башка авыл хуҗалыгы предприятиеләрендә һәм оешмаларында хуҗалык эчендәге автомобиль юллары";
20. СНиП 2.05.13-90"Шәһәр һәм башка торак пунктлар территорияләрендә салына торган нефть продуктлары";
21. СНиП 2.06.04-82* "Гидротехник корылмаларга (дулкынлы, бозлы һәм суднолардан) йөкләнеш һәм йогынты ясау";
22. СНиП 2.06.05-84* "Грунт материалларыннан плотиналар";
23. СНиП 2.06.07-87"Терәк стеналар, суднолар йөри торган шлюзлар. Балык саклау корылмалары";
24. СНиП 2.06.15-85 "Территорияне су басудан инженерлык яклавы";
25. СНиП 2.09.04-87* "Административ һәм көнкүреш биналары";
26. СНиП 2.10.02-84 "Авыл хуҗалыгы продукциясен саклау һәм эшкәртү өчен биналар һәм биналар";
27. СНиП 2.10.03-84"Терлекчелек, кошчылык һәм җәнлекчелек биналары һәм биналары";
28. СНиП 2.10.05-85 "Ашлык саклау һәм эшкәртү предприятиеләре, биналары һәм корылмалары";
29. СНиП 2.11.03-93 "Нефть һәм нефть продуктлары складлары. Янгынга каршы нормалар";
30. СНиП 11-02-96 " Төзелеш өчен инженерлык эзләнүләре. Төп нигезләмәләр:
31. СНиП 11-04-2003 "Шәһәр төзелеше документларын эшләү, килештерү, экспертиза һәм раслау тәртибе турында Инструкция";
32. СНиП 21-01-97* "Биналарның һәм корылмаларның янгын куркынычсызлыгы";
33. СНиП 21-02-99* "Автомобиль кую урыннары";
34. СНиП 22-02-2003 "Куркыныч геологик процесслардан территорияләрне, биналарны һәм корылмаларны инженерлык ягыннан яклау. Төп нигезләмәләр:
35. СНиП 23-01-99* "Төзелеш климатологиясе";
36. СНиП 23-02-2003 "Биналарны җылылык белән саклау";
37. СНиП 23-03-2003 "Тавыштан яклау";
38. СНиП 23-05-95* "Табигый һәм ясалма яктырту";
39. СНиП 30-02-97 "Гражданнарның бакчачылык берләшмәләре территорияләрен, биналар һәм корылмалар планлаштыру һәм төзү";
40. СНиП 31-01-2003 "Күп фатирлы торак биналар";

41. СНиП 31-02-2001 "Бер фатирлы йортлар";
42. СНиП 31-03-2001 "Җитештерү биналары";
43. СНиП 31-04-2001 "Склад биналары";
44. СНиП 31-05-2003 "Административ билгеләнештәге иҗтимагый биналар";
45. СНиП 31-06-2009 "Иҗтимагый биналар һәм корылмалар";
46. СНиП 32-01-95 "Тимер юл колеялары 1 520 мм";
47. СНиП 32-03-96 "Аэродромнар";
48. СНиП 32-04-97 "Тимер юл һәм автомобиль юллары тоннельләре";
49. СНиП 33-01-2003 "Гидротехник корылмалар. Төп нигезләмәләр:
50. СНиП 34-02-99 "Җир асты газ, нефть һәм аларны эшкәртү продуктлары саклау";
51. СНиП 35-01-2001 "Биналар һәм корылмаларның халыкның аз хәрәкәтләнүче төркемнәре өчен үтемлелеге";
52. СНиП 41-01-2003 "Җылылык, вентиляция һәм кондиционерлау";
53. СНиП 41-02-2003 "Җылылык челтәрләре";
54. СНиП 42-01-2002 "Газ бүлү системалары".

КУЛЛАНМА

1. СНиП II өчен кулланма-60-75* "Шәһәрләрдә һәм башка торак пунктларда җиңел автомобильләргә техник хезмәт күрсәтү предприятиеләрен, гаражларны һәм предприятиеләрен урнаштыру буенча кулланма". Киевнип шәһәр төзелеше, 1983 ел;
2. "Вокзалларны проектлау буенча кулланма"СНиП II-85-80 өчен кулланма. Цниипград төзелеше, 1983 ел;
3. СНиП кулланма -2.07.01-89* Җиһазларының ЦНИИЭП" ҖЧҖ, 1990 ел.

ПРОЕКТЛАУ ҺӘМ ТӨЗЕЛЕШ БУЕНЧА КАГЫЙДӘЛӘР ҖЫЕЛМАСЫ

1. СП 1.13130.2009 " Янгынга каршы саклау системасы. Эвакуация юллары һәм чыгу юллары";
2. СП 11-102-97 "Төзелеш өчен инженер-экологик эзләнүләр";
3. СП 11-103-97 "Төзелеш өчен инженер-гидрометеорология эзләнүләре";
4. СП 11-106-97/"Гражданнарның бакчачылык (дача) берләшмәләре территорияләрен төзүгә проект-планлаштыру документларын эшләү, килештерү, раслау һәм составы тәртибе";
5. СП 11-107-98 "Гражданнар оборонасының инженер-техник чаралары. Гадәттән тыш хәлләрне һәм төзелеш проектларын кисәтү буенча чаралар;
6. "Гражданнар оборонасының инженер-техник чаралары. Шәһәр һәм авыл җирлекләре, башка муниципаль берәмлекләр территорияләре өчен гадәттән тыш хәлләрне һәм шәһәр төзелеше документларын кисәтү буенча чаралар";
7. Азкатлы торак төзелеше территорияләрен планлаштыру һәм төзү " 30-102-99 СП; 8. СП 31-103-99 "Биналар, корылмалар һәм православие храмнары комплексларын проектлау һәм төзү";

9. СП 31-102-99 "Инвалидлар һәм башка аз хәрәкәтләнүче кешеләр өчен җәмәгать биналарыннан һәм корылмаларыннан файдалану таләпләре";

10. СП 31-107-2004 "Күпфатирлы торак биналарның архитектура-планлаштыру чишелешләре";

11. СП 31-110-2003 "Торак һәм иҗтимагый биналарның электр җайланмаларын проектлау һәм монтажлау";

12. СП 31-112-2004(1) “Физкультура-спорт заллары. 1 өлеш;

13. 31-112-2004(2) “Физкультура-спорт заллары. 2 өлеш;

14. 31-112-2004(3) “Физкультура-спорт заллары. 3 өлеш. Ябык боз ареналары";

15. СП 31-113-2004 "Йөзү өчен бассейннар”

16. СП 33-101-2003 "Төп исәп-хисап гидрологик характеристикаларын билгеләү";

17. СП 34-106-98 "Җир асты газ, нефть һәм аларны эшкәртү продуктлары саклагычлары";

18. СП 35-101-2001 " Халыкның аз хәрәкәтләнүче төркемнәре өчен һәркем файдалана алырлык булуын исәпкә алып биналарны һәм корылмаларны проектлаштыру. Гомуми нигезләмәләр";

19. СП 35-102-2001 "Инвалидларга уңайлы торак мохит";

20. СП 35-103-2001 "Аз мобильле килүчеләр өчен мөмкин булган җәмәгать биналары һәм корылмалары";

21. СП 35-105-2002 "Инвалидлар һәм халыкның башка аз хәрәкәтләнүче төркемнәре өчен үтемлелекне исәпкә алып, шәһәр төзелешен реконструкцияләү";

22. СП 35-106-2003 "Өлкән яшьтәге кешеләргә социаль хезмәт күрсәтү учреждениеләрен исәпләү һәм урнаштыру";

23. СП 35-107-2003 "Билгеле яшәү урыны булмаган затларны вакытлыча тору учреждениеләре биналары";

24. СП 35-116-2006 "Мөмкинлекләре чикләнгән балалар һәм яшүсмерләр өчен тернәкләндерү үзәкләре";

25. СП 35-112-2005 "Интернат-йортлар”

26. СП 35-117-2006 "Инвалид балалар өчен интернат-йортлар";

27. СП 4.13130.2009 "Янгынга каршы саклау системалары. Саклау объектларында янгын таралуны чикләү. Күләмле-планлаштыру һәм конструктив карарларга таләпләр"; 28. СП 411-04-2000 "Җылылык белән тәэмин итүнең автоном чыганакларын проектлау"; 29. СП 41-08-2004"Газ ягулыгында җылылык генераторлары булган торак биналарны фатир саен җылылык белән тәэмин итү";

30. СП 42.13330.2011 СНиП 2.07.01-89* " Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл җирлекләрен планлаштыру һәм төзү";

31. СП 42-101-2003 "Металл һәм полиэтилен торбалардан газ бүлү системаларын проектлау һәм төзү буенча Гомуми нигезләмәләр".

ТӨЗЕЛЕШ НОРМАЛАРЫ (СН)

1. СН 441-72* "Предприятиеләр, биналар һәм корылмалар мәйданчыклары һәм участоклары коймаларын проектлаштыру буенча күрсәтмәләр";

2. № 452-73 "Магистраль торбаүткәргечләр өчен җир бүлеп бирү нормалары";

3. № 455-73 "Балык хуҗалыгы предприятиеләре өчен җир бүлеп бирү нормалары";

4. № 456-73 "Магистраль суүткәргечләр һәм канализация коллекторлары өчен җир бүлеп бирү нормалары";

5. № 461-74 "Элемтә линияләре өчен җир бүлеп бирү нормалары";

6. № 467-74 "Автомобиль юллары өчен җир бүлеп бирү нормалары".

ВЕДОМСТВО ТӨЗЕЛЕШ НОРМАЛАРЫ (ВСН)

1. ВСН 01-89 "Автомобильләргә хезмәт күрсәтү предприятиеләре";

2. № 33-2. 2. 12-87 "Мелиорация системалары һәм корылмалары. Насос станцияләре. Проектлау нормалары";

3. ВСН 60-89 "Торак һәм иҗтимагый биналарның инженерлык җиһазларын элемтә, сигнализация һәм диспетчерлаштыру җайланмалары. Проектлау нормалары";

4. 61-89(р) “Торак йортларны реконструкцияләү һәм капиталь ремонтлау. Проектлау нормалары";

5. ВСН 62-91* "Инвалидларның һәм халыкның аз хәрәкәтләнүче төркемнәренең ихтыяҗларын исәпкә алып, тормыш эшчәнлеге тирәлеген проектлау".

ТАРМАК НОРМАЛАРЫ

1. "Магистраль автомобиль юлларында урнашкан күпер корылмаларында киртәләү җайланмаларына гомуми техник таләпләр"218.012-99 гомуми ОДН 218.012-99;

2. "Тимер юллар өчен җир бүлеп бирүне проектлау нормалары һәм кагыйдәләре";

3. АГРОСӘНӘГАТЬ комплексы нигезләре 2.10.14.01-04 "терлекчелек, җәнлекчелек һәм кошчылык предприятиеләре һәм авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге башка объектлар өчен административ, көнкүреш биналарын һәм бүлмәләрне проектлау нормалары";

4. "Автомобиль юлларында автобус тукталышлары. Гомуми техник шартлар";

5. Халык китапханәсе эшчәнлегенең 2008 елның 22 маенда кабул ителгән модель стандарты.

САНИТАР КАГЫЙДӘЛӘР ҺӘМ НОРМАЛАР (САНПИН)

1. СанПин 1.2584-10 "Пестицидлар һәм агрохимикатларны куллану, саклау, ташу, сату, куллану, зарарсызландыру һәм утильләштерү процессларының куркынычсызлыгына гигиеник таләпләр";

2. СанПин 2.1.2882-11"Зиратларны, биналарны һәм каберлекләрне карап тотуга гигиеник таләпләр";

3. СанПиН 2.1.2.1188-03 "Йөзү бассейннары. Су корылмасына, эксплуатациясенә һәм сыйфатына гигиеник таләпләр. Сыйфат контроле";

4. СанПиН 2.1.2.1331-03 "Аквапаркларның су корылышына, эксплуатациясенә һәм сыйфатына гигиеник таләпләр";

5. СанПиН 2.1.2645-10"Торак биналарда һәм биналарда яшәү шартларына карата санитар-эпидемиологик таләпләр";

6. СанПиН 2.1.3.2630-10"Медицина эшчәнлеген гамәлгә ашыручы оешмаларга карата санитар-эпидемиологик таләпләр";

7. СанПиН 2.1.4.1074-01 "Эчәргә яраклы су. Үзәкләштерелгән эчә торган су белән тәэмин итүнең сыйфатына гигиеник таләпләр. Сыйфат контроле";

8. СанПин 2.1.4.1110-02 "Су белән тәэмин итү чыганакларын һәм эчәргә яраклы суларны санитар саклау зоналары";

9. СанПиН 2.1.4.1175-02 "Үзәкләштерелгән су белән тәэмин итүнең сыйфатына гигиеник таләпләр. Чыганакларны санитар саклау";

10. СанПиН 2.1.5.980-00 "Өске суларны саклауга гигиеник таләпләр";

11. СанПиН 2.1.6.1032-01 "Торак урыннардагы атмосфера һавасының сыйфатын тәэмин итүгә гигиеник таләпләр";

12. СанПиН 2.1.7.2790-10"Медицина калдыклары белән эш итүгә карата санитар-эпидемиологик таләпләр";

13. СанПиН 2.1.7.1287-03 "Туфрак сыйфатына карата санитар-эпидемиологик таләпләр";
14. СанПиН 2.1.7.197-07 "Туфрак сыйфатына карата санитар-эпидемиологик таләпләр. N 1 СанПиН 2.1.7.1287-03 үзгәртү;
15. СанПиН 2.1.7.1322-03"Җитештерү һәм куллану калдыкларын урнаштыруга һәм зарарсызландыруга гигиеник таләпләр";
16. СанПиН 2.1.8/2.2.4.1190-03 "Коры җирдә хәрәкәтле радиоэлемтә чараларын урнаштыруга һәм эксплуатацияләүгә карата гигиеник таләпләр";
17. СанПиН 2.1.8/2.2.4.1383-03 "Тапшыручы радиотехник объектларны урнаштыру һәм эксплуатацияләүгә гигиена таләпләре";
18. СанПиН 2.1.8/2.2.4.2302-07 " Тапшыручы радиотехник объектларны урнаштыру һәм эксплуатацияләүгә карата гигиена таләпләре. Үзгәрешләр N 1 СанПин 2.1.8/2.2.4.1383-03 к;
19. СанПиН 2.2.1/2.1.1.1076-01 "Торак һәм иҗтимагый биналар һәм территорияләрнең инсоляциясенә һәм кояштан саклау буенча гигиеник таләпләр";
20. СанПиН 2.2.1/2.1.1.1200-03 "Предприятиеләрнең, корылмаларның һәм башка объектларның санитар-яклау зоналары һәм санитар классификациясе" (2010 ел);
21. СанПиН 2.2.1/2.1.1.2361-08 "Санитар-эпидемиологик кагыйдәләргә һәм нормаларга № 1 үзгәрешләр" санитар-саклау зоналары һәм предприятиеләрне, корылмаларны һәм башка объектларны санитар классификацияләү". Яңа редакция";
22. СанПиН 2.2.1/2.1.1.2555-09 ничек үзгәртү N 2 СанПиН 2.2.1/2.1.1.1200-03
" Предприятиеләрнең, корылмаларның һәм башка объектларның санитар-саклау зоналары һәм санитар классификациясе. Яңа редакция";
23. СанПиН 2.2.1/2.1.1.2739-10 № 3 СанПиНга үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү 2.2.1/2.1.1.1200-03 " Предприятиеләрнең, корылмаларның һәм башка объектларның санитар-саклау зоналары һәм санитар классификациясе. Яңа редакция";
24. СанПиН 2.2.1/2.1.1.1278-03 "Торак һәм җәмәгать биналарын табигый, ясалма һәм заманча яктырту буенча гигиена таләпләре";
25. СанПиН 2.2.4.1191-03 "Җитештерү шартларында электромагнит кырлар";
26. СанПин 2.3.6.1079-01 "Азык-төлек продуктларын һәм азык-төлек чималын әзерләү һәм саклау буенча җәмәгать туклануы оешмаларына карата санитар-эпидемиологик таләпләр";
27. СанПин 2.4.121-03 "Социаль реабилитациягә мохтаҗ балигъ булмаганнар өчен махсуслаштырылган учреждениеләрне урнаштыруга, карап тотуга, җиһазлауга һәм эш режимына гигиеник таләпләр";
28. СанПин 2.4.1.2660-10"Мәктәпкәчә оешмаларда эш режимын булдыруга, карап тотуга һәм оештыруга карата санитар-эпидемиологик таләпләр";
29 . СанПиН 2.4.2.1178-02"Гомуми белем бирү учреждениеләрендә уку шартларына гигиена таләпләре";
30.СанПиН 2.4.3.1186-03"Башлангыч һөнәри белем бирү учреждениеләрендә укыту-җитештерү процессын оештыруга карата санитар-эпидемиологик таләпләр";
31.СанПиН 2.4.4.1204-03"Шәһәр читендәге стационар балалар ялы һәм сәламәтләндерү учреждениеләрен урнаштыруга, карап тотуга һәм эш режимын оештыруга карата санитар-эпидемиологик таләпләр";
32.СанПиН 2.4.4.1251-03"Балаларга өстәмә белем бирү учреждениеләренә (мәктәптән тыш учреждениеләр) карата санитар-эпидемиологик таләпләр";

33. СанПиН 2.6.1.2523-09 (НРБ-99/2009) "Радиацион куркынычсызлык нормалары";
34.СанПиН 2971-84"Халыкны һава электр линияләре барлыкка китерә торган алмаш электр тогы кырыннан саклау буенча санитария нормалары һәм кагыйдәләре";
35.СанПиН 3907-85"Сусаклагычларны проектлау, төзү һәм эксплуатацияләү буенча санитар кагыйдәләр";
36.СанПиН 4060-85Дәвалау пляжлары. Җайланмаларны, җиһазларны урнаштыруга һәм аларны эксплуатацияләүгә карата санитар кагыйдәләр";
37.СанПиН 2.4.2.2843-11 "Балалар санаторийларын карап тотуга һәм аларның эшен оештыруга карата санитар-эпидемиологик таләпләр";
38.СанПиН 42-128-4690-88"Торак урыннар территорияләрен карап тотуның санитар кагыйдәләре";
39.СанПиН 983-72 «Җәмәгать урыннарындагы бәдрәфләрне оештыру һәм аларны карап тоту буенча санитар кагыйдәләр".

САНИТАР НОРМАЛАР (СН)

1.СН 2.2.4/2.1.8.562-96"Эш урыннарында, торак, җәмәгать биналарында һәм торак төзелеше территориясендә тавыш";
2.СН 2.2.4/2.1.8.566-96 «Производстводагы вибрация, торак йортлардагы һәм җәмәгать биналарындагы вибрациянең санитар нормалары».

САНИТАР КАГЫЙДӘЛӘР (СП)

1.СП 2.1.5.1059-01"Җир асты суларын пычратудан саклауга гигиеник таләпләр";
2.СП 2.1.7.1038-01 «Каты коммуналь калдыклар өчен полигоннарны төзүгә һәм карап тотуга гигиеник таләпләр»;
3.СП 2.1.7.1386-03 «Җитештерү өлкәсендәге радиоактив калдыкларны һәм кулланыштан калган зыянлы калдыкларның куркынычлылык классын билгеләү буенча санитар кагыйдәләр";
4.СП 2.2.1.1312-03"Яңа төзелә һәм реконструкцияләнә торган сәнәгать предприятиеләрен проектлауга гигиеник таләпләр";
5.СП 2.3.6.1066-01 «Азык-төлек чималы һәм азык-төлек продуктлары белән сәүдә итүне оештыруга һәм аларның әйләнешенә карата санитар-эпидемиологик таләпләр";
6.СП 2.3.6.1079-01«Җәмәгать туклануы оешмаларына, аларда азык-төлек продуктлары һәм азык-төлек чималы әзерләү һәм әйләнешкә сәләтле булуга карата санитар-эпидемиологик таләпләр»;
7.СанПиН 2.4.4.2599-10« Каникуллар чорында балаларның көндезге торуы булган сәламәтләндерү учреждениеләрендә тәртип урнаштыруга, карап тотуга һәм режимны оештыруга гигиеник таләпләр. Санитар-эпидемиологик кагыйдәләр һәм нормативлар»;
8.СП 2.4.990-00«Ятим балалар һәм ата-ана тәрбиясеннән мәхрүм калган балалар өчен балалар йортларында һәм интернат-мәктәпләрдә эш режимын урнаштыруга, карап тотуга, оештыруга гигиеник таләпләр»;
9.СП 2.6.1.2612-10«Радиацион куркынычсызлыкны тәэмин итүнең төп санитар кагыйдәләре (ОСПОРБ-99/2010)»;
10.СП 1567-76 «Физик тәрбия дәресләре һәм спорт белән шөгыльләнү урыннарын җиһазлау һәм карап тотуга карата санитар таләпләр»;
11.СП 4076-86 «Физик яктан һәм акыл үсешендә кимчелекләре булган балалар өчен махсус гомуми белем бирү мәктәп-интернатларын җиһазлау, карап тоту һәм режим буенча санитар кагыйдәләр»

ГИГИЕНА НОРМАЛАРЫ (ГН)

1.ГН 2.1.5.1315-03«Су объектларында, хуҗалыкта су куллануда һәм мәдәни-көнкүреш объектларында судан файдаланганда химик матдәләрнең рөхсәт ителгән иң чик концентрациясе (ПДК)».Өстәмәләр һәм үзгәрешләрN 1 к ГН 2.1.5.1315-03

2.ГН 2.1.5.2307-07 «Су объектларында, хуҗалыкта су кулланууда һәм мәдәни-көнкүреш объектларында судан файдаланганда химик матдәләрнең рөхсәт ителгән дәрәҗәсе.(ПДК)»
3.ГН 2.1.5.2307-07 «Су объектларында, хуҗалыкта су кулланууда һәм мәдәни-көнкүреш объектларында судан файдаланганда химик матдәләрнең якынча рөхсәт ителгән дәрәҗәсе.»;
4.ГН 2.1.5.2312-08 «Су объектларында, хуҗалыкта су кулланууда һәм мәдәни-көнкүреш объектларында судан файдаланганда химик матдәләрнең якынча рөхсәт ителгән дәрәҗәсе . Өстәмәләр N 1 к ГН 2.1.5.2307-07»;
5.ГН 2.1.5.2415-08«Торак пунктларның атмосфера һавасында зарарлы матдәләрнең рөхсәт ителгән иң чик концентрациясе (ПДК).ӨстәмәN 2 к ГН 2.1.5.2307-07»;
6.ГН 2.1.6.1765-03 «Торак пунктларның атмосфера һавасында зарарлы матдәләрнең рөхсәт ителгән иң чик концентрациясе (ПДК)"; өстәмә 1 к ГН 2.1.6.1338-03»;
7.ГН 2.1.6.1765-03«Торак пунктларның атмосфера һавасында зарарлы матдәләрнең рөхсәт ителгән иң чик концентрациясе (ПДК». Өстәмәләр һәм үзгәрешләр N 2 к ГН 2.1.6.1338-03»;
8.ГН 2.1.6.1983-05«Торак пунктларның атмосфера һавасында зарарлы матдәләрнең рөхсәт ителгән иң чик концентрациясе (ПДК). Өстәмә N 3 к ГН 2.1.6.1338-03»:
9.ГН 2.1.6.1985-06 «Торак пунктларның атмосфера һавасында зарарлы матдәләрнең рөхсәт ителгән иң чик концентрациясе (ПДК). Өстәмә N 3 к ГН 2.1.6.1338-03»;
10.ГН 2.1.6.2326-08 «Торак пунктларның атмосфера һавасында зарарлы матдәләрнең рөхсәт ителгән иң чик концентрациясе (ПДК). Өстәмә N 4 к ГН 2.1.6.1338-03»;
11.ГН 2.1.6.2416-08«Торак пунктларның атмосфера һавасында зарарлы матдәләрнең рөхсәт ителгән иң чик концентрациясе (ПДК). Өстәмә N 5 к ГН 2.1.6.1338-03»;
12.ГН 2.1.6.2450-09 «Торак пунктларның атмосфера һавасында зарарлы матдәләрнең рөхсәт ителгән иң чик концентрациясе (ПДК). Өстәмә N 6 к ГН 2.1.6.1338-03»;
13.ГН 2.1.6.2498-09 «Торак пунктларның атмосфера һавасында зарарлы матдәләрнең рөхсәт ителгән иң чик концентрациясе (ПДК). Өстәмә N 7 к ГН 2.1.6.1338-03»;
14.ГН 2.1.6.2604-10 «Торак пунктларның атмосфера һавасында зарарлы матдәләрнең рөхсәт ителгән иң чик концентрациясе (ПДК). Өстәмә N 8 к ГН 2.1.6.1338-03
15. ГН 2.1.6.2309-07 «Торак урыннарның атмосфера һавасында зарарлы матдәләрнең якынча куркынычсыз дәрәҗәс»;
16.ГН 2.1.6.2328-08 «Торак урыннарның атмосфера һавасында зарарлы матдәләрнең якынча куркынычсыз дәрәҗәсе. Өстәмә N 1 к ГН2.1.6.2309-07»;
17.ГН 2.1.6.2414-08 «Торак урыннарның атмосфера һавасында зарарлы матдәләрнең якынча куркынычсыз дәрәҗәсе. Өстәмә N 2 к ГН 2.1.6.2309-07»;
18. ГН 2.1.6.2451-09 «Торак урыннарның атмосфера һавасында зарарлы матдәләрнең якынча куркынычсыз дәрәҗәсе. Өстәмә N 3 к ГН 2.1.6.2309-07»;

19. ГН 2.1.6.2505-09 «Торак урыннарның атмосфера һавасында зарарлы матдәләрнең якынча куркынычсыз дәрәҗәсе. Өстәмә N 4 к ГН 2.1.6.2309-07»;
20. ГН 2.1.6.2577-10 «Торак урыннарның атмосфера һавасында зарарлы матдәләрнең якынча куркынычсыз дәрәҗәсе. Өстәмә N 5 к ГН2.1.6.2309-07
21. ГН 2.1.7.2041-06 « Туфракта химик матдәләрнең рөхсәт ителгән иң чик концентрациясе (ПДК)»;
22.ГН 2.1.7.2511-09 «Туфракта химик матдәләрнең рөхсәт ителгән концентрациясе (ОДК)»;
23.ГН 2.1.8/2.2.4.2262-07 «Торак, җәмәгать биналары биналарында һәм авыл территорияләрендә 50 Гц ешлыгы булган магнит кырларының рөхсәт ителгән иң чик дәрәҗәләре».

ВЕТЕРИНАРИЯ-САНИТАРИЯ КАГЫЙДӘЛӘРЕ

1.Россия Федерациясенең Баш дәүләт ветеринария инспекторы тарафыннан 1995 елның 4 декабрендә ,13-7-2/469 номер астында расланган биологик калдыкларны җыю, утильләштерү һәм юк итү буенча ветеринария-санитария кагыйдәләре.

ҖИТӘКЧЕЛЕК ДОКУМЕНТЛАРЫ (РД, СО)

1.РД 34.20.185-94 (СО 153-34.20.185-94) «Шәһәр электр челтәрләрен проектлау буенча инструкция».
2.РД 45.120-2000(НТП 112-2000)«Технологик проектлау нормалары. Шәһәр һәм авыл телефон челтәрләре";
3.РД 52.04.212-86 (ОНД 86)«Предприятиеләр чыгарган зарарлы матдәләрнең атмосфера һавасында концентрациясен исәпләү методикасы»;
4.СО 153-34.21.122-2003 «Биналарны, корылмаларны һәм сәнәгать коммуникацияләрен яшеннән саклау буенча инструкция»

ТӨЗЕЛЕШТӘ ҖИТӘКЧЕ ДОКУМЕНТЛАР (РДС)

1. РДС 11-201-95 «Төзелеш проектларына дәүләт экспертизасын үткәрү тәртибе турында күрсәтмә»;
2.РДС 30-201-98 « Россия Федерациясе шәһәрләрендә һәм башка җирлекләрендә кызыл линияләрне проектлау һәм урнаштыру тәртибе турында инструкция»;
3.РДС 35-201-99 « Инвалидлар өчен социаль инфраструктура объектларында уңайлы мохит булдыру таләпләрен гамәлгә ашыру тәртибе».

ТӨЗЕЛЕШТӘ МЕТОДИК ДОКУМЕНТЛАР (МДС)

1.МДС 32-1.2000 « Вокзалларны проектлау буенча тәкъдимнәр».
2.МДС 13.-15.2000 «Россия Федерациясендә яшел үсентеләрне булдыру, саклау һәм карап тоту кагыйдәләре»;
3.МДС 15-2.99 «Шәһәр һәм авыл җирлекләрендә җирләрдән файдалану һәм саклау буенча дәүләт контролен гамәлгә ашыру тәртибе турында инструкция»;
4.МДС 30-1.99 «Шәһәр территорияләрен зоналаштыру схемаларын эшләү буенча методик тәкъдимнәр»;
5.МДС 35-1.2000«Инвалидлар һәм халыкның башка аз хәрәкәтләнүче төркемнәре ихтыяҗларын исәпкә алып, әйләнә-тирә мохитне, биналар һәм корылмаларны проектлау буенча тәкъдимнәр. 1нче чыгарылыш . "Гомуми нигезләмәләр";
6.МДС 35-2.2000 «Инвалидлар һәм халыкның башка аз хәрәкәтләнүче төркемнәре ихтыяҗларын исәпкә алып, әйләнә-тирә мохитне, биналар һәм корылмаларны проектлау буенча тәкъдимнәр. 2 нче чыгарылыш . "Шәһәр төзелеше таләпләре";

7.РСН 62-86 «РСФСРда автосервис объектларының составын һәм аларны гомумдәүләт һәм республика әһәмиятендәге автомобиль юлларында урнаштыру буенча Методик күрсәтмәләр».

ЯНГЫН КУРКЫНЫЧСЫЗЛЫГЫ НОРМАЛАРЫ (НПБ) ҺӘМ КАГЫЙДӘЛӘРЕ

1.НПБ 88-2001* «Янгын сүндерү һәм сигнализация урнаштыру. Проектлау нормалары һәм кагыйдәләре»;
2. НПБ 101-95 «Янгын саклау объектларын проектлау нормалары»;
3.НПБ 111-98* «Автозаправка станцияләре. Янгын куркынычсызлыгы таләпләре»;
КУРКЫНЫЧСЫЗЛЫК КАГЫЙДӘЛӘРЕ (ПБ)
1.ПБ 09-540-03«Шартлау куркынычы булган химия, нефть химиясе һәм нефть эшкәртү производстволары өчен шартлату куркынычсызлыгының гомуми кагыйдәләре";
2.ПБ 12-529-03 «"Газ бүлү һәм газ куллану системалары иминлеге кагыйдәләре";
3.ПБ 12-609-03 «Сыекландырылган углеводород газларын кулланучы объектлар өчен куркынычсызлык кагыйдәләре";

БАШКА ДОКУМЕНТЛАР
1Тарихи торак урыннарның тарихи һәм мәдәни ядкярләрне саклау зоналарының тарихи-архитектура терәк планнарын һәм проектларын эшләү буенча Методик тәкъдимнәр. Мәскәү, 1990 ел;.
2.. Шәһәр һәм авыл җирлекләре төзелешләреннән урман кишәрлекләренә кадәр янгынга каршы ераклыклар урнаштыру тәртибе турында методик рекомендацияләр. Мәскәү, 20.03.2012;
3.Электр җайланмаларын урнаштыру кагыйдәләре (ПУЭ).7 нче басма, Россия Федерациясе ягулык һәм энергетика министрлыгы, 2000 ел;
4. "ФСК ЕЭС" ААҖнең техник сәясәте турында нигезләмә, 02.06.2006;
5. Җылылык электростанцияләре, ВНИИГ П-78-2000 урнаштыру районында грунт сулары торышын тикшереп тору буенча тәкъдимнәр;
6. Эре шәһәрләрдә иҗтимагый-транспорт үзәкләрен (узелларны) проектлау буенча тәкъдимнәр. Россия Дәүләт Төзелеше. Шәһәр төзелеше буенча ЦНИИП. Мәскәү, 1998 ел;
7. Шәһәр һәм авыл җирлекләре урамнарын һәм юлларын проектлау буенча тәкъдимнәр. Шәһәр төзелеше буенча ЦНИИП. Мәскәү, 1994 ел;
8. Йорт яны территориясен төзекләндергәндә балалар өчен спорт һәм уен мәйданчыкларын урнаштыру буенча тәкъдимнәр (Россия Федерациясе региональ үсеш министрлыгының 2010 елның 14 декабреннән , 42053-ИБ/14 номерлы хаты);
9. Россия Федерациясе региональ үсеш министрлыгының 2011 елның 20 маеннан, 13137-ИП/08 номерлы «Линияле объектлар булмаган һәм капиталь төзелеш объекты составына керүче инженерлык-техник тәэмин итү челтәрләрен төзү, реконструкцияләү һәм капиталь ремонтлау өчен проект документлары турындагы» хаты.

ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ НОРМАТИВ ХОКУКЫЙ АКТЛАРЫ ҺӘМ БАШКА ДОКУМЕНТЛАР

1. «Татарстан Республикасында мәдәни мирас объектлары турында"2005 елның 1 апреленнән 60-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы законы»;

2. «Татарстан Республикасында шәһәр төзелеше эшчәнлеге турында"2010 елның 25 декабреннән 98-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы законы»;
3. «Автомобиль юллары һәм юл эшчәнлеге турында" 2009 елның 8 июлендәге 43-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы законы»;
4. «2011-2015 елларга Татарстан Республикасының социаль-икътисадый үсеш Программасын раслау турында» 2011 елның 22 апрелендәге 13 - ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы законы»;
5. "Татарстан Республикасының территориаль планлаштыру схемасын раслау турында"2011 елның 21 февралендәге 134 номерлы Татарстан Республикасы Министрлар кабинеты карары;
6. "Татарстан Республикасы территориясендә "Лоджияләргә һәм балконнарга пыяла тәрәзләр куйганда"территориаль төзелеш нормаларын куллану турында" 2001 елның 13 декабрендәге 885 номерлы Татарстан Республикасы Министрлар кабинеты карары.

ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ТҮБӘН КАМА МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫНЫҢ НОРМАТИВ ХОКУКЫЙ АКТЛАРЫ ҺӘМ БАШКА ДОКУМЕНТЛАР

1. «Татарстан Республикасы Түбән Кама муниципаль районының территориаль планлаштыру схемасын раслау турында»Татарстан Республикасы Түбән Кама район Советының 2012 елның 27 декабрендәге 18/7 номерлы карары.
2. «2011-2020 елларга Татарстан Республикасы Түбән Кама муниципаль районының коммуналь инфраструктурасы системасын комплекслы үстерү буенча озак сроклы максатчан программаны раслау турында»Татарстан Республикасы Түбән Кама район Советы карары.

2 нче кушымта
Түбән Кама муниципаль районының
шәһәр төзелешен проектлаштыруда
җирле нормативларга

ТЕРМИННАР ҺӘМ БИЛГЕЛӘМӘЛӘР

Антропоген йогынты-кеше эшчәнлегенең табигый мохиткә турыдан-туры яки турыдан-туры йогынтысы, ул нокталы, локаль яки глобаль үзгәрешләргә китерә.

Бизнес-инкубатор-кече, яңа төзелгән предприятиеләргә һәм яңа эш башлаучы эшмәкәрләргә ярдәм итү бурычларын хәл итүче оешма.

Буфер зонасы-төрле билгеләнештәге территорияләр (зоналар) арасында чикләнгән участогы, аларның үзара тискәре йогынтысын йомшартуны оештыручы.

Су саклау зонасы-суларны пычратуны, чүпләнүне һәм чистартуны булдырмау өчен махсус режим урнаштырылган акваторияләргә якын территория.

Әйләнә - тирәлеккә йогынты-әйләнә-тирә мохиткә тискәре яки уңай характердагы теләсә кайсы үзгәреш, тулысынча яки өлешчә кеше эшчәнлегенең экологик аспектлары нәтиҗәсе булып тора.

Керү төркеме - бинаның тышкы һәм эчке өлешләрдән торган өлеше. Тышкы өлеш, гадәттә, түбә һә сууткәргеч торбалар белән җиһазландырыла , шулай ук баскычлар, пандуслар, колонналар, коймалар керә. Эчке зонага - тамбур, вестибюль зонасы, коляска, гардероб, подъезд буенча дежур тору өчен бүлмәләр, сак посты, үткәрү бюросы һ.б. керә.

Шәһәр барлыкка китерүче база-хуҗалык профилен, аның зурлыгын һәм халыкның хезмәт белән мәшгульлеген билгели торган төп тармаклар.

Шәһәр төзелешен проектлау-территориаль планлаштыру документлары проектларын, шәһәр төзелешен зоналаштыру документларын һәм территорияне планлаштыру буенча документларны әзерләү эшчәнлеге.

Торак пункт чиге-торак пункт җирләренең тышкы чиге, ул аларны башка категория җирләрдән аерып тора.

Торак төркем-квартал (микрорайон) территориясе, ул торак йортлар, балалар бакчасы, гомуми кулланылыштагы яшелләндерелгән территорияләр, торак төркемдә яшәүчеләргә хезмәт күрсәтү белән бәйле башка объектлар урнаштыру өчен билгеләнгән.

Торак район-аерым торак йортларны, торак комплексларны урнаштыру һәм халыкны социаль инфраструктура объектлары комплексы һәм скверларны, бульварларны яки паркны үз эченә алган рекреацион территорияләр системасы белән тәэмин итү территориясенең бер өлеше.

Тыелган (куркыныч) зона-оешманың куркынычсызлыгын тәэмин итә торган һәм аның тышкы киртәләр янындагы территория.

Яшел зона-шәһәрдән 150 чакрымга кадәр сакланган санитар-гигиена һәм рекреация функцияләрен башкаручы беренче төркем урманнар категориясе.

Яшел үсентеләр-билгеле бер территориядә агач, куак һәм үлән үсемлекләре җыелмасы.

Авыл җирлекләренең яшел фонды-әлеге җирлекләр чикләрендәге агач-куак һәм үлән үсемлекләре белән капланган территорияләр җыелмасы. Авыл җирлекләренең яшел фондын саклау яшел фондны саклауны һәм үстерүне тәэмин итә торган һәм уңайлы әйләнә-тирә мохит булдыру өчен чаралар системасын күздә тота.

Җир кишәрлеге - федераль законнар нигезендә билгеләнгән җир өслегенең бер өлеше. Федераль закон белән билгеләнгән очракларда һәм тәртиптә ясалма җир кишәрлекләре булдырыла ала.

Рекреацион зоналар - муниципаль берәмлекләр, скверлар, парклар, бакчалар, буалар, күлләр, сусаклагычлар, пляжлар, гомуми файдаланудагы су объектларының яр буе полосалары, шулай ук ял, Туризм, физик культура һәм спорт белән шөгыльләнү өчен файдаланыла торган һәм файдаланыла торган башка территорияләр чикләрендә урнашкан зоналар.

Су объектларын рекреацияләү зонасы - су объекты яки аның янәшәсендәге ярлы, ял итү өчен файдаланыла торган участогы

Инвалидлар-организм функцияләренең нык бозылуына, шул исәптән терәк-хәрәкәт аппараты зарарлануга, тормыш эшчәнлеген чикләүгә китерә торган һәм аларны социаль яклау кирәклеген тудыра торган күрү һәм ишетү җитешсезлекләренә бәйле, сәламәтлекләре чикләнгән кешеләр.

Биналарның инженерлык җиһазлары-халыкның көнкүреше һәм хезмәт эшчәнлеге өчен уңайлы шартлар тәэмин итүче техник җайланмалар комплексы.

Инфраструктура-тормыш эшчәнлеген һәм әйләнә-тирә мохитне тәэмин итүче хуҗалык эшчәнлегенең ярдәмче системалары һәм тармаклары комплексы.
Инновацияләр инкубаторы-тикшеренүләрнең өстенлекле (эзләнү) юнәлешләрен гамәлгә ашыручы һәм аларның старт үсешен тәэмин итүче зур булмаган предприятиеләр һәм фирмалар зонасы.
Тарихи-архитектура тыюлык территориясе-һәйкәлләрне һәм аларның тарихи тирәлекләрен саклау һәм реставрацияләү белән бергә, аны музей экспонаты буларак түгел, ә заманча тормыш эшчәнлеге өчен яраклы мохит буларак куллану күз алдында тотыла торган җирлек территориясе.
Әйләнә-тирә мохиткә һәм кеше сәламәтлегенә йогынты чыганаклары-сәнәгать мәйданыннан читтә барлыкка килә торган пычрану дәрәҗәсе ПДК һәм/яки ПДДДАН артып киткән объектлар,яисә торак зоналарны пычратуга керткән өлеш 0,1 ПДК дан артып китә.
Квартал-җирлектәге барлык төзелеш зоналарының планлаштырылган әгъзасы берәмлеге, ул кызыл линия чикләрендә урамнар яки транспорт юллары белән бүлеп бирелә. Зурлыгы буенча зур булмаган (8-10 гектар) торак зонаның кварталы, кагыйдә буларак, көндәлек хезмәт күрсәтүнең тулы комплексына ия түгел.
Коммуналь-склад зонасы-коммуналь һәм склад объектларын, торак-коммуналь хуҗалык объектларын, транспорт объектларын, күпләп сату объектларын урнаштыру зонасы.
Төзелешнең тыгызлыгы коэффициенты-биналарның һәм корылмаларның барлык катлары мәйданының участок мәйданына мөнәсәбәте.
Төзелеш коэфффициенты-биналар һәм корылмалар астында урнашкан мәйданның кишәрлек мәйданына мөнәсәбәте.
Кызыл линияләр - гомуми файдаланудагы территорияләрнең гамәлдәге, планлаштырыла торган (үзгәртелә, яңа барлыкка килә торган) чикләрен, электр тапшыру линияләре, элемтә линияләре (шул исәптән линия-кабель корылмалары), торба үткәргечләр, автомобиль юллары, тимер юл линияләре һәм башка шундый корылмалар (линия объектлары) урнашкан җир кишәрлекләре чикләрен билгели торган кызыл линияләр.
Урман паркы-халык ял итә торган төзекләндерелгән урман территориясе.
Линия объектлары-озынлиния объектлар системасы (электр челтәрләре, магистраль газүткәргечләр, нефть үткәргечләр һәм нефть продуктлары, элемтә линияләре, автомобиль юллары, тимер юл линияләре), алар кызыл линия чикләрендә урнашкан һәм элемтәне тәэмин итү, электр энергиясен тапшыру, газ, нефть һәм нефть продуктларын транспортлау, транспорт чаралары хәрәкәте өчен билгеләнгән. Ике һәм аннан да күбрәк капиталь төзелеш объектын тәэмин итүче инженер-техник челтәрләр аерым линия объекты буларак карала, аңа квартал газүткәргечен һәм башка линия объектларын (суүткәргеч, канализация, линия-кабельле элемтә корылмалары һ.б.) кертергә мөмкин.
Төзелешне җайга салу линиясе-биналар, корылмалар һәм корылмалар урнаштырганда, кызыл линиядән яисә җир участогы чикләреннән чигенеп, төзелешнең чиге(СП 42.13330.2011)
Халыкның аз хәрәкәтләнүче төркемнәре-сәламәтлекләре чикле булган,мөстәкыйль хәрәкәт иткәндә, кыенлыклар кичерүче кешеләр. Биредә халыкның аз хәрәкәтләнүче төркемнәренә инвалидлар, вакытлыча сәламәтлекләре бозылган кешеләр, йөкле хатын-кызлар, өлкән яшьтәге кешеләр һ. б. кертелгән.
Магистраль җылылык энергетикасы челтәре-ул махсус җылылык энергетикасы челтәре, аның төп функциясе-җылылык энергиясе чыганагыннан микрорайонга, кварталга яки сәнәгать предприятиесенә кадәр җылылык китерүчене транспортлау һәм китерү.

Магистральара территория-җирлекнең транспорт магистральләре белән төзелеш системасында бүлеп бирелә торган территория. Конкрет шартларга карап, кварталларга керергә яки эре территориаль массив рәвешендә хәл ителергә мөмкин. Магистральара территориянең мәйданы, төзелеш характерына һәм вакытына карап, 30-1000 гектар.

Микрорайон-торак зонаның функциональ структурасының төп берәмлеге. Торак йортлар һәм халыкка көндәлек мәдәни-көнкүреш хезмәте күрсәтү дәрәҗәсен тәэмин итүче якын-тирә иҗтимагый учреждениеләрне үз эченә ала.

Музей-тыюлык-тарих һәм мәдәният һәйкәлләре төркеме, анда тарихи-архитектура, сәнгать, ландшафт һәм табигый комплексларның музей күрсәтү объекты буларак саклана һәм кулланыла.

Яшелләндерелгән территорияләр-шәһәр яки муниципаль әһәмияттәге гомуми файдаланудагы төрле территориаль зоналарда урнашкан, рекреацион һәм экологик максатларда куллану һәм яшелләндерү өчен билгеләнгән, чикләнмәгән затлар даирәсе өчен билгеләнгән, шул исәптән парклар, бакчалар, скверлар, бульварлар.

Аеруча саклана торган табигый территорияләр - аеруча саклаулы табигать территорияләре-табигать саклау, фәнни, тарихи-мәдәни, эстетик, рекреацион, сәламәтләндерү әһәмияте булган территорияләр.

Шәһәр төзелеше үсешенең перспектив территориясе-шәһәрнең алга таба үсеше өчен бүлеп бирелә торган һәм социаль инфраструктура, җитештерү билгеләнеше, инженерлык һәм транспорт инфраструктурасы объектларын урнаштыру һәм халыкның рекреацион ихтыяҗларын тәэмин итү өчен файдаланыла торган территория.

Җәяүлеләр зоналары-җәяүлеләр өчен билгеләнгән территорияләр, бу зоналарда хезмәт күрсәтүче махсус транспорттан тыш башка транспорт хәрәкәте рөхсәт ителми.

Завод алды зонасы-җитештерү предприятиесенең иҗтимагый чараларын уздыру өчен буш урын. Аны эшчеләрнең төп керү-чыгу юлларыянында урнаштырырга кирәк. Завод алды зонасы предприятие территориясеннән читтә урнашкан. Аны гомумзаводның административ-көнкүреш объектлары формалаштыралар.

Йорт яны территориясе-билгеләнгән чикләрдә һәм анда урнашкан торак бина, торак яки башка максатлар (биналар) өчен билгеләнгән аерым өлешләр гражданнар, Россия Федерациясе, Россия Федерациясе субъектлары, муниципаль берәмлекләр (йорт хуҗалары) - хосусый, дәүләт, муниципаль һәм башка милек рәвешләрендә, ә калган өлешләре (гомуми мөлкәт) аларның гомуми өлешле милкендә.

Сәнәгать зонасы-әйләнә-тирә мохиткә йогынты ясауның төрле нормативлары булган җитештерү объектларын урнаштыру зонасы, кагыйдә буларак, киңлеге 50 метрдан артык булган санитар-саклау зоналары, шулай ук тимер юл юллары төзүне таләп итә.

Сәнәгать үзәге-ярдәмче производстволарның һәм хуҗалыкларның, инженерлык корылмаларының, коммуникацияләрнең гомуми объектлары, бердәм көнкүреш һәм башка хезмәт күрсәтү системасы булган предприятиеләр төркеме. Мөстәкыйль рәвештә яки сәнәгать зонасы составында аның структур өлеше буларак урнаша ала.

Бүлү челтәре-магистраль челтәрләрдән биналарга тарату челтәрендә җылылык энергиясен транспортлау һәм китерү. Җирләрне рекультивацияләү-бозылган җирләрнең продуктивлылыгын һәм халык хуҗалыгы кыйммәтләрен торгызуга, шулай ук җәмгыять мәнфәгатьләренә туры китереп әйләнә-тирә мохит шартларын яхшыртуга юнәлтелгән эшләр комплексы.

Санитар-саклау зонасы-сәнәгать мәйданчыклары, Корылмалар һәм башка җитештерү һәм авыл хуҗалыгы объектлары чикләре һәм торак төзелеше, рекреацион зоналар арасындагы территория, ул пычраткыч матдәләр атмосферасының җир асты катламында тотуның таләп

ителгән гигиена нормаларын тәэмин итү, предприятиеләрнең, транспорт коммуникацияләренең, халыкка электр тапшыру линияләренең тискәре йогынтысын киметү өчен билгеләнгән.

Халыкны күчерү системасы-функцияләрне төгәл бүлү, җитештерү һәм социаль элемтәләр булган торак урыннарның территориаль ярашуы.

Яшәү тирәлеге-кешенең яшәү шартларын билгели торган әйләнә-тирә (табигый һәм ясалма) мохит объектлары, күренешләре һәм факторлары җыелмасы.

Уртача мохитле район - бер үк төрле яки якын урта характеристикалы (морфотиплар) кварталлар төркеме.

Җирлекнең территориаль зонасы - шәһәр төзелешенең өстенлекле төренә караган зонасы.

Техник коридор-өлешчә туры килә торган яки сак зоналарына яки бүлеп бирелгән полосаларга туры килә торган коммуникацияләр (торбаүткәргечләр, кабельләр, электр тапшыру линияләре һ.б.) салынган җир участогы.

Функциональ зоналар-территориаль планлаштыру документлары белән чикләр һәм функциональ билгеләнеше билгеләнгән зоналар.

Бер фатирлы торак йорт участогы-квартал территориясенең бер гаиләнең уртак яшәү өчен билгеләнгән һәм аның белән бәйле туганнары яки якыннарының якыннары булган торак йортны урнаштыру өчен квартал территориясенең бер өлеше яки квартал урнаштыру өчен, һәм ял итү мәйданчыкларын, уен, спорт, хуҗалык мәйданчыкларын, гаражларны (стоянкаларны) урнаштыру төгәл функциональ зоналаштырылган йорт яны территориясе .

Күп фатирлы торак йортның бер өлеше-квартал территориясенең бер өлеше яки анда фатирларлардан тыш гомуми бүлмәләрне һәм йорт яны территориясенең төгәл функциональ зоналаштырылган һәм ял итү мәйданчыкларын, уен, спорт, хуҗалык мәйданчыкларын, гаражларны (стоянкаларны) урнаштыру өчен билгеләнгән.

Сәнәгать районында һәм торак йортлар тирәсендә халыкка иҗтимагый хезмәт күрсәтүче комплекслы учреждениеләр һәм биналар.

Экологик каркас-шәһәр төзелешен үзләштерү системасын (антропоген каркасны) формалаштыручы төрле төрдәге яшел территорияләр системасы. Экологик каркас төрле категорияләрдәге урман массивлары, аеруча сакланырга тиешле табигать территорияләре, урмандагы саклау полосалары, сулыкларның саклау зоналары, җитештерү һәм инженерлык корылмаларының саклау зоналары һ. б. хисабына барлыкка килә.

Түбән Кама муниципаль районының
шәһәр төзелешен проектлаштыру буенча
Җирле нормативларының
3нче номерлы кушымтасы

АВЫЛ ҖИРЛЕКЛӘРЕ ТЕРРИТОРИЯЛӘРЕН ОЕШТЫРУ

1 нче таблица

ХАЛЫКНЫҢ УРТАЧА ЕЛЛЫК САНЫ
(ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ИКЪТИСАД МИНИСТРЛЫГЫ ФАРАЗЫНА ТУРЫ КИЛГӘН)

(мең кеше)

Муниципаль район исеме	2009 ел	2015 ел	2020 ел	2035 ел
1	2	3	4	5
Түбән Кама муниципаль районы	35,73	38,045	40.78	50,05

2 нче таблица

ХЕЗМӘТ КҮРСӘТҮ УЧРЕЖДЕНИЕЛӘРЕ ҺӘМ ПРЕДПРИЯТИЕЛӘРЕНЕҢ ҖИР КИШӘРЛЕКЛӘРЕ КҮЛӘМЕН ИСӘПЛӘҮ НОРМАЛАРЫ

Учреждениеләр, предприятиеләр, корылмалар	Үлчәү берәмлеге, үлчәүче	1000 кешегә тәкъдим ителгән тәэмин ителеш (минимум чикләрендә)		Җир кишәрлегенең күләме, кв. метр/үлчәү, аерым очракларда-гектарларда (га)	Искәрмәләр
		Үзәк утарлар	авыл җирлекләре		
1	2	3	4	5	6
I. Мәгариф учреждениеләре					
Мәктәпкәчә белем бирү учреждениеләре	1 урын	Җирлекнең демографик структурасына бәйле рәвештә		Сыйдырышлылык: 100 урынга кадәр-40;	Мәктәпкәчә оешмалар белән тәэмин ителеш дәрәҗәсе (1 - 6 ел) 85% чикләрендә билгеләнә.

		билгеләнә		100дән артык-35; оешмалар комплексында 500 урын - 30 урын. Җир кишәрлекләре күләме кимергә мөмкин: реконструкция шартларында - 25кә%; рельефта 20% тан артык - 15% ка%; торак пунктларда-яңа төзелешләрдә-10% ка (яшелләндерү мәйданын кыскарту хисабына)	Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының "2014 елга кадәр иҗтимагый инфраструктура, социаль хезмәт күрсәтүләр белән тәэмин ителешнең социаль гарантияләре дәрәҗәсен билгеләү турында" 2009 ел, 26 гыйнвар, 42 нче карары нигезендә мәктәпкәчә оешмаларның төп төрләренең гомуми мәйданының уртача нормативы: шәһәр җирлекләре - бер тәрбияләнүчегә 11,28 кв. метр; авыл җирлекләре - бер тәрбияләнүчегә 14,36 кв. метр. Мәктәпкәчә яшьтәге балалар учреждениеләренең комфортлылык күрсәткечләренә (минималь, оптималь һәм югары) карап, мәктәпкәчә оешмаларның төп гомуми мәйданының чагыштырма күрсәткечләре нормативлары түбәндәгечә:: шәһәр җирлекләре - 10,57 - 17,34 кв. метр, авыл җирлекләре-10,49-24,75 кв. метр (Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 1996 елның 3 июлендәге 1063-р номерлы күрсәтмәсе нигезендә)
Мәктәпкәчә белем бирү учреждениеләренең коррекцияле төркемнәрендә сыйдырышлылыкны билгеләү чикләре	гомуми мәйданда тәрбияләнгән 1 кешегә кв. метр	15,04 - 45,12	17,05 - 51,16		Анның сыйдырышлылыгына карап, Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының "2019 елга кадәр иҗтимагый инфраструктура, социаль хезмәт күрсәтүләр белән тәэмин ителешнең социаль гарантияләре дәрәҗәсен билгеләү турында"2009 елның 26 гыйнварындагы 42 номерлы карары нигезендә" 2019 елга кадәр иҗтимагый инфраструктура, социаль хезмәт күрсәтүләр белән тәэмин

				итүнең социаль гарантияләре дәрәҗәсен билгеләү турында " 2009 елның 26 гыйнварындагы 42 номерлы карары
Гомуми белем бирү учреждениеләре	1 урын	Җирлекнең демографик структурасына бәйле рәвештә билгеләнә	Сыйдырышлылык: 400 урынга кадәр-50; 400-500 урын-60; 500-600 урын - 50; 600-800 урын-40; 800-1100 урын-33; 1100-1500 урын-21; 1500-2000 урын-17 (реконструкция шартларында 20% ка кимергә мөмкин)	I-XI сыйныф укучыларын колачлау дәрәҗәсе-100%. Мәктәпнең спорт зонасы торак белем бирү физкультура-сәламәтләндерү комплексы белән берләшергә мөмкин. Гомуми белем бирү учреждениеләре биналарының гомуми мәйданының чагыштырма күрсәткечләре нормативлары: Смена вакытында-1: шәһәр җирлекләре - 16,96 - 31,73 кв. метр, авыл җирлекләре - 10,07 - 22,25 кв. метр (сыйдырышлылыгына карап, Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 1996 елның 3 июлендәге 1063-р номерлы күрсәтмәсе нигезендә). 1,5 смена булганда коэффициентны - 0,6665 яки формуласын (а - а/3) кулланырга кирәк, анда - смена вакытында норматив күрсәткеч.
мәктәп-интернатлар	1урын	Задание буенча проектлау, 0,6 дан ким булмаганда	Сыйдырышлылык: 200-300 урын-70; 300-500 урын-65; 500 һәм аннан күбрәк урын-45	Мәктәп бинасын (йокы корпусын)җир кишәрлегендә урнаштырганда җир кишәрлегенең мәйданын 0,2 гектарга арттырырга кирәк
Башлангыч гомуми белем бирү оешмасы	1 урын	Задание буенча проектлау, 3,0 дән ким булмаганда	Әлеге кушымтаның 6 нчы таблицасы буенча	Торак зонасы, уку һәм ярдәмче хуҗалыклар, автодромнар күләме күрсәтелгән күләмгә керми. Башлангыч һөнәри белем бирү

				учреждениеләренең гомуми мәйданының чагыштырма күрсәткечләре нормативлары: шәһәр һәм авыл җирлекләре-13,56-26,26 кв. метр (сыйдырышлылыгына карап, Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 1996 елның 3 июлендәге 1063-р номерлы күрсәтмәсе нигезендә)
Урта гомуми белем бирү оешмасы	1 урын	Задание буенча проектлау	Задание буенча проектлау	Урта һөнәри белем учреждениеләренең гомуми мәйданының чагыштырма күрсәткечләре нормативлары: шәһәр һәм авыл җирлекләре - 8,2 - 13,7 кв. метр (сыйдырышлылыгына карап, Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 1996 елның 3 июлендәге 1063-р номерлы күрсәтмәсе нигезендә
Һөнәри белем бирү оешмалары, колледжлар, лицейлар	1 урын	Задание буенча проектлау, 3,0 дән ким булмаганда	Әлеге кушымтаның 2 нче таблицасы буенча	Җир кишәрлекләре авыл җирлекләрендә урнашкан авыл хуҗалыгы юнәлешендәге уку йортлары өчен 50% ка артырга мөмкин. Төзекләндерү шартларында гуманитар профильдәге уку йортлары өчен 30% ка кимергә мөмкин. Урта һөнәри белем учреждениеләре гомуми мәйданының чагыштырма күрсәткечләре нормативлары-14,39-22,51 кв. метр (сыйдырышлылыгына карап, Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 1996 елның 3 июлендәге 1063-р номерлы күрсәтмәсе нигезендә)
Мәктәптән тыш учреждениеләр	1 урын	Мәктәп укучыларының гомуми саныннан 120% ы, шул исәптән биналар төрләре буенча, %:	Задание буенча проектлау	Мәктәпкәчә яшьтәге балаларны билгеле бер колачлау күздә тотыла. Авыл җирлекләрендә мәктәптән тыш

		яшь туристлар станциясе-0,4%; 20 нче балалар-яшүсмерләр спорт мәктәбе%; балалар сәнгать мәктәбе яки музыка, сәнгать, хореография мәктәбе - 12%		учреждениеләр өчен урыннар гомуми белем бирү мәктәпләре биналарында каралырга тәкъдим ителә. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының "2014 елга кадәр иҗтимагый инфраструктура, социаль хезмәт күрсәтүләр белән тәэмин ителешнең социаль гарантияләре дәрәҗәсен билгеләү турында"2009 елның, 26 гыйнварыннан, 42 нче карары нигезендә
Югары белем бирү мәгариф оешмалары	1урын	Задание буенча проектлау, 3,0 дән ким булмаганда	Югары белем бирү мәгариф оешмалары зонасы(уку зонасы), га, 1 мең студентка: югары белем бирү мәгариф оешмалары: техник - 4-7; авыл хуҗалыгы - 5-7; медицина, фармацевтика - 3-5; икътисад, педагогика, мәдәният, сәнгать, архитектура - 2-4; квалификация күтәрү институтлары һәм читтән торып югары белем бирү оешмалары-0,5 коэффициенты белән профиль; махсус зона - проектлау заданиесе буенча; спорт зонасы-1-2; студентлар тулай тораклары зонасы-	Югары белем бирү оешмасының җир кишәрлеге реконструкция шартларында 40% ка киметелергә мөмкин. Берничә югары белем бирү оешмасын бер участокта тупланып урнаштырганда, уку йортларының җир участокларының суммар территориясен 20 процентка киметергә киңәш ителә. Югары белем бирү оешмаларының гомуми мәйданының чагыштырма күрсәткечләре нормативлары-3,1-15,3 кв. метр (сыйдырышлылыгына карап, Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 1996 елның 3 июлендәге 1063-р номерлы күрсәтмәсе нигезендә)

			1,5-3. Югары белем бирү физик культура оешмалары – проектлау заданиесе буенча	
II. Сәламәтлек саклау һәм социаль хезмәт күрсәтү учреждениеләре				
Ярдәмче биналар һәм корылмалар булган барлык типтагы стационарлар	1 ятак-урын	Сәламәтлек саклау органнары тарафыннан билгеләнә торган проектлау заданиесе буенча, әмма 13,47 тән дә ким түгел	Сыйдырышлылык: 50 ятакка кадәр-300; 50-100 ятак - 300-200; 100-200 ятак- 200-140; 200-400 ятак - 140-100; 400-800 ятак - 100-80; 800-1000 ятак - 80-60; 1000нән артык ятак - 60 (реконструкция шартларында 25% ка кимергә мөмкин). Торак пункттан читтә урнашкан хастаханәләрнең күләмен арттырырга кирәк: йогышлы һәм онкологик авырулар - 15% ка; туберкулез һәм психиатрия - 25% ка; олылар өчен тернәкләндерү дәвалау - 20% ка, балалар өчен - 40% ка%	Шәһәр җирлеге өчен тәэмин ителеш нормативы халыкка стационар хезмәт күрсәтү өчен кирәкле барлык ятак фондын үз эченә ала (шәфкать туташы хезмәтенә караганятакларны, ярымстационар ятакларны һәм башкаларны да кертеп). Йөкле хатын-кызлар һәм бала табучылар өчен коеклар (табиблык һәм акушерлык) саны стационарларның гомуми санынннан 1 мең кешегә 0,85 ятак (15 - 49 яшькә кадәрге хатын - кызларга исәплләгәндә) бүлеп бирү шарты беләнкиңәш ителә. 1 ятакка балалар өчен норманы 1,5 коэффициенты белән кабул итәргә кирәк. Бала тудыру йортларының участогы мәйданын 0,7 коэффициенты белән кабул итәргә кирәк
Амбулатор-	Сменага 1	Сәламәтлек саклау органнары	100 кешегә 0,1 га туры	Бер дәвалау-профилактика оешмасына

поликлиника челтәре, стационардан башка диспансерлар	тапкыр бару	тарафыннан билгеләнә торган проектлауга бирелгән задание буенча, әмма кимендә 18,15		килгәндә, әмма объектка 0,3 га дан ким булмаган	берләшкән стационар һәм сырхауханәнең җир участоклары күләме тиешле нормалар буенча аерым билгеләнә һәм аннан соң гомумиләштерелә
Диагностика - консультация үзәге	гомуми мәйданы кв. метр	Задание буенча проектлау		Объектка 0,3 - 0,5 га	Район үзәгендәге дәвалау учреждениесендәурнаштыру яхшырак.
Фельдшер яки фельдшер-акушерлык пункты	1 объект	Задание буенча проектлау		0,2 га	
Ашыгыч ярдәм станциясе (подстанциясе)	1 автомобиль	0,1		Бер автомобильгә 0,05 га, әмма 0,1 га ким булмаган күләмдә	Махсус автомобильдә 15 минутлык ара чикләрендә
Күчмә медицина ярдәме пункты	1 автомобиль		0,2	Бер автомобильгә 0,05 га, әмма 0,1 га ким булмаган күләмдә	Махсус автомобильдә 30 минутлык ара чикләрендә
Аптека		Задание буенча проектлау (якынча)		Объектка 0,2 - 0,3 га	Авыл җирлекләрендә, кагыйдә буларак, амбулаториядә һәм ФАПта, янкорма корылма булырга мөмкин.
	гомуми мәйданы кв. метр	50,0	14,0		
Сөт кухнялары (1 яшькә кадәрге балалар өчен)	тәүлегенә 1 балага 1порция	4		Тәүлегенә 1 мең порций 0,015 га, ләкин 0,15 гектардан да ким булмаган күләмдә	

Сөт кухняларының тарату пунктлары	1 балага исәпләнгән гомуми мәйданның кв. метры	0,3		Задание буенча проектлау	Янкорылмалар
Халыкка социаль хезмәт күрсәтү комплексы үзәге	1 үзәк	шәһәр җирлегенә бер туры килә яки задание буенча проектлау		35-106-2003 СП нигезендә "Өлкән яшьтәге кешеләргә социаль хезмәт күрсәтү учреждениеләрен исәпләү һәм урнаштыру"	Янкорма булырга мөмкин
Инвалидларны тернәкләндерү үзәкләре					
Социаль хезмәт күрсәтү комплексы үзәкләренең социаль-тернәкләндерү бүлекләре				Сыйдырышлыгы: 100 урын-бер урынга 13,5 кв. метр; 200 урын-бер урынга 10,7 кв. метр; 300 урын-бер урынга 8,9 кв. метр	35-107-2003 номерлы СП нигезендә "Билгеле бер яшәү урыны булмаган затларны вакытлыча тору учреждениеләре биналары"
Гаиләгә һәм балаларга социаль ярдәм күрсәтү бүлекчәсе	1 үзәк	шәһәр җирлегенә бер яки 50 мең кешегә исәпләнгән 1 учреждение исәбеннән		Задание буенча проктлау	Янкорма булырга мөмкин
Социаль тернәкләндерүгә	1 объект	10,0 мең балага бер		Шул ук	Янкорма булырга мөмкин

мохтаҗ балигъ булмаганнар өчен махсуслаштырылган учреждениеләр		яисә задание буенча проектлау			
Мөмкинлекләре чикләнгән балалар һәм яшүсмерләр өчен тернәкләндерү үзәкләре	1 объект	1 мең балага бер яисә задание буенча проектлау			Янкорма булырга мөмкин Шәһәр җирлегендә мөмкинлекләре чикләнгән 1,0 мең бала булганда 1 үзәк төзелә (Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 1996 елның 3 июлендәге 1063-р номерлы күрсәтмәсе белән расланган Социаль нормативлар һәм нормалар нигезендә).
Халыкка социаль хезмәт күрсәтү комплексны үзәкләре өйдә социаль хезмәт күрсәтү бүлекчәсе	1 объект	Әлеге категориядәге 120 кешегә 1.		Шул ук	Янкорма булырга мөмкин
Картлар һәм инвалидлар өчен интернат-йорт	1 урын	3,0		Сыйдырышлылык: 50 урын-бер урынга 38 кв. метр; 100 урын-бер урынга 27 кв. метр; 200 урын-бер урынга 20 кв. метр	Торак пунктлардан читтә дә урнаштырырга мөмкин. Исәпләү нормаларын социаль-демографик үзенчәлекләргә бәйле рәвештә төгәлләштерергә кирәк (35-112-2005 номерлы СП нигезендә "Интернат-йортлар")
Психоневрология интернаты	1 урын	3,0		Сыйдырышлылык: 200 урынга кадәр-1 урынга 125 кв. метр; бер урынга 200-400-100 кв. метрдан артык;	

			1 урынга 400 дән 600-80 кв. метрга кадәр	
Сугыш һәм хезмәт ветераннары һәм ялгыз картлар өчен (60 яшьтән) махсус торак йортлар һәм фатир төркемнәре	1 кеше	60		Шул ук
Махсус торак йортлар һәм инвалидлар өчен кресло-коляскада һәм аларның гаиләләре	1 кеше	0,5		Шул ук
Инвалидлар һәм аларның гаиләләре өчен махсус торак йортлар һәм кресло-коляскалар	1 урын	3,0	Сыйдырышлылык 100 урынга- 80 кв. метр; 120 урынга-60 кв. метр; 200 урынга-50 кв. метр	Инвалид балалар өчен интернат-йортларны аерым районнарда, шәһәр яны территорияләрендә, янгын депосына хезмәт күрсәтү радиусы чикләрендә гамәлдәге инженерлык коммуникацияләре янында, сәнәгать предприятиеләреннән, Транспорт һәм тимер юлларның интенсив хәрәкәте булган урамнардан һәм юллардан, шулай ук югары тавыш, һава һәм туфрак пычрануның башка чыганакларыннан кимендә 3000 метр ераклыкта урнаштырырга кирәк (35-117-2006 номерлы СП нигезендә "Инвалид балалар өчен интернат-йортлар").
Акылга зәгыйфь балалар өчен балалар интернат-йорты	1 урын	2,0		
Ата-ана тәрбиясеннән мәхрүм калган балалар һәм яшүсмерләр өчен приют	1 объект	Задание буенча проектлау, әмма 10,0 мең балага 1дән дә ким түгел	1 урынга 8,1 кв. метр	35-106-2003номерлы СП нигезендә "Өлкән яшьтәге кешеләргә социаль хезмәт күрсәтү учреждениеләрен исәпләү һәм урнаштыру"

Төнлә куну йортлары, социаль адаптация үзәкләре	1 объект	Шәһәр җирлегенә бер яки задание буенча проектлау	Сыйдырышлылык: 25 урын-бер урынга 9,8 кв. метр; 50 урын-бер урынга 9,0 кв. метр; 100 урын-бер урынга 9,0 кв. метр	Исәпләү нормаларын кирәкле социаль ярдәм дәрәҗәсенә карап кабул итәргә, социаль-демографик үзенчәлекләренә карап һәм "Билгеле бер яшәү урыны булмаган затларның вакытлыча тору учреждениеләре биналары" 35-107-2003номерлы СП нигезендә төгәлләштерергә кирәк.
Яшьләр эшләре буенча оешмалар учреждениеләре	гомуми мәйданы кв. метр	25	Задание буенча проектлау	Күппрофильле учреждениеләр составында булырга мөмкин.. Учреждениене яшьләр сәясәте өлкәсенә кертүнең төп критерие-шөгыльләнүчеләрнең кимендә 50% ы 12-23 яшьләрдә һәм озак вакыт аралыгында булуы шарт.
	Эш урыны	2 (педагог, тренер, социаль хезмәткәр һ.б.)		
Санаторийлар (туберкулезсыз)	1 урын	5,87	125 - 150	Реконструкция шартларында участокларның күләмен киметергә рөхсәт ителә, әмма 25 проценттан да артык түгел
Балалар белән ата-аналар өчен шифаханәләр һәм балалар шифаханәләре (туберкулезсыз)	1 урын	0,7	145 - 170	Шул ук
	1 урын/ мең бала	3,1		
Санаторий-профилакторийлар	1 урын	0,3	70 - 100	Шәһәр чикләрендә урнашкан санаторий-профилакторийларда җир кишәрлекләре күләмен киметергә рөхсәт ителә, әмма 10 проценттан да артык түгел
Балалар өчен санатор-лагерьлар	1 место	0,7	200	
Ял	1 место	0,8	120 - 130	

йортлары(пансионатлар)				
Балалы гаиләләр өчен ял йортлары(пансионатлар)	1 урын	0,01	140 - 150	
Предприятиеләр һәм оешмаларның ял базалары, яшьләр лагерьлары	1 урын	Задание буенча проектлау	140 - 160	
Балалар лагерьлары	1 урын	0,05	150 - 200	
Өлкән сыйныф укучыларының сәламәтләндерү лагерьлары	1 урын	0,05	175 - 200	
Мәктәпкәчә белем бирү оешмалары дачалары	1 урын	Задание буенча проектлау	120 - 140	
Туристик кунакханәләр	1 урын	Задание буенча проектлау, якынча 5 - 9	50 - 75	Иҗтимагый үзәкләрдә урнашкан туристлык кунакханәләре өчен җир кишәрлекләре күләме коммуналь кунакханәләр өчен билгеләнгән нормалар буенча кабул итәргә рөхсәт ителә
Туристик базалар	1 урын	Шул ук	65 - 80	
Балалы гаиләләр өчен туристик базалар	1 урын	Шул ук	95 - 120	
Шәһәр читендәге ял	1 место	10 - 15	Задание буенча проектлау	

базалары, ял көне турбазалары, балык тоту-аучылык базалары: төнлә куну өчен				
Төнлә куну булмаганда		72 - 112		
Мотельләр	1 урын	2 - 3	75 - 100	
Кемпинглар	1 урын	5 - 9	135 - 150	
III. Мәдәният һәм сәнгать учреждениеләре				
Мәдәни-массакүләм эш, ял һәм һәвәскәрләр эшчәнлеге өчен бүлмәләр	гомуми мәйданы кв. метр	50 - 60	Задание буенча проектлау	Муниципаль районның административ үзәгендә, Клуб тибындагы учреждениеләрне методик яктан тәэмин итү максатыннан, җирлекләрнең ялын оештыру һәм җирле традицион халык сәнгатен үстерү өчен шартлар тудыру максатыннан, клуб тибындагы учреждениеләрне методик яктан тәэмин итү максатыннан, мәгълүмати-методик үзәкләр Укучылар һәм халык өчен җәяү йөрү мөмкинлеге чикләрендә 500 метрдан да ким булмаган күләмдә (нормативларны суммалап) файдалану өчен мәдәни-массакүләм һәм физкультура-сәламәтләндерү эшләрен оештыру өчен бердәм комплекслар булдырырга киңәш
Клублар	1 урын	80	Шул ук	
Кинотеатрлар	1 урын	25 - 35	Шул ук	
Музейлар	1 учреждение	Муниципаль районга 1-2 булырга мөмкин	Шул ук	
Видеозаллар, аттракционнар залы	гомуми мәйданы кв. метр	3	Шул ук	

Ачык китапханәләр	1 кешегә экз.	5-7	7-9	Шул ук	ителә. Район әһәмиятендәге кинотеатрлар һәм клубларның чагыштырмасы 40-50% күләмендә тәкъдим ителә. Кинотеатрлар кимендә 10 мең кеше яшәгән җирлекләрдә каралган. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының "2014 елга кадәр иҗтимагый инфраструктура, социаль хезмәт күрсәтүләр белән тәэмин ителешнең социаль гарантияләре дәрәҗәсен билгеләү турында" 2009 елның, 26 гыйнварыннан, 42 нче карары нигезендә, китапханәдә абонемент мәйданы 1000 томга 5,5 кв.метр, уку залы мәйданы 100 кешегә 1,5 кв. метр тәшкил итә.
Шәһәр клублары, мең кеше: 10га кадәр 10нан 50гә кадәр 50дән 100гә кадәр	Корылма, 1000 кешегә урын	 1 50 30		Шул ук	Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 1996 елның 3 июлендәге 1063-р номерлы күрсәтмәсе белән расланган социаль нормативлар һәм нормалар нигезендә кабул ителде (2001 елның 14 июлендәге, 2007 елның 13 июлендәге үзгәрешләр белән).
Авыл клублары, кеше 500гә кадәр 500дән-1000гә кадәр 1000 нән -2000гә кадәр 2000нән -5000гә кадәр	 100 кешегә урын 1000 кешегә урын		 20 150-200 150 100	Шул ук	Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 1996 елның 3 июлендәге 1063-р номерлы күрсәтмәсе белән расланган социаль нормативлар һәм нормалар нигезендә кабул ителде (2001 елның 14 июлендәге, 2007 елның 13 июлендәге үзгәрешләр белән).
IV. Физкультура-спорт корылмалары					

Яссы спорт корылмалары территориясе	мең кв. метр	1,95	Задание буенча проектлау	Гомуми кулланыштагы физкультура-спорт корылмаларын мәгариф мәктәпләренең һәм башка уку йортларының, ял һәм мәдәният учреждениеләренең спорт объектлары белән берләштерү территориянең кимүенә китерә. Кече җирлекләр өчен залларны һәм бассейннарны исәпләү нормаларын, объектларның минималь сыйдырышлылыгын исәпкә алып, технологик таләпләр буенча кабул итәргә кирәк. Физкультура-сәламәтләндерү мәйданчыклары комплекслары һәр җирлектә карала. Шәһәр әһәмиятендәге физкультура-спорт корылмаларының үтемлелеге 30 минуттан артмаска тиеш. Торак районда урнашкан физкультура-спорт корылмаларының өлешен гомуми нормадан чыгып кабул итәргә кирәк, %: территорияләр-35, спорт заллары - 50, бассейннар-45
Спорт заллары, шул исәптән:	залның идән мәйданы кв. метр	350	Задание буенча проектлаганда, искәрмәдә күрсәтелгәннән ким булмый	
гомуми файдалану		60 - 80		
махсуслаштырылган		190 - 220		
Көндәлек хезмәт күрсәтү спорт-тренажер залы	гомуми мәйданы кв. метр	70 - 80	Шул ук	
Балалар һәм яшүсмерләр спорт мәктәбе	залның идән мәйданы кв. метр	10	Объектка 1,5 - 1,0 га	
Бассейн (гомуми файдаланудагы ачык һәм ябык)	Су өслеге кв. метр	75	Шул ук	
Корылмаларның бер тапкыр үткәрүчәнлек сәләте	Мең кеше	0,19	-	
V. Сәүдә һәм җәмәгать туклануы				

Сәүдә объектлары, шул исәптән: киосклар, павильоннар, кибетләр, сәүдә үзәкләре, сәүдә комплекслары, ваклап сату базарлары	сәүдә мәйданы кв. метр	280	300	Җирле әһәмияттәге сәүдә үзәкләре, халык саны, мең кеше: 4 - 6 - 0,4 - 0,6 га объектка 6 - 10 - 0,6 - 0,8 га объектка 10 - 15 - 0,8 - 1,1 га объектка 15 - 20 - 1,1 - 1,3 га объектка Кече шәһәр җирлекләренең һәм авыл җирлекләренең сәүдә үзәкләре, халык саны, мең кеше: 1меңгә кадәр - 0,1 - 0,2 га; 1меңнән 3меңгә кадәр - 0,2 - 0,4 га; 3меңнән 4меңгә кадәр - 0,4 - 0,6 га; 5меңнән 6 меңгә кадәр - 0,6 - 1,0 га; 7меңнән 10 меңгә кадәр - 1,0 - 1,2 га. Сәүдә предприятиеләре, кв. метр: 250 гә кадәр - 0,08 га сәүдә мәйданының 100 кв. метрына; 250 дән 650гә кадәр - 0,08	Бакчачылык һәм дача ширкәтләре территориясендә азык-төлек кибетләре 1000 кешегә исәпләнгән сәүдә мәйданының 80 кв. метрын исәпкә алырга тиеш. Ваклап сату базарлары өчен 1 сәүдә урыны 6 кв. метр күләмендә кабул ителә.
шул исәптән: азык-төлек товарларын сату буенча	сәүдә мәйданы кв. метр	100	100		
азык-төлек булмаган товарлар сату буенча	сәүдә мәйданы кв. метр	180	200		

				- 0,06 кв. метр сәүдә мәйданы 650 дән 1500 гә кадәр - 0,06 - 0,04 кв. метр сәүдә мәйданы 1500дән 3500гә кадәр - 0,04 - 0,02 кв. метр сәүдә мәйданы 3500 дән артык - 0,02 кв. метр сәүдә мәйданы Ваклап сату базарлары өчен - сәүдә мәйданының 1 кв. метрына 7-14 кв. метр: 14 - комплексның сәүдә мәйданы 600 кв. метрга кадәр; 7 - комплексның сәүдә мәйданы 3000 кв. метрдан артык	
Азык-төлек һәм яшелчә продукциясен ваклап сату базасы	сәүдә мәйданы кв. метр	Задание буенча проектлау		Задание буенча проектлау	
Җәмәгать туклануы предприятиесе	1 утырту урыны	40		Шул исәптән урыннар, га, 100 урынга: 50гә кадәр - 0,2 - 0,25; 50 дән 150гә кадәр - 0,15 - 0,2; 150 дән артык - 0,1	Шәһәр-туризм үзәкләрендә җәмәгать туклануы предприятиеләре челтәрен вакытлыча килгән халыкны исәпкә алып исәпләргә кирәк. Җитештерү предприятиеләрендә, учреждениеләрдә, оешмаларда һәм уку йортларында җәмәгать туклануы предприятиеләренә ихтыяҗ 1 мең эшләүче (укучы) нормативы буенча максималь

					сменадан чыгып исәпләнә. Авыл җирлекләренең җитештерү зоналарында һәм башка хезмәт итү урыннарында, шулай ук эшчеләргә хезмәт күрсәтү өчен кыр станнарында җәмәгать туклануы предприятиеләре максималь сменада эшләүче 1 мең кешегә 220 урын исәбеннән каралырга тиеш. Җәмәгать туклануының әзерләү предприятиеләре норма буенча - тәүлегенә1 мең кешегә 300 кг.га исәпләнә.
VI. Көнкүреш һәм коммуналь хезмәт күрсәтү учреждениеләре һәм предприятиеләре					
Халыкка көнкүреш хезмәте күрсәтү, шул исәптән турыдан-туры хезмәт күрсәтү предприятиеләре	1 эш урыны	9 5	7 4	Эш урыннары булдыру мөмкинлеге булган предприятиеләр өчен 10 эш урынына: 10 - 50 - 0,1 - 0,2 га; 50 - 150 - 0,05 - 0,08 га; 150дән артык - 0,03 - 0,04 га	Янкорма рәвешендә мөмкин
заказларны күмәк үтәүче кече егәрлекле хезмәт күрсәтү предприятиесе	1 эш урыны	4	3	объектка0,5 - 1,2 га	Предприятиене җитештерү-коммуналь зонада урнаштыру яхшырак
Кер юу предприятиесе	кг/сменага	110	40	объектка 0,5 - 1,0 га	Шул ук
Кер юу бүлмәсе, кечкенә кер юу бүлмәсе	кг/сменага	10	20	объектка 0,1 - 0,2 га	

Химик чистарту предприятиеләре	кг/сменага	4	2,3	объектка 0,5 - 1,0 га	Предприятиене җитештерү-коммуналь зонада урнаштыру яхшырак.
Химик чистарту буенча үз-үзеңә хезмәт күрсәтү, кече химчистка	кг/сменага	4	1,2	объектка 0,1 - 0,2 га	
Мунча-сәламәтләндерү комплексы	1 юыну урыны	5	7	объектка 0,2 - 0,4 га	Төзекләндерелгән торак фонды белән тәэмин ителгән җирлекләрдә 1 мең кешегә мунча һәм мунча-сәламәтләндерү комплексларының сыйдырышлылыгын исәпләү нормалары. 3 урынга кадәр киметү, яңа төзелешләр өчен 10 урынга кадәр арттыру рөхсәт ителә
Кунакханә	1 урын	6,0		Кунакханәнең урыннар саны: 25тән 100гә кадәр - 55; 100 дән 500 кадәр - 30; 500 дән 1000 кадәр - 20; 1000нән 2000 кадәр - 15	
Янгын сүндерү депосы	1 янгын сүндерү автомобиле	0,4-0,2 шәһәр территориясе күләменә карап	0,4	Объектка 0,5 - 2,0 га	НПБ буенча исәп-хисап 101-95
Җәмәгать бәдрәфе	1 прибор	1			Кешеләр күп була торган урыннарда
Зират	га	0,24		Задание буенча проектлау	Җирлек чикләрендә махсус билгеләнелгән территорияләрдә урнаштырыла
Җирләү хезмәте	1 объект	1 объект 0,5 - 1 млн. яшәүчегә		Шул ук	

күрсәтү бюросы					
Матәм йолалары йорты	1 объект	1 объект 0,5 - 1 млн. яшәүчегә		Шул ук	
Икенчел чимал кабул итү пункты	1 объект	1 объект-20 меңгә кадәр халкы булган микрорайонга		0,01	
VII. Административэшләр һәм хуҗалык учреждениеләре					
Административидарә итү учреждениесе	1 эш урыны	Задание буенча проектлау		Бина күпкатлы булганда: 3 - 5 кат - 44 - 18,5; шәһәр һәм район хакимият органнары катлары: 3 - 5 кат - 54 - 30; 2-3 катлар авыл хакимияте органнары – 60 - 40	
Полиция бүлеге	1 объект	Задание буенча проектлау		0,3 - 0,5 га	шәһәр җирлекләрендә шәһәр әһәмиятендәге Авыл җирлегендә авыл җирлекләре комплексы хезмәт күрсәтә ала.
Тәртип саклау терәк пункты	гомуми мәйданы кв. метр	Задание буенча проектлау яки полиция бүлеге составында	Полиция бүлеге составында	10	Янкорма рәвешендә мөмкин
Торак-эксплуатация оешмалары: микрорайонга	1 объект	20 мең кешегә 1		0,3 га	Шул ук

торак районы		80 мең кешегә 1		1 га	
Диспетчерлык пункты	1 объект	Шәһәр коллекторларының 5 километрына 1		Объектка 120 кв. метр	Янкорма рәвешендә мөмкин
Үзәк диспетчерлык пункты	1 объект	Шәһәр коллекторларының 30-35 километрына 1		объектка 250 кв. метр	Шул ук
Ремонт-җитештерү базасы	1 объект	Шәһәр коллекторларының 100 километрына 1		объектка 500 кв. метр	Шул ук
Диспетчерлык пункты	1 объект	квартал эчендәге коллекторларның 1,5 - 8 километрына 1		объектка 100 кв. метр	Шул ук
Квартал эчендәге коллекторларга хезмәт күрсәтү өчен производство бинасы	1 объект	яшәү районына 1		объектка 500 -700 кв. метр	Шул ук
Банк, контора, офис, коммерция-эшлекле объект	1 объект	Задание буенча проектлау		Задание буенча проектлау	
Банк бүлекчәсе,	1 объект	0,3 - 0,5	0,5	0,05 га - 3 эш урынына	Янкорма рәвешендә мөмкин

филиалы				0,4 га - 20 операция (эш) урынына	
Хисап-касса хезмәте	1 объект	10 - 30 мең кешегә 1		0,2 га - 2 хисап- кассага; 0,5 га - 7 хисап- кассага	Шул ук
Элемтә бүлеге	1 объект	9 - 25 меңяшәүчегә (категориягә карап) 1	0,5 - 6,0 меңяшәүчегә 1	халык өчен хезмәт күрсәтүче микрорайон, торак Район, га, элемтә бүлекләре, төркемнәр: IV - V (9 мең кешегә кадәр) - 0,07 - 0,08; III - IV (9 – 18 мең кеше) - 0,09 - 0,1; II - III (20 - 25 мең кеше) - 0,11 - 0,12. Халыкка хезмәт күрсәтүче Авыл җирлеге элемтә бүлеге, , төркемнәр өчен: V - VI (0,5 - 2 мең кеше) - 0,3 - 0,35; III - IV (2 - 6 мең кеше) - 0,4 - 0,45	элемтә узелларын, бүлекләрен, почтамтларны, матбугат агентлыкларын, телеграфларны, шәһәрара, шәһәр һәм авыл телефон станцияләрен, спутник элемтәсе абонент терминалларын, чыбыклы тапшыру станцияләрен, радиотапшыру һәм телевидение объектларын, аларның төркемнәрен, егәрлеген (сыйдырышлылыгын) һәм кирәкле участокларның күләмен гамәлдәге нормалар һәм кагыйдәләр нигезендә кабул итәргә кирәк
Район (шәһәр) мәхкәмәсе	1 судья	30 мең кешегә 1		объектка (судьяларның санына карап)0,2 - 0,5 га	район үзәгендә урнашуы кулайрак санала
Юридик консультация	1 юрист, адвокат	10 мең кешегә 1		Задание буенча проектлау	Янкорма рәвешендә мөмкин
Нотариаль контора	1 нотариус	30 мең кешегә 1		Шул ук	Шул ук
VIII. Дини объектлар					

Дини объектлар	Мәхәллә гыйбадәтханәсе (храм), объект Мәчет, объект	7,5 1000 православ динен тотучыга Бер урынга 7 кв.м. 7 1000 мөселманга, Бер урынга 8 кв.м	Шул ук	Җирле епархия белән килешү буенча урнаштыру Татарстан Республикасы мөселманнары Диния нәзарәтенең 10.02.2012 нче елдан 167 нче хаты нигезендә.

5 нче таблица

БАШЛАНГЫЧҺӨНӘРИ БЕЛЕМ БИРҮ УЧРЕЖДЕНИЕЛӘРЕНЕҢ
ҖИР КИШӘРЛЕКЛӘРЕ КҮЛӘМЕ
(Тәкъдим ителүче)

Башлангыч һөнәри белем бирү учреждениеләре	Җир кишәрлекләре күләме <1>, га, учреждениеләрнең сыйдырышлылыгы:			
	300 кешегә кадәр	300 дән 400 кешегә кадәр	400дән 600 кешегә кадәр	600 - 1000 кеше
Барлык белем бирү учреждениеләре өчен	2	2,4	3,1	3,7
Авыл хуҗалыгы профиле <2>	2 - 3	2,4 - 3,6	3,1 - 4,2	3,7 - 4,6
Реконструкция районнарында урнашкан <3>	1,2	1,2 - 2,4	1,5 - 3,1	1,9 - 3,7
Гуманитар профиль <4>	1,4 - 2	1,7 - 2,4	2,2 - 3,1	2,6 - 3,7

<1> Участокларның күрсәтелгән күләменә тулай торак, тәҗрибә кырлары һәм уку полигоннары керми.

<2> Арттыру рөхсәт ителә, әмма 50 проценттан да артык түгел.

<3> Киметергә рөхсәт ителә, әмма 50 проценттан да артык түгел.

<4> Киметергә рөхсәт ителә, әмма 30 проценттан да артык түгел.

4 нче кушымта
Түбән Кама муниципаль районы
шәһәр төзелешен проектлаштыру
җирле нормативларына

ТОРАК ЙОРТЛАР

1 нче таблица

ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ТҮБӘН КАМА МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ ХАЛКЫНЫҢ
ТОРАК БЕЛӘН ТӘЭМИН ИТЕЛЕШЕНӘ ФАРАЗ
(кв. метр/кешегә)

N п/п	Муниципаль район, җирлек исеме	Тәэмин ителеш	
		2015 год	2035 год
1	2	3	4
1	Түбән Кама муниципаль районы буенча	31,7	45,0

2	Авыл җирлекләре буенча		
3	Әҗмәкәй авыл җирлеге	31,7	45,0
4	Бәтке авыл җирлеге	31,7	45,0
5	Биклән авыл җирлеге	31,7	45,0
6	Боерган авыл җирлеге	31,7	45,0
7	Борды авыл җирлеге	31,7	45,0
8	Иштирәк авыл җирлеге	31,7	45,0
9	Калмаш авыл җирлеге	31,7	45,0
10	Калмия авыл җирлеге	31,7	45,0
11	Князево авыл җирлеге	31,7	45,0
12	Комсомолец авыл җирлеге	31,7	45,0
13	Круглое Поле авыл җирлеге	31,7	45,0
14	Күзкәй авыл җирлеге	31,7	45,0
15	Keче Шилнә авыл җирлеге	31,7	45,0
16	Мәләкәс авыл җирлеге	31,7	45,0
17	Мусабай-Завод авыл җирлеге	31,7	45,0
18	Түбән Суыксу авыл җирлеге	31,7	45,0
19	Яңа Троицкий авыл җирлеге	31,7	45,0
20	Сәмәкәй авыл җирлеге	31,7	45,0
21	Иске Абдул авыл җирлеге	31,7	45,0
22	Иске Дөреш авыл җирлеге	31,7	45,0
23	Теләнче-Тамак авыл җирлеге	31,7	45,0
24	Шилнәбаш авыл җирлеге	31,7	45,0
25	Яңа Бүләк авыл җирлеге	31.7	45.0

2 нче таблица

ТОРАК ЙОРТЛАРНЫҢ ЯНКОРМАЛАРЫНДА УРНАШКАН ИҖТИМАГЫЙ ФАЙДАЛАНУДАГЫ УЧРЕЖДЕНИЕ ҺӘМ ПРЕДПРИЯТИЕЛӘР НОМЕНКЛАТУРАСЫ

Учреждение исеме	Торак бина күләмендә урнаштырганда чикләүләр			Искәрмә
	Чикләүче күрсәткеч		Урнаштыру өчен рөхсәт ителгән катлар	
	үлчәү берәмлеге	максималь рөхсәт ителгән күрсәткечләр		
1	2	3	4	5
Мәктәпкәчә учреждениеләр				
Кече мәктәпкәчә белем бирү учреждениеләре	группа	3	1 - 2	Урнаштыру шартлары 4.1 СанПиН п. нигезендә 2.4.1.2660-10
Мәктәпкәчә тәрбия комплексы	"	4	1 - 2	
Җәяү йөрү төркеме, кыска вакытлы карауның дежур көндезге төркеме (шул исәптән фатирда)	"	2	1	
Кыска вакытлы караучы тәүлеклек дежур төркем	"	2	1	
Гаилә балалар бакчасы (фатирда)	"	0,5	1 - 2	
Сәламәтлек саклау һәм социаль хезмәт күрсәтү учреждениеләре				

Микрополиклиника:				
төрле белгечлек табиблары бригадасы белән:				
Сменага 100 кеше килү	шул ук	540	1 - 2	шул ук
Сменага 80 кеше килү	"	500	1 - 2	"
гаилә сәламәтлек үзәге белән:				
Сменага 100 кеше килү	"	600	1 - 2	"
Микрополиклиника: бер гаилә табибына, ике табиб (гаилә һәм стоматолог), ике гаилә табибыннан торган бригада	гомуми мәйданы (артык түгел), кв. метр	180	1 - 2	
Кабул итү бүлмәләре (фатирда); массаж кабинеты	гомуми мәйданы (артык түгел), кв. метр	144	1 - В	
Шул ук ике табиб (шул исәптән стоматологлар) бар.	"	180	1 - В	
Стоматология поликлиникасы: өлкәннәр өчен	сменага кабул итү -------- кв. метр (артык түгел)	150 ------ 800	1	Ц, П - коммуналь бүлмәләр

балалар өчен	шул ук	50 ------ 140	1	шул ук
шул ук	"	100, 200 ------------ 290	1	"
Хатын-кызлар консультациясе	"	70, 100 ---------- 300	1 - 2	"
Даруханә: 7, 8 группалы	Гомуми мәйданы (артык түгел), кв. метр	255	1 - 2	"
6, 5 группалы	"	600	1 - 2	"
Даруханә киоскы	"	10	1	"
Сәламәтләндерү үзәге	"	600	1 - 2, П, Ц	бассейнсыз
Сөт кухнясының тарату үзәге	"	100	1	Ц, П - коммуналь бүлмәләр
Халыкны социаль яклау идарәсе бүлекчәләре	"	600	1	Шул ук
Инвалидларны медик-социаль тернәкләндерү үзәкләре	"	1200	1 - 2	Ц, П - коммуналь бүлмәләр; бассейнсыз
Түләүле социаль хезмәт күрсәтү учреждениеләре	Сменага кабул итү -------- кв. метр (артык	100	1, П, Ц	яшәмичә

	түгел)			
Халыкка социаль хезмәт күрсәтү үзәге (көндезге тору бүлеге белән):				
25 урынга	гомуми мәйданы (артык түгел), кв. метр	300	1 - 2	Ц, П – хезмәткәрләр бүлмәсе
Халыкка социаль хезмәт күрсәтү үзәге (көндезге тору бүлексез):	гомуми мәйданы (артык түгел), кв. метр	300	1 - 2	Ц, П - хезмәткәрләр бүлмәсе
Көндезге бүлек	гомуми мәйданы (артык түгел), кв. метр	300	1 - 2	Шул ук
Азык-төлек товарлары белән сәүдә итү предприятиеләре				
Универсаль ассортиментлы кибетләр:				
универсам, гастроном	сәүдә мәйданы (артык түгел), кв. метр	400; 650	1 - 3, П, Ц	
Диетик туклану ризыклары		200; 250	1 - 2, П, Ц	
Киң ассортиментлы махсуслаштырылган кибетләр:				
Икмәк, кондитер ризыклары	"	100; 250	1 - 2, П, Ц	

ит	"	(200)	1, П, Ц	Итне турамыйча
яшелчә, җиләк-җимеш	"	100; 250	1 - 2, П, Ц	
Тар яки чикләнгән ассортиментлы махсус кибетләр: мини-маркет, "шәраб-аракы", "Соклар-джемнар", "эчемлекләр"	"	150	1, П, Ц	
Азык-төлек булмаган товарлар белән сәүдә итүче предприятиеләр				
киң ассортиментлы махсуслаштырылган кибетләр: "Яңа никахлашучылар өчен товарлар", "Кием - салым", "Аяк киеме", "Балалар өчен товарлар" һ.б.	сәүдә мәйданы (артык түгел), кв. метр	400; 650	1 - 2, П, Ц	
Тулы ассортиментлы махсуслаштырылган кибетләр:				
"Спорт һәм туризм", "Хуҗалык кирәк-яраклары" (көнкүреш химиясеннән башка)	Шул ук	200; 400	1 - 3, П, Ц	
"Галантерея-парфюмерия"," Радио аудио видео фототоварлар"," Оргтехника"," сәгать"," ювелир эшләнмәләр "	"	100; 250	1 - 2, П, Ц	

Тар яки чикләнгән ассортиментлы махсус кибетләр: "китаплар", "Чәчәкләр", "табигать", "орлыклар", "аучылык товарлары"	"	100; 200	1 - 2, П, Ц	
Заказлар кибете	"	320	1 - 2, П, Ц	
Интернет-кибет	мәйданы (артык түгел), кв. метр	100	1 - 2, П, Ц	Склад бүлмәләреннән башка
Туклану предприятиеләре				
Ресторан, бар	урыннар саны ------ кв. метр гомуми мәйдан (артык түгел)	50 ------ 250	1 - 2, П, Ц	23 сәгатьлек эш режимы булганда: көчәйтелгән тавыш изоляциясе
Кафе, ашханә (шул исәптән диетик һәм тарату), кабымлыклар	Шул ук	50 ----- 250	1 - 2, П, Ц	
Кулинария кибетләре (тәүлегенә 300 кг. га кадәр ярымфабрикатлар һәм кулинария әйберләре җитештерүче)	мәйданы ...кв. метрдан артык түгел	150	1 - 2, П, Ц	көчәйтелгән тавыш изоляциясе
Көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләре				
Кием, баш киемнәре һәм трикотаж әйберләр тегү һәм	мәйданы ...кв. метрдан артык	500	1 - 2, П, Ц	Хезмәт күрсәтүнең төрле төрләре белән. көчәйтелгән тавыш изоляциясе

ремонтлау ательесы, мода йорты	түгел			
Аяк киеме ремонтлау остаханәләре (ашыгыч, вак, урта)	то же	100	1, П, Ц	көчәйтелгән тавыш изоляциясе
Көнкүреш машиналарын һәм приборларын ремонтлау остаханәләре	"	100	1, П, Ц	көчәйтелгән тавыш изоляциясе
Сәгать һәм зәркән эшләнмәләрен ремонтлау остаханәләре	"	100	1, П, Ц	
Чәчтарашханә	"	250	1, П, Ц	
Матурлык салоны	"	500	1 - 2, П, Ц	Саунасыз
үз-үзеңә кер юу хезмәте күрсәтү (сменага 75 кг. га кадәр)	"	150	1 - 2, П, Ц	көчәйтелгән тавыш изоляциясе
Кер юу, химчистканың кабул итү пунктлары	"	100	1 - 2, П, Ц	
Фотография	"	150	1 - 2, П, Ц	
Арадашчы хезмәтләр бюросы	"	200	1 - 2, П, Ц	
"Мультисервис"тибындагы комплекслы кабул итү пунктлары	"	300	1, П, Ц	
Кулланучыга биреп тору	"	300	1, П, Ц	

ательесы				
Ял итү өчен билгеләнгән учреждениеләр				
Клублар, шул исәптән клуб-кунакханә, кызыксынулар буенча клублар (яшьләр, гаилә, балалар, яшүсмерләр, интернет-клублар һ.б.).	Булу, кабул итү --------- кв. метр	50 - 200 -------------- 120 - 550	1 - 2	23 сәгатьлек эш режимы булганда: Ц, П - балалар һәм яшүсмерләр өчен бүлмәләр каралмаган
Шул ук, универсаль кунакханә белән	Шул ук	250 ----------- 600 - 830	1 - 2, П, Ц	23 сәгатьлек эш режимы булганда
Җыелышлар һәм ял дәресләре өчен бүлмәләр	кв. метр (артык түгел)	50 - 180	1 - 2, П, Ц	Шул ук
Балалар һәм өлкәннәргә түгәрәктә шөгыльләнү өчен бүлмәләр	Булу, кабул итү --------- кв. метров	50 - 180	1 - 2	
Балалар уен бүлмәләре	Шул ук	50 - 180	1 - 2	23 сәгатьлек эш режимы булганда: Ц, П - балалар һәм яшүсмерләр өчен бүлмәләр каралмаган
Балалар өчен уен автоматлары бүлмәләре	"	50	1	
Балаларны карау өчен бүлмәләр	"	50 - 180	1 - 2	
Видеосалон	урыннар саны	40 - 60	1 - 2, П, Ц	23 сәгатьлек эш режимы булганда: көчәйтелгән тавыш изоляциясе
Компьютер уеннары залы	кв. метр (артык түгел)	100 - 150	1 - 2, П, Ц	23 сәгатьлек эш режимы булганда

Күргәзмәләр залы, сәнгать галереясе	Шул ук	300	1 - 2, П, Ц	
Музей	фатир	1	1 - В	
Рәссамнар, архитекторлар иҗат остаханәләре	хезмәткәрләр саны	5	1 - 2, П, Ц, В	
сынчылар	кв. метр (артык түгел)	80	1, П, Ц	Гипс белән эшләмәгәндә
Халыкның һөнәрчелек әйберләрен реставрацияләү		80	1 - 2, П, Ц	
китапханә: үзәк:	Гомуми мәйданы(артык түгел), кв. метр			
Сакланышта 160; 220 мең берәмлек		1780 - 2420	1 - 3, П, Ц	
филиал: сакланышта 50; 80; 120 мең берәмлек		500 - 1200	1 - 2, П, Ц	
Заллар, шул исәптән инвалидлар өчен махсуслаштырылган:				
гомуми физик әзерлек һәм спорт заллары (уен элементлары белән)	кв. метр ---- метр	72 - 540 ---------- 7,01х 2 <*>	1, П, Ц	көчәйтелгән тавыш изоляциясе структур тавышларны сүндерү, каплау буенча чаралар
аэробика, хореография, ритмик гимнастика		72 - 216 ------------ 5,0	1 - 2, П, Ц	Шул ук

дәвалау физик культура		72 - 288 ------------ 5,0	1, П, Ц	
көрәш һәм көрәш элементлары булган (ушу, айкидо)		72 - 216 ----------- 4,0	1, П, Ц	
Физик әзерлек залы		20 ----- 3,0	1, П, Ц	көчәйтелгән тавыш изоляциясе структур тавышларны сүндерү, каплау буенча чаралар
гомуми күнекмәләрне үстерү тренажерларында дәресләр үткәрү өчен		72 - 108 ------------- 4,0	1, П, Ц	
Бильярд залы, 1 - 2 өстәл		35 - 48 ---------- 3,0	1, П, Ц	
Сквош	кв. метр ---- метр	65 ----- 5,0	1, П, Ц	
өстәл теннисы залы		24 - 54 ----------- 3,0	1, П, Ц	
шахмат һәм шашка		24 - 72 --------- 3,0	1, П, Ц	
Учреждениеләр һәм оешмалар				
Административучреждениелә	хезмәткәрләр	100	1 - 2	Килүчеләр саны чикләнгән булганда

р: префектуралар, муниципальүзәкләр	саны (күбрәк түгел)			
Мәшгульлекхезмәтеучрежден иеләре		100 ------ [5]	1 - 2 ---------- В	Шул ук
Салыминспекциясе		50	1 - 2	"
идарәләр, офислар, вәкиллекләр		100	1 - 2	"
Проект һәмконструкторлыкоешмалар ы		100	1 - 2	"
Проект-эзләнүоешмалары		100	1 - 2	"
Конструкторлыкбюросы		100	1 - 2	"
Иҗтимагыйоешмалар		100	1 - 2	"
Кредит-финансучреждениеләре:				
Саклык банкыбүлекләре		100	1 - 2	
Саклыкбанкыфилиаллары		30 ----- [5]	1 - 2 ---------- В	
коммерция банкыбүлекләре	хезмәткәрләр саны (күбрәк түгел)	100 ------ [5]	1 - 2 ---------- В	

коммерция банкыфилиаллары		50 ----- [5]	1 - 2 --------- В	
исәп-касса үзәкләре		100	1 - 2	
Иминиятучреждениеләре: Дәүләтиминиятлеге идарәсе		500		
Дәүләтиминлегеинспекцияләре		100 ----- [5]	1 - 2 --------- В	
Иминияткомпанияләре		100 ----- [5]	1 - 2 ---------- В	
Суд һәм юридик учреждениеләр:	заллар саны			Җинаять эшләрен тикшермичә
судлар		3	1	
Беренчелбуын (звено) прокуратурасы	хезмәткәрләр саны (күбрәк түгел)	30	1 - 2	
Юридикконсультацияләр, нотариальһәм адвокат конторалары		100	1 - 2	
фәнни-техник мәгълүматүзәкләре; фәнни-техник китапханәләр, нәшриятлар, редакцияләр, реклама		100 ------- [5]	1 - 2 П, Ц ---------------- В	Килүчеләр саны чикләнгән. Басмаханәсез.

һәммәгълүматагентлыклары				
коммерция эшчәнлегенең башка төрләреөченконторлык (офис) бүлмәләре, эшмәкәрлекэшчәнлегенөйрәт үөченбүлмәләр		100 ------ [5]	1 - 2 П, Ц -------------- В	
ЗАГС	кв. метр (күбрәктүгел)	600	1 - 2	Ц, П – хезмәткәрләр бүлмәләре
Диспетчерлыкэлемтәсебүлекл әре	шул ук	500	1 - 2, П, Ц	
Элемтәбүлекләре	"	700	1 - 2	Ц, П – хезмәткәрләр бүлмәләре
Бинаныэксплуатациялəүдире кциясе	"	500	1 - 2, П, Ц	Остаханәсез
Мәгариф учреждениеләреһәмкурслары				
Репетитор, чит тел, компьютер курслары	хезмәткәрләр саны ------- кв. метр (күбрәктүгел)	$\frac{20}{100}$	1 - 2	
Югарыбелеембирүмәгарифое шмаларынаукыргакерү, квалификацияне күтәрүһәмһөнәриәзерлеккурс лары	Шул ук	$\frac{20}{100}$	1 - 2 Ц, П	
Балаларһәмяшүсмерләрнемәктәптәнтышукыту				

Мәктәппрограммасыпредметларынһәммахсуспредметларнытирәнтенөйрәнүбуенчакурслар, төркемнәр, студияләр	хезмәткәрләр саны ------- кв. метр (күбрәктүгел)	$\frac{20}{100}$	1 - 2	
Таблицада кабул ителгән шартлы билгеләмәләр: П-подвал; Ц-цоколь каты; 1, 2, 3-1, 2 һәм 3-нче катлар; В-югарысоңгы кат. Квадрат җәяләр эчендәге саннар - бары тик югары соңгы кат өчен генә. Искәрмә: "Ял итүөченбилгеләнгәнучреждениеләр" бүлегенең 3 нчеграфасында вакланманың санаучысында минималь, ә ваклаучысында – максималькүрсәткечләрбилгеләнгән				

5 нче кушымта
Түбән Кама муниципаль районы
шәһәр төзелешен проектлаштыру буенча
Җирле нормативларга

ҖИТЕШТЕРҮ ЗОНАЛАРЫ

1нче таблица

ҖИР КИШӘРЛЕКЛӘРЕНДӘ ҖИТЕШТЕРҮ ОБЪЕКТЛАРЫ УЧАСТОКЛАРЫНЫҢ МИНИМАЛЬ ТЫГЫЗЛЫГЫ КҮРСӘТКЕЧЛӘРЕ

Җитештерүтармагы	җитештерү предприятиеләре	Төзелешнеңминимальтыгызлыгы, %
1	2	3
Химия сәнәгате	1. Тау-химия сәнәгате	28
	2. Азот сәнәгате	33
	3. Фосфат ашламаларһәм органик булмаганхимиянең башка продукциясе	32
	4. Сода сәнәгате	32
	5. Хлор сәнәгате	33
	6. Төпхимиянең башка продуктлары	33
	7. Вискоза җепселләре	45
	8. Синтетик җепселләр	50
	9. Синтетик сумалаһәм пластмасса	32
	10. Пластмасстанэшләнмәләр	50
	11. Лак-буяусәнәгате	34
	12. Органик синтез продуктлары	32
Металлургия	1. Коксохимик:	
	Баетаторганфабрикасыз	30
	Баетаторганфабрикалы	28
	2. Метизлы	50
	3. Ферроэремәле	30
	4. Көпшә	45
	5. Ут төртү әйберләре җитештерү буенча	32
	6. Утлы чималны яндыру һәм порошок һәм мертельләр җитештерү буенча	28
	7. Кара металл калдыкларын һәм калдыкларын	25

	эшкәртү турында	
Төсле металлургия	1. Алюминий	43
	2. Кургаш-цинк һәм титаномагниевлар	33
	3. Бакыр эретү	38
	3кә кадәр	30
	3 дән артык	35
	4. Электрон	45
	5. Төсле металл эшкәртү буенча	45
	6. Балчык	35
Целлюлоза-кәгазь җитештерү	1. Целлюлоза-кәгазь һәм целлюлоза-картон	35
	2. Целлюлозада һәм макулатурада эшләүче кәгазь һәм катыргы эшләнмәләр	40
Энергетика	3. Электроэлектроцентраль булганда:	
	а) егәрлеге 500 МВтка кадәр:	
	каты ягулыкта	28
	газ-мотор ягулыгында	25
	б) егәрлеге 500-1000 МВт:	
	каты ягулыкта	28
	газ-мотор ягулыгында	26
	в) егәрлеге 1000 МВт артык:	
	каты ягулыкта	29
	газ-мотор ягулыгында	30
Машина төзелеше	1. Пар һәм энергетика казаннары һәм котельный-ярдәмче җиһазлар	50
	2. Прокат, доменного, корыч эретү, агломерация һәм кокс җиһазлары, төсле металлургия өчен җиһазлар	50
	3. Механикалаштырылган ныгытмалар, юу комплекслары һәм агрегатлар, вагонеткалар, чистарту һәм үткәрү эшләре өчен комбайннар, күмер чыгару өчен струг җайланмалары, йөк төяү-бушату һәм төю машиналары, гидравлик стоянкалар, баета торган җайланмалар	52

	4. Күпер һәм козловых краннары электр	50
	5. Контейнер йөкләре, тальялар (тельферлар), эскалаторлар һәм башка күтәртү-транспорт җайланмалары өчен ленталы, кыргыч, асылмалы, төягеч җайланмалар конвейерлары	52
	6. Тимер юл транспорты (магистраль, маневр һәм сәнәгать тепловозлары, пассажир һәм сәнәгать вагоннары, электропоездлар һәм дизель поездларын да кертеп), юл машиналары һәм контейнерларының хәрәкәт составы һәм локомотивлары	50
	7. Тимер юл хәрәкәте составы өчен тормоз җиһазлары	52
Тимер юл транспорты	1. Тимер юл транспортының хәрәкәт составын ремонтлау	40
Электротехник җитештерү	1. Электр двигательләре	52
	2. Эре электр машиналары һәм турбогенератор	50
	3. Югары вольтлы аппаратура	60
	4. Трансформаторлар	45
	5. Түбән вольтлы аппаратура һәм ут-техник җиһазлар	55
	6. Кабельле продукция	45
	7. Электр лампалары	45
	8. Электроизоляцион материаллар	87
	9. Аккумулятор	55
	10. Ярымүткәргечле приборлар	52
Радиотехник җитештерү	1. Җитештерү биналарының гомуми мәйданы, мең кв. метр булган радиопромышленность сәнәгате:	
	100гә кадәр	50
	100 дән артык	55
	а) бер бинада урнашкан предприятиеләр (корпус, завод)	60
	б) берничә бинада урнашкан предприятиеләр:	
	күпкатлы	55

	күпкатлы	50
Химия машина төзелеше	1. Нефть һәм газ чыгару һәм целлюлоза-кәгазь сәнәгате өчен җиһазлар һәм арматура	50
	2. Сәнәгать торбаүткәргеч арматура	55
Станок төзелеше	1. Металл кисү станоклары, кою һәм агач эшкәртү җиһазлары	50
	2. Тимер-пресс җиһазлары	55
	3. Инструменталь	60
	4. Ясалма алмазов, абразивных материаллар һәм инструментлар шуларның	50
	5. Металл кою	50
	6. Тарттыру һәм штамповка	50
	7. Машина төзелеше өчен эретеп ябыштыру конструкцияләре	50
	8. (Редукторлар, гидроҗайланмалар, фильтрлау җайланмалары, төзелеш детальләре)	52
Приборлар төзү	1. Приборлар төзү, автоматлаштыру чаралары һәм идарә итү системалары:	
	а) җитештерү биналарының гомуми мәйданы 100 мең кв. метр булганда	50
	б) шулай ук 100 мең кв. метрдан артык	55
	в) терекөмеш һәм пыяла кайнату кулланганда	30
Химия-фармацевтика җитештерүләре	1. Химия-фармацевтика	32
	2. Медик-инструменталь	43
	3. Пыяла һәм фарфордан медицина әйберләре	40
Автосәнәгать	1. Автомобиль	50
	2. Автосборочные	55
	3. Автомобиль моторлар төзелеше	55
	4. Агрегатлар, узеллар, запчастьләр	55
	5. Подшипниклар	55
Авыл хуҗалыгы машина төзелеше	1. Трактор, авыл хуҗалыгы машиналары, трактор һәм комбайн двигательләре	52

	2. Тракторларга һәм авыл хуҗалыгы машиналарына агрегатлар, узеллар, детальләр һәм запас частьләр	56
Төзелеш-юл төзелеше	1. Бульдозерлар, скреперлар, экскаваторлар һәм экскаваторлар өчен узеллар	50
	2. Пневматик, электр инструменты һәм кече механизация чаралары	63
	3. Мелиорация эшләре, урман әзерләү һәм торф сәнәгате өчен җайланмалар	55
	4. Коммуналь машина төзелеше	57
Җиһазлар җитештерү	1. Җиңел, текстиль, азык-төлек, катнаш азык һәм полиграфия сәнәгате өчен технологик җиһазлар	55
	2. Сәүдә һәм җәмәгать туклануы өчен технологик җиһазлар	57
	3. Пыяла сәнәгате өчен технологик җиһазлар	57
	4. Көнкүреш приборлары һәм машиналар	57
Урман сәнәгате	1. Россия Федерациясе Транспорт министрлыгының тимер юлга кушылып, агач әзерләү:	
	җитештерү егәрлеге 1 мең куб. метр булган агач эшкәртүдән башка:	
	400 гә кадәр	28
	400 дән артык	35
	җитештерү егәрлеге 1 мең куб. метр булган агач эшкәртү белән:	
	400 гә кадәр	23
	400 дән артык	20
	2. Хлыстларда урман озатканда су транспорт юлларына тоташып, агач әзерләү:	
	кышлаткыч	17
	кышлатусыз	44
	3. Урман сортиментларында да шул ук:	
	җитештерү куәте елына мең куб. метр булган кышкы Плотбище белән:	
	400 гә кадәр	30

	400 дән артык	33
	җитештерү куәте елына мең куб. метр булган кышкы плотбадан башка:	
	400 гә кадәр	33
	400 дән артык	38
	4. Пиломатериаллар, стандарт йортлар, детальләр комплектлары, столяр эшләнмәләр һәм әзерләү:	
	тимер юл буенча чимал белән тәэмин итү һәм продукция җибәргәндә	40
	су буенча чимал җибәргәндә	45
	5. Агач-куак плитәләре	45
	6. Фанерлар	47
	7. Җиһаз	53
Җиңел сәнәгать	1. Җитен заводлары	35
	2. Пенькозаводлар (киптерү басуларыннан башка)	27
	3. Йонны беренчел эшкәртү	61
	4. Ефәкчелек	41
	5. Бер катлы төп корпуслы текстиль комбинатлары	60
	6. Төп җитештерү корпусының гомуми мәйданы мең кв. метр булган бер катлы корпусларда урнашкан текстиль фабрикалары:	
	50гә кадәр	55
	50дән артык	60
	7. Туку Галереясе	60
	8. Югары һәм эчке трикотаж	60
	9. Тегү-трикотажные	60
	10. Тегү	55
	11. Тире һәм беренчел эшкәртү тире:	
	күпкатлы	50
	ике катлы	45
	12. Ясалма күн, аяк киеме картоннары һәм	55

	пленочных материаллар	
	13. Күнчелек:	
	күпкатлы	55
	күпкатлы	50
	14. Мех һәм сарык-тун	55
	15. Аяк киеме:	
	күпкатлы	55
	күпкатлы	50
	16. Фурнитура һәм аяк киеме, галантерея, тегү һәм трикотаж сәнәгате өчен башка эшләнмәләр	52
Азык-төлек сәнәгате	1. Шикәр заводлары чөгендер эшкәртүдә, мең тонна/тәүлек.:	
	3 кадәр (кагат басуларында чөгендерне саклау)	55
	3-6 (механикалаштырылган складларда чөгендер саклау)	50
	2. Икмәк һәм икмәк-күмәч әйберләре җитештерү егәрлеге, тонна/тәүлек:	
	45кә кадәр	37
	45 тән артык	40
	3. Кондитер әйберләре	50
	4. Җитештерү егәрлеге, орлык эшкәртү егәрлеге, тәүлегенә, тонна үсемлек мае:	
	400 гә кадәр	33
	400 дән артык	35
	5. Маргарин продукциясе	40
	6. Парфюмерия-косметика эшләнмәләре	40
	7. Виноград һәм виноматериаллар	50
	8. Сыра һәм тоз	50
	9. Җиләк-җимеш консервлары	50
	10. Чәй битен беренчел эшкәртү	40
	11. Тәмәкене ферментацияләү	41

Сөт сәнәгате	1. Ит (чалу һәм кансызландыру цехлары белән)	40
	2. Ит консервлары, казылык, казылык һәм башка ит продуктлары	42
	3. Сөт эшкәртү буенча җитештерү егәрлеге сменада - тонна:	
	100гә кадәр	43
	100 дән артык	45
	4. Җитештерү егәрлеге-сменага 5 тонна коры майсызландырылган сөт:	
	5кә кадәр	36
	биштән артык	42
	5. Сөт консервлары	45
	6. Сырлар	37
	7. Гидролиз-Чүпрәле, фурфуроль, аксым-витаминлы концентратлар һәм премикслар җитештерү буенча	45
Хәзерләү	1. Тегермән комбинатлары, ярма заводлары, катнаш азык заводлары, элеваторлар һәм икмәк кабул итү предприятиеләре	41
	2. Икмәк продуктлары комбинатлары	42
Техника ремонтлау	1. Йөк машиналарын ремонтлау буенча	60
	2. Тракторларны ремонтлау буенча	56
	3. Трактор шассины ремонтлау буенча	54
	4. Йөк автомобильләренә техник хезмәт күрсәтү станцияләре	40
	5. Энергиягә бай тракторларга техник хезмәт күрсәтү станцияләре	40
	6. Тракторларга, бульдозерларга һәм район ветеринария берләшмәләренең механикалаштырылган отрядларына техник хезмәт күрсәтү пунктлары	52
	7. рельс буе базалары (район һәм районара)	54
	8. Минераль ашламалар, известь материаллары, агу химикатлары базалары	35
	9. Үсемлекләрне саклау өчен химик чаралар	57

	складлары	
Җирле сәнәгать	1. Йозак беркетү эшләнмәләре	61
	2. Нәфис керамика	56
	3. Металл һәм таштан ясалган сәнгать эшләнмәләре	52
	5. Агачтан уенчыклар һәм сувенирлар	53
	6. Металлдан уенчыклар	61
	7. Тегү әйберләре:	
	ике катлы биналарда	74
	ике катлы биналарда	
	8. Көнкүреш хезмәтенең сәнәгать предприятиеләре җитештерү биналарының гомуми мәйданы 2000 кв. метрдан артык,:	60
	кием әзерләү һәм ремонтлау, радиотелеаппаратураны һәм фабриканы ремонтлау	60
	әзерләү һәм ремонтлау, катлаулы көнкүреш техникасы ремонтлау, химчистка һәм буяу фабрикалары, унифицированные блоклар көнкүреш хезмәте күрсәтү тибындагы.	55
	җиһазлар ясау, ремонтлау	60
Төзелеш материаллары җитештерү	1. Цементные:	
	белән һўм коры ысул белән җитештерү	35
	белән мокрым ысул белән җитештерү	37
	2. Асбоцемент эшләнмәләре	42
	3. Елына 90 мең куб. метр җитештерү егәрлеге булган тимер-бетон тимер юл шпалларының алдан киеренкеләнгән	50
	4. Елына 60 мең куб. метр җитештерү егәрлеге булган тимер-бетон этелгеч торбалар	45
	5. Җитештерү егәрлеге елына мең куб. метр булган ячейка һәм тыгыз силикатобетоннан эре блоклар, панельләр һәм башка конструкцияләр:	
	120	45
	200	50

	6. Җитештерү егәрлеге елына мең куб. метр булган авыл җитештерү төзелеше өчен тимер-бетон һәм җиңел-бетон конструкцияләр җыелмасы:	
	40	50
	100	55
	7. Җитештерү төзелеше өчен конструкцияләр комплекты әзерләү буенча авыл төзелеш комбинатлары	50
	8. Кыздырылган балчык кирпеч һәм керамик блоклар	42
	9. Силикат кирпеч	45
	10. Идәннәр өчен керамик плиткалар, глазурланган плиткалар, керамик эшләнмәләр, биналарның фасадларын тышлау өчен керамик плиткалар	45
	11. Керамик канализация торбалары	45
	12. Керамик дренаж торбалар	45
	13. Елына мең куб. метр җитештерү егәрлеген гидромеханизацияләү ысулы белән ятмаларны эшкәрткәндә гравий-сортировкалау:	
	500 - 1000	35
	200 (җыелма-тикшерү)	30
	14. Елына 500-1000 мең куб. метр җитештерү егәрлеге экскаватор ысул белән ятмаларны эшкәрткәндә гравий-сортировкалау	27
	15. Елына мең куб. метр җитештерү егәрлеге белән бер төрле токымлы токымнарны эшкәртү буенча ваклап-сортировкалау:	
	600 - 1600	27
	200 (җыелма-тикшерү)	30
	16. Вспученного перлита (җитештерү белән перлитобитумных плитәләр) кулланганда, ягулык сыйфатында:	
	табигый газ	55
	мазут	50

	17. Минераль мамык һәм аннан ясалган әйберләр, Вермикулит һәм перлит җылылык һәм тавыш изоляциясе әйберләре	45
	18. Белдерү	30
	19. Известняк он һәм сырлы молотлы гипс	33
	20. Тәрәзә, полированные, архитектура-төзелеш, техник һәм пыяла җепселләре пыялалары	38
	21. Елына 150 - 300 мең тонна җитештерү егәрлеге белән кварц комын баету	27
	22. Консервлы пыяла савытлары, хуҗалык пыяла савыт-саба һәм Бәллүр эшләнмәләр шешә	43
	23. Төзелеш, техник, санитар-техник фаянс, фарфор һәм ярымфарфор	45
	24. Корыч төзелеш конструкцияләре (шул исәптән торбалар)	55
	25. Алюминий төзелеш конструкцияләре	60
	26. Монтаж (контроль-үлчәү приборлары һәм автоматика, сантехник) һәм электромонтаж хәзерләү өчен	60
	27. Технологик металлоконструкцияләр һәм торбаүткәргеч төеннәр	48
	28. Төзелеш машиналарын ремонтлау буенча	63
	29. Махсуслаштырылган монтаж оешмаларының берләшкән предприятиеләре:	
	механикалаштыру базасы белән	50
	механикалаштыру базасы юк	55
	30. Төзелешне механикалаштыру базасы	47
	31. Күчмә механикалаштырылган колонналарның гомуми төзелеш базалары	40
	32. Махсуслаштырылган күчмә механикалаштырылган колонналарның терәк базалары	50
	33. Төзелеш оешмаларының 200 һәм 300 махсуслаштырылган зур йөк автомобильләре һәм автопоездга исәпләнгән автотранспорт предприятиеләре	40

	34. Гаражлар:	
	150 автомобильгә	40
	250 автомобильгә	50
Транспорт чараларына хезмәт күрсәтү һәм ремонтлау хезмәтләре	1. Елына 2-10 мең йөк автомобильләренә капиталь ремонт ясау буенча	60
	2. Елына 10-60 мең егәрлекле йөк автомобильләре һәм автобуслар агрегатларын ремонтлау буенча	65
	3. Елына 1-2 мең ремонт егәрлеге булган әзер агрегатлар кулланып автобусларны ремонтлау буенча	60
	4. Елына 30 - 60 мең капиталь ремонт егәрлеге булган җиңел автомобиль агрегатларын ремонтлау буенча	65
	5. Үзәкләштерелгән торгызу детальләр	65
	6. Йөк автотранспортлары 200 автомобильгә бәйсез рәвештә чыкканда, %:	
	100	45
	50	51
	7. Бәйсез рәвештә чыкканда 300 һәм 500 автомобильгә йөк автотранспортлары, %:	
	100	50
	50	55
	8. Автобуслар, берәмлекләр саны буенча автобус парклары:	
	100	50
	9. Автомобильләр, берәмлекләр саны буенча таксомотор парклары:	
	300	52
	10. Йөк автостанцияләре тәүлегенә 500 - 1500 тонна йөк озатканда	55
	11. 1200 автомобильгә үзәкләштерелгән техник хезмәт күрсәтү	45
	12. Җиңел автомобильләргә техник хезмәт күрсәтү станцияләре:	

	5	20
	10	28
	25	30
	13. Юл-төзекләндерү пунктлары	29
	14. Юл участоклары	32
	юл-ремонт пункты белән дә шул ук	32
	техник ярдәм күрсәтү юл-ремонт пункты белән дә шул ук	34
	15. Юл-төзелеш идарәсе	40
	16. Цемент-бетон җитештерүчәнлеге, мең куб. метр/елга:	
	30	42
	60	47
	120	51
	17. Асфальт-бетон җитештерүчәнлеге, мең тонна/елга:	
	30	35
	60	44
	120	48
	18. Битум базалары:	
	ыргылыш	31
	тартынкы	27
	19. Ком базасы	48
Нефть эшкәртү	1. Нефть эшкәртү сәнәгате	46
	2. Синтетик каучук җитештерү	32
	3. Утырма сәнәгате	32
	4. Көпшә сәнәгате	55
	5. Резинотехник эшләнмәләр сәнәгате	55
	6. Җитештерү резиновой аяк киеме	55

Газ сәнәгате	1. Баш промысел корылмалары, газны комплекслы әзерләү җайланмалары, җир асты газ саклагычларының компрессор станцияләре	35
	2. Магистраль газүткәргечләрнең компрессор станцияләре	40
	3. Газ бүлү пунктлары	25
	4. Ремонт-эксплуатация пунктлары	45
Нәшрият эшчәнлеге	Газета-китап-журнал, газета-журнал, китап	50
Продукция белән тәэмин итү предприятиеләре	1. Продукция белән тәэмин итү предприятиеләре	40
	2. Металл продукциясе белән тәэмин итү предприятиеләре	35

Искәрмә:

1. Җитештерү объектының җир кишәрлеген төзүнең тыгызлыгы төзелеш мәйданының коймадагы объект мәйданына мөнәсәбәте (яисә киртәләр булмаганда - аңа тиешле шартлы чикләрдә) буларак, тимер юллар үлчәме белән билгән мәйданны кертеп, процентларда билгеләнә.

2. Төзелеш мәйданы барлык төрдәге биналар һәм корылмалар биләп торган мәйданнар суммасы буларак билгеләнә, шул исәптән, элмәләр, ачык технологик, санитар-техник, энергетика һәм башка җайланмалар, эстакадалар һәм галереяләр, йөк төяү җайланмалары мәйданчыклары, җир асты корылмалары (резервуарлар, базы, убежищелар, биналар һәм корылмалар урнаша алмый торган тоннельләр), шулай ук автомобильләрнең, машиналарның, механизмнарның ачык стоянкалары һәм төрле билгеләнештәге складлар, төрле дәрәҗәдәге стоянкалар һәм станоклар күләме һәм җайланмалары технологик проектлау нормалары буенча кабул ителә.

Төзелеш мәйданына объект территориясендә резерв участоклар кертелергә тиеш, бирем нигезендә аларда биналар һәм корылмалар урнаштыру өчен проектлау (күрсәтелгән биналарның һәм корылмаларның габаритлары чикләрендә).

Төзелеш мәйданына биналар һәм корылмалар тирәсендәге отмосткалар, тротуарлар, автомобиль һәм тимер юллар, тимер юл станцияләре, вакытлыча биналар һәм корылмалар, ачык спорт мәйданчыклары, хезмәт ияләренең ял итү мәйданчыклары, яшел үсентеләр (агач, куаклар, чәчәкләр һәм үләннәр), гражданнарга караган автотранспорт чараларының ачык стоянкалары, ачык су белән тәэмин итү һәм башка канаулар, терәк диварлар, җир асты биналары һәм корылмалары яисә аларның өлешләре белән мәшгуль булган мәйданнар кертелми.

3. Биналар һәм корылмалар билгән мәйданнарны исәпләү аларның тышкы контурлары буенча җирнең планлаштырылган тамгалары дәрәҗәсендә башкарыла.

Галерейлар һәм эстакадалар билгән мәйданнарны санаганда, төзелеш мәйданына башка биналар яки корылмалар урнаштыра алмый торган галерейлар һәм эстакадаларның горизонталь мәйданнарына гына проект кертелә, калган участокларда бары тик галерейлар һәм эстакадаларның фундаментлары белән җирнең планлаштырылган тамгалары дәрәҗәсендә билгән мәйдан гына исәпкә алына.

4. Объектлар төзегәндә 2 процент һәм аннан да күбрәк Төзелеш тыгызлыгын таблица нигезендә киметү рөхсәт ителә.

5. Төзелешнең минималь тыгызлыгын киметергә рөхсәт ителә (тиешле техник-икътисадый нигезләмәләр булганда), әмма әлеге кушымта белән билгеләнгән 1/10 дан да артмаска тиеш:

Җирлекнең авышлыгы, %	Төзелеш тыгызлыгын киметүнең төзәтү коэффициенты

2 - 5	0,95 - 0,90
5 - 10	0,90 - 0,85
10 - 15	0,85 - 0,80
15 - 20	0,80 - 0,70

а) объектларны киңәйтү һәм реконструкцияләү;

б) үз составында әзерләү цехлары булган машина төзелеше предприятиеләре өчен (кою, тимер-пресс, күчермә цехлары);

в) катлаулы инженер-геологик яки башка начар табигать шартлары булган участокларда предприятиеләр төзегәндә;

г) үз энергетика һәм су алу корылмалары төзү кирәк булганда объектлар өчен.

2 нче таблица

АВЫЛ ХУҖАЛЫГЫ ПРЕДПРИЯТИЕЛӘРЕ ТӨЗЕЛЕШ МӘЙДАНЧЫКЛАРЫНЫҢ МИНИМАЛЬ ТЫГЫЗЛЫГЫ КҮРСӘТКЕЧЛӘРЕ

Предприятия		Минимальная плотность застройки, %
1		2
Мөгезле эре терлек	Сыерларны бәйләгәндә сөт	
	Сыерларның саны 50-60%	
	400 баш сыерга	51 <*>/45
	800 сыерга	55/50
	Сыерлар саны-90%	
	400 баш сыерга	51/45
	800 һәм 1200 сыерга	55/49
	Сыерларны бәйсез тотканда сөт	
	Сыерларның саны 50, 60 һәм 90%	
	800 сыерга	53
	1200 сыерга	56
	2000 баш сыерга	60
	Ит һәм ит репродукторлары	
	800 һәм 1200 сыерга	52 <**>/35

	Яшь терлекләрне үстерү һәм симертү 6000 һәм 12 000 терлек сыйдырышлы	 45
	Бозаулар үстерү, яшь терлекләрне үстерү һәм симертү 3000 баш терлеккә исәпләнгән 6000 баш терлеккә исәпләнгән	 41 46
	Мөгезле эре терлек симертү 1000 башка исәпләнгән 2000 баш терлеккә исәпләнгән 3000 баш терлеккә исәпләнгән 6000 баш терлеккә исәпләнгән	 32 34 36 42
	Симертү мәйданчыклары 2000 баш терлеккә исәпләнгән 4000 баш терлеккә исәпләнгән	
	Нәсел	
	Сөт 400 баш сыерга 800 сыерга	 45 55
	Ит 400, 600 һәм 800 сыерга	 40
	Үстерү, ремонт таналар 1000 һәм 2000 баш терлеккә исәпләнгән 3000 баш терлеккә исәпләнгән 6000 баш терлеккә исәпләнгән	 52 54 57
Дуңгызчылык	Товар Репродуктор	
	4000 башка 8000 башка 12 000 башка	36 43 47
	Симертү	

	6000 һәм 12 000 башка	39
	Җитештерү циклы белән 2000 башка 4000 башка 6000 һәм 12 000 башка	 32 37 41
	Нәсел 100 ана 200 ана 300 ана	 38 40 50
Сарыкчылык	Бер мәйданчыкта урнашкан Йон, йон-ит, ит-тозлы 2500 анага 5000 ана 4000 баш яшь терлеккә	 55 60 66
	Ит-йон 2500 анага 2500 баш яшь терлеккә	 66 62
	Шубные 1200 ана	 56
	Симертү 2500 башка 5000 башка	 65 74
	Каракүлче алу өчен симертү мәйданчыклары 5000 башка	 58
	Көтү әйләнеше белән Ит-йон 2500 башка	 60
	Ит-йон-сөт 2000 һәм 4000 башка	 63

	Йонлы 1600 башка	 67
Кошчылык	Йомырка юнәлешләре 200 мең тавыкка йомырка сала торган тавык 300 мең тавыкка йомырка сала торган тавыклар	 28 32
	Ит юнәлешендәге Бройлер 3 һәм 6 млн. бройлерга:	 27 <***>/43
	Үрдәк 65 мең үрдәккә	 31
	Күркәчелек 250 мең күркәгә	 24
	Нәсел Йомырка юнәлешләре	
	50 мең тавыклык нәсел заводы: олы кошлар зонасы яшь бозауларны ремонтлау зонасы	 25 28
	Ит юнәлешендәге 50 мең тавыклык нәсел заводы: олы кошлар зонасы яшь бозауларны ремонтлау зонасы	 25 25
Җәнлекчелек һәм йорт куяннары	Җәнлекчелек	21
	Куянчылык	22

<*> Өстендә сызык китерелгән күрсәткечләр чардак булмаган биналар өчен, чердак, астында сызыклы - чардаклы биналар өчен..

< * * * > Сызым өстендә түбә астында сакланган тупас азык күрсәткечләре, сызым астында-скирдларда саклаган азык күрсәткечләре китерелгән.

< * * * * > Сызык өстендә - күпкатлы биналар, сызыгы астында-бер катлы биналар өчен күрсәткечләр китерелгән.

3 нче таблица

АВЫЛ ХУҖАЛЫГЫ ПРЕДПРИЯТИЕЛӘРЕ
ТӨЗЕЛЕШ МӘЙДАНЧЫКЛАРЫНЫҢ МИНИМАЛЬ ТЫГЫЗЛЫГЫ КҮРСӘТКЕЧЛӘРЕ

Предприятиеләр		Төзелешнең минималь тыгызлыгы, %
Теплицалы	Гомуми мәйданы булган күпьеллык теплицалар	
	6 гектар	54
	12 гектар	56
	18, 24 һәм 30 гектар	60
	Гомуми мәйданы булган күпьеллык (ангар) теплицалар	
	5 гектарга кадәр	41
Авыл хуҗалыгы техникасын ремонтлау буенча	Парклы хуҗалыклар өчен үзәк ремонт остаханәләре	
	25 тракторга	25
	50 һәм 75 тракторга	28
	100 тракторга	31
	150 һәм 200 тракторга	35
	Бригадага яки парклы хуҗалыклар бүлекчәләренә техник хезмәт күрсәтү пунктлары	
	10, 20 һәм 30 трактор	30
	40 һәм аннан да күбрәк трактор бар	38
Башка предприятиеләр	Авыл хуҗалыгы продукциясен эшкәртү һәм саклау буенча	50
	Катнаш азык	27
	Орлык һәм бөртек саклау буенча	28

Искәрмә:

1. Төзелешнең минималь тыгызлыгын киметергә рөхсәт ителә, әмма әлеге кушымта белән билгеләнгән 10 проценттан да артмаган очракта, авыл хуҗалыгы предприятиеләрен 3 проценттан артык мәйданда, утырту грунтларында һәм катлаулы инженер-геологик шартларда төзегәндә.
2. Авыл хуҗалыгы предприятиеләре мәйданчыкларын төзүнең тыгызлыгы предприятие мәйданының предприятие мәйданының гомуми күләменә мөнәсәбәте буларак процентларда билгеләнә.

Биналар һәм корылмалар биләп торган мәйданнарны исәпләү, аларның тышкы контуры буенча, җирнең планлаштырылган тамгалары дәрәҗәсендә, отмосткалар киңлеген исәпкә алмыйча башкарыла.

3. Предприятиенең төзелеш мәйданына барлык төрдәге биналар һәм корылмалар биләп торган

мәйданнар, шул исәптән, элмәчләр, ачык технологик, санитар-техник һәм башка җайланмалар, эстакадалар һәм галереяләр, йөк төяү-бушату җайланмалары мәйданчыклары, җир асты корылмалары (резервуарлар, базы, убежищелар, тоннельләр, инженерлык коммуникацияләренең керү каналлары, биналар һәм корылмалар урнаштырыла алмый торган үтү каналлары), шулай ук хайваннар, кошлар һәм җәнлекләр өчен урамнар, автомобильләр кую урыннары, авыл хуҗалыгы машиналары һәм механизмнары өчен мәйданчыклар, төрле билгеләнештәге складлар, төрле; урамнарның, автомобильләрне һәм ачык саклау складларын кую өчен мәйданчыкларның күләме һәм җиһазлары технологик проектлау нормалары буенча кабул ителә.

Төзелеш мәйданына шулай ук предприятие мәйданчыгындагы резерв мәйданнар да кертелергә тиеш, әлеге биремнәрдә күрсәтелгән биналар һәм корылмаларның икенче чираты биналарын һәм корылмаларын урнаштыру өчен проектлау (күрсәтелгән биналарның һәм корылмаларның габаритлары чикләрендә).

Галерейлар һәм эстакадалар биләгән мәйданнарны санаганда, төзелеш мәйданына әлеге объектларның горизонталь мәйданына башка биналар яки корылмалар урнаштыра алмый торган участокларының гына проект кертелә, ә калган җир өсте участоклары өчен бары тик җирнең планлаштырылган тамгалары дәрәҗәсендә терәк конструкцияләре белән биләгән мәйдан гына исәпкә алына.

4. Төзелеш мәйданына биналар һәм корылмалар тирәсендәге отмосткалар, тротуарлар, автомобиль һәм тимер юллар, вакытлыча биналар һәм корылмалар, ачык спорт мәйданчыклары, хезмәт ияләренең ял итү өчен мәйданчыклар, яшел үсентеләр, гражданнарга караган транспорт чаралары өчен ачык мәйданчыклар, ачык су белән тәэмин итү һәм башка каналлар, терәк стеналар, җир асты корылмалары яисә аларның өлешләре белән билгеләнгән мәйданнар кертелергә тиеш түгел.

АВЫЛ ХУҖАЛЫГЫ БИЛГЕЛӘНЕШЕНДӘГЕ ОБЪЕКТЛАР ӨЧЕН КЛАССИФИКАЦИЯ ҺӘМ САНИТАР-ЯКЛАУ ЗОНАЛАРЫ

АВЫЛ ХУҖАЛЫГЫ ҖИТЕШТЕРҮЛӘРЕ ҺӘМ ОБЪЕКТЛАРЫ

I КЛАСС - 1000 МЕТР САНИТАР-САКЛАУ ЗОНАСЫ

1. Дуңгызчылык комплекслары.
2. Кош фабрикасында елына 400 меңнән артык тавык-йомырка сала торган һәм 3 млн.бройлер бар.
3. Эре мөгезле терлек комплекслары.
4. Тирес һәм помета ачык.саклагычлары.

II КЛАСС - САНИТАР-САКЛАУ ЗОНАСЫ 500 МЕТР

1. Дуңгыз фермалары 4 меңнән алып 12 мең башка кадәр.
2. Мөгезле эре терлек фермалары 1200-2000 сыердан алып 2000-гә кадәр һәм яшь терлекләр өчен 6000гә кадәр терлек урыны.
3. Фермалар җәнлекчелек фермалары (чәшкеләр, төлкеләр һ.б.).
4. Фермалар кошчылык фермалары елына 100 меңнән 400 мең тавыкка кадәр һәм 1 миллионнан 3 млн.бройлерга кадәр.
5. Биологик эшкәртелгән сыек тирес фракциясенең ачык саклагычлары.
6. Тирес һәм пометаның ябык саклагычлары.
7. Агулы химикатларны саклау складлары 500 тоннадан артык.
8. Орлыкларны эшкәртү һәм агулау буенча җитештерү.
9. Сыекландырылган аммиак складлары.

III КЛАСС - САНИТАР-САКЛАУ ЗОНАСЫ 300 МЕТР

1. Дуңгыз фермалары 4 мең башка кадәр.
2. Мөгезле эре терлек фермалары 1200 баштан да кимрәк (барлык белгечлекләр), атчылык фермалары.
3. 5-30 мең баш сарык фермасы.

4. Кошчылык фермалары 100 мең тавыкка кадәр йомырка сала торган һәм 1 млн.бройлерга кадәр.

5. Тирес һәм тиресне бораулау өчен мәйданчыклар.

6. Агулы химикатлар һәм минераль ашламалар саклау складлары 50 тоннадан артык.

7. Авыл хуҗалыгы җирләрен тракторларны кулланып пестицидлар белән эшкәртү (кыр чикләреннән алып торак пунктка кадәр).

8. Җәнлекчелек фермалары.

9. Йөк автомобильләрен һәм авыл хуҗалыгы техникасын ремонтлау, технологик хезмәт күрсәтү һәм саклау буенча гаражлар һәм парклар.

IV КЛАСС- САНИТАР-САКЛАУ ЗОНАСЫ 100 МЕТР

1. Теплица һәм парник хуҗалыклары.

2. Минераль ашламалар, агулы химикатлар саклау складлары 50 тоннага кадәр.

3. Коры минераль ашламалар һәм үсемлекләрне саклау өчен химик чаралар складлары (зона азык-төлек продукциясен эшкәртү һәм саклау предприятиеләренә дә кагыла).

4. Терлекчелек агымнарын кулланып сугару объектлары.

5. Азык әзерләү цехлары, шул исәптән азык-төлек калдыкларын да.

6. Терлек асраучы хуҗалыклар (дуңгызлар, сыер абзарлары, питомниклар, ат абзарлары, җәнлекләр фермалары) 100 башка кадәр.

7. Ягулык-майлау материаллары складлары

V КЛАСС - САНИТАР-САКЛАУ ЗОНАСЫ 50 МЕТР

1. Җиләк-җимеш, яшелчә, бәрәңге, ашлык саклау урыны.

2. Матди складлар.

3. Терлек асраучы хуҗалыклар (дуңгызлар, сыер абзарлары, питомниклар, ат абзарлары, җәнлекләр фермалары) 50 башка кадәр.

5 нче таблица

ТЕРЛЕКЧЕЛЕК КОМПЛЕКСЛАРЫНЫҢ АВЫЛ ХУҖАЛЫГЫ ПРОДУКТЛАРЫ ҖИТЕШТЕРҮ ПРЕДПРИЯТИЕЛӘРЕ

Җитештерү предприятиеләренең исеме	Санитар-саклау зонасы, метр
Ит комбинатлары һәм ит-сөт ризыклары	1000
Вак хайваннар һәм кошлар, шулай ук тәүлегенә 50-500 тонна егәрлекле терлек сую объектлары	300
Ит эшкәртү производстволары	300
Сөт, май, сыр җитештер производстволары	100
Җиләк-җимеш һәм яшелчә эшкәртү производстволары	50
Эшкәртү буенча кече предприятиеләр һәм кече егәрлек цехлары:	50

ит-тәүлегенә 5 тоннага кадәр; сөт-тәүлегенә 10 тоннага кадәр	

6 нчы кушымта
Түбән Кама муниципаль районы
шәһәр төзелешен проектлаштыруның
җирле нормативлары

ӘЙЛӘНӘ-ТИРӘ МОХИТНЕ САКЛАУ

1 нче таблица

ТУФРАКНЫҢ ХИМИК ПЫЧРАНУ ДӘРӘҖӘСЕН БӘЯЛӘҮ

Пычрану категориялəре	Гомуми пычрану күрсәткече (Zc)	Туфракның күрсәткече, мг/кг					
		1 нче дәрәҗә куркыныч		II дәрәҗә куркыныч		III дәрәҗә куркыныч	
		тоташтыру		тоташтыру		тоташтыру	
		органик	органик булмаган	органик	органик булмаган	органик	органик булмаган
Чиста	-	Фоннан рөхсәт ителгән чик концентрациясе	Фоннан рөхсәт ителгән чик концентрациясе	Фоннан рөхсәт ителгән чик концентрациясе	Фоннан рөхсәт ителгән чик концентрациясе	Фоннан рөхсәт ителгән чик концентрациясе	Фоннан рөхсәт ителгән чик концентрациясе
Рөхсәт ителгән	< 16	1 дән 2 гә кадәр рөхсәт ителгән чик концентрациясе	2 дән рөхсәт ителгән чик концентрациясенә кадәр	1 дән 2 гә кадәр рөхсәт ителгән чик концентрациясе	2 дән рөхсәт ителгән чик концентрациясенә кадәр	1 дән 2 гә кадәр рөхсәт ителгән чик концентрациясе	2 дән рөхсәт ителгән чик концентрациясенә кадәр
Уртача куркыныч	16 - 32					2 дән 5 кә кадәр рөхсәт ителгән чик концентрация	рөхсәт ителгән чик концентрациясеннән элементның рөхсәт ителгән дәрәҗәсенең зыянлылык күрсәткечләренең максималь әһәмиятенә кадәр

Куркыныч	32 - 128	2 дән 5 кә кадәр рөхсәт ителгән чик концентрация	рөхсәт ителгән чик концентрациясеннән элементның рөхсәт ителгән дәрәҗәсенең зыянлылык күрсәткечләренең максималь әһәмиятенә кадәр	2 дән 5 кә кадәр рөхсәт ителгән чик концентрация	рөхсәт ителгән чик концентрациясеннән элементның рөхсәт ителгән дәрәҗәсенең зыянлылык күрсәткечләренең максималь әһәмиятенә кадәр	> 5 рөхсәт ителгән чик концентрациясе	> элементның рөхсәт ителгән дәрәҗәсенең зыянлылык күрсәткечләренең максималь әһәмияте;
Гадәттән тыш куркыныч	> 128	> 5 рөхсәт ителгән чик концентрациясе	>элементның рөхсәт ителгән дәрәҗәсенең зыянлылык күрсәткечләренең максималь әһәмияте;	> 5 рөхсәт ителгән чик концентрациясе	>элементның рөхсәт ителгән дәрәҗәсенең зыянлылык күрсәткечләренең максималь әһәмияте;		

где:

Kmax - элементның рөхсәт ителгән дәрәҗәсенең зыянлылык күрсәткечләренең максималь әһәмияте;

Zc – исәп-хисап торак урыннардагы туфракның гигиеник бәяләү сыйфатын методик күрсәтмәләр нигезендә башкарыла;

ПДК - рөхсәт ителгән чик концентрациясе

Искәрмә: химик матдәләр түбәндәге куркыныч төргә бүленә:

I - мышьяк, кадмий, терекөмеш, цинк, фтор, 3,4-бензапирен ;

II - бор, кобальт, никель, молибден, бакыр, сурьма, хром;;

III - барий, ванадий, вольфрам, марганец, стронций, ацетофенон.

2 нче таблица

АВЫЛ ХУҖАЛЫГЫ БИЛГЕЛӘНЕШЕНДӘГЕ ҖИРЛӘРГӘ ГИГИЕНИК БӘЯ ҺӘМ АЛАРНЫ КУЛЛАНУ БУЕНЧА КИҢӘШЛӘР

Туфрак пычрану категориясе	Туфракның пычрану характеристикасы,	Территорияне куллану мөмкинлеге	Туфракны савыктыру буенча рекомендацияләр
1.Рөхсәт ителгән	Туфракта химик матдәләрнең микъдары Фоннан артып китә, әмма рөхсәт ителгән чик концентрациясеннән югарырак түгел	Теләсә нинди ашлык культурасын куллану	Туфракның пычрану чыганакларының йогынтысын киметү. Үсемлекләр өчен токсикантларның үтемлелеген киметү буенча чараларны гамәлгә ашыру (известьлау, органик ашламалар кертү һ. б.)
2.Уртача куркыныч	Туфракта химик матдәләрнең микъдары гомуманитар, миграцион су һәм миграцион һава күрсәткечләре лимитлаштыручы, әмма транслокацион күрсәткеч буенча рөхсәт ителгән дәрәҗәдән түбәнрәк булганда аларның рөхсәт ителгән чик концентрациясеннән артып китә.	Авыл хуҗалыгы үсемлекләре сыйфатын тикшереп тору шартларында теләсә нинди культураларны куллану	Шундый ук чаралар 1. Миграцион су яки миграцион һава күрсәткечләре лимитлаштыручы матдәләр булганда, авыл хуҗалыгы эшчеләренең сулыш зонасында һәм җирле су чыганаклары суларында бу матдәләрнең тотылуын контрольдә тоту үткәрелә
3.Бик куркыныч	Химик матдәләрнең микъдары зарарлы транслокацион күрсәткеч булганда аларның рөхсәт ителгән чик концентрациясеннән артып китә	Техник культуралардан файдалану, авыл хуҗалыгы культураларыннан файдалану үсемлек концентраторларын исәпкә алып чикләнә	1 категория өчен күрсәтелгән чаралардан тыш, үсемлекләрдә, азык - төлек продуктларында һәм терлек азыгында токсикантларны карап тотуга мәҗбүри контроль. Үсемлекләр һәм азык - төлек үстерү кирәк булганда, аларны чиста туфракта үстерелгән азык-төлек белән бутарга киңәш ителә. Үсемлекләр-концентраторларны исәпкә алып, терлек азыгына яшел массаны куллануны чикләү
4.Гадәттән тыш куркыныч	Химик матдәләр микъдары зарарлы матдәләрнең барлык күрсәткечләре буенча туфракта рөхсәт	Техник культураларны куллану. Урман саклау полосалары	Пычрану дәрәҗәсен киметү һәм токсикантларны бетерү буенча чаралар

	ителгән чик концентрациясеннән артып китә		

3 нче таблица

ТУФРАКНЫҢ ПЫЧРАНУЫНА БӘЙЛЕ РӘВЕШТӘ КУЛЛАНУ БУЕНЧА КИҢӘШЛӘР

Туфрак пычрану категорияләре	Туфрактан файдалану буенча киңәшләр
Чиста	Чикләүләрсез файдалану
Рөхсәт ителгән	Югары куркыныч объектларыннан чикләүләрсез файдалан
Уртача куркыныч	Төзелеш эшләре барышында котлованнар һәм юдырмалар өчен, яшелләндерү участокларында чиста грунт катламын 0,2 метрдан да ким булмаган күләмдә файдалану
Куркыныч	Чиста грунт катламнары 0,5 метрдан да ким булмаган күләмдә капланган чокырлар һәм котлованнар өчен файдалану. Эпидемиологик куркыныч булганда-кулланучылар хокукларын яклау һәм кеше иминлеге өлкәсендә күзәтчелек федераль хезмәте органнары күрсәтмәсе буенча дезинфекция (дезинвазия) уздыру, аннан соң лаборатор контроль астында файдалану.
Гадәттән тыш куркыныч	Махсуслаштырылган полигоннарда чыгару һәм утильләштерү. Эпидемиологик куркыныч булганда-кулланучылар хокукларын яклау һәм кеше иминлеге өлкәсендә күзәтчелек федераль хезмәте органнары күрсәтмәсе буенча дезинфекция (дезинвазия) уздыру, аннан соң лаборатор контроль астында файдалану

4 нче таблица

ТАВЫШ БАСЫМЫНЫҢ РӨХСӘТ ИТЕЛГӘН ЧИК ДӘРӘҖӘЛӘРЕ. ТАВЫШ ДӘРӘҖӘЛӘРЕ. ТОРАК ТӨЗЕЛЕШЕ ТЕРРИТОРИЯЛӘРЕНДӘ ЭКВИВАЛЕНТ ҺӘМ МАКСИМАЛЬ ДӘРӘҖӘГЕ ТАВЫШНЫҢ ТОРАК ҺӘМ ИҖТИМАГЫЙ БИНАЛАРГА ҮТЕП КЕРҮЕ

Биналар һәм территорияләр билгеләү	Тәүлек	Тавыш	Максималь

	вакыты, сәгать	дәрәҗәсе (эквивалентн ый дәрәҗәсе тавыш), дБА	дәрәҗәдәге тавыш , дБА
1	2	3	4
1. Җитештерү предприятиеләренең административ-идарә персоналының, лабораторияләрнең эш урыннары, үлчәү һәм аналитик эшләр өчен бүлмәләр	-	60	75
2. Диспетчерлык хезмәтләренең эш урыннары, телефон аша сөйләшү элемтәсе белән дистанцион идарә итү һәм күзәтү кабиналары, төгәл җыю участоклары, телефон һәм телеграф станцияләре	-	65	80
3. Эксперименталь эшләр үткәрү өчен лаборатория бүлмәләре, күзәтү кабиналары һәм телефон аша сөйләм элемтәсеннән башка дистанцион идарә итү бүлмәләре	-	75	90
4. Җитештерү предприятиеләренең даими эш урыннары, даими эш урыннары булган предприятие территорияләре (1-3 позициядә санап үтелгән эшләрдән тыш)	-	80	95
5. Хастаханәләр һәм шифаханәләр палаталары	7.00 - 23.00 23.00 - 7.00	35 25	50 40
6.Операция хастаханәләре, сырхауханәләр, шифаханәләр табибларының кабинетлары, санаторийлар	-	35	50
7. Сыйныф бүлмәләре, уку бүлмәләре, уку йортлары аудиторияләре, конференц-заллар, китапханәләрнең уку заллары, клубларның тамаша заллары, суд утырышлары заллары, дини биналар, клубларның гадәти җайланмалары булган тамаша заллары	-	40	55
8. Музыкаль сыйныфлар	-	35	50
9.Фатирлар бүлмәләре	7.00 - 23.00 23.00 - 7.00	40 30	55 45
10. Тулай торак бүлмәләре	7.00 - 23.00 23.00 - 7.00	45 35	60 50
11. Кунакханәләр номерлары: халыкара квалификацияле биш һәм дүрт йолдызлы	 7.00 - 23.00	 35	 50

кунакханәләр			
	23.00 - 7.00	25	40
халыкара квалификацияле өч йолдызлы кунакханәләр	7.00 - 23.00	40	55
	23.00 - 7.00	30	45
халыкара классификацияле өч йолдыздан да ким булмаган кунакханәләр	7.00 - 23.00	45	60
	23.00 - 7.00	35	50
12. Ял йортлары, пансионатлар, картлар һәм инвалидлар өчен интернат-йортлар, балалар бакчалары һәм мәктәп-интернатларның йокы бүлмәләре	7.00 - 23.00 23.00 - 7.00	40 30	55 45
13. Офис бүлмәләре, эш бүлмәләре һәм административ биналар, конструкторлык, проект һәм фәнни-тикшеренү оешмалары кабинетлары	-	50	65
14. Кафе, рестораннар заллары	-	55	70
15. Күпмаксатлы заллар	-	35	<*>
16."Долби"җиһазлары белән кинотеатрлар	-	30	45
17. Спорт заллары	-	45	<*>
18. Кибетләрнең сәүдә заллары, вокзалларның пассажирлар заллары	-	60	75
19. Хастаханәләр һәм шифаханәләр биналары янындагы территорияләр	7.00 - 23.00 23.00 - 7.00	45 35	60 50
20. Торак биналар, ял йортлары, картлар һәм инвалидлар өчен интернат-йортлар янындагы территорияләр	7.00 - 23.00 23.00 - 7.00	55 45	70 60
21. Поликлиникалар, мәктәпләр һәм башка уку йортлары, балалар мәктәпкәчә учреждениеләре, микрорайоннарның һәм торак йортларның ял итү мәйданчыклары янындагы территорияләр		55	70

<*> Әлеге биналарда тавышның максималь дәрәҗәләре нормада булмый.

Искәрмә:

1. 1, 5 - 13 позицияләрендә китерелгән бүлмәләрдәге тавышның рөхсәт ителгән дәрәҗәсе башка биналардан һәм читтән килеп чыккан тавышка гына керә.

2. 5 - 12 позицияләрендә китерелгән биналарда тышкы чыганаклардан тавышның рөхсәт ителгән дәрәҗәләре норматив һава алмашын тәэмин итү шарты белән билгеләнгән, ягъни мәҗбүри

вентиляция яки һава кондиционирования системасы булмаганда, ачык форточкалар яки һава агымын тәэмин итүче башка җайланмалар шартларында үтәлергә тиеш. Норматив һава алмашын тәэмин итүче мәҗбүри вентиляция яки кондиционерлау системалары булганда, биналарның тышкы тавышының рөхсәт ителгән дәрәҗәсе (17) ябык тәрәзәләрдәге биналарда рөхсәт ителгән дәрәҗәләрне тәэмин итү исәбеннән арттырылырга мөмкин.

3. Вентиляция, һаваны кондиционерлау һәм һава җылыту системалары җиһазлары, шулай ук җылылык һәм су белән тәэмин итү системалары насослары һәм сәүдә һәм җәмәгать туклануы предприятиеләренең урнаштырылган (янкорма) суыту җайланмаларыннан рөхсәт ителгән тавыш дәрәҗәләрен, тәүлекнең 4 нче таблицасында күрсәтелгән күрсәткечләрдән тыш, 9-12 позициясеннән (тәүлекнең төнге вакыты өчен) 5 дБ (дБА) түбәнрәк кабул итәргә кирәк. Шул ук вакытта тавышның тональлегенә төзәтмәне исәпкә алмыйлар.

5 нче таблица

ЭШ УРЫННАРЫНДА РӨХСӘТ ИТЕЛГӘН ИНФРАТАВЫШ. ТОРАК ТӨЗЕЛЕШЕ ТЕРРИТОРИЯСЕНДӘ РӨХСӘТ ИТЕЛГӘН ТОРАК ҺӘМ ИҖТИМАГЫЙ БИНАЛАРДА ИНФРАСТРУКТУРА УРНАШТЫРУ

N п/п	Биналар билгеләү	Ешлыкның уртаометрик билгеләре булган октав полосаларында тавыш басымы, дБ дәрәҗәләре, Гц				Тавыш басымының гомуми дәрәҗәсе, дБ лин
		2	4	8	16	
1	Җитештерү предприятияләре:					
	Төрле авырлыктагы эшләр;	100	95	90	85	100
	Төрле авырлыктагы эшләр интеллектуаль-эмоциональ киеренкелек	95	90	85	80	95
2	Торак төзелеше территориясе	90	85	80	75	90
3	Торак һәм иҗтимагый биналар	75	70	65	60	75

6 нчы таблица

ХАЛЫК ӨЧЕН 30 КГЦ - 300 ГГЦ РӨХСӘТ ИТЕЛГӘН ЧИК ДӘРӘҖӘЛӘРЕ ЕШЛЫК ДИАПАЗОНЫНЫҢ ЭЛЕКТРОМАГНИТ КЫРЫ

Ешлык диапазоны	30 - 300 кГц	0,3 - 3 МГц	3 - 30 МГц	30 - 300 МГц	0,3 - 300 ГГц
Нормалаштырылган	Электр кырының киеренкелеге, Е (В/м)				Энергия агымы

параметр					тыгызлыгы, мкВт/см2
Рөхсәт ителгән чик дәрәҗәләре	25	15	10	3	10 25 <*>

<*> Әйләнә-тирәне күзәтү яки Сканерлау режимында эшләүче антеннадан нурланыш очраклары өчен.

Искәрмә: Таблицада китерелгән диапазон һәм үз эчендәге югары чикләре ешлыгы.

7 нче таблица

ЕГӘРЛЕК ПРОЕКТЛАГАНДА КУЛЛАНЫЛА ТОРГАН ЭКВИВАЛЕНТ ДОЗАНЫ ЯКЛАУЧЫ ТЫШКЫ ИОНИЗАЦИЯЛӘҮЧЕ НУРЛАНЫШ

Нурланучы зоналар категориясе		Биналар һәм территорияләр билгеләү	Нурланыш озынлыгы сәгать/елга	Проект егәрлеге нең эквивалент дозасы, мкЗв/с
Персонал	А группасы	Персоналның даими тору урыннары	1700	6,0
		Персоналның вакытлыча тору урыннары	850	12
	Б группасы	Радиация объекты биналары һәм персонал урнашкан санитар-саклау зонасы территориясе	2000	1,2
Халык		Теләсә нинди башка биналар һәм территорияләр	8800	0,06

7 нче кушымта
Түбән Кама муниципаль районы
шәһәр төзелешен проектлаштыруның
җирле нормативлары

ТРАНСПОРТ ИНФРАСТРУКТУРАСЫ

РАЙОННАРДА АЭРОДРОМНАР ҺӘМ БАШКА ТЕРРИТОРИЯЛӘРДӘ ҺАВА

СУДНОЛАРЫ ОЧЫШЛАРЫНЫҢ КУРКЫНЫЧСЫЗЛЫГЫН ТӘЭМИН ИТЕЛЕШНЕНӘ КАРАТА ТАЛӘПЛӘР

Килешүгә тиешле предприятиеләр һәм оешмалар, хәрби округның Хәрби-һава көчләрен берләштерү штабын билгели. Штабның адресы Проект документларына заказ бирүчеләргә яисә проект оешмаларына җирле үзидарә органнары тарафыннан бирелә.

Урнашу килешүләре:

1) аэродромнарга һава юллары полосалары чикләрендә, шулай ук аэродромның контроль ноктасыннан 10 км радиуста әлеге полосалар чикләреннән тыш барлык объектлар;

2) аэродромның тикшерү ноктасыннан 30 км радиуста объектлар, аларның биеклеге аэродром дәрәҗәсенә карата 50 м һәм аннан да күбрәк булган;

урнашу урынына бәйсез рәвештә:

3) җир өслегеннән 50 м һәм аннан да күбрәк биеклектәге объектлар;

4) Радио - һәм электромагнит нурланышларның башка объектлары, элемтә линияләре, электр тапшыргычлары, шулай ук радиотехник чараларның нормаль эшләве өчен комачаулыклар тудырырга мөмкин булган башка радио-һәм электромагнит нурланышлар объектлары;

5) шартлаткыч объектлар;

6) аэродром булган районнарында күремнең начарлануына китерергә мөмкин булган сәнәгать һәм башка предприятиеләр һәм корылмалар. 3-6 пунктта күрсәтелгән объектларны урнаштыру, урнашу урынына карамастан, хәрби округ штабы һәм хәрби округның Хәрби-һава көчләре берләшмәсе штабы белән килешенергә тиеш.

Аэродромның контроль ноктасыннан 15 км ераклыкта азык-төлек калдыклары чыгару урынын урнаштыру, җәнлек фермалары, терлек чалу һәм башка объектларны төзү тыела.

Искәрмә:

1. Өч ел дәвамында тиешле объектларны төзү башланмаган булса, күрсәтелгән килешүләр үз көчен югалталар.
2. Аэродромның контроль ноктасы аэродромның геометрик үзәге янында урнашкан: бер күтәрелү-утыру полосасы (хәрби округның Хәрби-һава көчләре) булганда - аның үзәгендә; ике параллель ВПП - аларның үзәкләрен тоташтыручы турыдан-туры уртасында; параллель булмаган ике ВПП - ВПП үзәкләреннән торгызылган перпендикулярлар кисешкән урында.
3. Биек корылмаларны урнаштыруны килештерүгә бирелә торган документларда барлык очракларда да проектлана торган корылмаларның урнашу координаталарын күрсәтергә кирәк.

1 нче таблица

ХАЛЫКНЫ АВТОМОБИЛЬ БЕЛӘН ТӘЭМИН ИТҮ
(ҖИҢЕЛ, ЙӨК ҺӘМ АВТОБУСЛАР ДА КЕРТЕП)

(1000 кешегә исәпләнгән машиналар)

Муниципаль район исеме	2010 ел.	2015 ел.	2020 ел.	2035 ел.
1	2	3	4	5
Түбән Кама муниципаль районы	247,4	282,1	313,9	408,7

8 нче кушымта
Түбән Кама муниципаль районы шәһәр төзелешен
проектлаштыруның җирле нормативлары

СУ БЕЛӘН ТӘЭМИН ИТҮНЕҢ ИНЖЕНЕР ИНФРАСТРУКТУРАСЫ

1 нче таблица

ХАЛЫКНЫҢ ХУҖАЛЫК - ЭЧӘРГӘ ЯРАКЛЫ ИХТЫЯҖЛАРЫ ӨЧЕН УРТАЧА ТӘҮЛЕКТӘ (БЕР ЕЛ ЭЧЕНДӘ) СУ КУЛЛАНУ

Торак төзелеше районнарын төзекләндерү дәрәҗәсе	Торак пунктларда бер кешегә уртача тәүлеклеклек (бер ел эчендә), литр/тәүлеккә хуҗалык-эчәр су куллану
Эчке суүткәргеч һәм канализация белән тәэмин ителгән биналар төзү: ваннасыз; ванналар һәм җирле су җылыткычлар белән; кайнар су белән тәэмин итү	
ваннасыз;	125 - 160
ванналар һәм җирле су җылыткычлар белән	160 - 230
кайнар су белән тәэмин итү	230 - 350

Искәрмә:

1. Су җыю колонкаларыннан файдалану белән бәйле биналар төзү өчен бер кешегә тәүлеклек уртача (бер ел эчендә) су куллануны тәүлегенә 30-50 литр кабул итәргә кирәк.

2. Аерым су куллану җәмәгать биналарында хуҗалык-эчә торган һәм көнкүреш ихтыяҗларына (СНиП 2.08.02-89* кабул ителгән классификация буенча), ял йортлары, санатор-туристик комплекслар һәм балалар сәламәтләндерү лагерьлары өчен су чыгымнарын үз эченә ала.

3. Таблицада күрсәтелгән чикләрдә чагыштырма су кулулануны сайлау климат шартларына, су белән тәэмин итү чыганагының егәрлегенә һәм су сыйфатына, төзекләндерү дәрәҗәсенә, төзелешнең катлы булуына һәм җирле шартларга бәйле рәвештә башкарылырга тиеш.

4. Халыкны азык - төлек белән тәэмин итүче сәнәгать ихтыяҗлары өчен су күләмен һәм исәпкә алынмаган чыгымнарны тиешле нигезләгәндә торак пунктның хуҗалык-эчәргә яраклы ихтыяҗлары өчен су чыгымының 10-20 проценты күләмендә өстәмә рәвештә кабул итү рөхсәт ителә

5. Үзәкләштерелгән кайнар су белән тәэмин ителгән биналар төзелгән районнар (микрорайоннар) өчен җылылык челтәреннән тәүлеклек уртача алганда, хуҗалык-эчәргә яраклы су чыгымының 40 процентын һәм максималь су алу сәгатенә турыдан - туры кайнар суны алуны кабул итәргә кирәк. Катнаш төзелеш булганда күрсәтелгән биналарда яшәүче халык санынан чыгып эш итәргә кирәк.

6. 1000нән артык кеше яшәгән торак пунктларда су кулулануны һәр аерым очракта нигезләгәндә һәм дәүләт күзәтчелеге органнары белән килештергәндә арттырырга рөхсәт ителә.

2 нче таблица

КУЛЛАНУЧЫЛАР ТАРАФЫННАН СУ ЧЫГЫМЫ НОРМАЛАРЫ

Су кулланучылар	Үлчәү	Су чыгымы нормалары (шул исәптән кайнар), литр	
		уртача	тәүлегенә иң күп су куллану
1	2	3	4
Фатир тибындагы торак йортлар:: су белән тәэмин итү һәм канализациясез ванналар	1 кеше	95	120
газ белән тәэмин итү	1 кеше	120	150
суүткәргеч, канализация һәм каты ягулыкта эшләүче су җылыткычлы ванналар белән	1 кеше	150	180
суүткәргеч, канализация һәм газ җылыткычлы ванналар белән	1 кеше	190	225
газ белән җылытыла торган җылыткыч һәм күпьяклы су алу ьайланмасы	1 кеше	210	250
юдыргычлар, юу һәм душ белән җиһазландырылган үзәкләштерелгән кайнар су белән тәэмин итү	1 кеше	195	230
утыргычлы ванналар һәм җиһазландырылган душлар белән	1 кеше	230	275
1500-1700 мм озынлыгындагы ванналар һәм җиһазландырылган душлар белән	1 кеше	250	300
үзәкләштерелгән кайнар су белән тәэмин итү һәм аларны төзекләндерү таләпләре югары булган 12 кат биеклектә	1 кеше	360	400
Тулай торак: уртак душ	1 кеше	85	100
барлык торак бүлмәләр душ белән	1 кеше	110	120
һәр катта уртак аш бүлмәсе һәм душ	1 кеше	140	160
уртак ванна һәм душ белән кунакханәләр, пансионатлар һәм мотельләр	1 кеше	120	120
Кунакханәләр һәм пансионатлар душ белән	1 кеше	230	230

Кунакханәләрдә аерым номерлар ванна белән, % гомуми саны номерлары:			
25 кә кадәр	1 кеше	200	200
75 кә кадәр	1 кеше	250	250
100 гә кадәр	1 кеше	300	300
Хастаханәләр: уртак ванна һәм душ белән	1 урын	115	115
палаталарга якын булган санитар бүлмәләр	1 урын	200	200
йогышлы	1 урын	240	240
Шифаханәләр һәм ял йортлары: барлык бүлмәләр ванна белән	1 урын	200	200
Торак бүлмәләр душ белән	1 урын	150	150
Поликлиникалар һәм амбулаторияләр	Сменага 1 авыру	13	15
Мәктәпкәчә оешмалар: көндезге:			
ярымфабрикатларда эшләүче ашханәләр белән	1 бала	21,5	30
Чимал белән эшләүче ашханәләр, кер юу машиналары, автомат кер юу машиналары белән җиһазландырылган.	1 бала	75	105
Тәүлек буена торучы балалар:			
ярымфабрикатларда эшләүче ашханәләр белән	1 бала	39	55
ашханәләр чимал һәм кер юу машиналары белән җиһазландырылган	1 бала	93	130
балалар лагерьлары (шул исәптән ел әйләнәсе): чимал белән эшләүче ашханәләр һәм автомат кер юу машиналары белән җиһазландырылган кер юу урыннары	1 бала	200	200
ярымфабрикатларда эшләүче ашханәләр һәм үзәкләштерелгән кер юу урыннары	1 урын	55	55
Кер юу урыны:			

механикалаштырылган	1кг коры кием	75	75
механикалаштырылмаган	1 кг коры кием	40	40
Административ биналар	1 эшләүче	12	16
Белем бирү оешмаларында (шул исәптән югары белем һәм профессиональ) душ белән гимнастика заллары һәм буфетлары	1 укучы 1 укытучы	17,2	20
Югары белем бирү һәм һөнәри белем бирү оешмалары лабораторияләре	Сменага 1 прибор	224	260
Гимнастика заллары һәм ашханәләре душ бүлмәләре белән ярымфабрикатларда эшләүче гомуми белем бирү оешмалары	Сменага 1 укучы һәм 1 укытучы	10	11,5
Озынайтылган көн	Шул ук	12	14
Гимнастика заллары һәм ашханәләре булган, ярымфабрикатларда эшләүче профессиональ техник белем бирү оешмалары	Сменага 1 укучы һәм 1 укытучы	20	23
Мәктәп-интернатлар, бүлмәләр: гимнастика залларында уку (душ бүлмәләре белән)	Сменага 1 укучы һәм 1 укытучы	9	10,5
Йокы бүлмәсе	1 место	70	70
Даруханәләр: сәүдә залы һәм ярдәмче бүлмәләр	1 эшләүче	12	16
дарулар әзерләү лабораториясе	1	310	370
Җәмәгать туклануы предприятиеләре: ризык әзерләү өчен;			
Аш залында	1 шартлы ашамлык	12	12
Өйгә сату	1 шартлы ашамлык	10	10
Ярымфабрикатлар чыгаручы:			
ит	1 тонна		6700
балык	1 тонна		6400
яшелчә	1 тонна		4400
кулинария	1 тонна		7700

Кибетләр: Азык-төлек	Сменага 1 эшләүче (сәүдә залы 20 кв. метр)	250	250
Кием-салым	Сменага 1 эшләүче	12	16
Чәчхарашханәләр	Сменага 1 эш урыны	56	60
Кинотеатрлар	1 урын	4	4
Клублар	1 урын	8,6	10
Стадионнар һәм спорт заллары:			
Тамашачылар өчен	1 урын	3	3
Физкультурчылар өчен (душа белән)	1 кеше	50	50
Спортсменнар өчен	1 кеше	100	100
Йөзү бассейннары: бассейнны тулыландыру	Тәүлегенә бассейн сыйдырышлыгы %	10	
Тамашачылар өчен	1 урын	3	3
Спортсменнар өчен (душ белән)	1 кеше	100	100
Мунчалар:			
Эскәмияләрдә тазлы сабынлы су һәм душ белән юыну өчен	1 килүче		180
шул ук вакытта сәламәтләндерү процедураларын һәм душ кабул итү :	1 килүче		290
душ кабинасы	1 килүче		360
Ванна бүлмәсе	1 килүче		540
Сәнәгать предприятиеләренең көнкүреш биналарында душ бүлмәләре	Сменага 1 душ		500
1 куб. метрга 84 тән артык кбм җылылык бүлү цехлары	Сменага 1 кеше		45
Калган цехлар	Сменага 1 кеше		25

Су сибү чыгымы:: үләнлек	1 кв. метр	3	3
Футбол кыры	1 кв. метр	0,5	0,5
калган спорт корылмалары	1 кв. метр	1,5	1,5
камилләштерелгән капламалар, тротуарлар, мәйданнар, завод юллары к	1 кв. метр	0,4 - 0,5	0,4 - 0,5
яшел үсентеләр, газоннар һәм чәчәкләр	1 кв. метр	3 - 6	3 - 6
Шугалак өстен томалау	1 кв. метр	0,5	0,5

Искәрмә:

1.Су чыгымы нормалары төп кулланучылар өчен билгеләнгән һәм барлык өстәмә чыгымнарны үз эченә ала (хезмәт күрсәтүче персонал, килүчеләр өчен душ бүлмәләре һ.б.).

Көнкүреш биналарында һәм җитештерү предприятиеләре биналарында душ һәм ванналарда су куллануны, кер юу һәм җәмәгать туклануы предприятиеләрендә азык әзерләү, шулай ук хастаханәләр, шифаханәләр һәм сырхауханәләр составына керүче дәвалау процедураларына, күрсәтелгән ихтыяҗларга су тотуны үз эченә алган кулланучылардан тыш, өстәмә рәвештә исәпкә алырга кирәк.

2.Уртача тәүлеккә су чыгымы нормалары техник-икътисадый чагыштырмаларны үтәү өчен китерелгән.

3. Әлеге таблицада күрсәтелмәгән җитештерү ихтыяҗларына су чыгымын технологик биремнәргә һәм проектлау буенча күрсәтмәләргә туры китереп кабул итәргә кирәк.

4. Автоматлаштырылмаган кер юу машиналарында кер юу вакытында кайнар суның 1 кг коры кер юу нормасын 30 процентка кадәр арттыру рөхсәт ителә.

5. Су сибүгә киткән чыгым нормасы бер су сибү исәбеннән билгеләнгән. Тәүлегенә су сибүне климат шартларына карап кабул итәргә кирәк.

3 нче таблица

САНИТАР САКЛАУ ЗОНАЛАРЫН СУ БЕЛӘН ТӘЭМИН ИТҮ ҺӘМ ЭЧӘРГӘ ЯРАКЛЫ СУҮТКӘРГЕЧЛӘР ЧЫГАНАКЛАРЫ

N п/п	Су белән тәэмин итү чыганагы исеме	Су белән тәэмин итү чыганагыннан санитар саклау зоналары чикләре		
		I пояс	II пояс	III пояс
1	2	3	4	5
1.	Җир асты чыганаклары:			
	а) скважиналар, шул исәптән: сакланган су;	кимендә 30 метр	исәп - хисап буенча, Тм 2)	исәп-хисап буенча Тх 3)
	сакланган су җитәрлек түгел	кимендә 50 метр	шул ук	шул ук
	б) җир асты сулары	кимендә 50	шул ук	шул ук

	запасларын ясалма тулыландырганда су алу җайланмалары, шул исәптән инфильтрацион Корылмалар (бассейннар, каналлар)	метр кимендә 100 метр		
2.	Югары катлам чыганаклары а) су кушылдыклары (елгалар, каналлар)	агым буенча өскә таба 200 метрдан да ким түгел; агым буенча аска таба 100 метрдан да ким түгел	исәпләү буенча өскә таба; агым буенча аска таба 250 метрдан да ким түгел;	II пояс чикләре белән туры килә; II пояс чикләре белән туры килә;
		җәйге-көзге челләдә 100 метрдан ким булмаган як-ягындагы киселеш	як-ягы ким дигәндә: тигез рельефта 500 метр; калкулыкта-750 метр; текә калкулыкта-1000 метр	су бүлү линиясебуенча, кушылдыкларны да кертеп, 3 - 5 км чикләрендә
	б) сулыклар (сусаклагычлар, күлләр)	су алу акваториясе буенча барлык юнәлешләрдә дә 100 м һәм җәй-көзге ызан вакытында су кисү линиясеннән якын-тирә яр буенча 100 м да ким булмаган санда	акватория буенча: су алу җайланмасының барлык якларына 3-5 км; территория буенча: яр буенча ике якка 3-5 км һәм су киселешеннән 500 - 100 метр	II пояс чикләре белән туры килә
3.	Сuүткәргеч корылмалар һәм сүүткәргечләр	Запас һәм көйләүче сыешлыклар, фильтрлар һәм элемтә өчен яктырткыч диварларыннан санитар-саклау полосасының чикләре-30 метрдан да ким түгел .; су башняларыннан - 10 метрдан да ким түгел.; калган биналардан (отстойниклар, реагент хуҗалыгы, хлор склады б), насос станцияләре һ. б.) - 15 метрдан да ким түгел; сүүткәргечнең өске линияләреннән: грунт сулары булмаганда - 1000 миллиметрга кадәр һәм 1000 миллиметрдан артык диаметрлы 20 метрдан да ким булмаган күләмдә су үткәргечләрнең диаметры		

		10 метрдан да ким булмаган күләмдә, грунт сулары булмаганда-10 метрдан да ким түгел.; грунт сулары булганда-суның диаметрына карамастан, кимендә 50 метр

Искәрмә:

1. Җир асты суларының инфильтрацион су алу җайланмаларының I поясы чикләренә су алу җайланмасы һәм өске сулык арасындагы яр буе территориясе кертелә.

2. Тмның II поясы чикләрен билгеләгәндә (җир асты сулары агымы белән су алу өчен микробларны пычрату вакыты) таблица буенча кабул ителә:

Гидрологик шартлар	Тм (тәүлек)
1. Җир асты сулары (грунт сулары, шулай ук ачык сулык белән турыдан-туры гидравлик элемтәгә ия булган терәк һәм пластара сулар)җитәрлек дәрәҗәдә якланмаган.	400
2. Җир асты сулары (ачык сулык белән турыдан-туры гидравлик элемтәсе булмаган терәк һәм пластара сулар)	200

3. Су катламын химик пычратулардан саклау өчен билгеләнгән өченче пояс чиге гидродинамик исәп-хисаплар белән билгеләнә. Шул ук вакытта химик пычрану вакытында су алу җайланмасына хәрәкәт исәп-хисап техникасы күбрәк булырга тиеш. Тх су алу җайланмасын эксплуатацияләү срогы буларак кабул ителә (су алу җайланмасын эксплуатацияләүнең гадәти вакыты - 25-50 ел).

4. Сусүткәргеч корылмалар урнашкан территориядә хлор склады булган очракта, торак һәм иҗтимагый биналарга кадәр санитар-сак зонасы күләме хлор җитештерү, саклау, транспортлау һәм куллану вакытында куркынычсызлык кагыйдәләрен исәпкә алып билгеләнә.

5. Әлеге кушымтада "су белән тәэмин итү чыганакларын һәм эчә торган суларны санитар саклау зоналары" 2.1.4.1110-02 СанПиН белән билгеләнгән нормалары бар.

4 нче таблица

ЭЛЕКТР КУЛЛАНУ НОРМАЛАРЫ
КУЛЛАНУЧЫЛАРЫ ӨЧЕН ЭЛЕКТР ЭНЕРГИЯСЕ ЧЫГЫМЫНЫҢ
ЕЛЛЫК КОММУНАЛЬ - КӨНКҮРЕШ ЭЛЕКТР КҮРСӘТКЕЧЕ

Торак пунктлар категорияләре	Стационар электр плитәләре булмаган торак пункт		Стационар электр плитәләре булган торак пункт	
	елына электр энергиясенең чагыштырма чыгымы, кВтч/кеше	электр нагрузкасының максимумын куллану сәгатьләренең еллык саны	елына электр энергиясенең чагыштырма чыгымы, кВтч/кеше	электр нагрузкасының максимумын куллану сәгатьләренең еллык саны
Зур	2480	5400	3060	5600
Уртача	2300	5350	2880	5550
Кече	2170	5300	2750	5500

Искәрмә:

1. Зурайтылган күрсәткечләр торак һәм иҗтимагый биналар, коммуналь-көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләре, транспорт хезмәте күрсәтү объектлары, тышкы яктылык белән электр куллануны күздә тота.

2. Китерелгән мәгълүматлар торак биналарда кондиционирлау, электр җылыту һәм электр утын куллануны исәпкә алмый.

5 нче таблица

ТОРАК БИНАЛАР ЭЛЕКТРОПРИЕМНИКЛАРЫНЫҢ ЧАГЫШТЫРМАЧА ИСӘП-ХИСАП ЭЛЕКТР КҮРСӘТКЕЧЕ

Электр энергиясен кулланучылар	Чагыштырмача исәп-хисап электр нагрузкасы, кВт/фатир, фатир саны булганда:													
	1 - 5	6	9	12	15	18	24	40	60	100	200	400	600	1000
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Плиткалы фатир: табигый газ белән <*>	4,5	2,8	2,3	2	1,8	1,65	1,4	1,2	1,05	0,85	0,77	0,71	0,69	0,67
сыекландырылган газда (шул исәптән төркемле җайланмаларда һәм каты ягулыкта)	6	3,4	2,9	2,5	2,2	2	1,8	1,4	1,3	1,08	1	0,92	0,84	0,76
егәрлеге 8,5 кВт булган электр челтәрләре	10	5,9	4,9	4,3	3,9	3,7	3,1	2,6	2,1	1,5	1,36	1,27	1,23	1,19
Югары комфортлы фатирларда электр плитәсенең егәрлеге 10,5 кВт <* * >	14	8,1	6,7	5,9	5,3	4,9	4,2	3,3	2,8	1,95	1,83	1,72	1,67	1,62
Бакчачылык ширкәтләре кишәрлекләрендә йортлар	4	2,3	1,7	1,4	1,2	1,1	0,9	0,76	0,69	0,61	0,58	0,54	0,51	0,46

<*> Биналар типлаштырылган проектлар буенча.

<**> Тәкъдим ителгән

Искәрмә:

1. Таблицада күрсәтелмәгән фатирлар саны өчен чагыштырма исәп-хисап йөкләмәләре интерполяция юлы белән билгеләнә.

2. Фатирларның чагыштырма исәп-хисап йөкләнеше гомумйорт бүлмәләрен (баскыч

күзәнәкләре, подполийлар, техник катлар, чарлаклар һ.б.) яктырту йөкләнешен, шулай ук аз агулы җайланмаларның һәм вак көч җайланмаларының йөкләнешен исәпкә ала.

3. Гомуми мәйданы 70 кв.метр (35-90 кв. метрлы фатирлар) һәм 150 кв. метр булган (100-300 кв. метрлы фатирлар) югары комфортлы фатирлы индивидуаль проектлар буенча биналарның гомуми мәйданы 70 кв. метр булган фатирлар өчен чагыштырмача исәп-хисап эшләре китерелгән.

4. Югары комфортлы фатирлар өчен исәп-хисап йөкләнешен проектлау нигезендә яисә билгеләнгән егәрлек һәм ихтыяҗ коэффициенты бер үк вакытта СП 31-110-2003 буенча билгеләргә кирәк.

5. Чагыштырмача исәп-хисап йөкләмәләре гаиләләрнең фатирга күченүен исәпкә алмый.

6. Аерым исәп-хисап гомумйорт көч йөкләнешен, җәмәгать билгеләнешендәге биналарның яктырткыч һәм көч йөкләнешен, реклама йөкләнешен, шулай ук фатирларда электр җылылыгы, электр җылытучылар һәм көнкүреш кондиционерларын (элиталы фатирлардан тыш) куллануны исәпкә алмыйлар.

7. Таблицада китерелгән исәп-хисап күрсәткечләре җирле шартларны исәпкә алып конкрет куллану өчен төзәтмәләр кертергә мөмкин. Документлаштырылган һәм билгеләнгән тәртиптә расланган эксперименталь мәгълүматлар булганда йөкләнешне алар буенча башкарырга кирәк.

8. 10 кВтка кадәр булган иллюминацияләр йөкләнеше бинага кертелгәндә исәп-хисап йөкләнешендә исәпкә алынмаска тиеш.

6 нчы таблица

ШӘХСИ ТОРАК ЙОРТЛАРДАГЫ ЭЛЕКТРОПРИЕМНИКЛАР
ЭЛЕКТР КӨЧӘНЕШЕНЕҢ ЧАГЫШТЫРМАЧА ИСӘП-ХИСАБЫ

Электр энергиясен кулланучылар	Электр көчәнешенең уртача исәп-хисабы, кВт/йорт, индивидуаль торак йортлар саны									
	1 - 3	6	9	12	15	18	24	40	60	100
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Табигый газда булган плитәле йортлар	11,5	6,5	5,4	4,7	4,3	3,9	3,3	2,6	2,1	2,0
Табигый газлы плитәле йортлар һәм егәрлеге 12 кВт кадәр булган электр белән эшли торган сауналар	22,3	13,3	11,3	10,0	9,3	8,6	7,5	6,3	5,6	5,0
Егәрлеге 10,5 кВт кадәр булган электр плитәле йортлар	14,5	8,6	7,2	6,5	5,8	5,5	4,7	3,9	3,3	2,6
Егәрлеге 10,5 кВт кадәр булган электр плитәле һәм 12 кВт кадәрле электр сауналы йортлар	25,1	15,2	12,9	11,6	10,7	10,0	8,8	7,5	6,7	5,5

Искәрмә:

1. Таблицада күрсәтелмәгән индивидуаль торак йортлар саны өчен чагыштырма исәп-хисап йөкләмәләре интерполяция юлы белән билгеләнә.

2. Гомуми мәйданы 150 дән 600 кв. метрга кадәр булган индивидуаль торак йортлар өчен чагыштырмача исәп-хисап йөкләмәләре китерелгән.

3. Гомуми мәйданы 150 кв.м. га кадәр булган индивидуаль торак йортлар өчен чагыштырмача исәп-хисап йөкләмәләре әлеге кушымтаның 5 нче таблицасы буенча, табигый яки

сыекландырылган газ плитәләре булган типик фатирлар өчен яисә электр плитәләре белән билгеләнә.

4. Индивидуаль торак йортларда электр җылыту һәм электр җылыту җайланмаларын куллануны исәпкә алмыйлар.

7 нче таблица

ИҖТИМАГЫЙ БИНАЛАРДА ЭРЕЛӘНДЕРЕЛГӘН ЭЛЕКТР ЭНЕРГИЯСЕ КӨЧӘНЕШЕНЕҢ ЧАГЫШТЫРМАСЫ

N п/п	Бина	Үлчәү берәмлеге	Чагыштырма йөкләнеш
1	2	3	4
Җәмәгать туклануы предприятиеләре			
	Тулысынча электрлаштырылган утырту урыннары саны		
1	до 400	кВт/место	1,04
2	400 дән 1000 гә кадәр	шулай ук	0,86
3	1000 нән артык	шулай ук	0,75
	Өлешчә электрлаштырылган (газ ягулыклы плитәләр өчен) утырту урыннары:	шулай ук	
4	400 гәкадәр	шулай ук	0,81
5	400 дән 1000 гә кадәр	шулай ук	0,69
6	1000 нән артык	шулай ук	0,56
Азык-төлек кибетләре			
7	Кондиционерсыз һава	кВт/кв. метр сәүдә залы	0,23
8	Кондиционерлы һава	шулай ук	0,25
Азык-төлек булмаган кибетләр			
9	Кондиционерсыз һава	"	0,14
10	Кондиционерлы һава	"	0,16
Гомуми белем бирү мәктәпләре			
11	Электрлаштырылган ашханәләр һәм спортзаллар	кВт/1 учащегося	0,25
12	Электрлаштырылмаган ашханәләр һәм спортзаллар	шулай ук	0,17
13	Буфетлы, спортзалларсыз	шулай ук	0,17
14	Буфетсыз һәм спортзалларсыз	шулай ук	0,15

15	Ашханәле һөнәри-техник училищелар	шулай ук	0,46
16	Балалар бакчалары	кВт/урын	0,46
Кинотеатрлар			
17	Кондиционерлы һава	шулай ук	0,14
18	Кондиционерсыз һава	шулай ук	0,12
19	Клублар	шулай ук	0,46
20	Чәчтарашханәләр	кВт/эш урыны	1,5
идарә итү, проект һәм конструкторлык оешмалары биналары			
21	Кондиционерлы һава	кВт/кв. метр гомуми мәйдан	0,054
22	Кондиционерсыз һава	шулай ук	0,043
Кунакханәләр			
23	Кондиционерлы һава	кВт/урын	0,46
24	Кондиционерсыз һава	шулай ук	0,34
25	Кондиционерсыз ял йортлары һәм пансионатлар	шулай ук	0,36
26	Кер юу һәм химик чистарту биналары	кВт/кг әйберләр	0,075
27	Балалар лагерьлары	кВт/кв. метр торак бина	0,023

Искәрмә:

1. 1-6 позицияләр кондиционерлы һавага бәйле түгел..

2. 15, 16 позицияләр өчен бассейннар һәм спорт залларының йөкләнеше исәпкә алынмаган.

3. 21, 22, 25, 27 позицияләр өчен азык блогларының йөкләнеше исәпкә алынмаган. Азык-төлек блогларының аерым йөкләнешен, тиешле бина өчен нормалар һәм 31-110-2003 СП 6.21 пункты белән тәкъдим ителгән утырту урыннары санын исәпкә алып, җәмәгать туклануы предприятиеләре өчен дә кабул итәргә кирәк.

4. Кунакханәләрдәге ресторанпарның 23, 24 позицияләре өчен ачык типтагы җәмәгать туклануы предприятиеләре өчен дә чагыштырмача йөкләнешне кабул итәргә кирәк.

5. Таблицада күрсәтелмәгән урыннар санында җәмәгать туклануы предприятиеләре өчен өстәмә йөкләмәләр интерполяция тарафыннан билгеләнә.

ТОРАК ҺӘМ ИҖТИМАГЫЙ БИНАЛАР ЧЫГЫМНАРЫНЫҢ БАЗА ДӘРӘҖӘСЕН ЧАГЫШТЫРМАЧА БИЛГЕЛӘҮ ТАБЛИЦАЛАРЫ

8 нче таблица

АЗ КАТЛЫ ҺӘМ КҮП ФАТИРЛЫ ЙОРТЛАРНЫ ВЕНТИЛЯЦИЯЛӘҮ, ҖЫЛЫЛЫК БИРҮ ЧОРЫНЫҢ ШӘҺӘР ТӘҮЛЕКЛӘРЕНӘ КЕРТЕЛГӘН ЙОРТЛАР, КУНАКХАНӘЛӘР ҺӘМ ТУЛАЙ ТОРАКЛАР ҖЫЛЫЛЫК ЭНЕРГИЯСЕНЕҢ ЕЛЛЫК ЧЫГЫМЫНЫҢ ЧАГЫШТЫРМАЧА БАЗА ДӘРӘҖӘСЕ

(Вт ч/(кв. метр град. С тәүл.))

Җылытыла торган мәйдан	Катлар саны			
	1	2	3	4
60 тан азрак	42,0	-	-	-
100	34,7	37,5	-	-
150	30,6	33,3	36,1	-
250	27,8	29,2	30,6	-
400	-	25,0	26,4 - 31,0	32,3
600	-	23,2 - 30,0	22,6 - 28,5	28,7
1000	-	22,0 - 28,7	21,0 - 27,0	26,4
1500 дән артык	-	-	25,9	25,2

Искәрмә:

1. Йортның җылытыла торган мәйданының арадаш билгеләнешләре 60-1500 кв.метр интервалында база дәрәҗәсенең әһәмияте сызыкча интерполяция буенча билгеләнергә тиеш.

2. Бер фатирлы йортның җылытыла торган мәйданы астында, эчке һава температурасы 12 градустан югарырак булган җылытыла торган биналар мәйданнарының суммасын аңлыйлар. Блокланган йортлар өчен-бер блоктагы фатирның мәйданы, шулай ук исәп-хисап температурасы 12 градустан югарырак. Әйтик, гомуми баскыч читлеге булган күп фатирлы йортлар өчен-җәйге бүлмәләрдән башка фатир мәйданнары суммасы.

3. 1500 кв. метр мәйданлы ике һәм өч катлы йортларда һәм аннан да күбрәк һәм дүрт катлы йортларда - күп фатирлы йортлар өчен мәгълүматлар китерелә, калган күрсәткечләр аерым торучы яки блокланган йортлар өчен.

9 нчы таблица

КҮП КАТЛЫ ТОРАК ҺӘМ АЕРЫМ ИҖТИМАГЫЙ БИНАЛАРНЫҢ ҖЫЛЫЛЫК ҺӘМ ВЕНТИЛЯЦИЯ СИСТЕМАЛАРЫНА ҖЫЛЫЛЫК ЭНЕРГИЯСЕНЕҢ ЕЛЛЫК ЧЫГЫМЫНЫҢ ЧАГЫШТЫРМАЧА БАЗА ДӘРӘҖӘСЕ

(Вт ч/(кв. метр град. С тәүл.))

Бина төрләре	Катлар саны						
	1	2	3	4, 5	6, 7	8, 9	10, 11	12 дән күбрәк
Торак, кунакханәләр, тулай тораклар	8 таблица буенча			23,6	22,2	21,1	20,0	19,4

Поликлиникалар, 1,5 сменалы эш режимы булган дәвалау, белем бирү учреждениеләре	33,8	32,8	31,8	30,8	29,3	28,3	27,7	26,9
Тәүлек буе эшли торган мәктәпкәчә дәвалау учреждениеләре, балалар бакчалары	37,8	36,8	35,8	34,8	33,4	32,4	31,8	31,0

10 нчы таблица

9 ТАБЛИЦАДА АТАЛМАГАН БАШКА ҖӘМӘГАТЬ БИНАЛАРЫНЫҢ ҖЫЛЫЛЫК ҺӘМ ВЕНТИЛЯЦИЯ СИСТЕМАСЫНА ТОТЫЛГАН ҖЫЛЫЛЫК ЭНЕРГИЯСЕ ЧЫГЫМЫНЫҢ ЧАГЫШТЫРМАЧА ЕЛЛЫК БАЗА ДӘРӘҖӘСЕ

(Вт ч/(кв. метров град. С тәүл.))

Тәүлек ягып җылыту чоры, град. Тәүлектән	Эчке җылылык бирүнең уртача тәүлеклек чагыштырмасы, Вт/м2					
	5 - 10	11 - 15	16 - 20	21 - 25	26 - 30	31 - 35
2000	26,0	22,0	19,0	17,0	13,0	10,0
4000	26,2	22,4	20,0	18,0	14,5	12,0
6000	26,5	23,0	21,0	19,0	15,7	13,5
8000	27,2	24,4	22,0	20,0	17,5	15,0
10000	27,4	24,8	23,0	21,0	18,5	16,5
12000	275	25,0	24,0	22,0	20,0	18,0

11 нче таблица

ТОРАК БИНАЛАРНЫ КОНДИЦИОНЕРЛАУ СИСТЕМАСЫ ЭЛЕКТР ЭНЕРГИЯСЕНЕҢ ЕЛЛЫК ЧЫГЫМЫНЫҢ ЧАГЫШТЫРМАЧА БАЗА ДӘРӘҖӘСЕ

(кВт ч/кв. метр бер елга)

Җылылык чорында тышкы һаваның исәп-хисап температурасы-град. С	Эчке җылылык бирүнең уртача тәүлеклек чагыштырмасы			
	4 - 6	7 - 9	10 - 12	13 - 15
22 - 23	3,0	5,0	7,0	9,0
24 - 25	6,5	9,0	11,0	13,5
26 - 27	10,5	13,5	15,5	18,0
28 - 29	15,0	18,5	20,5	23,0

30 - 31	20,5	24,0	26,0	28,5
32 - 33	26,5	30,0	32,0	34,5
34 - 35	33,0	36,5	38,5	41,0
36 - 37	40,0	43,5	45,5	48,0
38 - 39	47,5	51,0	53,0	55,5
40 - 41	55,0	59,0	61,0	63,5

12 нче таблица

ИҖТИМАГЫЙ БИНАЛАР СИСТЕМАСЫ ЭЛЕКТР ЭНЕРГИЯСЕНЕҢ ЕЛЛЫК ЧЫГЫМЫНЫҢ ЧАГЫШТЫРМАЧА КОНДИЦИОНЕРЛАШТЫРУ БАЗА ДӘРӘҖӘСЕ

(кВт ч/кв. метр бер елга)

Җылылык чорында тышкы һаваның исәп-хисап температурасы-град. С	Эчке җылылык бирүнең уртача тәүлеклек чагыштырмасы					
	5 - 10	11 - 15	16 - 20	21 - 25	26 - 30	31 - 35
22 - 23	6,0	8,0	9,5	11,0	12,0	12,5
24 - 25	10,0	12,0	13,5	15,0	16,5	18,0
26 - 27	14,0	17,0	19,0	21,0	22,5	24,0
28 - 29	20,0	23,0	25,5	28,0	30,0	31,5
30 - 31	27,0	30,5	33,0	35,5	37,5	39,5
32 - 33	34,5	39,0	41,5	44,0	46,0	48,0
34 - 35	42,5	46,5	50,0	52,5	55,0	57,5
36 - 37	51,0	55,5	59,0	62,0	65,0	67,5
38 - 39	60,0	64,5	69,0	72,5	75,5	78,0
40 - 41	70,0	75,0	79,5	83,0	86,0	89,0

13 нче таблица

КАЙНАР СУ БЕЛӘН ТӘЭМИН ИТҮ СИСТЕМАСЫНА ҖЫЛЫЛЫК ЭНЕРГИЯСЕНЕҢ ЕЛЛЫК ЧАГЫШТЫРМАЧА ЧЫГЫМЫ БАЗА ДӘРӘҖӘСЕ

(кВт ч/кв. метров в год)

Бина төрләре	Елына 1 кешегә(кв. метр) туры килә торган фатир, тулай торак мәйданнары, кунакханә номерлары				
	12 - 15	16 - 20	21 - 25	26 - 30	31 - 40
Торак йортлар	200	150	120	100	80

Кунакханәләр	150	112	90	75	60
Тулай тораклар	180	135	110	90	70
Тәүлек буе эшли торган балалар , картлар йортлары, мәктәпкәчә белем бирү учреждениеләре	160	120	100	80	65

14 нче таблица

ОФИС ҺӘМ АДМИНИСТРАТИВ БИНАЛАРНЫ КАЙНАР СУ БЕЛӘН ТӘЭМИН ИТҮ СИСТЕМАСЫНА ЭЛЕКТР ЭНЕРГИЯСЕ ТАПШЫРУДА ҖЫЛЫЛЫК ЧЫГЫМЫНЫҢ ЕЛЛЫК ЧАГЫШТЫРМАЧА БАЗА ДӘРӘҖӘСЕ

(кВт ч/кв. метр бер елга)

Куллану режимы, атнага сәгать саны	Бер хезмәткәргә туры килә торган мәйдан, бер кешегә кв. метр тәшкил итә				
	6 - 8	9 - 10	11 - 12	13 - 14	15 - 16
40 - 60	6,0	4,5	3,5	3,0	2,5
61 - 80	8,5	7,3	6,0	4,7	3,5
81 - 100	11,0	9,5	8,0	6,7	4,5
101 - 120	13,0	11,0	9,5	7,5	5,5
121 - 140	15,5	13,3	11,0	8,7	6,5
141 - 168	18,0	15,5	13,0	10,5	7,5

15 нче таблица

ТОРАК БИНАЛАРНЫҢ ҖӘМӘГАТЬ ЗОНАЛАРЫН ЯКТЫРТУ СИСТЕМАСЫНА ЭЛЕКТР ЭНЕРГИЯСЕНЕҢ ЕЛЛЫК ЧЫГЫМЫНЫҢ ЧАГЫШТЫРМАЧА БАЗА ДӘРӘҖӘСЕ

(кВт ч/кв. метров в год)

Иҗтимагый зоналар	Электр энергиясенең чагыштырма чыгымы
Табигый яктыртусыз булган фатирара холлар, баскыч асты керү юллары	30,0
Табигый яктыртулы баскыч асты керү юллары	20,0

16 нчы таблица

ИҖТИМАГЫЙ БИНАЛАРНЫ ЯКТЫРТУ СИСТЕМАСЫНЫҢ ЭЛЕКТР ЭНЕРГИЯСЕ

ЕЛЛЫК ЧЫГЫМЫНЫҢ ЧАГЫШТЫРМАЧА БАЗА ДӘРӘҖӘСЕ

(кВт ч/кв. метр бер елга)

Биналарны атна саен эксплуатацияләү режимы	Уртача яктырту дәрәҗәсе, лк					
	100 - 150	151 - 200	201 - 250	251 - 300	301 - 350	351 - 400
40 - 60	38,5	56,0	70,0	87,5	90,5	119,0
61 - 80	42,0	67,0	84,0	105,0	126,0	143,0
81 - 100	54,0	78,5	98,0	124,5	147,0	166,5
101 - 120	61,5	89,5	112,0	140,0	168,0	190,5
121 - 140	69,5	101,0	126,0	158,0	189,0	214,0
141 - 168	77,0	112,0	140,0	175,0	210,0	238,0

17 нче таблица

БИНАЛАРНЫ ИНЖЕНЕРЛЫК БЕЛӘН ТӘЭМИН ИТҮ СИСТЕМАСЫНА ЭЛЕКТР ЭНЕРГИЯСЕНЕҢ ЕЛЛЫК ЧЫГЫМЫНЫҢ ЧАГЫШТЫРМАЧА БАЗА ДӘРӘҖӘСЕ

(кВт ч/кв. метр бер елга)

Бина төрләре	Катлар саны				
Торак йортлар	1 - 3	4 - 6	7 - 10	11 - 15	> 15
Эксплуатация режимы белән җәмәгатьчелек, атнага сәгатьләр саны: 40 - 60	10,0	10,5	11,3	12,0	13,0
61 - 80	12,0	12,6	13,4	14,3	15,5
81 - 100	13,7	14,5	15,5	16,7	18,2
101 - 120	15,2	16,0	17,3	18,8	20,4
121 - 140	16,6	17,6	19,1	20,8	22,7
141 - 168	18,0	19,2	20,5	22,0	25,0

18 нче таблица

ТОРАК БИНАЛАРНЫ ИНЖЕНЕРЛЫК БЕЛӘН ТӘЭМИН ИТҮ СИСТЕМАСЫНА БЕРЕНЧЕЛ ЭНЕРГИЯНЕҢ БЕРЕНЧЕЛ СУММАР ЧЫГЫМЫНЫҢ ЕЛЛЫК ЧАГЫШТЫРМАЧА БАЗА ДӘРӘҖӘСЕ

(кг у.т./кв. метров в год)

Тәүлек ягып җылыту чоры	Катлар саны

күрсәткече	1 - 3	4, 5	6, 7	10, 11	10, 11	12 дән күбрәк
2 000	46,0	45,9	45,7	45,6	45,4	45,2
4 000	49,0	48,6	48,2	47,8	47,4	47,0
6 000	53,0	52,4	51,8	51,2	50,6	50,0
8 000	58,0	57,0	56,0	55,0	54,0	53,0
10 000	64,0	62,4	60,8	59,2	57,6	56,0
12 000	70,0	66,0	64,0	62,0	60,0	59,0

19 нчы таблица

ИҖТИМАГЫЙ БИНАЛАРНЫ ИНЖЕНЕРЛЫК БЕЛӘН ТӘЭМИН ИТҮ СИСТЕМАСЫНА БЕРЕНЧЕЛ ЭНЕРГИЯ ЧЫГЫМЫНЫҢ ЧАГЫШТЫРМАЧА БАЗА ДӘРӘҖӘСЕ

(кг у.т./кв. метр бер елга)

Тәүлек ягып җылыту чоры күрсәткече	Биналарны атна саен эксплуатацияләү режимы					
	40 - 60	61 - 80	81 - 100	101 - 120	121 - 140	141 - 168
2 000	61,5	68,0	74,5	81,0	87,5	940
4 000	54,9	59,9	64,9	69,9	75,8	79,8
6 000	61,3	65,0	68,7	72,4	76,0	79,6
8 000	68,7	71,4	74,1	76,9	79,7	82,4
10 000	75,5	77,4	79,3	81,2	831	85,0
12 000	85,5	87,4	88,3	90,2	92,1	94,0

№ 9 нчы кушымта
Түбән Кама муниципаль районы
җирле нормативлар буенча шәһәр төзелешен проектлаштыру

ЯНГЫН КУРКЫНЫЧСЫЗЛЫГЫ

1 нче таблица

НЕФТЬ ҺӘМ НЕФТЬ ПРОДУКТЛАРЫ СКЛАДЛАРЫ ТЕРРИТОРИЯЛӘРЕНДӘГЕ БИНАЛАР ҺӘМ КОРЫЛМАЛАРДАН, АЛАР БЕЛӘН ЧИКТӘШ БУЛГАН САКЛАУ ОБЪЕКТЛАРЫНА КАДӘР БУЛГАН ЯНГЫНГА КАРШЫ ЕРАКЛЫК

Нефть һәм нефть продуктлары	Нефть һәм нефть продуктлары складлары

складлары биналары һәм корылмалары белән чиктәш булган объектларның иseme	биналарыннан һәм корылмаларыннан алар белән чиктәш объектларга кадәр янгынга каршы ераклыклар				
	I	II	IIIа	IIIб	IIIв
1	2	3	4	5	6
Алар белән чиктәш булган җитештерү объектлары һәм биналары	100	40 (100)	40	40	30
Урман утыртмалары булган урманчылыклар (урман парклары) :					
ылыслы һәм катнаш токымнар;	100	50	50	50	50
яфраклы	100	100	50	50	50
Урман материаллары, торф, сүсле ягулык матдәләре, печән, салам складлары, шулай ук ачык торфлы җирләр	100	100	50	50	50
Тимер юллар гомуми челтәре:					
станцияләрдә;	150	100	80	60	50
платформаларда;	80	70	60	50	40
станция араларында	60	50	40	40	30
Гомуми челтәрдәге автомобиль юллары (машиналар йөрү өлеше ягы):					
I, II һәм III категория;	75	50	45	45	45
IV һәм V категория	40	30	20	20	15
Торак һәм иҗтимагый биналар	200	100 (200)	100	100	100
Гомуми файдаланудагы автозаправка станцияләренең өләшү колонкалары	50	30	30	30	30
Автомобильләр өчен шәхси гаражлар һәм ачык стоянкалар	100	40 (100)	40	40	40
Складка карамаган чистарту канализация корылмалары һәм насос станцияләре	100	100	40	40	40
Складка карамаган су заправкасы корылмалары	200	150	100	75	75
Резервуар парк өчен авария сыйдырышлыгы (авария сыешлыклары)	60	40	40	40	40

Шартлаткыч һәм янгын куркынычы буенча А һәм Б категорияле технологик җайланмалар һәм газ яндыру өчен факель җайланмалар	100	100	100	100	100

Искәрмә. Җәяләрдә гомуми сыйдырышлыгы 50 000 куб. метрдан артык булган II категорияле складлар өчен мәгънәсе күрсәтелгән.

2 нче таблица

АВТОЗАПРАВКА СТАНЦИЯЛӘРЕННӘН БЕНЗИН ҺӘМ ДИЗЕЛЬ ЯГУЛЫГЫННАН АЛАР БЕЛӘН ЧИКТӘШ ОБЪЕКТЛАРГА КАДӘР БУЛГАН ЯНГЫНГА КАРШЫ ЕРАКЛЫК

Янгынга каршы аралар билгеләнә торган объектларның исемнәре	Автозаправка станцияләреннән янгынга каршы ераклык		
	җир асты резервуарлары белән	җир өсте резервуарлары белән	
		гомуми сыйдырышлыгы 20 куб. метрдан артык	гомуми сыйдырышлыгы 20 куб. метрдан артык түгел
1	2	3	4
Сәнәгать оешмаларының җитештерү, склад һәм административ-көнкүреш бинапары һәм корылмалары	15	25	25
Урман утыртмалары булган урманчылыклар (урман парклары) :			
ылыслы һәм катнаш агачлар;	25	40	30
яфраклы	10	15	12
Торак һәм иҗтимагый биналар	25	50	40
Кешеләр күпләп була торган урыннар	25	50	50
Автомобильләр өчен шәхси гаражлар һәм ачык стоянкалар	18	30	20
Сәүдә киосклары	20	25	25
Гомуми челтәрдәге автомобиль юллары (машиналар йөрү өлеше ягы):			

I, II һәм III категория; IV һәм V категория	12 9	20 12	15 9
Тимер юллар гомуми челтәре	25	30	30
Автозаправка станцияләренә карамаган чистарту канализация корылмалары һәм насос станцияләре	15	30	25
АН, БН, ГН, куркынычлылык I һәм II класслы зарарлы матдәләр булган биналар һәм корылмалар категорияләрен технологик урнаштыру	-	100	-
Урман материаллары, торф, сүсле ягулык матдәләре, печән, салам складлары, шулай ук ачык торфлы җирләр	20	40	30

3 нче таблица

РЕЗЕРВУАРДАН СКЛАДТА ГОМУМИ СЫЙДЫРЫШЛЫГЫ 10 000 КУБ. МЕТР БУЛГАН, БАСЫМ АСТЫНДА САКЛАНГАНДА ЯКИ 40 000 КУБ. МЕТР ИЗОТЕРМИК ЫСУЛ БЕЛӘН САКЛАГАНДА РЕЗЕРВУАРДАН СКЛАДКА КЕРМӘГӘН ОБЪЕКТЛАРНЫ ҺӘМ КОРЫЛМАЛАРНЫ УРНАШТЫРУ ЫСУЛЫ БУЕНЧА ЯНГЫНГА КАРШЫ ЕРАКЛЫК

Бина һәм корылмаларның исеме	Янгынга каршы аралар, метрларда			
	Басым астындагы җир өстендәге резервуарлар	Басым астындагы җир астындагы резервуарлар	Изотермик җир өсте резервуарлары	Изотермик җир асты резервуарлары
1	2	3	4	5
Тимер юллар гомуми челтәре	100	75	100	75
Гомуми челтәрдәге автомобиль юллары (машиналар йөрү өлеше ягы)	50	50	50	50
Югары көчәнештәге электр үткәргеч линияләре (һава)	1,5 биеклектән дә ким түгел	1,5 биеклектән дә ким түгел	1,5 биеклектән дә ким түгел	1,5 биеклектән дә ким түгел
Чиктәш оешмалар территорияләре чикләре (коймага кадәр)	300	250	300	200
Торак һәм иҗтимагый биналар	санитар-яклау	санитар-яклау	санитар-яклау	санитар-яклау

	зонасыннан тыш, әмма 500дән дә ким түгел	зонасыннан тыш, әмма 300дән дә ким түгел	зонасыннан тыш, әмма 500дән дә ким түгел	зонасыннан тыш, әмма 300дән дә ким түгел
Җылылык үзәге	200	200	200	200
Урман материаллары һәм каты ягулык складлары	200	150	200	150
Ылыслы агачлы урманнар, урман парклары (оешманың әйләндереп алынган өлешеннән складка кадәр)	100	75	100	75
Яфраклы агачлы урманнар, урман парклары (оешманың әйләндереп алынган өлешеннән складка кадәр)	20	20	20	20
Складка карамый торган завод эчендәге җир өсте һәм җир асты технологик торба үткәргечләре	20 гә якын булмаган	15 кә якын булмаган	20 гә якын булмаган	15 кә якын булмаган
Җитештерү зонасында оешма биналары һәм корылмалары, резервуарлары куб метр күләмендә:				
2000 - 5000;	150	120	150	100
6000 - 10 000	250	200	200	125
Факель урнаштыру (факелның кәүсәсенә кадәр)	150	100	150	200
Оешма территориясе янындагы зонада (административ зонада)биналар һәм корылмалар	250	200	250	200

4 нче таблица

СЫЕКЛАНДЫРЫЛГАН УГЛЕВОДОРОД ГАЗЛАРЫ СКЛАДЛАРЫННАН (10 000 ДӘН 20 000 КУБ. М ГА КАДӘР) БАСЫМ АСТЫНДА САКЛАНГАНДА ЯКИ ИЗОТЕРМИК ЫСУЛ БЕЛӘН ҖИР ӨСТЕНДӘ САКЛАГАНДА (40 000НӘН 60 000 КУБ. М ГА КАДӘР), РЕЗЕРВУАРЛАРДА ЯКИ 40 000НӘН 100 000 КУБ. МЕТРГА КАДӘР ТОВАР-ЧИМАЛ БАЗАСЫ СОСТАВЫНА КЕРҮЧЕ ҖИР АСТЫ РЕЗЕРВУАРЛАРЫНДА СӘНӘГАТЬ ҺӘМ ГРАЖДАН ОБЪЕКТЛАРЫНА КАДӘР ИЗОТЕРМИК ЫСУЛ БЕЛӘН САКЛАУ БУЕНЧА ЯНГЫНГА КАРШЫ ЕРАКЛЫК

Бина һәм корылмаларның исеме	Янгынга каршы аралар, метр			
	Басым астындагы җир өстендәге	Басым астындагы җир астындагы	Изотермик җир өсте резервуарлары	Изотермик җир асты резервуарлары

	резервуарлар	резервуарлар		
1	2	3	4	5
Жир асты тимер юллары һәм гомуми челтәрдәге автомобиль юллары	100	50	100	50
Электр линияләре (һава)	1,5 биеклектән дә ким түгел	1,5 биеклектән дә ким түгел	1,5 биеклектән дә ким түгел	1,5 биеклектән дә ким түгел
Җитештерү, склад, ярдәмче зона, товар-чимал базасы һәм склад биналары һәм корылмалары	300	250	300	200
Оешманың завод алды (административ) зонасы биналары һәм корылмалары	500	300	500	300
Факель урнаштыру (факелның кәүсәсенә кадәр)	200	100	200	100
Чиктәш оешмалар территорияләре чикләре (коймага кадәр)	300	200	300	200
Торак һәм иҗтимагый биналар	санитар-яклау зонасыннан тыш, әмма 500дән дә ким түгел	санитар-яклау зонасыннан тыш, әмма 300дән дә ким түгел	санитар-яклау зонасыннан тыш, әмма 500дән дә ким түгел	санитар-яклау зонасыннан тыш, әмма 300дән дә ким түгел
Җылылык үзәге	300	200	300	200
Ылыслы агачлы урманнар, урман парклары (оешманың әйләндереп алынган өлешеннән складка кадәр)	100	75	100	75
Яфраклы агачлы урманнар, урман парклары (оешманың әйләндереп алынган өлешеннән складка кадәр)	20	20	20	20
Объектлардан түбәнрәк урнашкан күперләр каршындагы складлар, гидротехник корылмалар	300	200	300	200
Объектлардан югарырак урнашкан күперләр каршындагы складлар, гидротехник корылмалар	3000	2000	3000	2000

5 нче таблица

СЫЕКЛАНДЫРЫЛГАН РЕЗЕРВУАР ҖАЙЛАНМАЛАРДАН УГЛЕВОДОРОД ГАЗЛАРЫН САКЛАУ ОБЪЕКТЛАРЫНА КАДӘР БУЛГАН ЯНГЫНГА КАРШЫ ЕРАКЛЫК

(метрларда)

Биналар, корылмалар һәм коммуникацияләр	Резервуарлардан янгынга каршы ераклык						Төркемле баллон җайланмасыннан янгынга каршы ераклыклар
	җир өсте			җир асты			
	җайланмада резервуарларның гомуми сыйдырышлыгы - куб. метр						
	5 тән күп булмаган	5 тән күп, 10 нан азрак	5 тән күп, 20 дән азрак	10 нан күп булмаган	10 нан күп, 20 дән азрак	20 дән күп, 50 дән азрак	
1	2	3	4	5	6	7	8
Иҗтимагый биналар һәм корылмалар	40	50+	60+	15	20	30	25
Торак биналар	20	30+	40+	10	15	20	12
Балалар һәм спорт мәйданчыклары, гаражлар (резервуар җайланманың коймасыннан)	20	25	30	10	10	10	10
Җитештерү биналары (сәнәгать, авыл хуҗалыгы оешмалары һәм җитештерү характерындагы көнкүреш хезмәте күрсәтү оешмалары)	15	20	25	8	10	15	12
Канализация, җир асты җылылык трассасы	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5
Җир өсте корылмалары һәм коммуникацияләр, резервуар җайланмага карамый торган (эстакадалар, җылылык трассалары),	5	5	5	5	5	5	5
Су үткәргеч һәм башка каналсыз коммуникацияләр	2	2	2	2	2	2	2
Җир асты	5	5	5	5	5	5	5

коммуникацияләре коелары							
Тимер юллар гомуми челтәре	25	30	40	20	25	30	20
Сәнәгать оешмаларының тимер юллары, машиналар йөрү өлешенә кадәр булган I-III категорияле автомобиль юллары	20	20	20	10	10	10	10
IV һәм V категорияләрдәге автомобиль юллары (юлларның юл читенә кадәр)	10	10	10	5	5	5	5

Искәрмә. “+” билгесе резервуар җайланмалы оешмадан биналарга кадәр булган ераклыкны белдерә.

6 нчы таблица

СЫЕКЛАНДЫРЫЛГАН УГЛЕВОДОРОД ГАЗЛЫ РЕЗЕРВУАР ҖАЙЛАНМАЛАРДАН САКЛАУ ОБЪЕКТЛАРЫНА КАДӘР БУЛГАН ЯНГЫНГА КАРШЫ ЕРАКЛЫК

Биналар, корылмалар һәм коммуникацияләр	Сыекландырылган углеводород газлары резервуарларыннан янгынга каршы ераклыклар, метрларда									Сыекландырылган углеводород газы кулланылалторган биналардан, җайланмалардан янгынга каршы ераклыклар	Гомуми сыйдырышлы баллоннар складыннан янгынга каршы ераклык, метрларда	
	җир өсте					җир асты						
	гомуми сыйдырышлыгы-куб метрларда											
	20 дән артык, ләкин 50 дән азрак	50 дән артык, ләкин 200 дән азрак	50 дән артык, ләкин 500 дән азрак	200 дән артык, ләкин 8000 нән азрак		50 дән артык, ләкин 200 дән азрак	50 дән артык, ләкин 500 дән азрак	200 дән артык, ләкин 8000 нән азрак				
	бер резервуарның максималь сыйдырышлыгы-куб метрларда											
	25 тән күп булмаган	25	50	100	100 дән артык, ләкин 600 дән азрак	25	50	100	100 дән артык, ләкин 600 дән азрак		20 дән күп булмаган	20 дән күбрәк
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Торак, иҗтимагый биналар	70	80	150	200	300	40	75	100	150	50	50	100

Административ, көнкүреш, җитештерү, котельный, гараж һәм ачык стоянкалар бusalары	70 (30)	80 (50)	150 (110)+	200	300	40 (25)	75 (55)+	100	150	50	50 (20)	100 (30)
Җир өсте корылмалары һәм коммуникацияләр (эстакадалар, җылылык трассалары), торак биналарның ярдәмче корылмалары	30 (15)	30 (20)	40 (30)	40 (30)	40 (30)	20 (15)	25 (15)	25 (15)	25 (15)	30	20 (15)	20 (20)
Гомуми челтәрнең тимер юллары , I-III категорияле автомобиль юллары	50	75	100-	100	100	50	75-	75	75	50	50	50
Тимер юллар, оешма юллары, IV һәм V категорияле автомобиль юллары	30 (20)	30-(20)	40-(30)	40 (30)	40 (30)	20-(15)-	25- (15)-	25 (15)	25 (15)	30	20 (20)	20 (20)

Искәрмә:

1. Җәяләрдә сыеклаңдырылган углеводород газлары резервуарларыннан һәм оешма территорияләрендә урнашкан тулыландырылган баллон складларыннан алып аларның биналарына, корылмаларына кадәр араның әһәмияте китерелгән.

2. "-" билгесе гомуми сыйдырышлыгы 200 куб.метр булган газ өстәмә станция резервуарларыннан 70 метрга кадәр, җир астында - 35 метрга кадәр, ә сыйдырышлыгы 300 куб. метрдан да артмаган очракта 90 һәм 45 метрга кадәр киметү рөхсәт ителә, дип аңлата.

3. "+" билгесе тимер һәм автомобиль юлларыннан гомуми сыйдырышлыгы 200 куб.метрдан артык булмаган сыеклаңдырылган углеводород газлары резервуарларына кадәр, җир өстендә башкарылышы 75 метрга кадәр һәм җир асты башкарылышында 50 метрга кадәр киметү рөхсәт ителә, дип аңлата. Оешма территориясеннән читтә уза торган керү, трамвай юлларыннан гомуми сыйдырышлыгы 100 куб. нан артмаган сыеклаңдырылган углеводород газлары резервуарларына кадәр ераклык - метрны киметү рөхсәт ителә: җир өсте башкарылышында 20 метрга кадәр һәм җир асты башкаруында 15 метрга кадәр, ә оешма территориясе буенча юллар узганда бу ара резервуарларны җир асты башкарганда 10 метрга кадәр кими.

7 нче таблица

БИНАЛАРДАН, КОРЫЛМАЛАРДАН hӘМ
ЯНУЧАН СЫЕКЛЫКЛЫ СКЛАДЛАРГА КАДӘР БУЛГАН
ЯНГЫНГА КАРШЫ ЕРАКЛЫК

Складның сыйдырышлыгы, куб метрларда	Бина һәм корылмаларның ут сыйдырышлыгы дәрәҗәсе булганда янгынга каршы ераклыклар, метрларда		
	I, II	III	IV, V
100 дән артык булмаган	20	25	30
100 дән артык, ләкин 800 дән азрак	30	35	40
800 дән артык, ләкин 2000 нән азрак	40	45	50

8 нче таблица

НЕФТЬ ҺӘМ НЕФТЬ ПРОДУКТЛАРЫН САКЛАУ
СКЛАДЛАРЫ КАТЕГОРИЯЛӘРЕ

Склад категориясе	Бер резервуарның максималь күләме, куб метрларда	Складның гомуми сыйдырышлыгы, куб метрларда
I	-	более 100 000
II	-	более 20 000, но не более 100 000
IIIа	не более 5000	более 10 000, но не более 20 000
IIIб	не более 2000	более 2000, но не более 10 000
IIIв	не более 700	не более 2000

Түбән Кама муниципаль районы
башлыгы урынбасары Э.Р.Долотказина